

فرہنگ دلاوران عصر رسولی

دکتر حبیب اللہ ثابتی

فرهنگ دلاوران عصر رسولى

دکتر حبيب الله ثابتى

فهرست

- سرآغاز ۱۱
- فرهنگ دلاوران عصر رسولی ۴
- ۱- آزرندگان (رحمت الله) ۱۳
- ۲- آزرده فیروزی ۱۴
- ۳- آصفی (کریلایی غلامحسین) .. ۱۵
- ۴- آقاخان (حکیم) ۱۶
- ۵- آندره (مسیو، عبدالله خان) ... ۱۸
- الف**
- ۶- ابتهاج الملک (علیمحمد خان) . ۲۲
- ۷- ابراری (شیخ زین العابدین) ... ۲۳
- ۸- ابراهیم عطاری (میرزا) ۲۶
- ۹- ابراهیم عطار رشتی (ملا) ... ۲۶
- ۱۰- ابراهیم خلیل تبریزی (سید) ... ۲۷
- ۱۱- ابراهیم اصفهانی (آقا) ۲۸
- ۱۲- ابراهیم مسئله گوا (حاجی) ۲۸
- ۱۳- ابن ابهر (حاجی میرزا محمد) ... ۲۹
- ۱۴- ابن اصدق (میرزا علیمحمد) ... ۳۱
- ۱۵- ابوالحسن بزاز (حاجی) ۳۲
- ۱۶- ابوالفضایل (میرزا ابوالفضل) ... ۳۳
- ۱۷- ابوالقاسم سلطان آبادی (آقا) ... ۳۸
- ۱۸- ابوالقاسم سنگسری (آقا) ۳۸
- ۱۹- ابوالقاسم خمار ۳۹
- ۲۰- ابوالقاسم (میرزا) ۴۰
- ۲۱- ابوتراب اشتهاودی (شیخ) ۴۰
- ۲۲- ابوطالب سنگسری (میر) ۴۱
- ۲۳- ابومحمد سنگسری (کریلایی) ... ۴۲
- ۲۴- احمد نجار (استاد) ۴۳
- ۲۵- احمد (آقا شیخ) ۴۳
- ۲۶- احمد آمره ای (ملا) ۴۳
- ۲۷- احمد ازغندی (میرزا) ۴۴
- ۲۸- احمد قاتینی (آقا میرزا) ۴۵
- ۲۹- احمد یزدی ۴۵
- ۳۰- احمدیور (عنایت الله) ۴۸
- ۳۱- اختر خاوری (ملا بهرام) ۴۹
- ۳۲- اخوان الصفا (میرزا مهدی) ۵۴
- ۳۳- ادیب بیضانی (علیمحمد) ۵۷
- ۳۴- ادیب اهری (آقا میرزا موسی) ۵۹
- ۳۵- ارجمند (میرزا ابراهیم خان) ۶۰
- ۳۶- ارجمند (میرزا جلال خان) ۶۰
- ۳۷- ارجمند (میرزا خلیل طیب) ۶۱
- ۳۸- ارجمند (میرزا رحیم خان) ۶۴
- ۳۹- ارجمند (دکتر مسیح خان) ۶۵
- ۴۰- ارجمند (حاجی مهدی) ۶۷
- ۴۱- ارسطو خان (دکتر) ۷۰
- ۴۲- اسحق بزکز (آقا) ۷۲
- ۴۳- اسدالله قمی (آقا سید) ۷۲
- ۴۴- اسدالله خان وزیر (میرزا) ۷۶
- ۴۵- اسعدالحکما ۷۷
- ۴۶- اسعد عرب (شیخ) ۷۷
- ۴۷- اسکندر (ملا) ۷۷
- ۴۸- اسمعیل معمارباشی (استاد) ۷۸
- ۴۹- اسمعیل عمودیت (استاد) ۷۸
- ۵۰- اسمعیل آقای باغبان ۸۰
- ۵۱- اسمعیل (حاجی میرزا) ۸۱
- ۵۲- اسمعیل قراهانی (حاجی ملا) ۸۱
- ۵۳- اشراق (میرزا عبدالکریم) ۸۲
- ۵۴- اشراق خاوری (عبدالحمید) ۸۵
- ۵۵- اشراق قندهاری (محمدطاهر) ۹۱
- ۵۶- اشرف زنجانی ۹۳
- ۵۷- اصغرزاده (ضیاء الله) ۹۳
- ۵۸- افروخته (زرین تاج) ۹۴
- ۵۹- افروخته (دکتر یونس خان) ۹۵
- ۶۰- افنان (میرزا محمدعلی) ۹۷
- ۶۱- افنان اعلاتی (میرزا بزرگ) ۹۸
- ۶۲- افنان کبیر (میرزا حسن) ۹۹
- ۶۳- افنان، وکیل الدوله
- ۱۰۰- (حاجی میرزا محمدتقی) ۱۰۰
- ۶۴- آغازار حکیم (ملا) ۱۰۱
- ۶۵- الفت (آقا محمدحسین) ۱۰۱
- ۶۶- الهیار (حاجی) ۱۰۴
- ۶۷- ام اشرف (عنبرخانم) ۱۰۴
- ۶۸- امیر قفقازی (مشهدی) ۱۰۴

- ۶۹- امین (حاجی ابوالحسن) ... ۱۰۵
 ۷۰- امین (شاه محمد) ۱۰۶
 ۷۱- امین العلماء
 (ملا عبدالعظیم اردبیلی) .. ۱۰۶
ب

- ۷۲- بابای وکیل (کربلایی) ۱۰۹
 ۷۳- باقر نجار (استاد) ۱۰۹
 ۷۴- باقر تبریزی (ملا) ۱۰۹
 ۷۵- باقرآف ۱۱۰
 ۷۶- باقرآف خمسی (سید احمد) ۱۱۰
 ۷۷- باقرآف خمسی (اسدالله) ... ۱۱۱
 ۷۸- باقرآف خمسی (نصرالله) .. ۱۱۱
 ۷۹- بالیزی (حسن) ۱۱۳
 ۸۰- باهر (دکتر طاهرخان) ۱۱۷
 ۸۱- بختیاری (اسفندیار) ۱۱۹
 ۸۲- بخشایش (دکتر عطاءالله) ۱۲۱
 ۸۳- بدیع (آقا بزرگ) ۱۲۳
 ۸۴- بدیع افندی ۱۲۵
 ۸۵- برجیس (دکتر سلیمان) ۱۲۷
 ۸۶- بصر (امیرزا محمدباقر) ۱۲۸
 ۸۷- بصیر هندی (سید) ۱۳۲
 ۸۸- بمانعلی (استاد) ۱۳۲
 ۸۹- بنانی (موسی) ۱۳۳
 ۹۰- بهجت قزوینی (کریم مانی) . ۱۳۵
 ۹۱- بهجت بمبئی ۱۳۵
 ۹۲- بهرامی ۱۳۶
 (میرزا محمدعلیخان بهائی)

- ۹۳- بیضانی (میرزا یحیی) ۱۳۹
 ۹۴- بینش شیرازی ۱۴۱
پ
- ۹۵- پدرجان قزوینی (عبدالله) ... ۱۴۳
 ۹۶- پرتیام سنگ (پروفیسور) ۱۴۳
 ۹۷- پیروزبخت (دکتر ابراهیم) ... ۱۴۵
ت
- ۹۸- تقی تبریزی (حاجی) ۱۴۸
 ۹۹- توکل خدائی (آقا محمد) ... ۱۴۸
ث

- ۱۰۰- ثابت (حبیب) ۱۵۰
 ۱۰۱- ثابت (طاهره خانم علانی) . ۱۵۱
- ۱۰۲- ثابت شرقی (آقا میرزا محمد) ۱۵۲
 ۱۰۳- ثابت مراغه‌ای (آقا میرزا محمد) .. ۱۵۷
 ۱۰۴- ثابت وجدانی (میرزا یوسفخان) ۱۶۱
 ۱۰۵- ثابتی (آقا ایلیا) ۱۶۵
 ۱۰۶- ثابتی (آقا فضل‌علی) ۱۶۶
ج
- ۱۰۷- جاسم بغدادی ۱۶۷
 ۱۰۸- جانی پریا (حاجی میرزا) ۱۶۷
 ۱۰۹- جذآب (آقا میرزا عزیزالله) ۱۶۹
 ۱۱۰- جعفر تبریزی (حاجی) ۱۷۳
 ۱۱۱- جعفر جاسبی (ملا) ۱۷۳
 ۱۱۲- جعفر نیریزی (سید) ۱۷۴
 ۱۱۳- جعفر یزدی (آقا میرزا) ۱۷۴
 ۱۱۴- جلالی کرمانشاهی (فرج‌الله) ۱۷۵
 ۱۱۵- جمال‌الدین (سلیمانخان تنکابنی) ... ۱۷۵
 ۱۱۶- جمشید گرجی (آقا) ۱۷۷
 ۱۱۷- جناب (ملا محمدحسین) ۱۷۷
 ۱۱۸- جواد قزوینی (آقا سید) ۱۷۷
 ۱۱۹- جواد کرمانی (حاجی سید) ۱۷۷
 ۱۲۰- جواد کربلای (حاجی سید) ۱۷۸
 ۱۲۱- جهان کاشانی (آقا مهدی) ۱۸۰
ح
- ۱۲۲- حاجی آقا تبریزی ۱۸۲
 ۱۲۳- حاجی جعفر (آقا عزیزالله) ۱۸۲
 ۱۲۴- حاجی واعظ قزوینی ۱۸۴
 ۱۲۵- حافظ‌الصحه (میرزا عبدالرحیم خان) .. ۱۸۷
 ۱۲۶- حبیب‌الله (میرزا) ۱۹۰
 ۱۲۷- حبیب‌الله میرزا) ۱۹۱
 ۱۲۸- حجت زنجانی (ملا محمدعلی) ۱۹۲
 ۱۲۹- حرف‌البقاء (آقا میرزا موسی) ۱۹۴
 ۱۳۰- حسن افندی کشیش ۱۹۴
 ۱۳۱- حسن قره‌گز (آقا میرزا) ۱۹۵
 ۱۳۲- حسن تبریزی (حاجی) ۱۹۵
 ۱۳۳- حسن زوزی (شیخ) ۱۹۶
 ۱۳۴- حسن سیرجانی (آقا سید) ۱۹۶
 ۱۳۵- حسن قزوینی واعظ (آقا میر) ۱۹۷
 ۱۳۶- حسن نائینی (حاجی) ۱۹۸
 ۱۳۷- حسن هراتی (حاجی میرزا) ۱۹۸
 ۱۳۸- حسین نعلبند (استاد) ۱۹۸

- ۱۳۹- حسین افندی ۱۹۹
- ۱۴۰- حسین خان درویش (میرزا) ۲۰۰
- ۱۴۱- حسین (ملا) ۲۰۰
- ۱۴۲- حسین معلم (حاجی میرزا) ۲۰۰
- ۱۴۳- حسین و محمد آذربایجانی
(مشهدی) ۲۰۳
- ۱۴۴- حسین ازغندی (آقا سید) ... ۲۰۴
- ۱۴۵- حسین بشروئی (ملا) ۲۰۴
- ۱۴۶- حسین آقا تبریزی ۲۰۷
- ۱۴۷- حسین آقا زنجانی (میرزا) - ۲۰۷
- ۱۴۸- حسین زنوزی (شیخ) ۲۰۸
- ۱۴۹- حسین شاه آبادی (میرزا) - ۲۰۹
- ۱۵۰- حسین بیگ کوچرلینسکی .. ۲۰۹
- ۱۵۱- حسین یزدی (آقا سید) ۲۱۰
- ۱۵۲- حکیم الهی ۲۱۱
- (آقا میرزا موسی خان حکیم باشی)
- ۱۵۳- حکیم (دکتر لطف الله خان) ۲۱۴
- ۱۵۴- حکیم خانم (گوهرخانم) ۲۱۷
- ۱۵۵- حمامه کرمانی
(کریلاتی خانم شهربانو) ۲۱۷
- ۱۵۶- حیدرعلی اردستانی (میرزا) ۲۱۸
- ۱۵۷- حیدرعلی اسکونی (حاجی) ۲۱۹
- ۱۵۸- حیدرعلی اصفهانی (حاجی) ۲۲۲
- ۱۵۹- حیدر معلم (شیخ) ۲۲۴
- خ**
- ۱۶۰- خادر (ذکرالله خان) ۲۲۷
- ۱۶۱- خاوری کاشانی (السان الاسلام) ۲۲۸
- ۱۶۲- خدیجه خانم ۲۲۹
- ۱۶۳- خدیجه کاشی (کوچک خانم) - ۲۲۹
- ۱۶۴- خسروی (فروزنده خانم) ۲۳۰
- ۱۶۵- خلعتبری (عیسی خان تنکابنی) ۲۳۱
- ۱۶۶- خلعتبری (میرزا نصرالله) .. ۲۳۱
- ۱۶۷- خلیل الرحمن (ملا ابراهیم) . ۲۳۱
- ذ**
- ۱۶۸- دبیر مزید (آقا شیخ محسن) ۲۳۳
- ۱۶۹- درویش قربانعلی بارفروشی . ۲۳۳
- ۱۷۰- درویش علی بختیاری ۲۳۴
- ۱۷۱- درویش صدق علی ۲۳۵
- ۱۷۲- درویش صلاح ۲۳۵
- ۱۷۳- درویش طیفور ۲۳۶
- ۱۷۴- درویش عوض ۲۳۶
- ۱۷۵- درویش قهرالله (مسعود علیشاه) ... ۲۳۶
- ۱۷۶- درویش گل مولی ۲۳۷
- ۱۷۷- دیتان (میرزا اسدالله) ۲۳۷
- ۱۷۸- دین محمد وزیر ۲۳۸
- ذ**
- ۱۷۹- ذبیح (حاجی سید اسمعیل زواره ای) ۲۳۹
- ۱۸۰- ذبیح (اشراقیه خانم) ۲۴۰
- ۱۸۱- ذبیح (مهندس عزت الله) ۲۴۲
- ۱۸۲- ذبیحی (عبدالوهاب) ۲۴۳
- ۱۸۳- ذکائی بیضانی (نعمت الله) ۲۴۴
- ر**
- ۱۸۴- رحمانی نوش آبادی (میرزا حسن) .. ۲۴۶
- ۱۸۵- رحمانیان (آقا میرزا حاجی آقا) ۲۴۸
- ۱۸۶- رستم گورانی (آقا سید) ۲۵۰
- ۱۸۷- رستم (مشهدی) ۲۵۲
- ۱۸۸- رضا کاشانی (یهلوان) ۲۵۳
- ۱۸۹- رضای شیرازی (آقا) ۲۵۳
- ۱۹۰- رضوانی (آقا سیدعلی) ۲۵۴
- ۱۹۱- ر ضی الروح (ملا محمدرضا) ۲۵۵
- ۱۹۲- رفیعی رفسنجانی (علی اکبر) ۲۵۵
- ۱۹۳- رمضانعلی فنائی بقائی (ملا) ۲۵۶
- ۱۹۴- رمضانعلی بقائی آمره ای (آقا) ۲۶۰
- ۱۹۵- روحانی تفرشی
- (آقا میرزا سید شکرالله خان) ۲۶۲
- ۱۹۶- روحانی رفسنجانی
- (آقا میرزا علی اکبر) ۲۶۳
- ۱۹۷- روحانی طهرانی (سید غلامرضا خان) ۲۶۵
- ۱۹۸- روحانی کازرونی (محمدحسین) ۲۶۵
- ۱۹۹- روحانی (خانم مهرآسا) ۲۶۷
- ۲۰۰- روحانیه بشرویه نی (ام السلمه) ۲۶۸
- ۲۰۱- روحی تبریزی (حسین) ۲۶۹
- ز**
- ۲۰۲- زندگی (آقامیرزا هدایت الله خان) .. ۲۷۱
- ۲۰۳- زین العابدین (حاجی) ۲۷۲
- ۲۰۴- زین العابدین یزدی ۲۷۲
- ۲۰۵- زین المقریین (ملا زین العابدین) ۲۷۲
- ۲۰۶- زینب (رستم علی) ۲۷۶

س

- ۲۰۷- سراج (میرزا یوسف) ۲۷۷
- ۲۰۸- سراج الحکماء
- (میرزا عطاء اللہ طیب) ۲۷۷
- ۲۰۹- سراج دفتر خلخالی ۲۷۹
- سرور شته داد ۲۱۰
- (آقامیرزا علی محمد خان) ۲۸۰
- ۲۱۱- سلطان الشهداء ۲۸۳
- ۲۱۲- سلطان (کریلاتی شیخ) ۲۸۴
- ۲۱۳- سلمان (شیخ) ۲۸۴
- ۲۱۴- سلمان (ملا) ۲۸۵
- ۲۱۵- سلیمان زرگر (آقا) ۲۸۶
- ۲۱۶- سلیمان خان (حاجی) ۲۸۷
- ۲۱۷- سلیمان خان نوری ۲۸۸
- ۲۱۸- سلیمان خطیب (میرزا) ۲۸۸
- ۲۱۹- سلیمانی (میرزا عزیز اللہ) . ۲۸۸
- ۲۲۰- سمندر (شیخ محمد کاظم) . ۲۹۰
- ۲۲۱- سمندری
- (ایادی امر اللہ میرزا طراز اللہ) ۲۹۲
- ۲۲۲- سمندری (طرازیه خانم فرهادی) ۲۹۷
- ۲۲۳- سمندری (عزیز اللہ خان) ۲۹۸
- ۲۲۴- سهراب (سرہنگ عنایت اللہ) ۲۹۹
- ۲۲۵- سیاح (ملا آدی گزل) ۳۰۰

ش

- ۲۲۶- شاهقلی (عباس) ۳۰۲
- ۲۲۷- شبل (شیخ محمد) ۳۰۳
- ۲۲۸- شعبان (مشهدی) ۳۰۳
- ۲۲۹- شفیع (ملا) ۳۰۴
- ۲۳۰- شمس الضحی (امۃ اللہ) ۳۰۴
- ۲۳۱- شهیدزاده (عباس) ۳۰۵
- ۲۳۲- شیخ الاسلام بوانات
- (حاجی سید ملا اسمعیل) ۳۰۶
- ۲۳۳- شیخ رئیس (ابوالحسن میرزا) ۳۰۶
- ۲۳۴- شیدانشیدی (حاجی ابوالقاسم) ۳۰۸

ص

- ۲۳۵- صادق (آقا سید) ۳۱۲
- ۲۳۶- صادق یزدی (شیخ) ۳۱۲
- ۲۳۷- صالح عرب (شیخ) ۳۱۳
- ۲۳۸- صدر الحکما (عبدالمجید) ... ۳۱۳

- ۲۳۹- صدرالصدور (آقا سید احمد) ۳۱۶
- ۲۴۰- صدیق العلماء (عبدالمجید) ۳۲۰
- ۲۴۱- صمیمی (میرزا احمد خان) ۳۲۲
- ۲۴۲- صنیع السلطان ۳۲۳

ض

- ۲۴۳- ضیاء بغدادی
- (دکتر ضیاء مبسوط) ۳۲۵

ط

- ۲۴۴- طاوس خانم ۳۲۶
- ۲۴۵- طاهره (ام السلیمه) ۳۲۶
- ۲۴۶- طاهری (عباس) ۳۲۹
- ۲۴۷- طاهری (میرزا محمد صالح خان) ۳۳۰
- ۲۴۸- طایره (عصمت خانم) ۳۳۰

ع

- ۲۴۹- عابد (استاد حسن) ۳۳۲
- ۲۵۰- عابد (حسین) ۳۳۴
- ۲۵۱- عازم میخوآه (میرزا قدرت اللہ) ۳۳۴
- ۲۵۲- عبادی (غلامعلی خان) ۳۳۶
- ۲۵۳- عبدالباقی (کریلاتی) ۳۳۸
- ۲۵۴- عبدالحسین یزدی ۳۳۸
- ۲۵۵- عبدالخالق ذبیح ۳۳۸
- ۲۵۶- عبدالرحمن ہندی ۳۳۹
- ۲۵۷- عبدالرحیم یزدی (حاجی) ۳۳۹
- ۲۵۸- عبدالرحیم مسگر ۳۴۰
- ۲۵۹- عبدالرزاق (مشهدی) ۳۴۰
- ۲۶۰- عبدالصالح باغبان ۳۴۱
- ۲۶۱- عبدالعظیم خونی (سید خالدار) ۳۴۱
- ۲۶۲- عبدالغفار (آقا) ۳۴۱
- ۲۶۳- عبدالغنی اردکانی (آقا ملا) ۳۴۱
- ۲۶۴- عبدالکریم (حاجی) ۳۴۵
- ۲۶۵- عبدالکریم ماہوت فروش

- (قوام دیوان) ۳۴۵
- ۲۶۶- عبدالکریم قزوینی (ملا) ۳۴۶
- ۲۶۷- عبدالکریم نیشابوری (ملا) ۳۴۷
- ۲۶۸- عبداللہ (ملا) ۳۴۸
- ۲۶۹- عبداللہ بغدادی (آقا) ۳۴۹
- ۲۷۰- عبداللہ (آقامیرزا) ۳۴۹
- ۲۷۱- عبداللہ نجف آبادی ۳۵۰
- ۲۷۲- عبدالمجید ابابدی (حاجی) ۳۵۰

- ۲۷۳_ عبدالمجید شیرازی (حاجی) ۳۵۰
 ۲۷۴_ عبدالوهاب شیرازی (میرزا) ۳۵۱
 ۲۷۵_ عبدالوهاب مراغه‌ای (حکیم) ۳۵۲
 ۲۷۶_ عبدالوهاب یزدی (حاجی) .. ۳۵۳
 ۲۷۷_ عیدل قریباغی (مشهدی) ... ۳۵۳
 ۲۷۸_ عفرا و نیره ۳۵۵
 ۲۷۹_ عزیزالله خرسوفی (ملا) ... ۳۵۵
 ۲۸۰_ عطایاالله خان افغانی (دکتر) ۳۵۵
 ۲۸۱_ عظیم تفریشی ۳۵۶
 ۲۸۲_ علائی (شعاع الله خان) ۳۵۶
 ۲۸۳_ علائی (عبدالمعلی) ۳۵۸
 ۲۸۴_ علائی (نعمت الله) ۳۶۰
 ۲۸۵_ علائی (هماخانم) ۳۶۱
 ۲۸۶_ علوی (آقا سیدعباس) ۳۶۲
 ۲۸۷_ علویه خانم (حمیده) ۳۶۷
 ۲۸۸_ علی افندی تبریزی (بالابیک) ۳۶۸
 ۲۸۹_ علی بسطامی (ملا) ۳۶۸
 ۲۹۰_ علی سبزواری نورعلیشا ... ۳۶۸
 ۲۹۱_ علی سنگسری (اکریلاتی) .. ۳۷۰
 ۲۹۲_ علی قزوینی (آقا) ۳۷۱
 ۲۹۳_ علی نجف آبادی (آقا) ۳۷۱
 ۲۹۴_ علی یزدی (حاجی) ۳۷۱
 ۲۹۵_ علی قهوه چی (مشهدی) ... ۳۷۲
 ۲۹۶_ علی معلم (ملا) ۳۷۳
 ۲۹۷_ علی اکبر رهنما (میرزا) ۳۷۴
 ۲۹۸_ علی اکبر قوچانی (شیخ) ... ۳۷۴
 ۲۹۹_ علی اکبر کاشانی (میرزا) ... ۳۷۷
 ۳۰۰_ علی اکبر مازگانی (شیخ) . ۳۷۸
 ۳۰۱_ علی اکبر معمار (استاد) .. ۳۷۹
 ۳۰۲_ علی اکبر (میرزا) ۳۸۱
 ۳۰۳_ علی اکبر نجار (استاد) ۳۸۱
 ۳۰۴_ علی اکبر (حاجی ملا) ۳۸۲
 ۳۰۵_ علی اکبر (ملا) ۳۸۴
 ۳۰۶_ علیجان ماهفروزکی (ملا) . ۳۸۵
 ۳۰۷_ علیزاده (لطف الله خان) ۳۸۶
 ۳۰۸_ علی عسکر تبریزی (حاجی) ۳۸۷
 ۳۰۹_ علی عکسر (حاجی) ۳۸۸
 ۳۱۰_ علی عسکر سرکه ۳۸۸
 ۳۱۱_ علی عسکر (عمو) ۳۸۹
- ۳۱۲_ علیمحمد سنگسری (آقا ملا) ۳۸۹
 ۳۱۳_ عنایت الله علی آبادی (میرزا) ۳۹۱
 ۳۱۴_ عندلیب (میرزا علی اشرف) ۳۹۱
 ۳۱۵_ عهدیه (میرزا عبدالله) ۳۹۵
- غ**
- ۳۱۶_ غلامحسین (میرزا) ۳۹۷
 ۳۱۷_ غلامعلی نجار ۳۹۷
- ف**
- ۳۱۸_ فائز خیاط (آقا سلیمان) ۳۹۸
 ۳۱۹_ فائزه (گلسترخ بیگم) ۳۹۸
 ۳۲۰_ فاضل شیرازی (محمدابراهیم) ۴۰۰
 ۳۲۱_ فاضل قائینی (نبیل اکبر) ۴۰۴
 ۳۲۲_ فاضل مازندرانی (آقامیرزا اسدالله) ۴۰۷
 ۳۲۳_ فاضل یزدی (علی سمتازی) ۴۱۱
 ۳۲۴_ فاطمه بیگم (امه الله) ۴۱۴
 ۳۲۵_ فاطمه سلطان خانم ۴۱۴
 ۳۲۶_ فتاح (مشهدی) ۴۱۵
 ۳۲۷_ فتح اعظم (روح انگیزخانم) ۴۱۵
 ۳۲۸_ فتح اعظم (نورالدین خان) ۴۱۷
 ۳۲۹_ فرج الله تفرشی (حاجی آقامیرزا) ... ۴۱۸
 ۳۳۰_ فرج اراکی (آقا) ۴۱۸
 ۳۳۱_ فرج الله مستوفی ۴۱۹
 ۳۳۲_ فرج گورانی (سید) ۴۱۹
 ۳۳۳_ فرزانه (دکتر آقا سید میرزا آقا) ۴۱۹
 ۳۳۴_ فروغی (آقامیرزا محمود) ۴۲۰
 ۳۳۵_ فرهادی (حاجی اسدالله) ۴۲۵
 ۳۳۶_ فرهادی (آقا محمدهادی) ۴۲۵
 ۳۳۷_ فریدیان (حاجی میرزا ابراهیم) ۴۲۶
 ۳۳۸_ فضیل محمدخان ۴۳۰
 ۳۳۹_ فناناپذیر (عنایت الله) ۴۳۱
 ۳۴۰_ فواد (آقا حسن) ۴۳۳
 ۳۴۱_ فوزدار (شیرین) ۴۳۵
 ۳۴۲_ فوزدار (دکتر) ۴۳۶
 ۳۴۳_ فیروزی (آقا سید محمود) ۴۳۸
 ۳۴۴_ فیضی (ابوالقاسم) ۴۳۸
- ق**
- ۳۴۵_ قابل (عباس) ۴۴۴
 ۳۴۶_ قاضی (شیخ ابوالقاسم) ۴۴۷
 ۳۴۷_ قدوس (ملا محمدعلی بارفروش) ۴۴۷

- ۳۸۳_ محمدباقر و محمداسمعیل (آقا) ۴۸۰
- ۳۸۴_ محمدباقر قائینی (میرزا) ۴۸۰
- ۳۸۵_ محمدباقر نراقی (حاجی) ۴۸۰
- ۳۸۶_ محمدبیک فارانی (میر) ۴۸۱
- ۳۸۷_ محمدتقی اصفهانی (تقی افندی) ... ۴۸۷
- ۳۸۸_ محمدتقی منشادی (آقا سید) ۴۸۳
- ۳۸۹_ محمدجعفر نراقی (ملا) ۴۸۴
- ۳۹۰_ محمدجواد نراقی (آقا) ۴۸۴
- ۳۹۱_ محمدحسن (آقامیرزا) ۴۸۴
- ۳۹۲_ محمدحسین (آقا سید) ۴۸۵
- ۳۹۳_ محمدرحیم اصفهانی (آقا) ۴۸۵
- ۳۹۴_ محمدرحیم قزوینی (مشهدی) ۴۸۶
- ۳۹۵_ محمدرضا اصفهانی (حاجی) ۴۸۷
- ۳۹۶_ محمدرضا بروجردی (آقا سید) ۴۸۸
- ۳۹۷_ محمدرضا شهپرزادی (آقا سید) ۴۸۸
- ۳۹۸_ محمدرضا شیرازی (حاجی) ۴۹۰
- ۳۹۹_ محمدرضا محمدآبادی یزدی (ملا) .. ۴۹۰
- ۴۰۰_ محمدرضا عریض اصفهانی ۴۹۱
- ۴۰۱_ محمدصادق اصفهانی (آقا) ۴۹۲
- ۴۰۲_ محمدظاهر مالیری (حاجی) ۴۹۲
- ۴۰۳_ محمدعلی (میر) ۴۹۵
- ۴۰۴_ محمدعلی صباغ یزدی ۴۹۵
- ۴۰۵_ محمدعلی طبیب (میرزا) ۴۹۶
- ۴۰۶_ محمدعلی اردکانی (میرزا) ۴۹۶
- ۴۰۷_ محمدعلی اصفهانی (آقا) ۴۹۶
- ۴۰۸_ محمدعلی اصفهانی (آقا) ۴۹۷
- ۴۰۹_ محمدعلی سنگری (آقامیر) ۴۹۷
- ۴۱۰_ محمدعلی ضیاءآبادی (آقامیر) ۴۹۸
- ۴۱۱_ محمدعلی قائینی (آقا شیخ) ۵۰۰
- ۴۱۲_ محمدعلی ارباب کاشانی (آقا) ۵۰۴
- ۴۱۳_ محمدعلی نهری (آقا) ۵۰۵
- ۴۱۴_ محمدعلی ویلیانی (ملا) ۵۰۶
- ۴۱۵_ محمدقلی خان نخعی (سرهنگ) ۵۰۷
- ۴۱۶_ محمدقلی (آقامیرزا) ۵۰۸
- ۴۱۷_ محمدکاظم اصفهانی (حاجی) ۵۰۹
- ۴۱۸_ محمد کریم (شیرازی) ۵۰۹
- ۴۱۹_ محمدمصطفی بغدادی (آقا) ۵۰۹
- ۴۲۰_ محمدهادی صحاف (آقا) ۵۱۰
- ۴۲۱_ محمود کاشانی (آقامیرزا) ۵۱۰
- ۳۴۸_ قربانعلی (حاجی) ۴۵۰
- ۳۴۹_ قصابچی (حاج محمود) ۴۵۰
- ک**
- ۳۵۰_ کاظم پور (میرزا محمد) ۴۵۲
- ۳۵۱_ کاظم زاده (کاظم) ۴۵۲
- ۳۵۲_ کلیم (آقا میرزا موسی) ۴۵۴
- ۳۵۳_ کمال الدین نراقی (حاجی) .. ۴۵۵
- ۳۵۴_ کیوان (غلامحسین) ۴۵۶
- گ**
- ۳۵۵_ گلپان سفرنگ ۴۵۸
- ۳۵۶_ گندم پاک کن (ملا جعفر) ... ۴۵۹
- ل**
- ۳۵۷_ لطفعلی (میرزا) ۴۶۰
- ۳۵۸_ لقاتی (آقا میرزا ماشاءالله) ۴۶۰
- م**
- ۳۵۹_ متحده (میرزا یعقوب) ۴۶۳
- ۳۶۰_ مترجه (سیدحسن هاشمی زاده) ۴۶۵
- ۳۶۱_ محبوب الشهداء ۴۶۹
- ۳۶۲_ محمد آذریباجانی (مشهدی) ۴۷۰
- ۳۶۳_ محمد بادکوبه ای (ملا) ۴۷۰
- ۳۶۴_ محمد خان بلوچ (حاجی) ۴۷۰
- ۳۶۵_ محمد قزوینی (حاجی شیخ) ۴۷۱
- ۳۶۶_ محمد گلپایگانی (آقا سید). ۴۷۳
- ۳۶۷_ محمد یزدی (حاجی) ۴۷۳
- ۳۶۸_ محمد (حاجی) ۴۷۴
- ۳۶۹_ محمد (کربلانی) ۴۷۴
- ۳۷۰_ محمد حناساب (آقا) ۴۷۵
- ۳۷۱_ محمدخادم (آقا میرزا) ۴۷۵
- ۳۷۲_ محمد خطیب (شیخ) ۴۷۵
- ۳۷۳_ محمد وکیل (آقا میرزا) ۴۷۶
- ۳۷۴_ محمدابراهیم اصفهانی (آقا) ۴۷۶
- ۳۷۵_ محمدابراهیم تبریزی (آقا) . ۴۷۷
- ۳۷۶_ محمدابراهیم منصورکاشانی ۴۷۷
- ۳۷۷_ محمدابراهیم نیریزی (آقا) ... ۴۷۷
- ۳۷۸_ محمدابراهیم (حاجی ملا) . ۴۷۸
- ۳۷۹_ محمداسمعیل کاشانی (آقا) . ۴۷۸
- ۳۸۰_ محمداسمعیل (حاجی) ۴۷۹
- ۳۸۱_ محمداسمعیل گندلی (حاجی) ۴۷۹
- ۳۸۲_ محمدباقر سنگری (ملا) . ۴۸۰

- ۴۵۸ - موسی جواهری ..... ۵۱۰ و رضاشیرازی (آقامیرزا) ... ۵۱۰
- ۴۵۹ - موقرالذوله (علی محمدخان) ..... ۵۱۱ محمود (شیخ) ۵۱۱
- ۴۶۰ - موهبت (آقا لطف الله) ..... ۵۱۲ محمود زرقانی ۵۱۲
- ۴۶۱ - مؤید (دکتر حبیب) ..... ۵۱۵ محمود قمصری (میرزا) ۵۱۵
- ۴۶۲ - مؤید (حاجی خدابخش) ..... ۵۱۶ محمود کاشانی (میرزا) ۵۱۶
- ۴۶۳ - مؤیدالدوله ..... ۵۱۶ مستشارالممالک (یوسفخان) . ۵۱۶
- ۴۶۴ - مؤیدالسلطنه (شاهزاده محمدحسین میرزا) ..... ۵۱۷ مستشارالممالک (مؤمن السلطنه) ۵۱۷
- ۴۶۴ - مؤیدالسلطنه ..... ۵۱۸ مستوفی (بزرگ کرایلی) ... ۵۱۸
- ۴۶۵ - مهدی کاشانی (آقامیرزا) ..... ۵۱۹ مستوفی المسالک آشتیانی .. ۵۱۹
- ۴۶۶ - مهدی گلپایگانی (آقاسید) ..... ۵۱۹ مستوفی (میرزا علیرضا) ... ۵۱۹
- ۴۶۷ - مهدی یزدی (حاجی ملا) ..... ۵۲۰ مسعودالمسالک (عبدالله خان) ۵۲۰
- ۴۶۸ - مهدیقلی خان نخعی ..... ۵۲۰ مسروری (آقا حسین) ۵۲۰
- ۴۶۹ - میثاقیه (عبدالمیثاق) ..... ۵۲۱ مسیح (حکیم) ۵۲۱
- ۴۷۰ - میرزا آقا رکاب ساز ..... ۵۲۲ مشرف زاده (مشهدی اکبر) .. ۵۲۲
- ۴۷۱ - ناطق (آقا میرزا محمد) ..... ۵۲۲ مشکین قلم اصفهانی ۴۳۵
- ۴۷۲ - ناظم الحکما (آقاسید محمد) ..... ۵۲۳ مصباح (میرزا عزیزالله خان) ۴۳۶
- ۴۷۳ - ناسی (حاجی مهدی) ..... ۵۲۵ مصطفی بیک سنندجی ۵۲۵
- ۴۷۴ - نایبی اسکرنی (آقا حسین) ..... ۵۲۵ مصطفی رومی (سید) ۵۲۵
- ۴۷۵ - نبیل الدوله (علی قلیخان) ..... ۵۲۷ مصطفی تراقی (آقامیرزا) . ۵۲۷
- ۴۷۶ - نبیل بن نبیل (حاجی شیخ محمدعلی) ..... ۵۲۸ مصوّر رحمانی (میرزا ابراهیم) ۴۴۰
- ۴۷۷ - نبیل زاده (آقا میرزا منیر) ..... ۵۲۸ مطلق (آقامیرزا عبدالله) ۵۲۸
- ۴۷۸ - نبیل زرنندی ..... ۵۳۱ معلم البیان (ملا احمدحصاری) ۴۴۲
- ۴۷۹ - نیلی (آقا میرزا علیمحمد) ..... ۵۳۳ معنوی (آقاسلیمان) ۵۳۳
- ۴۸۰ - نصرالله شهمیرزادی (ملا) ..... ۵۳۳ معنوی (حبیبه خانم) ۵۳۳
- ۴۸۱ - نعیم (آقا محمد) ..... ۵۳۴ معنوی (داود) ۵۳۴
- ۴۸۲ - نعیمی (آقامیرزا عبدالحسن خان) ... ۵۳۵ مقبل (کیخسرو) ۵۳۵
- ۴۸۳ - نعیمی (محبوبه) ..... ۴۴۷ مقدس - اسم الله الاصدق ۴۴۷
- ۴۸۴ - نیر و سینا ..... ۵۳۶ (ملا صادق) ۵۳۶
- ۴۸۵ - وحد دارابی ..... ۵۳۹ ممتازی (نورالدین) ۵۳۹
- ۴۸۶ - وحید طهرانی (قدرت الله خان) ..... ۵۴۱ ملایان (ملاعلی اصغر) ۵۴۱
- ۴۸۷ - وحید کشفی ..... ۴۵۰ ملایان (یدالله، آقا) ۴۵۰
- ۴۸۸ - ورقا (روح الله) ..... ۴۵۱ منجم (دکتر محمدخان) ۴۵۱
- ۴۸۹ - ورقا (علیمحمد) ..... ۴۵۲ منجم باشی (آقا محمدحسین) ... ۴۵۲
- ۴۹۰ - ورقا (ولی الله خان) ..... ۴۵۳ منجمی (عبدالله خان) ۴۵۳
- ۴۹۱ - ورقه الرضوان ..... ۴۵۴ منیب (میرزا آقا) ۴۵۴
- ۴۹۱ - ورقه الرضوان ..... ۴۵۵ منیردیوان (ابراهیم آذرمنیر) . ۴۵۵
- ۴۹۱ - ورقه الرضوان ..... ۴۵۶ منیره خانم ۴۵۶
- ۴۹۱ - ورقه الرضوان ..... ۴۵۷ موزون (حسینقلی میرزا) ۴۵۷

- ۴۹۲- ورقة الفردوس (بی بی کوچک) ۶۱۶
- ۴۹۳- وطن خواه (بهرام خسرو) ۶۱۷
- ۴۹۴- وهاب ترشیزی (میرزا جواد) . ۶۱۸
- ه**
- ۴۹۵- هارون (حکیم) ۶۱۹
- ۴۹۶- هدائی (منورخانم) ۶۲۰
- ۴۹۷- هزاری (اردشیر) ۶۲۲
- ۴۹۸- هوشیار (دکتر محمدباقر) . ۶۲۴
- ی**
- ۴۹۹- یاری (حاجی آقا) ۶۲۶
- ۵۰۰- یحیی سیرجانی (آقاسید) ... ۶۲۶
- ۵۰۱- یزدانی (احمدخان کسروی) .. ۶۲۸
- ۵۰۲- یگانگی (اسفندیار) ۶۳۰
- ۵۰۳- یوسف اردبیلی (ملا) ۶۳۲
- ۵۰۴- یوسف سنگسری (کریلاتی) . ۶۳۲
- ۵۰۵- یوسف قانینی (آقامیرزا) . ۶۳۳
- ۵۰۶- یوسف بیگ نخعی (ملا) .. ۶۳۳

سراغاز

عصر رسولی از بدو اظهار امر حضرت ربّ اعلی تا پایان حیات دنیوی حضرت مولی الوری شاهد حوادثی بس هولناک و وحشتناک بود. طنین ندای مهیمن و ملکوتی حضرت باب چون صاعقه‌ای پشت علما و حکمرانان کشور را به لرزه درآورد، و آنان که قرن‌ها در انتظار ظهور حضرت صاحب‌الزمان بودند و عجل‌الله تعالی فرجه می‌گفتند، با قساوت و گستاخی موعود منتظر خود را شهید کردند و هزاران نفوس مقدس را به خاک و خون کشیدند. "نوک خاری نیست که از خون شهیدان سرخ نیست"

علاوه بر این مورخین و سفرای کشورهای اروپا که در ایران حضور داشتند، این حوادث مولمه را به تفصیل گزارش داده‌اند که بحث در این باره از حوصله این رساله خارج است.

بسیاری از مؤمنین اولیه امرالله که حقیر به آنان اشاره نموده‌ام و در عصر رسولی می‌زیسته‌اند هر چند از جام سرشار و پرافتخار شهادت بی‌بهره و نصیب بوده‌اند ولی اگر بدیده بصیرت بنگریم مصائب و بلاهایی که آنان در طول حیات دنیوی خود تحمل نموده‌اند کم از شهادت نبوده است. زیرا آنان در برابر مشقات و بلیات، و شکنجه و آزار، در زیر کند و زنجیر و زندان که به آنان وارد می‌شده سر تسلیم فرود می‌آوردند و همواره راضی به رضای الهی بودند. جفا می‌دیدند وفا می‌نمودند، دشنام، طعن و لعن می‌شنیدند ولی با خوشرویی و محبت پاسخ می‌گفتند، اموالشان چپاول و تاراج می‌شد خم به ابرو نمی‌آوردند، دچار فقر و فاقه می‌شدند ولی شاکر بودند. آب و نان به رویشان می‌بستند دعاگویشان بودند. کشته می‌شدند نمی‌کشتند و انتقام نمی‌کشیدند و بطور خلاصه در برابر کلیه ناملایمات زندگانی با کمال ثبوت و رسوخ و استقامت به انجام وظایف روحانی خویش می‌پرداختند و تعالیم مبارکه را به آشنا و بیگانه و آنانکه گوش شنوا داشتند ابلاغ می‌نمودند تا محبت و اتحاد را جانشین عداوت و اختلاف کنند.

حال وظیفه احبای عزیز امرالله که کم و بیش از نعمت آزادی برخوردارند این است که به شکرانه این موهبت و به برکت فداکاری پیشینیان و تأییدات جمال اقدس ابهی با شور و انجذابی بدیع و انقطاعی کامل و طلب استعانت از جنود ملاء اعلی قیام عاشقانه کنند، تا سرانجام وحدت عالم انسانی در جهان تحقق یابد.

این رساله را به همسر محبوب و فداکارم فردوس خانم ثابتی که در هجرت
پرماجرایی خود در نوشهر در برابر فشار عوانان با کمال شجاعت و شهامت
پایداری نمود، و چه در هجرت امریکا و استرالیا با تبلیغ و نشر نفحات، به
هدایت نفوس می پرداخت، تقدیم می دارم.

بدینوسیله از جناب مهندس فضل الله جعفری که در تنظیم متن این رساله و
مقابله الواح فدوی را راهنمایی و همکاری نموده اند سپاسگزارم.

حبیب الله ثابتی

فرهنگ دلاوران عصر رسولی

آ

۱- آزردهگان (رحمت الله)

جناب رحمت الله آزردهگان فرزند جناب آقا عبدالکریم و سرکار ربابه خانم، در خانواده بهائی در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) تولد یافت. سرکار ربابه خانم فرزند آقا محمد اهل کاشان و صاحب کارخانه قالی و ابریشم بافی بود و در اثر تماس با بهائیان به شرف ایمان فائز شده و همسرش نیز در ظل امرالله وارد شد. آقا محمد برادری بسیار متعصب داشت و پس از آنکه به ایمان برادر پی برد از مجتهد کاشان فتوای قتل وی را گرفت و جمعی از اوپاش و اراذل را به سوی خانه و منزل آقا محمد روان داشت. آقا محمد را دستگیر و زندانی کردند و کارخانه و منزل و دارایی وی را چپاول نمودند و به غارت بردند و عائله اش را آواره و سرگردان کردند. وی پس از چندی از زندان آزاد شد و با همسر و فرزندان خردسالش به طهران رفت و عریضه ای به ساحت حضرت عبدالبهاء معروض داشت و لوح مفصلی از یراعه مبارک به افتخار او و همسر و فرزندانش عزّ نزول یافت که می فرمایند: "ای آزردهگان سبیل حضرت یزدان آنچه در راه خدا بر سر آید هیکل و وجود اتسان را بیاراید ... " و این نام خانوادگی از این لوح مبارکه اقتباس شده است.

سالها سپری شد و سرکار ربابه خانم به عقد ازدواج جناب عبدالکریم درآمد و جناب رحمت الله آزردهگان در چنین خانواده ای پرورش یافت و پس از خاتمه تحصیلات مقدماتی در چاپخانه ای مشغول به کار شد. روزی صاحب چاپخانه اوراقی برای چاپ به ایشان داد و وی متوجه شد که کتاب رديه نیکو، ناقض و مطرود معروف است. چه شبها با گریه و زاری از درگاه حضرت بهاء الله رجای استخلاص از آن چاپخانه نمود و سرانجام در سن ۲۱ سالگی چاپخانه کوچکی در طهران دایر کرد و از بدو تأسیس کلیه کارهای چاپی امری را با کمال رغبت و بطور افتخاری انجام می داد و طی دو عریضه از حضرت ولی امرالله استدعا نمود درباره موفقیتش در چاپخانه و خدمات امری دعا فرمایند و هر دو به شرف قبول

فائز شد. رفته رفته چاپخانه مراحل ترقی پیمود و بصورت یکی از معروفترین و مجهزترین چاپخانه‌های ایران بنام چاپخانه آزردهگان درآمد.

ایشان در طول حیات کوتاه خود به خدمات امری قائم بوده و عضویت لجنات مختلف بخصوص لجنه نشر آثار امری را عهده دار بود. وی با وجود مشکلات بسیار و خطرات احتمالی و به نیروی ایمان در سالهای ۱۹۴۰ تا ۴۲ میلادی (۱۳۱۹ تا ۱۳۲۱ شمسی) برای اولین بار موفق بچاپ ۱۰ نوع کتب امری گردید و کتاب مستطاب اقدس و خطایات مبارک حضرت مولی‌الوری در اروپا و آمریکا را به نحو بدیع و زیبا به چاپ رسانید و با قیمتی بسیار نازل در دسترس احباء قرار داد.

در سال ۱۹۵۱ میلادی (۱۳۳۰ شمسی) پس از فروش چاپخانه با همسر و فرزندان خود به هندوستان مهاجرت نمود ولی متأسفانه ناچار شد پس از یکسال به ایران باز گردد. آرزویش تأسیس چاپخانه‌ای بین‌المللی در ایران بود و توفیقی نیافت و در سال ۱۹۶۰ میلادی (۱۳۳۹ شمسی) در سن ۵۵ سالگی به عالم ملکوت صعود نمود.

۲- آزرده فیروزی

جناب آقا بزرگ آزرده از اهالی قریه فیروزی از توابع مرودشت فارس، فرزند آقا محمد فیروزی است. ایشان دارای طبعی روان و ذوق و قریحه شعر بوده و اشعار عرفانی مخمس و با توجه به مخمس منصور کاشانی انشاء می نمود که در تذکره شعرای اول قرن بهائی مذکور است ولی از دوران حیات و نحوه اقبال وی به امر مبارک و تاریخ تولدش اطلاعی در دست نیست و گویا در حدود ۱۸۹۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی) صعود نموده باشد.

قصیده عرفانی مخمسی در ۱۹ بند سروده که سه بند از آن ذکر می شود:

اینکه گویاست ندانم که منم یا که منم

گر منم اوست کجا در عجب از خویشتم

گوئیا اوست چو این هیکل و من پیرهنم

یا که لاشبهه نه اوست چو جان من بدنم

الغرض نیست دوئی اوست نه من گرچه منم

گر که او نیست من اندر دلم این ولوله چیست

یا که در گردنم از عشق وی این سلسله چیست

گر حجاب است محبت زمنش این گله چیست

هو گر در آنا مخفی است پس این سلسله چیست

که سبیل همه مسدود بود تا وطنم
خلق ناسوت کجا خالق لاهوت کجا
شاه لاهوت کجا بنده ناسوت کجا
نیر ذات کجا ذره مبهوت کجا
عالم قدس کجا اهرن فرتوت کجا
روح قدسم چه کنم بسته این اهرمنم

۳- آصفی (کربلایی غلامحسین)

جناب کربلایی غلامحسین فرزند آقا محمد در سال ۱۸۶۱ میلادی (۱۲۴۰ شمسی) در شهرستان بروجن بدنیا آمد. در جوانی با یکی از بستگان خود حسین به پیله‌وری اشتغال داشت مردی بی‌سواد ولی فهمیده و غریب‌نواز بود. حسین در سروستان بوسیله یکی از احباب نابینا با بهائیان آشنا شد و در آباده به شرف ایمان فائز گردید و پس از مراجعت به بروجن سبب تصدیق آقا غلامحسین شد. در اثر تصدیق وی برخی از اهالی و اهل بغضا بنای فساد گذاشتند. غلامحسین برای نجات به عتبات عالیات و نجف رفت و در بغداد نیز با احباب آمیزش نمود. در ایران در چهار محال بختیاری و فارس در سیر و سفر بوده و به زیارت بیت مبارک شیراز نایل گردید و در قریه دستگرد امامزاده در حوالی بروجن سکونت نمود و به تبلیغ اهالی پرداخت و جمعی را در ظل امرالله داخل ساخت و در بین مردم و خصوصاً اهالی چهارمحال که برای زیارت امامزاده می‌رفتند شهرت یافت. دشمنان امر آقا سید حسن مستشرق را تحریک نمودند که وی را به بروجن تبعید کند و لکن آتش عشق و محبت سرشار، که نسبت به امرالله در وجود او شعله‌ور بود، او را آرام نمی‌گذاشت و هر مشکلی را با تدبیر صحیح و بیانات شیرین و جذاب خود رفع می‌کرد. برای تبلیغ از کتاب مثنوی استفاده می‌کرد. یک نفر باسواد می‌خواند و او تفسیر می‌کرد و فکر مردم را باز می‌نمود. حسن هم که چندان شهرتی نداشت با ذکر مثالهای عامیانه محرکین و آشوبگران را از تصمیمات خود منصرف می‌نمود و کربلایی غلامحسین درباره اعتراضات آنها (که چرا در منزل خود مجلس تشکیل می‌دهی) به سید حسن می‌گفت من کسی را دعوت نکرده‌ام و آنها خودشان می‌آیند، به آنها می‌گویم شرارت، زنا و قتل و غیبت برخلاف دستور خداست و اهالی تصدیق می‌کنند و با این قبیل گفتگو آقا سید حسن شرمنده و حقیف شده مجلس را ترک گفت. روزی دیگر توطئه سید را با وعده دادن به مهمانی و مرغ خنثی می‌نمود و در

نتیجه آشوبگران و خصوصاً افرادی که سبب اذیت و آزار احباء شده بودند بوضع فجیعی بدیار عدم راجع شدند.

کریلایی غلامحسین در خاتمه حیات خود در دستگرد و امامزاده به تشویق احباء می کوشید و در ۷۰ سالگی بملکوت ابهی صعود کرد. و در اثر خدمات شایسته وی تعداد احبای آن قریه در سالهای ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰ میلادی (۱۳۳۹ تا ۱۳۴۹ شمسی) به ۱۵۰ نفر بالغ شد. ایشان در سال ۱۳۱۰ شمسی (۱۹۳۱ میلادی) دارفانی را ترک گفت و به ملکوت ابهی راه یافت.

۴- آقاچان (حکیم)

جناب حکیم آقاچان فرزند ملا العیازار و یکی از اطبای حاذق همدان بود. ایشان مردی بسیار متدین و خوش گفتار و یکی از حاخامهای مشهور بود که کلیمیان همدان به وی اقتدا می کردند.

همسر جناب حاجی محمدباقر نراقی از احبای مهاجر همدان در سال ۱۸۷۷ میلادی (۱۲۵۶ شمسی) بیمار شد و جناب حکیم آقاچان را برای عیادتش دعوت کردند. پس از ورود، جناب حاجی به وی خوش آمد گفت و وی را به اطاق بیمار هدایت کرد. طبیب پس از معاینه بیمار به مداوا پرداخت و از کیف خود دارویی به وی داد، که بیمار را سخت متشنج ساخت، طبیب احساس کرد که بجای داروی لازم استریکنین، که داروی سمی است، مصرف کرده بسیار مضطرب شد و با حافظ الصحه مشورت کرد و پادزهری بکار برد که بیمار را از خطر مرگ نجات داد.

جناب حاجی محمدباقر و برادرش که وی را ناراحت و مضطرب می دیدند با ملایمت و خوشرویی دلداریش دادند و با فنجانی چای اضطرابش را تا حدی تسکین بخشیدند. و از اینکه در مداوای خود توفیق یافته و بیمار سلامتی خود را باز یافته است تشکر نمودند و خود در مقام تسلیم و رضا به شکرانه می پرداختند. حکیم آقاچان در هر آن انتظار آن داشت که وی را مجازات کنند ولی ایشان به وی آرامش خاطر دادند. طرز رفتار محبت آمیز این خانواده در برابر تزییقاتی که در اثر فتوای آخوند ملاعبدالله برای کلیمیان در نظر گرفته شده وی را دچار حیرت کرد و نیز متوجه شد که در مسیر راه خود تا بیمار پارچه ای نگسترده بودند. از اینرو با کمال خضوع علت این بزرگواری و گذشت را جویا شد. جناب حاجی بتدریج و با رعایت حکمت به ایشان ابلاغ کلمه نمود و با حضور جناب ابن اصدق مذاکرات آنان ادامه یافت. ظهور رب الجنود را بشارت گرفت و

با احاطه کامل که به کتاب تورات داشت به فوز ایمان مقتخر و متباهی شد و با اشتیاق وصف ناپذیر این توید مبارک را به هفت خواهر خود رساند و آنان را نیز به زیور ایمان بیاراست منتهی یکی از آنان از این فیض عظمی بی نصیب گشت. هر یک از خواهران فرزندی بنام منیر داشتند که پس از ایمان به مهدی تبدیل گردید و این دو لوح مبارک از ساحت جمال اقدس ابهی به اعزازش عزّ نزول یافت.

جناب حکیم آقاچان

هو الاقدس الابهی

قد حضر کتابک لدی المظلوم فیهذا السّجن الاعظم و قرنه العبد الحاضر و اجبناک بهذا لکتاب المبین انشاء اللّٰه به عنایت الهی از کوثر اطمینان بیاشامی و به افق اعلی ناظر باشی ندای سِدره سینا بلند شد و مجلی طور هویدا گشت بصری که از کحل معرفت الهی روشن شده تجلیات او را مشاهده می نماید و پرتو انوار وجه را در اشیاء ملاحظه می کند امروز روزی است که ابصار به مشاهده جمال ذی الجلال فائز و مشرف شده و از برای او شبهی از قبل نبوده و نظیری از بعد نخواهد بود باید در کَلّ احیان بثنای مقصود عالمیان مشغول باشی چه که ترا باصغّاء کلمه اش مؤید نمود و به عرفان نفسش موفق فرمود در ایامی که اکثر آذان از حلاوت ندای رحمن محروم است و اکثر ابصار از مشاهده انوار جمال ممنوع این فضل را غنیمت دان و بزرگ شمر الحمد لله کتابت فائز شد و جواب آن از آسمان بخشش یزدانی نازل و فرستاده شد اسامی مذکوره بطراز ذکر مزین گشتند و هر یک تلقّاء وجه مذکور آمدند البهاء علیک و علی اخیک الّذی سمّی بایلیا و علی اهلک و اینک الّذی اهتدی بنور ربه و علی الذین آمنوا باللّٰه الفرد و الخبیر.

و همچنین در لوح مبارک دیگر می فرمایند:

بنام بینا

یا حکیم آقاچان، ظاهر شد آنچه در کتب موعود بود. اوست یهوه و اوست معزی و اوست روح الحق و خبر بزرگی که حضرت رحمن در فرقان به آن بشارت فرموده، اوست که بر مشارف ارض مشی فرموده و بر اعلی المقام خیمه افراخته طویب لکّ بما عرّفّت و کُنّت مِنَ الْمُقْبِلین.

حکیم آقاچان روز شنبه نیز طبق معمول به کنیسه رفت و پس از آنکه نظر حضار را درباره خود در تمام شئون زندگی طبابت و وعظ جویا شد و همگی وی را تحسین و تمجید نمودند، ظهور رب الجنود را به آنان اعلام کرد. فقط ۱۵ نفر از

روشنفکران ندای حق را لبیک گفتند و اکثر آنان بحال اعتراض کنیسه را ترک نمودند. حکیم آقا جان هنگام صعود از بستر برخاست و به اطرافیان خود که گریه و زاری می کردند گفت آرام باشید مگر نمی بینید که رب الجنود در اینجا حضور دارند و سپس به بستر دراز کشیده به آرامی به ملکوت ابهی پرواز کرد. جمال اقدس ابهی در لوح مبارکی که به افتخار فرزندش دکتر مهدیخان مشکوة الاطباء نازل فرموده اند به آن اشاره نموده اند:

یا قلم اذکر من سمی بمهدی لیفرح و یکون من الشاکرین یا مهدی
اسمع النداء الذی ارتفع من هذاالمقام الامنع من سدرةالحمراء. اِنَّه لاله الآ
هوالمفرد الواحد العلیم الخبیر. انّ الذین نقضوا میثاق اللّٰه و عهده اولئک من
الاخسرین فی کتاب اللّٰه ربّ العالمین

قل یا قوم قدجاء الیوم و القیوم ینادی باسمهالمقتدر العظیم ایتاکم ان تمنعکم
ماعند الجهلاء عن الافق الاعلی ضیعوا ما عندهم و خنوا ما اوتیتکم من لدن
علیم خبیر طوبی لک و لمن صدالی اللّٰه نشهد انه شرب کوثرالبقاء من ید
عظاً ربه الکریم اِنَّه فاز بماالافاز به اکثر الخلق یشهد بذلك لسان اللّٰه فی هذا
المقام الرفیع اقبل الی الافق الاعلی اذاعرض عنه الوری الآ من شاءاللّٰه مالک
ملکوت الاسماء و اعترف بما نطق به القلم الاعلی و اقر بما نزل من سماء
الفضل من لدن مقتدر قدیر اناکناصمه حین صعوده و ذکرناه بماماج به
بحرالغفران وهاج به عرف عنایت اللّٰه الغفور الرحیم طوبی له و لمن ذکره بعد
صعوده بما نزل من لدن منزل قدیم البهاء علیه و علی الذین ما نقضوا
عهداللّٰه ربّ العرش العظیم.

۵- آندره (مسیو، عبدالله خان)

جناب مسیو آندره، که هنگام تولد عبدالله نام گرفت، فرزند جناب آقا سلیمان زرگر و ربقا خانم بود و تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه الیانس فرانسویها در همدان با درجه ممتاز پایان رسانید و اولیای امور ایشان را برای ادامه تحصیل به فرانسه اعزام داشتند. وی با استعداد و کوشش خستگی ناپذیر پس از چند سال در رشته تعلیم و تربیت فارغ التحصیل شد و در همان زمان کمیته مدرسه تأیید همدان ایشان را به مدیریت مدرسه در نظر گرفتند و قرار شد جناب حاجی میرزا ابراهیم برادر ایشان ضمن تشرف به ارض اقدس موافقت وی را جلب نماید. عبدالله خان در ابتدای ورود به فرانسه آندره نامیده شده بود. در سال ۱۹۱۰

میلادی (۱۲۸۹ شمسی) با همین نام مسیو آندره و یا همان البسه، کت و شلوار و کلاه فرنگی شاپو، وارد ایران شد و وی را فرنگی می‌پنداشتند و از اینرو به همین نام شهرت یافت.

وی جوانی زیبا و خوش‌سینما، مبادی آداب، شیک‌پوش و مظهر نظافت بود. به ادبیات و فرهنگ فرانسه تسلط کامل داشت و دارای خط فارسی و فرانسه زیبایی بود. علاوه بر این مدیری لایق، سختگیر و با انضباط بود. به دقت از فضلا و دانشمندان امر که در نقاط مختلف پراکنده بودند، دعوت می‌نمود و پایه علمی دروس مدرسه را بالا برد. صیت و آوازه شهرتش در همدان آنچنان شد که بسیاری از صاحب‌منصبان و افراد سرشناس همدان بدون ابراز تعصب اطفال خویش را در این مدرسه اسم‌نویسی می‌کردند. عموم شاگردان مدرسه تاجهای ستاره شکل ۹ پر (مدرسه مبارکه تأیید) بر روی کلاهشان نصب بود. تعداد شاگردان به ۷۰۰ نفر بالغ می‌شد و مدارس آمریکایی و الیانس را تحت الشعاع قرار داد.

مسیو آندره با تشکیل کلوپ ارکستر و نمایش، جوانان را به فرا گرفتن موسیقی و هنر تشویق می‌نمود و برای اجرای این منظور توجه ژنرال پاراتوف را بدیدن مدرسه معطوف ساخت.

در سال ۱۹۱۷ میلادی (۱۲۹۶ شمسی) ژنرال پاراتوف برای سرکشی قوای نظامی روس در مهمانسرای شورین در دو کیلومتری همدان سکونت داشت و بنا به پیشنهاد مسیو آندره و تصویب محفل روحانی جنابان حافظه‌الصحه، حکیم هارون، آقاسید حسن هاشمی‌زاده (متوجه) و دکتر طاهرخان باهر به اتفاق مسیو آندره به ملاقات وی رفتند و مسیو آندره نطقی به زبان فرانسه در مورد محافل بهائی و مدرسه تأیید ایراد نمود. او در پاسخ گفت پیش از این مختصری از تعالیم بهائیه دیده‌ام بسیار تعالیم خوبی است. بی‌اندازه میل دارم مدرسه تأیید را ببینم. در روز ملاقات معلمین و شاگردان در نهایت نظم و ترتیب حاضر بودند. شاگردان اشعاری را که ادیب سروده بود با آهنگی جالب خواندند.

این سروده با این بیت آغاز شد:

حمد و ثنا خدا را هنگام غم برآمد
زیرا که ماه شادی با روشنی درآمد
و دو بیت آخر آن اینست:

ما را سر مباحث از مهر و ماه بگذشت
چون ژنرال پاراتوف در بزم ما درآمد
افکند بر سر ما همچون همای سایه
اطفال یکسر او را در زیر پر درآمد
سپس پاراتوف نطقی درباره اصول ترقی ادا نمود و آندره ترجمه نمود و در پایان گفت بسیار از این مدرسه امیدوار شدم. به شاگردان بی‌بضاعت کمک مالی

نمود و به دستور وی گروه ارکستر بناواختن موسیقی پرداخت و فیلم سینما در دو وهله برای خانمها و آقایان نمایش داده شد.

مسیو آندره نه تنها در اصلاح وضع اجتماعی بستگان خود توجه داشت بلکه در بین جامعهٔ بهائیان همدان که غالباً به رسوم کهن خویش خو گرفته بودند تأثیری بسزا داشت.

اولین دوره شاگردان وی در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) سیکل اول متوسط را با موفقیت بپایان رسانیدند و هر یک با شغل آبرومند در رشته‌های مختلف استخدام گشتند و مسیو آندره را مسرور و مفتخر کردند. آنگاه ایشان از ریاست مدرسه کناره‌گیری نمود و به عزم تشریف به ساحت اقدس شتافت و بحضور حضرت مولی‌الوری مشرف شد و به بوسیدن اعتاب مقدسه نایل گردید و لوح مبارک زیر به افتخار وی و لوح مبارکه دیگری به اعزاز خانواده ایشان عزّ نزول یافت.

جناب مسیو آندره علیه بهاءالله الابهی

هوالله

ای زائر تربیت پاک حمد کن خدا را که موفق بر طی مسافت بعیده گشتی تا آنکه بکوی دوست رسیدی و از الطاف حضرت مقصود بهره و نصیب یافتی، و فی الحقیقه سزاوار این فضل و موهبت بودی زیرا در همدان به تعلیم تونهالان حدیقهٔ معانی پرداختی، حال به جهت تنزه و تفکّه و راحت دل و جان به غرب سفر نما، پاریس برس و در آنجا جستجو از یاران الهی نما، و به هریک از آنان از قبل عبدالبهاء رأفت و مهربانی کن، و تحیت مشتاقانهٔ مرا برسان و بگو که در جمیع دیار آهنگ یا بهاءاللهی بلند است و امید من چنانست که در پاریس نیز این نغمهٔ جانفزا، این آهنگ ملکوت ابهی بلند گردد. پاریس در هر مسئله‌ی شورانگیز است، از خدا خواهم که ساز و آواز احتیای الهی چنان بلند شود که زلزله بر ارکان پاریس اندازد، منتظر اخبار بسیار خوشی از احبای پاریس هستم، و یقین است در آینده این آهنگ الهی در آن مسدینه بلند خواهد شد، ولی می‌خواهم در ایام عهد و میثاق باشد، و شما مطربان آن آواز باشید و بلبلان خوش ترانه آن اقلیم گردید و علیک البهء الابهی. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم . صفحه ۳۴۰)

و اینک لوح مبارک که به افتخار خانواده ایشان نازل شده است:

هوالله ای گل‌های گلشن هدایت جناب مسیو آندره وارد به ارض اقدس گشت و الان در حیفا به زیارت روضهٔ مبارکه رفته و در مقام اعلی و مطاف

ملاء ابهی بیاد شما افتاد از عبدالبهاء نگارش این نامه خواست و من با مشاغل نامحدود بنگارش این مکتوب پرداختم تا جان آن یاران از نفحات حق بنشأه و طرب آید ملاحظه فرمائید که عنایات حضرت بهاءالله چگونه این قلوب را ارتباط بخشیده که شما در آن ناحیه قصوی و عبدالبهاء در بقعه بیضا بیاد شما در اهتزاز است و بدل و جان همدم و همراز در یک محفلیم و در یک منزل در شعر عربی می گوید:

یا زائری لیلی و عنذرا من شِعَفَ - زُرْتُم جُسُوما و زَرْنَا نَحْنُ ارواحا و علیکم و علیکن بهاء الابهی عبدالبهاء عباس

جناب مسیو آندره در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) در فرانسه بملکوت ابهی صعود نمود و کمیته مدرسه مبارکه تأیید به پاس تجلیل و احترام وی یک روز مدرسه را تعطیل نمودند و کتیبه ای کاشی بنام ایشان بدیوار حظیرة القدس نصب نمودند و حضرت ولی امرالله نیز ضمن اظهار تأسف جلسه یادبودی بیاد وی منعقد فرموده و با توقیع مبارکی جناب فریدیان و بازماندگان را مورد تفقد قرار دادند.

الف

۶- ابتهاج الملک (میرزا علیمحمد خان)

جناب میرزا علیمحمد خان ابتهاج الملک از شریف زادگان و بزرگان گرگان می باشد و سالیان دراز در طهران و گیلان اقامت داشته و عاقبت در شهرستان رشت مستقر شده در طریق مجاهدت به مطالعه معتقدات دینیّه پرداخته و سرانجام در ظل امرالله داخل و بغور ایمان مفتخر شده و با ثبات و استقامت در مقابل مشکلات بخدمت امرالله پرداخته است. خانه اش همواره به روی احباء و مسافرن امرالله باز بود. ایشان یکبار افتخار تشرف به ساحت اقدس را داشت و به حضور مبارک حضرت مناراده الله نایل شد و بیش از پیش میزان اشتعال و انجذابش افزایش یافت و بخدمت امر الهی قیام نمود. او یکی از رجال اعیان و اشرافی بهائی گیلان بشمار می آمده است.

جناب ابتهاج مردی خاضع و خاشع بود و با یار و اغیار با اخلاق خوش و روش پسندیده معاشرت می نمود و اشرار و افراد سقله و مبغضین بر علیه وی قیام می نمودند و او مردانه و با کمال شجاعت اعتراضات آنان را در هم می شکست. در ضوضای ۱۹۰۳ میلادی برای مدتی در طهران اقامت گزید و پس از آنکه محیط آرامش یافت به رشت مراجعت کرد. در انقلاب سرخ میرزا کوچک خان در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) عوانان در پی فرصت بودند تا مقاصد شوم خود را انجام دهند و هنگامی که ابتهاج با اهل بیت خود به ده رفته بود سیدی شیخی که با ایشان کینه و خصومت دیرینه داشت و در دستگاه میرزا کوچک خان نقوذی داشت با جمعی اویاش به ایشان مراجعه نموده و به بهانه اینکه میرزا کوچک خان شما را برای انجام امر مهمی خواسته است ایشان را از ده بیرون بردند و در داخل جنگل شهید نمودند.

این لوح مبارک از ساحت اقدس جمال قدم به افتخار جناب ابتهاج عزّ نزول یافته است درج می شود.

هوالله

ای بهاج پر ابتهاج دیروز که روز پنجم جمادی الاولی یوم بعثت حضرت اعلی بود در حوالی بقعه مبارکه مرقد مقدس روحی لثربته الفدا سراپرده را زدند و در کمال روح و ریحان بزم سرور آراسته گشت و جمیع احبای آلهی از مهاجرین و مجاورین و مسافرن کلّ حاضر و با وجوه ناضره مستبشره بذکر حق و بهجت و

بشارت و مسرت بیوم بعثت حضرت سراسر بشارت روحی له الفدا مجتمع گشتند و مهمانی موعود آنجناب مجری شد و در نهایت روحانیت از صبح تا دو ساعت از شب گذشته امتداد یافت بعد از تلاوت الواح مخصوصه و مناجات و قصائد و محامد جمال قدم روحی لأحبتائه الفدا و حضرت اعلی بنفسی له الفدا و صحبت و نضائح مانده ممدود شد و بیاد شما نهار صرف گشت و بعد قدح چای بدور آمد و پس از آن جمیع یاران در کمال خضوع و خشوع رو به روضه مقدسه نموده در نهایت تذلل و انکسار جمعاً به شرف تقبیل آستان مقدس مشرف شدیم زیارت تا قریب یک ساعت بعد از مغرب امتداد یافت و تمام سراجهای بقعه مطهره را بدست خود روشن نمودم و بآلتیابه از شما روی و موی را بتراب آن درگاه معطر و معنیر کردم و همچنین بالوکاله از جناب محمدعلی خان علیه بهاءالله الایهی طلب عنایت مخصوصه شد فی الحقیقه آن روز در نهایت روحانیت منتهی شد و این از اعظم دلیل خلوص و محبت آن جناب است جناب آقا محمدحسن مهماندار، من و خادم احبای الهی فی الحقیقه نهایت جدیت را نمودند و همچنین سائر احباء ع ع ع (مکاتیب عبدالبهاء جلد پنجم صفحه ۲۲۷)

این لوح مبارک جمال اقدس ابهی به افتخار احبای رشت عزّ نزول یافته و مطلع آن به افتخار جناب ابتهاج می باشد.

هوالله

رشت حضرت ابتهاج الملک علیه بهاءالله ایها الابتهاج کن کالسراج الوهاج فی زجاج محبت الله تا ابتهاج روحانیان گردی و امتزاج بین آب و آتش دهی زیرا به تحلیل آب و آتش را آمیزش توان داد و علیک التحیه الثناء ... (مکاتیب عبدالبهاء جلد پنجم صفحه ۲۲۲)

۷- ابراری (حاجی شیخ زین العابدین)

ایشان فرزند آقا میرزا محمدرضای کرمانی از معارف مجتهد یزد بوده و در خفا بشرف لقای حضرت نقطه اولی مشرف شده و بفوز ایمان مزین گشته است. زین العابدین در سال ۱۸۶۴ میلادی (۱۲۴۳ شمسی) بدنیا آمد، در طفولیت مادر خود را از دست داد و خاله اش به تربیت وی پرداخت. پس از پایان تحصیلات مقدماتی و خواندن و نوشتن فارسی به فراگرفتن عربی و فقه و حکمت و اصول پرداخت. وی جوانی متصف به سجایای اخلاقی بود و در عالم انقطاع و تسلیم و رضا، صبر و تحمل شداید و مشقات بی نظیر بود. روزی هیاهوی کوچه نظر وی

را بخود معطوف داشت وی دید که شخصی را بنام بابی فحش می دهند و کتک می رند و پیکرش را خون آلود کرده اند. عوانان به پدرش آقا میرزا محمدرضا مراجعه نموده فتوای قتل آن شخص بابی را می خواستند. ایشان به رجاله ها تذکر دادند که بعد از سنوالم و جواب از وی فتوای قتل صادر خواهد شد. ایشان شخص مجروح را غذا و شربت داده و شبانه مرخص نمود.

جناب شیخ زین العابدین در سن ۲۱ سالگی بود که پدرش بیمار شد و وی که به فضل و کمال و صفا و وفا سرشته شده بود. از پدر خود پذیرایی می نمود و پدر شبی در حالات نزع به فرزند خود چنین وصیت نمود که پس از اجرای مراسم عزاداری بدیدن جناب حاجی وکیل الدوله افنان بروزیرا ایشان راه حق و حقیقت را یافته اند و ترا هدایت خواهند نمود.

باری جناب شیخ بر حسب وصیت ابوی به ملاقات جناب افنان شرفیاب شد و در اندک زمانی مجاهدت به گلشن ایمان راه یافت و در ظل امرالله داخل گشت. برادرانش پس از ایمان وی در وجنات و روحیه او تغییر مشاهده نمودند و به وی مشکوک شدند. دایه اش وی را از تصمیم برادران مطلع ساخت از اینرو نیمه شب صندوقچه ای را که مادرش به وی داده بود باز کرد و مقداری پول برداشته سوار قاطر به سمت طهران عزیمت نمود. در بین راه از شدت خستگی قاطر را به درختی بسته به خواب رفت پس از بیداری اثری از پول و قاطر نبود زیرا که پول و قاطر بوسیله راهزنان ربوده شده بود و چون پول جزئی برایش مانده بود در طول مدت یکماه فقط با سبزیهای راه سدجوع می کرد و در نزدیکی قم با وضعی اسفناک خسته و بی رمق خود را به قهوه خانه ای رسانید. از قضا قهوه چی از مؤمنین بود. وی پس از اطلاع از ماجرای ناگوار او، وی را به اقوامش در قریه مجاور سپرد. آنان از وی پرستاری نمودند و سلامتش کردند و روانه طهران نمودند. در طهران در مسجد شاه کتابت اریاب رجوع می نمود و امرار معاش می کرد و مبلغی پس انداز نمود و چون هیچیک از احواء را نمی شناخت به عتبات رفت و در حوزه درس حاجی سید کاظم طباطبائی مجتهد یزدی به تکمیل علوم پرداخت تا به مقام اجتهاد رسید و به مکه مشرف شد. پس از مراجعت در نجف به پیشنهاد مشغول شد و از آن به بعد چگونگی احوالش در جرگه احیاب اطلاعی در دست نیست. به هر حال ایشان به افتخار چند لوح اثر خامه طلعت میثاق نایل شده و در همه آنها مورد عنایات آن حضرت بوده و مفتخراً بخط مشی خود ادامه می داد. در شهرهای مشهد و سبزوار و شاهرود به هدایت نفوس

می‌پرداخته و مشام طالبان حقیقت را معطر می‌ساخته است. در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) در مازندران به نشر نوحات الهی سرگرم شد و سپس به طهران نیز عزیمت نمود و در سر قبر آقا در مدرسه تربیت به تعلیم و تربیت اطفال پرداخت و شبها در محافل و مجالس انس حاضر شده و با بیانات خود احبای الهی را تشویق بخدمت و تبلیغ امرالله می‌نمود. چندی بعد نیز در مدرسه تربیت جدید التاسیس و در سال ۱۹۳۲ میلادی (۱۳۱۱ شمسی) در مدرسه سعادت بابل تدریس نمود و چند سال بعد بنا به خواهش سردار جلیل مدیریت مدرسه ساری را پذیرفت و سرانجام در سال ۱۹۳۶ میلادی (۱۳۱۵ شمسی) بملکوت ابهی صعود نمود.

اینک دو لوح مبارک که به افتخارش عزّ نزول یافته درج می‌شود.

جناب حاجی میرزا زین العابدین علیه بهاءالله

هوالله

ای زین عابدان انشاءالله زین ثابتان گردی و زینت راسخان و مسرت مشتاقان و حرارت عاشقان تا دست افشان و پاکویان و رقص کنان یک دست جام محبت یزدان و یک دست تحفه جان به قربانگاه عشق بشتابی و این حیات فانیه را نثار روی جانان کنی والبهاء علیک ع ع
(مصابع هدایت جلد پنجم صفحه ۲۶۱)

هوالله

بواسطة جناب آقا میرزا احمد قانسی جناب میرزا زین العابدین

علیه بهاءالله الابهی

هوالله

ای منقطع الی الله خوشا خوشا که چنین آزادی و دلشاد و پاکی و تابناک بندگان حقیقی جمال ابهی را چنین سزاوار که به کلی از این جهان بیزار گردند و از هر لذتی و راحتی و رفاهیتی و ثروتی در کنار شوند گنج ملکوت در آستین آرند و ثروت محبت الله اندوخته نمایند از جواهر معرفت الله تاجی و هاج بر سر نهند و از لثالی حقایق و اسرار طوقی در گردن اندازند ملوک مملوک ایشانند و سلاطین محتاج چارق و پوستین ایشان حقاً که بیک پیرهن ساختی و نزد محبت باختی و ولوله در قلوب انداختی سرّ انقطاع بنمودی و حقیقت تنزیه و تقدیس مشهود فرمودی طوبی لک بشری لک ایها المنقطع الی الله والمنجذب الی جمال الابهی تا انقطاع حاصل نگردد نفس انسان را تأثیری نباشد الحمدلله به آن موفق و مؤیدی و علیک التحیة والثناء ع ع
(مصابع هدایت جلد پنجم صفحه ۲۶۲)

۸- ابراهیم عطاری (میرزا)

جناب میرزا ابراهیم، از ابناء خلیل، مردی متدین و متقی بود و قلبی پاک و رحیم و مهربان داشت و در همدان با دکان عطاری امرار معاش می کرد. یک روز شنبه صبح به کنیسه رفت دو مجروح دید با لباسهای پاره و صورت زخمی آغشته بخون بر روی زمین افتاده اند. قلب پاکش رسیدگی به آن دو بیچاره را بر کنیسه رفتن ترجیح داد. آن دو را بزحمت بخانه برد و جریان را برای همسرش نقل کرد و هر دو برای معالجه آنان مشغول شدند. خانمش آب گرم حاضر کرد و بدنشان را شستشو دادند، آنگاه میرزا ابراهیم زخم هایشان را مرهم نهاد و پانسمان کرد.

جناب آقا فضلعلی و برادرش جناب آقا لطفعلی، از احبای فرقانی همدان، بر اثر حملات وحشیانه اراذل و اویاش با حالی زار و نیم جان نقش زمین شده بودند و ساعتی بر اثر محبت و مواظبت آن دو فرشته رحمت بحال عادی باز گشتند و بیاس این فداکاری در صدد تبلیغ آن دو برآمدند. طولی نپایید که آن دو بزرگوار بظهور رب الجنود حضرت بهاءالله اعتراف نمودند و به فوز ایمان نایل شدند و فرزند ایشان، آقا سلیمان، با صبیبه جناب فضلعلی ازدواج نمود.

باری جناب میرزا ابراهیم با شوق و اشتیاق بسیار به تبلیغ همکیشان خود برآمد ولی آنان گوش شنوایی نداشتند و سعی کردند آنان را با نصیحت و تهدید به دین اجدادی خود برگردانند و چون موفق نشدند، یکی از قزاقهای یهودی روس را که در زمان جنگ جهانی اول همدان را اشغال نموده بودند تحریک کردند و قزاق قسی القلب با خنجرى که در دست داشت فرق میرزا ابراهیم را شکافت. آقا سلیمان پدر خون آلود را بخانه برد و در بین راه روح میرزا ابراهیم به ملکوت ابهی پرواز کرد.

جناب آقا سلیمان خیاط بود وی نیز از این بلایا نصیب داشت. آخوند طباطبایی، حکمران را تحریک کرد تا اینکه وی را تازیانة زدند محبوسش کردند و محکوم پیرداخت مبلغ گزافی شد و بدستور حاکم برای دریافت جریمه روزی صد ضربه شلاق به وی می زدند. سرانجام منسویین ناچار شدند برای آزادی وی خانه اش را بفروشند.

۹- ابراهیم عطار رشتی (ملا)

جناب ملا ابراهیم در رشت به شغل عطاری اشتغال داشت و گرفتار ظلم و

عدوان اهل طغیان شد. در اواخر قرن نوزدهم احبای رشت مانند سایر نقاط ایران مورد حملات متعصبین و علماء سوء بودند لذا رعایت حکمت می نمودند و در خارج آشنایی نمی دادند و حتی مذاکرات امری خود را از افراد غیربھائی که در خانه بودند مکتوم می داشتند و کمال احتیاط را رعایت می نمودند مبدا مطلبی به خارج رخنه کند و موجب گرفتاری خود و سایر احبء شود.

ملا ابراهیم در رشت عیال غیربھائی داشت و محض احتیاط صلوة اسلامی می خواند و بدنبال آن مناجاتی تلاوت می کرد.

روزی همسرش از وی لباس نو خواست و وی به علت ضعف بنیه مالی نتوانسته بود او را راضی کند. آن زن ورقه مناجاتی را که شوهرش در جیب بغل داشت ربوده به ملای محل ارائه نمود و آخوند بی شرم به استناد آن ورقه فتوای قتل ملا را نوشت و در اختیار ارادل و اویش قرار داد. یکی از احبء موضوع را به ملا ابراهیم اطلاع داد و آن مظلوم بی درنگ دکان خود را بست و پای پیاده به طهران فرار نمود. اشرار اموال دکان و اثاث منزلش را چپاول کردند و آخوند بی حیا در همان روز عیال ملا را بدون طلاق به عقد خود درآورد و خانه اش را تصرف نمود.

۱۰- ابراهیم خلیل تبریزی (آقاسید)

جناب آقاسید ابراهیم، ملقب به خلیل، از علمای شیعه و از اصحاب آقاسید کاظم رشتی بود و در فضل و دانش بر اقران خود حق تقدم داشت. پس از استماع ندای ظهور حضرت رب اعلی لبیک گویان در زمره مؤمنین حضرتش درآمد و به معاشرت و مؤانست با اصحاب و احبای آذربایجان پرداخت و هنگام اقامت حضرت اعلی در آذربایجان از محضر مبارکش کسب فیض می کرد و مورد توجه و عنایت خاص آن حضرت بود. آن حضرت مجموعه توقیعات مبارکه و نه رساله تفسیر سوره های قرآن را که در قلعه ماکو نازل فرموده بودند در هنگام انتقال به تبریز، به جناب آقاسید ابراهیم سپردند تا محفوظ بمانند. پس از شهادت جانگداز حضرت اعلی آقاسید ابراهیم به ساحت اقدس شتافت و به شرف لقاء زیارت حضرت جمال اقدس ابھی فاتر گشت به کمال خضوع تشرف یافت و الواح سپرده حضرت اعلی را تقدیم داشت.

ازل قصد جان جناب خلیل نموده بود ولی توفیقی نیافت. وی پس از چندی به ملکوت ابھی صعود کرد.

۱۱- ابراهیم اصفهانی (آقا)

جناب آقا ابراهیم همراه چهار برادر خود، آقا محمد ابراهیم، آقا حبیب‌الله، آقا محمدعلی و آقا محمدصادق در بغداد با عم بزرگوار خود، جناب آقا محمدرضا عریض، مجاور بیت مبارک می‌زیستند و همگی در یک اطاق منزل داشتند. روی دلجوی محبوب آفاق در هنگام عبور و مرور در قلب پاک آنان مؤثر شد و تشنه زلال هدایت شدند. میرزا جواد ترشیری بنا به دستور مبارک به آنان القاء کلمه نمود. همه آنان رخ برافروختند و حجیات بدریدند و بمقصود دل و جان رسیدند. و همراه اسرا راهی موصل شدند. جناب آقا ابراهیم پس از آزادی به عکا رفت و در شهرهای مجاور در نهایت صبر و سکون به کسب و کار مشغول شد. پس از صعود حضرت مقصود در آتش غم می‌گذاخت. سرانجام سالخورده شد و در مسافرخانه حیفا سکنی گزید و عاقبت به ملکوت رحمن پرواز کرد.

۱۲- ابراهیم مسئله‌گو (حاجی)

دو نفر از دوستان جناب استاد علی‌اکبر معمار، زمان بیگ‌زنجان‌ی و میرزا عبدالوهاب خان کرمانی که رؤسای تویخانه بودند حاجی ابراهیم مسئله‌گو را به منزل خود دعوت نمودند تا درباره اصول امر مبارک با استاد علی‌اکبر مباحثه نمایند و حقانیت امر را تشریح نمایند ولی حاجی ابراهیم به مشاجره پرداخت و در بیانات خود بقدری پافشاری و لجاجت کرد که استاد از تبلیغ وی چشم پوشید. حاجی ابراهیم به اتفاق برخی از عوانان، استشهادی مبنی بر فتوای قتل استاد در اختیار رؤسای تویخانه گذارد و استاد برای احتیاط به مدت دو سال تفت را ترک گفت. پس از مراجعت به منزل یکی از اعیان بنام آقا کریم کلاهدوز که مردی خادم و مشتعل بود دعوت شد تا برادرزنش آقا غلامرضا را هدایت نماید. استاد به محض ورود متوجه حضور حاجی ابراهیم شد و افسوس خورد که با وجود وی باب مشاجره آغاز خواهد شد، هنگامی که غلامرضا برای آوردن چای از اطاق خارج شد حاجی ابراهیم آهسته به استاد گفت می‌خواهم غلامرضا را تبلیغ کنیم. استاد تعجب نمود که چگونه آن مرد لجوج ندای حق را لبیک گفته. باری حاجی حاجی ابراهیم پس از ایمان یا شور و اشتیاق به تبلیغ پرداخت تا آنکه رسوای خاص و عام شد. مردم به وی شوریدند عمامه و عبا و قبایش را دریده و قبائی کرباسی پاره بر تنش کردند آب دهان برویش می‌پرانندند

سپس وی را به منزل شیخ نصرآبادی، آخوند شیریز و رذل بردند. وی از حاجی پرسید تو چرا بایی شدی که به این روز مبتلا شوی و وی با ملایمت جواب داد که قرآن مجید فرموده (آن جائتکم فاسق بنبأ فتبینوا) در مقام مجاهدت برآمدم. به مجرد شنیدن این سخن شیخ از جا برخاست و لگدی بر او زد و مشتی اخلاط و آب دهان بصورت و سینه اش افکند و دشنام داد و عوام و اراذل و اوباش و رجاله از هر نوع توحش فروگذار نکردند و وی را به یزید فرستادند و در دارالحکومه و بدست حاکم در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) جام شهادت نوشیده از قید تن رهایی یافت و به ملکوت عزت شتافت.

۱۳- ابن ابهر (حاجی میرزا محمد)

جناب حاجی میرزا محمد ابهری معروف به ابن ابهر، فرزند آقا میرزا عبدالرحیم ملک از علماء و مشایخ ابهر می بود. وی در کودکی در سایه توجهات پدر خود به فرا گرفتن علوم و معارف پرداخته و با آداب بهائی تربیت یافت. ایشان مردی خوش خلق و دانشمند و در بین اقران ممتاز بود و در طهران و اسفار تبلیغی به نشر تفحات می پرداخت و در زمره ایادیان امرالله درآمد. در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ ش) با برخی از احباء بیش از دو سال در زندان نایب السلطنه زندانی شد و با تلاش و مجاهدت احباء آزاد شد. پس از صعود نیر آفاق از حضرت مولی الوری اذن تشرف یافت عازم ارض اقدس شد و به زیارت طلعت میثاق و بوسیدن اعتاب مقدسه نایل گردید و بر عهد و میثاق مستقیم و استوار شد. در مراجعت مأموریت اسفار تبلیغی کاشان، یزد، کرمان و همدان یافت و با صبیبه جناب حاجی آخوند ازدواج نمود.

ایشان به افتخار الواحی چند از یراعه مبارک حضرت مولی الوری نایل شده اند و قسمتی از برخی از الواح زیب این اوراق می گردد:

" طهران ابن ابهر ... اما مبلغان که به تبلیغ می روند باید در نهایت محویت و فنا سفر کنند تا نفس در نفوس تأثیر نماید. اگر به راحت و رخا و وسعت و صفا سفر کنند ابدأ تأثیر ننماید و به کرات تجربه گردیده و نفوس مبلغ باید متوکلاً علی الله منقطعاً عماسواه منجذباً بنفحاته متوکلاً علیه مانند جناب آقا میرزا علی اکبر و میرزا طرازالله سفر نمایند ... " (مانند آسانی جلد ۵ صفحه ۱۶۴)

و در لوحی دیگر می فرمایند:

" من بعد دستگاه اجتهاد و حکمرانی علماء و مرافعه در نزد مجتهدین و

تمسک عوام به ایشان و وصف جماعت و ریاست رؤسای دین پیچیده خواهد شد ... جمیع خلق، اروپا مشرب گردند و به آسایش این جهان پردازند. اساس دین بکلی مضطرب و متزلزل گردد. چنانکه در این مدت قلیله چقدر سستی و فتور حاصل گردیده است معلوم است که در مدتی قلیله عنقریب مثل اروپا دین و مذهب نسیاً منسیاً خواهد شد. مگر اینکه به نفثات روح القدس دلها زنده و نفوس آزاده شوند و دوری جدید بمیان آید. این قضیه ایست واضح و مشهود دلیل و برهان لازم ندارد." (مانده آسمانی جلد ۵ صفحه ۱۹۳)

همچنین در لوح مبارکی که به افتخار جناب آقا سید اسدالله نازل فرموده اند در پایان جناب ابن ابهر را مورد عنایت قرار داده اند:

ای سرگشته دشت و صحرای محبت الله ... از خدا می طلبم که سیر روحانی میسر گردد و به تفرجگاه الهی پیبری * در این وقت زندان حکم ایوان یابد و زحمت زنجیر و حدت شمشیر حلاوت شهد روضه رضوان بخشد * اسیری امیری گردد و مردگی زندگی شود * زخم مرهم شود و زهر داری اعظم گردد * ذلت عزت سرمدیه شود و زحمت رحمت ابدیه گردد و سالک گهی چون خلیل در آتش چهره برافروزد و گهی چون یحیی خون خویش سبیل سازد گهی چون یوسف چاه و زندان جوید و گهی چون آفتاب حقیقت فلک شهادت حسین مظلوم و روح الوجود له الفدا سینه را هدف سهام و سنان سازد *

زنده دل باید در این ره صدهزار تا کند در هر نفس صدجان نثار
باری علی العجاله تو خوش یخت بودی چه که در ظل این شخص خطیر افتادی
و ابن ابهر در سایه امیرکبیر آن حبس و زندان دید تو قصر و ایوان یافتی * آن
زجر شدید دید تو اجر مزید * آن تلخی قهر یافت تو حلاوت لطف و مهر * او
تاریکی چاه راه یافت * تو به اوج ماه

خون دل و جام می هر یک بکسی دادند در دائره قسمت اوضاع چنین باشد
خلاصه از الطاف خفیه پروردگار امیدواریم که همیشه بر مسند عزت مستقر و
بر صدر جلال مقرر یابند و در صون حمایت الهیه محفوظ و مصون مانند و به
منتهای آمال مقرون گردند (السلام علی من اتبع الهدی) ع ع
قسمتی از لوح مبارکی که به افتخار آقا سید اسدالله قمی (مکاتیب ۲ صفحه ۲۲۶)
لوح مفصل دیگری نیز به افتخار جناب ابهر عزّ نزول یافته و قسمتی از آن
ذیلاً درج می شود.

طهران جناب ایادی امرالله حضرت ابن ابهر علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ای منادی پیمان نامه مفصل رسید مضمون مورث روح و ریحان بود و اخبار دلیل بر انتشار انوار شمس حقیقت چنان اشرافی فرموده که شرق منور گشته و غرب از تفحات قدس معطر شده یاران الهی باید به شکرانه این مواهب رحمانی به انجذاب وجدانی مبعوث گردند و سبب ظهور شرف و منقبت عالم انسانی شوند آهنگ تقدیس بلند کنند و ضجیع تهلیل و تکبیر به ملکوت ابهی رسانند حال امور بسیار دقیق گشته و جمیع انظار متوجه به روش و سلوک احباء و مواظب اخلاق و اطوار و آداب بهائیان لهذا باید اهل بهاء به نصایح و وصایای جمال ابهی در نهایت دقت و وفا قیام نمایند و نفوسی که در امور دوائر حکومت ذی مدخلند امیدوارم که در نهایت تقدیس و پاکی و آزادگی و عفت و عصمت و خیرخواهی و خلوص نیت و پاکی طینت به خدمت ملت و دولت پردازند به موجب خویش قناعت نمایند و بدون آن به ارتکاب فلسی ذیل خویش را نیالایند زیرا ذیل مظهر امرالله آلوده گردد و نزد کلّ محقق شود که بهائیان نیز مثل احزاب دیگرند بلکه بدتر فرق لفظی است نه معنوی.

باری رجای این عبد چنین است که دوستان حقیقی چنان روش و سلوک نمایند که بهائیان در نزد کلّ سردفتر داناتی باشند و مشهور و معروف بپاکی فطرت و طهارت طینت شب و روز بکوشند و بخروشند و بجان و دل خدمت به ایران و ایرانیان نمایند از تعیین در مناصب مقصودشان آن باشد که در ره رضای الهی پیوند و به عالم انسانی خدمت کنند نه اینکه زُخْرُفِ فانیه بدست آرند و بخوشی و عزّت و راحت زندگانی کنند زیرا این اوهام زائل گردد نه راحت ماند نه عزّت و نه منصب ماند و نه ثروت عنقریب کان لم یکن شیئاً مذکوراً گردد آنچه باقی راستی و درستی و خداپرستی .... و علیک ابهاء الابهی ع ع

(روح مبارک با خط محبت السلطان و چاپ عکس میرزا ابراهیم خان ارجمند)

جناب ابن ابهر در طول عمر با تحمل بلایا شاکر و به خدمات امری شایان نایل شد و در مقام تسلیم و رضا در سال ۱۹۱۸ میلادی (۱۲۹۷ش) جهان فانی را وداع نمود و به ملکوت ابهی شتافت و حضرت عبدالبهاء مناجات طلب مغفرت به افتخارش نازل فرمودند.

۱۴_ ابن اصدق (آقا میرزا علیمحمد)

جناب آقا میرزا علیمحمد فرزند برومند جناب ملاصادق مقدس اسم الله

الاصدق می‌باشد و به ابن‌اصدق معروف است. وی از اوان طفولیت دوش بدوش پدر مهرپرور خود در خدمات امریه شریک و سهیم بوده و دچار تعب و مشقت گشته فرآشان جبار با نهایت خشونت و عذاب وی را از خراسان گسیل طهران نمودند و در زندان انبار محبوسش کردند. عدم امکان آسایش در زندان وی را بیمار کرد. جناب حکیم مسیح با راهنمایی زندانبان مهربان وی را مداوا نمود و به پاس این خدمت یوسپله جناب مقدس در ظلّ امرالله وارد شد.

جناب ابن‌اصدق در جوانی با مطالعه آثار مبارک و دارا بودن استعداد فطری و استفاده از فضل و کمال پدر بزرگوار خود و به مصداق الولد سرّ ابیه یکی از مبلغین امرالله در عهد میثاق شد. قدم به میدان تبلیغ نهاد و پس از آنکه جناب حاجی محمدباقر نراقی به طبیب خانوادگی خود در همدان ابلاغ کلمه نمود از جناب ابن‌اصدق که احاطه کامل به تورات و نبوات آن داشت دعوت نمود تا با جناب حکیم آقاچان به مطالعه بشارات و نبوات پردازد و همان طریق که جناب مقدس سبب ایمان جناب حکیم مسیح شده بود و پس از گذشت بیست سال وی را به ظهور رب‌الجنود مستبشر ساخت و سبب اقبال وی گردید.

جناب ابن‌اصدق به افتخار الواح مبارکه اثر خامه مرکز میثاق مفتخر شده که بطور اختصار از این قرارند.

... حقوق پدر و مادر مقارن حقوق حضرت احدیت است و بوالدین احساناً دلیل واضح و مبین ...
(مانده آسمانی جلد ۵ صفحه ۱۲۶)

... استقامت بر امرالله از اعظم مواهب حی قیوم است و شخص مستقیم به نصرت جنود اعلی موعود و این از خصائص جواهر وجود ولی صعب مُسْتَصَعَب فاستقم کما امرت برهانی است عظیم و ثبیتنی الایمان دلیل است مبین لهذا این عبد در جمیع احویان تضرع به حضرت یزدان می‌نماید و جزع و زاری می‌کند و مناجات می‌نماید رَبِّی رَبِّی ثَبَّتْ قَدَمِی عَلٰی صِرَاطِکَ الْمُسْتَقِیْمِ وَ رَفَقْتِی عَلٰی خِدْمَةِ امْرُک الْعَظِیْمِ وَ اسْتَقْمِنِ عَلٰی اَعْلَآءِ کَلِمَتِکَ بَیْنِ الْعَالَمِیْنِ ...

(مانده آسمانی جلد ۵)

۱۵_ ابوالحسن بزاز (حاجی)

جناب حاجی ابوالحسن بزاز شیرازی در همان کشتی که حامل حضرت رب‌اعلی بود، سفر می‌نمود. سفر آن حضرت در راه مکه و بیت‌الله همراه جناب قدوس بود و تا رسیدن به جده مدت دو ماه بطول انجامید. جناب حاجی ابوالحسن

متوجه شد که آن حضرت بدون توجه به تلاطم و طوفانی بودن دریا به بیانات خود ادامه می‌داد و جناب قدوس می‌نگاشت. وی هر چند در این سفر حضرت نقطه‌اولی را زیارت نموده بود ولی به عظمت و مقام ایشان بی‌اطلاع بود. معهذاً در مراجعت به شیراز در مسجد وکیل حضور یافت. بیانات حضرتش وی را منقلب و مجذوب کرد و پیوسته اشک از چشمانش جاری بود و در آن زمان خود و فرزندانش به فوز ایمان نایل شدند. (تاریخ نبیل)

۱۶_ ابوالفضایل (میرزا ابوالفضل)

جناب ابوالفضایل از اعظام فضایی امر مبارک در عصر رسولی و دو عهد ابهی و میثاق می‌باشد و جهان معارف امری را رهین تألیفات ارزنده خویش نمود.

نام اصلی ایشان ابوالفضل و فرزند میرزا محمدرضا یکی از علمای قصبه گلپایگان بود. وی در سال ۱۸۴۴ در گلپایگان تولد یافت و پس از فراگرفتن فارسی و عربی در مدرسه حکیم هاشم طهران منزل کرد و به تحصیل علوم الهی و علوم جدید آشنا شد. رفته رفته بر اثر استعداد و اشتیاق مفرط در علوم دینی، فقه، اصول، کلام و طب و هیئت بحدکمال رسید و ریاست آن مدرسه را عهده‌دار شد. وی در طهران با آقا عبدالکریم ماهوت فروش آشنا شد ولی آنها هیچگاه مذاکرات امری نداشتند تا یکی از روزهای جمعه که طبق معمول عازم شاه عبدالعظیم می‌شد به نعلبندی مراجعه کرد تا الاغش را نعل کند و برای کمک بوی با طنابی پای مرکب را بدست گرفت و نعلبند در ضمن کار دو مشکل از احادیث مرویه را برای میرزا ابوالفضل ذکر نمود و منتظر پاسخ مناسبی بود. یکی آنکه یا هر یک از قطرات باران فرشته‌ای همراه است تا به زمین می‌رسد که این مورد تأیید میرزا قرار گرفت. سپس پرسید که آیا در خانه‌ای که سگ باشد ملائکه راه نخواهد داشت که این نیز تأیید شد. در حینی که جناب میرزا پای الاغ را گرفته بود نعلبند کار خود ناتمام گذاشت و گفت بنابراین در خانه‌ای که سگ باشد نباید باران بیارد و ایشان خود را در مقابل سؤال این مرد عامی زیبون یافت و شرمسار شد. نعلبند موضوع فوق را برای آقا عبدالکریم بیان داشت و وی جناب میرزا را با برخی از اعیان که بنظر وی از دانش بی‌بهره بودند آشنا نمود. در طول سه شب و پس از مباحثه با آنان از مقام کبر و غرور فرود آمد و رفته رفته با فضایی امر از قبیل جنابان نبیل

اکبر و حاج اسمعیل ذبیح مذاکرات امری ادامه داشت و همواره بدنبال حجّت قاطع می‌گشت. تا آنکه دو لوح مبارک رئیس خطاب به سلطان عبدالعزیز و فوادپاشا را زیارت کرد و با کمال مسرت منتظر تحقق این انذارات و نبوات شد و خیر سقوط آن دو که غایت الزام میرزا ابوالفضل بود در مغزش مانند توپ منفجر شد. چندی بعد در سال ۱۸۷۶ میلادی (۱۲۵۵ شمسی) آقا عبدالکریم وی را مضطرب دید و به عواقب افکار وی از تحقق انذارات بر حذر داشت. این سخن در میرزا اثر نمود و راه مجاهدت در پیش گرفت به دعا و مناجات پرداخت آنگاه نور ایمان در زوایای قلبش بدرخشید. هنگام سحر به منزل آقا عبدالکریم رفت و با خضوع و انکسار ایمان خود را به آن هادی سبیل جانان اعلام داشت و به مقام یقین فائز شد و ایمان و ایقان خویش را به جمال قدس ابهی معروض داشت

رَبَّنَا اَنْتَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْاِيْمَانِ اَنْ اٰمَنُوْا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَ كَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَ تَوَقَّنَا مِنَ الْاِبْرَارِ.

جناب ابوالفضائل پس از ایمان آرام نداشت و در صدد آن بود تا دیگران را از این مانده آسمانی مرزوق دارد. رفته رفته صیت ایمانش منتشر و بر ملا شد و آن فاضل جلیل هدف تکفیر علماء قرار گرفت. محمدرحیم مباشر املاکش قصد تصاحب مایملک ایشان نمود و مراتب ایمانش را به کامران میرزای خونخوار اطلاع داد و وی به جمع احبانی که دستگیر شده بودند ملحق شده و زندانی گردید و اموالش به تاراج رفت تا اینکه پس از ۵ ماه با وساطت میرزا حسینخان مشیرالدوله از بند رهایی یافت و منشی مانکجی صاحب شد و مجدداً در سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) مورد بازجویی قرار گرفت و اعدای امرالله را با جوابهای کافی مجاب نمود و آزاد شد و در سال ۱۸۸۲ نیز با جمعی از اعظام احباء دستگیر و به مدت ۲۲ ماه در زندان انبار محبوس شد و پس از آزادی به اسفار تبلیغی پرداخت و به کاشان و اصفهان و همدان، کرمانشاه و تبریز رفت. در کاشان مدت یکماه و نیم اقامت نمود و با کسانی که افتخار تشریف لقای حضرت نقطه‌اولی را داشتند ملاقات نمود. و در اصفهان با علمائی که در گذشته ایشان را می‌شناختند مذاکره نمود آنان استنباط نموده بودند که ایشان در کسب فضایل و کمالات و فصاحت و بلاغت بحد کمال رسیده‌اند و اگر در گذشته قطره‌ای بوده‌اند اکنون دریای متلاطم و زخّار می‌باشند.

جناب ابوالفضائل در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۲۶۶ شمسی) به همدان وارد شد و

برای تبلیغ طلاب در مدرسه بزرگ اسلامی روبروی مقبره استرومردخای منزل کرد. ولی تقدیر به تدبیر غالب شد. یکی از احبای کلیمی ایشان را در دکان نانوايي دید و برای ملاقات احبای تازه تصدیق کلیمی دعوت نمود و قرار شد با رعایت حکمت در منزل حافظ الصحه سکونت کنند و برای ایشان دو شب یکی را برای تبلیغ و دیگری را برای تزئید معلومات در نظر گرفتند. اشتیاق احبای تازه تصدیق و بیانات شیوای ایشان سبب شد که صدها نفر به امر مبارک اقبال کنند و سطح معارف امری خود را افزایش دهند و مبادی امری و روحانی را فرا گیرند. در سایر شبها نیز جمعی در منزل حافظ الصحه حضور می یافتند و از بیانات ایشان مستفیض می شدند. تامل، مادر حافظ الصحه، نیز از پس برده به شرف ایمان نایل گردید.

احبای فرقانی نیز سعی می نمودند کمتر و جداگانه با ایشان تماس داشته باشند تا از گزند عوانان مصون مانند.

جناب ابوالفضائل در همدان، شاهزاده محمدحسن میرزا مؤید السلطنه برادرزن بهمن میرزا حاکم همدان، و همچنین فرزند وی محمدحسین میرزا را در دو جلسه به فوز ایمان نایل نمود.

باری شهرت جناب ابوالفضایل سبب شد که علمای سوء و دشمنان امرالله بر علیه ایشان قیام نمایند و عضدالدوله بمنظور اخاذی محمدحسن سلطان امزاجردی را با ده نفر فراش مأمور توقیف ایشان کرد. آنها جناب ابوالفضایل را در دکه ای در کاروانسرا که روزها در آن به مطالعه می پرداخت یافتند و جز یک تخته نمد و یک عبا و یک قبا و چند جلد کتب و نوشتجات ندیدند و همه را نزد حاکم بردتند. وی ایشان را زندانی نموده به محمدرضای فراشبازی سپرد. او بنا به سفارش دوستان بهائی، جناب ابوالفضایل را در بالاخانه منزل خویش جای داد و محمدحسن سلطان امزاجردی را به مواظبت ایشان گماشت. طولی نپایید که محمدحسن سلطان بشرف ایمان فائز شد و فراشبازی نیز که بسته گریخته بیانات معظم له را می شنید محب امرالله شد و بطریقی حاکم را راضی نمود تا ایشان را آزاد کند و از همدان خارج شود. لذا به کرمانشاه رفت و گروهی را در ظل امرالله وارد ساخت.

دشمنان امرالله در آنجا نیز بنای هیاهو گذاردند و به امیر افخم حاکم کرمانشاه شکایت بردتند و چون وی با حافظ الصحه و برادرش که میزبان ابوالفضایل بود دوستی داشت از وی تمنا نمود تا کرمانشاه را ترک کنند. از

اینرو به آذربایجان توجه نمود و در تبریز تعداد ۱۹ جلد کتاب مستطاب ایقان که به خط ناقص اکبر چاپ شده بود به عنوان هدیه برای احبای همدان فرستاد. در تبریز با مستر پروس کشیش از مبشرین حضرت روح و در حضور جناب ورقا مذاکره نمود. سئوالات وی را پاسخ گفتند ولی وی زیر بار نرفت و از ادامه مذاکرات سرپیچی نمود.

باری ایشان از آنجا به اراک و کاشان رفته و به سئوالات ابناء خلیل در باره بعضی از نبوات مختلفه تورات از قبیل تاریکی شمس و قمر سئوال نمودند. توضیحات شیرین دادند و آنان را به معانی آنها آشنا ساختند در سال ۱۸۸۹ میلادی (۱۲۶۸ شمسی) به عشق آباد وارد شدند که این زمان با شهادت جناب حاجی محمدرضای اصفهانی مصادف بود. دولت روس قاتلین و مسببین را دستگیر و زندانی نمود و پس از خاتمه محاکمات قاتلین به اعدام و محرکین به تبعید سبیریه محکوم شدند. بستگان محکومین به احباء پناه بردند و با وساطت احباء امپراطور صفای قلب و بزرگواری احبای الهی را ستایش نمود و مجازات آنان را تخفیف داد.

بعد از این حوادث ایشان برای تبلیغ اهل سنت به سمرقند و بخارا رفتند و با یکی از اعظم فضلاء آنان آشنا شدند مدت سه سال با وی گفتگو نموده وی را مستعد یافته و بشارت ظهور مهدی را به وی دادند. او گفت این مهدی مسلمان است یا کافر؟ و البته جوابش مسلمان بود، سپس گفت ما که مسلمانیم خویست برود و کفار را مسلمان کند!

در بخارا یکی از جوانان افغانی بنام دکتر عطاءالله خان، شیفته بزرگواری و احاطه علمی ایشان شد و به شرف ایمان فائز گردید. جناب ابوالفضایل در سال ۱۸۹۲ هنگامی که برای تجدید گذرنامه به عشق آباد رفته بود خبر صعود نیز آفاق دریافت و او را دچار اندوه و ملال کرد پس از آن لوح مبارکی به قلم مرکز میثاق عزّ نزول یافت و ایشان را امر به توجه بساحت اقدس نمودند. و این تشرّف به مدت ده ماه به طول انجامید و در حین شرفیابی هر گاه سئوالی از حضور مبارک می نمود از جا برمی خاست و هیکل مبارک می فرمودند جناب میرزا چه سئوالی داری و جواب عنایت می فرمودند.

ایشان در کتاب حجج الهیه مرقوم داشته اند:

"از مشاهده اعظم اطوار و آثار حضرتش مندهش و متحیر شدم و در مدت اقامت در جوارش بارها در محضر اقدسش اکابر قضاة و علما و رجال عسگری و

ملکی را از امم و شعوب مختلفه از حیث دین و زبان به چشم خود دیدم در حالیکه از اطراف ممالک مکاتیب به حضورش می‌رسید و با وصف احاطه مشکلاتی که برای کوه کمرشکن بود نفس کریمش جواب همه را مرقوم می‌فرمود و در همین حال همه حضار حاجات خود با او تکلم می‌کردند و جواب مطالب کل را می‌فرمودند بدون آن که تأمل و تفکری نماید و یا در قلمش سکونی دست دهد یا رجوع به مستوده نماید یا کاتبی با او مساعدت کند. به درجه‌ای که از الواح مقدسه‌اش آفاق مملو گشت و ندای ربّ ابهائش به آسمانها رسید تا اینکه قلوب به سبب الواح منثوره‌اش منجذب شد و ارواح به علت صحف مکرمه‌اش که رائحه خوش بیانش از کلماتش میوزد و چشمه‌های علم و حکمت از آیاتش جاری می‌شود پیرواز آمد"

جناب ابوالفضایل پس از مرخصی از حضور مبارک به مصر مسافرت نمود و مدت ۵ سال آوازه معارفش به مسامع دور و نزدیک رسید. علمای طراز اول و اساتید جامع الازهر و مدیران جراید علمیه نزدش خاضع و خاشع شدند.

ایشان در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) از مصر به اروپا و از آنجا حسب الامر به امریکا عزیمت و در گرین‌ایکر اقامت نمود و امرالله را گوشزد اعظام و افاضل کرد و به نعت و ستایش حضرت عبدالبهاء می‌پرداخت. توقف ایشان در امریکا سه سال طول کشید از آنجا به مصر مراجعت نمود و به تبلیغ امرالله و تألیف کتب پرداخت و با چاپ کتاب الفراید پاسخ دندان‌شکنی به شیخ الاسلام تغلیسی داد. در این اثناء حضرت صولی‌الوری نیز به مصر نزول اجلال فرمودند. بعضی حصول این فیض اعظم را برای مصر نعمت شمردند و برخی زبان به قدح و تکذیب گشودند و آن حضرت ابوالفضایل را از پاسخ دادن به اراجیف روزنامه‌نگاران منع نموده و می‌فرمودند اینها منادیان امرالله می‌باشند.

جناب ابوالفضایل در سال ۱۹۱۱ میلادی مقیم بیروت بود سپس به مصر مراجعت کرد و امراض ناشیه از ضعف مزاج بر او چیره شده و ترک سیگار که در جوانی بدان معتاد بود مزید بر علت شد و در ماه نوامبر ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) روح پر فتوحش از عالم ادنی به ملکوت ابهی صعود نمود.

آثار گرانبهایش عبارتند از فصل الخطاب، فرائد، درر الهیه، مجموعه الرسائل، کشف الغطا، شجره نامه جمال مبارک، برهان لاصع، رساله در گرین‌ایکر.

اینک لوح مبارک اثر خامه مرکز میثاق که به افتخار معظم له نزول یافته درج می‌شود.

بیروت حضرت ابوالفضایل علیه بهاءالله الابهی

هوالله _ یا من ایدک الله بجنود من الملاء الاعلی

دستخط شریف و مضامین لطیف، روح و ریحان زایدالوصف بخشید زیرا دلیل بود که مزاج قرین اعتدال و کتاب فصل الخطاب قریب اتمام است مسافرت آن حضرت به طهران لزوم یافته زیرا خلق در نهایت استعداد حتی بسیاری از فضلاء و حتی الامراء ولی مبلغین در نهایت مشغول به رتق و فتق امور و یحیایی ها میدان یافته اند هر کس طالب خفیا بخود می خوانند و القاء شبهات می نمایند و آن شخص را چون از بزرگان است مکتوم می دارند و هم مردم دانسته اند که یحیایی ها کسی را شهرت نمی دهند و جمیع حتی پسر دولت آبادی به ظاهر علی رؤس الاشهاد تبری از بابی گری می نمایند ولی در باطن در نهایت اجتهاد. باری وجود آن حضرت در طهران در نهایت لزوم اگر کتاب در زمان زمستان اتمام می شد و در بهار به طهران مسافرت می فرمودید بسیار موافق بود ولی راحت و انشراح قلب شما پیش من بر هر چیز مقدم است این قضیه را بسیار ملاحظه داشته باشید ..

(مانده آسمانی جلد ۹ صفحه ۱۲)

۱۷_ ابوالقاسم سلطان آبادی (آقا)

شرح احوال جناب آقا ابوالقاسم در کتاب تذکرة الوفا اثر خامه حضرت مولی الوری مذکور است این جناب با رفیق همسفر خود جناب آقا فرج از ظلم عوانان به تنگ آمده و هر دو پیاده سر گشته کوه و صحرا شدند. بستری جز خاک نداشتند و رزقی جز گیاه صحرا نمی یافتند سرانجام به ادرته رسیدند و جزو اسرا به سجن اعظم شتافتند. ایشان در عکا بیمار شد و به مرض محرقه مبتلا گشت و از جهان پر محنت آزاد شد و به ملکوت ابهی شتافت.

۱۸_ ابوالقاسم سنگسری (آقا)

جناب ابوالقاسم فرزند جناب ابو محمد سنگسری می باشد و ابومحمد صاحب کشف و کرامات بود، و ظهور طلعت اعلی و حرکت اصحاب وی با بیرق سیاه را به ابوالقاسم و برادرش گفته بود و از طرفی به مادر و خواهر ابوالقاسم سفارش کرده بود که پسرانم را آلوده و مقید به عیال نکنید ولی آنها متوجه مطلب نبودند و با عشق و علاقه ای که به ابوالقاسم داشتند برایش نامزدی گرفتند و مقدمات ازدواج فراهم کردند روزی دو برادر برای خرید برنج مهمانی و عروسی به

مازندران رفتند و در زیراب به جناب باب‌الباب و پیروانش برخوردند ناگهان ابوالقاسم وصیت پدرش بیادش آمد، دست به پشتش زد و گفت زنهار زنهار ترا گول نزنند و برایت زن نگیرند و با دیدن آن سپاه روحانی منقلب شد و هر دو به سنگسر بازگشتند و مشاهدات خود با کربلائی علی، عموی خود در میان گذاردند. وی ابوالقاسم را از عروسی منصرف نمود و پسر خود صقرعلی را به معیت آن دو به میدان شهادت فرستاد. وقتی که خیر شهادت فرزندان به مادر رسید نماز را شکست و سراسیمه به سراغ کربلایی علی شتافت. ملاعلی با بیانات خودسوز و گداز وی را تسکین داد و گفت که ابومحمد مژده داده که عروسی پسرانم در رکاب قائم خواهد بود که باید خلعت شهادت در برکنند مثل من که از شهادت پسرم مسروم تو هم باید شاد و شاکر باشی.

۱۹_ ابوالقاسم خمار

جناب ابوالقاسم که قبل از ایمان به شرایخواری شهرت یافته بود به جناب فروغی که عازم ارض اقدس بود استدعا نموده بود که در هنگام تشریف از حضرت عبدالبهاء تمنا نماید وی را مورد عفو و رحمت قرار دهند. جناب فروغی سنوالات خود را به عرض مبارک رسانید و سفارش ابوالقاسم را فراموش کرد سپس حضرت مولی‌الوری حرکت نموده فرمودند جناب فروغی شما تنها بیایید و از وی پرسیدند جواب ابوالقاسم را چه خواهی داد عرض کرد خدا علامّ الغیوب است فرمودند به زبان خودت بگو. عرض کرد جوابش را معلق به فضل و کرم مولایم نمودم تا در حق او چه بفرمائید ... فرمودند سلام ما را به او برسان و بگو "گناهان قبل از ایمان او را خداوند عفو فرمود ولی بعد از این پیرامون معاصی نگرد".

وی پس از شنیدن این مژده از فضل و عنایت مبارک چنان به طرب آمد که وصف نتوان کرد. وی پس از مراجعت به ایران یک میهمانی برای صرف شام ترتیب داد و از احباء دعوت نمود. ولی احباء هنوز اطمینان نیافتند تا آنکه این لوح مبارک به اعزازش نازل شد.

هو الله

ای خمار ای خوشا به حال تو ای خوشا به حال تو که در یوم موعود به باغ معهود در رکاب حضرت محمود از برای نصرت امر مالک ودود می‌دویدی ای خوشا به حال تو ای خوشا به حال تو قسم به مرتی غیب و شهود که در آن حین

که آن نور مبین به دو زانوی توحید نشست و به اعلاء کلمة الله و نشر
نفحات الله مشغول اهل سرادق ابهی سر از غرفات بیرون آورده و به احسنت
احسنت و آفرین آفرین مشغول ای خوشا به خانه تو ای خوشا به لانه تو
والبهاء علیک ع ع

۲۰_ ابوالقاسم (میرزا)

جناب ابوالقاسم داماد ملا محمدتقی مجتهد سابق نور بود. ملا محمدتقی،
ابوالقاسم و داماد دیگر خود ملاعباس را مأمور نمود تا به حضور حضرت
بهاء الله روند و درباره حقانیت ایشان تحقیق نمایند و به آنان اظهار داشت که
تحقیق و تشخیص شما تشخیص من است. آن دو به تاخر رفتند و بحضور مبارک
شرفیاب شدند. در مجمعی ایشان سوره فاتحه قرآن مجید را تفسیر می فرمودند
نشستند و به بیانات مبارک گوش دادند و آن عبارات فصیح و گفتار متین و
براهین متقن را نمی توانستند انکار کنند. ملاعباس بی اختیار برخاست و دم در
اطاق با خضوع ایستاده و با لرزه و گریه به میرزا ابوالقاسم گفت که تو می بینی
من در چه حالی هستم هر سئوالی را که حاضر کرده بودم از محضر مبارک
پیرس بکلی از نظرم محو شد تو خود می دانی اگر می توانی سئوالی بکنی بکن
تا جواب بشنوی و برو به ملا محمدتقی از حالم خبر ده و به او بگو که
ملاعباس گفت من از این بزرگوار دست بر نمی دارم و دیگر نزد تو نخواهم آمد
و میرزا ابوالقاسم گفت من هم مثل تو هستم مرا با مجتهد کاری نیست و با
خدای خود عهد نمودم تا آخر عمر از ملازمت آستان این بزرگوار منصرف نشوم
و یگانه مولای من حضرت بهاء الله است و هر دو به فوز ایمان نایل شدند.

۲۱_ ابوتراب اشتهاردی (شیخ)

جناب شیخ ابوتراب مردی فاضل، حکیمی دانا و از فقهای عظام بود و در
علوم عقلیه و نقلیه تفرس و مطالعات کاملی داشت. وی تحصیلات اولیه خود را
در شهر مشهد به اتمام رسانید و سپس برای ادامه تحصیلات به کربلا رفته و در
حوزه درس جناب آقا سید کاظم رشتی تلمذ نموده و معارف الهیه آموخت. وی با
کمال قناعت امرار معاش نمود و شب و روز به صوم و طاعات و عبادات
می پرداخت و از اصحاب خاص آن بزرگوار شد. پس از استماع ندای مبارک
بواسطه جناب ملاعلی بسطامی در عراق به فوز ایمان و عرفان نایل گردید.

طولی نکشید که آتش عشق در ضمیرش شعله ور شد و چنان زیانه کشید که عنان اختیار از کف بدر رفت و بی محابا به تبلیغ امر مبارک پرداخت. هنگامی که ورقه الفردوس خواهر کوچک جناب باب‌الباب در کربلا بود با وی ازدواج نمود. وی اوقات فراغت خود را به کتابت و نوشتن آثار و توقیعات حضرت نقطه‌اولی می‌گذرانید و گویا کتبی نیز تألیف نموده است. در طهران در ظل عنایات جمال مبارک می‌زیست و در اجتماع بدشت حضور یافت و در التزام مبارک به مازندران رفت و حسب الامر، جناب طاهره را از بابل به نور برد و در قریه واز منتظر مراجعت آن حضرت بود و در معیت مبارک به طهران رفت و نیز در سفر اول حضرت بهاء‌الله به کربلا بساحت اقدسش مشرف شد و پس از چندی به اشتهار باز گشت. طولی نکشید که مأمورین دولت ایشان را مفلوفاً به طهران برده زندانی نمودند و سرانجام در سال ۱۸۶۲ میلادی (۱۲۴۱ شمسی) در کنج زندان به اعلی‌الجنان پرواز کرد.

جناب شیخ ابوتراب در طول حیات خود به تبلیغ نفوس می‌پرداخت و از دست عوانان دمی آسایش نداشت. جناب نبیل از بیانات حضرت بهاء‌الله می‌گوید این شیخ ابوتراب آدم خیلی ساده، رقیق‌القلب و خوش خلق بود و نقص وی این بود که خیلی می‌ترسید، دوراندیشی نداشت و در خیلی جاها ضعف و ناتوانی خود را آشکار می‌ساخت.

۲۲ _ ابوطالب سنگسری (میر)

جناب میرابوطالب یکی از چهار فرزند جناب میرعلیمحمد و از بقیه‌السیف قلعه شیخ طبرسی می‌باشد. او تا زمانی که باب قلعه بسته نشده بود آذوقه و غله می‌خرید و به اصحاب قلعه می‌رساند. وی درک حضور باب‌الباب نمود. به شرف ایمان فائز شد و موقن گردید و مظلومیت آنان را درک می‌نمود.

روزی در شاهی اطلاع یافت که سه نفر از فضلاء امر در مکانی مخفی شده‌اند تا بوسیله‌ای خود را به قلعه برسانند. میرابوطالب به مخفی‌گاه آنان راه یافت به آنان مهربانی نمود و پذیرایی کرد و آنان را بجامه بازرگانی درآورد و از بازار شاهی خارج ساخت و به قلعه رساند. عاقبت وی نیز در قلعه محصور شد و مانند سایر اصحاب صدمات بسیار کشید و زخمهای سخت برداشت و پس از خاتمه جنگ اسیر شد ولی شاهزاده مهدیقلی میرزا وی را آزاد کرد و روانه شهیرزاد نمود. در آنجا مورد شماتت و ملامت بعید و قریب قرار گرفت و

اهالی که فتح دولتیان و شکست قلعه را جشن گرفتند به وی زخم زبانه می زدند و آذوقه و غله نمی فروختند. حتی نتوانست باغ و زمین خود را بفروشد و از عسرت نجات یابد. از آنجا به سنگسر رفت منزل خواهرش ماند شاید فرجی حاصل گردد ولی در آنجا نیز آسایش نداشتند حتی به مادر و خواهرش رحم نمی نمودند و گیسوان آن دو داغیده را بشدت می کردند و با وجود این همه تلخی و مرارتها کتمان عقیده نمی نمود و مخفی نمی شد.

وی با برادر خود سفر می نمود مدتی در عرب خیل اقامت گزیدند با سایر افراد بقیة السیف و سایر دوستان انیس و جلیس بود و به تلاوت آیات می پرداختند و از مناقب نقبای قلعه گفتگو می نمودند و خود را با خواندن سرود شاد و مسرور می نمودند و آن خاطرات را تجدید می کردند. شعف و شادمانی آنان زلزله بر ارکان علمای آن حدود زد و علماء سوء این دو برادر را سلسله جنبان نهضت تازه بایبان اعلام کردند. شکایت به دولت بردند و گماشتگان دولت آن دو و سه نفر از معززین امرالله را با پای پیاده و بازوی بسته در حالی که توشه راهشان فحش و ضربات تازیانه بود در زمستان سال ۱۸۶۷ میلادی (۱۲۴۶ شمسی) به طهران رساندند. در زندان انبار به سایر بایبان از جمله ملاصادق مقدس پیوستند و مدت دو سال و نیم زندانی شدند تا اینکه شخصی نیک سیرت به نام آقا محمد دانی که از مقریان دربار و همشهری آن دو بود و با پدرشان نیز آشنایی داشت وسیله نجات آن دو را فراهم نمود. آنان نیز مانند جناب مقدس آزادی خود را سوکول به آزادی سایر زندانیان نمودند و آن سه زندانی نیز مرخص شدند و به پاداش این حسن نیت آقا محمد دانی را به زیور ایمان آراستند. سپس هر دو به سنگسر و شهمیرزاد مراجعت نموده در خدمت جناب مقدس به خراسان سفر نمودند و به ابلاغ کلمة الله و نشر نقفات پرداختند و به افتخار الواح چندی از بیراعه جمال مبارک و حضرت عبدالبهاء فائز شدند.

۲۳_ ابو محمد سنگسری (کریلایی)

جناب کریلایی ابو محمد برادر کریلایی علی سنگسری و مانند وی صاحب کشف و کرامات بود. او با برادر خود به کریلا رفت و در آنجا حرکت اصحاب قلعه را که در سال ۱۸۴۵ با پرچم سیاه از مشهد به سمت مازندران براه افتاده بودند اعلام داشت. وی دو فرزند ذکور بنام ابوالقاسم و محمدعلی داشت. همسرش در صدد بود که ابوالقاسم را داماد کند ولی کریلایی محمد مخالف بود و به

ابوالقاسم توصیه می کرد که زیر بار نرود و خود را آلوده نکند. به هر حال خود وی چندی بعد صعود کرد. روزی ابوالقاسم و محمدعلی برای خرید برنج به مازندران رفته بودند تا اسباب عروسی فراهم سازند ولی در مازندران محتملاً به اصحاب قلعه برخورد نموده واقعه شهادت حضرت سیدالشهداء در نظرشان مجسم شد از عروسی چشم پوشیدند و هر دو به اصحاب قلعه پیوستند.

۲۴_ احمد نجار (استاد)

جناب استاد احمد نجار اهل کاشان بود و پس از استماع ندای امرالله به فوز ایمان نایل گشت و هر چند در نزد اهالی به دیانت و زهد و تقوی مشهور بود ولی دشمنان و عوانان بر علیه او و برادرش استاد باقر قیام کردند و هم دو برادر را تحت فشار و مشقت قرار دادند. لذا به عراق هجرت کرد و در جوار حضرت بهاءالله در نهایت تضرع و ابتهال روزگار می گذراند و در رکاب مبارک به سجن اعظم رفت و با برادر خود به کسب و کار مشغول بود و با نهایت سکون و ایقان به ملکوت ابهی صعود نمود.

(تذکرة الوفا)

۲۵_ احمد آقا شیخ

جناب آقا شیخ احمد فرزند جناب شیخ محمدعلی و یکی از نوادگان جناب شیخ محمد قزوینی بود. وی در صفات ایمانی بردبار و شکیبیا بود. وجهی نورانی داشت و در مقام تسلیم و رضا، تنزیه و تقدیس، خدمت و شهامت سرحلقه مؤمنین بشمار می آمد. در اوایل بلوغ در سجن عکا به لقای جمال اقدس ابهی ملیک من فی الارض و السماء مشرف گشته و مورد عنایت و نوازش نیر آفاق بود. حضرتش وی را به مزاح، فلفل و نمک می نامیدند. در عشق آیاد به خدمت یاران می پرداخت و یکی از دوستان باذوق وی را خادم الاحباء لقب داده بود و الحق وی برازنده این عنوان بود.

(تذکرة الوفا)

۲۶_ احمد آمره ای (ملا)

ملا احمد آمره ای پیشنماز و مجتهد قریه آمره از توابع اراک بود و فتوای قتل جناب آقا میرزا حسین شاه آبادی را امضاء کرده بود. معظم له بدون اعتنا به فتوایی که برایش صادر شده به ملاقات ملا احمد شتافت و به تبلیغ وی پرداخت و وی را به فوز ایمان نایل ساخت. سپس از جناب آقا میرزا حسین استدعا کرد

که کتاب مستطاب اقدس را که در حاشیه آن ایراداتی نوشته محو نماید. وی چنین اظهار داشته است که با وجود اینکه صدها بار قرآن را خوانده ام توجهی به بشارات آن ننموده بودم و حال که دیده بصیرت یافته ام متوجه شده ام که ثلث قرآن اشاره به ظهور مبارک شده است. (بیام بهائی ۲۱۰)

۲۷_ احمد ازغندی (میرزا)

جناب میرزا احمد ازغندی خواهرزاده جناب سید حسین و از مجتهدین معروف یزد بود که بوسیله جناب ملاصادق مقدس به خلعت ایمان آراسته شد و کتاب استدلالیه ای برای اثبات حقانیت حضرت نقطه اولی نگاشت و در آن کتاب بالغ بر دوازده هزار حدیث جمع آوری نموده بود و قصد انتشار آن را داشت جناب سید حسین ازغندی از ایشان خواست به یزد بیاید و از فساد حاجی شیخ کریمخان جلوگیری کند. در یزد علماء به ملاقاتش آمدند و از کتاب وی تمجید و تعریف نمودند. شخصی شریر بنام میرزا تقی کتاب را به رسم امانت گرفت و به حوض آب انداخت و از بین برد. سید حسین می خواست این مرد خیانت پیشه و طماع را مجازات کند ولی میرزا احمد ممانعت نمود.

حضرت مولی الوری در لوح مبارکی که به افتخار یکی از اعیان نازل فرموده اند جناب آقا میرزا احمد ازغندی را مورد عنایات شایان قرار داده و ایشان را تجلیل فرموده اند.

هوالله

ای ثابت بر پیمان نامه آن جناب نافه مشک بود مشام را معطر کرد زیرا گلشن ایمان و ایقان بود و رایحه طیبه ثبوت و اطمینان انتشار داد مدینه ازغند در بدایت ظهور وطن جناب آقا میرزا احمد ازغندی بود و آن بزرگوار هر چند در این جهان بی نام و نشانست ولی در جهان بالا نامش شهره آفاق زیرا رکن رکین بود و مبشر عظیم لسان به تبلیغ گشود و اقامه دلیل بر ظهور ربّ جلیل کرد احادیث متتابعه بر وقوع ظهور اقامه نمود و امر حضرت ربّ اعلی روحی له الفدا را به احادیث ماثوره و ادله معقوله ثابت می فرمود ذکر آن شخص جلیل از قلم و لسان عبدالبهاء مکرر تحریر یافت و عنقریب مظهر واجعل لی لسان صدق فی الآخِرین خواهد گشت زیرا چیزی مکنون و مستور نخواهد ماند دانه هر چند در زیر خاک پنهان گردد ولی باران رحمت برویاند و برگ و شکوفه نماید و بار و ثمر بخشد. شما از قَبَل من خویشان آن ارجمند را تحیت ابدع ابهی ابلاغ دارید

و بگویند سراجی را که جناب ازغندی برافروخت به دهن ایمان و ایقان مدد نمائید و تخم پاکی را که آن بزرگوار افشاند آبیاری نمائید و بنیادی را که تأسیس کرد به تکمیل بکوشید سزاوار چنین است تا زحمات آن بزرگوار هدر نرود. ازغند روشن شود و گلشن گردد و از نسیم رخیم جنت ابهی غبطه گلزار و چمن شود اینست امید عبدالبهاء و علیکم البهاء الابهی ع ع (مکاتیب عبدالبهاء، جلد هشتم)

۲۸_ احمد قائینی (آقا میرزا)

جناب آقا میرزا احمد قائینی یکی از متقدمین امرالله از ایالت خراسان بود. وی نفسی رحمانی و هیکلی نورانی داشت و در بحبوحه جنگ جهانی اول که ممالک در آتش جنگ می سوختند قصد تشریف ساحت اقدس نمود و با نهایت مشقت کوه و بیابان پیمود و خود را به ساحل ارض مقصود رساند و چون راهها مقطوع بود در عتبه مبارکه اقامت نمود و با کمال اشتیاق و اشتعال به باغبانی روضه مبارکه پرداخت. شب و روز آرام نداشت و در حین سقایه مسجد الحرام در بحر مناجات مستغرق می شد گریه و زاری می نمود و سنگ و کلوخ را به حرکت می آورد. بر عهد و میثاق ثابت و راسخ بود. عاقبت احساسات روحانی و بشارات آن جهان، چنان او را احاطه نمود که روح تحمل ننمود قالب جسمانی را ترک نمود و این قمیص ترابی را گذاشت و در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) به ملکوت ابهی پرواز نمود و علیه و علی الکل الابهی ع ع (تذکره لونا)

۲۹_ احمد یزدی

جناب احمد یزدی یکی از مؤمنین نامدار عصر رسولی است و شهرت جهانی دارد و عموم اهل بهاء با وی و با لوحی که به افتخارش نازل شده است آشنایی دارند. لوح احمد عربی که به افتخار ایشان نازل شده است و به تمام زبانهای متداول عالم ترجمه شده و در آن جمال اقدس ابهی نکات امر مبارک را با فصاحت و بلاغت و به اختصار تبیین فرموده اند این لوح مبارک چنان قدرت و نفوذی را داراست که تلاوت آن هنگام بروز مصائب و بلایا تسکین بخش تألمات روحی می گردد.

جناب احمد در حدود ۱۷۹۹ میلادی و یا ۱۱۷۸ شمسی در یزد و در خانواده ای ثروتمند و متشخص تولد یافت. عمویش عبدالله خان پیشکار محمد ولی میرزا فرزند فتحعلیشاه بود. وی به مسائل عرفانی توجه خاصی داشت و

همواره در عزلت و انزوا بسر می‌برد و با خداوند به راز و نیاز می‌پرداخت به این امید که بتواند روزی بیدار و زیارت قائم موعود نایل گردد. رفته رفته متوجه شد که زندگی در خانواده‌ای ثروتمند و مرفه با اهداف عرفانی او مبیانت دارد و نظرش تأمین نمی‌شود و اقامت در یزد هم وی را از وصول به آن باز می‌دارد.

در سال ۱۸۲۶ میلادی (۱۲۰۵ شمسی) بدون کسب اجازه از والدین و به بهانه رفتن به حمام چند دست لباس برداشت و در کسوت درویشی و یا ریاضت عازم هند شد و در بمبئی به جرگه صوفیان پیوست و از آنان امید و بهره‌ای استشمام ننمود. با یأس و حسرت به ایران بازگشت و در کاشان به شغل نساجی پرداخت و امرار معاش نمود و تأهل اختیار کرد. روزی مسافری بایی بدون آنکه خود را معرفی کند وی را تشویق نمود که به خراسان رود و جویای حقیقت گردد. در آنجا جناب ملاصادق مقدس وی را به شرف ایمان نایل کرد و توصیه نمود به کاشان سراغ همسرش رود و به کار نساجی ادامه دهد. در کاشان با جناب حاجی میرزاجانی آشنا شد و دریافت که او تنها بایی کاشان است یکدیگر را درآغوش کشیدند و با دعوت وی احمد روز عید نوروز به زیارت حضرت باب مشرف شد.

از آن به بعد هر دو به اتفاق به تبلیغ امر مبارک پرداختند و با رعایت حکمت جمعی را به زیور ایمان بیاراستند. رفته رفته تعداد مؤمنین افزایش یافت و توجه عوانان را بخود جلب نمود. اراذل و اوباش دست تعرض بلند نمودند و حملات وحشیانه آغاز کردند به غارت و چپاول اموال بابیان پرداختند و در و پیکری سالم نگذاشتند. احمد ۴۰ روز در بادگیر بالا خانه مخفی شد و دوستان برایش آب و نان می‌بردند سرانجام آرامش برقرار شد و احمد توانست بکار خود ادامه دهد. شش سال پیش از اظهار امر جمال مبارک به بغداد رفت و به زیارت جمال اقدس ابهی فائز شد و مسحور دیدگانش شد. ناگهان صوتی ملیح و دلریا شنید و هاتف غیبی گفت آدم که بایی می‌شود در بادگیر بالاخانه مخفی می‌گردد؟ پس از شنیدن این ندای جانفزا احمد هر روز به حضور مبارک شرفیاب می‌شد و از بیانات حضرتش کسب فیض می‌نمود. وی در بیرونی سرای مبارک منزل داشت. پروانه‌وار بر آتش می‌زد و از انوار رخ محبوبش منور می‌شد حضرت بهاءالله روز اول اردیبهشت ماه ۱۸۶۳ میلادی (۱۲۴۲ شمسی) اول عید رضوان ظهور کلی الهی خویش را اعلام فرمودند و کلیه احباب اصحاب را به

وجد و طرب آوردند. در روز دوازدهم آن حضرت و عائله مبارک عازم اسلامبول شدند و معدودی از احبا در رکاب مبارک بودند و بسیاری از یاران از جمله احمد در بغداد باقی ماندند. یکی از احباب این شعر سعدی را با سوز و گداز می خواند

بگداز تا بگریم چون در ابر در بهاران کز سنگ ناله خیزد روز و دای یاران
اشک از دیدگان احمد سرازیر ساخت ماهها بگذشت و آتش فراق محبوب
عالمیان، احمد را آرام نمی گذاشت سرانجام عازم اسلامبول شد تا مجدداً به
وصال و زیارت نیت آفاق نایل آید. وی هنگامی به اسلامبول رسید که جمال
مبارک به ادرنه سرگون شده بودند. آن حضرت در ادرنه لوح مبارکی به افتخار
احمد نازل فرمودند. احمد با زیارت این لوح اطاعت امر مبارک نمود و لوح
احمد را از بر کرد و هر روز با لحن خوش تلاوت می نمود و بدینوسله روحاً به
زیارت محبوب خود مستفیض می گشت. او پای پیاده ابتدا به آذربایجان و سپس
به طهران رفت و به ارشاد بایبان مبادرت ورزید و آنان را به بشارت ظهور
من یظهره الله مستبشر ساخت و بسیاری از آنان را به خلعت ایمان بیاراست.
سپس عازم خراسان شد و با کسوت درویشی به قریه فروغ رسید و به ملا
میرزا محمد بقیه السیف قلعه طبرسی و برادرانش از جمله میرزا محمود
فردغی (که شرح احوالش در این رساله درج شده است) ابلاغ امر کرد و بشارت
ظهور من یظهره الله را به آنان داد. آنان بدون آنکه جویای حقیقت شوند به وی
حمله نمودند و دنداننش را شکستند. با وجود این احمد آرام نگرفت و توجه آنان
را به بیان حضرت باب و نام بهاء جلب نمود. آنان کلیه آثار مبارک را در درون
دیواری مخفی کرده بودند و پس از شکافتن دیوار به مطالعه آن پرداختند و
استدلال وی را پذیرفتند و همگی در ظل امرالله وارد شدند.

احمد از خراسان به سمت کاشان عزیمت نمود. گرفتار عوانان شد و معجزه آسا از
خطر رهایی یافت به کرمانشاه رفت و در آنجا بیمار شد و پس از بهبودی و بعد
از فوت همسرش عازم شیراز و نیریز شد در آنجا مجدداً تاهل نمود و مدت ۲۵
سال در نیریز و سروستان اقامت کرد و به نشر نفحات و تبلیغ مشغول بود. در
سالهای آخر دشمنان به وی حمله نمودند و وی در کوه های اطراف متواری و با
فعالیت حضرات افنان به مینج که از املاک آنان بود پناه برد و مدت چهار سال
در آنجا اقامت گزید و در صد سالگی که قوای جسمانی وی رو به تحلیل گذارده
بود بوسیله محمدباقر افنان به طهران و قزوین رفت و در سال ۱۹۰۲ میلادی
(۱۲۸۱ شمسی) بملکوت ابهی شتافت.

جناب احمدپور در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) در دهکده میلان آذربایجان دنیا آمد و از مؤمنین اواخر عصر رسولی و اوایل عصر تکوین بشمار می‌آید. وی فرزند حاجی احمد میلانی تاجر مشهور ابریشم از پیروان جنابان شیخ احمد احساسی و آقا سیدکاظم رشتی بود و در اثر انقاس قدسیه ملایوسف اردبیلی، از حروف حی، به شرف ایمان فائز شده و جزو مؤمنین اولیه حضرت نقطه‌اولی و عهد اعلی بوده و افتخار آن داشته که جسد مطهر حضرت اعلی و انیس را که در پارچه‌ای پیچیده شده بود در صندوقی کوچک جای دهد.

جناب احمدپور پس از فوت پدر در دامان پر مهر مادر و همچنین برادر بزرگ خود پرورش یافته و آنقدر قرین محبت آنان شد که دوری پدر را جبران نمود. تحصیلات ابتدایی را در میلان آموخت و به آداب بهائی بزرگ شد و از کودکی مورد آزار عوام قرار داشت حتی قصابی ظالم وی را آنقدر کتک زد و آزار داد که بیحال شد. پس از آنکه به سن بلوغ رسید برادرانش شعبه‌ای از تجارتخانه خود در تبریز تأسیس کردند و وی را به تصدی آن گماشتند.

در جوانی دو بار افتخار تشرف به ارض اقدس و زیارت مقامات متبرکه و حضرت عبدالبهاء را داشت و خاطره شیرینی که در حضور مبارک بخاطر مانده بود نقل می‌نمود و آن هنگامی بود که قالیچه نفیسی را حضرت عبدالبهاء در نظر داشتند در روضه مبارکه بگسترند احباء در طول راه و حمل قالیچه سرود می‌خواندند و غرق شادی بودند.

ایشان دو بار هم به حضور حضرت ولی‌امرالله شرفیاب شده خدماتی را که اعضای خانواده با کمال خلوص نیت در نشر نجات‌الله انجام می‌دادند را به عرض مبارک رسانیده هیکل مبارک به وی فرمودند باید به داشتن چنین خانواده‌ای مخلص افتخار کند و شاکر باشد. خدمات ایشان در ساحت حضرت مولی‌الوری و حضرت ولی‌محبوب امرالله مورد تأیید قرار گرفته است.

پس از چندی به عضویت محفل روحانی ملی انتخاب شد. از آن تاریخ محل سکونت تغییر داده ساکن طهران شد و با کمال گشاده‌رویی در خانه‌اش را به روی دوستان باز گذاشت. وی آماده خدمت بود و دستوراتی که محفل ملی می‌دادند به موقع اجرا می‌گذاشت. زمانی، جمعی از مؤمنین دهات کوهستانی آذربایجان دستخوش تعدّیات و اعمال ظالمانه اوپاش قرار گرفته بودند. حضرت ولی‌امرالله پس از اطلاع از این حادثه آقای احمدپور را مأمور فرمودند بدون اتلاف وقت به

محل حادثه رفته در رفع مشکلات اقدام کند. آقای احمدپور که آشنایی به محیط آنجا داشت محرک اصلی اغتشاش را یافت و با وی با آرامی و محبت و در عین حال با تهور و شجاعت صحبت کرده او را آرام کرد. وی به اندرزه‌های مشفقانه او گوش داد و با حقایق امر مبارک آشنا گردید.

در اقدام دیگری طبق دستور مبارک برای مدتی در چهریق اقامت گزید و برای خود خانه زندگی موقت ترتیب داد و باب معاشرت و دوستی با اهالی و افراد و اولیای امور دولت باز نمود و در باره حفظ اماکن متبرکه آنجا تمهیدات لازم بکار برد. چندی بعد در اثر سکتة قسمتی از اعضای بدنش فلج شد و در همان حال دست از خدمت برنمی داشت و در حدود امکان به منتهای شهامت از امر مبارک دفاع می نمود. نکته ای که در اواخر حیات وی را خرسند می کرد هجرت فرزندان به کشورهای خارج بود و سرانجام تن ناتوانش مقاومت بیشتر نتوانست و در سال ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۳ش) از این دارفانی به ملکوت باقی شتافت.

بیت العدل اعظم از صعود ایشان اظهار تأسف فرموده و بازماندگان را از خدمات موفقیت آمیز وی خشنود ساخته برایش در اعتاب مبارکه به دعا پرداخته اند. (کتاب عالم بهانی جلد ۱۶)

۳۱- اخترخاوری (ملا بهرام)

جناب ملا بهرام اخترخاوری، فرزند بهمن پارسی، در سال ۱۲۷۵ قمری مصادف با ۱۸۵۸ میلادی (۱۲۳۷شمسی) در مریم آباد یزد متولد شده و پس از آموختن زبان فارسی به شغل زراعت پرداخت. وی مانند پدر و نیاکانش پابند و متدین به دیانت حضرت زردشت بود و همواره با قلبی پاک و روحانی به مطالعه کتب زردشتیان و گفتار جاماسب حکیم می پرداخت و انتظار ظهور هوشیدر، شاه بهرام ورجاوند و پشوتن را داشت تا با ظهور خود جهان را رشک روضه رضوان سازند و همیشه از کسانی که وارد قریه می شدند اتفاقات روز را می پرسید مثلاً روزی از همسایه خود که از یزد وارد شده بود پرسید که در شهر چه خبر بود؟ و او گفت فقط یک نفر را به گناه اینکه بابی بود کشتند.

مدتی بعد وزیر کشاورزی ناصرالدین شاه هفت نفر از زارعین خبره زردشتی را برای اصلاح اراضی زارعی به طهران دعوت نمود و ملا بهرام یکی از آنان بود و با حاجی ملک، میاشر آن اراضی آشنا شد. وی ضمن گفتگو به ملا بهرام گفت که چند سال قبل به دستور ناصرالدین شاه هشتاد نفر از بابی ها کشته شدند و

این بار دوم بود که موضوع کشته شدن بهائیان را شنید.

وی پس از آنکه اصلاح اراضی پایان یافت به کاشان رفت و در حجره کیخسرو خداداد که از احباب بود شاگرد شد و برای بار سوم خبر شهادت سلطان الشهداء و محبوب الشهداء را در اصفهان شنید و از کیخسرو جویای حقیقت شد و وی مختصری از تاریخ امر و بشارات ظهور را برای او نقل کرد.

ملا بهرام چندی بعد موقعی که برای آقاعلی عسکر از مریم آباد چغندر آورده بود جناب مالگیری را دید و با ایشان آشنا شد و قرار گذاشت شبی با یکی دو نفر از همکیشان خود و با راهنمایی مالگیری به منزل استاد احمد بروند. چون قرار بود با افرادی مقیم روبرو شوند از ترس نزدیک بود قالب تهی کنند ولی برخلاف تصور و انتظارشان، همگی آنها از جای برخاستند و با رونی گشاده و لبی خندان به آنها احترام گذاردند. یک یک آنها را درآغوش گرفته بوسیدند و این محبت و مهربانی آنها در تار و پود وجودشان اثر نمود. سپس جناب حاجی قلندر بشارات زردشتیان و علامات ظهور را با دو ظهور مبارک منطبق ساخت و لوحی را که به اعزاز مانکجی صاحب، عزّ نزول یافته بود تلاوت نمود. ملا بهرام از فرط اشتیاق و استماع بیانات مبارک در پوست خود نمی‌گنجید و به خلعت ایمان و ایقان مزین گشت. آنگاه با عزمی راسخ و اشتعالی شدید به هدایت همکیشان خویش پرداخت و در این سبیل متحمل صدماتی سنگین شد. و جمعی را هم به شریعت عزّای جمال اقدس ابهی وارد ساخت.

ملا بهرام زنی داشت بدسیرت. وی با شوهرش بنای خشونت گذارد مثلاً ملا شبی دو تن از سادات را در عالم رویا دید که خود را تیر و سینا معرفی کردند. تصادفاً این دو که از اصفهان فرار کرده بودند و صبح روز بعد از راه یزد به مهدی آباد وارد شدند و بخانه ملا بهرام رفتند ولی آن زن کینه‌توز به دروغ به آنها گفت اینجا خانه ملا بهرام نیست و آنان را مایوس کرد. در بین راه و حین مراجعت ملا بهرام آن دو را دید و شناخت و ورودشان را به آن قریه تهنیت گفت و آنان را در آغوش خود فشرد و پس از معانقه و مصافحه به منزل برد و زنش را که آنان را بخانه راه نداده بود، بیرون کرد. جناب حاجی میرزا محمود افغان از جریان کار مستحضر شد ولی نتوانست ملا را از تصمیمی که گرفته بود منصرف سازد لذا مراتب را به حضور مبارک حضرت عبدالبهاء معروض داشت و لوح مبارکی به افتخار ملا بهرام عزّ نزول یافت و ناچار شد زنش را به خانه راه دهد ولی آن زن تا آخر حیات دست از کینه‌توزی برنداشت معهداً حضرت

مولی‌الوری در لوح مبارکی برایش طلب مغفرت فرمودند. به هر حال ملا بهرام همواره در خدمت احباء بود و هر که را گرفتار می‌دید در رفع گرفتاریش می‌کوشید مثلاً به مجرد اینکه شنید ملا ابراهیم زندانی شده تلاش بسیار نمود ولی جلال‌الدوله مهلت نداد و وی را شهید کرد. یکی از پیشوایان مذهبی به نام دستور تیرانداز به استناد بدگونی کدخدا احبای زردشتی مریم آباد و مهدی آباد را احضار کرد و با کمال خشونت و اهانت با آنها رفتار نمود. ملا بهرام گفت اگر ما خطائی مرتکب شده باشیم شایسته است که شما ما را نصیحت فرمائید والا شما هم خود مرتکب گناه خواهید شد. آیا کسی به شما شکایت کرده که ما برخلاف دستورات شریعت رفتار کرده‌ایم؟ تیرانداز اشاره به کدخدا کرد و کدخدا گفت بجان فرزندم من از همه آنها رضایت دارم. شهریار جمشید با شهامت به کدخدا پرخاش کرد که تو در غیاب ما بدگونی می‌کنی و حالا تعریف می‌کنی. تیرانداز که سکوت کرد ملا بهرام گفت وجوهی را که ما برای آتشکده محلی می‌پردازیم بهتر است به آتشکده بزرگ تقدیم کنیم و با این نظر گل روی تیرانداز شکفته شد. سپس ملا بهرام گفت این نوع احضار و تشدد از شما بعید است. روز بعد هم یک کیسه پول نقره به منزل وی برد و در پشت آئینه مخفی نمود.

یکی از آخوندهای متعصب و مبغض یزد در صدد صدمه و آزار ملا بهرام درآمد لذا وی با صلاح‌دید جناب افغان به اتفاق چند تن از معاریف احباء به هندوستان رفت و در بمبئی موفق به هدایت و اقبال چند تن از زردشتیان شد و هنوز یکسال از اقامت و خدماتش نگذشته بود که از ساحت اقدس اذن تشریف خواست ولی وی را امر به مراجعت به ایران فرمودند. وی از بندرعباس با خرید یک الاغ خود را به یزد رسانید و بکارهای جاری مشغول شد و یکی از دستوران را بنام بهمن به شرف ایمان نایل ساخت که به اعزازش لوح مبارکی نازل شد. ملا بهرام و چند تن از احباء به تشکیل انجمن ناصری زردشتیان شرکت جستند و مراتب به عرض حضرت مولی‌الوری رسید و لوح مبارک (پاک یزدانا خاک ایران را از آغاز ...) به افتخار آن انجمن عزّ نزل یافت در این اثنا به تحریک شیخ جعفر سبزواری جناب غلامحسین بنادکی شهید شد. ملا بهرام طی عریضه‌ای به صدراعظم تظلم نمود و شیخ جعفر از یزد تبعید شد انجمن ناصری به ملا بهرام اعتراض نموده و ملاز انجمن استعفا داد و با عائله خود به بمبئی رفت و به تبلیغ زردشتیان پرداخت. آنان پرسشنامه‌ای در ۵۳ قلم تسلیم وی کردند. ملا بهرام پاسخ همه آنها را در رساله‌ای چاپ و منتشر کرد. جمعی به امر مبارک اقبال

کردند و برخی به خصومت پرداختند و در بازار وی را کتک زدند و لباس رسمی زردشتی را از تنش کردند که پس از رسیدن پلیس نجات یافت و بعداً به یزد مراجعت کرد.

پس از شهادت شهدای سبعه به دستور حضرات افنان و دور از دیدگاه جاسوسان جلال الدوله، ملا بهرام عریضی کتبی و تلگرافی بوسیله قاصدی بسیار چالاک به طهران رسانید و به شاه و صدراعظم تقدیم نمود که بلافاصله دستور عزل جلال الدوله ابلاغ گردید ولی وی چندی بعد به وسایلی متشبث شد و مجدداً به سرکار آمد. این بار جلال الدوله می خواست چاپلوسی نموده به ارباب محبت نماید. جناب حاجی سیدمهدی، حضرات افنان و جلال الدوله و جمعی از خواص را در مهدی آباد دعوت نمود. ناظم العلماء از ملا بهرام سئوالاتی کرد و گفت تو چرا از اول زردشتی شدی؟ وی گفت جانفشانی مؤمنین را چه در آن زمان و چه در این ظهور مبارک دیدم دلیل حقانیت بود. میرزا نصرالله خان ناظر پرسید آیا زردشتیان پس از ایمان به این ظهور مبارک به حقانیت حضرت رسول اکرم نیز اعتراف می کنند گفت بلی، ولی معجزات شق القمر و امثال اینها را بظاهر رد کرد و به معنای حقیقی آنها پرداخت و همه حضار را خشنود ساخت.

جلال الدوله حاکمی سفاک، بی باک و طماع بود ولی بظاهر خود را طرفدار ارباب نشان می داد و اظهار صمیمیت و محرمیت می کرد. وی به ملا بهرام خیلی نزدیک شد و به باغارش می رفت و تفرج می کرد و در باطن می خواست از جانب او بهره برداری کند. به مهارت و خبرگی ملا بهرام در فن زراعت ایمان داشت و در سال ۱۹۰۲ قطعه زمینی با قنات مخروبه آن خریداری کرد و با اصرار تمام و وساطت حضرات افنان ملا بهرام را با ۱۵ عائله بهانی به آنجا کوچ داد و نام آن را به چاپلوسی عباس آباد نهاد. در آنجا ملا و همکارانش مخارج زیاد متحمل شدند و خانه ساختند تا بعد از برداشت محصول جمع مخارج و سهم زراعت خود را برداشت کنند. سال بعد در ضوضای یزد ۸۴ تن از ارباب به شهادت رسیدند. جلال الدوله منتظر چنین فرصتی بود به عنف اسناد، قریه را از آنان گرفت و بجای پرداخت مخارج و سهمیه، ملا بهرام را کتک زدند آنقدر بسر و رویش زدند که از بینائی چشمش کاسته شد. چند هزار نفر رجاله به عباس آباد هجوم کردند. ملا بهرام و دو نفر دیگر به سه آخوندی که جلو آنها بودند تعظیم نمودند یکی از آنان که با ملا بهرام سابقه آشنایی داشت و بویی از انسانیت به مشامش خورده بود گفت شما آقایان زردشتی بموجب حکم کتاب و شریعت سید

کاینات در پناه اسلام می‌باشید و احدی حق اعتراض بشما ندارد و اگر کسی شاکه است اظهار کند. مرشد نامی گفت عملجات مسلمان از کمکهای مادی ملبه‌رام خشنود بودند چه نمی‌گذاشت آنان سر بی‌شام بزمین گذارند و به این ترتیب میرزا محمدخان تفنگداریابی رجاله‌ها را دور نمود. ملبه‌رام و همراهان به هر طریقی بود خود را به مهدی‌آباد رساندند و از بیراهه از سرزمین یزد خارج شدند وی با دست تهی و لباس مندرس و کیسه خالی به طهران رسید. چون ارباب جمشید از ورودش به طهران مطلع شد با محبت و لیبی خندان از او خواست تا غمهای گذشته را فراموش کند و وی را با ماهی ۲۵ تومان استخدام کرد. جلال‌الدوله باز از در دوستی درآمد و کمکی ننمود ملبه‌رام عریضه‌ای به محضر مبارک فرستاد و آن حضرت در حاشیه آن جلال‌الدوله را مخاطب ساخته فرمودند که ملبه‌رام به طمع درهم و دینار خدمت شما ننمود و اگر به ترضیه خاطر او نکوشی به عذاب الیم دچار خواهی شد و با این دستور فقط ۲۵۰ تومان که جزئی از مطالباتش بود پرداخت کرد.

ملبه‌رام چون در نهایت خلوص و امانت خدمت می‌کرد در تخمین باغ و عمارت سالار جنگ حقی نگرفت و چندی بعد که عموزاده‌اش در یزد زندانی شده بود به سالار جنگ مراجعه نمود وی به منتهای احترام دستش را گرفت به قسمی که حضار به احترام سالار برپاخواستند و پس از رسیدگی به شکایت وی حکم عزل حاکم و توییح انجمن ناصری و آزادی زندانی را تلگراف نمود.

ملبه‌رام یکبار مأمور وصول مطالبات ارباب از ترکمن صحرا شد که به اتفاق آقاغلامعلی کاشی حرکت کردند. در ترکمن صحرا در قهوه‌خانه‌ای پیاده شدند و راهزنان مراقب آنها بودند و تیراندازی می‌کردند آقاغلامعلی گفت، آقا آدم ارباب جمشید است و تیراندازی می‌کند. تیراندازی راهزنان بخطا رفت ولی ملبه‌رام چهار گوشه مقوا را هدف قرار داد، دزدان و دامداران به حساب خود رسیدند و به مقام وی پی بردند و کلیه دیون به اضافه تحف و هدایا به ایشان تسلیم نموده روانه نمودند. وی پس از مراجعت عازم ارض اقدس شد و مورد عنایات بی‌شمار قرار گرفت و گاهی هم با وی مزاح می‌فرمودند.

شبی در سرمای زمستان در زیر برف از ناصریه به یوسف‌آباد می‌رفت در گوشه‌ای گداتی برهنه دید شلوار و قبای خود را کند و به او داد. زنش وی را ملامت می‌نمود ولی او بی‌اعتنا بود به هر حال با این روحیه خیرخواهی و بزرگواری در سال ۱۹۳۰ میلادی (۱۳۰۹ شمسی) روزگار پر افتخار و پر ملالش

بسر آمد و به عالم ملکوت پرواز کرد و این لوح مبارک به افتخارش عزّ نزول یافت. (مصاییح هدایت جلد ۲، صفحه ۲۷۶)

یزد - مریم آیاد - جناب ملا بهرام اخترخاوری

ای اخترخاوری آنچه در نامه‌های آسمانی پدیدار خواهد شد مطمئن باش - دانه چون اندر زمین پنهان شود راز آن سرسبزی بستان شود - تو کمی درنگ کن از آهن و این سنگ چنان پرتو آتشی آشکار گردد که کیهان آتشکده مهر یزدان شود تو خوش باش و شیفته یار مهوش تا در میان راستان بنده آستان و پاسبان گردی. جانن خوش باد ع ع

۲۲- اخوان الصفا (آقامیرزا مهدی)

جناب آقامیرزا مهدی فرزند کوچک ملا محمدباقر می باشد. وی در شهر یزد بدنیا آمده و پس از برادرهای بزرگتر خود بنامهای آقامحمدحسن، آقامحمدحسین، آقا احمد به امر مبارک اقبال نمود و حضرت مولی‌الوری در لوح مبارکی هر چهار نفر آنان را اخوان الصفا ملقب فرموده اند. این خانواده چون استطاعت مالی نداشتند نتوانستند تحصیل کنند ولی چون آقا میرزا مهدی به علم و خط علاقه و اشتیاق داشت به هر زحمتی بود سوادی جزئی کسب و قادر به خواندن و نوشتن شد. وی مردی روحانی و باصفا، فرشته سیرت و حمیده خصلت و مبادی آداب بود و برای تبلیغ امرالله ابتکاری نمود و آیات مبارکه را حفظ می کرد و در موقع لزوم هر یک از آنها را با بیان نافذ ادا می نمود و با این قدرت تبیین، شنوندگان را دچار حیرت می ساخت.

در ضوضای سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) در یزد هر چهار برادر گرفتار حملات و اهانت‌های اراذل و اوباش شدند و می خواستند آنان را دستگیر نموده به شهادت رسانند و هر بار بطریقی از چنگ آنان رها می شدند. یکبار اکبرخان نایب داروغه به کمال قدرت و تغیر آشوبگران را متفرق ساخت و اینان سعی می کردند خود را در جایی مخفی کنند تا از گزند آنان خلاص شوند. یک بار داخل چاه آب و یا در گودالی مرطوب و پر آب مخفی شدند. بار دیگر هم همشیره زاده آنان که نزد کشیشی تلمذ می کرد چهار دانی خود را موقتاً بخانه او برد. بطور خلاصه در طول مدت ضوضا ۱۶ بار مخفیگاه خود را تغییر دادند و چون اشرار از دسترسی آنان مأیوس شدند به تاراج خانه آنها پرداختند.

جناب آقا میرزا مهدی پس از حصول امنیت به طهران عزیمت نمود و با خرید

و فروش اشیاء جزئی امرار معاش می نمود. در کلاس جناب صدراالصدور شرکت می نمود و همراه یکی از تلامذه جناب آقا میرزا حبیب الله صمیمی کاشانی به اسفار تبلیغی در همدان، سلطان آباد و کرمانشاه قیام نمودند و لوح مبارکی به افتخار آن دو عزّ نزل یافت. در سال ۱۹۰۷ میلادی از طریق قصر شیرین و بغداد به کعبه مقصود شتافت و در بین راه به زیارت احباء مفتخر می شد. در بغداد به بیت اعظم و باغ رضوان مشرف گردید و بخصوص روح اتحاد و اتفاق به احبای بغداد دمید و آنان که سالهایی چند از عنایات مبارک محروم بودند پس از رفع اغبرار و کدورت به افتخار لوح مبارکی سرافراز شدند.

پس از حرکت از بغداد به بیروت رسید. جناب آقا محمد مصطفی بغدادی و فرزندان ایشان را مساعدت نموده وسایل حرکت و شرفیابی ایشان را به ساحت اقدس فراهم ساختند و با جناب آقا میرزا حبیب الله در مسافرخانه عکار وارد و دیده به دیدار غصن الله الاعظم منور کرده و به زیارت روضه مبارکه نایل شدند. جناب اخوان الصفا مدت یک ماه هر روز به حضور مبارک مشرف می شد. حضرت عبدالیهاء شبی آن دو را احضار فرموده مورد عنایت و الطاف قرار داده دستهای مبارک را به گردن آنان انداخته رویشان بوسیدند و به تأنیدات ملاء اعلی امیدوارشان ساختند. آنگاه چهار حلقه انگشتر اسم اعظم را چند بار بوسیده و بچشم مالیده و بهر یک دو حلقه اهداء فرمودند و روز بعد مرخص شدند.

باری دیگر جناب اخوان الصفا به افتخار لوحی سرافراز شده اذن تشریف یافت و از طریق روسیه به زیارت طلعت میثاق شرفیاب گشت و سیزده سال اخیر را صرف احیای نفوس، تشویق احباء، تربیت جوانان و تأسیس مدارس نموده و چه بسیار از احباء به خلق خوش و خصلت حمیده ایشان علاقه مند بودند و آرزو داشتند در خدمت ایشان بسر برند سرانجام در سال ۱۹۱۸ میلادی (۱۲۹۷ شمسی) به ملکوت ابهی شتافت.

(مصابع هدایت جلد ۲ صفحه ۴)

و این لوح مبارک به افتخارش عزّ نزل یافته:

ای مستی باسم هدی

مهدی یعنی مظهر هدایت و مطلع عنایت و مشرق هویت الحمدلله از فضل حضرت بیچون مشمول جمیع الطافی و منظور نظر عنایت رب الارباب و مرتبی الاشراف و ذوالاعطاف و در ساحت آستان مقدس مذکور و در انجمن بندگان سلطان احدیت معروف پس به شکرانه این احسان ترویج عهد و پیمان نما تشهیر ثبوت و رسوخ در این میدان تا پشت نقض بلرزد و ارکان متزلزل گردد و

نور آفتاب بتابد و طیور لیل آواره حفرهٔ ریب گردد علم تقض منکوس شود رایث ثبوت مرفوع نفعات قدس بوزد و روائح منتنهٔ گلخن اوهام زائل گردد صبح منیر بدمد و شب تار بنور نهار تبدیل گردد نفعهٔ گلستان الهی منتشر شود و نعرهٔ یابهاء الابهی بلند گردد اگر توانی سر سیم را در مرکز صدور نصب نما و سر دیگر را به ملاء اعلی متصل کن تا راز حضرت بی نیاز استماع کنی و از

ملکوت ابهی خیر دهی ع ع

و این لوح مبارک به افتخار یاران الهی نازل شده است:

بواسطهٔ جناب آقامهدی اخوان صفا و جناب آقا حبیب الله جمیع یاران الهی در

هر دیار علیهم بهاء الله الابهی

هو الله

ای یاران جانی عبدالبهاء شرق معطر نما غرب منور نما نور ببلغار ده روح بسقلاب بخش این بیت یکسال بعد از صعود از قم میثاق صادر و ناقضان استغراب می نمودند و استهزاء می کردند ولی الحمد لله آثارش باهر و قوتش ظاهر و برهانش واضح گشت المنته الله شرق و غرب در اهتزاز است و از نفعات قدس جمیع اقطار مشگ بار جمال مبارک به نص صریح در کتاب وعده فرمودند و نریکم من افق الابهی و ننصر من قام علی نصره امری بجنود من الملاء الاعلی و قبیل من الملائکه المقربین نوید نمودند الحمد لله این نصرت و تأیید مشهود و پدید و در قطب عالم مانند آفتاب بدرخشید پس ای یاران الهی جهد بلیغ نمائید و سعی شدید کنید تا موفق به عبودیت جمال قدیم و نور مبین گردید و سبب انتشار انوار شمس حقیقت شوید جسم قدیمه قدیم امکان را روحی جدید بدمید و مزرعه آفاق را تخم پاکی ببیخشاید بر نصرت امر قیام نمائید و لسان به تبلیغ بگشائید انجمن عالم را شمع هدی گردید و افق امکان را نجوم نورا شوید حدائق توحید را طیور رحمانی شوید و گلبانگ حقایق و معانی زنید انفاس حیات را صرف امری عظیم کنید و مدت زندگانی را حصر در خدمت نور مبین نمائید تا عاقبت گنج روان ملکوتی بدست آرید و از زیان و خسران برهید زیرا حیات بشر جمیع در خطر اطمینان بقا در دقیقه ثی نه با وجود این اقوام مانند سراب اوهام در موجند و گمان اوج دارند هیهات هیهات قرون اولی نیز چنین گمان می نمودند تا آنکه به موجی از امواج تراب پنهان شدند و به خسران

(از الواح چاپ ولایتی خط آقابالمعلم تبریزی)

و زیان افتادند. ع ع

جناب ادیب بیضائی یکی از اساتید سخن و از مشاهیر شعرای عصر رسولی و تکوین و در سال ۱۸۸۱ میلادی (۱۲۶۰ شمسی) در قصبه آران کاشان بدنیا آمده و فرزند میرزا محمدرضای ابن‌الروح می‌باشد. ایشان تحصیلات اولیه فارسی و عربی را با استعدادی فطری در مکتب و محضر پدر فاضل خود فرا گرفت و به مطالعه کتب و آثار شعرا و اساتید اهل فن پرداخته و با غریزه ادبی و ذوق شاعری، قریحه‌ای سرشار و طبعی شیوا و روان به سرودن شعر پرداخت و به رتبه عالی فنون ادب نایل شد و اندک زمانی شهرت بسزا یافت. علما و روحانیون کاشان که به استعداد ایشان پی بردند با تشریفات خاص وی را ملبس به لباس روحانی نمودند. عمامه بر سر و ردا بر تنش کردند و جزو شاگردان حوزه درس ملا محمدباقر مجتهد درآمد. در سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) که مجتهد مزبور در قید حیات بود و ادیب خود بیش از ۲۳ سال نداشت به کاشان رفت و در یکی از حجرات مدرسه سلطانی اقامت گزید. در این اثنا یکی از احباء با ایشان طرح دوستی ریخت و بتدریج باب مذاکرات امری آغاز شد و به مطالعه آیات قرآن و احادیث پرداخت و سنوالات خود را نزد ملا محمدعلی مجتهد آرانی برد ولی وی بجای حل سنوالات با وی ستیزه نمود و وی را مأیوس ساخت از اینرو با مبلغین امرالله که به کاشان رفت و آمد داشتند ملاقات نمود. از انقباس قدسی آنان بهره مند شد و به فوز ایمان نایل گشت ابتدا بستگان نزدیک خود را در ظل امر داخل نمود و سپس به تبلیغ مردم پرداخت. ایمانش بر ملا شد. علماء بر علیه وی قیام کردند. در معابر گرفتار رفتار وحشیانه عوام شد و برای رسیدن به ثواب لباسهایش پاره نمودند از اینرو به کاشان رفت و در دادگستری و دارائی خدمت نمود. در سال ۱۹۳۲ عمامه و ردای خود را کنار گذاشت چند ماهی در طهران با احباء و رجال علم و ادب ملاقات نمود و به کاشان مراجعت نمود و در سال ۱۹۳۳ میلادی (۱۳۱۲ شمسی) دارفانی را وداع گفت و به ملکوت باقی شتافت.

دیوان ادیب بیضائی شامل ۲۰ هزار بیت می‌باشد و حاوی استعارات و ضایع بدیعی می‌باشد. وی در همان سال که موفق به تصدیق امر گشت قصیده‌ای درباره ظهور مبارک سرود و قطعه‌ای از آن این است که درج می‌گردد:

ایران پس ازین سخره کند باغ ارم را	کافکنند در او دست قضا طرح حرم را
آن شور برانگیخت ز ایران فلک پیر	کز وجد رسا کرد و جوان پشت بخم را
در پارس ظهوری شد و پیداست کزین پس	تاریخ سرور است عسرب را و عجم را

شد کشور ما مهبط رحمت هله ساقی
امروز جهانیین جهان دید به عینه
امروز ز رخ پرده فرو هشت جمالی
دارای جهان حجة حق مهدی موعود
آن مهدی قائم که باعلام ظهورش
ایدل طرب آغاز که بخشید به عشاق
شاهی که دهد راعی انصاف و امانش
آن وارث شمشیر که از پنجه پس از دیر

منشین که خدا وعده وفا کرد نعم را
مولود بهین مظهر لم یولد ولم را
کائینه ذات است شه ملک قدم را
در انفس و آفاق برافراخت علم را
ناقوس و اذان مؤده دهد دیر و حرم را
آثار حسینی به جهان فیض اتم را
یکرویه مساوات سبع را و غنم را
برکند بقوت شم شیران اجم را
(تذکره شعرای بهانی جلد اول صفحه ۹۹)

وی این قصیده را حضور حضرت عبدالبهاء ارسال داشته و این لوح مبارک به
افتخار ایشان عزّ نزول یافته است.

طهران بواسطه جناب زائر آقامیرزا عبدالحسین تفتی
جناب علیمحمد بیضائی آرانی کاشانی علیه بهاءالله ابهی
هوالله

ای ناظم ربانی و ای شاعر رحمانی منظومه بلیغانه را نشئه شرب شبانه بوده
و تأثیر وجد و طرب چنگ و چغانه و آهنگ عاشقانه و جاذب قلوب آشنا و
بیگانه فصیح بود و بدیع لطیف بود و بلیغ اشعار مگو لآلی منظومه بود ابیات
مگو جواهر منشوره بود زیرا عنوان مدح صبح درخشنده اکوان و مال ستایش
رحمن حضرت یزدان همواره به تمجید رب اعلی و تسبیح و تقدیس جمال ابهی
پرداز تا از صدق قلب لؤلؤ لالا درآید و از چشمه قریحه ماء عذب فرات نبعان
نماید الفاظ و معانی شهد و شکر گردد حقایق و مبانی قند مکرر شود و از
آهنگ خوشت جان یاران فرح و سرور یافت و از الحان بدیعت ارواح مقربان فیض
حیور جست پس در این ریاض بلبل راز شو و به گلبنانگ معنوی هر دم به
محامد و نعوت حضرت بی نیاز دمساز گرد انّ ربی یوید من یشاء علی مایشاء
و هو اللطیف الخبیر ع

جناب ادیب بیضائی نیز قصیده مفصل و عزائی بنام ایرانیه سروده و در آن
تخلیص روح الامین بکار بسته است و چند بیت از آن ذکر می شود.

ویحک ای ایران این حشمت و تمکین زکجاست

دیده بر زتو دور این چه بزرگی و علاست

علم الله تو نه آنی که ازین پیش بدی

یا رب این طنطنه و حشمت و تمکین زکجاست

می شناسم منت از دوره گلشه که نبود

هرگز این طنطنه و هیمنه کامروز توراست

هیچت این فخر نبوده است که از عهد قدیم
 همه اسباب مباحات تو بر من پیدااست
 من زهوشنگ تو آگاهم و کیخسرو تو
 که هنوز از غم غیبتشان در کوه صداست
 تذکره شعرای بهائی جلد اول صفحه ۹۶

۳۴- ادیب اهری (آقا میرزا موسی)

جناب آقامیرزا موسی ادیب فرزند حیدر در سال ۱۸۶۲ میلادی در قصبه اهر از توابع تبریز بدنیا آمد و در مکتبهای آنجا بفرارگرفتن و تحصیل زبان فارسی و عربی پرداخت و علوم منطق و معانی و بیان و حکمت الهی را نیز فراگرفت. از تاریخ ایمان و طریق تصدیقش به امر مبارک اطلاعاتی دقیقی بدست نیامده است. بهر حال ایشان دارای ذوق و قریحه شعری بوده با خطی زیبا، نسخ و نستعلیق و شکسته می‌نگاشته. در جوانی بسوی طهران و خراسان سفر نمود و در آنجا به تدریس صرف و نحو و تعلیم خط ایام می‌گذراند.

جناب مسیو آندره مدیر مدرسه مبارکه تأیید همدان ایشان را برای تدریس ادبیات فارسی و عربی دعوت و استخدام نمود و مدت ۱۲ سال به معلمی شاگردان مدرسه مفتخر بود. وی تا آخر عمر ازدواج ننمود و این بیت ورد زبانش بود: من ادیب مجرد پاکم.

باری ادیب به سرودن اشعار و سرودهای مهیج و جالب امری می‌پرداخته گاهی راغب و گاهی ادیب تخلص می‌کرد و یکی از منظومه‌هایش به سه لسان فارسی و ترکی و عربی بوده است و چون به محضر مبارک حضرت مولی‌الوری تقدیم داشته آن حضرت نیز لوح منیعی به سه زبان به افتخار وی نازل فرموده‌اند.

وی در سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) در قریه شاه‌آباد فراهان سکونت یافت و تا آخرین دوران حیات در آن قریه به تدریس نونهالان بهائی می‌پرداخت و در سال ۱۹۳۸ میلادی (۱۳۱۷ شمسی) روح پر فتوحش به عالم ملکوت پرواز نمود.

(طلیحه ادب صفحه ۱۱۱)

اینک نمونه‌ای از اشعار سه زبان وی نقل می‌گردد:

یلقون من لقائک ما یعجزالبیان	یأتی الیک زائرة معشرالانام
لطفی است بی نهایت و فیضی است بی‌بکران	گر یار باشدم حضور مبارکت
بارز الور یانوتسده سنون مضمربنسان	بوخ احتیاج راز نهائی دیماتقلقه

(تاریخ امری همدان صفحه ۱۱۹)

۳۵- ارجمند (میرزا ابراهیم خان)

جناب میرزا ابراهیم خان، فرزند جناب میرزا خلیل طیب، در سال ۱۸۸۵ میلادی (۱۲۶۴ شمسی) در طهران متولد شد و تحصیلات خود را در دارالفنون به پایان رسانید و در رشته عکاسی کارآزموده شد و تخصص یافت و نیز در کلاسهای درس تبلیغ جناب صدرالصدور شرکت نموده و با سرکار طلیعه خانم صبیحه جناب میرزا علی اکبرخان حافظه الصحه وصلت نمود و صاحب شش فرزند موفق و مؤید در امور و خدمات امری شدند.

جناب میرزا ابراهیم خان پس از فراغت از تحصیل در وزارت پست و تلگراف مشغول بکار شد و ضمناً الواح مبارک را که از ارض اقدس می رسید و جناب محب السلطان با خط خوش استنساخ می نمودند عکسبرداری می کرد و این الواح عکسی جانشین الواح ژلاتینی شد.

ایشان در تمام دوران حیات خود به خدمات امری قائم بود و عضویت کمیته مدارس تربیت و شرکت خیریه را به عهد داشت و در لجناتی چند خدمت می نمود و به دریافت چند لوح از پیراعه مبارک حضرت عبدالبهاء مفتخر و متباهی شد اینک یکی از این الواح عیناً ذکر می گردد:

بواسطه جناب صدرالصدور - جناب آقا میرزا ابراهیم ساله حضرت خلیل علیه بهاءالله

ای بنده جمال ابهی در خاطری و در درگاه رب مقبول و حاضر مطمئن باش که نیکوکاران مشمول نظر عنایتند و پاکان مقرب درگاه احدیت. جمال مبارک الطافش شامل و عطایش وافر و فضلش کامل است. مانند تو بنده ای را به لطف بی پایان و موهبت کبری در جهان دل و جان مختص به عنایت فرماید و یختص برحمته من یشاء و علیک البهاء الابهی ع ع
(چراغ یر فروغ صفحه ۲۸۶)

۳۶- ارجمند (میرزا جلال خان)

جناب میرزا جلال خان ارجمند، فرزند جناب میرزا خلیل طیب، از احفاد جناب حکیم هارون می باشد. وی در سال ۱۸۹۵ میلادی (۱۲۷۴ شمسی) در طهران تولد یافت و تحصیلات ابتدایی خویش را در مدرسه مبارکه تأیید همدان به مدیریت جناب دکتر مسیح خان انجام داد. وی تحصیلات متوسطه خویش را در مدرسه سن لوی طهران بی پایان رسانیده و با فرا گرفتن زبان فرانسه یکی از صاحب منصبان عالیرتبه وزارت پست و تلگراف شد، که بوسیله کارشناسان بلژیکی

پایه‌گذاری شده بود. در جوانی با سرکار شوکت خانم صحیحی نوه جناب حاج میرزا عبدالله صحیح فروش ازدواج نمود. این خانواده مکرّم از بدو امر و از برکت انقاس طیبه جناب حکیم هارون به خلعت ایمان آراسته شدند و با اشتیاقی فراوان به خدمات امری پرداخته و با حسن انجام کار و ابتکارات هنری خود عموماً موفقیت‌های شایانی کسب نمودند و الواح مبارکه بسیار از یراعه حضرت مولی‌الوری به افتخار فرد فرد آنان عزّ نزل یافت که موجب افتخار و برکت روحانی اخلاف ایشان می‌باشد.

جناب میرزا جلال‌خان مردی وارسته، مهربان، خیر و بزیور علم و عرفان آراسته بود از اینرو خدمات شایسته و ارزنده‌ای انجام داد. وی با برادر خود میرزا رحیم‌خان در اولین انجمن شور روحانی مرکزی بهائیان ایران انتخاب و حضور یافتند. در سال ۱۹۶۳ میلاد (۱۳۴۲ شمسی) به اتفاق همسر خود سرکار شوکت خانم در کنفرانس بین‌المللی لندن و تأسیس بیت‌العدل اعظم شرکت جستند. در سال ۱۹۷۵ میلادی (۱۳۵۴ شمسی) برای اجرای نقشه هفت ساله بیت‌العدل اعظم ابتداء به انگلستان و سپس به ایتالیا مهاجرت نمودند.

جناب میرزا جلال‌خان در سال ۱۹۸۱ میلادی (۱۳۶۰ شمسی) در فلورانس و سرکار شوکت خانم در سال ۱۹۹۰ میلادی در لوس‌آنجلس به ملکوت ابهی صعود نمود. فرزندان ذکور ایشان جنابان داریوش، سیروس و مهرداد ارجمند و صباپاییشان سرکار مهرآذرخانم کوچک‌زاده و سرکار خانم شیوا سعادت می‌باشند و عموم آنان رهای مختلف مهاجرت نموده و به خدمات امری متباهی می‌باشند.

(از کتاب چراغ پر فروغ و احبا، صفحه ۲۰۶)

۴۷- ارجمند (میرزا خلیل طیب)

جناب میرزا خلیل، فرزند میرزا ابراهیم شالوم و نوه جناب حکیم هارون، در سال ۱۸۵۸ میلادی (۱۲۳۷ شمسی) در کاشان تولد یافت و در جوانی جدیدالاسلام شد و برای اشتغال به کار به طهران عزیمت نمود و نزد عمویش دکتر نورمحمد نهورای طیب ناصرالدین‌شاه سکونت یافت و بوسیله وی فن طبابت آموخت.

وی با محترم خانم دخترعمویش ازدواج کرد و چون دکتر نور محمود راضی به این ازدواج نبود بوسیله دوستان درباری خود وی را زندانی نمود و احدی حق ملاقات با وی نداشت. روزی جناب میرزا ریحان ریحانی به طهران رفت و دریافت که وی در زندان دربار محبوس است، بطریقی به زندان راه یافت و به تبلیغ او

پرداخت و وی را به زیور ایمان و ایقان نایل ساخت. وی به مدت سه ماه در زندان بود و میرزا ریحان برای استخلاص او به تکاپو افتاد و سرانجام با توصیه امین الدوله از وی رفع تظلم شد و آزاد گردید.

جناب میرزا خلیل عاشقی مشتعل، بی باک، خادم، فعال و مردم‌دار بود و پس از ایمان و ایقان سرمست باده عشق الست گردید. تولد جدید یافت و به سرچشمه حیات رسید. از ظلمت تعصبات آزاد شد و به جهان نورانی و نور هدایت راه یافت. ناسوتی بود لاهوتی شد و به عزم تبلیغ به نقاط مختلفه کشور سفر نمود و در ضمن طبابت و معالجه بیماران به تبلیغ آنان می‌پرداخت و اقبال آنان به امر مبارک وی را مسرور و سرگرم می‌ساخت.

در یکی از اسفار تبلیغی به مداوای حاکم اردبیل که سخت بیمار بود رفت و وی را معالجه نمود و به پاس حذاقت و طبابت یک اسب و یک عبا و مبلغی حق‌الزحمه دریافت کرد و چون آرزوی تشریف داشت در سال ۱۸۸۸ میلادی (۱۲۶۷ شمسی) اسب و عبا را فروخت و از طریق آستارا و لنکران و بادکوبه به ساحت اقدس شتافت و به افتخار زیارت حضرت بهاء‌الله و بوسیدن اعیان مقدسه نایل شد و در نهایت شوق و انجذاب این شعر می‌سرود:

ما و موسی هم عنان بودیم در سینای طور

قسمت او لن ترانی سهم ما دیدار بود

جناب میرزا خلیل پس از تشریف با اشتیاق فراوان رهسپار طهران شد و به اتفاق همسر خود محترم خانم به خدمت و تبلیغ و تبشیر امرالله پرداخت و در انفاق مال مضایقه نمی‌نمودند و محترم خانم کلیه وجوهی را که از پدرش به ارث رسیده بود به محافل طهران و ملی تقدیم نمود.

جناب میرزا خلیل با اعیان و اشراف آشنا شد و شهرت و اعتبار یافت و برای استخلاص بهائیان زندانی کاشان اقدامات مؤثر مبذول داشت و در بین جامعه یهود محبوبیت بسزا یافت و آن جامعه وی را نماینده خود در مجلس مؤسسان معرفی نمودند.

جناب میرزا خلیل به افتخار سه لوح از قلم مبارک حضرت مولی‌الوری نایل شده‌اند.

هوالله - بواسطة جناب یونس خان

جناب خلیل بن ابراهیم علیه‌بهاء‌الله

ای خلیل - الحمدلله سلسبیل هدایت را از ید ربّ جلیل نوشیدی و به سبیل خداوند کریم پی بردی و جام سرشار از بادهٔ محبت‌الله نوشیدی و کوشیدی تا به

کوی جانان رسیدی و پرتو فیض یار مهربان مشاهده نمودی. این فوز فیض نامتناهی است و این عطا جوهر وفای الهی.

صلاتی را که در دست داری مواظبت نما ابواب عطا گشوده گردد و روحانیت عظمی حاصل شود مشاهده آیات کبری میسر گردد و معراج روحانی تحقق یابد در وقت مرهون که موافق حکمت بالغه است اذن حضور انشاءالله نیز داده می شود و علیک التحیة والثناء ع ع

هو الله بواسطه میرزا ارسطو جناب خلیل ابن ابراهیم

ای خلیل، خلیل در لغت تازی دوست حقیقی را گویند لهذا حضرت ابراهیم به آن ملقب گردید و خلیل مشتق از خَلَّت است و خَلَّت محبت شدیده انشاءالله مظهر الاسماء تزل من السمائی و به این خصلت تعین تام و تحقق صرف در هویت قلبت خواهد نمود. مضمون مکتوبت رجای تصدق و فدا بود ولی عبدالبهاء را نهایت آرزو اینست که فدای یاران گردد و در محبت دوستان آلهی جانفشانی نماید. امیدوار که من و تو هر دو در این راه به قربانگاه بشتابیم و علیک التحیة والثناء ع ع

(چراغ بر فروغ، صفحه ۲۷۴)

هو الله

ای طیب جانها یحیای حضور طیب و قور بود چون ملاحظه نمود که اسرائیلیان مقلوب و مقهور و منفور و به هر علت و مرضی مبتلای این دار غرور لهذا علاج آن امراض را بشارت کبری دید و مؤده به ظهور ملکوت بخشید حال تو نیز اگر امراض نفوس را شفا خواهی و درد دلها را درمان طلبی بشارت به ظهور ملکوت اعلی ده و سبب احیاء نفوس شو کوران را بینا کن و کران را شنوا فرما و گنگان را گویا نما تا تأیید ملکوت بینی و قوت و قدرت رب الجبروت مشاهده نمائی و علیک التحیة والثناء ع ع

باری ایشان در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود

و به جهان بالا پرواز کرد

حضرت عبدالبهاء در لوح مبارکی برای ایشان طلب مغفرت فرموده اند.

هو الله ای منتسبان آن متصاعدالی الله جناب خلیل به ملکوت جلیل شتافت و در جوار رحمت کبری ملجاء و پناه جست از خاکدان فانی رهایی یافت و به جهان پاک پرواز نمود. از ظلمت کونیه آزادی یافت و در نورانیت الهیه مستغرق شد لهذا محزون نباشید مستبشر گردید و به شکرانه پردازید که الحمدالله به آبیاری مزرعه اعمال او پرداختید و چراغ او را با فروغ کردید. بر قدم او رفتار

نمودید و به خلق و خوی او آشکار گشتید من به آستان حضرت یزدان آغاز عجز و نیاز نمایم و طلب الطاف بی پایان کنم تا جناب خلیل در ملکوت جلیل عزیز گردد و در بزم تجلی به انوار لقاء فائز شود و مظهر الطاف بی منتهی گردد و علیکم البهاء الابهی. ع ع

۴۸- ارجمند (میرزا رحیم خان)

جناب میرزا رحیم خان ارجمند، دومین فرزند جناب میرزا خلیل طبیب، در سال ۱۸۸۴ میلادی (۱۲۶۳ شمسی) در طهران تولد یافت و تحصیلات خویش را در مدرسه دارالفنون پایان رسانید و در کلاسهای درس تبلیغ جناب صدراالصدور شرکت نمود و از جمله شاگردان ممتاز معظم له بود.

وی مردی مؤثر و با کمال و مورد احترام برادران و خواهران خود بود و پس از صعود پدر بزرگوار خود علاوه بر خدمات امریه از مساعدت و یاری برادران و خواهران کوتاهی ننمود و با منتهای محبت با آنان رفتار می نمود و برای پایدار ساختن محبت فامیلی و حفظ این کانون گرم با آنان قرار گذارد تا ماهی یک روز فارغ از گرفتاریهای زندگی دور هم جمع شوند. این اجتماعات پر مهر و محبت سالها ادامه یافت و فرزندانشان نیز آن را دنبال نمودند و حتی سایر خانواده های بهائی به آن تاسی کردند و بنابراین روحیه با عشق و علاقه ای که داشت مورد احترام احبای الهی بود و ایشان را برای عضویت در محفل روحانی طهران انتخاب می نمودند و علاوه بر این در لجنات مختلفه امری عضویت داشته و با اشتیاقی وافر به خدمت امراالله می پرداخت.

جناب میرزا رحیم خان با سرکار قدسیه خانم منجم صبیبه جناب دکتر محمدخان ازدواج نمود و صاحب ۷ فرزند شدند.

ایشان پس از پایان تحصیلات در وزارت پست و تلگراف به خدمات دولتی اشتغال یافت و با دقت و صداقت متدرجاً مراحل ترقی پیمود و در حدود سال ۱۹۴۰ میلادی (۱۳۱۹ شمسی) به مقام معاونت و کفالت آن وزارتخانه ارتقاء یافت و در اغلب کنگره های پست بین المللی در اروپا شرکت می نمود و نماینده رسمی دولت ایران بود.

ایشان پس از سی سال خدمت صادقانه دولتی به افتخار بازنشستگی نایل شد سپس با جمعی از احباء شرکتی بنام شبا تأسیس نمود و در مناقصه ساختمان راه آهن سرتاسری کامپساکس برنده شدند و ساختمان قطعه ۱۹ راه آهن از شهر

ری تا گرمسار را بطول ۸۰ کیلومتر عهده دار شدند. مهندسین و متخصصین خارجی استخدام نمودند و پس از سه سال از آن بهره برداری نمودند.

سانحه دلخراش صعود نابهنگام نابعه جوان، مهندس خلیل ارجمند، در سال ۱۹۴۴ میلادی (۱۳۲۳ شمسی) نه تنها خاندان ارجمند بلکه دانشگاه طهران و دانشکده فنی، آشنایان و اهالی مستمند خیابان شوش را دچار غم و اندوه کرد و عزادار نمود و پدر دلشکسته ناچار بود علاوه بر اداره امور کارخانه ارج، ساختمان رختشورخانه و حفر چاه عمیق آن را تکمیل کند و به یکی از نیات خیر فرزند دلبندهش جامه عمل پیوشد و اهالی مستمند خیابان شوش که همواره گرفتار آبهای آلوده بودند در حقیقت دعای خیر می نمودند.

جناب میرزا رحیم خان دوران طولانی و پر افتخار خدمت خود را پشت سر گذراند و در سال ۱۹۶۶ میلادی (۱۳۴۵ شمسی) جهان ترابی را ترک نمود و در جهان بالا و در جوار رحمت کبری مقرر گزید. ایشان بقلم مبارک حضرت مولی الوری به افتخار چند لوح نایل شده و یکی از آنها حسن ختام این شرح احوال است.

طهران - بواسطه حضرت صدر علیه بهاء الله الابهی جناب آقا میرزا رحیم علیه بهاء الله

هو الله

ای بنده مقرب درگاه کبریا فضل بی منتها نظر نما که ترا به این مورد عنایت وارد و از چشمه هدایت سیراب نمود از صهبای عرفان سرشار کرد تا آنکه به بیان برهان پرداختی اقامه دلیل نمودی سبیل بنمودی تا سرمستان باده اشتیاق سرمست کأس دهاق گردند و سالکان طریقت پی به حقیقت برند و به دلیل واضح و برهان لائح از صهبای ایمان و ایقان بنوشند این موهبت اعظم عنایت حضرت احدیت است و شایان شکرانیت بی نهایت و علیک التحیة و الثناء ع ع

(چراغ بر فروغ صفحه ۲۷۸)

۳۹- ارجمند (دکتر مسیح خان)

جناب دکتر مسیح خان ارجمند، فرزند جناب میرزا خلیل طیب، در سال ۱۸۸۹ میلادی (۱۲۶۸ شمسی) در طهران متولد شد و تحصیلات خود را در دارالفنون به انتها رسانید و به اخذ گواهینامه دکترا مفتخر شد و ضمناً از کلاسهای درس امری که توسط دانشمندان و فضلاء امرالله چون جناب

صدرالصدور تدریس می شد کسب فیض کرد.

با باهره خانم صبیبه جناب ابن ابهر ازدواج نمود و صاحب سه فرزند شدند. ایشان پس از خاتمه تحصیلات مدتی در طهران به طبابت پرداخت و مدتها به عضویت محفل روحانی طهران انتخاب شد و پس از چندی به همدان رفت و طبابت را کنار گذارد و تمام وقت خود را صرف خدمت امرالله نمود و به تزئید معلومات امری احبای تازه تصدیق پرداخت و مورد لطف و عنایت حضرت مولی الوری قرار گرفت و به افتخار لوح مبارکی سرافراز گشت.

بواسطه حضرت صدرعلیه بهاءالله الابهی جناب آقا میرزا مسیح علیه بهاءالله هوالله ای مسیح ملیح الحمدالله به لسان فصیح و وجه صبیح مبعوث شدی و به برهان صریح اثبات ظهور موعود نمودی قلب جریح را مرهم نهادی و مریض طریح را شفا بخشیدی یعنی هر بیمار حقیقی را درمانی یافتی و هر علیل ذلیلی را دریاق اعظم جستی. این دریاق و دارو دلایل و براهین است که مریض روحانی را علاج فوری شود و مبتلای بستم نقیص را معجون الهی گردد. پس به جان و دل بکوش که این داروی اعظم را در هر موردی بکاربری و این مفرح یاقوتی را به هر ضعیفی مبذول نمائی. حضرت مسیح را قوه اعظم این بود که مرده نفس و هوی را حیات الهی مبذول می داشت و چشم نابینا یعنی بی بصیرت را روشن و بینا می نمود و علیک التحیة والثناء. ع ع (چراغ بر فروغ، صفحه ۲۸۸)

ایشان پس از زیارت این لوح مبارک در صدد تعلیم و تربیت کودکان افتاد. احباء پیشنهاد ایشان را برای دایر کردن کلاس درس با شوق و اشتیاقی وصف ناپذیر پذیرفتند. وی اولین کلاس خود را در منزل دائی روین تشکیل داد. بتدریج که تعداد شاگردان افزایش می یافت و تعداد کلاسها بیشتر می شد و منزل دائی روین گنجایش تشکیل چند کلاس را نداشت احبای همدان با همکاری شرکت متحده مدرسه مبارکه تأئید را تأسیس نمودند و با هدایت و تذکرات مستمر مرکز میثاق کمیته مدرسه را تشکیل دادند. کلاسها تشکیل شد و معلمین به تدریس پرداختند. آنگاه ایشان موافقت کمیته را مبنی بر کناره گیری خود از اداره مدرسه جلب کرد. سپس در وزارت پست و تلگراف استخدام شد و به ریاست پست و تلگراف مازندران منصوب گردید.

ایشان در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) به اتفاق سرکار باهره خانم در کنفرانس با شکوه لندن در آلبرت هال برای انتخاب اولین امنای بیت العدل اعظم شرکت نمودند.

جناب دکتر مسیح خان پس از خدمات پرثمر و مستمر در سال ۱۹۷۵ میلادی (۱۳۵۴ شمسی) دعوت حق را لبیک گفت و به جهان جاودان پرواز کرد.

۴۰- ارجمند (حاجی مهدی)

جناب حاجی مهدی ارجمند یکی از فضلاء عالیقدر و برجسته اواخر عصر رسولی و عهد ابهی و میثاق در ایران و ستاره‌ای تابان در بین ابناء خلیل می‌باشد. ایشان فرزند آقا رفیعا و خاتون خانم، خواهر جناب حکیم آقا جان می‌باشد که در سال ۱۸۶۱ میلادی (۱۲۴۰ شمسی) تولد یافته ابتداء نامش منیر بود و پس از تصدیق امر مبارک نام منیر را به مهدی تبدیل نمود. تحصیلات ابتدائی ایشان در مکتب ملا ابراهیم کلیمی انجام یافت. زبان عبری و تورات و تلمود را فراگرفت و پس از ایمان بر اثر استعداد فطری در اندک مدتی خواندن و نوشتن فارسی و عربی را یاد گرفت و آیات قرآن و مضامین تورات را در ذهن خود محفوظ می‌داشت و در مواقع لزوم بکار می‌بست و هر چند به شغل ساعت‌سازی و زرگری و تیزآب اشتغال داشت ولی پس از ایمان با کمال شوق و انجذاب به تبلیغ امرالله می‌پرداخت و در این خدمت مهارت و شهرتی به سزا یافت و در اثر تسلط کم نظیری که بر کتب مقدسه یهود و مسیحیان و مسلمین داشت در استدلال تبلیغی و دفاع از مصالح جامعه بهائی سرآمد یاران همدان گردیده وی با یهودیان و مسیحیان مباحثه می‌کرد.

یکی از یهودیان گُرد و متعصب به وی اعتراض کرد که چرا حضرت نقطه اولی مانند انبیای بنی اسرائیل قدرت نمائی ظاهری ننمود و بدست دشمنان مقتول شد؟ حاجی مهدی صدماتی که به انبیای بنی اسرائیل وارد شده بود شمرده و جریان قتل ذکریای نبی را در معبد مقدس اورشلیم شاهد آورد. وی بلافاصله تورات را باز کرد و این آیه را به وی ارائه داد. "آیا شما نبودید که نبی خدا و کاهن او را بقتل رساندید" و بدین طریق وی را مغلوب کرد.

شبی در منزل دکتر آلن، رئیس هیئت مبشرین مسیحی در همدان، عده‌ای از مسیحیان آمریکایی، ارمنی و اسرائیلی همدان حضور داشتند. مسیحیان معتقد بودند که کلمات انجیل غیرقابل تأویل و تفسیر است و جناب ارجمند برای بطلان این مطلب با دکتر دانیال صدیق‌الحکما که به حضرت مسیح مؤمن شده بود و در عقیده خود پافشاری می‌نمود به مباحثه پرداخت و پرسید شما به حضرت مسیح ایمان دارید؟ پاسخ داد بلی و جانم به فدایش! سپس پرسید حالا که ایمان

به این محکمی دارید به این بیان حضرت مسیح توجه بفرمائید: "اگر نفسی به اندازه خردلی ایمان در وجودش باشد چنانکه به کوه‌های دنیا فرمان حرکت دهد آنها را از جای خود تکان می‌دهد" دکتر دانیال اظهار داشت بلی صحیح است و خود او مجدداً آیه را از حفظ خواند. جناب ارجمند فرمود بسیار خوشوقتم که ایمان شما اینقدر محکم است. من از تکان دادن کوه صرف‌نظر می‌کنم، شما لطفاً به این قنذاتی که روی میز جلوی من است، بفرمائید نزد شما بیاید و معلوم است که قنذان از جای خود تکان نخورد. همهمه عجیبی در بین حضار درگرفت و به این ترتیب به آنان ثابت نمود که بیانات حضرت مسیح قابل تأویل و تفسیر است.

ایشان نیز با دکتر هلمز که برای تبلیغ یهودیان به ایران آمده بود مدت یکسال مذاکرات امری نمود و نتیجه آن در کتاب گلشن حقایق به چاپ رسید. برای اولین بار نیز با جناب صدراالصدر آغاز صحبت نمود و خود نیز به تشکیل کلاس درس تبلیغ مبادرت کرد.

جناب ارجمند در سال ۱۹۱۸ میلادی (۱۲۹۷ شمسی) عازم ارض اقدس شد. سر بر آستان مقدس گذارد و به بوسیدن اعتاب مبارکه پرداخت و مورد عنایت حضرت مولی‌الوری قرار گرفت.

ایشان مردی متصف به صفات حسنه بود. وی در برابر حملات اعداء با شجاعت و فداکاری دفاع می‌نمود. کلیمیان متعصب از اینکه احباء سنتهای قدیمه را ترک نموده بودند به مخالفت برخاستند و هر زمان که حکمران جدیدی به همدان می‌آمد ظاهراً برای عرض خیرمقدم و باطناً برای حمله به احباء از هر گونه تهمت و افتزایی کوتاهی نمی‌نمودند و در اکثر موارد جناب ارجمند هدف آن حملات بودند و دچار مصائب و مشقات می‌شدند. یک بار نیز پس از فوت خاله‌زاده اش ربیقا خانم همسر جناب آقا سلیمان زوگر که تحت شکنجه و آزار مسلمین و کلیمیان قرار داشت ارجمند، آقا سلیمان را حمایت کرد و بجای وی چهار ماه در زندان بسر برد. وی چندین سال در همدان عضویت محفل روحانی را داشت.

جمال‌قدم در لوح مبارکی که به افتخار آقا شیخ محمد عزّ نزل یافته و به این مطلع آغاز می‌شود: بسم رینا الاقدس الاعظم العلی‌الابهی؛ حمد حضرت مقصود عالمیان را لایق و سزا ... می‌فرمایند:

"و نذکر مهدی و نبیره بذکری. ایاه نستل الله ان یفتح علی وجهه و وجوه

اولیائی ابواب البرکة و العطا و العزة و الثروة و العلاء انه هو مولی الوری و رب
الآخرة و الاولى”
(از یادداشت‌های نگارنده)

و نیز الواحی چند از یراعه طلعت میثاق به افتخار ایشان عزّ نزول یافته که
یکی از آنها با این مطلع آغاز می‌شود: "ای ارجمند و ای ولد دانشمند حضرت
خلیل" وی به تبرک از این عنوان ارجمند را نام خانوادگی خود انتخاب نموده است.

اینک دو لوح مبارک که به افتخار ایشان نازل شده درج می‌شود:

جناب مهدی علیه بهاء الله هوالمنادی فی سدرۃ الانسان

یا مهدی، امروز سدره به قد اتی الحقّ ناطق و ندای طور مرتفع. حضرت کلیم
با یک عصا بر اسیاف عالم زد و مالک قدم با یک قلم بر ظنون و اوهمات
امم. حمد کن مقصود عالمیان را که ندایش را شنیدی و به آثار قلمش فائز
شدی. قدر این مقام را بدان و به خدمت امر قیام نما. این است امر میرم الهی.
طوبی لک و لمن فاز بما امر به فی لوحه المحفوظ. قل الھی الھی لک الحمد
بما اسمعتنی ندائک و اریتنی آثارک و شرفتنی بلقاء لوحک الذی لاح من افقه
نیر عنایتک. اشهد أنّک انت الفضال و أنّک انت الفیاض الغفور الرحیم. استلک
ان لا تخیبنی عن بحر جودک و لا عن انوار شمس عطائک. اشهد و یشهد
الکائنات بعلوک و سموک. قدر لی و لمن آمن بک ما قدرته لاصفیائک. أنّک
انت الجواد الکریم. الحمد لک اذ أنّک انت مقصود العارفين. (سینه عرفان ص ۱۴۹)

و این نیز لوح مبارک دیگری است به افتخار ایشان عزّ نزول یافته:

طهران - آقا غلامعلی دوافروش - همدان جناب آقا مهدی رفیعا علیه

بهاء الله الابهی

هوالله

ای سلیل خلیل امروز روز پاکی و آزادگی است و وقت عمل به وصایای
انبیای الهی تا توانی اغنام اسرائیل را در ظلّ عنایت شیان آسمانی درآور تا گله
و رمه شده در چمن عزّت قدیمه سبزه موهبت که مائده آسمانی است بچرند و از
چشمه عنایت بنوشند و چون از پریشانی رها یافته جمع شوند و انجمن گردند
موهبت آسمانی رخ بگشاید و عنایت ربّ جنود حاصل گردد. ع ع

(سینه عرفان، ص ۱۴۲)

جناب حاجی مهدی ارجمند در اواخر حیات در طهران اقامت گزید و به نشر
تفحات می‌پرداخت و در سال ۱۹۴۱ میلادی (۱۳۲۰ شمسی) به ملکوت ابهی
صعود کرد.

ایشان در جوانی با طاوس خانم ازدواج نموده فرزند ذکور ایشان جناب حبیب‌الله و دخترانش بدیعه خانم نویدی و لمیعه خانم سنائی می‌باشند و اولاد و احفاد ایشان در ظل امرالله و در نقاط مختلف جهان در هجرت بسر می‌برند.

۴۱- ارسطو خان (دکتر)

جناب دکتر ارسطو خان، فرزند جناب حکیم سلیمان و نوه جناب حکیم مسیح اول من آمن از این‌ها خلیل است. وی در سال ۱۸۷۷ در خانواده بهائی بدنیا آمد و تربیت یافته است و به معارف بهائی آشنا شد. وی تحصیلات ابتدائی خویش را نزد خانواده فراگرفته و در کالج آمریکایی ادامه داد. سپس در بیمارستان آمریکایی طهران نیز بکار اشتغال یافت و به اخذ گواهینامه پزشکی نایل شد و شخصاً به طبابت پرداخت. به بیماران بی‌بضاعت کمکهای مالی می‌نمود ولی از لحاظ خدمات امری چون ناظر تضحیات و مشکلاتی بود که به برگزیدگان جمال اقدس ابهی در ایران وارد می‌شد همواره رعایت حکمت می‌نمود. در صورتی که برادرش، افلاطون که به امر مبارک ایمان داشت، بی‌پروا به خدمت امرالله می‌پرداخت.

دکتر ارسطو خان پس از درگذشت برادر خود در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) به ساحت اقدس تشریف یافت و افتخار آن داشت که مدت یکسال از محضر حضرت مولی‌الوری کسب فیض نماید و از ابتدای ورود، آن حضرت وی را افلاطون می‌نامیدند و وی علت این راز را نمی‌دانست. تا اینکه روزی به دنبال هیکل مبارک از کوچه‌های باریک شهر عکا همراه با جناب دکتر یونس خان عبور می‌کردند. هیکل مبارک از وی سئوال فرمودند آیا می‌دانی چرا تو را بنام برادرت افلاطون صدا می‌کنم؟ این برای اینست که مایلیم تو هم مثل برادرت روحانی شوی و روحانیت وی در تو هم نمودار شود. تذکرات مبارک در دکتر ارسطو خان مؤثر افتاد با اشتعال بسیار به کمک دکتر یونس خان پرداخت و با ترجمه نامه‌های واصله از غرب به اهتزاز آمد و پس از مراجعت به ایران هفته‌ای یک شب را اختصاص به تبلیغ داد و از یار و اغیار دعوت می‌نمود و با تلاوت الواح و مناجات به هدایت آنان می‌پرداخت. وی فعالیت و دسایس ازلی‌ها را کشف و توطئه آنان را خنثی می‌کرد.

در سفر دوم که به اروپا رفت به زیارت حضرت عبدالبهاء در سویس موفق شد و مورد عنایت مبارک قرار گرفت و در سال ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۴ شمسی) نیز

به حضور حضرت ولی امرالله شرفیاب شد و از بیانات حضرتش لذت برد. هنگام اقامت مسیس کهلر در طهران غالباً با یکدیگر ملاقات می نمودند. ایشان خواهرزاده جناب رحمت الله خان علانی را به عقد ازدواج فرزندش دکتر غلامحسین خان درآورد.

بتدریج سلامتی وی دچار اخلال شد معهنا به عیادت بیماران می پرداخت و بیست تبلیغی را اداره می نمود و وصیت نمود که پس از وی برنامه های مزبور ادامه یابد.

جناب دکتر ارسطوخان در سال ۱۹۳۴ میلادی (۱۳۱۳ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود و چند صد نفر یار و اغیار در تشییع جنازه، وی را مشایعت نمودند و حضرت ولی امرالله از صعود ایشان که به ملاء اعلی پیوسته بود متأثر شده و بازماندگان را دلداری دادند. از حضرت مولی الوری نیز لوحی به افتخارش عزّ نزول یافته.

﴿ بواسطه جناب میرزا لطف الله زائر علیه بهاء الله ﴾
﴿ طهران ﴾ جناب دکتر ارسطو خان علیه بهاء الله الابهی
هو الله

ای ثابت بر پیمان همنام تو ارسطو مسائل حقیقت را تو بتو و مو به مو جستجو نمود، ولی از دریا قطره ئی و از خرمن دانه ئی نصیب داشت* ولی در مادیات به اندازه ئی اکتشافات نمود* لهذا نامدار و شهیر هر دیار گردید حال ید غیبی الهی ابواب مکاشفه باز نمود و حقیقت از پس پرده راز رخ بگشود و جلوه نمود حتی در مادیات به قسمی که هر نفسی در مسائل فلسفه الهی غور نماید بهتر از ارسطو پی به حقیقت برد و همچنین در مادیات حال اطفال در مدارس در ریاضیات از ارسطو بهتر به حقیقت پی برند* ملاحظه کن که این قرن چه قرن عظیم است و این عصر چه عصر کبیر ولکن آنان مؤسس علوم و فنون بودند از این جهت برتری و منقبت دارند مثلاً الان هر طفل تلغرافی در تلغراف ماهرتر از مخترع تلغراف است زیرا مخترع نمی توانست به این سهولت مخابره کند و الفضل للمتقدم پس شکر کن خدا را که در چنین قرنی به عالم وجود آمدی که قرن حقیقه است و عصر حضرت احدیت ابواب گشوده و حجیات دریده و اوهامات متلاشی گشته حتی فنون و علوم مادی به درجه ئی رسیده که یک طفلی بیشتر مطلع از فلاسفه قبل است مثلاً یک طفلی الان در جبر و حساب از اقلیدس ماهرتر است زیرا این فن به ممر قرون و اعصار ترقی نموده خلاصه کشته نبذه

کشته کشفیات شده تا به درجه بلوغ رسیده و علیک البهاء الابهی .

حیفا ۱۷ اکتوبر ۱۹۱۹ ﴿ ع ع ﴾

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۳۰۸)

۴۲_ اسحق بزّاز (آقا)

جناب آقا اسحق متولد همدان است و از مؤمنین اولیه امر مبارک می باشد. در جوانی عنایات الهی شامل ایشان شد ندای حقیقت استماع نمود و لبیک گویان افتخار ایمان به رب الجنود را یافت و با اشتعال و انجذابی تمام به تبلیغ مرالله و هدایت کلیمیان و دوستان نزدیک خود پرداخت و برخی را به ساحل بحر الطاف و نور ایمان نایل کرد. وی با ساراخانم، صبیبه حکیم خانم ازدواج کرد و نتیجه آن چهار فرزند ذکور بنام جنابان عبداللّه عهدیه، حبیب اللّه، نوراللّه و نصرت اللّه هوشیدر و دو دختر بنامهای زرین تاج خانم جاودان و منیره خانم مشهود می باشند که همگی در ظل امرالله و قائم به خدمت امرالله بوده اند.

جناب آقا اسحق مانند سایر احبای تازه تصدیق کلیمی تا مدتی به آداب مذهبی گذشته احترام و عمل می نمودند تا اینکه انفصال امر از آئین کهن صورت گرفت و احبای کلیمی روزهای شنبه دکان خود را باز می نمودند و بدین طریق کینه افراد متعصب کلیمی شدت یافت آقا اسحق را هدف خود قرار داده قصد هلاک وی کردند و روزی که به حمام می رفت دشمنان طبق قرار قبلی با قساوت غیرقابل تصور با لنگهای خیس تائیده بوی حمله کردند و آن مظلوم را زیر بار لگد و شلاق خورد کردند. بدنش را کبود نموده، دنده هایش را شکستند و هیکل مجروحش را که نیم جان بود به پشت در خانه اش انداختند. همسرش که متوجه تأخیر حمامش شده بیرون رفت و شوهرش را با آن حال زار و رقت بار دید متأسفانه صدمات وارده بقدری شدید بود و شکمش متورم شده بود که امکان معالجه نبود و در سن چهل سالگی به شهادت رسید و از جهان باقی به ملکوت الهی پرواز کرد.

۴۳_ اسدالله قعی (آقا سید)

جناب آقا سید اسدالله، فرزند سید اسمعیل صفار، در قم متولد شد و در کودکی بفرار گرفتن، خواندن و نوشتن پرداخت. در چهارده سالگی پدرش فوت کرد و با برادرش به کفاشی مشغول شد. وی طبع شعر داشت و تخلص خود را حیرت

گذارد. در قضیه تیراندازی به ناصرالدین شاه کلمه بایی بر سر زبان قمی‌ها افتاد. سید در این مورد از مادرش سؤال نمود و وی گفت بایبها قرآن زیر پای خود می‌گذارند و روزی دیگر گفت یکی از بایبها را که مشغول قرائت قرآن بود گرفته‌اند و این دو شایعه ضد و نقیض سید را به تحقیق این امر تحریک نمود. وی گاهی در تبریز و زمانی در طهران به کفاشی مشغول بود و کارش بالا گرفت و کارگری بنام میرزا محمدعلی داشت وی گه گاه شمه‌ای از داستانها و حوادث مهیج مربوط به بایبان می‌شنید مثلاً قرّة العین را که شاعر و دانشمند بود، خفه نموده‌اند و یا شهادت جناب بدیع چگونه بوقوع پیوست. این شنیده‌ها وی را تحت تأثیر قرار می‌داد. روزی هم میرزا محمدعلی داستان شهادت حضرت اعلی را شرح داده گفت که چگونه آنان که دست به چنین جنایتی زدند بجزای خود رسیده و کشته شدند.

آقا سید اسدالله مدتی به عرفان روی برد. غزلهای عرفانی می‌سرود و از کار و کاسبی کناره گرفت و شاگردش نیز از این موقعیت استفاده نموده و دار و ندارش را فروخت. آقا سید اسدالله سپس به خراسان رفت و به کفاشی پرداخت، با ادبا و عرفا محشور شد و اشعار خود را به آنان عرضه نمود و از این رو به غزلسرای و نکته‌دانی مشهور شد. روزی با یکی از دوستان خراباتی در خلوتگاهی قدم می‌زدند آخوند جوانی در کسوت درویشان دید که بخواندن کتابی مشغول بود و با وجود اصرار سید نه کتاب را به وی داد و نه خود به خواندنی مبادرت نمود. معیناً این ملاقات فتح‌الباب بود و وی را از بادیه‌های سرگردانی نجات داد و به شهرستان ایمان قدم نهاد. ترک عادات قدیمه نمود و با اشتعال و انجذاب به نشر نفحات پرداخت.

در فتنه سال ۱۸۸۳ میلادی (۱۲۶۲ شمسی) در ارض طام مدت ۲۰ روز زندانی شد و پس از آزادی به ارض اقدس شتافت به عکا رسید و به شرف مشول و فوز لقا فائز گردید و پس از چندی به معلمی شعاع‌الله و بدیع‌الله پرداخت. در سال ۱۸۸۸ میلادی جمال قدم در قصر مزرعه بوی فرمودند سید اسدالله می‌خواهم ترا پیش ناصرالدین شاه بفرستم اما بدان که او دیگر احباب را نمی‌کشد میل داری بروی؟ سید تعظیم کرد ولی بهیچوجه متوجه این خطاب نشد.

پس از صعود جمال اقدس ابهی خوابی دید که به عرض طلعت میثاق معروض داشت. سرکار آقا با تبسمی ملیخ و شیرین این آیه مبارکه را (و نرید ان یمن علی الذین استضعفوا فی الارض ...) را ذکر فرموده بیان داشتند اول کسی هستی

که بعد از صعود نیز آفاق به تبلیغ امر قیام کردی مرحبا مرحبا و مدت سه ماه با منتهای شفقت و عنایت به وی درس و روش تبلیغ آموخته وی را روانه ایران فرمودند. پس از مراجعت در بادکوبه و سایر شهرهای قفقاز به نشر نفعات پرداخت و در بردع به تبلیغ مشهدی عبدل و چند نفر دیگر موفق گردید. در ورود به ایران شوق و شوری در بین احبای آذربایجان ایجاد کرد و به طهران رفت و به زیارت لوح مبارکی فائز شد که وی را تشویق به مراجعت به اردبیل فرمودند. ابتداء به سفرهای تبلیغی در اراک و یزد و همدان به تشویق احباء پرداخت و سپس به اردبیل رسید و در مدت قلیلی جمعی را به رضوان الهی رهنمون شد. برخی از این مؤمنین چنان شیفته امر مبارک شده بودند که آرزوی فدا شدن در سبیل مبارک می نمودند. ملاصادق امام جمعه اردبیل سئوالاتی از سید می نمود و پاسخهایی دلنشین می شنید. وی با مطالعه کتب ایقان و سایر مقالات به ملکوت ایمان فائز شد ولی پسرش از این رویداد خشمناک شد و طلاب را بر علیه آقا سید اسدالله برانگیخت. وی را به مدرسه دعوت کردند آخوندی با نعره ای رعدآسا و چشمانی خشم آلود وی را استهزاء نمود و جماعتی حجره را پر کردند وی برای آنکه خشونت آنان را تخفیف دهد به تفسیر حروف مقطعه الم قرآن پرداخت که الف الفت و میم محبت است ولی آنان بر شرارت خود افزودند. سپس شرح شهادت سلیمان خان و اشرف و دیگران را داد و جوابش را با مشت و لگد و سیلی و دشنام دادند و به خانه علی اکبر مجتهد بردند و به ضرب و شتم ادامه دادند و با قداره سرش را مجروح کردند. شب وی را در طویله انداخته صبح به حسینیه بردند تا تصمیم به کشتن او گیرند. در این اثنا گماشتگان حکومت وی را از چنگ ظالمان جنایتکار خارج نمودند. مظفرالدین میرزا ولیعهد چند روز بعد به حاکم دستور داد وی را به خانه عین الدوله در تبریز بفرستند و زندانی کنند.

عین الدوله در مجلسی در حضور علما به قائم مقام گفت که شما به چشم حقارت به این سید نگاه نکنید وی مردی است ادیب و نکته سنج و با توجه به این امر وی را با هشت نفر افراد سواره روانه طهران نموده و به دستور ولیعهد بخانه صدراعظم رساندند. صدراعظم به فرشباشی خود دستور داد تا این زندانی را به عنوان مهمان پذیرایی و مهربانی کند. چند روز در آن خانه بسر برد و از اغذیه لذیذ تناول نمود. از قضا کسالتی عارض صدراعظم شد و ناصرالدین شاه به عیادتش آمد و او آقا سید اسدالله را به شاه معرفی کرد و لب به ستایش و

محامدش گشود و شاه بر سر لطف آمد و او را مورد نوازش قرار داد. اجازه مرخصی فرمود و صدراعظم مبلغ هشت تومان خرجی با یک دست تن پوش فاخر به وی اهدا کرد و آزادش نمود؛ آنگاه لوح مفصلی از یراعه مرکز میثاق به افتخار سید توأم با عباراتی لطیف و شیرین عزّ تزول یافت و اینک به قسمتی از این لوح مبارک اشاره می‌شود.

﴿هوالله﴾

﴿ ای سرگشته دشت و صحرای محبت‌الله﴾ اگر چه تبریز تب خیز بود و اردبیل از باده بلایا و محن جامی لبریز آذربایجان زنجیر و زندان بود و قزوین و زنجان اسیری در دست عوانان سیه جان الحمدلله چون به طهران رسیدید از ظلم و عدوان رهیدید و در دارالامان منزل و مأوی گزیدید در پناه شخص خطیری مسکن نمودید و در مهمان خانه امیری وطن کردید که ملجأ فقراست و پناه ضعفا حصن حصین خائفان است و کهن متین مضطربان، فریادرس مظلومان است و حامی مطلق ستمدیدگان از نسائم گلشن عرفان مشامی معطر دارد و از مشاهده آیات باهرات جلیل اکبر بصری منور در ساحت نیر اعظم حقیقت ذکرش مذکور بود و به عدالت و انصاف و مروّت موصوف*

آمدیم ای شاه اینجا ما قنق ای تو مهماندار سکان افق

از خلق و خوی و احوال دلجوی و گشایش روی آن حضرت تلافی چوب و چماق و ضرب و شتم و جرح اهل نفاق شد زیان به شکرانه گشا و در گلستان محامد و نعوت الهیه چون طیور حدائق ملکوت آغاز نغمه و ترانه نما در جمیع اعصار و قرون علماء سوء موجود و منشأ فساد و طغیان اهل عناد بودند این است که در قرآن می‌فرماید ﴿ و أضله الله علی علم﴾ و در آیه ثانیه می‌فرماید ﴿فرحوا بما عندهم من العلم﴾ و در حدیث می‌فرماید ﴿فحقها ذلك الزمان شر فقهاء تحت ظل السماء * منهم ظهرت الفتنة والهميم تعود﴾... (مکاتیب عبدالبهاء، جلد دوم صفحه ۲۲۳)

جناب آقا سید اسدالله بار دیگر به حضور حضرت مولی‌الوری مشرف شد و از فیض لقا کامیاب گردید و هنگام عزیمت حضرت عبدالبهاء به امریکا در التزام مبارک بود. پس از مراجعت به اسفار تبلیغی در ترکستان پرداخت مترجم ایشان آقا علی‌اکبر کمالی یزدی در تاشکند بود و با او به اروپای روسیه سفر نمود و مخارج کلیه سفرهای ایشان را جناب میرزا آقاخان قائم مقامی می‌پرداخت و در اواخر حیات در منزل ایشان می‌زیست و در سال ۱۹۲۶ میلادی (۱۳۰۵ شمسی) از سرای فانی به ملکوت جاودانی ابهی صعود کرد.

جناب اسدالله خان وزیر یکی از مؤمنین عهد ابهی و عهد میثاق می باشد. وی مردی بسیار متدین امین و متین و آراسته به ایمان و به صفات ممتاز بود. در طی سی سال خدمت در وزارت مالیه اصفهان و زیر دست حاکمی ظالم و خونخوار ظل السطان، توانست دوام کند و موفق شد که با نیروی ایمان و حسن اخلاق و خوشرویی یار و اغیار را از خود راضی سازد و عاقبت با نام نیک به عالم بالا پرواز کرد و عوانان پس از فوت به هویت و ایمان وی پی بردند و سنگ قبرش را خورد نمودند.

این لوح مبارک به افتخار دامادش جناب میرزا عبدالحسین از یراعه طلعت میثاق نازل گشته:

هوالبهی ای پاک باز از قرار مسموع در جرگه مفلسان داخل شدید و در زمره بینوایان وارد. جمعیت پریشان شد و شخصیت بی سر و سامان. تجارت به غارت رفت و موجود غرامت گشت اندوخته پراکنده شد و گنجینه ویرانه گردید. ثروت به عسرت تبدیل شد و توانگری به مفلسی تحویل گشت. طوبی لک ثم طوبی لک. شما اگر طبیل افلاسی را تازه بکوفتید ما از قدیم شیپورش را بناوختیم و توپش را انداختیم. با ما همداستان گشتی و به راه راستان درآمدی. لکن شرطش اینست که خویش را دوباره آلوده نمائی و در بحر تجارت که عاقبتش رسوایی و خسارت است باز خویش را مستغرق نمائی بلکه فراغت طلبی و انقطاع جویی و در فکر ریح اعظم و نفع جلیل و تجارت در بازار حضرت سلطان احدیت افتی به فراغت در اعلاء کلمة الله کوشی و به کمال همت در نشر نفعات الله جهد نمائی. این تجارتها را تجربه نمودی و امتحان کردی ثروت قدیم خسران مبین شد و منفعت کلیه مضرت عظیمه گشت ریح عظیم ضرر شدید گردید و سود و نفع جسیم نقص پدید شد سود زیان گذشت و گنج حسرت بی پایان گردید یک چند نیز خدمت معشوق می کنیم و در قرآن می فرماید: یا ایها الذین آمنوا إذا نودی للصلاة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکرالله و ذروا البیوع، پس در این ایام اکبر باید به اعظم صلوة که تبلیغ امرالله است پرداخت تالله الحق آنها تجارة و ثروة کامله و سلطنة قاهره و عزة باهره و ملک دائم و سریر قائم و شأن عظیم عند کلّ ذی حظّ عظیم و البهاء علیک و علی کلّ مفلس مقبل فقیر ع ع

(مانده آسمانی جلد پنجم صفحه ۸۹)

جناب اسعدالحکما با همت عالی و بیدریغ جناب حکیم الهی مدارج علمی طی نموده و از فضائل و کمالات معظم له بهره مند شد. وی به آداب و صفات رحمانی تربیت یافته و مانند استادش دارای همتی والا بود. او جوانی خوش سیمای و خوش هیکل بود و جناب حکیم الهی وی را به فرزندى خود برگزیدند. علاوه بر این ایشان مردی خوش مزاج بود. روزی یکی از علمای شهر را به جناب آقا سیدعباس علوی معرفی کرد و ضمن ذکر اوصاف وی گفت که وی درد دین ندارد. آن شخص برآشفته که این چه حرفی است مگر من بی دینم اسعدالحکما گفت تو دین داری ولی درد دین نداری مثل اینست که من دندان دارم و درد دندان ندارم. از این جهت پیش دندانپزشک نمی روم تو هم دین داری ولی گوش تو هم حوصله شنیدن حرف حق ندارد.

۴۶_ اسعد عرب (شیخ)

جناب شیخ اسعد یکی از مؤمنین جمال مبارک بود و به لحاظ حکمت کتمان عقیده می نمود. روزی حاکم جدید عکا بوسیله ایشان پیغامی برای حضرت مولی الوری فرستاد که خانه ای را که جمال مبارک در آن سکونت دارند تخلیه کنند. ایشان فرمودند به حاکم بگو اکنون فصل زمستان است و تهیه منزل امکان پذیر نیست، در فصل بهار بر وفق میل شما عمل خواهد شد. سپس حضرت عبدالبهاء از شیخ اسعد ستوال فرمودند حاکم چه گفت، عرض کرد (برطیل برطیل) و تقاضای رشوه نمود: ایشان وضو گرفته دو رکعت نماز بجا آورده به نزد شیخ اسعد که همچنان ایستاده بود تشریف بردند، عصایش را گرفته و ضربت آهسته به شانه های شیخ زدند و فرمودند برطیل برطیل برایش فرستادم برو تماشا کن. فی الفور شیخ بدارالحکومه رفت و دید گماشتگان حاکم به جمع آوری اثاث مشغولند چه در همان ساعت حاکم تلگرافی دریافت داشت که باید از عکا حرکت کند.

۴۷_ اسکندر (ملا)

جناب ملا اسکندر یکی از مریدان و پیروان معتمد جناب ملا محمدعلی حجت زنجانی بود و پس از آنکه ندای امر الهی در شیراز برخاست و آوازه آن به سمع جناب حجت رسید ایشان ملا اسکندر را مأمور نمودند که به شیراز رود و دربار

ادعای حضرت باب تحقیق نماید. وی در مدت ۴۰ روز که در شیراز سکنی گزید به زیور ایمان آراسته شد و کتاب قیوم الاسماء را در زنجان تسلیم جناب حجت نمود. علاوه بر این حضرت نقطه اولی توقیع مبارکی به افتخار سلیمانخان افشار که مقیم زنجان بود بوسیله ملا اسکندر ارسال داشتند. سلیمانخان از پیروان صمیمی جناب سید کاظم رشتی بود و بشارت قرب ظهور را از آن بزرگوار شنیده بود. حضرت باب در توقیع خود مرقوم داشته بودند که «آن موعودی که از سید اجل شنیده‌ای اکنون در چنگال اهل عدوان گرفتار است بیا و او را از ظلم ستمکاران رهایی بخش» متأسفانه وی دعوت الهی را نپذیرفت و در جرگه اهل عدوان درآمد و در این امتحان سیه روی گشت.

۴۸- اسمعیل معماریاشی (استاد)

جناب استاد اسمعیل، معماریاشی امین الدوله، در نهایت عزت و افتخار بود و به خوشی و کامرانی و عزت و احترام زندگی می نمود مفتون و شیدایی شد و نار عشق الهی پرده حجاب بسوخت و در طهران مشهور به رکن بهائیان شد. امین الدوله در بدایت حمایت کرد و در اواخر گفت استاد در نزد من بسیار عزیزی و تا توانستم ترا حمایت و محافظت کردم ولی می دانی که شاه چقدر خونخوار است می ترسم ترا بدار زند استاد با نهایت فرح و مسرت به عراق رفت و در غایت افلاس بود. مادرش همسرش را نزد مجتهدی طلاق داد. در عراق اسیر شد و به موصل سرگون گشت. در آنجا جمال مبارک اشعار (ای عشق منم از تو سرگشته و سودایی) را برایش فرستادند. آهنگ کوی مقصود نمود به قشله وارد شد و به شرف لقا فائز و بدستور مبارک در حیفا در مغاره ای سکنی نمود. به کسب اشیاء جزئی می پرداخت و به لقمه نانی قناعت می نمود و هر دم به شکرانه می پرداخت.

۴۹- اسمعیل عبودیت (استاد)

جناب استاد اسمعیل عبودیت یکی از دلاوران عهد میثاق می باشد که در شهر قم به شرف ایمان فائز گشته و با شوق و اشتیاق به مولای خود اقتدا نموده و خود را عبودیت نامید. وی داستان زندگی خود را در سن کهولت جهت جناب فیضی ایادی امرالله نقل نمود که خلاصه آن ذیلاً درج می گردد.

وی دارای قدی افراشته، جبینی گشاده، لبانی خندان و محاسنی سفید بود و در

مجالس با دیدن جمع نورانی به رقص و آواز می پرداخت. دیری نگذشت که رفتارش وی را رسوای خاص و عام نمود و ایمانش برملا شد. دشمنان امانش ندادند و وی را زندانی کردند. دژخیم بدسیرت آن مرد رشید را با خشم و غضب به زیر کند و زنجیر افکند و با چوب ضرباتی به پشتش می زد و وی با هر ضربه ای که فرود می آمد یا عبدالبهاء عبدالبهاء گویان درد را تحمل می نمود. در آن هنگام جناب نصرالله باقراف با اخذ تماس با اولیای امور وی را از زندان آزاد نمود. از آن به بعد بر مراتب ذوق و انجذابش افزوده شد و بدون رعایت حکمت بی باکانه به تبلیغ می پرداخت و یار دیگر زندانی شد پایش به فلک بستند و با ترکه های انار شلاقش می زدند و وی با خونسردی بحاکم ستمگر می گفت که ترکه ها را با تیغ به پایم بزنند و فراشان که دیدند از عهده برنمی آیند وی را اخراج بلد کردند و به محض خروج از کشور عزم دیدار حضرت محبوب نمود و پیاده راهی بغداد شد و در بین راه منزل به منزل با تجاری و عملگی و بنائی و یا خرمن کوبی تأمین معاش می نمود. از بغداد بیابان بی انتها را شب و روز پیاده طی کرد. موانعش ریگهای سوزان و عطش فراوان بود و موانع شبهای ستارگان آسمان. سرانجام خود را به بیروت رساند و چون اجازه تشریف نداشت به جناب محمدمصطفی بغدادی که عریضه ای به حضور مبارک می نگاشت گفت در آخر کاغذ از قول من بنویس (ترا بجان آقا محمدمصطفی قسمت می دهم مرا محروم مفرما) چیزی نگذشت و پیک مرده داد (مسافر بیاید مأذون است).

وی در بیت مبارک عکا نشسته و منتظر تشریف فرمائی حضرتش بود ناگهان در باز شد و خود را در آغوش گرم و پر محبت یافت دیگر نفهمید چه بر سرش آمد. سرش را مدتی روی قلب اطهر گذارده و به امر مبارک از وی خون گرفتند و بهبودی یافت و شرح ایام تشریف خود را نقل نمود. در آن وقت ساختمان مقام مقدس اعلی پایان یافته بود و بدستور مبارک وی به همراهی هفت نفر از زائرین مأمور حمل عرش حضرت رب اعلی از عکا به حیفا شدند و سپس افتخار باغبانی اطراف و همچنین حفاظت آن مقام از گزند ناقضین را داشت.

شبی حضرت مولی الوری فرمودند یاران عشق آباد مشغول ساختمان مشرق الاذکارند و زائرین هر یک تبرعاتی تقدیم داشتند و آن حضرت فرمودند اگر آزاد بودم خودم می رفتم در آنجا گل می ریختم و خاک می بیختم و اشک می ریختم و کاش یکی از اجباء بجای من می رفت جناب استاد اسمعیل افتخار

اجرای این مأموریت را یافت و روز بعد بدستور مبارک با کوله پشتی خود عازم عشق آباد شد و حامل لوح مبارک بود که در آن می فرمایند: استاد اسمعیل می آید که عوض من گل بریزد و خاک به بیزد و اشک بریزد.

باری جناب استاد اسمعیل هنگام سکونت در طهران خانه اش را وقف امر کرده بود و از کلاسهای درس اخلاق و مهمه کودکان لذت می برد و در اسفار تبلیغی به تشویق یاران و نشر نفحات سرگرم بود.

و اینک لوح مبارکی که به افتخار هشت نفر زائرین عزّ نزل یافته به حسن ختام درج می شود:

جناب استاد محمدعلی، جناب آقا مهدی، جناب آقا محمدابراهیم، جناب آقا ابوالقاسم، جناب آقا نجفعلی، جناب آقا رحمت الله، جناب استاد اسمعیل عبدالبهاء

هو الله

ای خوشبختان حمد خدا را که به فیض اعظم موفق و به الطاف جمال قدم روحی لاجبانه الفدا مؤید شدید و با نهایت عجز و نیاز و در کمال تضرع و ابتهال به حظیره القدس شتافتید و در آن مقام مقدس بدست خویش هدیه مطاف ملا اعلی تربت نورا بقرعه مبارکه گلهای معطره کاشتید و عبدالبهاء نیز روحش و جان و دلش با شما بود پس چون به فیض باغبانی در آن گلشن روحانی فائز گشتید باید شب و روز غایت شکرانیت بدرگاه حضرت احدیت تقدیم نمائید و اعظم از این آنکه حامل چنین هدیه ای از جانی به چنان جانی شدید. ع

(بیاد دوست صفحه ۱۸۰)

۵۰_ اسمعیل آقای باغبان

جناب اسمعیل آقا مدت ۴۰ سال در زیر سایه عنایات حضرت مولی الوری در ارض اقدس می زیست و به باغبانی اشتغال داشت. وی اهل سیستان آذربایجان بود. مراتب ایمان و اخلاصش غیرقابل توصیف است. حضرت عبدالبهاء به وی کاملاً اعتماد داشت و وی را مورد لطف و عنایت قرار می دادند. پس از صعود مبارک دچار غم و اندوه شد و از شدت فراق تاب تحمل نداشت و قصد جان خود کرد. ابتدا حضور مبارک حضرت ورقه علیا شرفیاب شد و از قصور در خدمت طلب مغفرت نمود و کلید باغ را به خدمتکار تسلیم کرد و از دامنه کوه کرمل بالا رفت و در برابر عرش مبارک سر به سجده گذارد و سه بار طواف کرد و گلوی

خود برید. در این اثنا یکی از احناء سر رسید و مانع اختتام کار شد وی را مداوا نمود و سالیان دراز به خدمت ادامه داد. و در سال ۱۹۳۹ میلادی (۱۳۱۸ شمسی) به ملکوت راز پرواز کرد.

۵۱- اسمعیل (حاجی میرزا)

جناب حاجی میرزا اسمعیل شیخ الاسلام بوانات بود و پس از تشریف ایمان به امر مبارک از پیروان جناب وحید شد و دارای شجاعت و قوت قلب بود چنانکه سوار بر اسب شمشیر خود را کشید و به صاحب خیمه‌ای که ملایق در آن حرف می‌زد گفت این شخص رذل است و از حضرت صاحب‌الزمان فرار کرده دستهای ملا باقر را بستند و شیخ الاسلام سر ریسمان اسیر خود را گرفت و وی را در اختیار جناب وحید قرار داد و اصحاب آن مرد شیر و بدکردار را بجزای عمل رساندند.

۵۲- اسمعیل فراهانی (حاجی ملا)

جناب حاجی ملا اسمعیل از اهل فراهان اراک بود و در عراق با جمیع علمای کربلا و نجف معاشر شد و برای وصول به حق و حقیقت در حوزه درس جناب سید کاظم رشتی داخل شد و در ظل تعالیم آن بزرگوار به امر مبارک حضرت باب مؤمن گشت. وی در بین علما به علم و تقوی و حسن اخلاق شهرت داشت و به محض شنیدن دستور مبارک حضرت رب‌اعلی مبنی بر توجه اصحاب به خراسان با کمال اشتیاق و سرور اطاعت امر نمود و به اصحاب باب در بدشت پیوست و بسر‌الوجود ملقب شد. پس از آن به تبلیغ امر مبارک پرداخت.

جناب حاجی ملا اسمعیل در تفسیر آیات قرآن و احادیث اسلامی فراست عجیب داشت و با بیانی فصیح عوام آلوده به اوهام و خرافات را تبلیغ می‌نمود. اراذل و اوباش بر علیه وی شوریدند و فریادهای عامیانه وادینا واشریعنا بلند کردند و وی را بزدان انداختند و هم زنجیر جناب سید علی خال کردند. وی در زیر زنجیر نعره شیر می‌کشید و می‌گفت ای مردم اشتباه نکنید من دیوانه نیستم و برای نجات شما از قید خرافات سخن می‌گویم اوهام را رها کنید و موعود خود را بشناسید و من این بلا را بجان خریدم ولی جلا دان مانع ادامه صحبت وی شدند و با بریدن سر وی را به شهادت رساندند. (تاریخ نبیل و کواکب الدریه)

جناب اشراق فرزند، شیخ ابوالقاسم است. در سال ۱۸۷۳ میلادی (۱۲۵۲ شمسی) در طهران بدنیا آمده و در آغوش والدین خود پرورش یافت. وی در کودکی زبان فارسی و قرائت قرآن آموخت سپس کلیات سعدی و دیوان حافظ و مقدماتی از علوم دینی را فراگرفت. روزی حاجی محمدخان پیشکار مظفرالدین شاه به پدرش در عالم دوستی گفت: نه آخوند شدن و نان مفت خوری و نه نوکری دولت بدرد پسرت می خورد، وی را هنری بیاموز که با آن امرار معاش کند. قاضی قبول کرد و وی را نزد عمه زاده اش که شغل خیاطی داشت سپرد و حاجی محمدخان اظهار مسرت کرد چه معتقد بود خیاطی شغل پاکیزه ایست و با اعیان و اشراف سر و کار خواهد داشت. اشراق هم با دلگرمی بکار افتاد، خیاطی آموخت و استاد کار شد و در خیابان لاله زار مغازه ای دایر کرد و رفته رفته کارش بالا گرفت. میرزا تقیخان مرشدزاده خیاط به قصد تبلیغ اشراق مغازه ای در خیابان لاله زار گرفت و بر سبیل حکمت گاه گاه با اشراق صحبت می کرد و اشراق که شیخی و متعصب بود از سخنان بودار او مکدر می شد و قهر می کرد و به همین سبب این دو همکار گاه گاه با هم در قهر و آشتی بودند و مرشدزاده هم سعی می کرد به هر طریقی شده کدورتش را برطرف کند. روزی اشراق را به منزل یکی از علمای روحانی جناب آقامیرزا حسن ادیب طالقانی برد و قبلاً به ایشان هم سفارشات لازم کرده بود. اشراق پس از ورود شخصی معتم دید احترام بسیار نمود و ادیب وی را ملاطفت نمود و اشراق شیفته اخلاق و رفتار ایشان شد و هنگام خداحافظی گفت مشتاقم همیشه به حضور شما مشرف شوم. بعد از ظهر روز دوم ماه رمضان اشراق از جلو خانه ادیب می گذشت دق الباب کرد و صدایی شنید که گفت، در باز است بفرمائید، پس از ورود دید ادیب با سه نفر جوان بنوشیدن چای مشغولند. گستاخانه به ادیب پرخاش نمود که شما با این عمامه سبب بی دینی جوانان می شوید. ادیب فرمود اگر عصبانی نمی شوید بفرمائید تا علت را برایتان بگویم ولی اشراق شدیداً غضبناک بود و به مرشدزاده نیز تغییر کرد. چندی بعد مرشدزاده با کمال ادب به وی گفت شما بهتر است در این قبیل مسائل که پیش می آید صلوة بفرستید ثوابش بیشتر خواهد بود و اندک اندک او را به سر لطف آورد و قرار شد مجدداً به ملاقات ادیب بروند، باب مذاکرات باز شد و مجاهدت اشراق یکسال بطول انجامید تا اینکه کلیه حجیات و شبهاتش زایل شد و به زیور ایمان فائز گشت و با کمال شوق و شور اشعاری سرود و به

افتخارش لوح مبارکی در سال ۱۹۰۸ میلادی (۱۲۸۷ شمسی) از خامه حضرت من طاف حوله الاسماء عز نزول یافت.

طهران - بواسطه جناب آقا محمّدعلی کاشانی

جناب میرزا عبدالکریم خیاط طهران و میرزا فرج الله

۲۰ ربیع الثانی ۱۳۲۴

ای دو بنده الهی نامه شما اثر خامه محبت الله بود سبب سرور دلها گردید هر رایحه را تأثیر ساعتی و تعطیر در نفسی مگر رایحه محبت آن دلبر رحمانی تأثیر جاودانی دارد و مشام را به نفحه ابدی معطر نماید در محضر احبا نامه شما گشودم و از عنوان تا پایان به نهایت دقت ملاحظه نمودم معانی روحانی بود و روح و ریحانی مبذول داشت که تأثیرش در جوارح و ارکان ظاهر شد اجازه حضور خواسته بودید فی الحقیقه مستحق احرام حرم مقصود هستید اما با وجود این ملاحظه حکمت نیز باید نمود و در آن سامان بخدمت پرداخت زیرا خدمت به آستان مقدس یعنی نشر نفحات عین زیارت است و عبودیت دل و جان را طائف مطاف ملاء اعلی نماید اگر قریبت مکانی نه تشرّف روحانی حاصل شاعر عرب گفته

یا زاتری روضة المختار من مضر زرتم جسوما و زرنا نحن ارواحا

و علیکم التحية والثناء ع ع (مصایح هدایت جلد ۴ صفحه ۳۷۲)

قاضی، پدر اشراق، که از عقیده فرزندش اطلاع یافت وی را عاق کرد و از ارث محرومش نمود و برای اینکه با او رویو نشود به قم رفت و به فخرالاشراف دامادش سفارش نمود او را به خانه خود راه ندهد یک سال گذشت و شوق دیدار مادر بیمار اشراق را بر آن داشت به قم رود و وی را ببیند ولی پدرش ملاقات وی را مشروط کرد. هنگامی که به قم رفت و گفت: (لعنت خدا و انبیاء و ملائکه بر مدعیان کاذب و کسانی که از راه حق و حقیقت منحرفند باد) و با این اقرار پدر وی را در آغوش کشید و هر شب به موعظه حاجی ملا محمود واعظ که به وی ارادت داشت می برد. شبی واعظ در ذکر مصیبت گفت جابر بن بدالله به سر بریده حضرت سیدالشهداء سه بار سلام کرد و جواب نشنید. چند شب بعد هم باز هنگام مصیبت گفت گروه سنگدلان که دو طفل حضرت را یافته و آزار نمودند سر آن حضرت آیه مبارک قرآن، فسیعلم الذین ظلموا، را تلاوت کردند. آن شب قاضی خوشحال بود و با خود می گفت سر مبارک حضرت اینطور معجزه می کند. چطور این طایفه ضالّه معجزه را دروغ می دانند سپس پسرش را نصیحت کرد که تو هر شب باید از فضل و دانش این واعظ بهره مند شوی.

چند شب بعد اشراق از واعظ دربارہ مستحب بودن تلاوت قرآن و واجب بودن جواب سلام سئوال کرد و گفت آن حضرت سرمشق ایمان است پس چرا عمل مستحب را انجام داد و امر واجب را ترک نمود و حال آنکه امام هرگز ترک واجب نخواهد کرد. ملا با خشونت گفت، بی شرم ترا چه به این فضولیاها؟ و قاضی از شدت شرمساری فرزند خود را روانه طهران کرد. اشراق پس از ورود مکتوبی محبت آمیز به پدرش نوشت و با بیانی وی را به تفکر فرو برد و گفت یکی از علائم ظهور قائم آنست که طفل انگشت خود را به دهان افعی فرو برد و فرزند عامی و بی سواد شما یک نفر عالم متبحر را به زانو درآورد و بجای اینکه مرا یاد دهد سئوالم را حمل بر فضولی کرد. قاضی فهمید که واعظ عاجز شده از این جهت پسرش را بدون آنکه آخوند مطلع شود به قم دعوت کرد. اشراق هم یک جلد کتاب مستطاب ایقان و یک جلد فرائد را همراه برد و پس از غروب آفتاب در تاریکی شب به منزل پدرش وارد شد و دربارہ ایراداتی که معمولاً پیروان مذاهب قبل بر انبیای الهی وارد می نمودند بیان داشت و عین آن اتهاماتی بود که به حضرت ختمی مرتبت می گرفتند. پدر پس از گفتگوی کافی و مطالعه آن دو جلد به استدلالات نقلی و عقلی آشنایی یافت. سپس اشراق وسیله ملاقات جناب ابن ابهر را با قاضی فراهم ساخت و مدت سه شبانه روز در منزل یکی از احبا به مذاکره پرداختند و سرانجام قاضی به زیور ایمان و ایقان نایل گردید و به فرزند خود مباحثات نمود و او را پدر روحانی خود خطاب کرد. اشراق پس از ایمان پدر خواهر و بستگان خود را به خلعت ایمان مزین ساخت. علاوه بر این به دستور محفل روحانی طهران بطور ناشناس با ازلی ها ارتباط یافت و یکی از سران آنها به وی گفت که حضرت بهاء الله شخصی زیرک و حضرت ثمره شخصی کودن است سپس در منزل جناب داود اقراری مجلسی ترتیب یافت که در آن بعضی از احباء و پنج نفر از ازلی ها شرکت نمودند و در نتیجه بیانات مستدل اشراق، ازلی ها قانع شدند. دستهای خود را بلند نمودند و به مناجاتی که جناب اشراق تلاوت نموده بود توجه کردند و به تعداد اسم اعظم تکبیر الله ابھی گفتند.

در کرمانشاه یکی از مؤمنین (کمال) از ترس برادر و محروم شدن از ارث از احباء دوری می نمود. اشراق با کمال آشنا شد و وی را به بهانه اینکه با همسرش نسبت دارد به نهار دعوت کرد. در این مهمانی برادرش با چند نفر وارد شدند. در آنجا اشراق مسئله ای از قول بهائیان، مطرح کرد و برای شنیدن جواب

بدیدن سردارالعلماء رفتند وی چون از دادن جواب عاجزمانده بود گفت جواب این سئوالات اینست که با بهائیان صحبت نکنید. یکی از حضار جواب حسابی خواست و او در گفته خود پافشاری نمود و حضار را مأیوس کرد و چون به منزل رسیدند یکی از آنها که برادر کمال بود برادر خود را در آغوش کشید و از کرده خود معذرت خواسته مؤمن گردید.

جناب اشراق در طهران در مغازه خود به نشر تفحات می پرداخت و در سال ۱۹۲۸ میلادی (۱۳۲۷ شمسی) از دارفانی به جهان باقی شتافت. ایشان از حضرت ولی امرالله نیز به افتخار دو توقیع مبارک نایل شده است.

۵۴_ اشراق خاوری (عبدالحمید)

جناب عبدالحمید اشراق خاوری فاضلی کم نظیر، نویسنده ای توانا، شاعری فصیح و محققى برجسته بود و با ایمان و ایقانی قوی و ثبات و استقامتی بی مثل چون ستاره ای تابناک در دو عصر رسولی و تکوین در آسمان امرالله بدرخشید. پدرش شیخ احمد و مادرش فاطمه خانم ملقب به حاجی بی بی زنی فاضله و با کمال بود، و اجدادش از پیشوایان اسلام بودند. جناب اشراق خاوری در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) در شهر مشهد تولد یافت و دوران کودکی را در دامان پر مهر و محبت مادر گذراند و نماز و دعای کمیل را یاد گرفت. در هفت سالگی چون بخوبی از آداب عبادت آگاهی داشت به پیشنمازی همکلاسی ها منصوب شد. و دروس فارسی و عربی و صرف و نحو را فراگرفت و معلومات بیشتر را در مدارس مختلف تحصیل کرد و در محضر استاد عالیقدر ادیب نیشابوری تلمذ نمود. به فنون ۱۲گانه ادب راه یافت و با مطالعه آثار جنابان شیخ احمد احسائی و آقاسید کاظم رشتی و محیی الدین عربی آرزوی درک لقای امام منتظر را داشت. سرانجام با عزمی راسخ مشهد را ترک گفت و با ۳۵ قران وجهی که در دست داشت از طریق نیشابور و سبزوار به شاهرود رسید چون پولش تمام شد یکی از طلاب وی را مهمان کرد و همراه با کاروانی به گرگان رسید و سیدی از وی پذیرایی نموده و در گرگان پدر خود شیخ احمد را دید و با هم به قزوین رفتند. جناب اشراق خاوری در قزوین سید هدایت الله شهاب فردوسی را که در جوانی در محضر ادیب با هم همکلاس بودند دید و شهاب فردوسی گفتگوی خود را به دو موضوع بابی و بهائی کشانید شیخ احمد با وی مجادله کرد و وی متغیر شده از پدر و پسر دوری جست. این دو از قزوین به صفحات

شمال و سپس از شهرهای مرکزی کشور گذشته در بعضی شهرها مطالبی راجع به بهائیان و ازلیان بگوششان رسید پس از آن وارد ملایر شدند. جناب اشراق خاوری در ملایر در مدتی بیش از دو سال و نیم شهری وافر کسب نمود. با طبقات علما و روحانیون و تجار و کسبه معاشر شد، و مجذوب اهالی گردید و در شورای شهرداری عضویت یافته و در مدارس دولتی مقام شایسته‌ای احراز کرد. آوازه فضل و کمال ایشان به تمام شهر انتشار یافت و برای شنیدن مواعظ ایشان، که در مساجد و منابر ایراد می‌شد، اهالی از یکدیگر پیشی می‌گرفتند و محبوبیتش به آنجا کشید که وی را امام سیزدهم می‌نامیدند.

در این ایام احبای ملایر دارای تشکیلات منظمی بودند و با تمام همت به هدایت نفوس می‌پرداختند. معاندین قصد داشتند در نیمه شعبان شهر را چراغانی کنند و اشراق خاوری در بالای منبر داد سخن دهد و به بهائیان حمله کند و آشوبی براه اندازد. محفل روحانی ملایر از این توطئه اطلاع حاصل نمود و با اخذ تماس با محفل ملی توطئه آنان خنثی شد. سهراب خان ارمینی فرمانده قوای انتظامی مأمور برقراری نظم شد و اشراق خاوری را خاطر نشان ساخت که مبادا در جشن تولد قائم دربارہ گروهی بدگویی کند و چون اتفاقی صورت نگرفت احباء مسرور شدند و در صدد ملاقات ایشان برآمدند. ابتداء در جلسه‌ای با حضور یار و اغیار جناب مطلق با ایشان به مذاکره پرداخت و اقامه ادله و براهین نمود. اشراق خاوری برای آنکه لطمه‌ای به شهرتش وارد نشود به کلیه معتقدات خود منکر شد و مطلق در مقابل دلایل متینی که بیان داشته بود از شنیدن این پاسخ بی‌اساس بشدت عصبانی شد و به اشراق خاوری اهانت نمود و خاطر ایشان را که تا حدی نسبت به امر مبارک خوش بین شده بود، جریحه دار کرد بطوری که وی تماس خود را با اهل بهاء قطع نمود.

ایشان از اینکه مردم به وی احترام می‌گذاشتند و بدست‌بوسی او در عین تهییدستی می‌رفتند بخود می‌بالید و مشعوف بود. یک سال و نیم گذشت. روزی در پارک سیف‌الدوله که باغی زیبا بود قدم می‌زد با درویشی عارف گنابادی آشنا شد و با وی طرح دوستی ریخت. آنها در پارک به تفریح و تفرج سرگرم می‌شدند... پس از چندی جوانی بنام محمدحسین ربیعی که بهائی‌زاده بود و ایمان خود را به علت اینکه ناظم دبستان بود مکتوم می‌داشت، آن دو را در پارک دیده با آنها به گفتگو پرداخت. در این اثناء جناب میرزا یوسفخان وجدانی برای تبلیغ وارد ملایر شده بود، از برخورد اشراق خاوری و دوری وی از احباء

اطلاع یافت لذا ربیعی خواست تا او را با اشراق خاوری آشنا نماید. هنگامی که ربیعی و اشراق خاوری در پارک قدم می‌زدند میرزا یوسفخان سر رسید و همین که اشراق خاوری از هویت وجدانی اطلاع یافت از او جدا شده و چند قدم دورتر به ربیعی گفت تا این پیرمرد مزاحم ما نشده برگردیم. ربیعی بلافاصله نکته‌ای گفت و اشراق خاوری را شرمنده ساخت، وی گفت تاکنون بهائیان از دست مسلمانان فرار می‌کردند حالا نمی‌دانم چه شده که یک مردی فاضل و جلیل‌القدر از دست یک پیرمرد بهائی در فرار است. ایشان برای گذاشتن سرپوشی روی این نقطه ضعف خود سعی کرد کتب بهائی را مطالعه کند و از آنها ایراد بگیرد. چند روز به مطالعه کتاب فراند پرداخت و نتوانست از آن ایراد بگیرد. آنگاه در داخل حجره خود رو به قبله نموده به خداوند بنای پرخاش گذارد که چرا از ظاهر کردن حجت بن حسن خودداری می‌کند، تا بیاید و جلو این مدعیان باطل را بگیرد. ایشان پس از خواندن کتاب قرار ملاقات با وجدانی گذاشت ولی نامه‌ای به وی نوشت که ملاقات او باید در حضور اهل شهر صورت گیرد ولی جوابی دریافت نکرد.

روزی با ربیعی در جلو قهوه‌خانه پارک که جمعیت زیادی به چای خوردن و سیگار کشیدن مشغول بودند نشستند تا گرفتار آن پیرمرد نشوند. ناگهان صوتی ملکوتی با آوازی رسا توجه اشراق خاوری را جلب کرد دید آن هیکل همیشگی در گوشه‌ای نشسته است و با چشمی گریان مناجات می‌کند و این آیه مبارکه لوح سلطان را تلاوت می‌نماید.

”سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ يَا إِلَهِي كَمْ مِنْ رُئُوسٍ نُصِيبَتْ عَلَى الْقَنَاةِ فِي سَبِيلِكَ وَ كَمْ مِنْ صُدُورٍ اسْتَقْبَلَتْ السِّهَامَ فِي رِضَائِكَ ...“

مضمون این مناجات، هیمنه صوت و انقباس روحانی جناب وجدانی مؤثر افتاد وی منقلب شد و نسبت به ایشان محبت بیشتری احساس کرد. ربیعی را مأمور کرد تا با هم ملاقات کنند و با حالی پریشان به تنهایی رهسپار شهر شد.

اذان صبح ساعت ملاقات بود و در حظیرة القدس پس از تلاوت آیات مبارک و تفسیر سوره الشمس تصدیق به امر مبارک نمود و به فوز ایمان و ایقان آراسته گشت. لوح سلطان و صلوة کبیر را حفظ کرد و احکام و فرائض اسلامی را کنار گذاشت و در صدد تبلیغ ربیعی که از ایمانش بی‌اطلاع بود برآمد و سپس لوح مبارک سلطان را برای درویش تلاوت نمود ایمانش برملا شد. شهرت، احترام و محبوبیت خود را از دست داد با این احوال به تدریس ادامه می‌داد. شاگردان به روحانیون و علما شکایت بردند که قرآن را لگد نموده. منتها مدحت رئیس اداره

فرهنگ شخصی منصف بود و پس از بررسی شاگرد آشوبگر را از مدرسه اخراج کرد و با توصیه وی جناب اشراق خاوری از تدریس کناره گیری کرد و حجره خود را ترک گفت. رئیس اداره فرهنگ و محفل روحانی ملایر از حال ایشان آگاهی یافتند که در مشقت و تنگدستی زندگی می کند و از اینرو شام و نهار ایشان را تأمین می نمودند و از کمکهای مالی آقای ربیعی نیز برخوردار می شد.

روزی برخی از دوستان ظاهر از ایشان خواستند که حقیقت را برای علما و روحانیون روشن سازد و ایشان در بالای منبر در دنباله سخنرانی خود آیه (فقهاء ذلک الزمان شر فقها تحت ظل السماء) را ادا نمود، ولوله و غوغائی شد که نظیر آن در ملایر دیده نشده بود. لذا به توصیه محفل به بروجرد و از آنجا به همدان رفت و در مدرسه مبارکه تأئید بتدریس پرداخت چهار امتحان شد مشکلاتش آغاز شد و تحت فشار یار و اغیار قرار گرفت در آن وقت حقیر به مدت دو سال افتخار شاگردی در محضر این فاضل جلیل را داشتم و از دریای خروشان فضل و دانش آن بزرگوار جرعه ای بهره و نصیب می بردم. حافظه ای بسیار قوی داشت و الواح مبارکی را که روز قبل دریافت و تلاوت نموده بود در کلاس بما دیکته می کرد. یکی از شاگردان فضول موضوع را به پدر خود گفت کمیته مدرسه از ایشان توضیح خواست و بالتبجیه ایشان از دیکته کردن الواح منع شدند. سپس به مدت یک ساعت داستانی گفت و ما می نوشتیم و پس از خاتمه ساعت درس می پرسید تعداد الف های این مقاله را بشمارید و تعجب نمودیم که در این مقاله طولانی الفی دیده نمی شد و روز بعد مقاله ای دیکته کرد و آخر کار متوجه شدیم که اسامی ۲۰ نفر از شاگردان کلاس را در مقاله مزبور گنجانده بود و جمله ای که نام مرا داشت این بود (انّ الحبيب ان لم يسترزارا).

ایشان با مناعت طبع دستورات کمیته را اجرا می نمود ولی بعداً شنیده شد که مشکلات بیشتری برای این استاد بزرگوار فراهم ساختند که از ادامه تدریس باز ماند و حتی از پرداخت حقوقش خودداری کرده بودند. آقای ربیعی دوست قدیمی و با وفای خود با رئیس معارف خوزستان آقای مدحت سابق الذکر تماس گرفته و به مدت دو سال در اهواز و خرمشهر و آبادان و مسجد سلیمان تدریس می کرد. بعضی از معلمین نامه ای سراسر کذب و افترا مبنی بر گمراه کردن جوانان به وزارت فرهنگ نوشتند و ایشان به طهران سفر کرد و رفع اتهامات وارده را نمود و مجدداً برای تدریس عازم خوزستان شد. در بین راه از همدان عبور نمود. تشکیلات امری همدان از مشکلات و ناراحتی هایی که در گذشته

برای ایشان بوجود آمده بود پژوهش خواستند و ایشان را استمالت نمودند و حقوق معوقه ایشان را پرداخت کردند.

جناب اشراق خاوری در وهله اول اقامت در همدان با صدرالملوک خانم، صبیبه جناب مهدیقلی میرزای موزون، ازدواج نمود و طولی نکشید که همسرش بر اثر اشتباه طبیب صعود کرد. در این سفر دوم به همدان با شوکت خانم، صبیبه جناب رضاقلی میرزا، ازدواج نموده و به امر تبلیغ و تدریس در همدان پرداخت و تا سال ۱۹۳۵ میلادی که مدارس تعطیل شد ادامه یافت.

امتحانات پی در پی و متعددی برای این فاضل جلیل‌القدر پیش می‌آمد سرانجام ناچار دست به دامان حضرت ولی‌امرالله شد و از حضرتش رجا نمود در حقش دعا فرمایند تا بتواند با آسایش خاطر به خدمت امر نازنین جمال‌اقدس ابهی پردازد و توفیق مبارکی به افتخارش عزّ صدور یافت و پس از ابراز عنایت اشاره فرمودند که طلا تا در بوته آتش نرود پاک و خالص نگردد. با زیارت توفیق مبارک جناب اشراق خاوری حیاتی تازه یافت آنگاه محفل روحانی ایشان را مأمور سفر به سلیمانیه فرمودند تا امر مبارک را به اکراد سنی ابلاغ نماید. مقدمات سفر خود را آماده نمود و در سال ۱۹۳۶ به صوب مأموریت عزیمت کرد و چندین ملاقات با سران سنی، در تکیه مولاناخالد، ترتیب داد و با کمال صراحت ابلاغ امر مبارک نمود. علما به مخالفت برخاستند و برای کشتن ایشان فتوی نوشته برای حکمران عراق فرستادند و وی فتوای مزبور را در اجلاسیه مجلس به اطلاع نمایندگان رسانید و مورد بحث واقع شد و در جراید نیز انتشار یافت و بیانات و آثار مبارک در معرض افکار عموم قرار گرفت. ضمناً سفری برای ملاقات و تشویق احباء به موصل کرد و به بغداد مراجعت نمودند، این مأموریت چهار ماه طول انجامید.

بدستور حضرت ولی‌امرالله محفل روحانی ملی ایشان را به طهران خواستند و دولت عراق هم دستور اخراج ایشان را از آن کشور صادر نمود. در این سفر عنایات جمال مبارک شامل شد امر مبارک بین اکراد اعلام شد و آثار مبارک در دسترس آنان قرار گرفت.

جناب اشراق خاوری در مراجعت به طهران به تربیت و آموزش جمعی از جوانان مشغول شد و برای نشر نجات به شهرهای داخل کشور سفر کردند تصادفاً بینایی خود را از دست داد یکی از احباء این خبر ناگوار را به سمع مبارک حضرت ولی‌امرالله رسانیده و استدعای عنایت نمود. دعا و مناجات آن حضرت در

اعتاب مقدس مؤثر افتاد و پس از ۹ ماه بینایی خود را باز یافت. ایشان در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) به پاکستان و هند و سنگاپور و جاکارتا سفر نمود و در کنفرانسهای آن ممالک شرکت کرد و ایادی امرالله جناب فیضی ایشان را به امارات خلیج فارس دعوت نمودند و از آنجا به اروپا سفر نموده و با محافل و احبای لندن و آلمان ملاقات کردند و سپس در کنفرانس پالرمو شرکت نموده و از آنجا به ارض اقدس تشریف یافتند.

ایشان با حافظه قوی و نبوغ بی نظیر به تألیف و انتشار آثار ارزنده مشغول گردید و آثاری گرانبهایی از خود برای نسلهای آینده یادگار گذارد که خلاصه آنها از این قرار است: ۱- اذکارالمقربین ۲- مانده آسمانی ۳- آثار قلم اعلی ۴- پیام ملکوت ۵- رحیق مختوم ۶- قاموس ایقان ۷- اسرار ربانی ۸- گنجینه حدود و احکام ۹- نورین و نیرین ۱۰- تقویم تاریخ امر ۱۱- درج لئالی هدایت ۱۲- محاضرات ۱۳- اقداح الفلاح ۱۴- رساله ایام تسعه ۱۵- گنج شایگان ۱۶- رساله بهاءالله و پیغامش ۱۷- تبیان و برهان ۱۸- دلیل و ارشاد ۱۹- مطالع الانوار ۲۰- ، تاریخ امری همدان و نیز کتب دیگر آفاق و انفس، ابراهیم ادهم، امین و مأمون. و هنوز بسیاری از آثار خطی ایشان به طبع نرسیده است. قبل از ایمان نیز اشعاری می سروده که پس از ایمان از بین برده است و اشعاری که بعد از ایمان سروده است هم به فارسی و هم به عربی است. تخلص وی گاهی اشراق خاوری و گاهی اشراق است و منظومه وی شامل رباعیات و قصاید می باشد و مجموعه مزبور را به ساحت حضرت ولی امرالله تقدیم داشته و به افتخار دریافت توقیع مبارک شده است.

اینک چند بیت از قصیده ای که بعد از صعود حضرت ورقه علیا سروده و همچنین توقیع مبارک درج می گردد:

ایکه جهان گشته از رخ تو منسور جلوه اب از روی توست عقل مجرد مقصد اصلی توئی زخلقت عالم لطف تو تابید و شد بهشت پدیدار	کعبه جاهت مطاف گنبد اخضر رتبه ای از جاه تو سپهر و مدور بهر تو شد گیتی آفریده سراسر قهر تو جنبید و شد حجیم مصور
---	---

...

پرتوی از عقلت تو یافت شب قدر جمله گیتی بذات تو شده قائم ذات تو شد علت جهان همه معلول همسر تو چون نیافرید خداوند	زان شده از چشم خلق مستر زانکه عرض را بود قیام بجوهر جمله آفاق مشتقند و تو مصدر زان نگزیدی به عمرخویش تو همسر
--	---

...

از پس فقدان ذات طلعت پیمان	جلوه ذات تو گشت هادی و رهبر
----------------------------	-----------------------------

داشت بتو انس غصن سدره ممتاز   مظهر حق نوربخش خسرو خاور
 شاخه ممتاز سدره احدیت   قطب جهان حجت خدای توانگر
 شوقی ربانی آنکه پرتو جاهش   بر زده از کائنات خیمه فراتر

و این نیز قسمتی از توقیع مبارک:

... صحیفه اشعار که از قریحه سیال در ذکر آثار ظهور یوم‌الله انشاء نموده بودید در این دم به لحاظ یگانه محبوب مهربان حضرت ولی‌ام‌الله روحی لالطافه القدا فائز و موجب مسرت و عنایات بیشمار گردید فرمودند منظومه بلیغ و ملیح و سلیس و بدیع بود ... و فرمودند در عتبه مقدسه علیا در حق آن جناب دعا نمائیم و توفیقات عظیمه طلبیم مطمئن باشید ...

(پیام بهانی شماره ۱۵۸ عالم بهانی تذکره شعرای بهانی جلد ۱)

جناب اشراق خاوری از شنیدن خبر شهادت جانگداز دو نفر از فرزندان روحانی خود در فیلیپین متأثر و متالم شد و در آگست سال ۱۹۷۲ میلادی (۱۳۵۱ شمسی) روح پاک و بزرگوارش از این جهان فانی بیزار شد و به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۵۵_ اشراق قندهاری (حاجی محمدطاهر)

جناب حاجی محمدطاهر اشراق، فرزند حاجی ملامحمد قندهاری از علمای معروف و ذی نفوذ یزد بود. ایشان در سال ۱۸۵۲ در یزد بدنیا آمد و در کودکی در مکتب پدر دانشمند خود به تحصیل علوم و معارف پرداخت. پس از فوت پدر سفر حج نموده و به حاجی محمدطاهر معروف شد و با صوفیان معاشرت داشت و به این منظور به ملاقات عارف شهیر صفی‌علیشاه، شرفیاب شد و دست ارادت به سویش دراز نموده و در حلقه اهل طریقت داخل شد. سپس به خراسان توجه نموده و در جوار آستان قدس به ریاضت مشغول شد. در این اثنا یکی از بهائیان مشهد با وی آشنا شده و چندی با هم به مرادوه پرداختند. تدریجاً آن مرد شریف وی را مستعد القای کلمه یافت و مذاکرت امری را با وی آغاز نمود و رفته رفته وی را بطریق حقیقت دلالت نمود. جناب اشراق مردی منصف و علاقه مند و جویای حقیقت بود و با مطالعه کتاب مستطاب ایقان بسیاری از مسائل که سبب احتجاج ناس می‌باشد برایش روشن گشت و به شرف ایمان به امر حضرت رحمن توفیق یافت. از خراسان به یزد مراجعت نمود و با دختری از خاندان حاج قنبر لاری آن مرد متمکنی که به جناب وحید دارابی ارادت داشته بود ازدواج نمود. دختر وی بر خلاف پدر در جستجوی حقیقت بود و با مجاهدت بسیار به زیور

ایمان آراسته شده از آن به بعد هر دو با کمال شوق و اشتعال در کاشانه خود بساط تبلیغ بگسترده و برای هدایت نفوس قیام عاشقانه نمودند. منزلشان محل آمد و شد مبلغین و ناشرین نفعات الله و طالبین سیبیل هدایت گشت. جنابان ابوالفضایل، ورقای شهید، آقامحمدرضا محمدآبادی و میرزا محمد هدی هر یک روزها و ماه‌ها در خانه ایشان اقامت گزیده و به هدایت نفوس پرداختند و ندای حق را گوشزد خاص و عام کردند.

جناب اشراق بر اثر مصاحبت با جناب ورقا و شنیدن اشعار روح پرور ایشان علاقه مفرطی به شعر و ادب یافت و به سرودن پرداخت و مکاتبات آن دو مستمراً بطور منظوم ادامه یافت. وی چندی در شاهرود و زمانی در صفحات شمال به تشریح نفعات و تبشیر و تنویر نفوس اشتعال داشت و گاهی در یزد و کرمان بسر برد. چندی بعد بر اثر فوت برادر کوچکتر خود محمدرضا و دختری جوانش، نشاط خود را از دست داد بکلی افسرده شد و آثار کهولت تألمات روحی وی را شدت داد. هر دم بخاطرات شیرین گذشته و مصاحبت با یاران خویش می‌اندیشید و تحت تأثیر فداکاری و موفقیت آنان می‌افتاد و رجای شهادت می‌نمود. در این اندیشه بود که حکمران و علمای سوء به مخالفت با احباء برخاستند و قصد حمله به آنان داشتند. وی آکنده به سرور آمادگی خود را برای فدا شدن در راه محبوب و نیل به مقام شهادت به حکمران ابلاغ داشت و وی با لبخندی گفت که از پیش گفته‌اند، گوسفند پیر قربانی مکن، اشراق خود را لایق چنین فداکاری ندید به خدمات امری خود را ادامه داد و به امور پرمشقت پرداخت و در سن کهولت با تنی نحیف و رنجور به بنای مشرق‌الاذکار در کرمان مبادرت نمود و با این عشق و امید در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) از یراعه مبارک حضرت مولی‌الوری لوحی به افتخارش عزّ نزول یافت:

کرمان جناب حاجی محمدطاهر اشراق علیه بهاء‌الله‌الابهی

ای ثابت بر پیمان، عبدالبهاء زیان به شکرانه خداوند یگانه گشود که تو را مؤید به ایمان نموده و موفق بر خدمت مشرق‌الاذکار کرده این موهبت عظمی را قدر بدان زیرا الیوم این خدمت موفقیت در عالم انسانیت است چه که خادم مشرق‌الاذکار همواره خطرهای بسیار دارد با وجود این جان را فدا می‌نماید تا بین یدی‌الله مظهر الطاف بی‌منتهی گردد اگر نظر عنایت شامل نبود به این خدمت نائل نمی‌شدی خدمات تو در نزد عبدالبهاء معلوم و مقبول لهذا تو را مواهب موفور می‌طلبم و مظهر مکافات رب غفور می‌خواهم از خدا می‌خواهم

که مسرور و مشعوف و شاکر و حامد و شکور باشی و علیک البهاء الابهی

دسامبر ۱۹۱۹ . حیفا عبدالبهاء عباس

ایشان با زیارت این لوح به ساختن بنا پایان داد و در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) در گوشه‌ای از آن بنا به ملکوت ابهی شتافت. جناب اشراق نیز قریحه شعر داشته و اینک یک بند از ترجیح بند او ذکر می‌شود.

آنکه سر بر درگه توحید هشت	باز شد بر رویش ابواب بهشت
مارایت شیئا آن شهیاز گفت	با طیور خسته از پرواز گفت
گفت شه هر چیز را دیدم عیان	نیز شاهنشاه را دیدم در آن
هم به قبل و بعد هر چیز ای عزیز	چشم حق بین می دهد حق را تمیز
آنچه را بینی که آن فانی بود	در فنایش حکم ربانی بود
پس بقای ذات آن حی قدیم	ثابت آمد زین بیانات قویم
چشم بگشا جلوة حق را ببین	
در جبال و بحر و برّ و ماء و طین	

۵۶_ اشرف زنجانی

جناب اشرف جوانی شجاع از اهل زنجان بود و در حوادث زنجان در داخل قلعه بدنیا آمد. مادرش نور ایمان را آنچنان در قلبش متجلی نمود که در نوجوانی و سن بلوغ ایمانی عجیب و عرفانی عالی داشت. عوانان کوشیدند تا او تبری کند و جان خود نجات دهد نتیجه‌ای نگرفتند وی با کمال شجاعت، اطمینان و استقامت به میدان فدا شتافت و به شهادت رسید.

۵۷_ اصغرزاده (ضیاءالله)

جناب اصغرزاده در میلان آذربایجان به سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) متولد شد. والدینش از مؤمنین اولیه عهد اعلی بودند و در کودکی در خانواده روحانی خود به آداب بهائی پرورش یافت و به تحصیلات مقدماتی پرداخت آنگاه عموم خانواده به عشق آباد کوچ نمودند در آنجا فعالیت‌های امری خود را آغاز کرد و در کمیته مدرسه بهائیان همکاری می‌کرد. در سال ۱۹۰۳ میلادی افتخار تشرف به آستان قدس و زیارت حضرت عبدالبهاء نصیب وی گردید و چندی از محضر مبارک و بیاناتش لذت برد و در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) مجدداً مشرف گشت و قالیچه ابریشمی نفیسی را که قبلاً به نیت تقدیم به میربخارا بافته شده ولی بر اثر انقلاب شوروی تحویل داده نشده بود تقدیم ساحت

اقدس نمود و حضرت عبدالبهاء با تشریفات روحانی و هلهله و اشتیاق احبای آنجا با دست مبارک خویش در روضه مبارکه گسترده.

پس از صعود طلعت میثاق، جناب اصغرزاده در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) اجازه تشریف یافت و پس از شرفیابی حضرت ولی امرالله ایشان را مأمور استنساخ الواح وصایا فرمودند تا برای احبای ایران و ترکستان ارسال شود. ایشان در سال ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۴ شمسی) به لندن هجرت کرد و به تجارت فرش پرداخت و با خانمی انگلیسی که سه دختر داشت ازدواج نمود و به تقویت جامعه بهائی انگلیس موفق گشت و از سال ۴۱ - ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۲۰ - ۱۳۰۴ شمسی) به عضویت محفل روحانی ملی انگلستان انتخاب شد و هرگاه حضرت ولی امرالله به لندن تشریف می بردند ملازم حضور بود و با جلب موافقت ایشان قالیچه ابریشمی را به دیوار یکی از اطاقهای مشرق الاذکار شیکاگو نصب نمود. ایشان در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۲۲ شمسی) برای شرکت در نقشه دهساله جهاد کبیر اکبر به جرسی یکی از جزایر انگلستان هجرت نمود و فاتح روحانی آن جزیره شد و در لوحه افتخار ثبت گردید و در آن جزیره با فعالیت قابل توجه به ابلاغ امر مبارک پرداخت و در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ شمسی) به ملکوت ابهی صعود کرد.

۵۸ - افروخته (زین تاج)

خانم افروخته، صبیبه سرهنگ هادی خان متصدی داروخانه ارتش، و نوه جناب رضی الروح بود. وی در سال ۱۸۹۶ میلادی (۱۲۷۵ شمسی) تولد یافت. در جوانی در عقد ازدواج جناب دکتر یونس خان افروخته درآمد. ایشان پس از اتمام تحصیلات اولیه در بیمارستان امریکایی در طهران به دریافت گواهینامه قابلگی نایل شد و در لجنات مختلف امر به خدمت پرداخت و در فعالیتهای تبلیغی با شوهر خود همکاری نمود. پس از ابلاغ نقشه دهساله جهاد کبیر اکبر در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) همراه دو دختر خود، تیروانا قهرمانند و فرزانه یزدانی به آفریقای شرقی هجرت کردند و در شهر دارالسلام در تانگانیکا اقامت گزیدند و با وجود ابتلاء به سرطان گلو قیام به خدمت کرد. وی به محفل روحانی پیشنهاد کرد تا با اولیای امور مذاکره کرده قطعه زمینی برای گلستان جاوید اختصاص دهند. پس از اخذ نتیجه مثبت هیکل مبارک شادمان شدند و از محفل روحانی تانگانیکا و این اقدام مفید که برای اولین بار به مرحله اجرا گذارده شده

بود قدردانی فرمودند.

خانم افروخته در سال ۱۹۵۴ میلادی (۱۳۳۳ شمسی) در آن شهر صعود نمود و تشییع جنازه اش برای افراد غیربهرانی نمونه‌ای از وحدت در کثرت و الفت و محبت بین پیروان مذاهب متنوع بود. حضرت ولی امرالله یک شیشه عطر گل سرخ را یکی از زائرین اعطا فرمودند که در دارالسلام بر روی قبر زرین تاج خانم بیاشد و این نشانه‌ای از علاقه آن حضرت به خدمات ایشان بود.

۵۹. افروخته (دکتر یونس خان)

جناب دکتر یونس خان افروخته، فرزند مشهدی حسین، در سال ۱۸۶۹ میلادی (۱۲۴۸ شمسی) بدنیا آمد. حضرت عبدالبهاء در همه جا شفاهاً و یا در مکاتبات وی را جناب خان مخاطب می فرمودند. ایشان در سن ۷ سالگی همراه والدین خود به طهران نقل مکان یافت و تحصیلات مقدماتی خویش را در آنجا پ پایان رساند و دو زبان فرانسه و انگلیسی را فرا گرفت و در بانک بین المللی روس در طهران استخدام شد و منشی زبان خارجه شد. در ۱۴ سالگی پدرش به فرمان کامران میرزا در زندان بسر می برد و وی هر روز به ملاقاتش می رفت. غذا و لباس برایش می برد و از احمای دیگر که در زندان و هم زنجیر پدرش بودند دیدن می نمود و دلسوزی می کرد.

در سال ۱۸۹۶ میلادی (۱۲۷۵ شمسی) قصد تشریف به آستان مقدس و زیارت حضرت مولی الوری نمود. به شرف لقای محبوب عالمیان نایل شد و در طول اقامت خود که در حدود سه چهار ماه بود به ترجمه زبان انگلیسی می پرداخت و مراسلاتی که از غرب به ارض مقصود می رسید به فارسی ترجمه می نمود و تقدیم مبارک می کرد. سپس به ایران مراجعت نمود و به کار سابق خود اشتغال یافت. حضرت عبدالبهاء در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) ایشان را احضار فرمودند و مدت ۴ سال در حضور مبارک بسر برد. ایشان که دارای قلمی شیوا بود بخوبی از عهده ترجمه مکاتبات برمی آمد و با قریحه شعر خویش بعضی عرایض را که به زبان فرانسه یا انگلیسی به نظم سروده بودند خود آنها را برشته نظم درمی آورد.

امه الله میسیس بارنی دریفوس دو بار به حضور مبارک حضرت مولی الوری مشرف شده و بار دوم با کاتبی بنام میس روزنبرگ همراه بود. معظّم له در بحر اعظم الهی غوص نموده و لثالی گرانبهای روحانی بدست می آورد و مطالب

پیچیده مسیحیان را به کاتب خود تفهیم می نمود که جناب دکتر آنها را بفارسی ترجمه می کرد. سپس حضرت عبدالبهاء به سئوالات پاسخ می دادند. سپس روزنبرگ این سنوال و جواب را به انگلیسی و جناب میرزا منیر که افتخار حضور داشت به فارسی می نگاشتند.

این مذاکرات بر سر میز نهار صورت می گرفت و چندین ماه ادامه داشت و هیکل مبارک برای آنکه از خستگی دو مترجم و کاتب بکاهند جملاتی کوتاه و مزاح آمیز می فرمودند و مجموعه این سنوال و جواب در کتاب مستطاب مفاوضات (گفتگو بر سر نهار) به چاپ رسیده است.

جناب افروخته با کسب اجازه از محضر مبارک مرکز میثاق برای تبلیغ و نشر نفعات به اروپا سفر نموده و پس از مراجعت حسب الامر حضرت عبدالبهاء برای تحصیل علوم پزشکی عازم بیروت شد و در خلال سالهای تحصیل فصول تابستان به حضور مبارک سرافراز می شد. در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) به درجه کترا در طب نایل شد و بنا بدستور مبارک به ایران مراجعت نمود و به شغل طبابت و مشاغل دولتی پرداخت و به خدمات امری نیز اشتغال یافت.

در سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) بنا به دستور حضرت ولی امرالله به اروپا و امریکا سفر نمود و در سال ۱۹۲۹ میلادی (۱۳۰۸ شمسی) نیز از مشاغل دولتی کناره گرفت و مدت دو ماه در کشورهای اروپا به نشر نفعات پرداخت و سفرنامه خود را در کتاب ارتباط شرق و غرب در سال ۱۹۳۱ میلادی (۱۳۱۰ شمسی) منتشر نمود.

ایشان به افتخار الواحی از یراعه مبارک طلعت میثاق و ولی محبوب امرالله نایل شده و در سال ۱۹۴۷ میلادی (۱۳۲۶ شمسی) در طهران به ملکوت ابهی صعود نمود. صبیای ایشان سرکار نیروانا فرهومند و سرکار فرزانه یزدانی در جهاد کبیر اکبر به افریقا هجرت نمودند.

حضرت ولی امرالله خدمات و فضایل ایشان را در دو عصر رسولی و تکوین در تلگرافی به طهران مخایره و تجلیل فرمودند.

باری جناب دکتر افروخته در شعر و شاعری ذوقی سرشار داشته و به ادبیات فارسی علاقه مند بوده اند و در انجمن ادبی که جناب نعمت الله ذکائی بیضایی ترتیب داده بود شرکت می نموده و خود نیز قصاید و اشعار می سروده است. اینک قطعه ای از قصاید وی که بنام لطائف شوقیه نام گذارده است، درج می شود:

از شراب عشق ای دل دائماً سرشار باش
 خواب مخموری نعیزید تو را بیدار باش
 در بساط بزم لاهوتی ازین صهبا بنوش
 شاد شو خوشوقت شو سرمست شو سرشار باش
 گفته بسیار بی کردار می ناید بکار
 گفته ها را واگذار آماده کردار باش
 این دل سرگشته شیدائی سودائیم
 می ندانی از کجی کیستی هشیار باش
 سالها پروانه بودی در وصالش سوختی
 زین سپس در آتش عشقش سمندروار باش
 در گلستان الهی بر فراز شاخ گل
 (بلبلی برگ گلی بگرفته در منقار) باش
 جلوه معشوق دیدی شعر حافظ را بخوان
 (با همه برگ و نوا با ناله های زار) باش
 جغدوش در کنج خلوت بیتوا خفتن چه سود
 طوطی شکرشکن در ساحت گلزار باش
 سرخوش و سرمست مانند سلیمان خان عشق
 نعره مستانه زن در کوچه و بازار باش

۶۰- افغان (حاجی میرزا محمدعلی)

جناب حاجی میرزا محمدعلی از افغان سدره مبارکه و فرزند جناب حاجی
 میرزا سید محمد خال اکبر و سرکار حاجیه بی بی فاطمه صاحب می باشد. ایشان
 در ایمان و عرفان به امر مبارک به کمالات عالییه رسید و اولین فردی از
 خاندان جلیله افغان بود که به بشارت حضرت اعلی نسبت بظهور من ینظهره الله
 توجه نمود. وی به اتفاق چند تن از منسویین ابتدا در بغداد به حضور جمال
 اقدس ابهی مشرف شد و به افتخار ایمان و ایقان به حضرتش نایل شد. وی مورد
 عنایت مبارک قرار گرفت و الواحی به افتخارش عزّ نزول یافت و این قطعه از آن
 است.

تشهد انه فاز فی اول الایام بآثار قلمی و الحضور امام وجهی و باصفا ندائی
 و مشاهده افقی لعمری لایعادل بکلمه عما نزل فی هذالحن کنوز الارض و ثروتها
 و عزها و علوها و امارتها لان ما فیها سیفنی و ینظهر ما جعلناه فی هذاللوح
 کنزاً لافغانی و نسله تعالی ان یمدّمهم و یعزّمهم و یقرّیهم الله فی کل الاحوال انه
 هو الغنی المتعال و هو عزیز الفضال. (کتاب خاندان افغان سدره رحمان صفحه ۸۱)
 روزی هنگام غروب موقعی که ورود و خروج زائرین به عکا را دو نفر

دروازه بان بنام کج کلاه و سید ممانعت می نمودند، حضرت عبدالبهاء کالسکه ای را از دور مشاهده نمودند و در دروازه بان را اکرام فرمودند و جناب میرزا محمدعلی افغان به راحتی وارد عکا شدند. این نفس مبارک صورتی نورانی و بشاش داشت و در نهایت ثبوت و رسوخ ایمان و ایقان بود و روز به روز ترقی می کرد و بر انجذاب و اشتعالش می افزود. یاری پس از استفاضه فیوضات نامتناهی از حضور مرخص شده به صفحات چین سفر نمود و بعد به هندوستان رفته در آنجا صعود نمود. حضرات افغان در نظر داشتند جسد ایشان را در جوار مدینه الله دفن کنند. آقا سیداسدالله در بمبئی متحمل حمل جسد شد و به احترام به عراق رساند و در سلمان پاک، در ۳۰ کیلومتری بغداد، قرب ایوان مداین و نزدیک قبر سلمان دفن نمودند.

جناب میرزا علی محمد از بدایت جوانی تا ایام ناتوانی با روی نورانی در بین خلق چون شمع روشن می درخشید تا آنکه به افق عزت ابدیه برپرید و در بحر انوار مستغرق شد. حضرت عبدالبهاء به افتخارش زیارتنامه ای نازل فرموده اند.

۶۱- افغان اعلائی (حاجی میرزا بزرگ)

جناب حاجی میرزا بزرگ افغان اعلائی، فرزند جناب آقا سیدمحمد نورالدین، از منسوبین حضرت نقطه اولی می باشد که در سال ۱۸۷۳ میلادی (۱۲۵۲ شمسی) در شیراز تولد یافته و بنام حاجی میرزا زین العابدین نیز مذکور گشته است. در کودکی در دامان مهر و محبت والدین مهربان خود، میرزا آقا سیدمحمد نورالدین و سرکار مریم سلطان بیگم، پرورش یافته و به تحصیل معارف عمومی و امری نایل شده است. در ۱۰ سالگی عظمت جمال اقدس ابهی را درک نمود و عریضه ای تقدیم حضورش نموده و به افتخار لوح مبارکی نایل شد. در ۱۸ سالگی سعادت آن را یافت که به شرف لقاء فائز گردد و مدت ۹ ماه کسب فیض و برکت کند و پس از مراجعت به ایران که حادثه جانگداز صعود نیر آفاق اتفاق افتاد و احبای الهی را دچار غم و اندوه کرد بدستور طلعت میثاق در پرت سعید اقامت گزید و به تجارت پرداخت و زابیرین را راهنمایی می کرد و در مواقع لزوم به کمک آنها می شتافت. پس از ده سال اقامت در پرت سعید مأمور مراجعت به ایران شد و به شیراز رسید. در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) که بحبوحه حملات معاندین بود به کمک پدر شتافت و حفاظت بیت مبارک را عهده دار شد و تعمیر آن را آغاز کردند و پس از درگذشت پدر با برادر خود، جناب حاجی میرزا ضیاء،

تعمیر آن را بپایان رساندند و هیکل مبارک را شادمان نمودند.

جناب افنان اعلائی مردی فاضل و با کمال بود و به زبان عربی تسلط داشت و در تربیت و تدریس به کودکان و جوانان کوشش بسیار می کرد. کتاب مستطاب اقدس را به آنان تدریس می نمود و با احکام الهی آشنا می ساخت. به عضویت محفل روحانی شیراز انتخاب می شد و سمت منشی داشت و در چند لجنه نیز عضویت داشت. با احبای الهی در شرق و غرب در تماس بود و با خط زیبایی خود الواح مبارک برایشان می فرستاد. بیانی فصیح داشت و گفتار و رفتارش زیانزد آشنا و بیگانه بود و خانه اش به روی زایرین باز و از آنان پذیرایی می نمود و از آنجا به زیارت بیت مبارک که جنب خانه اش بود هدایت می نمود. وی در سال ۱۹۴۱ میلادی (۱۳۲۰ شمسی) از دارفانی به جهان باقی صعود نمود.

۶۲- افنان کبیر (حاجی میرزا حسن)

جناب حاجی میرزا حسن از اعظم مهاجرین و مجاورین می باشند. هنوز طفل رضیع بود که از ثدی عنایت حضرت اعلی بهره و نصیب گرفت. به تحصیل علوم و فنون پرداخت و شب و روز در غوامض مسائل الهی متفکر بود. در علوم مادی نظیر ریاضی و هندسه و جغرافی نیز ماهر بود و اوقاتی قلیل صرف تجارت می نمود و اکثر اوقات در مطالعه و مذاکره می گذراند. سخنش در نهایت ایجاز بود. در ایام حضرت اعلی نفعه هدایت کبری به مشام رسید و در ایام جمال مبارک نار محبت الله جمیع حجبات اوهام بسوخت و به ترویج امرالله پرداخت. پس از شهادت حضرت اعلی از حضرت حرم مواظبت فرمود و به این منقبت عظمی موفق گردید. چندی بعد ایران را بگذاشت و به ظل عنایت در جوار حضرت مقصود شتافت و مدتی در بیروت با عالم شهیر خواجه فندیگ ملاقات نمود و وی در بعضی محافل توصیف از فضل و کمال افنان کبیر می نمود. ایشان در ارض اقدس، و در جوار مبارک، افکار خود را در فضایل عالم انسانی حصر می نمود و بسیاری از اوقات به اکتشافات نجوم مشغول می شد و در نهایت فراغت و غایت مسرت ایامی خوش بسر می برد. پس از صعود جانگداز نیر آفاق فرح و مسرت به آه و حسرت مبتدل گشت ولی تحمل فراق ننمود. در مدتی قلیل روح مبارکش ترک این جهان نموده به جهان ابدی شتافت و در جنت لقا فائز و مستغرق بحر انوار شد.

جناب حاجی میرزا محمدتقی، فرع جلیل از افنان سدره مبارکه است، و با حقیقتی نورانیه و جلوه‌ای رحمانیه، به مجرد قرائت رساله ایقان منجذب به نفعات اللّٰه شد و لیبیک گویان به عراق شتافت و در دارالسلام به ساحت اقدس مشرف شد. وجه مبارکش چنان نورانی بود که احبباء نامش را در عراق افنان ملیح گذاشتند. فاتحه الحیات انجذاب به نفعات اللّٰه و خاتمه المطاف اعظم خدمت به امراللّٰه، خوش رفتار و خوش گفتار و خوش کردار بود. حرکات و سکنات و معاملاتش تبلیغ امراللّٰه بود. در ایام اقامت در یزد به ظاهر تجارت و به حقیقت انتشار نور هدایت نمود. پس از صعود نیر آفاق نهایت ثبوت و رسوخ در میثاق ظاهر نمود. تجارت اصلاک و عقّار ترک کرد و به عشق آباد شتافت و به ساختن بنای مشرق‌الاذکار پرداخت و به کمک و مساعدت احببای عشق آباد موفق شد و جمیع اموال خود را به این مصرف رساند.

حضرت عبدالبهاء می فرمودند بشاشت غربیی داشت و هر وقت محزون می شدند و با ایشان ملاقات می نمودند فوراً فرح و سرور رخ می داد، وی از جمله ۲۴ پیر باب ۱۱ کتاب اشعیا می باشد که قبل از کوس الست طبل بلی زد. عاقبت در نهایت روحانیت و نورانیت در جوار مقام اعلیٰ به ملکوت ابهی شتافت. ایشان به افتخار چند لوح از یراعه حضرت مولی الوری نایل گشته و عموماً شامل مباشرت در ساختمان مشرق‌الاذکار و دستورات لازم مربوط به آن می باشد.

هواللّٰه عشق آباد حضرت افنان سدره مبارکه جناب حاجی علیه بهاء اللّٰه

الابهی ملاحظه فرمایند.

هواللّٰه

ایتها الفرع الجلیل من السّدره المبارکه مکتوبی خطاباً بجمیع احبباء الهی مرقوم کردید که بر کل لازم است که در این امر عظیم همتی بنمایند این مسئله بسیار سبب مشقت آن حضرت است ولی چون بنیان اول مشرق است لذا نهایت اهمیت را در ملاعلی و ملکوت ابهی دارد و یقین است که تأیید متتابع خواهد رسید مطمئن باش ابواب و تنصر من قام علی نصره امری مفتوح خواهی یافت و هذا وعد غیرمکذوب جمال ابهی و حضرت اعلیٰ روحی لهما القداء معین و ظهیر و نصیر و دستگیر ما هستند دیگر چه خواهیم و چه جوئیم نصرت فرموده و می فرمایند لعمراللّٰه هذا هو الفوز المبین هذا هو الفیض العظیم اشکراللّٰه علی ما افاض و اختار و خصّص و یختصّ برحمته من یشاء قل اللّٰهم مالک الملک و

علیک التحية و الثناء ع ع

ایشان پس از خاتمه بنای مشرق الاذکار به ارض اقدس شتافت و در پناه مقام اعلی در نهایت تضرع و ابتهاج ایامی بسر برد مشرف بمقامات مبارکه شد و در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) در حیفا به ملکوت ابهی صعود نمود.

۶۴_ العازار حکیم (ملا)

جناب ملا العازار، پدر بزرگوار جناب حکیم آقاچان، بود و ینام حکیم شهرت داشت و یکی از حاخامهای بانفوذ و صاحب کرامت و بقدرتی ربانی متباهی و از خاندان کوهن بود که نسبتش به هارون برادر حضرت موسی می‌رسید. به مسائل مذهبی و اجتماعی احاطه کامل داشت و مورد تکریم بنی اسرائیل در ایران بود. ازدواجهای خیلی نزدیک را که بین کلیمیان رواج داشت تحریم کرد و آنان را از خوردن نخود و لوبیا و نان در عید نیشان برحذر داشت و بخوردن نان فطیر تشویق نمود. ایشان بعد از فرزند خود، جناب حکیم آقاچان به مقام ایمان و ایقان نایل گردید و به اعزاز وی لوح مهیمنی از پیراعه جمال اقدس ابهی به عنوان لاله زار عزّ تزول یافت.

جناب لاله زار

بسمی الناطق بین السموات والارضین

انشاءالله به عنایت الهی به آنچه الیوم نزد ربّ ابراهیم و اسحق و یعقوب محبوب است فائز باشی قسم به آفتاب بیان رحمن که چشم از برای این یوم عزیز خلق شده آذان از برای این ایام بوجود آمده هیکل از برای این روز بدیع است و جان از برای ادراک این امر منیع جهد نمائید شاید از اردن الهی بیاشامید و مسجد اقصای حقیقی را طواف نمائید هر که الیوم به استقامت تمام بر امر مالک انام قیام نمود او ساجد و خاضع و طائف و راکع بوده و هست کذلک اشهد المظلوم فی هذا السجن المبین یا لاله زار ان افرح بذکری ایاک نصرالله احب من کلشی فی کتاب عظیم و الحمد لنفسی العزیز العلیم.

(لوح مبارک بقلم جمال قدم از نسخه نگارنده استنساخ نموده و اصل آن در ارض اقدس است.)

۶۵_ الفت (آقا محمدحسین)

جناب الفت، فرزند محمد مهدی، در سال ۱۸۵۱ میلادی (۱۲۳۰ شمسی) در یزد متولد شد و در آنجا فارسی و عربی آموخت و با پدرش به شغل عطاری

اشتغال داشت و در ساعات فراغت بنا بر ذوق و استعداد خویش کتب دینی و عرفانی را مطالعه می نمود و رفته رفته با رؤسای شیخیه آشنا شد و بجرگه آنان پیوست. قبل از ایمان به معلومات دینی خیلی مغرور بود چه با بیانی ساده، شیرین و دلنشین مطالب مورد بحث را ادا می کرد و شنوندگان را مجنون می نمود و مورد احترام آنان قرار می گرفت. کتاب ارشادالعلوم را برای جماعتی از شیخی ها تفسیر و تبیین می نمود. به مسجد می رفت و با آنان نماز می گذارد. وی با آقا حسن نامی از شیخی ها، که تازه تصدیق کرده و ایمانش افشاء نشده بود، وارد صحبت شد و آقا حسن وی را تشویق کرد تا با جناب مالگیری مباحثه کند و او را به راه راست هدایت نما. وی نظر مالگیری را درباره حاجی محمدکریم خان جویا شد و جناب مالگیری با شهامت و قدرت کلام فرمود وی ظلمتی است در برابر نور. الفت، سخت از این پاسخ ناراحت شد و جلسه را ترک نمود و در دکان خود کماکان ارشادالعوام را مطالعه می کرد که یکی از آشنایانش رسید و گفت شرحی راجع به حاجی کریمخان دیده ام که جالب بنظر می رسد و فردا برایت خواهم آورد. روز بعد یک جلد کتاب مستطاب ایقان و لوح مبارک قناع را خطاب به حاجی محمدکریم خان در اختیارش گذارد و پس از مطالعه آن دو سفر کریم که در روح و روانش تأثیر نموده بود به حقانیت جمال اقدس ابهی معترف گشت و به زیور ایمان و ایقان آراسته شد و به اعزازش لوح مبارکی از حضرت مولی الوری عزّ نزل یافت. پس از زیارت لوح مبارک با انقطاعی کامل و استغنائی طبع به تبلیغ امر مبارک اقدام نمود و با قدرت بیان و فصاحت و ملاحظت گفتار طالبان حقیقت را بسر منزل مقصود هدایت می کرد و خود نیز به تکمیل علوم دینی و عرفانی و مطالعه آثار و الواح می پرداخت. وی به امر مبارک اقبال کرده، سرانجام مسلمین و مریدان کریمخان متوجه شدند و بر آن شدند که عناد خود را ظاهر سازند و منتظر فرصت بودند تا ضوضای بزرگ یزد در ۱۹۰۳ میلادی برپا شد. تصادفاً در آن روز جناب محمود زرقانی وارد یزد شده و قرار گذارند که جناب الفت ایشان را به یوانات ببرند. اشرار ابتدا دکان عطاری جناب الفت را آتش زدند و سرمایه اش را بباد دادند. سپس بخانه اش هجوم بردند و با چوب و چماق و زنجیر و تفنگ و چوب قپان در خانه را شکسته و آتش زدند. همسر و بچه ها بخانه همسایه خود جواد عطار پناه بردند و آن نامرد با کمال قساوت آنان را به آشوبگران تسلیم کرد. چادر و چارقدش دریدند و موهایش بدست پیچیدند و کتک کاریش کردند یکی از احباب

متمکن به لباس درویشی و صدایی رسا فریاد زد که این چه مسلمانی است که چادر از سر نامحرم بردارید و موهایش نشان دهید. سرانجام آن مخدره را بخانه امام جمعه بردند و در آنجا پس از سئوالاتی چند خادم وی را همراه خود به منزل جواد عطار برد.

پس از آنکه سر و صداها پایان یافت و لهیب ضوضا خاموش شد جناب الفت با عائله خود به طهران رفته و اقامت گزید و در تیمچه صاحب الدوله دکان عطاری دایر کرد و شبها نیز در احتفالات مختلف حضور می یافت و با قدرت بیان، قوت برهان و شیرینی گفتار و حسن استدلال شهره آفاق شد و در مجامع روحانی شمع انجمن گردید.

جناب الفت به سفرهای تبلیغی می پرداخت و در شهرهای مختلف نفوس را به هدایت رهنمون و به خلق ایمان مزین می ساخت دو بار به حضور حضرت من طاف حوله الاسماء مشرف شده و مورد عنایت و الطاف مبارک قرار گرفته و در سال ۱۹۳۶ میلادی (۱۳۱۵ شمسی) طایر روحش از جهان تنگ ناسوت به عالم ملکوت پرواز نموده و به اعزاز آن بزرگوار الواحی چند از خامه حضرت مولی الوری عز نزول یافته که یکی از آنها در اینجا مذکور است:

هوالبهی - ارض یا - جناب آقا حسین عطار ملاحظه نمایند.

هوالبهی

ای عطار نفعه مشکبار بر اقطار نثار کن و نسیم جانپرور از مَهَبَة عنایت استنشاق نما صبح مبین را از افق ملکوت ربّ کریم مشاهده کن و نجم بازغ را از مطلع آمال شارق بین و از کلفتی فارغ شو سحاب رحمت در ترشح است و دریای حقیقت در تموّج نور تأئید از ملاء اعلیٰ بر جمیع آفاق منتشر ولی اهل فتور محروم و مهجور و غیر مختبر ملائکه نصرت صفا بعد صفّ در نزول و جنود سجود از هر جهت در هجوم و نجوم سعود از هر افق مشهود و معلوم حیف صد حیف که افسردگان از بصر ظاهر نیز محروم ملاحظه در ارض یا نما که چند سنه قبل اهل طغیان چگونه سبیل را بر اهل عرفان تنگ قطع نموده بودند و افق آن ارض را چنان به ظلمات ظلم مکتر کرده که هر شمعی خاموش بود و هر قلبی از شدت حرقت پر جوش حالا ملاحظه نما که حال چگونه است وصیت نفوذ امرالله چسان علم مبین در جمیع جهان خافق است و صبح منیر بر کلّ کیهان شارق کوکب بازغ امرالله ساطع است و نور جمال لامع این است نصوص موعود در کتب و زیر و الواح با وجود این نفوسی خفاش صفت با دیده

کور فریاد اینِ التّور می نمایند بگو هذا النّصر هوالتّور و هذا هوالفیض الموفور
هذا هوالماء الطّهور هذا هوالبحر المسجور هذه هي الكأس التي مزاجها كافور و
یل لكم ایّها المجرمون تعسا لكم ایّها المحتجبون سحقا لكم ایّها المرتادون و
ضلالا لكم ایّها المتزلزلون و خسرانا لكم ایّها النّاکثون و حجابا لكم ایّها
المارقون باری بکوش تا در آفاق خادم میثاق گردید و دافع نفاق والبهاء علیک.

ع ع

٦٦_ الهیار (حاجی)

جناب حاجی الهیار از مؤمنین حضرت نقطه اولی بود و پس از آنکه حضرتش
به شهادت رسید به سفارش کلانتر، به اتفاق جناب حاجی سلیمان خان، دو جسد
مبارک حضرت اعلی و انیس را به میلان حمل نمودند.

٦٧_ ام اشرف (عنبر خانم)

عنبر خانم زنی متهور و شجاع و دارای ایمانی قوی بود و به علت نام
فرزندش سیدعلی اشرف زنجانی شهید، ام اشرف ملقب گردید و جزو اصحاب در
قلعه علیمردان خان زندانی شد. فرزندش پس از بلوغ ایمانی عجیب و عرفانی عالی
یافت. اعداء هر چه کردند که وی تبری کند اثری نبخشید. مادرش را حاضر
کردند تا وی را نصیحت کند تا تبری کند و از کشتن نجات یابد. ام اشرف
همانکه چشمش به فرزند دلبنده افتاد فریاد برآورد که اگر گوش به حرف این
اشخاص دهی و تسلیم شرارت آنان شوی شیرم بتو حرام خواهد بود.

جناب اشرف با کمال اطمینان و استقامت بشهادت رسید. ام اشرف با وجودی
که ناظر شرارت اعدا بود و پسرش گرفتار ظلم و ستم آنان، جزع و فزع ننمود و
اشک از چشمانش جاری نشد و در آن روز چنان شجاعت و صبر و ثباتی از وی
ظاهر شد که دشمنان و جلادان را دچار حیرت و تعجب نمود. وی به جسد
فرزندش گنّت روزی که تو بدتیا آمدی با خدا عهد کردم ترا در راهش فدا کنم و
حال چقدر مسرورم که به نذر و پیمان خود وفا نموده ام .

٦٨_ امیر قفقازی (آقا مشهدی)

جناب آقا مشهدی امیر قفقازی، گویا در عصر رسولی و عهد میثاق بشرف
ایمان نایل شده است. وی قبل از ایمان مردی سفاک و بی باک بود و پس از

ایمان به خلق و خوی انسانی سرافراز گشت. حضرت عبدالبهاء در طول سفر مبارک به امریکا به ملتزمین رکاب می فرمودند اعمال خیریه چون ممدوحیت پیدا کرده اند لذا نفوس محض شهرت و جلب منفعت خود و تحسین خلق عمل خیر می کنند اما این سبب استغناء از تعالیم انبیاء نمی شود. زیرا اخلاق روحانیه سبب ترقی فطری و ترقی ذاتی است که نفوس، به جان یکدیگر را خدمت و حمایت نمایند ... بعد ذکر آقامشهدی امیر قفقازی فرمودند که قبل از ایمان به درجه ای بی باک و بی رحم بود که نفوس کثیره را بقتل رسانیده بود ولی بعد از ایمان به قسمی خلق جدید شد که گلوله بر او انداختند ابداً دست به دفاع نگشود.

(از بدایع الآفکار)

۶۹- امین (حاجی ابوالحسن)

جناب حاجی ابوالحسن اردکانی که به حاجی امین، شهرت یافته دومین امین امر مبارک می باشد. این مرد بزرگوار برای کشف حق و حقیقت متحمل زحمات بسیار شد و با اکثر مبلغین امرالله به میباحه و مجادله پرداخت و سرانجام پرده اوهام بسوخت و به حضور حضرت بهاءالله بار یافت و به زیور ایمان آراسته شد و به مقام عین الیقین فائز گردید. وی چند بار به زندان افتاد. در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) شورشیان و آزادیخواهان اوراقی انتشار می دادند و سلطنت را تهدید می نمودند. ناصرالدین شاه بهائیان را مسئول انتشار اوراق ناربه می پنداشت و بعضی از مشاهیر اعیان از جمله جنابان حاجی آخوند ایادی و حاجی امین را به قزوین تبعید کرد. حاجی امین مدت ۱۸ ماه در زندان قزوین اسیر زنجیر بود و بعد به انبار طهران انتقال یافت. سال بعد اعیان تلاش نمودند و وسیله استخلاص ایشان را فراهم ساختند و همزمان، صعود مبارک اتفاق افتاد و بر عهد و میثاق راسخ و استوار شد.

حاجی امین مردی خاضع و قانع بود و با لهجه خاص خود نکته های شیرینی برای اعیان نقل می نمود و آنان را تشویق می کرد. وی همواره برای جمع آوری تبرعات به منازل اعیان می رفت و بدون آنکه به آنان تکلیف کند راهی برای جمع آوری تبرعات بکار می برد مثلاً از مادری پیراهن کهنه شوهرش را می گرفت و از آن قطعاتی بیبزرگی یک دستمال می برید و به مادر می داد تا برای بچه هایش بکار برد و مبلغی از آن بدست می آمد.

جناب حاجی امین همواره مورد عنایات خاصه حضرت بهاءالله و حضرت

عبدالبهاء بود. وی به اعزاز نزول الواحی مفتخر شد که یکی از آن الواح زینت بخش این صفحات است.

هو الله

ای امین عبدالبهاء آفرین از ملاء اعلیٰ بشنو زیرا در خدمت به آستان مقدس صادقی و در عبودیت جمال ابهی سهیم و قرین عبدالبهاء شکر کن حضرت کبریا را که به چنین موهبتی موفق و مؤید شدی مدح و ستایشی که در حق جمیع احباء الله و آماء رحمن نموده بودی فی الحقیقه جمیع مقرون بصواب الیوم اهل ملکوت از استقامت و ثبوت احباء و آماء رحمن در نهایت بشارت و سرورند و از این استقامت عنقریب نتایج عظیمه ظاهر خواهد شد الحمد لله شرق پر اشتعال است و غرب پر انجذاب و علیک البهاء الابهی ع ع

۷۰_ امین (شاه محمد)

جناب شاه محمد در عنفوان جوانی ندای الهی شنید و توجه به ملکوت ربانی نمود پرده اوهام بدرید و به مقصود دل و جان رسید. در کمال ثبوت و استقامت معرضین و معرضین را مقاومت کرد و بر ثبات و با استقامت افزود. آتش عشق چنان شعله زد که صبر و قرار نیافت. از یزد چون نسیم صبا کوی و بیابان پیمود و بسر منزل جانان رسید و بشرف لقاء در عراق فائز گشت و مظهر عنایات نامتناهی شد و به لقب امین فائز شد و مأمور رجوع به ایران گردید و سبب اشتعال و انجذاب دوستان شد. پس از چندی با جناب حاجی ابوالحسن امین ثانی در سجن اعظم وارد شده و در عکا به تعب و مشقت بسیار گرفتار شدند. وی حامل الواح الهی شد و در نهایت انجذاب دل و جان به ایران شتافت و به خدمت پرداخت. دقیقه ای آرام نداشت و شب و روز مانند طیور در پرواز بود. تا آنکه در میاندوآب آذربایجان گرفتار دست اشرار اکراد شد و آن عوانان بدون جستجوی حال آن بیگناه وی را شهید کردند خیر شهادت وی چون به ارض سجن رسید جمیع مسجونین محزون و دلخون شدند. حتی در ساحت اقدس آثار حزن ظاهر و مشهود بود. الواح متعدد در حق او نازل شده است.

۷۱_ امین العلماء (ملا عبدالعظیم اردبیلی)

جناب ملا عبدالعظیم، فرزند ملا مهدی اردبیلی امین العلماء، در شهر اردبیل متولد شد و بعد از فراگرفتن مقدمات علوم برای ادامه تحصیل به عتبات رفت

و پس از فوت پدر صاحب عنوان دولتی امین‌العلماء مقتدر شد و پیشنمازی مسجدی در اردبیل به وی انتقال یافت و به کار قضاوت مشغول گشت.

وی مردی بی‌آزار ولی عیاش بود. سه تن از اجداد اردبیل، از جمله خان اوغلان ملقب به مختار نظام، با او به مذاکرات امری پرداختند و کتب استدلالیه و الواح و آیات به وی تسلیم نمودند. در اثنای جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) که به مطالعه آثار مبارک می‌پرداخت متوجه انذارات آلمان شد. چه آن کشور در منتهای قدرت پیش می‌رفت و انذار حنین برلین را غیرقابل تصور می‌پنداشت و ایمان خود را موکول به وقوع آن انذار کرد. روزی مختار نظام روزنامه‌ای را که در صدر آن جمله (شکست آلمان) بود به امین‌العلماء داد و حجت را بر وی تمام کرد. او تصدیق امر مبارک نمود با وجود این به مرحله ایقان فائز نشد. چندی بعد که در قزوین به قضاوت اشتغال داشت بیمار شد و با مداوای جناب حکیم الهی به زیور ایقان آراسته شد. سپس در اردبیل بنای تبلیغ گذارد و جمعی از افسران ارتش به امر مبارک اقبال کردند و در نهایت مسرت موفق به تشکیل محفل روحانی شد.

ذوق و شوق امین‌العلماء ایمانش را بر ملا ساخت و مانند رائحه مشک افزا و خورشیدی تابان انتشار یافت. روضه خوانهایی که با او مصاحبه می‌نمودند شکست خوردند و میرزا علی‌اکبر مجتهد که آخوندی فاسدالاخلاق کثیف و شهوتران بود مردمان ساده‌لوح را بر علیه او تحریک نمود و امین‌العلماء را در نزد آنان بدنام ساخت. وی رفته رفته احترام خود را از دست داد، محکمه‌اش از رونق افتاد و به تنگستی مبتلا شد. برای رهایی از فقر، دست بدامان میرزا محمدعلی که به علم جفر آشنایی داشت شده و از او خواهش نمود که حوادث آتیه کند و سرنوشت و آینده وی را روشن سازد. وی با علم جفر نتوانست راه حلی برای رهایی وی از تنگستی بیابد ولی با استخراج نام میرزا حسینعلی به حقانیت جمال اقدس ابهی پی برد و به امین‌العلماء گفت که (ایشان خلیفه‌ای از جانب خداوند می‌باشند برای رهایی خلق در ارض) و خود او بزبور ایمان آراسته شد سپس درباره سرنوشت امین‌العلماء مطالعه نمود و گفت که پس از مطالعات دقیق به این نتیجه رسیده‌ام که پس از انقضای چهل روز کارت بجایی خواهد رسید که اهل عالم بتو غبطه خواهند خورد و اشاره‌ای هم به شهادت نموده بود. امین‌العلماء از این پاسخ متحیر شد و فکر شهادت به مخیله‌اش خطور نمی‌نمود. چهل روز هم سپری شد و گشایشی در کارش حاصل نشد.

در همان ایام در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) ایام صیام احباء باماه رمضان مسلمین مصادف بود و روز عید نوروز جناب رضوانی و امین العلماء با هم نهار می خوردند و روزه خواریشان در ماه رمضان برملا شد آخوندها و میرزا علی اکبر برای قتل امین العلماء توطئه نموده و آقا بالای بقال سی ساله را با قولها و وعده های تو خالی تطمیع نمودند. او با وجود مراقبت نظامیان و قوای انتظامی به بهانه پیغام دادن به امین العلماء نگهبان در را گول زد و خود را داخل منزل نمود و با قمه ای که پنهان داشت به داخل امعاء و احشاء ایشان فرو کرد و وی را به شهادت رساند.

مراقبین، آقا بالا را دستگیر کردند. جناب حبیب الله خان متبر دبیر سپهبد احمدی بود جریان شهادت را به اطلاع ایشان رسانید و دستورات لازم صادر شد. آقا بالا بدار آویخته شد و میرزا علی اکبر تبعید گردید.

هیکل مبارک حضرت ولی امرالله توقیع منیعی به افتخار محفل روحانی اردبیل مبنی بر شهادت جناب امین العلماء و ظلم و ستم اعداء و معاندان صادر فرمودند و همچنین شرح شهادت آن طلیعه هدی را به محفل مقدس مرکزی امریکا و سایر محافل روحانی فرستادند.

ب

۷۲_ بابای وکیل (کربلایی)

جناب کربلایی بابای وکیل با جناب آقا سیدجواد قزوینی که از اهل ایمان بود معاشرت داشت. آقا سید جواد به سلامت نفس و صفای بابای وکیل اطمینان داشت و وی را باوفا و منصف که خود را ظاهراً به شیخیه منسوب می داشت تشخیص داده بود. آقا سیدجواد با وی به مذاکرات امری پرداخت و با براهین عقلی و دلایل نقلی امر مبارک و ظهور حضرت نقطه اولی را برای وی ثابت کرد. به هدایت وی موفق گردید و به زیور ایمان آراسته ساخت. کربلایی بابا با شور و اشتیاق در صدد آن برآمد تا به هدایت دوستان پردازد و آنان را نیز از این نعمت آلهی مرزوق و برخوردار سازد. ابتدا به تبلیغ جناب عندلیب پرداخت و ایشان را به گلستان ایمان بیاراست.

(مصایح هدایت جلد هفتم)

۷۳_ باقر نجار (استاد)

جناب استاد باقر از اهل کاشان بود و با برادر برزگوار خود استاد احمد ندای الهی شنیدند. هر دو خطاب الست را لیبیک گفتند. آن دو در نزد یار و اغیار محترم و به دیانت و امانت و تقوی مشهور بودند ولی سرانجام دشمنان امرالله بر علیه آنان قیام نمودند و آن دو تاب تضییقات نداشتند لذا به عراق رفتند و به ظل مبارک شتافتند و در نهایت تضرع و ابتهال در عراق بسر بردند. جناب استاد باقر در عراق گرفتار اسارت شد و مدت زمانی را در موصل به اسارت گذراند و سرانجام به عکا هجرت کرد و به نجاری امرار معاش می نمود و در کمال سکون و وقار در پناه حضرت رحمن ایام عمرش بسر آمد و به ملکوت ابهی صعود کرد.

(تذکره الوفا صفحه ۱۱۶)

۷۴_ باقر تبریزی (ملا)

جناب ملا باقر تبریزی از حروف حی بوده و در چهریق به حضور مبارک حضرت اعلی رسید و آن حضرت کلیه الواح و آثار مبارکه را به اضافه قلمدان و انگشترهای عقیق و مهر و لوح مبارک هیکل که روی کاغذ آبی نفیسی با خط شکسته مرقوم فرموده بودند و شامل ۵۰۰ انشاق از کلمه بهاء بود به ضمیمه نامه ای بوسیله میرزا احمد کاتب (ملا عبدالکریم) به ملا باقر رساندند تا این

امانت را در طهران به جناب بهاء (حضرت بهاء‌الله) برساند و ضمناً به وی فرموده بودند که تو به حضور من یظهره‌الله مشرف خواهی شد.

۷۵_ باقراف

باقراف نام پنج برادر از سادات خمس، اولادان سید باقر تولمی در گیلان بودند که به مناسبت نام پدر به باقراف معروف و مشهور شدند و در عصر رسولی، عهد جمال‌قدم و عهد میثاق، در ظل امرالله بودند و به خدمات شایان موفق شدند. این پنج برادر بر اثر هدایت جناب عندلیب به شرف ایمان نایل و مفتخر شدند ولی همه اهل خانواده، آنان را از خود طرد نمودند و از ارث و مکتب پدر محروم گشتند و آنان که مجذوب و منجذب و مشتعل به نار محبت‌الله بودند اعتنائی به مال پدر ننمودند و از عطیه رحمانی، که حضرت مولی‌الوری به افتخارشان نازل فرموده، و لقب سادات خمس را به آنان اعطاء فرموده بودند برخوردار شدند و نام خانوادگی خود را خمسی گذاردند. از بین این برادران جناب سیدرضا، در جوانی به ملکوت ایهی صعود نمود و فرزندش جناب سیداحمد به خدمات امری پرداخت، سید محمود معلومات اسلامی کسب نمود و در جواهرشناسی شهرت یافت، میرعلی تقی در طهران در امور تجارت موفقیت یافت و بانی سرایی بنام سرای میرمحمدتقی گردید که پس از صعود وی وضایی برپا خاست.

۷۶_ باقراف خمسی (آقاسیداحمد)

جناب آقا سیداحمد باقراف، فرزند جناب آقاسیدرضا بود که در خردسالی پدر خویش را از دست داد و در بادکوبه تحت حمایت عموی خود جناب سیدنصرالله قرار گرفت و به علت پشتکار و صداقت مورد محبت ایشان واقع گردید و به تصدی امور ایشان پرداخت. سپس رهسپار گیلان شد و در رشت سکنی نمود و زندگی مجللی تدارک دید و باب معاشرت با اعیان رشت را مفتوح ساخت و از نفوذ خود استفاده نموده با حمایت جامعه بهائی و احبای الهی به دفع اشرار و اویاش پرداخت و با همکاری جناب ابتهاج‌الملک به مشکلات یاران رسیدگی و در مواقع لزوم به آنان مساعدت می‌نمود. هنگام طفیان میرزا کوچک خان و فتنه‌انگیزی شیخی که در دستگاه او بود بطور معجزه آسایی نجات یافت.

جناب آقا سیداحمد خمسی جزو ملتزمین رکاب حضرت عبدالبهاء در مسافرت

فرانسه و آلمان و اطریش بود و در مدت اقامت در پاریس در هتلی می‌زیست که هیکل مبارک نیز به آنجا انتقال یافتند. وی مفتخر به انجام خدمات ایشان گشت و آن حضرت به علت ابتلا به ذکام از استحمام در حمام پاریس پرهیز نمودند و آقاسیداحمد برایشان حمام ایرانی ترتیب داده و به استحمام آن هیکل اطهر می‌پرداخت. در نوروز سال ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) روز ۲۱ مارس بساط هفت‌سین فراهم نمود که مورد رضای مبارک قرار گرفت و به افتخار لوح مبارکی مفتخر گشت. جنابان مسعود خمسی و محمود خمسی از فرزندان آن بزرگوار می‌باشند که در ظل امرالله به خدمات شایان مفتخرند.

۷۷. باقرآف خمسی (آقا سیداسدالله)

جناب آقا سیداسدالله یکی از سادات خمسی می‌باشد ولی اطلاع زیادی از ایشان بدست نیامد فقط قلم اعلی در لوح اتحاد از وی یاد فرموده‌اند.

۷۸. باقرآف خمسی (آقا سید نصرالله)

جناب آقا سید نصرالله باقرآف یکی از برادران سادات خمس و از همه کوچکتر بود. ایشان در جوانی گیلان را ترک گفت و مقیم بادکوبه گردید و به تجارت پرداخت و مورد حمایت دولت متبوع خود قرار گرفت و در مدت اقامت در آنجا به خدمات امری نایل گشت و مکرر الواح و دستورات امری از ساحت مرکز میثاق برایش عزّ نزول می‌یافت و به موقع اجراء می‌گذاشت. پس از چندی فعالیت‌های امری و معاملات تجارتهایش وسیع‌تر شد و از بادکوبه به طهران عزیمت نموده و برای معاشرت با اعیان و اشراف و ابلاغ کلمة الله به نفوس مهمه که مورد تأکید و تأیید حضرت عبدالبهاء بود زندگانی مجللی پایه‌گذاری کرد و باب معاشرت را با آنان مفتوح ساخت و الواح نازله را طبق دستور مبارک به سفرا و بعضی از ارکان دولت می‌رساند. زندگی اشرافی و اعیانی ربطی به زندگانی خصوصی خانوادگی اش که در نهایت سادگی و صرفه‌جویی برگزار می‌شد نداشت ولی در مصارف امری صرفه‌جویی روا نمی‌داشت و در عزت و بزرگداشت امر دقیقه‌ای غفلت نمی‌نمود.

آقاسید نصرالله غالباً رأساً مجری دستورات مبارک قرار می‌گرفت و قریب یکصد لوح و مکاتیب از قلم اعلی و مرکز میثاق به افتخارش نازل شده و در بعضی موارد مأمور مشورت با جناب حاجی ابوالحسن امین حقوق‌الله بوده است.

ایشان چند ماه پس از صعود مرکز میثاق به ملکوت ابهی صعود نمود و بازماندگانش مورد عنایت حضرت ولی امرالله قرار گرفتند.
اینک از بین الواح بسیار به چهار لوح کوتاه برای تیمن و تبرک به شرح حال ایشان مبادرت می‌گردد.

هوالابهی

ای ثابت بر میثاق خیر وصول به محل مألوف واصل و در ظلّ ربّ حنون محفوظ و مصون باشید آن جناب حامل اوراق کثیره شدند که اگر نشر گردد منشور آفاق شود با وجود این صفرای شما نشکست.

آنچه در خمخانه داری نشکند صفرای عشق زان شراب معنوی ساقی همی بحری بیار ای رفیق انصافی بده خود بدیده خود نگرستی که تحریر چون دریای بی پایان با وجود این به آن همه اوراق کفایت ننمودی و خود را اهل قناعت می شمری باری دیگر کفایت و قناعت کن تا در ملکوت قانع حقیقی محسوب شوی در خصوص خانه اختیارش با جناب میرغلامست هر قسم می خواهد مجری دارد ابدأ کسی تکلیفی ننماید تکبیر ابدع ابهی ابلاغ نمائید ... ع ع

(مکاتیب عبدالباها، جلد پنجم صفحه ۱۴۵)

هوالله

ای نصر الهی فی الحقیقه در خدمات ربّ الآیات از هر جهت نهایت همت را میبذول داشتی و به منتهای جانفشانی قیام فرمودی علی الخصوص تأسیس مودع و دیعه مقدّس چون به این خدمت در نهایت حکمت موفق شوید گوی سبقت را از میدان موهبت بریائید در خصوص اعانه خیریه و موارد و مصارفش البته شما و اعضای محفل محترم نهایت دقت را خواهید فرمود این عبد به درگاه الهی عجز و زاری نماید و از برای شما تأییدی غیبی و توفیقی لاریبی تمنا و رجا کند این نوایای خالصه و این مقاصد مقدسه دلیل بر علویت فطرت و علوّ همت و عبودیت درگاه احدیتست البته مغناطیس تأیید گردد و الطاف رحمانیه جذب نماید ای پروردگار این بنده صادق را کوکب بارق نما و شهاب ثاقب کن در درگاه پناه ده و به راز پنهان آگاه نما شمع روشن کن و درخت بارور نما و فیض و برکت بخش تویی مقتدر و توانا و تویی بخشنده و مهربان ع ع

(مکاتیب عبدالباها، جلد پنجم صفحه ۱۸۹)

هوالابهی

ای حبیب من چندیست که اثر قلمی پدید نه و خبری از آن مفتون الهی و

شیدای جمال رحمانی نمی‌رسد چه شده است که بلبل از غزلخوانی در گلشن الهی باز مانده و چه واقع گشته که خم مل محبت‌الله از جوش و خروش افتاده و حال آنکه باید آنآ فآنآ جوشش و حرارت و سورتش زیاده گردد تا آن اقلیم را خمخانه صهبا جنت نعیم نماید آن جناب باید چنان نغمه و آوازی برآرند که امکان را به اهتزاز آرند و شرق و غرب را سرمست باده رمز و راز نمایند نه اینکه سکوت اختیار کنید و سر در آغوش صمت درآرید وقت نطق و بیانست و هنگام قیام به عبودیت حضرت یزدان عبودیت آن ذات احدیت امانت عظیمه است که ثقل اعظمست و آسمان و زمین و جبال از حملش عاجز پس حاضر شو که این بار گران را در کمال روح و ریحان چون این عبد حمل نمائی و مورد طعن و سبّ و شتم و تکفیر و تفسیق و شبهات امم گردی تا قطره از بحر بلایای جمال قدم روحی لعباده الفدا نصیب بری والبهاء علیک یا حبیبی ع ع

(مکاتیب جلد پنجم صفحه ۱۲۷)

هوالبهی

ای خادم جمال قدم حمد کن که به عنایت خاصه روح عالم موفق و مؤیدی و به عبودیت آستان مقدس با این عبد سهیم و شریک دیگر چه خواهی و چه جوئی چه گوئی و چه حرف شرعی داری والبهاء علیک. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء جلد پنجم صفحه ۱۲۷)

این لوح و مناجات منیع نیز به افتخار همسر ایشان عزّ نزول یافته و معظم له را مورد عنایت قرار داده‌اند:

هوالبهی

ای امة‌الله ورقة موقنه حضرت آقا سید نصرالله چون پیک سباء به مرکز سریر جمال ابهی روحی لمرقده الفدا وارد و بطواف مطاف ملاء اعلی فائز سر به آستان مقدس نهاد و با کمال عجز و نیاز از خداوند بی نیاز رجای صون و عون به جهت جمیع شما خواست و بدوش خود به رفاقت این عبد آبیاری روضه مبارکه نمود و کشت اعمال صالحه را آبیاری کرد و نیایه از شما نیز زیارت کرد البته مقبول خواهد شد پس بشکر حیّ قیوم قیام نما زیرا در شئون مشترکید ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء جلد پنجم صفحه ۱۲۰)

۷۹_ بالیوزی (حسن)

جناب حسن بالیوزی یکی از فضیای عصر تکوین نویسنده‌ای برجسته و توانا و

سخنرانی فصیح و از جمله ایادیان امر مبارک بود. ایشان در سال ۱۹۰۸ میلادی (۱۲۸۷ شمسی) در شیراز متولد شده و نسبت ایشان از پدر و مادر به خدیجه بیگم، حرم حضرت اعلی می‌رسد. نام پدرش موقرالذوله و مادرش منورخانم است. خود وی نیز به موقر بالیوزی شهرت دارد و پدرش حاکم بوشهر و خلیج فارس بوده است.

ایشان دوران صباوت خود را در بوشهر گذراند. در پنج سالگی پدرش وی را به زبان انگلیسی آشنا نمود. در کودکی به تحصیلات مقدماتی پرداخت و سواد فارسی فرا گرفت سپس همراه پدر سالیانی چند در هند اقامت نمود و در پونه نزد شیخ محمدفاضل جهرمی زبان فارسی و عربی آموخت و نزد میرزا محمد شفیع بوشهری تاریخ و جغرافیا و حساب یاد گرفت و زبان انگلیسی را در کلاسی که برای اطفال انگلیسی دایر کرده بودند دنبال کرد.

پس از مراجعت از هند به مدرسه سیروس طهران که به مدیریت دکتر عیسی صدیق اعلم اداره می‌شد به تحصیل معلومات عمومی پرداخت و بخاطر اینکه از نظر معلومات بالاتر و قویتر از شاگردان دیگر بود و به کلاس بالاتر ارتقا یافت.

تا زمانی که موقرالذوله در قید حیات بود صحبت‌های امری به لحاظ سیاسی در خانه به میان نمی‌آمد و فقط گاهی شیخ محمد جهرمی اشاره‌ای به امر مبارک می‌نمود. در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) که پدر وفات نمود با خانواده عازم شیراز شدند و در شیراز متوجه شد که تمام اقوام و بستگان ایشان بهائی هستند و در آنجا شروع به مطالعه کتاب مستطاب مفاوضات نمود و با تشویق مادر در احتفالاتی که در خانه آقا حسن بلورفروش در همسایگی ایشان برگزار می‌شد شرکت می‌نمود و به مطالعه آثار مبارک پرداخت و از مناجات‌های حضرت عبدالبهاء والواح مبارکه لذت می‌برد. سپس به مطالعه تاریخ سرگرم شد.

شیراز دبیرستان نداشت لذا عمویش با پرفسور براون مکاتبه نمود تا ایشان را به انگلستان اعزام دارد ولکن تقدیر الهی سرنوشت جناب بالیوزی را تغییر داد و وی در سال ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۴ شمسی) از طریق بوشهر به پرت سعید رفت و با راه آهن به حیفا رسید و آقا سید محسن دانی مادرش در ایستگاه منتظر ورود ایشان بود و با یکدیگر به اطاق زائرین رفتند و منتظر ورود حضرت ولی امرالله شدند. هیکل مبارک پس از ورود دربارہ امور تحصیلی در بیروت و وضع شاگردان بهائی آنجا بیاناتی فرمودند و ایشان را به تحصیل علوم و همکاری نزدیک با تلامیذ بهائی تشویق و تحریص فرمودند و محبت و عنایات آن حضرت جناب

بالیوزی را تحت تأثیر قرار داد و با کمال اشتیاق همراه با جناب دکتر افروخته به بیروت رهسپار شدند و در کالج نام نویسی کردند و در آنجا با جناب ابوالقاسم فیضی آشنا شده و هر دو دست دوستی و صمیمیت فشردهند. این محبت و اتحاد و رفاقت بین دو ستاره درخشان آسمان امر مبارک سالیان دراز ادامه داشت. آنها در کمیته مرکزی جوانان بهائی عضویت داشتند. همه ساله در ایام عید پاک هنگامی که شاگردان بهائی دانشگاه به ارض اقدس می‌شتافتند این دو دوست شاگردان را برای تشریف دسته‌بندی می‌کردند و اعزاز می‌داشتند و به زیارت اعتاب مقدسه و محضر مبارک حضرت ولی‌امرالله مشرف می‌نمودند.

دوران تحصیل بالیوزی مدت هفت سال بطول انجامید و گواهینامه فوق‌لیسانس تاریخ سیاسی اخذ نمود و در سال ۱۹۳۲ میلادی (۱۳۱۱ شمسی) افتخار تشریف به محضر حضرت ولی‌امرالله را یافت و از آنجا عازم انگلستان شد و در دانشگاه لندن به تحصیل علوم اقتصادی و همچنین روابط سیاسی اروپا با بنادر و جزایر خلیج فارس پرداخت و در سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) موفق به اخذ گواهینامه در رشته‌های مذکور شد و با وجود اشتغال به تحصیل از بدو ورود به لندن به فعالیتهای امری پرداخت. وی در سال ۱۹۲۲ میلادی (۱۳۰۱ شمسی) به عضویت محفل روحانی ملی انگلستان انتخاب شد و با فداکاری و از خودگذشتگی امور مختلفه امری را انجام می‌داد و هر چه دایره تشکیلات امر توسعه می‌یافت مسئولیت ایشان نیز بیشتر و سنگین‌تر می‌شد که در بدایت جنگ جهانی دوم موفقیت‌های چشمگیری نصیب جامعه بهائیان انگلستان شد. اولین مدرسه تابستانه تشکیل شده، اولین مجله بهائی انتشار یافت، اولین کنفرانس تبلیغی منعقد گردید، مؤسسه انتشارات تأسیس شد و دولت، محفل روحانی ملی و جامعه بهائیان انگلستان را به رسمیت شناخت. او راق زرین و پر افتخار امر در انگلستان گویای خدمات ذیقیمت جناب بالیوزی در طی ۵۰ سال می‌باشد.

ایشان در سال ۱۹۴۰ میلادی (۱۳۱۹ شمسی) به عنوان کارمند علی‌رتبه بی‌بی‌سی استخدام شد و برنامه رادیو فارسی را عهده‌دار گردید و با حقوق پرداختی مخارج اقامتش در لندن تضمین گردید. ایشان پس از درگذشت مادر خود در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ شمسی) به نمایندگی بی‌بی‌سی به ایران رفت و به امور خانوادگی رسیدگی نمود و در سال ۱۹۵۸ میلادی (۱۳۳۷ شمسی) از این شغل کناره گرفت.

جناب بالیوزی مردی موقر و متین با اخلاقی آرام بود و ظرافت و شوخ طبعی مخصوص بخود داشت. فصاحت کلام و سلامت بیان، رسائی گفتار و وسعت فضل و کمال، احاطه به تاریخ و موازین علمی و ادبی جناب بالیوزی شنوندگان را مفتون می ساخت و حضرت ولی امرالله در یکی از توابع مبارکه ایشان را سخنران درجه اول خطاب فرموده اند.

یکی دیگر از خدمات ایشان، تمشیت امور افریقا می باشد که تحت اشراف محفل روحانی ملی انجام می داد و بدنبال آن به دستور مبارک در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) اولین مؤتمر بین القارات در کامپالا تشکیل شد و ریاست جلسه را عهده دار بود و سخنرانی جناب سمندری را فی الیداهه ترجمه می کرد و در سال ۱۳۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) ایشان جزو هفت نفر از احبای الهی به مقام ایادی امرالله ارتقاء یافتند ولی طولی نپائید که حادثه جانگداز صعود حضرت ولی امرالله اتفاق افتاد و پس از استقرار عرش مبارک ایادیان امرالله به ارض اقدس شتافتند و به مدت ۶ روز به مذاکره و مشورت پرداختند و جنابان فیضی و بالیوزی مترجمین مذاکرات بودند و به این نتیجه منتهی شد که حضرات ایادیان تا پایان نقشه جهاد کبیر اکبر یعنی به مدت ۶ سال زمام امور را بدست خواهند گرفت تا در آن سال بیت العدل اعظم الهی انعقاد یابد. بنابراین نه نفر از آنان برای تمشیت امور لازم در مرکز جهانی امرالله ساکن گشتند. یکی از آن جمع جناب بالیوزی بود که به مدت دو سال به خدمت پرداخت و مدت شش ماه آن مصروف تنظیم و ترتیب آرشیو بین المللی گردید. سپس به انگلستان رفته و در مواقع ضروری در جلسات هیئت ایادی در ارض اقدس شرکت می فرمود.

ایشان در سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) به عنوان نماینده مرکز جهانی امرالله به کشورهای اکوادور و پرو در امریکای لاتین عزیمت نموده و در اولین انجمن شور روحانی این ممالک شرکت نمودند و در اولین جلسه محفل ملی برای راهنمایی آنان حضور یافتند. در خلال این اسفار به کانادا مسافرت نموده از مرکز سرخ پوستان دیدن نموده سخنرانی های مفصلی ایراد کردند و آنان را از اصول میادی امرالله آگاه ساختند و معتقد بودند که استعداد قابل توجهی برای پذیرش امر الهی در آنها وجود دارد. همچنین در سالهای ۱۹۶۲ در کانوتش هلند و دانمارک و در سال ۱۹۶۳ در اولین کانونشن بین المللی بهائی برای انتخاب بیت العدل اعظم در ارض اقدس حضور یافتند و چند روز بعد مؤتمر بین المللی

بهائی را در آلبرت هال لندن افتتاح نمودند.

جناب بالیوزی در اواخر حیات به علت خستگی مفرط و گرفتاریهای متنوع خانه نشین شد و در خانه به تألیف کتب و آثار گرانبهایی که مخلد و جاویدان است توفیق یافت و در ماه فوریه سال ۱۹۸۵ میلادی (۱۳۶۴ شمسی) از عالم ادنی به ملکوت ابهی صعود نمود.

کتب و تألیفات جناب بالیوزی از این قرار است:

در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) کتاب بهاءالله - ۱۹۷۰ میلادی (۱۳۴۹ شمسی) ادوارد براون و دیانت بهائی - ۱۹۷۱ میلادی (۱۳۵۰ شمسی) بهاءالله شمس حقیقت Baha'u'llah, The king of Glory. ایشان مایل بودند شخصاً پس از بوسیدن عتبه مبارکه جمال اقدس ابهی کتاب مزبور را در روضه مبارکه قرار دهد. پس از صعود ایشان رابرت بالیوزی منویات خاطر پدر بزرگوار خویش را اجرا نمود. کتب دیگری نیز بعد از صعود ایشان انتشار یافت. در سال ۱۹۸۱ میلادی (۱۳۶۰ شمسی) شرح احوال حرم نقطه اولی، خدیجه بیگم، و در سال ۱۹۸۵ میلادی (۱۳۶۴ شمسی) جلد اول کتاب بهاءالله شمس حقیقت، (با ترجمه مینو ثابت)، و همچنین اعظم رجال دوره حضرت بهاءالله انتشار یافت.

۸۰- باهر (دکتر ظاهر خان)

جناب دکتر باهر فرزند حکیم آقاچان در سال ۱۸۶۴ میلادی (۱۲۴۳ شمسی) در همدان بدنیا آمد و یاری نامیده شد. در جوانی با طوطی خانم صبیبه حافظ الصحه وصلت نمود و یکی از دامادان جوان ایشان بود که در غیاب حافظ الصحه، هنگام شهادت یعقوب، غارت شدن خانه و ویران شدن آن، مادر داغدیده و دخترهایش را که گرفتار ظلم اعدا بودند نگهداری کرد، دلداری می داد و دختر خود را که در گهواره بود از میان آتش نجات داد. در اوایل ازدواج به فوز ایمان نایل گردید و پدرش که مردی متعصب بود بر آشفته و یک هفته برایش عزاداری کرد. چندی بعد اذن تشریف خواست و به زیارت طلعت میثاق و بوسیدن اعتاب مقدسه موفق گردید و از محضر مبارک حضرت مولی الوری طلب تأیید نمود.

همزمان با تشریف او پدرش حکیم آقاچان، طوطی خانم را احضار و به وی گفت چون یاری اینجا نیست هر چه می گویم باید اجرا کنی. برنج و قهوه و چای و سایر چیزهای لازم و اسباب دفن و کفن مرا فراهم کن و می خواهم خواهش کنم

نام یک یک پیغمبران را برابیم بگوییم. طوطی خانم گفت حضرت موسی، وی گفت بر حق است. حضرت عیسی او هم بر حق است. حضرت محمد، بر حق است حضرت اعلی و حضرت بهاءالله آنها هم برحق اند و مردی که چند سال قبل برای فرزندش عزاداری گرفته بود به حسن خاتمه نایل گردید و به ملکوت ابهی صعود کرد و گویا تأنیدات و عنایات الهی هنگام زیارت دکتر باهر تأثیر نموده بود.

دکتر طاهر مردی مهمان نواز بود و یک شب هفته را جلسه تبلیغی داشت و خود با کهولت سن آن را پذیرایی می کرد. روزهای جمعه در خیابان امیریه بیرون منزل می ایستاد و احیایی که از آنجا می گذشتند به نهار دعوت می کرد. وی سالهای متعددی در طهران سکونت داشت و ضمن مداوای بیماران آنان را به ساحل بحر الطاف وارد می ساخت و در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) از این عالم ادنی به ملکوت ابهی ارتقاء یافت.

جمال اقدس ابهی ضمن لوح مفصلی که به افتخار برخی از احباء نازل فرموده اند دکتر باهر را نیز مورد عنایت قرار داده و با نزول این مناجات وی را مفتخر فرموده اند:

هو الله

یا یاری اسمع نداء الله الابدی قل یا الهی استلک بالقلم الذی فاز بأصبعک و بالورقة التي تشرفت بکلمتک و بالمداک الذی جعلت کوثر الحیوان لمن فی الامکان و بنفوذ کلمتک و اقتدار مشیتک بأن تجعلنی راضیاً برضائک و صابراً حین البأسا و شاکراً بنعمتک یا موجد الاشیاء. انت الذی ما منعت بحر جودک عصیان عبادک و ما سدت رحمتک غفله خلقک لاله الا انت العزیز الوهاب.

حضرت عبدالبهاء نیز لوحی به افتخار طوطی خاتم نازل فرموده که در آن اشاره به دو نام طاهر و باهر فرموده اند که وی آن دو نام را جهت خود برگزیده است.

هو الله

بواسطه آقامیرزا طاهر زائر کلیمی امة الله ضجیح محترمه علیه بهاءالابهی یا امة الله شکر کن خدا را که قرین کریم طاهر و باهر است و بتوجه الی الله رخی لامع دارد. این مقام سزاوار شکرانه است و این هدایت موهبت خداوند یگانه. از خدا ترا تأنید خواهم و نظر عنایت رجا نمایم و علیک البهاء الابهی.

جناب اسفندیار بختیاری در قریه نرسی آباد، از توابع یزد، در سال ۱۸۹۵ میلادی (۱۲۷۴ شمسی) تولد یافت. وی از نژاد پارسیان بود و هنگام ولادت نامش را اسفندیار خداداد گذاشتند. ایشان پس از اتمام تحصیلات اولیه مقدماتی به شغل زراعت پرداخت و به تبغیت پدر و اجداد خود به آئین زرتشت معتقد و پایبند بود. او بقدری تعصب داشت که بهیچوجه حاضر به شنیدن نام و یا کلمه‌ای از سایر مذاهب نبود. شنیدن اذان مسلمین وی را ناراحت می‌کرد و یکی از زرتشتیان، بنام اسفندیار اردشیر را که به امر مبارک اقبال نموده و در یزد می‌زیست می‌خواست آزار دهد و با رفقای خود در این مورد مشورت می‌کرد. ایشان در سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) با سرور خانم دختر جمشید رستم مردم آبادی ازدواج نمود.

چندی بعد جناب بختیاری در جلسه یادبود برزو که برادرزاده اسفندیار اردشیر بود با اسفندیار اردشیر که از وی تنفر داشت ملاقات کرد در جلسات یادبود پارسیان معمولاً مشروب می‌نوشند، ولی در این مجلس تذکر مشروب نبود و فقط به تلاوت آیات مبارک می‌پرداختند. شنیدن این آیات تأثیر عجیبی در روحیه وی گذاشت و وی را تحریک به تحریر حقیقت کرد. بنابراین به دیدار اسفندیار اردشیر، که روی از او برگردانده بود، شتافت و از رفتار گذشته خود پوزش خواست و با وی به بشارات مندرجه در کتب آسمانی زرتشتیان توجه کرد و به امر مبارک اقبال نمود.

خانواده بختیاری عموماً با وی به مخالفت برخاستند و دست وی را از مزرعه کوتاه نمودند از این رو ناچار شد با همسر خود در سالهای ۱۸- ۱۹۱۷ میلادی (۹۷- ۱۲۹۶ شمسی) که خاتمه جنگ جهانی اول بود به هند رود. این دو جوان در بمبئی اقامت گزیدند و مهمانخانه‌ای با شرکت یکی از اهالی دایر نمودند. وی از آنجا عریضه‌ای حضور حضرت عبدالبهاء معروض داشت و آن را با نام اسفندیار خداداد امضاء کرد. حضرت مولی‌الوری لوحی در جواب برایش نازل فرمودند و وی را بختیاری، که از دو کلمه بخت و یاری مشتق شده است، نامیدند و وی از آن تاریخ نام اسفندیار بختیاری را اختیار نمود. در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) شوق زیارت طلعت میثاق وی را بر آن داشت که به کعبه محبوب رود و از شرف لقا لذت برد. در این شرفیابی ایمانی راسخ یافت و به جبل استقامت متشبث شد و با انجذاب و اشتعالی شدید به خدمت معبود

عالمیان پرداخت در سال ۱۹۲۱ به کراچی مهاجرت نمود و به افتخار عضویت محفل روحانی ملی هند و برما برگزیده و نایل شد. و پس از آنکه دو کشور هند و پاکستان از هم جدا شدند به عضویت محفل روحانی ملی پاکستان انتخاب شد و ریاست محفل را عهده دار بود و چندین سال در این سمت به خدمت پرداخت و انجام وظیفه نمود تا آنکه عهده دار وظایف هیئت معاونت گردید.

جناب اسفندیار بختیاری با خلق و خوی محبت آمیز و صفای قلب، قلوب صدها نفوس را به خود جلب نمود. او به تحکم روابط روحانی احباء و نشر تفحات و تبلیغ پرداخت و بسیاری را در ظل امر الهی داخل ساخت، با اولیای امور کشور و بزرگان مملکت آمیزش نمود. به مدت نیم قرن به اسفار تبلیغی، در کشورهای برمه، سیلان و بنگلادش موفقیت‌های شایان کسب نمود. در سال ۱۹۳۸ میلادی (۱۳۱۷ شمسی) به اتفاق ایادی امرالله میس مارثا روت فخرالمؤمنین و المؤمنات در صفحات جنوب آسیا سفر نمودند و تخم روحانی بیانات مبارک را در قلوب اغیار کشت کردند و بیانات الهی را به سمع مهاراجه و تاگور رساندند.

سفر پر برکت دیگری نیز در خدمت ایادی امرالله جناب میرزا طرازالله سمندری انجام گرفت و سخنرانی‌های جالبی در کشمیر و کراچی و رانگون اجرا شد. جناب بختیاری در اسفار تبلیغی خود علاوه بر تبلیغ به تشویق احباء و نشر تفحات الله و تزئید معلومات سرگرم می شدند و این سفرها آنقدر لذت بخش بود که هیچگاه احساس خستگی نمی نمود و گاهی شش ماه از همسر و خانه خود دور بود و سرور خانم در غیاب وی به تنهایی با تلاوت مناجات و خواندن آیات مبارک خود را مشغول می ساخت و برای موفقیت ایشان دعا می نمود و موفقیت‌های اسفندیار وی را شادمان می ساخت.

جناب بختیاری و سرورخانم دو بار حضور مبارک حضرت ولی امرالله مشرف شده و به زیارت اعتبار مقدسه مبارکه نایل شدند و در سال ۱۹۶۳ برای انتخاب بیت العدل اعظم به ارض اقدس تشریف یافتند.

ایشان در دوران حیات خود علاوه بر تبلیغ امرالله و عضویت محفل روحانی و لجنات، امور تشکیلاتی دیگری را نیز انجام می دادند. به دستور مبارک تشکیلات مرکزی جامعه امر را، در سالهای اول عضویت محفل ملی هند و برمه، از پونه به دهلی انتقال داد، در خرید بنای حظایر قدس هند و پاکستان فعالیت و کمک نمود و دو قطعه زمین برای کودکستان در پاکستان خریداری

نمود. سرانجام دوره حیات ایشان بسر رسید و در سال ۱۹۷۵ میلادی (۱۳۵۴ شمسی) این خاکدان فانی را ترک گفته به گلشن باقی پرواز نمود.

۸۲_ بخشایش (دکتر عطاءالله)

جناب دکتر بخشایش در سال ۱۸۵۹ میلادی (۱۲۳۸ شمسی) در طهران بدنیا آمد. پدرش میرزا فرج الله از ارباب قلم و مستوفیان دیوانی و مؤمن به حضرت اعلی بود، و مادرش صریح خانم صبیبه عیسی خان تنکابنی خلعتبری، از معارف مازندران بود و وی نیز به حضرت اعلی ایمان داشت.

بخشایش هنگام فوت پدر سه ساله بود و به همت مادر خود به مکتب رفت و خواهرش به عقد ازدواج جناب آقا محمد فاضل نائینی نبیل اکبر درآمد. هر روز فراشان و گماشتگان دولت بدنبال نبیل اکبر وی را که کودکی بود تحت فشار گذاشته آزارش می دادند، تا شاید نام و نشانی از شوهر خواهرش، بدست آورند. حتی محمدمتقی بیگ نایب فراشخانه پای مادر و دختر و بخشایش را به فلک کرده تا به اقرار آیند. عیسی خان وزیر مانع این شکنجه شد و هر سه را به منزل خود برد و به اسکندر بیگ آبداریاش دستور داد که به آنها مهربانی کند و آزادشان سازد و هر چند که جیره نان برایشان مقرر بود معهنا به عسرت زندگی می کردند.

بخشایش در سال ۱۸۷۴ میلادی (۱۲۵۳ شمسی) به دارالفنون رفت و به تحصیل علوم جدید پرداخت و پس از شش سال وی را تجلیل نموده با یک قطعه نشان مفتخرش ساختند و سالی ۱۲ تومان جایزه به وی اعطاء کردند. چندی بعد کامران میرزا ۵۰ تن از معارف اجباء از جمله بخشایش را دستگیر کرد و پای وی را با سه نفر دیگر در یک کند گذارد و در طویله ای زندانی کرد و روز بعد از بخشایش سنوالاتی نمود و جویای وضع شب گذشته شد. بخشایش گفت برای یافتن ملا محمد مرا سیلی زدند و جیبهایم را خالی کردند و پای چهار نفر را در یک کند گذاردند. حال اگر من این ملا را ببینم انتقام این شکنجه ها را از وی خواهم گرفت و گفت اگر حالا به مدرسه بروم فراش مرا کتک خواهد زد و مادرم هم نگران من است لذا ابتدا بدیدن مادرش رفت، فراش دارالفنون منتظرش بود که با تازیانه خود عذاب شب قبل را بیشتر سازد. ادیب الدوله ناظم دارالفنون که از او رضایت داشت فراش را از تنبیه منصرف کرد.

مخبرالسلطنه وزیر فرهنگ، چهار تن از دانشمندان و متخصصین آلمانی را

برای تدریس رشته‌های مختلف دارالفنون استخدام کرد و یکی از آنها طبیبی حاذق بود و بخشایش در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۲۶۶ شمسی) در نزد وی تحصیلات پزشکی را به پایان رساند و به اخذ نشان درجه اول علمی سرافراز گردید و در مطب شخصی خود به مداوای بیماران پرداخت.

پس از صعود جمال مبارک و شیوع ویا در طهران، همه اطبا از ترس جان خود فرار کردند ولی دکتر بخشایش نظر به عواطف انسانی و ایمانی خود از واگیری مرض نهراسید و به مداوا و معالجه بیماران پرداخت. دولت بیاس این فداکاری او را به نشان و حمایل سرتیپی آراسته ساخت و یکصد تومان حقوق سالیانه برایش مقرر نمود. در سال ۱۸۹۳ میلادی (۱۲۷۲ شمسی) طبیب جلال‌الدوله شد و به یزد رفت و مدت ۱۵ ماه از خشونت آن حاکم بیدادگر در عذاب بود و پس از عزل وی دکتر بخشایش به طهران برگشت و با خواهر کوچک جناب مصباح ازدواج نمود.

در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) به عضویت محفل روحانی طهران انتخاب شد و پس از استعفای دکتر محمدخان منجم از مدیریت مدرسه تربیت مدیریت آن مدرسه را در دست گرفت و مشکلات آن را با تدبیر برطرف کرد و با تصویب محفل در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) به تأسیس مدرسه تربیت دختران موفق گردید و چند تن امریکایی، مستر اسپراک، دکتر کلوک و مسیس کاپیس برای تدریس دعوت شدند و شش سال بعد ۲۰ تن دختران مدرسه، تحصیلات ابتدائی را تمام کردند. هر دو مدرسه در اثر جدیت ایشان به اوج ترقی رسید و مورد تقدیر وزیر فرهنگ قرار گرفت بطوری که وی اعتراف نمود که این دو آموزشگاه چه از لحاظ درس و چه از نظر اخلاق سرآمد سایر مدارس ایران هستند.

دکتر بخشایش پس از ده سال مدیریت که تعداد شاگردان دو مدرسه به ۱۲۰۰ بالغ می‌شد کناره‌گیری نمود و در سال ۱۹۰۷ میلادی (۱۲۸۶ شمسی) به مدیریت هیئت ۵ نفری بهداشت در شهرداری منصوب گردید و پس از کودتای رضاشاه به ریاست بیمارستان جدیدالتأسیس شهرداری منصوب گشت ولی طولی نکشید که داستان معجزه سقاخانه در خیابان آقا شیخ هادی پیش آمد و با کشته شدن قنسول جوان امریکایی، ماثورایمری، آشوبی برپا شد. اوپاش چاله میدان و سنگلج به خانه دکتر بخشایش ریختند در و پنجره را شکستند و تا نصف شب با بیل و کلنگ به تخریب دیوارها و در و پنجره‌ها مشغول بودند. او اهل خانه خود را در پناهی مخفی نمود تا اینکه فتنه‌ها خاموش شد و تا خاتمه تعمیر منزل

که مدت چهار ماه طول کشید در شمیران سکونت یافتند.

جناب بخشایش یکسال دیگر به خدمت خود در بیمارستان ادامه داد ولی در سال ۱۹۲۹ بازنشسته شد و ضعف و ناپینایی بر او مستولی گردید و از کسانی که به ملاقاتش می‌رفتند تقاضای تلاوت مناجات می‌نمود تا گوش و فوادم از استماع کلام الهی مستفیض شود و قلبش از معانی آن آهنگهای لاهوتی به فرح و سرور آید تا اینکه در سال ۱۹۴۴ از این خاکدان ترابی به جهان ملکوت پرواز کرد.

۸۲- بدیع (آقا بزرگ)

جناب آقا بزرگ نیشابوری، فرزند جناب حاجی عبدالمجید بقیة السیف است و از قلم مبارک حضرت بهاء‌الله به نام بدیع ملقب و مخاطب گشته است. وی در سال ۱۸۵۲ میلادی (۱۲۳۱ شمسی) در نیشابور تولد یافته و در جوانی علاقه و محبتی به امر مبارک ظاهر نمی‌نمود و حتی احبای مشهد از او اندیشه داشتند که مبادا فساد می‌نماید و از اینرو با کمال حزم و احتیاط به منزل حاجی عبدالمجید اجتماع می‌نمودند و یا احتفالی تشکیل می‌دادند. در سال ۱۸۶۸ میلادی (۱۲۴۷ شمسی) که نقض یحیی ازل در ادرنه برملا شد جمال مبارک جنابان نبیل زرنندی و زین‌المقریین را برای تحکیم و استقامت احباء و ثبوت آنان به ایران اعزام فرمودند. آنها در مسیر خود در نیشابور توقف فرمودند و جناب حاجی عبدالمجید از نبیل تقاضا نمود با آقابزرگ صحبت نماید و این جوان لجام گسیخته را دلالت فرماید. بیانات ایشان بر این جوان ۱۷ ساله مؤثر افتاد منقلب شد و به مقام معرفت و ایمان نایل آمد و آنچنان منجذب شده بود که دائماً به گریه و زاری و بیقراری می‌پرداخت. سرانجام آتش عشق در وجودش شراره زد و خرمن هستی وی را بسوخت. زمام اختیار از کفش بدر رفت و تصمیم تشریف به ساحت اقدس گرفت و با کسب اجازه از پدر، بی‌زاد و توشه تنها و پیاده به راه افتاد. در بغداد برای امیرار معاش به کارهای شاق پرداخت و به سقانی بیت مبارک مفتخر بود. عوانان به وی حمله ور شدند و با چاقو و خنجر بدنش را مجروح کردند. سپس از طریق موصل در سال ۱۸۶۹ میلادی (۱۲۴۸ شمسی) با مشک سقانی وارد عکا شد. در آنوقت تضییقات شدید و تفتین پیروان ازل مانع تشریف احباء بود و او از همه جا بیخبر و سرگردان به مسجدی رفت که هنگام غروب حضرت عبدالبهاء در آن برای ادای صلوة تشریف می‌بردند. دو بیت شعر

حاکمی از عبودیت خویش تقدیم ایشان نمود و مورد تفقد و عنایت قرار گرفت و در رکاب حضرتش به حضور جمال اقدس ابهی که آرزوی دل و جانش بود تشریف یافت و مورد لطف و عنایات مبارک قرار گرفت و خلقی جدید شد، حضرت بهاءالله در آثار مبارک اشاره به این کلمه متعالی فرموده اند:

در لوح السحاب می فرمایند: فَلَمَّا وَرَدْنَا إِرْدْنَا أَنْ نَبْلَغَ الْمَلُوكِ رَسَالَاتُ اللَّهِ الْمُقْتَدِرِ الْعَزِيزِ الْعَظِيمِ وَ مِنْهُمْ مَلِكُ الْعَجْمِ كَشَفْنَا لَهُ جَمَالَ الْأَمْرِ وَ عَرَفْنَا نَفْسَنَا بَعْدَ الَّذِي اخْتَرْنَا أَحَدًا مِنَ الْأَخْيَارِ وَ نَفَخْنَا فِي قَلْبِهِ رُوحَ الْقُدْرَةِ وَ الْاِقْتِدَارِ وَ ارْسَلْنَاهُ إِلَيْهِ كَكُرَّةِ النَّارِ بِلُوحٍ مِنْ لَدُنِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْقَدِيرِ.

(آثار قلم اعلی کتاب مبین)

و در لوح الاحباب می فرماید: ثُمَّ اعْلَمَ أَنَا لَمَّا أَرَدْنَا التَّبْلِيغَ خَلَقْنَا الْبَدِيحَ بِكَلِمَةٍ مِنْ عِنْدِنَا ثُمَّ نَفَخْنَا فِيهِ رُوحًا مِنْ لَدُنَّا إِذْ أَنْتُمْ خَلَقْتُمْ كَجِبِلِ النَّارِ بِكِتَابِ رَبِّكَ الْمُخْتَارِ.

(آثار قلم اعلی کتاب مبین صفحه ۱۰۱)

و همچنین در لوحی دیگر می فرماید: قُلْ أَنَا قَبَضْنَا قَبْضَةً مِنَ التَّرَابِ وَ عَجَّنَاهُ بِمِيَاهِ الْقُدْرَةِ وَ الطَّمِينَانِ وَ نَفَخْنَا فِيهِ رُوحًا مِنْ لَدُنَّا ثُمَّ زَيَّنَّاهُ بِطَرَازِ الْأَسْمَاءِ فِي مَلَكُوتِ الْإِنشَاءِ وَ ارْسَلْنَاهُ إِلَى السُّلْطَانِ بِكِتَابِ رَبِّكَ الرَّحْمَنِ.

(کتاب مبین صفحه ۱۶۹)

نیر آفاق حین تشریف جناب بدیع به وی فرمودند لوحی در ادرنه خطاب به ناصرالدین شاه نازل شده و تاکنون احدی جرئت رساندن آن را نداشته چه رساندن این لوح بدست شاه مستلزم انتظار شکنجه و عذاب و حتی شهادت می باشد. جناب بدیع رجا و استدعا نمود که حاصل لوح شود که مورد قبول مبارک قرار گرفت. ضمناً به وی فرمودند در ضمن راه و یا در طهران با احدی از احباء ملاقات ننماید. لوح مبارک را در حیفا به دستش گرفت و بوسید و سجده کرد سپس لوح مبارکی را که مبنی بر شهادت بود زیارت کرد و آثار بشاشت و مسرت از چهره اش هویدا گشت. سفر وی چهار ماه بطول انجامید، هر صد قدم که می رفت، رو به عکس می نمود سجده می کرد و به راه خود ادامه می داد. چون فصل تابستان بود شاه در قصر بیلاقی نیاوران منزل داشت وی با لباس بلند ساده و عمامه خراسانی سه شبانه روز بر روی تخته سنگی بدون غذا روبروی قصر مقرر گزید. روز چهارم شاه با دوربین نظرش به وی افتاد یکی از ملازمان را برای تفقد آن جوان فرستاد و چون اذن حضور یافت در نزد سرایرده با کمال ادب و تمکین با آواز بلند گفت: «یا سلطان قد جنتک من سبأ بنبأ عظیم» فی الفور

لوح مبارک را از وی گرفتند و توقیفش کردند. ملازمان متملق و علماء سوء، شاه را هراسان نمودند و وزرای دربار فرمان مجازات وی را صادر کردند و وی را با داغ و درفش در پشت و سینه اش شکنجه نمودند و از وی اسامی بهائیان را می‌خواستند و چون احدی را نمی‌شناخت آنان شکنجه خود را از سر می‌گرفتند و وی تا آخرین لحظه حیات ممرور بود.

جمال اقدس ابهی مدت سه سال در الواح منبیه خود مراتب جانبازی و فداکاری آن فارس مضمار استقامت را ستوده و آنچه از قلم اعلی در شأن این شهادت عظمی نازل گشته است به ملح الواح موسوم و موصوف فرموده‌اند.

۸۴_ بدیع افندی

جناب میرزا بدیع بشروئی، ملقب به بدیع افندی، در سال ۱۸۹۲ میلادی (۱۲۷۱ شمسی) در بشرویه خراسان دنیا آمد و در آغوش پر محبت والدین نشو و نما نمود و تحصیلات مقدماتی خود را در عشق‌آباد فراگرفت و با استعداد و ذکاوت به کسب علوم و معارف پرداخت. در این اثنا پدر خود را از دست داد، ولی دست تقدیر وی را به محضر پدیری روحانی راهنمایی کرد. در دوازده سالگی به ساحت اقدس شتافت و مورد عنایت و شفقت حضرت عبدالبهاء قرار گرفت. از آن به بعد همواره هیكل مبارک، وی را اداره می‌نمودند و سه سال بعد به ایران رفت تا مادر خود را ببیند، قرار شد به فرا گرفتن زبان فارسی و انگلیسی بپردازد. سپس وی را برای ادامه تحصیل به بیروت اعزام داشتند و در سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) با درجه ممتاز فارغ‌التحصیل شد و چون جنگ جهانی اول آغاز شد طلعت میثاق مصمم شدند جوانان را از خطرات احتمالی جنگ محفوظ دارند و بدیع افندی را همراه سایر جوانان و از جمله جناب دکتر حبیب مؤید به ابوسنان که نقطه‌ای خوش‌آب و هوا بود اعزام داشتند. بدیع افندی در آنجا به تدریس کودکان بهائی و دکتر مؤید به معالجه بیماران و بهداشت عموم مشغول بکار شدند و تحت اشراف حضرت ورقه‌علیا به خدمات موفقیت آمیزی توفیق یافتند.

در سال ۱۹۱۵ که آرامشی نسبی در فلسطین برقرار شد به حیفا مراجعت نمودند و دو شمایل حضرت اعلی و جمال اقدس ابهی را از قریه (دروز) به حیفا انتقال دادند.

بدیع افندی خاطرات خود را خصوصاً هنگامی که افتخار حضور مبارک را

داشته با قلمی شیوا نگاشته و در نشریه‌های پیام بهائی منتشر شده است. مثلاً مراسم عقد و اقتران یک زوج بهائی را که صورت گرفته و روحانیت و برکت آن وصلت را که با تلاوت مناجات و خطبه عقد و سرودن اشعار انجام می‌گرفته شرح می‌دهد و بطور کلی شرح تلاوت آیات و مناجات، مثنوی مبارک جمال‌قدم و سرودن اشعار استاد سلمانی را بیان می‌دارد.

در سال ۱۹۱۶ میلادی (۱۲۹۵ شمسی) حضرت مولی‌الوری وی را مخاطب قرار داده فرمودند «بدیع‌افندی من ترا برای وظایف خطیر آینده لازم دارم» و مأمورش نمودند که برای ادامه تحصیل به بیروت رود و کسب معارف کند و به آموختن فلسفه و تقویت زبان انگلیسی خود بپردازد. وی در سال ۱۹۱۷ به اخذ گواهینامه نایل آمد. در سال ۱۹۱۸ حکومت انگلیسی در فلسطین تأسیس شد و برای انجام تشکیلات دارالحکومه جدیدالتأسیس در پی استخدام جوانی لایق بودند. بنا به توصیه طلعت میثاق بدیع‌افندی در تشکیلات مدنی به کار پرداخت و چندی بعد منشی مخصوص فرماندار حیفاً شد و به همین نحو مدارج ترقی می‌پیمود و مدت ۳۰ سال هم خود را مصروف خدمات عام‌المنفعه ساخت و به جاده‌سازی، تأسیس درمانگاه و مدارس همت گماشت و با حسن رفتار و انصاف، متصف به خصائل روحانی و در عین حال با شهامت و شفقت به امور روستاها رسیدگی نمود. اهالی در حقیقت وی را پدري مهربان می‌دانستند و او را می‌ستودند.

در سال ۱۹۴۷ که جنگ داخلی بین اعراب و کلیمیان درگرفت، بدیع‌افندی یکی از آن افراد معدودی بود که در فلسطین باقی ماند و در محضر مبارک حضرت ولی‌امرالله با استقامت و وفاداری خدمت نمود.

در سال ۱۹۴۸ حکومت اسرائیل تشکیل شد و جانشین حکومت انگلیس گردید، بدیع‌افندی، بنا به توصیه حضرت ولی‌امرالله با عائله خود در اسکندریه اقامت گزیدند. جناب بدیع‌افندی با یادآوری خاطرات شیرینی که در حضور مولای حنون بسر می‌برد لذت می‌برد و بیاد راهنمایی‌ها و بیانات سودمندش می‌افتاد که می‌فرمودند (بدیع‌افندی ترا برای وظایف خطیر آینده لازم دارم). حال که ۴۰ سال از آن تاریخ گذشته، آن بیانات تحقق یافته، تذکرات و اوامر حضرت مولی‌الوری و حضرت ولی‌امرالله را با نهایت خلوص و وفاداری اجرا نموده، مفتخر، مسرور و شادمان می‌شد. در اسکندریه نیز اجباء را حمایت می‌نمود و به عضویت محفل روحانی ملی مصر و سودان تا آخر حیات انتخاب می‌شد و

در سال ۱۹۷۳ میلادی (۱۳۵۲ شمسی) طیر روح فداکار و ثابت قدم وی هنگامی که در بستر آرمیده بود خاکدان ترابی را ترک گفت و به ملکوت ابدی پرواز کرد. احبای الهی که مدت ۶ سال ناظر فداکاریهای وی بودند از درگذشت وی دچار غم و اندوه شدند و بدیع‌افندی را که آیت خضوع و خلوص فداکاری بود به منزله پدری مهربان تجلیل و تکریم می‌کردند. بیت‌العدل اعظم از صعود ایشان اظهار تأسف فرموده وی را معزز داشتند و عائله ایشان را مورد تفقد قرار دادند.

۸۵_ برجیس (دکتر سلیمان)

جناب دکتر برجیس، فرزند ارشد حکیم یعقوب شمس‌الحکما، از سلاله جناب حکیم هارون که افتخار تشریف حضور حضرت نقطه‌اولی را داشته است می‌باشد. او در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶ شمسی) در کاشان تولد یافت. در دوران کودکی در مدرسه وحدت بشر به تحصیل زبان فارسی، عربی و عبرانی و فرانسه پرداخته و در کلاسهای درس اخلاق شرکت می‌نمود. و در جوانی از فضلا و دانشمندان امر مانند جناب ناطق روش تبلیغ را فراگرفته و از نصایح و اندرزهای مشفقانه آنان بهره‌مند می‌شد و انجذاب و اشتعالش افزایش می‌یافت.

ایشان در دارالفنون به فراگرفتن علوم پزشکی پرداخته طبیعی‌حاذق شد و در مراجعت به کاشان به مداوای بیماران بیمارستان پرداخت و دوش به دوش پدر به طبابت اشتغال یافت. ایشان طبیعی‌روحانی، حاذق، مهربان، دلسوز و سخاوتمند بود. فقرا را مجاناً معالجه می‌نمود و حتی در مواقع لزوم به آنان کمکهای مالی می‌نمود و با این خصایل روحانی و نوع دوستی محبوب القلوب اهالی کاشان و مورد تکریم آنان بود، مطبش پناهگاه فقرا و درماندگان، خانه‌اش منزلگه ستمدیدگان و مظلومان بود.

وی مردی مهمان‌نواز بود. مشوقین و مبلغین و مسافرینی که به کاشان وارد می‌شدند در دولت سرایش از آنان پذیرایی می‌نمود. میسیس کهلر که برای تشویق یاران به ایران توجه نموده بود چند روزی از مهمان‌نوازی ایشان برخوردار شده و اهالی کاشان اعم از کلیمی، مسلمان، زردشتی و مسیحی برای استماع بیانات معظم‌لها به منزل ایشان آمده در صحن حیاط وسیع حضور می‌یافتند و در برنامه‌هایی که با نظم و ترتیب و احترام برگزار می‌شد شرکت می‌نمودند.

جناب دکتر برجیس در تمام دوران حیات علاوه بر عیادت و معاینه بیماران به خدمات امری می‌پرداخت. سالها عضویت محفل روحانی را عهده‌دار بود و

خدمات لجنات تبلیغ و خیریه و ضیافت را به عهده داشت و امین محفل بود و امور مالی را رسیدگی می نمود. سالها در انجمن شور روحانی شیراز به نمایندگی از احبای کاشان حضور می یافت و بطور کلی ساعتی آسایش و فراغت نداشت و حتی در نیمه های شب که برای رفع خستگی روزانه به خواب می رفت وی را برای عیادت بیماران می بردند و با نهایت خلوص و انقطاع به مداوای بیماران می پرداخت.

علماء سوء رفته رفته ایجاد فساد کردند و با تحریکات خود عوام الناس را بر علیه پزشکان و بخصوص دکتر برجیس برانگیختند و تخم بدبینی و شرارت را در ضمیر دل آنان کاشتند بطوریکه علاقه و احترام آنان بتدریج کاسته شد و در اواخر حیات حین عبور از کوچه کودکان و بزرگسالان به ایشان جسارت و بی احترامی می نمودند. بعضی از افراد روشن فکر و نیک نفس ایشان را از خطرات احتمالی مطلع می ساختند و برحذر می داشتند و برای پیشگیری از اجرای هدفهای شوم عوانان وی را به ترک کاشان ترغیب نمودند ولی دکتر برجیس، در مقام تسلیم و رضا، شانه از زیر بار مسئولیت روحانی خویش خالی ننمود و از شهادت هم باکی نداشت سرانجام تحریکات جهلای معروف به علم، جامه عمل پوشید و هشت نفر از اراذل خون آشام و وحشی به بهانه عیادت بیمار، وی را بیرون بردند و با کمال قساوت و ناجوانمردی با ۸۳ ضربه کارد آن بزرگوار را به شهادت رسانیدند و روح پر فتوح آن فقید مجید در سال ۱۹۴۹ میلادی (۱۳۲۸ شمسی) به عالم ملکوت پرواز کرد.

روزنامه های طهران به رفتار سبعانه قاتلین که به کشتن طبیب عالیقدر و محبوبی پرداخته بودند بشدت اعتراض نمودند و حضرت ولی امرالله در تلگرافی بازماندگان آن شهید عالیقدر را مورد ملاحظت و تفقد قرار داده همدردی خود را با آنان اعلام فرمودند.

۸۶. بشار (میرزا محمد باقر)

جناب بشار، فرزند آقاموسی بهشتی، در سال ۱۸۵۳ میلادی (۱۲۳۲ شمسی) در رشت بدتیا آمد و تحصیلات خود را در مدارس قدیمه به پایان رسانید. وی قریحه ای سرشار در سرودن شعر داشت و در زمره شعرا و علمای مازندران بشمار می رفت و در انجمن ادبی آنان عضویت داشت. خواهر و برادر بزرگترش در اثر انقاس طیبه عندلیب به فوز ایمان نایل شده بودند. وی نیز به لاهیجان رفت و با

ایشان صحبت کرد، شبهاش زایل شد و به زیور-ایمان آراسته گشت، و سرشار از باده معرفت گردید و به تبلیغ نفوس پرداخت و افرادی سرشناس را در ظل امرالله داخل نمود. از آن جمله سادات خمسه رشت می‌باشند که بزرگترینشان باقراف مشهور نام دارد.

در فتنه و فساد سال ۱۸۸۲ میلادی (۱۲۶۱ شمسی) که در طهران و مازندران اتفاق افتاد بسیاری از اعیان در زیر کند و زنجیر زندانی شدند و بصرار نیز گرفتار شد و در زندانی تاریک بینایی خود را از دست داد و با نهایت شکیبایی این مصیبت را تحمل نمود و همواره به سرودن اشعار فصیح به سبک‌هایی چند می‌پرداخت. جمال اقدس ابهی وی را به بصرار ملقب فرمودند و او نیز تخلص خود را از نائب، به بصرار تغییر داد. ایشان پس از استخلاص با خواهر و دو برادر خود به عشق آباد رفته و با انجذابی بی‌مثیل اعیان آن مدینه را مهتر کردند. هنگام عزیمت حاجی میرزا حیدرعلی به ارض اقدس قصیده‌ای را که در وصف طلعت ابهی سروده بود با خود برده و در محضر مبارک خواند. بصرار مورد عنایت واقع شد.

سالها بعد خود اذن حضور یافت و در عزیمتش تأخیر شد و هنگام ورود به ارض مقصود، باب‌لقا مسدود بود و شمس جمال ابهی نزدیک به افول ساعتی که به حضور مبارکش مشرف شد چند بیت از اشعار رودکی را برای وی ادا فرمودند و بصرار قصیده‌ای حاکی از یأس و حرمان انشاء نمود. بنا به اظهار جناب دکتر فروغ بصراری فرزند دانشمندش حضرت مولی‌الوری پس از صعود تیر اعظم به چند تن از زایرین از جمله بصرار اجازه فرمودند پاهای مطهر جمال‌قدم را که با جورابی حریر پوشیده شده بود ببوسند و ببینند و مشام روح را از رایحه طیبه آن قمیص مشکین معطر سازند. روزی مرکز میثاق دست مبارک خود را روی شانه بصرار گذارده سه بار فرمودند، افتح لسانک یا بصرار. وی مدت دو ماه در ارض اقدس اقامت یافت و قصیده‌ای که در رثای طلعت ابهی سروده بود حضور مبارک قرائت نمود. سپس بدستور مبارک عازم ایران شد و در بابل سکونت یافت و همراه ملایوسفعلی به صفحات مازندران رفته به نشر نفحات و تشویق اعیان به ثبوت و رسوخ در عهد و میثاق پرداخت. وی نیز سفری به عشق آباد کرد و سپس به مازندران بازگشت و بر خلاف تصور بستگان، کشتی اول را از دست داد با کشتی بعد حرکت نمود و چون سرنشینان کشتی اول غرق شده بودند همه بستگان نگران بودند. در این بین لوح مبارکی به افتخارش رسید و همسرش را امیدوار

ساخت و بصر بسلامتی وارد شد و بستگان را شادمان نمود. باری چندی در رشت اقامت گزید و چند کشیش ارمنی را به خلع ایمان بیاراست و لوحی دیگر به افتخارش عزّ نزول یافت و در آن بصر را به دریافت جایزه و صلّه ای امیدوار نمود.

پس از زیارت این لوح وی همسرش را متوجه ساخت که این جایزه جبه ترمه و شال کشمیری نیست و حاکی از بلایایی تازه است طولی نکشید که علماء سوء به تکفیر احباء قیام نمودند. بصر و فرزند خردسالش را نزد حاکم بردند و حاکم به تعرض پرداخت. بصر جواب داد که من ناپینا هستم و نمی توانم بدنبال کسی بروم و البته اگر کسی سنوالی از دین کند جواب خواهم داد. حاکم وی را ملزم نمود در ظرف سه روز از کشور خارج شود لذا از طریق بندر پهلوی به باکو و عشق آباد رفت و از آنجا هیکل مبارک وی را مأمور مازندران فرمودند. در بابل سکنی گزید و گه گاه در قراء و قصبات اطراف به نشر نفحات اشتعال می یافت و سرانجام در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) دارفانی را وداع گفت و بملکوت باقی شتافت.

اینک سه لوح مبارک، اثر خامه حضرت مولی الوری که به افتخارش عزّ نزول یافته و بدنبال آن چند بیت از قصیده ای در بعثت حضرت اعلی و تولد حضرت عبدالبهاء سروده درج می شود:

هوالبهی

ای بصیر ای بصر ای ذوبصر حدید حمد خدا را که کشف غطا نمودی و بصر حدید گشودی و به منظر ابهی نظر نموده و به آستان مقدس توجه نمودی و به ملکوت ابهی دیده باز کردی و به افق اعلی چشم روشن کردی حضرت اسحق هر چند بظاهر ضریر بود به حقیقت بصیر حضرت یعقوب هر چند ابیضت عیناه من الحزن بود ولی بتس قمیص یوسفی ارتد بصیرا گشت پس ای یعقوب اشتیاق از شناندن فراق مغموم مشو در ملکوت اعلی جمال یوسف بهاء مشاهده خواهی نمود و در محفل عزیز مصب الهی مأوی خواهی جست زبان به ثنای جمالقدم و اسم اعظم بگشا بقصائد و نعوت در ستایش آستان مقدس انشاء نما تا این عبد بخواند و روح و ریحان یابد والبهاءعلیک ع ع

(مصاییح هدایت جلد پنجم صفحه ۱۵۰۶)

رشت هوالله جناب بصر علیه بهاءالله الابهی ملاحظه فرمایند
هوالبهی ای بصر در یوم اشراق چشم بصیرت گشودی و مشاهده انوار

نمودی و به ملکوت اسرار پی بردی و تمعن در آثار فرمودی و به حقیقت
 مکنونه و هویت مستوره آگاه گشتی چشم نابینا و دل چون آفتاب زیرا هر کرامت
 از فیوضات و فتوحات دل است نه قوای آب و گل حضرت یعقوب را چون دیده
 رمیده شد مشام به مقام بصر آمد آتی اجد ریح یوسف از هزار سنگ فرمود
 ولی بشیر غیربصیر بود که رانحه قمیص را استشمام نمی نمود اگر به جمال
 یوسفی دیده بصیرت را روشن می نمود البته از هزار فرسخ بوی یار مهربان را
 استشمام می کرد پس ای بصیر بی نظیر زبان به ستایش حضرت یزدان بگشا و داد
 سخن بده بانگ و آهنگی بلند کن و چون شباهنگ در سحرگان به نغمه و آواز
 همدم شو ای بصّار وقت تبلیغ است و هنگام فریاد حی علی الصراط المستقیم حی
 علی النور القدیم حی علی النبأ العظیم حی علی البحر المحیط حی علی البدر
 المنیر حی علی السراج المضيئ حی علی المنهج القویم جمیع خلق را به این ندا
 به ملکوت ابهی بخوان و در ظل کور اعظم ابهی در آر این عبد در آستان
 مقدس روی بر خاک نهاده در حق تو طلب تأیید می نمایم و اسئل الله ان یویدک
 تأییدا ینشرح به صدرک انه هوالمؤید الکریم. ع ع

(تذکره شعرای قرن اول بهائی، جلد ۱ صفحه ۱۶۹)

همچنین می فرمایند:

ای طیر چمنستان حقیقت نغمات دلنشین و الحان بدیع شکرینت مفرح قلوب
 یاران و سبب روح و ریحان است. قصائدی که در محامد جمال قدم روحی
 لاجبانه الفداء انشاء و انشاد می شود روح را حیات جاودانی بخشد و قلب را فرح
 و شادمانی.

این مطرب از کجاست که برگفت نام دوست تا جان و جامه بذل کنم بر پیام دوست
 بازی همیشه در خاطر بوده و هستی مطمئن باش ... ع ع

(ماخذ اشعار در آثار بهائی)

اینک چند بیت از قصیده بصّار درباره عید رضوان و ظهور جمال یزدان:

سحر رسید ز ساقی به من پیام امروز
 که فصل گل شد و وقت می مدام امروز
 یکی ز خواب خوش ای مست جام می برخیز
 که خواب صبح بمیخواره شد حرام امروز
 رسید عید ظهور جمال لم یزلی
 بهائیان همه باشند شادکام امروز

(تذکره شعرای قرن اول بهائی، جلد ۱ صفحه ۱۷۶)

جناب سید بصیر هندی مردی دانشمند بود و بیانی فصیح و گفتاری بلیغ داشت. وی با هدایت جناب سعید هندی، از حروف حی، که به امر مبارک حضرت اعلیٰ مأمور تبلیغ هند شده بود، در شهر مولتان، پس از اطلاع از ظهور مبارک به وسیله ایشان به امر مبارک مؤمن شد. علم و دانش، بجای آنکه حجاب او شود، رهبر شد و به خلعت ایمان آراسته گشت و زینت ریاست را از خود دور ساخت و به خدمت امرالله قیام کرد. این دانشمند نابینا بود و برای زیارت مولای خود به شیراز رفت آنگاه اطلاع حاصل کرد که حضرت اعلیٰ در قلعه ماکو مسجونند. عازم طهران شد و به زیارت حضرت بهاءالله فائز شد و تلافی مافات کرد و قلب تشنه خویش را از آب وصال سیراب ساخت و به هدایت نفوس از هر کیش و مذهب پرداخت، به قدرت ایمان و فصاحت گفتار ابلاغ کلمه الله می نمود و احدی یارای مقابله با وی نداشت. به آیات قرآن و احادیث تسلط داشت و دلایل و براهین خود را با کتب اصول کافی و بحارالانوار به شنوندگان تفهیم می کرد.

وی به نقاط مختلفه کشور سفر نمود و آخرین بار به لرستان رفت و به اردوگاه الدروم میرزا ورود نمود و شاهزاده وی را به احترام پذیرفت. روزی در اثنای مذاکرات کلمه ای درباره محمدشاه گفت و شاهزاده را خشمناک کرد و چنانکه حضرت بهاءالله فرموده بودند که، ایمان اولاد قاجار قابل اعتماد نیست، الدروم میرزا نیز، با رفتار وحشیانه خود، این به بیان مبارک صحنه گذارد زیرا بدستور وی این مرد دانشمند را که از بزرگترین یاوران امرالله بود در زیر ضربات تازیانه از پای درآوردند. ایشان با منتهای شجاعت تحمل نمود و به ملکوت ابهی صعود فرمود. الدروم میرزا نیز به جزای شقاوت خود مجازات شد و برادرش وی را برهنه بزیر زنجیر کشید.

۸۸_ بمانعلی (استاد)

استاد بمانعلی، فرزند یکی از تجار با اعتبار یزد بود و چون فرزندان زنده نمی ماندند وقتی او بدنیآ آمد نامش را بمانعلی گذاردند و این طفل دُرْدانه خانه آنها بود. تا ۱۴ سالگی شیر مادر می خورد و هر قدر پدرش مایل بود که او باسواد شود ولی میل و اشتیاقی به تحصیل نداشت و از مدرسه می گریخت. به بنائی علاقمند بود و با شوق و ذوق فراوان به کار بنائی می رفت. روزی

استادش می‌خواست عمارتی در یکی از دهات بسازد. او در سن ۱۴ سالگی با او همراه شد و سرانجام استاد بنائی شد و برای دریافت دستمزد بیشتر به عشق آباد رفت. در آنجا شنید که استاد علی اکبر شهید بهائی است نیمه شب به خانه ایشان رفت. وارد منزل شد و کیسه پول خود را که ده منائی و پنج منائی طلا بود روی فرش ریخت و گفت اینها را بردار و راه حق را به من نشان بده. استاد علی اکبر با محبت به وی پاسخ داد که ارائه راه حقیقت اجر و مزد نمی‌خواهد و فرزندش پولها را جمع کرده به وی مسترد نمود. سپس با هم به گفتگو پرداختند و به فوز ایمان نایل گشت. او بسیار مشتعل و منجذب شد و رفقایش را تبلیغ می‌کرد. با کلمات الهی خو گرفت و از تلاوت الواح و آیات لذت می‌برد و عضو لجنه تبلیغ شد و خودسرانه شرح مفصلی برای مسلمین بر روی کاغذ نوشت و آنان را بدو ظهور قائم و رجعت حسینی جمال‌قدم آگاه ساخت و خواست آن را به در مسجد نصب کند مسلمین قفقازی رسیدند و خواستند تأدیبش کنند. احبائی که از آنجا می‌گذشتند وی را به عذر اینکه دچار اختلال حواس است از چنگ آنان نجات دادند. این رفتار خودسرانه در لجنه تبلیغ و در حضور جناب آقا سید مهدی گلپایگانی مطرح شد و قرار بر این شد که یا از لجنه کناره گیرد و یا ۲۰ تومان جریمه دهد. وی با پرداخت ۲۰ تومان راضی شد و آنان را ملامت می‌کرد که هنوز حلاوت آیات الهی را نچشیده‌اند.

۸۹- بنائی (موسی)

جناب موسی بنائی از خاندان ابناء خلیل در عصر تکوین می‌باشد. وی در سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) در بغداد تولد یافت. در چهار سالگی پدر خود را از دست داده و سالهایی چند در منتهای سختی و مشقت بسر برد. برادر ارشدش اسحق از وی نگهداری می‌کرد. در کودکی فقط خواندن و نوشتن زبان عبرانی را یاد گرفت و در ۱۲ سالگی با برادر خود به ایران کوچ نمود و بدنبال کسب و کار رفت. برادرش اسحق با اخذ تماس با احبای الهی در ظل امرالله داخل شده بود ولی موسی کوچکترین التفاتی به دیانت تازه او نداشت. در سال ۱۹۱۱ هنگامی که در کرمانشاه اقامت داشتند اتفاقی غیرمترقبه صورت یافت و مسیر زندگی جناب بنائی را تغییر داد. دو نفر از مبلغین امرالله جنابان فاضل مازندرانی و آقا سید عبدالحسین اردستانی به دستور حضرت مولی‌الوری عازم بغداد بودند و محفل روحانی کرمانشاه احتفالی با حضور ایشان تشکیل داده بود.

جناب اسحق بنانی نیز در آن احتفال حضور یافت و از بیانات جناب فاضل مستفیذ شد و ضمناً عکسی از اجتماع احباء در آن حفله روحانی برداشته شد. عوانان و دشمنان امرالله همواره مترصد دستگیری احباء بودند و به هر طریقی می خواستند تولید دردسر کنند، عکس همان شب را بدست آوردند و چون جناب بنانی شباهتی به برادرش داشت او را اشتباهاً بازداشت کردند. این اتفاق غیرمترقبه وی را منقلب کرد. خود را ملامت کرد که چرا توجهی به ایمان برادرش ننموده و از وی درباره امر مبارک سنوالی ننموده است. اهتزازی در خود احساس کرد خلقی جدید شد و اطرافیان را دچار شگفتی ساخت. با صبیبه جناب آقا سید عبدالحسین اردستانی ازدواج نمود. ورود همین شخص به کرمانشاه، سبب شد کشف حقیقت کند، به موعودی که سالهای متمادی همکیشانانش انتظار ظهورش را می کشیدند، مؤمن گردید.

وی در سال ۱۹۴۴ میلادی (۱۳۱۳ شمسی) افتخار تشریف ارض اقدس داشت و به مدت ۲۶ روز حضور مبارک حضرت ولی امرالله مشرف شد و بیانات مبارک بیش از پیش ایشان را مجذوب نمود و نار محبتش را شعله ور ساخت، مفتون و مجذوب حضرتش شد. همچنین آن حضرت سادگی گفتار، عشق و خلوص بنانی را درک کرد و در ظرف این مدت خصایل روحانی وی را تقویت فرمود بطوری که وی پس از مراجعت به ایران با اشتیاقی شدیدتر و اشتعالی بیشتر بخدمت امرالله قیام نمود. در صدد ابتیاع بیت مبارک در طهران افتاد.

هنگامی که تویق مبارک در سال ۱۹۵۰ به ایران رسید و در آن احبای الهی را به فتح قاره افریقا تشویق فرموده بودند جناب بنانی با همسر خود سرکار سمیحه خانم، دخترش ویولت، دامادش علی نخجوانی و دختر ارشدش بهیه خانم قیام به مهاجرت کردند و در سال ۱۹۵۱ میلادی (۱۳۳۰ شمسی) در کشور یوگاندا وارد شده و به فتح آن کشور و قاره افریقا نایل شدند و در پایتخت آن کشور در کامپالا استقرار یافتند و در سال ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) برای بار دوم افتخار تشریف به حضور مبارک یافت و نتایج خدمات آن هیئت را به عرض مبارک رسانید و آن حضرت را مسرور و شادمان نمود. هنگام تشریف دستورات لازم برای پیشرفت امور گوشزد ایشان شد. وی با کمال انقطاع و بدون آنکه تردیدی بخود راه دهد با کمال اعتماد و توکل اوامر مبارک را چه قبل از تشریف و چه پس از مراجعت به کامپالا اجرا می نمود. روزی که از حضور مبارک مرخص می شد به مقام ایادی امرالله ارتقاء یافت و متباهی گردید به عرض

رسانید قریآن من سواد ندارم و لیاقت داشتن چنین مقامی ندارم استدعا می‌کنم این افتخار را به علی دهید و در جواب فرمودند شما قیام به مهاجرت نمودید نوبت علی خواهد رسید.

صعود بغتی حضرت ولی‌امرالله ضربه شدید روحی به ایشان وارد ساخت بتدریج قوای جسمانی‌اش به تحلیل گذاشت فلج پا و ضعف بینائی فعالیت وی را محدود کرد و با تلاوت آیات و مناجات آخر حیات بسر برد تا در سال ۱۹۷۱ میلادی (۱۳۵۰ شمسی) با افتخاری زایدالوصف طیر روحش از قفس امکان به گلشن رضوان پرواز کرد.

۹۰- بهجت قزوینی (کریم خان مانی)

جناب کریم خانم مانی از مشاهیر بایته و عموزاده حسینقلی خان نظام‌السلطنه بود. وی مردی فاضل و خوش‌خط و شاعر محتوم بود که به "بهجت" تخلص داشت و با جناب طاهره هنگامی که در خانه کلاتر زندانی بوده مکاتبات منظوم و مستمر داشت، ایشان در طهران به شرف لقای جمال اقدس ابهی نایل شده و بحضرتش ارادت می‌ورزید و به شرف ایمان نایل شد. اینک چند بیت از اشعارش ذکر می‌شود:

الها از تفضل کرده‌ای کنز نهان ظاهر
حقیقت را عیان آورده‌ای لّه یا سبحان
عیان بینم خداوندا که عرش عظمت ظاهر
شده در سطحه طائیه یا محبوب یا دّتان
تعالی‌الله اعلی از جلالیات منزولی
بهاء‌الله ابهی از جمالیات در طلعان
نگر ای بهجت فایه طالع زشطرالغرب
بخوان از فطرت صافی جمیع آیه تبیان

۹۱- بهجت بمبئی

جناب بهجت از ایرانیان مقیم بمبئی بوده و به این نام شهرت یافته است. از شرح حال و احوال ایشان چیزی در دست نیست ولی در هر حال به امر مبارک ایمان داشته و بعد از صعود نیر آفاق با قریحه شعری که داشت ترجیح‌بندی بلیغ و روان در بیان ولایت عهد حضرت غصن‌الله اعظم و طلعت مبارک میثاق انشاء نمود. این شمه‌ای از این ترجیح‌بند اوست.

بشری که خدای آسمانی - آمد به زمین زمهریانی ...

چون دید که موسی کلیمش - بر گله نمی کند شبانی
 چون هر یک از انبیای او را - شد ختم زمان پاسبانی
 آمد که به مردهگان ببخشد - از لطف حیات جاودانی ...
 بر سر ز ظهور خویش بگذشت - آن ماه کلاه خسروانی ...
 بشنو از هر آنچه روید از خاک - گوید به زبان بی زبانی
 امروز بدیع گشت و خرم - عالم زلقای غصن اعظم

(تذکره شعرای قرن اول بهائی، جلد ۱ صفحه ۲۲۲)

۹۲- بهرامی (میرزا محمدعلیخان بهائی)

جناب بهرامی فرزند میرزا محمدتقی و از خاندان خواجه بهرام تفریسی است و از اینرو به بهرامی شهرت یافته ولی گاهی در بعضی تألیفات، خود را وصال نامیده و جناب بدیع ایمانی، در ترجمه احوال و همچنین در الواح مبارک حضرت مولی‌الوری، وی را بهائی نام برده‌اند و معلوم نیست از چه تاریخی این نام را اختیار نموده ولی به هر حال با شهرت داشتن به چنین نامی در حوادث پر انقلاب سرافراز بود.

وی در سال ۱۸۶۳ میلادی (۱۲۴۲ شمسی) در طهران متولد شد. در ده سالگی پدرش وفات یافت و مدت پنج سال با مادر خود که با چماق و شلاق تأدیبش می‌کرد زیست نمود ولی چون از این وضع به تنگ آمد در طهران نزد عموی مهربان خود رفت و آسایش یافت. در دارالفنون در رشته توپخانه و با درجه ستوان یکم وارد خدمت ارتش شد و در مأموریت‌های مختلف دچار مشقت و مرارت بود. پس از چندی در یزد در خدمت جلال‌الدوله اسبی به ساق پایش لگد زد و گرفتارش نمود.

یکی از همکاران راهزن بنام نورالله خان با قیافه‌ای روحانی و نورانی بدیدنش آمد و مژده ایمان و تشراف خود را به آئین مبارک بهائی به وی اطلاع داد. بهرامی از شنیدن این خیر برآشفته و مصمم گردید وی را از گمراهی برهاند مدتها گفتگو کردند. نه اطلاعات نورالله خان کافی بود که وی را هدایت کند و نه او چیزی از مطالعه کتاب مستطاب ایقان دستگیرش می‌شد ناچار سئوالات خود را نوشت و منتظر بود که رفیقش بهر طریقی است به آن سئوالات پاسخ گوید.

شبی از شبهای طولانی زمستان که دچار بیخوابی شده بود کتاب ایقان را باز

کرد و تصادفاً صفحه‌ای جلو چشمش ظاهر شد که یکی از ایراداتش را حل نمود سپس به مطالعه کتاب ادامه داد. همه مشکلاتش اندک اندک رفع شد کتاب را بوسید و گفت آمتنا و صدقتنا و با بهجت و سرور به امر مبارک اقبال کرد. سپس برای معالجه پای خود به بیمارستان امریکایی رفت و بستری شد و با کشیشی ارتدوکس که هم اطاق بود صحبت کرد و با استدلال استاد حسین نعلبند وی به فوز ایمان نایل شد.

دکتر ریچارد به علت تعصب مذهبی شرافت پزشکی خود را زیر پا گذارد و غضروفی از پای بهرامی را قطع کرد و او را ناقص نمود و از بیمارستان مرخص کرد. دردی شدید گریبانگیرش شد و مال دنیا هم از دستش رفت و آهی در بساطش نماند و مجدداً شرافت تفریسی به وی کمک مالی می نمود. برای معالجه وی اطبای حاذق با هم مشورت کردند و متحدالقول علاجش را به قطع پا تشخیص دادند. در این اثنا میرزا مؤمن کاشی در ضمن عیادت لوح مبارکی را که به افتخارش عزّ نزول یافته بود به وی داد. حضرت مولی‌الوری وی را مورد عنایت بسیار قرار داده بودند. جناب میرزا محمود فروغی مانع قطع پا شد و جناب آصف‌الحکما نیز گفت اختیار قطع پا را از شما سلب نکرده‌اند منتها باید منتظر عنایات الهی شد.

دو ماه پس از زیارت لوح مبارک آثار شفا در پای بهرامی ظاهر شد و سه سال زمین‌گیری وی پایان یافت و براه افتاد و در منتهای سرور به یزد رفت. در کرمان نیز دکتر حیدر با بستن پای بند فلزی و تسمه پایش را در برگرفت و راه رفتنش بهتر شد و پس از هشت ماه شفای کامل یافت و در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) اذن تشرف حاصل نمود هنگام عزیمت در رشت با افراد ارامنه مذاکرات امری نمود و با موفقیت کتاب وصال را برای هدایت آنان تألیف کرد. از آنجا عازم کوی جانان شد و به منتهای آمال و آرزوی خود نایل گردید و به زیارت حضرت مولی‌الوری فائز شد.

وی در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) با جلال‌الدوله به کردستان رفت و به محض ورود جلال‌الدوله ایشان را برحذر داشت که اگر در جایی دم از بهائیت زند وی را خواهد کشت ولی اهالی کردستان بر وی شوریدند و با افتضاح از آنجا بیرونش کردند و محترمانه عذر بهرامی را خواستند.

بهرامی پس از ورود به طهران به تدریس دروس حساب و تاریخ و جغرافیا در مدرسه تربیت پرداخت و پس از یکسال به استخدام شغل دولتی مناسب به کار

گماشته شد و دست بعضی از احبای بی بضاعت را به بعضی کارها بند کرد و هر زمان که برایش گرفتاری پیش می آمد خود را از شر آشوبگران نجات می داد. در مشهد متوجه شد که محفل روحانی گه گاه تشکیل می شود و احباء تشکیلات منظمی نداشتند. وی آنان را جمع کرد، بساط تبلیغ به راه انداخت، جوانان را تشویق کرد و کمیسیونهای تبلیغ، نشر نفعات، تزیید معلومات امری، تقویت صندوق خیریه و ضیافات نوزده روزه تشکیل داد. مدارس دخترانه و پسرانه تأسیس نمود و همه را به تصویب محفل روحانی رسانید و خود برای انجام بعضی امور به طهران رفت. ناگهان شهادت جناب آقا شیخ علی اکبر فاضل قوچانی احباء را متشتت ساخت.

در همان سال نیز مجله عشق پیری را با همت برخی از احباء منتشر نمود. اهل بغضا، اداره مالیه را تحت فشار گذاردند که چرا کارمند دولت ناشر چنین افکاری است؟ از آنجا به قزوین و سپس به کرمانشاه مأمور شد و به معیت جناب یعقوب متحده به خدمات امری مشغول بودند و یعقوب در نهایت تقوی و انقطاع با مظلومیت به شهادت رسید و بهرامی نیز پس از سه سال به کردستان مأمور شد و گویا در آخر حیات در ساری مازندران به ملکوت اِبهی عروج نمود. اینک دو لوح مبارک اثر خامه مرکز میثاق به افتخار وی عزّ نزول یافته ذکر می شود:

طهران جناب محمدعلیخان بهائی علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ای بنده آستان مقدس الهی نامه مرقوم ملحوظ افتاد و بر مضمون اطلاع حاصل گشت و همچنین نامه‌ئی که به جناب منشادی مرقوم شده بود در خصوص فیلسوف هولاندی مرقوم نموده بودید و مکالماتی که با او شده حضرات احباء باید آنچه نصوص کتابست بیان نمایند و به ادنی کلمه تجاوز نشود اما کتاب بیان به کتاب اقدس منسوخ است و احکامش غیرمعمول مگر احکامی که در کتاب اقدس تکرار بیان و تأکید شده و مادون آن احکام مؤکد و در کتاب اقدس به اهل بیان تعلق دارد بما تعلق ندارد ما مکلف به احکام کتاب اقدس هستیم و به نفس قاطع ممنوع از ادنی تعرض بلکه مأمور به مهربانی و محبت و وفا و صفا با هر امت و ملت و اطاعت حکومت و صداقت به سریر سلطنت و عدم مداخله در امور سیاست حتی صحاوزه و مکالمه در این خصوص جایز ندانسته بهیچوجه یعنی تعلق به این امور نداریم و طائف اصلیه ما عرفان حضرت

کبریا و ایقان به وحی منزل از سما و عبودیت آستان ابهی و عبادت حق به خلوص و انجذاب وجدانی و الفت یا جمیع افراد انسانی در نهایت صدق و مهربانی و آشتی و راستی و حقیقت پرستی و آنچه مادون آن تعلقی به عالم جان و وجدان ما نداشته و ندارد فرض نمائیم که اگر اهل شهری جمیع آشنا گردند و بیگانه معدودی قلیل و در نهایت عداوت و بغضا با وجود این یاران آشنا را محبت باید و مدارا شاید که نهایت رعایت مجری دارند و چشم از خطا ببوشند و بر عطا بیفزایند اینست نصوص آلهیه و مادون آن لاینبغی لاهل العرفان.

ع ع

طهران جناب محمدعلیخان بهائی علیه بهاء الله الابهی

یا من نطق بالحق و کتب بالصواب ای ناطق حجت و برهان آنچه در اثبات ظهور ملکوت الله و اشراق شمس حقیقت در کمال ضیاء و بهاء به اقامه براهین و ادله ساطعه نور مبین مرقوم نموده بودی ملاحظه گردید و انشاء الله من بعد نیز در وقت فرصت بدقت تمام مطالعه خواهد شد. فی الحقیقه برهان لامع است و دلیل ساطع و حجت قاطعه معتسین اگر انصاف دهند به مطالعه این کتاب که از قلم آنجناب صادر شهادت دهند که جمال موعود مربی عالم وجود بود. شکر کن خدا را که موفق بر تألیف این صحیفه گشتی و به آستان حضرت احدیت خدمتی نمایان نمودی و در این دور اعظم اثری گذاشتی که مانند علم در جمیع اعصار و قرون مروج سَرّ مکنون گردد. اگر ممکن بود که در هر شهر چند نفر از آگاهان در وقت فرصت در محفلی جمع می شدند و همواره از حجت و برهان و براهین حضرت رحمن مذاکره می نمودند بسیار سبب توسیع افکار می شد ولی شرط حصر کلام است در این موضوع و محمول. یاری این کتاب را انتشار دهند تا سبب انتباه گردد و هر یک از احبای الهی معاونت در انتشار آن نمایند سبب قربیت درگاه احدیت و فیض و برکت گردد و عبدالبهاء از این همت نهایت رضایت یابد ... ع ع

(استنساخ از لوح عکسی خط محب السلطان)

۹۳_ بیضائی (میرزا یحیی)

جناب میرزا یحیی بیضائی، فرزند ملا محمدرضا ابن الروح در سال ۱۸۷۳ میلادی (۱۲۵۲ شمسی) در قصبه آران، از توابع کاشان تولد یافت و در محضر پدر فاضل و دانشمند همراه با برادران خود، جناب میرزا محمدعلی ادیب بیضائی و میرزا نعمت الله ذکائی بیضائی، بفرآ گرفتن سواد فارسی و عربی پرداخت و

همه آنان اهل ذوق و استعداد، با قریحه و طبع شعر بوده و از ادب و شعری مشهور امر مبارک می‌باشند.

ایشان در جوانی در سلک تعزیه‌گزاران حضرت سیدالشهداء، خامس آل عبا، بود و از سردمداران مراسم عزاداری بشمار می‌آمد. وی مردی دلیر و شجاع و با شهامتی توأم با شفقت و محبت بود، اندامی کشیده و پر صلابت و مهابت داشت و قدرت کلام و نگاهش در اعماق قلب اهالی نفوذ می‌کرد. لذا به وی تمکین می‌نمودند و حسن رفتارشان را تمجید و تحسین می‌کردند مثلاً روزی یکی از آخوندهای عوام فریب در بالای منبر مردم را تحریک نمود ناگهان کاسه صبر میرزا یحیی لبریز شد و با شهامتی عجیب اراجیف وی را قطع کرد، به صدر مجلس رفت و با صدای رسا به آخوند عتاب و خطاب نمود که امشب ذکر مصیبت حضرات آل عبا است نه گفتن این لاطائلات، حال که ذکر مصیبت نمی‌کنی از منبر بزیز آی. لحظه‌ای چند سکوت صحنه مسجد را فراگرفت صلواتی بلند ختم شد و جناب میرزا یحیی به سبب بیانات منطقی و حکیمانه‌اش مورد احترام و حمایت اهل مسجد قرار گرفت.

برادر ارشد میرزا یحیی، جناب ادیب بیضائی، اولین فردی از این خانواده بود که به شرف ایمان فائز شد و در صدد تبلیغ برادران خود برآمد تا آنان را به این سعادت عظمی مفتخر سازد ولی میرزا برخلاف تصور سر از ارادت برادر اشد خود برتافت و با ابراز خشم و کدورت در برابر او ایستادگی نمود و بصدرنشینان حوزه‌های علمی اسلامی رجوع کرد و اندک اندک با مبلغین امرالله باب مذاکرات امری را آغاز نمود و به مطالعه اذله و براهین پرداخت و سرانجام پس از دو سال تحری حقیقت پایان یافت و بزبور ایمان آراسته شد. وی مدت زمانی ایمان و کشف حقیقت را از بستگان و خصوصاً پدر خود پنهان داشت و باذوق و اشتیاق نیمه‌های شب که همگی در خواب بودند در احتفال اجباء شرکت می‌نمود و به تلاوت الواح و مناجات می‌پرداخت و ضمن عریضه‌ای مراتب ایمان و ایقان خود را به حضور حضرت مولی‌الوری معروض داشت و با اشتعال و انجذابی زایدالوصف به نشر نفحات و تبلیغ امرالله ادامه داد.

میرزا یحیی کاسب بود و به عطاری و سقط‌فروشی اشتغال داشت و با کسبه و ساکنین شهرک آران روابط دوستانه داشت ولی پس از آنکه کوس ایمان و اشتعالش انتشار یافت پای آخوندها به آران باز شد. جهلای معروف به علم به مخالفت پرداختند. روابط دوستانه افراد به سردی گرائید. حاجی آقامحمد واعظ

در بالای منبر مردم را تحریک نمود، معاندین پرکین و اراذل و اوباش در صد اذیت و آزار احباء برآمدند و به دشنام گوئی و اهانت پرداختند و میرزا با نهایت رأفت و محبت با آنان مدارا می نمود و آنان را به صلح و صفا و آرامش تشویق می کرد و نیز اشعاری در قدح و ذم حاجی آقامحمد انشاء نمود و وی را هجو و سرزنش نمود. آتش غیظ و غضب آخوند آشویگر مشتعل تر شد و رجاله ها را به کشتن وی تشویق کرد. درب دکانش را از بیرون آتش زدند و خانه اش را سنگ باران نمودند. احباء تاب استقامت نداشتند و آران را ترک گفتند میرزا نیز فرزندان و همسر خود را روانه طهران نمود چند صباحی استقامت کرد و سنگر را خالی ننمود ولی پس از آنکه در شبی تاریک با حمله مسلحانه عوانان مواجه شد ناچار به طهران رفت و در آنجا به خدمت امری خود ادامه داد.

ایشان در سال ۱۸۹۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی) با سرکار ریابه خانم ازدواج نمود و از این اقتران دارای چهار فرزند ذکور و دو اناث بود. همگی فرزندان در ظل امر الهی داخل و در اطراف جهان به خدمات امری قانمند. سرانجام جناب میرزا یحیی در سن ۶۹ سالگی در سال ۱۹۴۲ میلادی (۱۳۲۱ شمسی) از این خاکدان فانی بیزار شد و به ملکوت ابدی صعود نمود.

۹۴- بینش شیرازی

جناب عباسعلی بینش شیرازی در سال ۱۸۶۷ میلادی (۱۲۴۶ شمسی) در قریه عمادآباد از توابع سرودشت فارس، تولد یافت. در کودکی از تحصیلات اولیه و یادگرفتن، خواندن و نوشتن محروم بود. او تحت تأثیر علماء سوء قرار گرفت و در عین بیسوادی از بهائیان متنفر بود و همواره قصد آزارشان را داشت. تصادفاً در ۱۳ سالگی والدینش دختری بهائی برایش عقد نمودند. وی از دختر پرسید که از قرار معلوم تو بهائی هستی و دختر گفت بلی صحیح است و من معتقد به امر مبارک حضرت بهاءالله می باشم. عباسعلی در صدد کشتن وی برآمد، دختر با وجودی که سوادی نداشت ولی با ملایمت بطریق حکیمانه گفت، مردان را صبر و حزم سزاوارست زیرا اگر در آینده به مقصود پی برند و امر جمال مبارک را از جانب خدا بدانند از کرده خود نادم و پشیمان خواهند شد. پس قدری قدم در راه تحقیق استوار کن و اگر دلت روشن نشد قصد خود را انجام ده. از اینرو عباسعلی از باده محبت الله سرشار گشت و به فوز ایمان سرافراز گردید و پس از

آن مورد حملات و اذیت و آزار پدر و مادر قرار گرفت و پدر با چوب و چماق به فرزند دل‌بند خود حمله نمود و وی از ترس جان بدون کفش و لباس فرار کرد و روانه طهران شد و با شترداران طی طریق نمود. در بین راه بیمار شد و شترداران بدن نیمه جانش را به منزل یکی از متقدمین امرالله، بنام دائی حسین، در آباده تسلیم نمودند. وی مدت یکماه در منزل ایشان بستری بود. معالجات سراج‌الحکماء مؤثر نیافتاد و وی اظهار داشت از او گذشته است. ولی عباسعلی در حال بیهوشی صحبت آنان را شنید. آخر شب دائی حسین به اهل خانه گفت حیف که این جوان مرد، باید دست و پایش را ببندیم و رویش پیوشانیم و صبح احیاب را برای حمل جنازه‌اش خیر کنیم. سپس چراغ را روشن گذاشته، رفتند. عباسعلی در حال بیهوشی به جمال اقدس ابهی التماس کرد که دلم می‌خواهد باسواد شوم چون هنوز چیزی از زندگی نفهمیده‌ام. آیا سزاوار است که مرا ببری. آنگاه در نظرش درب اطاق باز شد و شخص بزرگواری با لباده نخودی رنگ و عصا و کتابی در دست فرمود عباسعلی برخیز گریه نکن و این کتاب را بخوان. شروع بخواندن کرد سرش را بلند کرد و آن مرد بزرگوار را ندید. دست و پای خود را باز نمود. برخاست و در کنار نهر وضو گرفت و به تلاوت نماز پرداخت. دائی حسین تعجب نمود و خوشحال گشت. عباسعلی سواددار شد و حتی طبع شعر به وی عنایت شد. در سال ۱۹۱۵ میلادی (۱۲۹۴ شمسی) پیشکار و ندیم قوام شیرازی شد و تا سال ۱۹۴۰ در آن سمت انجام وظیفه نمود و در سال ۱۹۵۰ میلادی (۱۳۲۹ شمسی) صعود نمود. وی قصیده‌ها و غزلیات بسیار سروده و اینک چند بیت از یکی از قصاید او مذکور می‌گردد:

بازم افتاده بر سر شوری از سودای عشق
سوختم پروانه وار از نار بی پروای عشق
تنگ بر من این جهان چون ننگ دانم این حیات
هر چه بادایاد رانم اسب در بیدای عشق
دور نقش خط پرگار خرد رانندیم اسب
عاقبت مانندیم پای قطب پا بر جای عشق
کشته گر با تیغ اعدای دنی گردم چه باک
چونکه باشد خونبهایم طلعت ابهای عشق
کی کند اندیشه بیستش از هیاهوی کسان
زانکه مست از باده حب است از خمهای عشق

۹۵- بدرجان فزونى (عبدالله)

نام این نفس مبارک عبدالله بود ولی مهاجرین بغداد و احباء او را بدرجان ملقب نموده بودند و فی الحقیقه کل را پدری مهربان بود. این پیر زنده دل آشفته روی یار بود و گل شکفته محبت الله. شب و روز تبتل و مناجات می نمود. محض امتثال امر الهی به کسب و کار مألوف بود. چند جفت جوراب زیر بغل و یا در کف دست نهاده در کوچه و بازار به مناجات مشغول می شد و طراران جورابها را از روی دستش می ربودند و او ملتفت نبود زیرا در عالم دیگر سیر می کرد. در اکثر ایام به شرف لقاء فائز بود و عاقبت در ظل مبارک به مقصد صدق عند ملیک مقتدر پرواز نمود.

۹۶- پرتیام سنگ (پروفیسور)

جناب پرتیام سنگ دانشمند عالیقدر هندی از فرقه سیکها و از پیروان بایانانگ بود. وی در سال ۱۸۸۱ میلادی (۱۲۶۰ شمسی) در شهر سیالکوت در غرب پاکستان تولد یافت و تحصیلات خود را در دانشگاه پنجاب پایان رساند. وی از سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) در شهر لاهور تدریس می نمود و با دکتر اقبال شهیر لاهوری همکلاس بود. آنها با هم دوست شدند و پس از اتمام تحصیلات با هم معاشرت می کردند. این مرد بزرگوار متوضع، بسیار محبوب و مظلوم بود و متحمل نامالایمات زندگی شد. وی صاحب تألیفات چندی مانند «مذاهب هندو و دیانت بودائی ها» می باشد.

روزی با دکتر اقبال در یکی از خیابانهای لاهور گردش می کردند تابلوئی که به دیوار نصب شده بود و روی آن نوشته شده بود «حکیم میرزا محمود ایرانی» نظر ایشان را بخود جلب کرد چون دکتر اقبال به زبان فارسی کاملاً آشنا بود و اشعار فارسی بسیار سروده بود یا پرتیام بدین جناب زرقانی رفتند باهم گفتگو کردند به یکدیگر علاقمند شدند و ملاقاتشان مستمراً ادامه یافت و در طول این ملاقاتها و مذاکرات حقانیت حضرت بهاء الله و تعالیم مبارکه و مباحث مختلفه امری برایشان تشریح شد. یکبار نیز مسیسم مارتاروت با انفاس طیبه و روحانی خود وی را مجذوب کرد. در بمبئی نیز با میرزا محرم به تحقیقات امری ادامه داد و به عظمت مقام حضرت بهاء الله اقرار کرد و به شرف ایمان فائز شد. سپس

در دانشگاه کلکته به اخذ گواهینامه علوم اقتصاد نایل شد و از سال ۲۷ - ۱۹۱۷ میلادی (۱۳۰۶ - ۱۲۹۶ شمسی) در شهرالله آباد تدریس می کرد و از آن به بعد حیات خود را وقف پیشرفت امر الهی نمود و به تبلیغ امرالله پرداخت.

پدرش که مهاراجه ثروتمندی بود از ایمان فرزند خود به دیانت بهائی ناراحت بود و در وصیتنامه خود صد هزار روپیه برای فرزند ارشد خود پرتیام منظور کرد مشروط بر اینکه از ایمانش سر باز زند. مفاد این وصیتنامه انتشار یافت و بگوش پروفیسور رسید لهذا پیش پدر رفت و گفت آیا برای شما ننگ نیست که پسران ایمانش را بصد هزار روپیه بفروشد؟ من از این مبلغ می گذرم و آن را به سایر وراثت وا می گذارم.

در لاهور یکی از وکلای مشهور دادگستری بنام ایش ورداش با پرتیام دوست شد. پروفیسور او را با تمام مبلغینی که وارد هند می شدند ملاقات می داد و تصادفاً هر دو آنها در دهلی سکونت یافتند. پروفیسور پرتیام و جناب بختیاری در منزلی که دولت به اجبار برای حظیرة القدس در اختیارشان گذارده بود و اطاقهایش محقر بود سکونت داشتند در حالی که آن وکیل در منزل بزرگ دولتی با اطاقهای متعدد و وسیع زندگی می کرد. گاهی پروفیسور و جناب بختیاری دیدن پیر می رفتند و به آن پیرمرد سالخورده محبت می نمودند یکبار وکیل مزبور پرتیام را به تنهایی نزد خود خواند. پیرمردی که آنجا بود منزل بزرگ دولتی و اطاقهای متعددش را به وی نشان داده گفت شما هر کدام از این اطاقها را می پسندید برای خود اختیار کنید. آشپز و خدمتکار و سایر اسباب زندگی هم اینجا است پسران من هم اگر شما بیائید خیلی خوشحال می شوند پس چه بهتر که این پیشنهاد را قبول کنید و بقیه عمر را به راحت نزد ما بگذرانید مگر پیش یک مشت بهائی چه آسایشی دارید که آنجا مانده اید؟ پروفیسور جواب داد ایش ورداش تو می خواهی سرمایه تمام عمر و حاصل زندگی مرا با این پیشنهاد از من بریانی؟ من نزد بهائیان به همین کیفیت که می بینی بسیار مسرورم زیرا ما اهل بهاء به شئون دنیا اهمیت نمی دهیم. شما از این جهت محزون مباشید و غصه ما را نخورید.

باری پروفیسور پرتیام همیشه در محفل روحانی هند و برما عضویت داشت. سفرهای تبلیغی می نمود و بواسطه مقام شامخ علمی خود در دانشگاهها سخنرانی می کرد و تعالیم مبارک را به سمع روشنفکران و استادان می رساند و

هر گاه احتفالی امری تشکیل می داد خود شخصاً به انجام امور می پرداخت. برنامه ها را چاپ و اعلان می کرد و به دیوارها نصب می نمود و به تعداد لازم صندلی تهیه می کرد، حتی جارو و گردگیری می نمود و در ساعت مقرر با لباسی آراسته به مهمانان خوش آمد می گفت و در آن احتفال در موارد مختلف امری خطابه ها ایراد می کرد. علاوه بر این مجله ای انگلیسی بنام، جریده هفتگی بهائی، انتشار می داد و بعداً آن را ماهیانه نمود و "اینست بهائی" بر آن نام گذارد و در اوت ۱۹۵۹ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) در امریتسر به ملکوت عزت عروج نمود.

این لوح مبارک اثر خامه حضرت مولی الوری به افتخارش عزّ تزول یافته: لاهور، بواسطه جناب آقا میرزا محمود زرقانی جناب پرتیام سنگه علیه بهاء الله الابهی

هوالله

ای یار روحانی حمد کن خدا را که هتک استار نمودی و خلف عذار کردی و به اسرار پی بردی، سودائی دلبر مهربان شدی و شیدائی آن مه تابان و رسوائی روی جانان، به محبت الهی گریبان دریدی، از ماسوی دل بریدی و ندای حق شنیدی و بسر منزل دوست حقیقی رسیدی، جام صفا نوشیدی و شهد عرفان چشیدی و آثار رحمت پروردگار دیدی.

ای عشق منم از تو سرگشته و سودائی
و اندر همه عالم مشهود به شیدائی
در تامه صجنونان از نام من آغازند
زین پیش اگر بودم سردفتر دانائی
ای باده فروش من سرمایه جوش من
ای از تو خروش من من نای و تو نائی
گر زندگیم خواهی در من نفسی در دم
من مرده صد ساله تو جان مسیحایی
اول تو و آخر تو باطن تو و ظاهر تو
مستور زهر چشمی در پعین هوایدنی

(ماخذ اشعار در آثار بهائی جلد دوم صفحه ۱۱۷)

و علیک البهاء الابهی ع ع

۹۷- پیروزیخت (دکتر ابراهیم خان)

جناب دکتر پیروزیخت، فرزند ارشد کاظم خان امیرتومان بود و زمانی که سرزمین قفقاز بوسیله قوای روسی فتح شد، قفقاز را ترک گفته، به طهران کوچ

نمود. میرزا ابراهیم خان در طهران به سال ۱۸۷۸ میلادی (۱۲۵۷ شمسی) تولد یافت. تحصیلات اولیه خود را در کودکی و تحصیلات عالی را در جوانی فراگرفت و به اخذ گواهینامه پزشکی نایل شد و با فرح انگیز خانم که یکی از منسوبان خود بود ازدواج کرد و برای تکمیل تحصیلات و فراگرفتن آن به اروپا سفر نمود و به اخذ دیپلم تخصص در جراحی موفق گردید و پس از هفت سال به ایران مراجعت نمود و به طبابت و مداوای بیماران پرداخت.

در زمان جنگ جهانی اول که قوای روس ایران را اشغال نموده بودند وظایف مختلفی را که به وی تکلیف می نمودند اجرا می کرد و بتدریج درجات نظامی را طی نمود. از سروانی به سرگردی و سرهنگی ارتقاء یافت و پس از آنکه قوای روس ایران را ترک نمودند ریاست اداره بهداشت کرج را عهده دار شد. در سال ۱۹۲۰ در اداره تغذیه که تحت نظر افسری آمریکایی اداره می شد استخدام گردید و در سال ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۴ شمسی) رئیس بیمارستان نظامی سپه شد و سپس به عنوان سرهنگ پیروزیخت در اداره بهداشت دانشکده افسری خدمت نمود. در سال ۱۹۱۴ ایادی امرالله جناب ذکرائله خادم با رعایت حکمت و مدارا امر مبارک را به ایشان ابلاغ نمود. وی با کمال اشتیاق و حکمت و توجه به موقعیت حساس خانوادگی و سیاسی خود در راه تحقیق امر قدم برداشت و با مطالعه کتب امری و مذاکره با جنابان میرزا علی اکبر رفسنجانی و شیخ کاظم سمندر نور حقیقت بر قلبش تجلی کرد و به ایمان و ایقان فائز شد. با مطالعه آیات و الواح، روانی تازه یافت و کتب امری را برای مطالعه و افزایش معارف امری خود تهیه نمود. به عضویت محفل روحانی برگزیده شد و ریاست مدرسه تربیت پسران را نیز عهده دار شد و به شاگردان بی بضاعت از کمکهای مالی دریغ نمی نمود و به اعانت آنان همت می گماشت آنگاه به تبلیغ بستگان خود پرداخت و بسیاری از آنان را به شاطی احدیت دلالت کرد و برخی نیز به امر مبارک نزدیک شدند و استیحا ش نمی نمودند. گاهی نیز به افسران سوئدی که در رأس ژاندارمری خدمت می کردند ابلاغ کلمه نمود و تعالیم مبارک را به آنان گوشزد می ساخت.

جناب دکتر پیروزیخت تا آخر حیات در لجنات امری تبلیغ و ارتباط شرق و غرب عضویت داشت. ایشان به افتخار سه لوح از حضرت عبدالبهاء و دو ترفیع از حضرت ولی امرالله نایل گردید.

دکتر پیروزیخت طبیبی حاذق، دلسوز و مهربان بود و بیماران بی بضاعت را

بطور مجانی مداوا می کرد و به آنان دوی مجانی می داد و بیمارانی که شبها به وی مراجعه می کردند را با کمال عطف و معاینه می کرد و از داروهایی که در خانه به این منظور نگاه می داشت به آنها می داد.

سرانجام این طبیب خوش سیرت در ۵۹ سالگی در سال ۱۹۳۷ میلادی (۱۳۱۶ شمسی) از عالم خاک به عالم افلاک پرواز کرد و ذیلاً بیکی از الواحی که از یراعه حضرت مولی الوری به افتخار وی عزّ نزول یافته مبادرت می گردد:

جناب میرزا ابراهیم خان دکتر علیه بهاء الله:

هو الله

ای فائز مشکین نفس حمد کن خدا را که ترک وطن نمودی و تحمل مشقت و محن کردی طی مراحل کرده و در غربت تحصیل فن طبابت نمودی و بقدر امکان سعی و غیرت مبذول داشتی نهایت به بقعه مبارکه توجه کردی و مطاف ملاء اعلی را زیارت نمودی و نصایح عبدالبهاء را شنیدی ای طبیب حبیب باش زیرا شفای طبیب موقت است ولیکن درمان حبیب الی الاید. آن طب جسمانیت نهایت مغلوب امراض گردد و به پایان مقهور علل و اسقام شود اما علاج حبیب فائق بر امراض و غالب بر علل در دو جهان چون مه تایان بدرخشد و هر دردی را درمان گردد در جمیع مراتب مقصد و مُرادت خدمت به عالم انسانی باشد و اعظم آمالت پیروی حضرت رحمان ملاحظه فرما که هر مور ضعیفی هستی خویش را اهمیت دهد و به سعی و حرکت راحت و معیشت نماید حال انسان چون نظر به مور ضعیف کند چه قدر تعجب و استغراب نماید که این زندگی چند روزه قابل و لایق این اهتمام نه چرا این مور مهجور در طلب راحت موفور است و در آرزوی آسایش خویش و اکتساب معیشت و مقهور همچنین این حجر و مدر و جبل و شجر نیز چون نظر بحال انسان کنند تعجب نمایند که این چه اوهامی است و این چه سعی و اهتمام چرا انسان به این عالم فانی نماید زیرا حیاتش دنیست و بحرش شبنمی یک حجر صد هزار سال باقی ماند انسان غایتش صد سال در این جهان زندگی و آسودگی تواند فرق بسیار و بی شمار است پس باید انسان زندگی چند روز را اهمیت نهد و ابدأ در نزدش توفیر ننماید بلکه نتایج و آثار این حیات را بطلید و نورانیت این مشکلات را جوید آن باقی و برقرار است و مقدس از ادراک اهل افکار و علیک التحیة و الثناء. ع ع

۹۸- تقی تبریزی (حاجی)

جناب حاجی تقی برادر جناب حاجی جعفر می باشد و با ایشان از آذربایجان به ادرنه شتافت و در سجن اعظم به سایر ابناء ملحق گردید. پس از صعود برادر خود، در اطاقی به تنهایی بسر می برد. در صمت و سکوت محض بود و دائماً در کمال ادب می نشست. نصف شبی در بالای بام به مناجات مشغول بود و از بالای بام پائین افتاد و صبح او را بیهوش یافتند چون بیهوش آمد گفت چون از بقا بیزار شدم لهذا آرزوی فنا کردم و نمی خواهم دقیقه ای در این جهان بمانم دعا کنید تا بروم و عاقبت در نهایت انقطاع و توجه به ملکوت اعلی صعود کرد.

(تذکره الوفا)

۹۹- توکل خدائی (آقا محمد)

جناب آقا محمد توکل خدائی، فرزند جناب کربلایی علی، مرد دلیر در بین تفنگچیان ستارخان در انقلاب مشروطیت بود. ستارخان به علت شجاعت و رشادتش وی را به دزی قیم (استوار زانو) ملقب و مفتخر نموده بود.

آقا محمد در سال ۱۹۰۸ میلادی (۱۲۸۷ شمسی) در تبریز متولد شد و در هشت سالگی پدر خود را از دست داد و تحت سرپرستی مادر و برادر ارشد خود قرار گرفت و پس از اتمام تحصیلات ابتدائی و فراغت از تحصیل به شغل تجارت پرداخت و در جوانی با سرکار زهرا خانم نیکانفر ازدواج نمود و در سال ۱۹۴۳ میلادی (۱۳۲۲ شمسی) جناب عباسعلی طاهرزاده با خانواده ایشان آشنایی یافت و به مذاکرات امری پرداخت و در اندک زمانی هر چهار عضو آن خانواده که به ترتیب عبارت بودند از برادر ارشد، آقا محمد، خواهر و برادر کوچک تصدیق امر مبارک نموده به شرف ایمان و ایقان نائل شدند. آنها با مطالعه آیات مبارک به تحکیم مبادی روحانی خویش پرداختند و با فرا گرفتن تعالیم و احکام مبارکه با کمال اشتیاق و انجذاب مستمراً شبهای جمعه را جلسات تبلیغی تشکیل داده متحریران حقیقت و افراد مستعد را هدایت می نمودند و جمع کثیری را به زیور امر مبارک حضرت بهاءالله می آراستند.

باری جناب آقا محمد توکل خدائی کماکان در اجرای تعالیم و احکام مبارک پای بند بود و در تعلیم و تربیت فرزندان بخصوص صبیای خویش توجه خاصی

مبذول می‌داشت. گذشته از این، امور خیریه و کمک به مستمندان را همواره در مدنظر قرار داده و از هیچ‌گونه کمکهای مالی به آنان کوتاهی نمی‌نمود و در رفع مشکلات آنان با خلوص نیت کوشا بود. هر گاه خانواده‌ای به علت عدم استطاعت قادر به تعلیم و تربیت اطفال خود نبود مخارج تحصیل آنان را با کمال سخاوت عهده‌دار می‌شد و یکی دیگر از خدمات برجسته ایشان که با همکاری برادر ارشد خود مبذول داشته‌اند همانا تأسیس مدرسه دخترانه در محله حکیم‌آباد تبریز بوده است که در نتیجه فعالیتهای مداوم و مستمر مادی ایشان جمعی از دختران بهائی موفق به تحصیل گشتند.

ایشان با خانواده خود در سال ۱۹۸۴ میلادی (۱۳۶۳ شمسی) به استرالیا هجرت نمود و سرانجام مدت ۴۷ سال دوران زندگانی مشترک خود را با همسر مهربان خویش با روح و ریحان طی نموده و در سال ۱۹۸۷ میلادی (۱۳۶۶ شمسی) از دارفانی به ملکوت باقی شتافت.

۱۰۰- ثابت (حبیب)

جناب حبیب ثابت، فرزند جناب عبدالله ثابت و سرکار کشورخاتم، در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) در طهران تولد یافت و تحصیلات خود را در مدرسه سن لوی که یکی از مدارس فرانسوی زبان بود پبایان رسانید و به کسب و کار اشتغال یافت و با سرکار خاتم باهره باقراق خمسی ازدواج نمود. وی مردی خود ساخته بود و با تحمل شداید و مشکلات مدارج ترقی پیمود و یکی از سرمایه داران بزرگ و صاحب کارخانجات و صنایع متعدد در ایران گردید.

جناب ثابت مردی لایق، فعال، با کفایت و سخاوتمند بود. در یکی از کانونشهای ملی در منزل جناب عزیزی سرّ موفقیت خود را هنگام تنفس در جمله ای کوتاه بیان داشت. وی گفت «هر مسئله اقتصادی که پیش آید دقیقاً مطالعه می کنم، نتیجه گرفته و تصمیم می گیرم و آنرا بموقع اجرا می گذارم» وی با این طرز فکر کلیه خدمات اجتماعی را مورد نظر می گرفت و برای تأمین بهداشت عموم و بالا بردن سطح فرهنگ ابتکارات جدید و بدیعی بکار می بست مثلاً در سال ۱۹۴۵ میلادی (۱۳۲۴ شمسی) داروی معجزه آسای پنی سیلین را به ایران وارد کرد و در سال ۱۹۵۵ میلادی (۱۳۳۴ شمسی) کارخانه پیسی کولا را دایر نمود و اکثر خانواده های که در آن زمان از آب آلوده آب انبار می نوشیدند و به بیماریهای عفونی مبتلا می شدند با استفاده از پیسی کولا از ابتلا رهایی یافتند و بدین طریق تعداد مبتلایان به ۶۰ درصد کاهش یافت.

تأسیس تلویزیون ایران نیز قدم بسیار مؤثری در بالا بردن سطح فرهنگ و هنر بود و ثابت علاوه بر تأمین سرمایه هنگفت آن، احتیاجی مبرم به گماشتن متخصصین و مدیران تحصیل کرده و کارآزموده داشت تا بتوانند برنامه های مختلف و مستمر و آموزنده روزانه تلویزیون را به بهترین وجهی اجرا کنند تا بدین وسیله نیت والای ثابت و هدف اصلی وی تحقق یابد. وی در خاطرات خود اشاره نموده است که «لذت و مسرت ضرری که از تأسیس و گرداندن تلویزیون متحمل شدم از هر نوع منفعتی که در دوران خود بدست آورده بودم بیشتر و بهتر بود زیرا آنرا یک خدمت واقعی و نوین بجامعه ایرانی می دانستم» روزی در یکی از کانونشهای ملی هنگام تنفس، بدون ذکر مقدمه ای با کمال خونسردی اظهار داشت «سوار چونکه به مقصد رسد پیاده شود» و همان روز بود که

تأسیسات تلویزیون ساخته و پرداخته خود را به دولت واگذار کرد.
جناب ثابت با ایجاد تأسیسات و کارخانجات متعدد هزاران کارگر را بکار
گمارد و قدم بزرگی در رفع بیکاری برداشت.

وی بارها با محمدرضاشاه پهلوی همسفر بود و در مسائل اقتصادی با هم
مشورت می نمودند. در سفر شاه به روسیه شوروی به عنوان نماینده اقتصادی با
معظم له همراه بود.

جناب ثابت با تمام گرفتاریهای متعددی که داشت وظایف روحانی خویش را
انجام می داد. در غائله فلسفی در سال ۱۹۵۵ میلادی (۱۳۳۴ شمسی) بدستور
حضرت ولی امرالله از امریکا به ایران آمد و با گرفتن تماس با علما و
نخست وزیر و برخی از نمایندگان مجلس، نقشه شوم قتل عام بهائیان را حثی
کرد و به لقب ناصرالدین مفتخر شد.

وی چندی عضو محفل روحانی طهران و محفل روحانی ملی بود و در
کنفرانسهای بین القارات شرکت نمود و از بذل تبرعات کریمانه به منظور انجام
مشروعات امری مضایقه نداشت و هر گاه مجموع تبرعات برای اجرای مشروعی
کفایت نمی نمود و اجرای آن مشروع متوقف می شد، وی مبلغ مورد نیاز را به
آن می افزود تا وقفه ای در اجرای آن اهداف صورت نپذیرد.

پس از چندی دو فرزند ایشان ایرج و هرمز که تحصیلات عالی خود را در
امریکا طی نموده بودند به ایران مراجعت نمودند و با پدر خود همکاری نمودند
تا اینکه در سال ۱۹۸۷ میلادی (۱۳۶۶ شمسی) دولت جمهوری اسلامی کلیه
کارخانجات و تأسیسات و شرکتهای بزرگ خصوصی را مصادره نموده و کلیه
حسابهای بانکی را که بالغ بر میلیارد دلار بود مسدود و ضبط نمود.

ایشان در سال ۱۹۹۰ میلادی (۱۳۶۹ شمسی) در لوس آنجلس سنین پر
افتخار حیات خود را ترک کرد و به ملکوت ابهی صعود نمود.

(چراغ پر فروغ و خاطرات شخصی)

۱۰۱_ ثابت (طاهره خانم علائی)

سرکار طاهره خانم علائی، صبیحه جناب عبدالله ثابت و سرکار کشور خانم، در
سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) متولد شد. پس از صعود مادر در ۱۹۲۲
میلادی (۱۳۰۱ شمسی) وظایف مختلف خانه به عهده ایشان افتاد و در عین حال
به تحصیلات خود ادامه داد و دختری با فضل و کمال شد و همواره گشاده رو و

خندان بود.

در هفده سالگی همراه برادر خود جناب حبیب ثابت به ارض اقدس مشرف شد و به بوسیدن اعتبار مقدسه نایل گشت و به اشاره حضرت ورقه علیا در بیت مبارک اقامت نمود و پیوسته مورد عنایت و لطف و محبت آن حضرت قرار گرفت. سرکار طاهره خانم با جناب عین الدین علانی ازدواج کرد و خدمات امری خود را دنبال نمود و در لجنات مختلف اماء الرحمن و حیات بهائی و غیره شرکت جست و سرافراز و مفتخر بود.

ایشان به اتفاق جناب علایی در کنفرانس بین القارات کامپالا حضور یافتند و جلسات پر شور و انجذاب آنجا ایشان را تحت تأثیر شدید قرار داد. ترک خانه و کاشانه نمودند و به کنیا مهاجرت کردند و مدت ۳۰ سال در آن اقلیم در افریقای شرقی منشاء خدمات ذیقیمت شدند و نامشان در لوح ذهبی فارسان امر جمال اقدس ابهی در آستانه روضه مبارکه ثبت و محفوظ است.

منزل این دو وجود نورانی محل تشکیل جلسات امری و پذیرایی از مسافران عزیز بهائی بود که معمولاً از مناطق مختلفه به آن دیار می شتافتند و در احتفالات پر انوار آنجا سبب روح و ریحان بومیان می شدند.

جناب علانی در سال ۱۹۸۸ میلادی (۱۳۶۷ شمسی) صعود نمود و همسر مهربانش را رنجور و ناتوان ساخت و پس از چندی برادر گرامی ایشان وسایل تشرف خواهر خود را به ساحت اقدس فراهم نمود و آن بانوی خدوم ضمن زیارت مقامات متبرکه بیدار اعضای محترم بیت العدل اعظم الهی مفتخر گردید و پس از صعود جناب حبیب ثابت در سال ۱۹۹۲ میلادی (۱۳۷۱ شمسی) در جنوب فرانسه دارفانی را وداع گفت و آهنگ ملکوت ابهی نمود. (چراغ بر فروغ)

۱۰۱- ثابت شرقی (آقا میرزا محمد)

جناب ثابت شرقی در سال ۱۸۹۲ میلادی (۱۲۷۱ شمسی) در خانواده میرزا علی و ملا خاور، متولد شد و از مادر خود نوحه سرائی آموخت و به روضه خوانی اشتغال یافت. پدر خود را در یازده سالگی از دست داد و در ۱۸ سالگی با جوانی به نام ابوالقاسم شیدان شیدی طرح رفاقت ریخت و چون هر دو صوت خوشی داشتند در مجالس مرثیه خوانی و نوحه سرائی مجلس آرائی می کردند.

جناب ثابت شرقی در ۲۲ سالگی با علی اکبر شعریاف که ۵۰ دستگاه نساجی

داشت و ثروتمند بود آشنا شد و بهم دل بستند. علی اکبر خواهرزاده خود فاطمه را که بیگس بود به عقد ثابت درآورد. در ماه رمضان هر سه نفر به مسجد می رفتند و ملاحسین بر فراز منبر به کنایه به طایفه جدید اعتراض می نمود و مدتها نیز به پیروی از اجدادش درباره حب علی و بغض عمر داد سخن می داد. ثابت به این نتیجه رسید که چرا باید تقلید کرد و تحقیق ننمود. چرا نباید ببینیم که بهائی ها چه می گویند. هر سه به منزل حاجی میرزا طاهر مال میری رفتند و به بحث پرداختند و این مذاکرات مدتی بطول انجامید. روزی برای روضه خوانی به منزل آقا سید علی رفتند. ملاجعفر نامی که فهمیده بود که این دو نفر با مال میری رفت و آمد دارند به امر مبارک ناسزا گفت و آیه ای از قرآن خواند به این مضمون که خداوند مخالفین حقیقت را نابود کن. ثابت بی پروا به ملاجعفر اعتراض نمود که شما بدون جهت به بهائیان اهانت نمودید و ناسزا گفتید و اگر راست می گوئید باید مثل آدم صحبت کنید. وی معجزات محمد را یک بیک عنوان کرد و ثابت هم نظایر آن را با مبالغه پاسخ می گفت مثلاً در مقابل شق القمر، ثابت شق الشمس را مانند سایر معجزات بیان می کرد. سرانجام نفرین ملاجعفر مستجاب شد و وی و صاحبخانه در مدت کوتاهی مردند.

علی اکبر هم از مناقشات و پافشاری ثابت خسته شده بود لذا وی علما را و ثابت هم، حاجی محمد طاهر مال میری را دعوت به گفتگو با یکدیگر کردند. علما در نتیجه این مذاکرات به زانو درآمدند و بنای تکفیر گذاشتند و از اذل و اوباش را بر علیه آنان برانگیختند.

بنا به دستور محفل برای جلوگیری از ضوضا آنها شبانه به فهرج رفتند و به منزل یکی از احباب به نام میرزا رضا وارد شدند. چون عیالش غیربهائی بود بدون آشنایی شام و نهاری خوردند و به انار رفتند و دو هفته در منزل آقامحمدجعفر به مطالعات امری پرداختند. سپس به رفسنجان رفتند در رفسنجان نیز با خوشی و سرور در خدمت احباء بودند و بعد به کرمان رفتند در کرمان از بیانات جناب حاجی واعظ به منتها درجه ایمان و ایقان نایل شدند.

باری آن دو با دسته ای از شبیه خوانان روی هم ریختند و چون هر دو خوش صدا بودند کارشان رونق گرفت و پس از چند ماه به مفسد اخلاقی آنان پی برده هوای وطن کردند و از آنجایی که حاکم یزد بختیاری بود آسوده خاطر شدند ولی با عسرت می زیستند و در قراء اطراف و بین راه با روضه خوانی اجرتی می گرفتند و با تناول غذا شکم از عذاب درمی آوردند. سرانجام به منزل آقا علی

در فهرج وارد شدند و از آنجا پس از هفت ماه دریدری به منزل خود رسیدند. ثابت متوجه شد که علی اکبر در غیاب او طلاق خواهرزاده اش فاطمه را گرفته ولی او با دختر کوچک خود به خانه خویش فرار نموده بود.

چندی بعد با جناب آقامحمد بلورفروش آشنا شد و ایشان را تبلیغ نمود و به امر مبارک اقبال نمود. در ایام رضوان برخی از احباء با فراغت بال در باغی جشن عید را برگزار کردند و شبی جناب آقای محمد بلورفروش خوابی دیده و شهادت خود را پیش بینی کرده بود. وی دو روز بعد در حجره خود به شهادت رسید و چون بیم اغتشاش و ضوضای می رفت آقایان حاجی میرزا طاهر، ثابت و شیدان شیدی در خانه جناب محمود افنان پنهان شدند. پس از آرامش، ثابت به خانه خود برگشت و با همسر خود فاطمه اتمام حجت نمود و گفت اگر بخواهی یا من زندگی کنی باید تحمل هر گونه مشقت و فشار را قبول کنی و در تصمیم خود مختاری و فاطمه تسلیم شد و سراجام بفوز ایمان نایل گردید.

در هر حال با وجود آرامشی که در شهر بود، اراذل هر روز خانه ثابت را سنگباران می کردند و ناسزا می گفتند و حاکم را تحت فشار قرار می دادند. وی ناچار شد با حاکم ملاقات کند و حاکم با وی با آرامی صحبت کرد و به وی سفارش نمود هر چه زودتر از یزد خارج شود لذا بدستور محفل به منشاء رفت و در آنجا از انقاس طیبیه جناب اخوان الصفا کسب فیض کرد و سپس به حسین آباد رفت. محفل آنجا ۲۵ تومان به وی پرداختند و توصیه نمودند به هندوستان رود و وی به علت ناامنی راه ها ناچار با قافله سنگینی با دوست نفر تفنگچی همراه شد. در بین این جمع یک آخوند معتمی بود و ثابت با وی آشنا شد و به مذکرات امری پرداخت و کار به مشاجره کشید. در بین راه و در غیاب ثابت آخوند از او بدی گفت و مسافری را نسبت به وی بدبین ساخت. ثابت متوجه شد و بلافاصله وضو گرفت و چند رکعت نماز و ادعیه و اوراد با صدای بلند و خوش قرائت نمود و به روضه خوانی پرداخت و شرح حیات حضرت سیدالشهداء را بیان نمود و گفت همین آخوندها بودند که آن حضرت را شهید نمودند. همگی گوش دادند و از آن آخوند رو گردان شدند. ثابت که مردی خوش طبع بود گاهی برای آنان مثلهای خنده دار می گفت و آنان را مسرور می ساخت و همین که آخوند را تنها می دید مجدداً به تبلیغ وی می پرداخت تا عاقبت او را در ظل امرالله داخل نمود.

باری ثابت با خرمی به بندرعباس رسید و با احباب ملاقات کرد و به اوضاع

امری آنان سر و سامان بخشید. محفل آنجا مانع حرکت وی به هند شد و یک سال در بندرعباس اقامت گزید و دکان خرازی باز کرد و با احمد قویدل شریک شد. بساط تبلیغ بگسترده و جمعی را به امر مبارک فائز نمود. اعدا به مخالفت با او برخاستند، اهانت نمودند و ناسزا گفتند. شجاع نظام حاکم که مردی خیانت پیشه و مقتدر بود وی را احضار کرد. ثابت در بین راه در دل خود توجه به حضرت مولی‌الوری نمود و از حضرتش اعانت طلبید آنگاه تمام صحنه دارالحکومه بنظرش خیمه شب‌بازی جلوه نمود و به محض ورود به حاکم گفت می‌خواستم بیایم و از حمالی که به مذهب من اهانت کرده و ناسزا گفته شکایت کنم شما باید مثل چوپان از اهالی حمایت کنید. سخنان ثابت بیشتر سبب عصبانیت حاکم شد و به فراشها دستور چوپکاری وی را داد. ثابت فی‌الغور دو پاچه شلوار خود را بالا زد و پای در فلک نهاد فراشها بشدت با ترکه‌هانی که حاضر کرده بودند وی را زدند و ثابت بدون آنکه آهی بکشد برخاست و حاکم با شلاق خود نیز آنقدر وی را کتک زد که شلاق پاره پاره شد و چون صدائی و اعتراضی از او نشنید دستور داد دکانش را غارت کنند. وی کلید دکانش را تسلیم کرد و گفت احتیاجی بشکستن در دکان نیست و حاکم از گستاخی او آتش گرفته بود و گفت به پاس خاطر این دو مرد محترمی که اینجا هستند دکانت غارت نمی‌شود ولی باید این شهر را ترک کنی.

پس از خارج شدن از دارالحکومه گفت در تمام عمرم روزی بهتر و حالی خوشتر از امروز نداشتم. با وجودی که وی این ماجرا را به عرض مبارک نرسانیده بود این لوح مبارک به افتخارش عزّ نزول یافت.

هو الله

جناب آقا محمد _ علیک بهاء الله و ثنانه فی الملک و الملکوت اسئل الله ان يجعلک مصباح الهدی و سراج التقوی فی زجاج یوقد و یضیی بین الارض و السماء و یرفع ذکرک بین الملاء الاعلی و یقدر لک ما یعطیک فی المقربین من اهل السماء بما تحملت کل مشقة و بلاء فی سبیل الله ای رب هذا رقیقک الوفیق تجرع الرحیق فی کاس انیق و انجذب بحبک انجذاب الحریرا الی شمس الضحی یتهافت کل الفراش حول سراج ربّ انیت فی جناحیه الباهر القوّة و القدرة و قوادم العزّة و النعمة تطیر الی اعلی معارج الفلاح و اسعی مراقی النجّاح و کن ظهیراً و نصیراً له فی کلّ الاحوال انک انت القوی المتعال. عبدالبهاء عباس (مصایب هدایت جلد ششم صفحه ۳۴۳)

باری جناب ثابت پس از تصفیه کارهای مالی خود با فاطمه و دختر کوچکش به یزد رفتند و چون آقا سیدحسین قبلاً باعث نفی بلد او شده بود شیدان شیدی در یزد با پرداخت ۵ تومان به او دهانش را شیرین کرد و آرامش نمود. در سال ۱۹۲۸ میلادی (۱۳۰۷ شمسی) در نتیجه خوابی که خود و دخترش دیده بودند قیام به تبلیغ کرد. ابتدا به اردستان رفت. اهالی یکی از محله‌های آن شهر بهائی بودند و دو نفر باسواد داشتند. او خانواده خود را به اردستان برد و دختر ۱۳ ساله‌اش ثابتته را که دبستان را تمام کرده بود برای آموختن زبان فارسی و تعلیم دختران بکار گماشت و خود برای تبلیغ کلمه‌الله به اطراف سفر نمود و چهار ماه در فریدن اقامت کرد و سپس اذن تشریف یافت و از طریق بغداد به ساحت اقدس شتافت و به زیارت حضرت ولی‌امرالله فائز شد و به اعتاب مبارکه مشرف گردید و بوسیله روحی‌افندی به عکا رفت و بطواف روضه مبارکه پرداخت و به حضور حضرت ورقه‌علیا و لیدی بلامفیلد مشرف گردید.

وی همراه دو نفر از احبای زردشتی به ایران مراجعت نمود. در بغداد به آقای شیخ علی مقدس گفت شما بهتر است بجای فروع دین به اصول دین بپردازید و به استناد آیات قران حقانیت حضرت زردشت و حضرت بهاءالله را مبرهن ساخت. در سرحد ایران یک جعبه کتب امری را که همراه داشت ضیط نمودند.

سپس در شهرهای مختلف به تشویق احبای پرداخت و در مجالس و در حضور خواص و عوام به شوخی و مزاح صحبت می‌کرد و در دزفول در جایی مهمان بود و صحبت‌های شیرین می‌کرد و آخوندی با عمامه بزرگ سیاه وارد شد و ثابت بدون اعتناء مجلس را گرم کرده بود. آخوند عصبانی شد و ثابت با بذله‌گویی و نقل داستانهایی وی را مغلوب و مجاب نمود. وی روی کاغذی نوشت شما باید به مسجد بیایید تا جواب شما را بدهم و ضمناً برای اعاده حیثیت بریاد رفته خود به رئیس شهربانی فشار آورد تا او را نفی بلد کند. ثابت مدتی با رئیس شهربانی صحبت کرد و جواب سنوالات وی را داد. وی کاغذی که آخوند نوشته بود بدستش داد و بالاخره اذعان کرد که آخوندها چیزی در چنته ندارند و ثابت را آزاد کرد.

در خرمشهر به رئیس شهربانی آنجا ماشاءالله خان کرمانشاهی ابلاغ کلمه نمود و حاضر شد با عالم‌ترین آخوندهای شهر بحث کند و به اتفاق به خانه آقاسیدعبود که روضه خوانی داشت رفتند. جمعیت بجای در برداشتن لباسهای متحدالشکل و کلاه پهلوی با عمامه و عبا حضور داشتند. رئیس شهربانی

جمعیت را با فحش بیرون کرد و فقط هفت نفر را نگاهداشت. صاحبخانه خیال کرد ثابت مأمور نظام وظیفه است. ماشاءالله خان به او گفت که او مبلغ بهائیان است لذا خیال سید راحت شد. بنای بحث درباره آیات قرآن گذاروند و صاحبخانه پس از دو ساعت خود اقرار کرد که دین باید به اقتضای زمان باشد. ثابت به استناد همین حرف از رئیس شهربانی پرسید در این مدت آیا چند نفر دزد را دست بریده‌اید؟ وی گفت فقط آنها را زندانی کرده‌ایم.

آنوقت ثابت گفت خود شما متوجه نیستید که احکام قرآن دیگر رایج نیست و شما احکام بهائی را اجرا می‌کنید و ساعت سه بعد از نصف شب حضار با روح و ریحان از هم جدا شدند.

جناب ثابت شرقی مدت چهار سال خاتمه حیات خود را در اصفهان بسر برد و در سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) از قفس امکان به رضوان خوش لامکان پرواز کرد.

۱۰۳. ثابت مراغه‌ای (آقامیرزا محمد)

جناب آقامیرزا محمد، فرزند مردی عابد و وارسته و متقی بنام حاجی عبدالصمد معروف بحاجی آخوند بود. وی در سال ۱۸۷۹ میلادی (۱۲۵۸ شمسی) در قریه‌ای از توابع مراغه بدنیا آمد خانواده او هفت سال بعد به مراغه کوچ کردند. محمد در آنجا زبان فارسی و عربی و علوم دینی را فرا گرفت و پس از چندی به علم جفر و کیمیا علاقمند گردید و پس از فوت پدر صاحب محراب و مسجد شده طولی نکشید که متوجه شد که اندوختن مال و مقام و منصب از راه نامشروع وی را از حقیقت دور می‌سازد بنابراین پشت پا به محراب و مسجد زد و در حدود ۴۰۰ تومان را به طلای روسی تبدیل کرد و از راه اردبیل سوار کشتی شده به بادکوبه رفت. در آنجا بیمار شد همشهریانش به مداوا پرداختند و پرستاری برایش گماشتند ولی پرستار بی‌انصاف هر چه داشت ربود و وی را دچار تنگدستی کرد، ناچار به کاغذتویسی امرارمعاش کرد و اندک اندوخته‌ای بدست آورد. به گنجیج و از آنجا به تفلیس رهسپار شد و با میرزا غلامحسین نامی، از اهل بناب، هم منزل شد و قرار گذاروند به بادکوبه روند. ثابت در دهی مکتب‌دار شد و میرزا غلامحسین با میرزا محمدحسن نامی که آیت نقض بود هم منزل شد. این شخص منافق با کمال حکمت مدت سه سال نقض خود را فاش ننموده بود و با احباء آمیزش داشت.

چندی بعد میرزا غلامحسین با میرزا محمدحسن قرار گذاشتند ثابت را تبلیغ کنند. صبح روز بعد بده رفتند. ثابت مشغول خوردن ناشتانی بود. از هر دری صحبتی بمیان آمد تا اینکه نام بهائی بر زبان رانند. ثابت با شنیدن این نام ناراحت شد و میرزا غلامحسین با متانت گفت شما راست می گوئید پس برای خدمت به شریعت اسلام باید جواب آنان را بدهید. سرپیچی ثابت سبب شد که این مذاکرات ساعتها طول کشید، میرزا غلامحسین در بین راه با ذکر دلایل عقلی و نقلی گوش ثابت را پر نمود. شب به منزل یکی از احناء وارد شدند و با ملا محمدعلی بادکوبه‌ای به مذاکرات امری پرداختند و ثابت جویای آثار مبارک شد و ایشان با صوتی ملیح و ملکوتی به تلاوت لوح هیکل پرداخت. ثابت با تلاوت و شنیدن آیات مبارکه منقلب شد و در سال ۱۹۰۲ به شرف ایمان فائز گردید. پس از سه روز به ده برگشت و در بین راه از فرط شوق ذرات آسمان و زمین را بر حقیقت جمال اقدس ابهی به شهادت می طلبید. ذوق می کرد، شادمان و خندان بود و می خواست به بهانه خوابی که دیده بود از منبر کناره گیرد ولی سرانجام ایمانش برملا شد. وی را کتک بسیار زدند و قصد کشتنش داشتند ولی کدخدا آنان را از این خیال منصرف نمود چه او تبعیت خارجه داشت و مردنش آنان را به دردسر می انداخت، کدخدا کلیه اثاثیه اش را روی عرابه ریخت و خودش را که در اثر این همه کتک کاری از حال رفته بود روی عرابه انداخت و در کاروانسرای در شهر پیاده نمود.

ثابت وقتی بحال آمد با درشکه خود را به منزل یکی از احناء رسانید و آنان چون وضع پریشان وی را مشاهده کردند از شک و ریب در آمده بر ایمانش صحه گذاردند و مسرت وجدان یافتند ولی این نیز چندان نپائید، چه میرزا محمدحسن که دست پرورده خلیل خوئی ناقض اصلی بود، آنان را تبلیغ نموده و در جرگه ناقضان داخل کرده بود.

طولی نکشید که رایحه کریه نقض هر چهار نفر انتشار یافت. با این حال آنها به اطراف برای تبلیغ می رفتند گاهی هم گرفتار می شدند و در میان برف و یخ پا به فرار می گذاشتند و با روضه خوانی و کاغذنویسی ارتزاق می کردند. در یکی از قراء بادکوبه، عسکریبیک در مقابل جمعی از حضار و علمای تازه وارد، مسئله معراج را مطرح کرد و همه در دادن جواب عاجز بودند و ثابت که جوانی با کلاه بود و بحسابش نمی گرفتند به استناد آیات و ذکر ادله و براهین ثابت نمود که معراج پیغمبر روحانی بوده.

ثابت در شهر، دوست پدرش، غلامحسین را دید و آن دو در مسجد آخوند کربه‌المنظری را دیدند که سر تا پایش کشیف و چرکین بود می‌گفت کسانی که از اسلام رو برمی‌گردانند نورمحمدی از آنها محو می‌شود و ثابت با ذکر لطیفه زیبایی نور محمدی را شرح داد و حضار را بخنده در آورد و چون آخوند فتوای قتلش را داده بود هر دو به قفقاز و تغلیس رفتند. در احتفال منزل جناب باقراف و تلاوت کتاب عهدی به این نتیجه رسیدند که یکسال به دام اهریمن افتاده و فریب محمدحسین را خورده‌اند هر دو از روی احباء شرمنده شده به بادکوبه رفتند سپس شنیدند لوح مبارکی مشحون از عنایت بوسیله جناب میرزا اسمعیل مشکوة به افتخارش نازل شده و با زیارت این لوح جناب میرزا اسمعیل و احباء دیگر تردیدی در ایمان ثابت نداشتند. (مصایح هدایت جلد سوم صفحه ۲۰۸)

ثابت در بهار سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) به بندرپهلوی و رشت رفت و جنابان آقاسیداسدالله قمی و ابتهاج‌الملک را ملاقات نمود و پس از دو ماه مجدداً به بادکوبه برگشت و شبی با ملاگانها که فرقه‌ای از دیانت مسیح است مذاکراتی نموده حقانیت پیغمبر اسلام را به آنها مدلل داشت. در ماه رمضان فرائض صوم را مجری می‌داشت و به دعا و مناجات می‌پرداخت احترامش می‌کردند و پذیرایی می‌نمودند و تا پی به عقیده‌اش بردند، در صدد قتلش برآمدند. یکی از ملاگانها در حین بارگیری ثابت را زیرمحموله خود پنهان کرد و با قطار روانه گنجه نمود. در آنجا نیز هر بار گرفتار اوپاش می‌شد، یکبار کلوخی به سرش زدند و مجروحش نمودند و یک بار بوسیله یکی از ارامنه متشخص از چنگ آنان رهایی یافت و شبانه با قطار به تغلیس رفت و بوسیله حاجی ابوالحسن امین با عریضه‌ای منظوم رجای تشرف نمود و لوح دیگری به افتخارش نازل شد:

هوالله

جناب آقا محمد ابن حاجی عبدالصمد مراغه‌ای علیه بهاء‌الله ای ناظم در معانی غزل در نهایت فصاحت و بلاغت بود مضامین شیرین پرخلوت خواندیم و از برای شما طلب موهبت نمودیم در این اثنا بخاطر خطور نمود که آن حبیب غیور با این فصاحت بیان و بلاغت تبیان باید مدتی در آن صفحات نشر نفعات رحمن نماید و در بین این مدت در سجن فسحتی حاصل گردد و ستممانعت خلل پذیرد پس آهنگ کوی دوست نماید این خوشتر و دلکشر است و علیک التحیة و الثناء. ع ع (مصایح هدایت جلد سوم صفحه ۲۲۶)

با زیارت این لوح ثابت دریافت که اجازه تشریف ندارد لذا در اطراف به نشر نفعات پرداخت و برای دیدار بستگان خود به سراغ رفت. عموی مادرش افتخارالذاکرین به وی گفت برای حفظ آبروی ما هر عقیده‌ای داری ظاهر مساز و ۲۰۰ تومان ارثیه خواهرش را داد و ثابت به کاروانسرای ناظم‌الشریعه کوچ نمود. پس از چند ماه سقری به قراء اطراف برای ملاقات احباء کرد، در قریه ملک‌کندی پیرمردی بسیار مشتعل بنام ملاحسین بود که باعث اقبال جمعی در آن ناحیه شده بود. وی در بالای تپه با صدا و صوتی بلند اشعار می‌خواند و احباء به شنیدن صدا پیاده و سواره به پیشواز ثابت آمدند.

در دهی دیگری یکی از احبای تازه تصدیق زنی بسیار شریر داشت که همواره شوهر خود را آزار می‌داد و ثابت شوهر را نصیحت کرد که با زنت مهربانی و محبت کن. در همان خانه چند نفر از احباء دور تنور با صوتی بلند به تلاوت مناجات سرگرم بودند زن و بچه‌های آن مرد هم در گوشه‌ای از کلبه خزیده و خوابیده بودند. ناگهان زن از خواب پریده و با صدای بلند استغفار کرد زیرا در خواب حضرت اعلی و جمال مبارک را زیارت کرده بود که به وی توصیه فرموده بودند که دیگر دشنام نده و به احباء آزار نرسان.

باری ثابت پس از اسفار تبلیغی به سراغ برگشت، در آنجا شایع شده بود که ثابت ۱۵۰ نفر را از دین خارج ساخته و با این کیفیت کینه علماء سوء را برانگیخته بود. در نتیجه به دستور ناظم‌الشریعه وی را با چوب و لگد سخت مضروب کردند و به مدرسه بردند ناظم‌الشریعه با لباس سیاه سوار بر اسب سیاه وارد شد و ثابت خندید و گفت امروز روز ظهور و یوم رجعت است و رجعت سعدا و اشقیاء را می‌بینم چه در کریلا عمر سعد هنگام ملاقات سیدالشهداء عباى سیاه بر تن، سوار بر اسب سیاه بود. تماشاچیان از این تشبیه بجا بخنده افتادند و ناظم‌الشریعه برگشت و فراشان حاکم ثابت را با کند و زنجیر زندانی نمودند.

محمدعلی میرزا ولیعهد که از این آشوب اطلاع یافت به حاکم تلگراف نمود که اگر علماء آرام نگیرند آنان را نفی بلد می‌کنم. ثابت آزاد شد و غرامت اشیاء غارت شده از ناظم‌الشریعه گرفته شد و به ثابت پرداخت گردید. ثابت از آنجا به تبریز رفت و به زیارت لوحی دیگر سرافراز گردید و با کمال اشتیاق به اتفاق حاجی سید محمود برغانی پای پیاده به ساحت اقدس شتافتند. در بهار سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) به شرف نقای مرکز میثاق نایل شده مورد عنایت مبارک قرار گرفت. نصایح و دستورات حضرتش را بخصوص در سه زمینه

تبلیغ، ترقی و تکامل نسوان و تعمیم معارف امریه آویزه گوش خویش نمود. سپس به مدت ۵ سال در بادکوبه به تدریس نواده‌های تقی‌اف و سایرین و تشویق احباء و امر تبلیغ مشغول شد بعد به عشق آباد رفت و در آنجا نیز به خدمت امرالله مشغول شد و محفلی بنام محفل تقدیس تشکیل داد و نظامت مدرسه بهائیان را به عهده گرفت. آنگاه لوح مبارک دیگری به اعزازش نازل شد که بموجب آن به اسفار تبلیغی قیام نمود. سوسیالیستها به دستور استالین در سال ۱۹۲۹ میلادی (۱۳۰۸ شمسی) جمعی از احباء از جمله جناب ثابت را بمدت ۷ ماه زندانی نمودند و پس از آزادی از طریق باجگیران به مشهد رفت و پس از ۶ ماه توقف در آن مدینه به شهرهای دیگر ایران سفر نمود و به نشر تفحات پرداخت تا در سال ۱۹۳۳ میلادی (۱۳۱۲ شمسی) به ملکوت ابدی صعود نمود. جناب ثابت از خود آثار و نوشتجات بسیار به یادگار گذارده که بیشتر به زبان ترکی است. وی نیز آثار مبارکه و کتب و استدلالیه‌های بسیاری از قبیل کتاب الفراید را نیز از فارسی به ترکی برگردانده است و دیوان اشعارش نیز نیمی به فارسی و نیمی به ترکی است.

۱۰۴_ ثابت وجدانی (میرزا یوسفخان)

جناب میرزا یوسفخان وجدانی، نام اصلیش کلبعلی، فرزند حاجی محمدحسن آقای قزوینی و مادرش نوه دختری فتحعلیشاه می باشد. بنا بر وصیت پدر، برادر ناتنی اش سرپرست او و خواهرهایش شد. برای فرا گرفتن زبان و تحصیلات ابتدایی برای وی معلم خصوصی گماشت سپس نزد عضدالدوله دانی مادرش به خدمت پرداخت و منشی خاص و محرم اسرار او شد ولی پس از سه سال که از خدمات دولتی خسته شده بود مرخص شد و جز یکدست لباس و یک اسب و سه تومان پول چیزی به او نرسید.

از آنجا از طریق همدان و ملایر با مشقت تمام و فقر و فاقه خود را به شیراز رسانید با احترام زیاد در دولتسرای دانی خود آقاسردار منزل کرد و با دریافت ماهی سه تومان به میراخوری اسپهانش منصوب شد. در غیاب آقاسردار، وجدانی با راهنمایی دانی زاده اش اکبرآقا با حقوق بیشتر پیشکار جلال الدوله شد. آقاسردار پس از مراجعت به صاحب دیوان شکایت نمود. جلال الدوله ناچار وی را برکنار کرد و دائیش هم دیگر قبولش ننمود. بنابراین به فلاکت افتاد خود را به قزوین رسانید و توانست با دریافت ارثیه از فقر نجات یابد.

وی گاهی به مسجد می‌رفت و از بیانات واعظ لذت می‌برد و بطور کلی از افراد و آنهایی که بنام بابی شهرت داشتند متنفر بود و دوری می‌جست. زمانی به مدرسه رفت و به این عبارت رسید که علم اول معرفه الله و سپس تفویض است. وی ترک تحصیل کرد و برای جستجوی حقیقت ریاضت پیشه نمود و با درویشهای مختلف از جمله درویش حاجی آقا در قزوین آمیزش کرد.

چندی گذشت و از دراویش چیزی دستگیرش نشد. کسوت درویشی را کنار گذاشت و با دانی خود سیف الدوله به ملایر رفت و به خدمت وی پرداخت و در همه این احوال برای کشف حقیقت به سیر و سلوک پرداخت و با یکی از اعیان بنام استاد علی زرگر آشنا شد. استاد رفته رفته وی را به ظهور قائم موعود بشارت داد و جریان شهادتش را برای وی نقل کرد و وی را متأثر کرد. گریان شد ولی هنوز نمی‌دانست که حضرت باب همان قائم موعودی است که وی از اتباعش گریزان می‌باشد.

وی با خواهر استاد علی ازدواج کرد سپس با جناب موزون و بعضی دیگر از اعیان برخورد کرد و چون احساس نمود همه اینها بابی هستند مجدداً به لباس درویشی ملبس شد و کشکول بدست براه افتاد و به دراویش سلطان آباد و محولات پیوست و با خواندن اشعاری از حافظ پولی در کشکول ریخته می‌شد و از این راه تکدی، ارتزاق می‌نمود. در کاشان به چال دراویش رفت در آنجا نیز بوئی از حقیقت استشمام نمود به قزوین برگشت و به دیدار درویش حاجی آقا رفت و به وی گفت در تمام این مدت از هیچ فرد یا فرقه‌ای جز جماعت بابی رایحه حق و حقیقت بمشامم نرسیده است. سپس درویش بی‌پرده شرح ظهور حضرت اعلی و جمال اقدس ابهی را با بیاناتی شیوا برایش بیان داشت و وی را به شرف ایمان فائز کرد.

وجدانی این بار لباس درویشی را به کناری انداخت و برای تبلیغ بستگان خود به سویشان روانه شد ولی آنان به سخنان وی اعتناء ننموده وی را ترک کردند. با این وصف مرتب به اشتعال و انجذابش افزوده می‌گشت و از صعود نیر اعظم جمال قدم دچار غم و اندوه شد و با شنیدن بشارت طلوع عهد و میثاق الهی مشعوف شد، به ترانه پرداخت و چون آرامش یافت با عزمی راسخ به تبلیغ پرداخت. در یکی از قهوه‌خانه‌های همدان قهوه‌چی را تبلیغ نمود و از آنجا به امزاجرد منزل جناب داودقلی بیک وارد شد سپس به ملایر رفت و چون زنش فوت نموده بود مادرزنش وی را به خانه راه نداد.

از آنجا با قلی اصغر از شاگردان استاد علی زرگر راهی طهران شدند. در قم خیمه‌ای با آخوندهای عمامه بسر مشاهده کردند صاحب خیمه وی را صدا کرد زیرا وی به علت بیماری فرزندش بسیار پریشان حال بود. به وجدانی پناه برد و فرزندش هر چند از دیدار وجدانی سرباز زد و شنیدن هفت وادی هم دردش را تسکین نداد ولی پدر متأثر به وجدانی گفت محض رضای خدا هر چه داری برایم بگو. وجدانی دو مناجات از حضرت امیر و سید سجاد تلاوت کرد و پس از آن به تلاوت آیاتی از صلوة کبیر پرداخت که در وی مؤثر افتاد. به وجدانی اصرار کرد تا از صاحب دعا به وی بگوید. وی فی المجلس به امر مبارک اقبال کرد. از قم پس از خداحافظی هر دو به طهران رفتند و با مراجعه به آقا سلیمان سمسار چند دست قبا و لباده گرفته و با خواندن اشعار حافظ با دستفروشی امرارمعاش می نمودند.

روزی سید محمدعلی زنجانی با خدعه و به عنوان اینکه عازم ارض اقدس است خود را گماشته او کرد و در تمام طول راه از وی اخاذی نموده سوء استفاده می کرد. آنها در بیروت از هم جدا شدند. در آنجا وجدانی جناب حکیم الهی را که عازم ارض اقدس بود ملاقات کرد. با راهنمایی‌های لازم و پس از انجام امور مربوطه عازم کوی جانان گردید و روز نهم عید رضوان به ساحت اقدس رسید. حمام کرد و به زیارت احباء شتافت و بعد از ظهر در ضیافت جناب حکیم الهی در باغ رضوان حضور یافت و با زیارت حضرت مولی‌الوری ذوق و شوقی سرشار یافت و معظم له به همه حضار اجازه جلوس فرمودند و یک یک احباء را با منتهای عطوفت و مهربانی نوازش کردند.

مدت اقامت وجدانی در ارض اقدس دو ماه بود. حضرت عبدالبهاء هنگام مرخصی وی را یوسف نام نهاده و فرمودند تا به خطه هند که منبع فساد ناقضین بود عزیمت نماید. در مصر از جناب ابوالفضایل رونوشتی از الواح مربوط به ناقضین را گرفت و یکی از احبای پارسی حاجی ملاحسینعلی جهرمی را به وی معرفی کرد و به محض ورود به بمبئی بدیدن او رفت و با میزبان خود صحبت نمود و رائجه کریمه نقض را از او استشمام کرد. وی و حاجی میرزا حسین خرطومی مدعی بودند که اینجا کسی نیست که محفل داشته باشیم ولی دو روز بعد آقا میرزا احمد یزدی رسید و برخلاف ادعای آنان گفت احبای اینجا زیادند و وجدانی را با اثاثیه اش به منزل میرزا کاظم برد.

در غیاب ناقضین با احبای پارسی ملاقات نموده آنان را به عهد و میثاق

الهی آشنا ساخت و همگی ثابت و مستقیم شده از ناقضین تبری جستند. سپس در منزل خرطومی پس از تلاوت آثار متعدد درباره عظمت مقام حضرت عبدالبهاء همگی متفقاً به خرطومی گفتند که شقاوت و جنایتی در وجود تو و دیگر ناقضین وجود دارد که ما از آن بی‌خبر بودیم ولی وجدانی ما را از آن مطلع ساخت سپس جناب وجدانی را غرق بوسه نمودند. ایشان پس از پنج ماه عازم ایران شد و از راه شیراز و اصفهان از سلطان‌آباد و ملایر و همدان گذشت و گرفتار آشوب شد لذا سفری به قزوین و آذربایجان نمود و در قزوین مدت چهار ماه در منزل جناب حکیم الاهی اقامت گزید. از آذربایجان به ایروان رفت و از آنجا به ساحت اقدس شتافت.

وی در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) اذن حضور یافت و قبل از صعود مبارک به کعبه مقصود شتافت و از افول طلعت میثاق دچار اندوه و حسرت شد و شرف آن یافت که الواح وصایا را در حضور مبارک غصن ممتاز و بسیاری از مجاورین و زائرین تلاوت نماید.

پس از مراجعت به ایران در اطراف و اکناف به اعلاء کلمة‌الله پرداخت در کلاسهای درس جناب صدرالصدور شرکت می‌نمود. افتخار عضویت محفل روحانی طهران را داشت و در مدرسه تربیت به امور دفتر می‌پرداخت و به نشر نفعات و تبلیغ امرالله سرگرم بود و جمعی از جمله جناب اشراق خاوری را در ظل امر مبارک داخل نمود. از قلم مرکز میثاق به افتخار لوح مبارکی نایل شد.

بواسطه جناب امین علیه بهاء‌الله الابهی جناب میرزا یوسفخان

علیه بهاء‌الابهی

هوالله

ای یوسف وجدانی زمان آن آمد که از قعر چاه به اوج ماه رسی از زندان رهایی یابی و به ایوان یزدانی درآئی خدمات مشهوره‌تو در نزد مرکز میثاق معلوم و مشهور و مشهود و مذکور. مطمئن باش دقیقه‌ای ترا فراموش ننمایم ترا چون نهنگ پر خروش خواهم و مانند دریا پر جوش طلبم بشری لک من هذا البشارة الکبری عبدالبهاء عباس

۲۹ محرم ۱۳۳۸

(مصباح هدایت جلد دوم صفحه ۱۰۴)

در سال ۱۹۳۳ میلادی (۱۳۱۲ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود. حضرت ولی‌امرالله در توقیع مبارک خود خطاب به جناب میرزا احمدخان صیمی از خدمات ایشان تجلیل فرمودند.

جناب آقا ايليا ثابتي، فرزند ماشح، در همدان در سال ۱۸۷۸ ميلادي (۱۲۵۷ شمسي) متولد شد و با طاوس خانم صبيه جناب آقا سليمان زرگر ازدواج نمود. وي به وسيله ايشان به شرف ايمان فائز گرديد و به خدمات امري پرداخت. جناب ثابتي مردی باهوش، خوش صحبت و مجلس آرا بود و از بدو ايمان به تبليغ امرالله قيام نمود و عضويت محفل ثابتين بر پيمان را داشت و در روزهای شنبه صبح، احباب کليمي حضور می يافتند و پس از تلاوت مناجات که معمولاً به بنده، که کودکی خردساز بودم، محول می شد سپس به مطالعه کتاب مستطاب ايقان می پرداختند و با صرف صبحانه محفل تعطيل می شد. شبها منزلش بروی يار و اغيار باز بود و از فضاي امر دعوت می نمود تا به تبليغ متحريان حقيقت پردازند که در اين زمينه جناب آقا سيد حسن هاشمی زاده، ميرزا محمدخان پرتوی، آقاميرزا عبدالله مطلق و اشراق خاوری گاهی تا نزديکی صبح اقامه براهين می نمودند.

شغل ايشان بزازی بود و در زمان جنگ اول جهانی که به تحريك کليميان، قزاقهای يهودی روس، دکانهای احباء را به آتش کشيدند تمام سرمايه اش را از دست داد و با شيوع بيماری حصبه و قحطی به منتهای مشقت بسر می برد ولی با استقامتی بی نظير بر مشکلات فائق گشت و از سال ۱۹۴۰ ميلادي (۱۳۱۹ شمسي) به علت ضعف قوه باصره قادر به ادامه کار نبود. در طهران سکونت يافت و در سال ۱۹۴۲ ميلادي (۱۳۲۱ شمسي) به عالم بالا صعود کرد. ايشان هنگام صدور شناسنامه نام ايليا را به علی تبديل نمود.

اما طاوس خانم زنی بسيار مؤمن و خوش قلب بود و در تربيت دو کودک خود نهايت کوشش مبذول می داشت. وی در سال ۱۹۲۷ ميلادي در معيت برخی از احباء به آستان مقدس مشرف شد و به زيارت حضرت ورقه عليا و حضرت ولی امرالله نایل گشت. در سال ۱۹۵۳ ميلادي (۱۳۳۲ شمسي) به زيارت بيت مبارک شيراز مشرف شد و در سال ۱۹۶۷ ميلادي (۱۳۴۶ شمسي) در کنفرانس پالرمو شرکت نمود. سپس برای بار دوم به ارض اقدس وارد و به زيارت اعتاب مبارکه نایل گرديد و در سال ۱۹۷۵ ميلادي (۱۳۵۴ شمسي) به ملکوت ابهي پرواز کرد.

جناب آقا فضل علی ثابتی در زنوز آذربایجان شرقی تولد یافته و در عصر رسولی دو عهد ابهی و میثاق را درک نمود. وی مردی متین، شوخ طبع، سخاوتمند و روشن فکر بود که بیسوادیش را جبران می ساخت.

در زنوز با سرکار فاطمه سلطان خاتم ازدواج نمود و در آنجا به باغات و مستقالات خود می رسید و گه گاه به روسیه رفت و آمد می کرد. در شهر باکو (بادکویه قفقاز) با همکاری یکی از آشنایان خود مغازه بزازی دایر کرد و از این راه امرار معاش می نمود.

روزی سه نفر از احبای بادکویه برای خرید پارچه به مغازه اش رفتند. گویا هنگام متر کردن پارچه و پرداخت پول آن، اشتباهی رخ می دهد و وی با خشونت به خریداران اعتراض می نماید. یکی از آنان با متانت و ادب اتهام او را رد نموده می گوید ما بهانی هستیم و بهانی دروغ نمی گوید و حضرت عبدالبهاء فرموده اند «جمیع معاصی بیک طرف و کذب (دروغ) بیک طرف. بلکه سینات کذب افزونتر است و ضرش بیشتر. راست گو کفر گو بهتر از آنست که کلمه ایمان بر زبان رانی و دروغ گوئی»

(مانده آسمانی جلد پنجم صفحه ۱۶۶)

جناب ثابتی با شنیدن این پاسخ به فکر فرو رفت و با روشن فکری مصمم شد احبای الهی را از راه های متعدد امتحان کند. ابتدا نیم ذرع فلزی مغازه را به پنهانی لابلای پارچه ها گذاشت. فردای آن روز یکی از احباء به مغازه اش رفت و نیم ذرع را که لابلای پارچه مانده بود به وی تسلیم کرد. در سایر موارد نیز هر قدمی که در راه کشف حقیقت برمی داشت و احباء را امتحان می کرد به صداقت و امانت آنان بیش از پیش معتقد می شد و این تحقیقات وی را به سر منزل مقصود هدایت نمود و به فوز ایمان نایل گشت و با شوق و انجذاب به تبلیغ امرالله پرداخت. دشمنان زنوزی او به اذیت و آزارش قیام نمودند و تصمیم به کشتن وی گرفتند و از بین اشرار لوطی گتی قره را که از همه شریرتر بود برگزیدند و مأمور کشتن بهائیان نمودند. لوطی گتی قره، غداره به کمر می بست و با داشتن زلف و کلاه کج و چرخاندن غداره بر بالای سر، مردم را بترس و وحشت می انداخت و همه از او حساب می بردند. از ثروتمندان باج می گرفت و به مستمندان می بخشید. وی برای اجرای مأموریت شوم خویش هنگام شب در نزدیکی خانه بهائیان پشت درختی پنهان شد و دید که احباء به دور تنوری حلقه زده اند و یکی از آنان که باسواد بود در درون تنور نشسته و با نور شمع آیات

الهی را با صوتی زیبا تلاوت می‌کند.

لوطی گتی قره پس از شنیدن این صوت ریانی و ملکوتی و خصوصاً از بیانات دلنشین آن منقلب شد و به خانه آنان رفت. احباء از دیدار وی وحشت نمودند ولی لوطی با آنها امان داد و گفت مرا مأمور کشتن شما نموده‌اند و علت آن را نمی‌دانستم. پشت درخت پنهان شده بودم و گوش فرا دادم و آنچه شنیدم خلاف آن بود که به من گفته بودند. وی خلقی جدید شد اسلحه خود بر زمین نهاد. در ظل امر الهی درآمد و به زیور ایمان آراسته شد و اهالی زنوز نفسی به راحتی کشیدند.

باری جناب ثابتی به افتخار الواحی از حضرت مولی‌الوری نایل شد و هنگام بنای مشرق‌الاذکار عشق‌آباد تبرعاتی تقدیم نمود. در ۱۰۴ سالگی در بیمارستان تبریز به ملکوت ابدی شتافت. وی دارای هشت پسر و یک دختر بود. از بین فرزندان او عبدالله و عبدالرزاق به فوز ایمان نایل شدند. جناب عبدالله ثابتی نیز با سرکار خانم قدرت اعظم ازدواج نمود و در شهر شاهی صعود کرد و همسر و برخی از فرزندان وی به کانادا و استرالیا هجرت نمودند.

۱۰۷- جاسم بغدادی

در آن هنگام که سفیر ایران در مصر به تحریک حکومت عثمانی می پرداخت، دولت عثمانی جمعی از احناء از جمله جناب حاجی میرزا حیدرعلی، را به سودان تبعید نمودند. جناب نبیل زرنندی از زندان مصر آزاد شد و به ناصره رفت و جناب میرزا محمدعلی قاضینی و حاجی جاسم بغدادی را ملاقات نمود. در این اثناء حضرت بهاءالله در صدد بودند یکی از احناء را به سودان اعزام دارند تا از وضع حیات اسرای سودان کسب اطلاع کنند و عنایات و تفقد حضرتش را به آنان ابلاغ نمایند. این سه مؤمن فداکار مقیم ناصره ضمن عریضه ای آمادگی خود را برای عزیمت به سودان معروض داشتند. جمال اقدس ابهی ضمن لوحی به جاسم اذن حضور عنایت فرمودند. وی به ساحت اقدس شتافت و با وجودی که ورود به قشله در آن زمان دشوار بلکه غیرممکن بنظر می رسید، شبانه به حضور مبارک مشرف گشت و تیر آفاق وی را مأمور عزیمت به سودان فرمودند. جاسم در مصر با مساعدت بعضی از مشایخ عرب به تهیه گذرنامه پرداخت و به عنوان سیاحت گاهی سواره و زمانی پیاده طی طریق می نمود تا وارد سودان شد و از شیخی عرب، جویای حال برادرش شد و قصد داشت برای معالجه وی به خرطوم رود. شیخ گفت چندی قبل شخصی که به شما شباهت داشت به خرطوم رفت آنگاه جاسم را به شترداران سپرد. پس از هفت روز به خرطوم رسید و از دیدن اسرا شادمان گشت.

اسرا بوسیله جاسم موفق شدند عریضه ای به حضور جمال مبارک بفرستند و از یراعه مبارک لوحی به افتخارشان و مشعر بر بشارت آزادیشان عزّ نزول یافت. جاسم نیز با اجرای این سفر پر مشقت مورد عنایت آن حضرت قرار گرفت. از آن پس نیز برخی از احناء برای ملاقات با آنان و ایصال الواح و عرایض به سودان می رفتند.

۱۰۸- جانی پریا (حاجی میرزا)

جناب حاجی میرزا جانی از تجار معروف شهر کاشان می بود. وی هنگام ورود جناب بابالباب به کاشان، از انفاس قدسی ایشان بهره مند شده بفوز ایمان نایل شد و اول من آمن در کاشان می باشد. وی افتخار آن را یافت تا مهماندار

حضرت رب‌اعلی در کاشان شود. شب ورود حضرتش خوابی دید که عیناً تحقق یافت. وقتی که بیدار شد دانست که آنچه را که دیده رویای صادقانه بوده است. فوراً به تهیه لوازم پذیرایی مهمان عزیز خود مشغول شد. نزدیک غروب آفتاب جلو دروازه کاشان ایستاد و چشم براه بود. ناگهان از دور چند سوار دیده شد در بین سواران حضرت باب‌را، با آنکه کلاه بر سر داشتند، شناخت. با کمال نشاط و سرور به حضور مبارک رفت. فرمودند سه شب مهمان تو خواهیم بود. فردا عید نوروز است جشن عید را در منزلت خواهیم گرفت. محمدبیگ، مرکب خویش را پهلوی مرکب حضرت باب می‌راند. او به حاجی میرزا گفت من حاضرم مطابق میل این بزرگوار رفتار کنم و اشاره به یکی از سواران کرد. ولی رئیس سواران با کمال خشونت گفت ممکن نیست به من دستور داده‌اند که به هر شهری می‌رسیم شب را بیرون شهر بمائیم. محمدبیگ هر طور بود رفیقش را راضی کرد که حضرت باب را به حاجی میرزا جانی بسپارد و صبح روز سوم مهمان خود را به مأمورین تسلیم کند و آن حضرت فرمودند «اگر اراده من نبود آنها هرگز مرا بتو تسلیم نمی‌کردند همه چیز در قبضه قدرت الهی است.» ورود آن حضرت به کاشان شب عید نوروز و سومین عید بعد از اظهار امر حضرت اعلی بود. در آن شب آن حضرت توقیعی به افتخار میزبان خود نازل فرمودند که در خاتمه‌اش بیانی به این مضمون مندرج بود:

«از خدا خواهم که قلب تو را به نور معرفت الهی روشن کند و لسان تو را گویا فرماید تا بخدمت امرش پردازی و به اعلاء کلمه‌اش موفق شوی.» تعداد نفوسی که در منزل حاجی میرزا جانی افتخار تشرف به حضور حضرت باب داشته‌اند مشخص نشده است.

باری چون حاجی بنام بابی شهرت یافت به طهران مهاجرت نمود. در سال ۱۸۴۸ میلادی (۱۲۲۷ شمسی) در معیت حضرت بهاء‌الله به مازندران رفت و پس از دستگیری جمال مبارک در آمل به شهر ری رفت و در آنجا اقامت گزید. در سال ۱۸۵۱ میلادی (۱۲۳۰ شمسی) هنگام رمی به شاه دستگیر شد و دژخیمان وی را در اختیار کسبه و آقا مهدی ملک‌التجار گذاردند و به شرف شهادت نایل ساختند.

۱۰۹- جذّاب (آقا میرزا عزیزالله)

جناب جذّاب فرزند، ملا خرقل نامدار از کلیمیان جدیدالاسلام خراسان بود. او

مردی روشنفکر بود و به مثنوی ملای رومی علاقه زیاد داشت. روزی به فرزند ارشد خود نصیحت کرد و بشارت داد که ظهور کلی یهوه و نجات‌دهنده کل امروز است مبادا شما دچار غفلت شوید.

جذاب در مشهد بدنیا آمد. در دو سالگی پدر خود را از دست داد. در کودکی تحصیل کافی ننمود. در جوانی مردی بلندهمت، گشاده‌روی و مهمان‌نواز شد به مذهب خود پای‌بند بود. از اینرو از عموزاده‌اش خواندن تورات را آموخت. در مشهد به تجارت ابریشم اشتغال داشت و ترکمانهای مرو به مشهد می‌آمدند و با او معامله می‌کردند. وی به اتفاق شاهرودی برادر بزرگ خود برای فروش به قفقاز رفت و او چون به امر مبارک ایمان داشت در بین راه با معاریف امر و احباء معاشرت می‌نمود، و جذاب چون کلیمی بود چه در مهمانی و چه در خانه خود از غذای پخته آنان تناول نمی‌نمود و به چای و تخم‌مرغ قناعت می‌کرد. باری در شهرهای قفقاز با کسادی بازار روبرو شدند. شاهرودی به تغلیس رفت و جذاب را به حاجی‌علی‌اکبر، تاجر شکی سپرد و از وی سفارش برای محمدجعفر در کاروانسرای گنجه گرفت. جذاب پس از وصول خیر از برادر، کالاها را با فورقونچی ارابه چهار اسبه به تغلیس حمل کرد و خود با چند سرنشین که از قیافه آنان شرارت می‌بارید، همراه شد، خود را به بی‌زیانی زد مثلاً آب و نان را به فارسی می‌گفت و با این تدبیر از هدف آنان که کشتن او و چپاول اموال و کالا بود مطلع شد. لذا نامه‌ای به محمدجعفر داد و وی را از تصمیم آنان آگاه ساخت، او هم به گاریدار گفت جذاب باید چند روز اینجا توقف کند سپس کالا را در محل امنی پنهان کرد. به هر حال برای خرده‌فروش کالا تا اسلامبول رفتند و ۱۱ ماده در آن شهر توقف نمودند و جذاب بر اثر انفاس طیبیه قدسیه جناب ابا‌بدیع حاجی عبدالحمید نیشابوری، به شرف ایمان مفتخر و نایل شد. با کسب اذن حضور با نهایت سرور هر دو وارد عکا شدند. هنگام شرفیابی جذاب به اقدام مبارک افتاد و جمال اقدس ابھی با دست مبارک خود و با تکیه به زیر چانه‌اش از جای بلندش کردند. وی با اینکه غرق دریای نشاط بود و اشتعال و انجذابش وصف‌ناپذیر، معهداً هنوز به اعتقادات مذهبی گذشته از قبیل ذبح کاشر پایبند بود. او این اعتقاد خود را به احدی نگفته بود. جناب حاجی محمدظاهر مالگیری به وی گفت جمال قدم فرموده‌اند قصاب یهودی را به شما نشان بدهم و وی را دچار شگفتی ساخت و دیگر حجایی برایش باقی نماند. در این وقت اظهار تأسف کرد و خود را ملامت نمود که در کودکی از فرا گرفتن سواد فارسی کوتاهی

نموده بود. به هر حال در اثنای روز حضور حضرت مولی‌الوری و شبها به محضر جمال‌اقدس ابهی مشرف می‌گشت و از صمیم قلب آرزو می‌نمود که حضرتش قدرت نمایی فرماید تا بتواند معانی الواح مبارکه را درک کند.

بنا بر دستور مبارک از طریق مصر به ایران حرکت کردند. در مصر روی میز حاجی سیدرضای نیل‌فروش کتابی و در منزل حاجی علی تبریزی هم کتاب دیگری باز کرد و خواند و به معنای آن پی برد. انگار تحصیل عربی کرده باشد. در بین راه در احتفالات احباء شرکت نموده و با بیانات خود آنان را مشعوف نمود. در مشهد نیز احباء به منزلش رفت و آمد می‌نمودند و به بهائی بودن شهرت یافت. اتفاقاً لوح مبارکی که به افتخارش رسیده بود اشتبهاً بدست اعداء افتاد و فتنه و فساد آغاز گشت و بستگانش از ترس جان خود وی را تحت فشار گذاردند موی سرش را چیدند. عاقبت میرزا آقاخان که یکی از شاگردان ملاخرقیل بود بشارت ملا را به آنان یادآور شد و آنان به تصدیق امر مبارک موفق شدند. ولی یهودیان متعصب استشهادی نوشتند و به کریلاتی محمدصفی نماینده حکومت دادند. جذاب هم اسرار افراد جدیدالاسلام را به او گفت، که ۴۰ سال است به زور شمشیر مسلمان شده، و هنوز دست از مراسم قدیم خود برنداشته‌اند، و احکام تورات را اجرا می‌کنند. ضمناً شرایخانه آنها را نشان داد و گفت خود که در ظل امر جمال مبارک داخل شده به حقانیت حضرت مسیح و حضرت محمد معترف می‌باشد و اعتراض آنان را خنثی نمود و بازار تبلیغ بگسترد و جمعی از آنان را در ظل امرالله داخل کرد.

در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) به دستور جمال مبارک مأمور رفتن به اسلامبول شد که آقاسید احمد افنان را به فوریت به عکا بفرستد و به مطالبات آقاعلی حیدر شیروانی از حاجی سید میرزا برادر سید احمد رسیدگی کند. وی فی‌الغور خود را به اسلامبول رساند و مأموریت مزبور را با موفقیت انجام داد. بار دیگر جمال اقدس ابهی جذاب را مأمور ابلاغ کلمه به روچیلد که یکی از مشهورترین و ثروتمندان کلیمی بود نموده و به وی فرمودند. الواح ملوک به سلاطین ارض ابلاغ و به آنها اتمام حجت شده است. می‌خواهم با روچیلد که سلطان بنی اسرائیل است مکاتبه کن و به وی ابلاغ امر کن.

برای انجام دستور مبارک، جذاب به اسلامبول رفت و زبان فرانسه فراگرفت و مکتوبی حاوی اخبار و بشارات انبیای بنی اسرائیل و ظهور رب‌الجنود را به روچیلد نگاشت ولی نتیجه مکاتبه وی و یا ملاقات و یا پاسخ روچیلد روشن

نیست. (روچیلد یکی از ثروتمندترین کلیسیان بود و به سلطان ثروت شهرت داشت. روزی وارد گنجینه خزانه خود شد و تصادفاً در خزانه بسته شد و وی در کنار ثروت بیکران خود زندانی و هلاک شد.)

چندی بعد جذّاب به دستور حضرت مولی‌الوری مأمور ملاقات با تولستوی شد. تولستوی فیلسوف عظیم‌الشان و مؤلف کتاب جنگ و صلح به علت صراحت لهجه مورد انتقاد کلیساها و ملاکهای بزرگ قرار گرفت و دولت‌های بزرگ اروپا امنیت و آسایش معظم‌له را از حکومت تزاری روسیه خواستار شده بودند لذا وی بحال انزوا بسر می‌برد و ملاقات با ایشان بسیار مشکل بلکه محال بود. در تمام ساعات روز ژاندارم‌ها مأمور و مانع ملاقات ایشان بودند. جذّاب در ۱۴ سپتامبر ۱۹۰۲ از هفت خوان رستم گذشت و فیلسوفی که مدت دو سال در تبعید بسر برده بود، پس از آزادی واسطه ملاقات شد و ورود جذّاب را که فردی بهائی از عکا وارد شده بود به اطلاع تولستوی رسانید و ترتیب ملاقات آنها را داد. در این ملاقات جذّاب تاریخچه کاملی از دو ظهور حضرت اعلی و جمال اقدس ابهی و تعالیم مبارکه و تشکیلات امریه بیان داشت و اشاره به پیشرفت و انتشار امر مبارک در بین اقوام و مذاهب مختلفه نمود. سپس به مقام جمال مبارک و حضرت عبدالبهاء و مخالفت برادران با ایشان پرداخت. تولستوی جواب داد، باید چنین باشد زیرا پسر من نیز شب و روز می‌کوشد تا مرا بکشد. در آخر مذاکرات وی را مأمور نمود که تکبیر او را به حضرت عبدالبهاء ابلاغ دارد و در تاریخ ۱۹ سپتامبر از ایشان خداحافظی نمود.

(کنت لئین تولستوی فیلسوف عالیقدر روسی به علت صراحت لهجه تحت نظر برد. پرنس ارنه الدوله سفیر ایران در فرانسه که در مونت کارلو در قصر مجلل خود سکونت داشت به تولستوی نوشت کتاب جنگ و صلح شما را خوانده‌ام می‌خواهم نظر نهائی شما را درباره صلح بدانم. تولستوی در پاسخ وی می‌گوید کلید صلح جهان در دست زندانی عکا است)

این لوح مبارک به افتخار جذّاب و اثر خامه حضرت عبدالبهاء عزّ نزل یافته است.
بمبئی - جناب آقا عزیزالله جذّاب علیه بهاءالله ابهی ملاحظه نمایند.

هوالله

ای عزیز مصر الهی حمد کن خدا را که در مصر محبت الهی عزیزی و در شهرستان عرفان پر صیت و شهیر در اوج تبلیغ بازافکنی و در بی‌شده محبت‌الله نخجیر و شیر گیر دستی از آستین عرفان برآر و بر عالم و عالمیان افشان پطرس اکبر که به شمعون صفا موصوف بظاهر صیادی بود و حتی نوح نجی بر حسب ظاهر نجاری چون تأیید الهی یافتند آن سبب نجات جمعی از طوفان اعظم گردید و

این علت حیات برخی گشت ... و البهاء علیک و علی احاباء الله فی هناک ع ع
(مصایب هدایت جلد هفتم صفحه ۵۰۱)

باری جناب جذاب در دوران حیات تجارت خود را تحت الشعاع خدمات امری قرار داد و به خدمات شایانی نایل گردید. منزلش مهمانسرای مبلغین امرالله بود و هنگام بدرقه مبلغین که غالباً در تنگدستی بسر می بردند و از لحاظ معیشت در مضیقه مالی بودند مبلغی وجه در خورجین آنان می گذاشت و در حدود امکان وسایل رفاه آنان را فراهم می ساخت.

ایشان در اواخر حیات سرمایه و کارخانجات خود را از دست داد و در مقام تسلیم و رضا در سال ۱۹۳۴ میلادی (۱۳۱۳ شمسی) از تنگنای جهان ترابی به ملکوت جاوداتی شتافت.

۱۱۰_ جعفر تبریزی (حاجی)

جناب حاجی جعفر و دو برادر دیگر، حاجی تقی و حاجی حسن، از جمله مجاورین جمال ابهی و مهاجرین اولیه بودند. شرح احوال حاجی حسن جداگانه ذکر شده است. حاجی جعفر ابتدا در عراق به لقای نیر آفاق فائز شد و سپس با برادر خود حاجی تقی به ادرنه شتافتند ولی هنگامی که جمال اقدس ابهی را به عکا سرگون می نمودند این دو نفس نفیس را از نعمت معشوق حقیقی منع نمودند لذا حاجی جعفر با تیغ گلوی خود را برید. خلق به جزع و فزع آمدند و همین سبب شد تا حکومت اجازه سفر کل احباب را به معیت مبارک داد. گلوی حاجی را دوختند پس از التیام جراحات که دو ماه بطول انجامید وارد قلعه شدند. حاجی جعفر از شام تا سحر بیدار می ماند و به صنایع و گریه می پرداخت، تا شبی از ایوان ریاط بیفتاد و صعود به ملکوت ابهی نمود.
(تذکره الرفا)

۱۱۱_ جعفر جاسبی (ملا)

جناب ملا جعفر یکی از علمای جاسبی و شریعتمدار بود که مردم به وی اقتدا می نمودند. پس از ایمان به امر مبارک از منبر و محراب کناره گرفت و بساط ریاست برچیده و با وجود اصرارها به مسجد ترفت. سرانجام روز عاشورا وی را بزور بالای منبر بردند و وی بجای ذکر مصیبت به تبلیغ مردم پرداخت و گفت ایام سوز و گداز و سوگواری خاتمه یافته و ایام فرح و شادمانی فرارسیده است. مردم وی را دیوانه و مسحور خواندند. او از جاسب به کاشان رفت و با علماء به

مباحثات امری پرداخت و چون طریق صواب نپیمودند به مجادله پرداختند و به وی تکلیف نمودند تا برای اثبات ایمان خود دست در آتش فرو برد. وی پاسخ داد که ذات آتش سوزندگی است و ربطی به حقانیت مظاهر الهی ندارد. با وجود این ملا جعفر، شیدایی و مفتون جمال قدم، دست خود در آتش فرو برد و تیکه‌های ذغال افروخته را در دست خود نگاهداشت و با لبی خندان و دستی مجروح به ملامت آنان پرداخت و علمای نادان به این اکتفا ننموده حکومت را وادار کردند تا وی را به شهادت رسانیدند.

۱۱۲- جعفر نیریزی (سید)

جناب سیدجعفر نیریزی یکی از محترمین و معتمدین شهر نیریز بود و زین‌العابدین خان حاکم یزد وی را بسیار احترام می‌کرد و بر خود مقدم می‌داشت. پس از آنکه قوای دولتی بر جناب وحید غالب شد جناب سیدجعفر دستگیر شد و همین حاکم جبار عمامه را از سر وی برداشته پایمالش کرد و بعد به آتش کشید و مردم را به استهزا و دشنام دادن به وی تحریک نمود.

۱۱۳- جعفر یزدی (آقامیرزا)

جناب آقامیرزا جعفر از طلاب و فارسان میدان فقه و اصول بود پس از استماع ندای الهی فریاد بلی برآورد. در اثر حوادث یزد به نجف توجه نمود و با طلاب محشور شد آنگاه به بغداد رفت لباس طلبه از تنش بدر کرد و به نجاری پرداخت. او همواره در نهایت خضوع و خشوع و محویت و فنا بود. هنگام عزیمت موکب مبارک به اسلامبول در رکاب نیر آفاق بود و با حضرت مولی‌الوری در بین راه به تأمین آذوقه و علیق گاه و جو می‌پرداختند. در ادرنه نیز به خدمت مشغول بود تا آنکه نفی به عکا شد، همواره شاکر بود. در آنجا سخت بیمار شد و نفس آخر برآورد. به جمال مبارک مرگ وی را گزارش نمودند آن حضرت فرمودند خیر او نمرده است دعای شفا تلاوت کنید زنده می‌شود. پس از یک ساعت از بستر برخاست و به شوخی و به مطایبه اطرافیان را مسرور ساخت و مدت مدیدی به خدمت یاران پرداخت تا در سجن اعظم عالم ناسوت بگذاشت و به جهان لاهوت پرواز کرد.

۱۱۴. جلالی کرمانشاهی (فرج الله)

جناب فرج الله جلالی، فرزند آقاخان، در سال ۱۹۰۱ در کرمانشاه دنیا آمد اجدادش از قبیله گوران، در حوالی کردند اقامت داشتند و صوفی علی اللهی بودند. جناب حکیم الهی بذر کلمه الله را در قلوب آنان بیافشاند و به موفقیت کافی نایل شد. برخی از آنان در ظل امرالله درآمدند و احفاد آنان بنام گوران بخدمت قائمند.

جناب جلالی تحصیلات اولیه خود را در کرمانشاه و سپس در مدرسه تربیت بیابان رسانید. در ۱۶ سالگی به شرف ایمان و تصدیق امر مبارک مفتخر گردید. وی دارای طبع و قریحه شعر بود و برای اولین بار ذوق ادبی خود را به مدح و ثنای جمال اقدس ابهی ظاهر نمود. ایشان کارمند بانک ملی ایران بود و پس از اختتام خدمت در زمره بازنشستگان بانک درآمد.

در اینجا چند بیت از منظومه او که در مدح و ثنای جمال اقدس ابهی است و یک رباعی مذکور می گردد:

کلام خلق که گفت خدا نخواهد شد
اثر زگفته یزدان جدا نخواهد شد
زعیب گوئی دشمن بدیده طالب
کم از نکوئی آن دلربا نخواهد شد
خدا طیب و جهان چون مریض و دین درمان
علاج درد جز از این دوا نخواهد شد
***
ابناء بشر که صنوع یک دادارند
جمله شجر وجود را اثمارند
گر سرخ و سفید یا که زردند و سیاه
گلها و شکوفه های یک گلزارند

۱۱۵. جمال الدین (سلیمانخان تنکابنی)

جناب سلیمانخان تنکابنی، فرزند عیسی خان، از نجبای ثروتمند و با نفوذ شهنسوار بود. او در دوران کودکی و جوانی در کمال رفاه و آسایش در مهد خانواده بسر برد و از همان وقت دارای همتی بلند و مقاصدی ارجمند بود.

وی طالب ترقی و میل به مدارج عالی داشت و به قصد احراز شغل و منصب از تنکابن به طهران رفت ولی مشیت الهی برای وی امر دیگری مقدر کرده بود زیرا ندای ظهور را شنید و پس از تحقیق به امر مبارک اقبال کرد. مدتها در کسوت درویشی در کشور عثمانی به سیر آفاق و انفس پرداخت عارفی پخته،

سالگی ورزیده و جهان‌گردی آزموده شد. نفحات رحمان وی را به روح ایمان زنده ساخت و با کمال شوق و شور روی به ساحت اقدس نهاد و به شرف لقا فائز شد و به لقب جمال‌الدین و جمال‌افندی مفتخر گردید. او را با دستوراتی دقیق و لازم مأمور به تبلیغ در هند فرمودند و در سال ۱۸۷۵ با یکی از خویشاوندان خود بنام، میرزا حسین، عازم بمبئی شدند و در حدود ۱۱ سال در نهایت وارستگی و ایمان و ایقان به سیر و سفر در آن کشور پهناور پرداختند. سلیمانخان با خلق و خوی خوش و بیانی شیرین و رفتاری متین با اعظام نفوس مصاحبت نمود و به تبلیغ امرالله پرداخت و اولین مهاجری بود که در آن خطه بذر حقایق امر را در قلوب کشت نمود و جمعی را در ظل ظلیل امرالله داخل کرد، و در ضمن رساله‌ای مبنی بر مدارج سیر و سلوک و اشاره به هفت وادی حضرت بهاءالله تألیف کرد و به اعزازش الواح چندی عزّ نزل یافت. از هند سفری به سیلان (سريلانكا) رفت و با خشونت رهبران بودائی مواجه شد. در سال ۱۸۸۷ به اتفاق دو نفر از احباء عازم ارض اقدس شد و جمال اقدس ابهی وی را مجدداً و با ملازمت حاجی فرج‌الله تفریسی به هند فرستادند. در این سفر جمال‌الدین علاوه بر هند و برمه به سایر کشورهای جنوب شرقی آسیا، اندونزی، تایلند، سنگاپور و همچنین کشمیر و ترکستان سفر نمود. در سفر اخیر کتب و الواح و آثار مقدسه‌اش از بالای کوه به دریاچه افتاد و از دست رفت. پس از صعود نیر آفاق، در سال ۱۸۹۶ پس از طی ۲۰ سال خدمات طاقت فرسا و با کبر سن و مشقات راه، ناملایمات زندگی و تعرض معاندین با دو تن از معارف بهائی شهر رانگون، حاجی سید مهدی شیرازی و دکتر خبیرالدین، به ارض مقصود رفت و به حضور طلعت میثاق مشرف شد و پس از چندی برای انجام مأموریتی مهم بر حسب دستور حضرت مولی‌الوری عازم ایران شد و آن مأموریت تسلیم مکتوبی به میرزا علی‌اصغرخان امین‌السلطان وزیر معزول دربار قاجار بود. وی می‌بایستی از بیراهه وارد قم شود و با کمال حکمت و متانت، و با نهایت ادب و احترام و مهربانی در خلوت مکتوب آن حضرت را به امین‌السلطان برساند و او را بیش از یکبار ملاقات نکند. امین‌السلطان بر اثر تأثیر پیام مبارک مجدداً به وزارت رسید و از احباب حمایت کرد ولی در غائله یزد کوتاهی نمود و معزول شد.

باری سلیمانخان، این نفس مقدس و وارسته به فتح روحانی شبه قاره هندوستان و برمه مفتخر گشت تا اجل محتوم رسید و آهنگ بارگاه حقّ قیوم فرمود. از خاکدان فانی بیزار شد و در سال ۱۸۹۸ به جهان انوار شتافت.

۱۱۶- جمشید گرجی (آقا)

جناب آقا جمشید، گرجی بود ولی در کاشان نشو و نما نمود. او در نهایت صدق و امانت زندگی می کرد. چون بشارت طلوع صبح هدی شنید نار محبت الله برافروخت و به شمع هدایت روشن گردید. چندی بعد به رومیلی در اقلیم عثمانی شتافت و در ادرنه به شرف لقا فائز گردید. در اسلامبول اسیر ستمکاران گشت و به سلاسل و زنجیر افتاد. سفیر ایران وی را با جناب استاد محمدعلی دلاک به ایران فرستاد تا حکومت آنان را به صلابه کشد. در بین راه دچار مشقات شدند و آن دو را در سرحد به رؤسای اکراد تسلیم نمودند ولی چون آنها این دو مظلوم را خیرخواه عباد دیدند آزاد کردند و از آنجا با نهایت روح و ریحان به کوی جانان شتافتند. وی گاهی به شرف لقا فائز می شد و ایام به فرح و سرور می گذراند تا آنکه در سجن اعظم به جهان پاک پرواز کرد.

۱۱۷- جناب (ملا محمد حسین)

جناب ملا محمد حسین جناب یکی از علمای شهر آباءه بود. روزی جناب سراج الحکما لوح مبارک سلطان را در اختیار ایشان گذارد و نظر ایشان را درباره بیان مبارک استفسار نمود. جناب که مردی خوش طینت بود و قلبی پاک بدون آرایش داشت به مطالعه آن پرداخت. عظمت و هیمنه لوح مبارک وی را منقلب کرد و بزرگواری صاحب کلام را تصدیق نمود. طولی نپائید که جناب اشرف پس از ایمان و برای رهایی از تعرض علماء سوء وارد آباءه شد وی را مستعد یافت به تبلیغ ایشان و سراج الحکما پرداخت و هر دو آنان تصدیق امر مبارک نمودند و ندای حق را لبیک گفتند.

۱۱۸- جواد قزوینی (آقا سید)

جناب آقاسید جواد برای مباشرت املاک آقایان امینی به لاهیجان رفت و چون حاکم و حاشیه نشینان حکومت و اعیان و رجال مهم شیخی و صاحب قدرت بودند خود را به آنها متسوب می داشت و با کربلانی بابا وکیل معاشر شد و با رعایت حکمت به تبلیغ وی پرداخت.

۱۱۹- جواد کرمانی (حاجی سید)

جناب حاجی سید جواد، که به کربلانی شهرت دارد، در بین اهالی کرمان به

علم و فراست و جاه و منزلت معروف بود. او هنگام تشریف فرمائی جناب قدوس به کرمان افتخار میزبانی ایشان را داشت و با نهایت محبت و احترام از ایشان پذیرایی نمود. شاگردان حاجی کریمخان که فتنه جو بودند حاجی کریمخان را تحریک نمودند که یکی از اصحاب و خواص سید باب در منزل کربلایی وارد شده و بیم آن می رود که حاجی سیدجواد به سید باب پیبوندد. حاجی کریمخان به حاکم در این مورد سفارش لازم کرد و حاجی سیدجواد اطلاع یافت با کمال خشونت مقاصد مذمومه حاجی کریمخان را برای حاکم گفت که وی برای حفظ جاه و مقام و میل به انجام شهوات نفسانی، مردمان شریر را دور خود جمع کرده و نمی تواند ببیند که من از شخص نجیب و راست کردار و پاک طینت و دانشمند پذیرایی می کنم و بدین ترتیب حاکم را از هر گونه تصمیمی باز داشت. جناب قدوس در مدت توقف در کرمان ترجمه حال خویش را از ابتدا تا انتها از روزی که از کربلا بیرون آمده تا ساعتی که وارد کرمان شده بود برای سید نقل کرد و داستان ایمان خود را به سید باب و ملازمتش را با آن حضرت در سفر حج گفت و حرارت ایمان به امر جدید در قلب حاج سیدجواد به شدت حاصل شد و بهتر آن دید که با رعایت حکمت ایمان خود را مخفی دارد تا بهتر بتواند به امر جدید الهی خدمت کند و از شریعت الله دفاع کند و تأییدات خداوند و عنایاتش سبب شد که از اعمال شرارت بار حاج کریمخان جلوگیری شود.

۱۲۰- جواد کربلایی (حاجی سید)

جناب حاجی سید جواد از سادات طباطبایی معروف به بحرالعلوم کربلا بود که به سید نور شهرت داشت. ایشان افتخار دیدار جناب شیخ احمد احسائی و تلمذ در حوزه درس جناب سیدکاظم رشتی را داشته و نیز مفتخر و سعادتمند بوده است که هم به زیارت حضرت رباعلی نایل شود و هم در بغداد به حضور جمال اقدس ابهی فائز گردد. ایشان پس از تحصیل علوم و معارف روحانیه در سبزوار به محضر حاجی ملاهادی سبزواری نیز حضور یافت و برای کسب معارف به اطراف سفر نمود.

جناب حاجی سیدجواد مردی متقی و پرهیزکار و کم صحبت بود. او با همه مردم با محبت معاشرت می فرمود و به هیچ مسلک و مذهبی توهین نمی نمود. در سال ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) ملا علی بسطامی از حروف حی که به کربلا رفته بود. به تبلیغ حاجی پرداخت و حاجی فقط آن حضرت را به نام باب

می شناخت و نام آن حضرت را نمی دانست. تصور می کرد باب از ارباب علم و معرفت خواهد بود. به هر حال از آنجا به هند رفت و با مردی هندی، بنام صاین، که در مسجدی سکونت داشت آشنا شد. هنگام عزیمت از هند برای خداحافظی بدیدن صاین رفت. چون وی را در حال تفکر دید خداحافظی خود را روی کاغذی نوشت. وی نگاهش به حاجی افتاد، اشک از چشمانش جاری شد و پشت همان ورقه چیزی نوشته بوی دادحاجی پس از مرخصی نوشته ایشان را دید که ارقامی بیش نیست. او را نگرانی فرا گرفت که مبادا خطری در پیش است لذا دست به دعا داشت ناگهان موجه شد که این اعداد را باید به حروف ابجد و الفبا درآورد. به این شکل

۴ / ۶ / ۳ / ۶ / ۴۰   ۱۰ / ۴ / ۵ / ۴۰

م   ه   د   ی   م   و   ج   و   د

و در سطر دوم   ۷۰ / ۳۰ / ۱۰ / ۴۰ / ۸ / ۴۰   ۴ / ۴۰   ۲ / ۲۰۰

ع   ل   ی   م   ح   م   د   ر   ب

باری با این اشارات جناب حاجی از هند به بوشهر و از آنجا به شیراز رفت و در منزل جناب حاجی میرسیدعلی خال به حضور مبارک حضرت اعلی رسید. در شیراز سکونت یافت و نیز جناب شیخ عابد معلم حضرت اعلی را ملاقات نمود. وی پدیده های خوارق عادات مبارک را برایش نقل می نمود و ایشان را مفتخر به ایمان ساخت.

هنگامی که حاجی سیدجواد در بغداد می زیست سیدمحمد اصفهانی خیر ورود جمال اقدس ابهی را به وی رساند. وی پس از ورود به بیت مبارک در صدر مجلس قرار گرفت و جمال مبارک در بین سایر حضار چای عنایت می فرمودند ضمناً از حاجی سئوالی فرمودند شما که از اصحاب سیدمرحوم می باشید، آیا درباره مباحث توحید و مسائل حکمیه علیا گفتگو و مذاکره می کنید و اگر حق ظاهر شود و این صفحه معارف را به پیچد و ورقی دیگر بگشاید چه خواهید گفت؟ طولی نکشید که بیانات حضرتش، رجال علم و معرفت را در ادنی درجات جهل ساقط کرد. حاجی از آن به بعد هر گاه به حضور مبارک شرفیاب می شد در منتهای خضوع و سکوت از بیانات ایشان بهره مند می گشت. روزی جمال قدم وی را مأمور فرمودند در شیراز زوجه جناب حاجی عبدالمجید شیرازی را ملاقات کند و با وی به تبلیغ والده حضرت باب پردازد و وی را به عظمت مقام فرزند بزرگوارش آگاه سازد. ایشان در سال ۱۸۷۶ میلادی (۱۲۵۵ شمسی) به طهران رفت

و به منزل جناب آقا اسدالله اصفهانی وارد شد و چند ماه مهمان وی بود. سپس منزلی اجاره نمود و مأموریت محوله را انجام داد.

در این اثناء روزی با ناصرالدین شاه در خیابانی برخورد نمود. سلام گفت و پاسخ شنید و شاه از متانت حاجی خرسند شد و وی را دعوت کرد. ملازمان، شاه را بر حذر داشتند که وی بایی است. شاه به آنان گفت که شما چقدر کم عقاید. هر وقت شخصی را می بینم دارای متانت و وقار، خوش اخلاق و با صفات عالیه فی الفور می گوئید بهائی است. و روز بعد حاجی را به دربار طلبید و نزد خود نشانید و از محل و منشاء و حالات او استفسار نمود و دست او را گرفته در عمارت اندرون که محل سکونت اهل حرم است برد و گردش نمودند.

در سال ۱۸۸۱ جناب فاضل قاینی ایشان را ملاقات نمود و گفت حاجی میرزا حسینخان مشیرالدوله سپهسالار اعظم به مراتب ایمان شما به حضرت اعلی اطلاع داشته و چنین اظهار داشته است که به عرض شاه رسید. لذا بنا به توصیه، وی از طهران عازم کرمان شد و در مدرسه ظهیرالدوله که منسوب به طایفه کریمخانی است سکنی گزید. پیروان حاجی کریمخان به حکم اینکه از کبار تلامذه سید رشتی است با اعزاز از ایشان پذیرایی کردند ولی پس از آنکه او را مجذوب جمال مبارک یافتند از وی دوری جستند و تنهایش گذاشتند. حاجی به جناب میرزا علیخان محلاتی که یکی از احبای مستقیم بود و ریاست اداره پست را به عهده داشت مکتوبی نگاشت و وی حاجی را به خانه خود برد.

باری ایشان در بین سالهای ۱۸۸۲ و ۱۸۸۳ میلادی (۱۲۶۱ و ۱۲۶۲ شمسی) به جوار رحمت پروردگار صعود نموده و در کرمان به خاک سپرده شده است.

۱۲۱- جهان کاشانی (آقا مهدی)

جناب آقا مهدی، فرزند ابراهیم، در سال ۱۸۶۵ میلادی (۱۲۴۴ شمسی) در کاشان تولد یافت. وی پس از فراگرفتن سواد فارسی به شغل نساجی پرداخت. وی به امر مبارک جمال اقدس ابهی ایمان داشت ولی تاریخ و نحوه ایمانش روشن نیست و به هر حال در ایمان خویش استوار بود و با طبع شعر به سرودن اشعار می پرداخت. گاهی "جهان" و گاهی "مرشد" تخلص می داشت. باری دشمنان امر که همواره در صدد آزار و اذیت بهائیان بودند روزی یکی از درویش کاشان را اجیر نمودند تا به هتاک و ناسزاگویی به امر مبارک پردازد و در کوچ و بازار ضمن دوره گردی به بهائیان اهانت کند، معرکه گیرد و رجاله ها را به دور خود

جمع کند. وی نیز با خواندن این بیت،

یا صاحب الزمان بظهورت شتاب کن عالم خراب شد تو پا در رکاب کن،
معرکه گیری خود را آغاز کرد و با آهنگی رسا به اشعار خود ادامه داد و
اطرافیان را مسرور نمود. جناب مرشد در مقام معارضه برآمد و ترجیح بند
مستسی نیم فکاهی سرود که بند ترجیح آن این است:

یا صاحب الزمان بظهورت مکن شتاب حیف است راحتی ز چه افتی در انقلاب
و اتفاقاً سرودن این اشعار مصادف با ضوضای سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲
شمسی) یزد بود. آخوندها و طلاب علوم دینی و مردم متعصب کاشان از شنیدن
این شعار به هیجان آمده وادنیا گویان به خانه حجت الاسلام ملا حبیب الله
مجتهد رفتند و شکایت نمودند که مرشد نساج از مرحله ادب خارج شده و به
ساحت حضرت صاحب الزمان جسارت ورزیده و حضرت را از اقدام به ظهور منع
نموده. اگر فتوای قتلش صادر نکنید بیم آن می رود که حضرت الی الابد ظهور
نفرماید، و نقاب از چهره نکشاید. حجت الاسلام که مردی ادیب و دانشمند و
مدتبر بود به آشوبگران اظهار داشت که آن حضرت قادر مطلق است و هیچگاه
تحت تأثیر اشعار و سفارش مرشد قرار نخواهد گرفت با این وصف امر به
احضار مرشد داد. مرشد با توجه به اوضاع و احوال با بستگان خود وداع نمود.
توکل به جمال مبارک کرد و به حضور مجتهد رفت و معاندین پریشانحال و
خشمگین حضور داشتند. سلام گفت و در جلو در اطاق نشست و حضار هر یک
به نوعی حجت الاسلام را بصدور فتوای تشجیع می نمودند. ایشان امر به سکوت
داده و با بیانی متین گفت، شما تصور می کنید اظهارات امثال مرشد در تصمیم
حضرت تأثیر داشته باشد، اگر چنین است به مرشد می گویم از آنچه گفته توبه
کند و شعری انشاء کند و سفارش ظهور حضرت را بنماید.

آشوبگران مأیوس شده متفرق شدند و مرشد پس از مرخصی ترجیح بند فکاهی
دیگری که بند ترجیح آن اینست:

یا صاحب الزمان تو بیا و ظهور کن این عبد را خلاص از این شر و شور کن،
سرود و این دو ترجیح بند در مجله ادبی ارمغان، در سالهای ۱۹۲۸ و ۱۹۲۶
میلادی (۱۳۰۷ و ۱۳۰۵ شمسی) به چاپ رسیده است.
باری جناب آقا مهدی مرشد نساج، جهان کاشانی در سال ۱۹۳۶ میلادی در
کاشان جهان فانی را وداع گفت و به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۱۲۲- حاجی آقا تبریزی

جناب حاجی آقای تبریزی مردی ربانی بود. وی مشامش از نفعات گلشن عرفان مشکبیز و شیفته جمال جانان بود. در آذربایجان به تبلیغ امرالله پرداخت و در آن دیار به اسم حق مشهور گشت، عرصه بر او تنگ شد و با متعلقین به ادرنه رفت و عوانان وی را به عکا سرگون نمودند و در بلایا و مصائب در آن زندان سهیم و سلیم بود. پس از آزادی به تجارت پرداخت و در سایه الطاف، راحت و آسایش داشت. بتدریج قدرتش رو به ضعف نهاد بیمار شد و در جوار مبارک در ظل سدره منتهی از این عالم ادنی به فردوس اعلی شتافت. (تذکره الونفا)

۱۲۳- حاجی جعفر (آقا عزیزالله)

جناب آقا عزیزالله حاجی جعفر، فرزند آقا رضا و گوهرخانم، در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) در کاشان در خانواده‌ای مسلمان و مؤمن تولد یافت و در هفت سالگی یتیم شد و والدین خود را از دست داد.

آقارضا جعفر صاحب کارخانه کلاه‌سازی مشهور بود. وی کلاه‌ساز خصوصی ارتش فرمانفرما شد و کارخانه مجهزی در طهران دایر کرد و برای خاندان سلطنتی قاجار نیز کلاه مخصوص می‌ساخت و آنانکه کلاه فرمانفرمایی بر سر داشتند افراد سرشناس و متجدد بودند. پس از فوت آقارضا، برادرش کارخانه را اداره می‌کرد و برای تهیه کلاه نظامیان آذربایجان، بنا به سفارش فرمانفرما، کارخانه را به تبریز انتقال داد و اهل خانواده را همراه خود برد. عزیزالله کودکی خردسال بود و این سفر طولانی را با مشقت طی کرد. وی پیاده به دنبال کاروان راه می‌رفت و در یکی از کاروانسراهای بین راه از فرط خستگی بخواب رفت و چون بیدار شد، دید که کاروان حرکت کرده و وی را بجا گذارده. سخت گریان و نالان شد. تنهائی و سرگردانی و ندانستن راه وی را پریشان کرد و یک شبانه‌روز بدنبال کاروان براه افتاد و رنج و مشقت بسیار کشید. سرانجام شخصی خیر و نیک نفس، به کمک او شتافت و وی را بخانواده‌اش رساند. چندی بعد که سفارش فرمانفرما انجام شد تصمیم مراجعت به طهران گرفتند و عزیزالله در سن ۱۳ یا ۱۴ سالگی مصمم شد از آنان جدا شود و با کارگران محلی بکار خود ادامه دهد و آنان وی را عزیزالله حاجی جعفر طهرانی می‌نامیدند.

آقا عزیزالله عشق و علاقه به مطالعه و تحقیق داشت و شبها به فراگرفتن درس و مشق می پرداخت و به خواندن کتب و اشعار سرگرم می شد و بر اثر استعداد خویش ترقی نمود. جوانی خوش قریحه و خطیب شد و با موسیقی کلاسیک ملی آشنایی پیدا کرد و دستگاه های مختلف آن را بخوبی از هم تمیز می داد. دارای صوتی خوب و دلنشین بود و آواز خود را با نواختن نی هم آهنگ می ساخت. مسلمانی متدین و روشن فکر بود و چند ماهی برای زیارت به مشهد رفت و این سفر وی را به کسب معارف عرفانی ترغیب کرد. سپس با دوستانی دانشمند و روشنفکر آمیزش یافت. روزی جوانی عکاس بنام ابوالحسن که بر اثر انقلاب شوروی به ایران پناهنده شده بود از آقا عزیزالله اجازه گرفت که بساط عکاسی خود را جلو مغازه وی دایر کند و وی موافقت کرد و ضمناً متوجه شد که ابوالحسن هر روز به مطالعه کتابچه ای مشغول می گردد و آن را از نظر رهگذران پنهان می کند. از وی نام کتاب را پرسید و چون اصرار کرد ابوالحسن اقرار به ایمان خود نمود و کتاب کلمات مکنونه را به حاجی داد و وی به مطالعه آن پرداخت و مجذوب بیانات مبارک شد. ابوالحسن واسطه شد و جناب حاجی جعفر را به جناب حاجی میرزا حیدرعلی اسکوثی معرفی کرد و آن دو به مذاکرات امری پرداختند. پس از چند ماه نور ایمان به قلبش راه یافت و به زیور ایمان و ایقان آراسته گشت. عاشق مطالعه آثار مبارک شد و با دانش و بینش عرفانی خود به دقایق روحانی آن آثار توجه می نمود و نار عشق را در قلبش شعله ور می ساخت و به تبلیغ امرالله می پرداخت تا دوستان خویش را نیز به این موهبت عظمی فائز سازد. ایشان از همان سال تصدیق، به مدت ۴۰ سال افتخار عضویت محفل روحانی تبریز را داشت و در لجنات مختلف امری نیز خدمت می کرد و با عشقی زایدالوصف به جمال اقدس ابی و یارانش خدمت می کرد. منزلش برای تشکیل احتفالات و ضیافات باز بود. وی در آن جلسات با صدای بلند و خوش، اشعار و سرودهای امری می خواند و باعث شغف و هیجان احیاء می شد. مغازه اش نیز مرکز رسیدگی به امور امری محافل آذربایجان بود و مشکلات آنان را به اطلاع محفل روحانی تبریز می رساند. در سال ۱۹۳۰ میلادی (۱۳۰۹ شمسی) با فیروزه خانم شاکری خواهر ابوالحسن عکاس ازدواج نمود و صاحب ۵ پسر و یک دختر شد و علاقه مند و دلپاخته آنان گردید. وی با وجود اشتغال به امور مختلفه امری و امرار معاش از تعلیم و تربیت فرزندان خود غفلت نمی نمود و آنان را با تعالیم و معارف امری پرورش می نمود. جناب

حاجی جعفر هر چند در بین اهالی و کسبه مردی خوش نام و مورد اطمینان بود معهذاً اهل فساد همواره در کمین بودند که به امر مبارک و احبای الهی صدمه‌ای وارد سازند. حاجی نیز از این بلایا بی نصیب نبود و چند بار وی را بازداشت کردند و او شاکر بود و به شوق و اشتیاق خود می‌افزود.

در اواخر حیات جناب حاجی جعفر به طهران رفت و نزد فرزندان اقامت گزید و به نوشتن خاطرات خود سرگرم شد و در سال ۱۹۸۰ میلادی (۱۳۵۹ شمسی) روح پر فتوحش در کمال ایمان از جهان خاک به ملکوت ابهی پرواز کرد. بازماندگان حاجی بنا به دستور مبارک از ایران به استرالیا هجرت نمودند.

۱۲۴_ حاجی واعظ قزوینی

جناب محمدابراهیم، فرزند محمدناظم، در قزوین تولد یافت و بنام حاجی واعظ قزوینی شهرت یافت. در سن سه سالگی آبله چشمش را تار و ناپینا نمود و پدرش از این رویداد سخت اندوهگین و برای تنها فرزند خود دست به دعا بلند کرد. شبی در عالم رؤیا سیدی را دید که گفت غم مخور چه خداوند به وی گوهر دانش و بینش ارزانی خواهد نمود. وی در هشت سالگی یتیم شد و برای تسلای خود به کسب علم پرداخت و باهوش و فراست بی نظیری که داشت در مکتب ملا مصطفی قزوینی، که شصت شاگرد عربی خوان داشت، تلمذ نمود. او از راه گوش دروس معلم را دنبال می‌کرد و پیشرفتی شایان نمود که سبب اعجاب معلم شد بطوریکه پس از دو سال از سایر شاگردان سبقت گرفت و خلیفه و ارشد آنان شد. سپس به مدارس محمدیه و مروی رفت و در فنون مختلفه ادب و فقه و اصول و کلام و حکمت معلومات فراوان کسب نمود و احادیث، روایات، قصص و اخبار را در حافظه خود ضبط کرد. او همچنین از محضر آقا میرزا علی مجتهد بادکوبه‌ای و اساتید معروف استفاده نمود. چندی نیز در نجف اشرف به کسب معارف دینی پرداخت. در ایران اهل هنر شد و در تقریر مسائل شهرت یافت و مورد توجه ناصرالدین شاه قرار گرفت. در سفری برای دیدن دائی خود به رشت رفت و بنا به خواهش علمای آنجا و لاهیجان به منبر رفت و جمع بسیاری را با مواعظ خود ارشاد نمود.

روزی با حاجی محمدعلی اصفهانی اهل شیخیه دربارہ حاجی محمد کریمخان بحث می‌کردند ولی از این بحث به توافق نرسیدند اما این بحث حاجی واعظ را ترغیب به مطالعه نوشتجات جنابان شیخ احمد احسانی و سیدکاظم رشتی نمود و

مسئله رکن رابع او را به تفکر انداخت. لذا برای روشن شدن خود به همدان، اصفهان، قم و کاشان سفر نمود و هر جا می‌رسید به منبر می‌رفت و با پیروان شیخیه ملاقات می‌نمود و شیخی حاجی محمدخانی شد. وی در اول محرم سال ۱۹۰۰ کتاب فراید را مطالعه نمود. اتقان براهین و فصاحت کلام و انسجام کلمات این کتاب نظرش را جلب کرد. در ظرف سه روز مطالعه آن پایان یافت و وی به زیور ایمان آراسته گشت و قصیده‌ای مفصل انشاء نمود و تقدیم حضرت عبدالبهاء کرد و از حضرتش استمداد و طلب تأیید کرد که لوحی به افتخارش عز نزول یافت که در آن وی را به انقطاع تشویق می‌فرمودند. سپس با انقطاعی کامل جمعی را به جنت ایقان وارد کرد از جمله یکی از مریدانش شیخ مهدی و اهل بیت وی تصدیق نمودند. بعد کتاب فراید را به حاجی شیخ بهاء‌الدین، از علمای شیخیه داد وی پس از ده روز گفت اگر شما بخواهید با بایان بیامیزید حالتان زار خواهد شد. تهی دست شده به تکدی می‌افتید. مشاجره آن دو سرانجام به زد و خورد کشیده شد. عمامه‌ها به زمین افتاد و عباها پاره شد. لسان‌الدین فرزند حاجی واعظ آنان را از هم جدا کرد. آنگاه شیخ به حاجی گفت لا اقل یایی بودن خود را علنی نکن ولی فردای آن روز خود حاجی شیخ بهاء‌الدین به شوهرخواهر خود حاجی سیدحسن قاضی خبر داد که حاجی واعظ بایی شده و قاضی هم فی الفور این خیر داغ را در تمام شهر انتشار داد. بعضی از مردم از خود حاجی واعظ ستوال می‌کردند و وی جواب را به بالا منبر محول می‌کرد. سپس در بالای منبر حقانیت امر الهی را به عموم حضار اعلان کرد و در نتیجه مردم از وی دوری جستند، به وی ناسزا گفتند و به طعن و لعنش پرداختند. در نتیجه حاجی واعظ عائله خود را به مشهدی غلامعلی داماد جناب عندلیب سپرد و به اتفاق پسر خود، لسان‌الدین، به سمت طهران عزیمت نمود. در بین راه با احباء ملاقات کرد و در طهران با جنابان ملا علی‌اکبر و ابن ابهر ایادیان امرالله مذاکره نموده دربارہ ابلاغ کلمة الله به حاجی شیخ مهدی لاهیجی که اعظم تلامذه مرید حاجی محمدکریمخان بود با آنان مشورت کرد. آنها وی را هنگام مذاکره بحلم و مدارا توصیه فرمودند. آن مرد پس از شش روز مباحثه عاجز ماند ولی زیر بار نرفت و تصدیق نکرد.

جناب حاجی واعظ پس از آن رهسپار رشت شد و اطلاع یافت که اثاث خانه‌اش را به یغما برده و عائله‌اش را از خانه بیرون کرده‌اند لذا با لسان‌الدین و خواهرزنتش به لاهیجان رفتند و با وضوای اشرار مواجه شدند. در آنجا احبای

الهی دسته دسته به دیدارش آمده نتیجه ملاقات با حاجی سیدمهدی را جویا شدند. در لاهیجان ۱۹ مراسله به علما فرستاد و آنان را دعوت به مطالعه کتاب فرائد نمود، ولی آنان جواب ندادند و خانه اش را سنگیاران کردند.

وی تلگرافاً به مظفرالدین شاه تظلم نمود و معظم له به منظم السلطنه حاکم لاهیجان دستور خواباندن بلوا و جبران خسارات وارده را نمود. بدهکاران خود را مدیون نمی دانستند و حاجی واعظ با فروش اشیاء نفیسی که پنهان داشته بود امرار معاش می کرد. در بین تظاهرکنندگان معدودی به تحری حقیقت پرداختند از جمله فرزند شریعتمدار در خفا تصدیق امر مبارک کرد. سپس قصیده ای منظوم تقدیم حضرت صولی الوری نمود و لوح مبارکی به اعزازش نازل فرمودند که مدتها بعد در لاهیجان آن را زیارت نمود و در آن لوح نیز وی را به انقطاع دلالت فرموده بودند لذا پس از تحمل مشقات بسیار بار سفر بسته هر جا که می رسید زبان تبلیغ باز می نمود و هر زمان که آشوبگران قصد بلوا داشتند به محلی دیگر می رفت. چندی در قزوین در منزل جناب حکیم الاهی سکنی گزید و به نونهالان شهر درس تبلیغ آموخت و با طلاب هم به مذاکرات امری پرداخت. در بین آنان ملاحیدرقلی به زیور ایمان مزین گشت. چندی بعد هم در زنجان بود که لوحی به افتخار احبای زنجان عزّ صدور یافت. در همدان و کرمانشاه نیز موفقیت های شایان احراز کرد و جمعی را در ظل امرالله داخل ساخت. در قزوین مجدداً به زیارت لوح مبارکی مفتخر گشت که سفر به همدان در مد نظر مبارک قرار داشت.

قزوین - حضرت حاجی واعظ علیه بهاءالله الابهی

ای منادی الاهی، عبدالبهاء راضی از شما و از ملکوت اعلی هر دم شما را فیض جدیدی و فوزی عظیم خواهد لهذا می نگارد که اگر ممکن باشد و زحمتی شدید نباشد یک سفر به همدان و عراق و سایر جهات در آن صفحات اگر بفرمائید بسیار موافق و مناسب است و البته این سفر بهتر از سفرهای دیگر کرده و نتایجش بیشتر باشد و علیک البهءالابهی. ع ع

بعد از زیارت این لوح حاجی واعظ رخت سفر بپوشید و با فرزند خود براه افتاد و از طهران و قم و جاسب و نراق و خلیج آباد و شاه آباد گذشت. به نشر نفعات پرداخت و رانحه طیبه امر مبارک را به مشام علاقه مندان منتشر رسانید و جمعی را به امر مبارک دلالت نمود. سپس مدتی در همدان سکنی گزید و یار و اغیار را مستفیض و مستفید نمود. در آنجا هم عرق تعصب جاهلیه علماء

سوء به حرکت آمد و دو تیر گلوله به آن دو بزرگوار رها نمودند که خوشبختانه اصابت نکرد و نقشه حمله‌ای را که شیخ باقر بهاری سردسته اشراک طرح نموده بود عملی نشد زیرا که قبل از اجراء عمل، وی از راه امزاجرد به قزوین مراجعت نمود و در تاریخ ۱۹۳۹ میلادی (۱۳۱۸ شمسی) طیر روحش از قفس تن آزاد گشت. حضرت ولی‌امرالله بعد از صعود در توقیعی ایشان را مورد عنایت قرار داده تجلیل فرمودند. اینک لوح مبارکی که در آن وی و برخی از احبای همدان مورد عنایت واقع شدند درج می‌گردد:

همدان - حضرت حاجی واعظ علیه بهاء‌الابهی

ای ثابت بر پیمان و منادی عهد نامه که از همدان مرقوم نموده بودی ملاحظه گشت الحمدلله که در آن دیار موفق و مؤید شدی و از عهده خدمت حق برآمدی قلوب را انجذاب دادی و نفوس را ارتباط وحدت مطلوبه تأسیس نمودی و یگانگی یاران را ترویج فرمودی این سراج وحدت باید اول در محفل یاران برافروزد بعد سرایت به دیگران نماید الحمدلله نهایت انجذاب رخ نموده و خواهد نمود عهدنامه‌ها در این چند روزه فرصت مطالعه نگردید انشاءالله ملاحظه خواهد شد و چیزی مرقوم خواهد گشت از این خبر بسیار مسرور شدم امیدوارم که بر این عهد وثیق ثابت و مستقیم مانند ... و علیکن البهء‌الابهی.

ع ع

۱۲۵- حافظه‌الصحه (میرزا عبدالرحیم خان)

جناب حافظه‌الصحه، فرزند حکیم ایلیا، در سال ۱۸۵۰ میلادی (۱۲۲۹ شمسی) در همدان متولد شد نامش رحیم و رحیم بود و بوسیله حکیم آقاخان به شرف ایمان فائز گشت وی طبییی حاذق و شخصیتی ممتاز در بین خواص و عوام بود و به تبلیغ کلیمیان همدان مبادرت نمود و موفقیت یافت.

وی مهمان‌نواز و سخی بود و احبای امریکایی که وارد همدان می‌شدند پذیرایی می‌نمود و جناب ابوالفضایل نیز مدتی در منزل ایشان سکونت داشت. وی از بیانات خود اطرافیان را مستفیض می‌فرمود و در مدت اقامت خود تامار مادر حافظه‌الصحه را نیز به شرف ایمان نایل نمود.

در سال ۱۸۹۶ میلادی (۱۲۷۵ شمسی) عوانان به تحریک آخوند ملاعبدالله مرجع تقلید همدان در صدد قتل یعقوب فرزند جوان حافظه‌الصحه برآمدند. وی همواره سوار بر اسب و با لباس ترمه به ملاقات دوست صمیمی خود امیرنظام

گروسی حکمران همدان می رفت و از وی دیدن می کرد. روزی که حافظ الصحه به سفر پشت کوه لرستان برای مداوای بیماری رفته بود ارادل شهر موافقت حاکم را برای قتل فردی خارج از مذهب جلب نمودند و هنگامی که حاکم در مستی بود یعقوب را در حیاط منزلش سر بریدند و چون حاکم از ماجرا مطلع گشت از شدت غضب و شرمندگی سوار اسب شده همدان را ترک گفت.

اویاش و غارتگران به تاراج و چپاول اموال حافظ الصحه پرداختند و منزلش را به آتش کشیدند و دامادهای جوان با منتهای مشقت مادر داغیده و فرزندان و کودکان صغیر و گهواره طفل شیرخوار (مادرزن نگارنده) را از دریچه ای به خانه مجاور بردند و از آن صحنه غم انگیز خارج ساختند.

جناب حافظ الصحه پس از مراجعت از پشت کوه از شهادت فرزند و ویرانی خانه اطلاع یافت. وی دست همسرش گوهرخانم را گرفت و بر روی خرابه خانه به شکرانه پرداخت و این لوح مبارک را که به اعزاز فرزندش عزّ نزول یافته بود تلاوت کرد: (یا یعقوب قد رجع حدیث ایوب و المقصود فی ضر عظیم ...) وی سر تسلیم به اراده الهی فرود آورد ولی در برابر تعدیات آشوبگران تسلیم نگشت. رگ غیرتش بجوش آمد و برای دادخواهی به حکومت مرکزی مراجعه کرد و برای اعاده حیثیت و تظلم به حضور مظفّرالدین شاه رفت و معظم له را متقاعد ساخت. شاه عنوان حافظ الصحه را به وی اعطاء کرد و مستمری دائم برایش مقرر داشت. طولی نپائید که وی با همان عزت به خدمت امراالله ادامه داد و غارتگران در اندک زمانی به فلاکت گرفتار شدند و وی به آنها کمک مالی می نمود.

پس از چندی جناب حافظ الصحه اجازه تشرف خواست و در ارض اقدس منتظر تشریف فرمایی طلعت میثاق از سفر آمریکا شد. در این سفر همسر و دو نفر از صبايا وی را همراهی می نمودند و قریانعلی یکی از احبای امزاجرد به خدماتشان می پرداخت. هنگام ورود هیکل مبارک احباء و زایرین با هلهله و شادی به سرودن اشعار پرداختند و نعره یابها، الابهی بلند نمودند و آن حضرت با تبسمی شیرین و بیان مرحبیا احباء را مشعوف ساختند و هر روز با بیانات خود بشارات بهجت اثر سفر خود را به آمریکا بیان می داشتند و پس از ۱۹ روز زائرین را مرخص فرمودند.

فرزندان حافظ الصحه عبارتند از یعقوب شهید، دکتر یوحنا (یحیی)، ضیائیه خانم سراج و طوطی خانم باهر و ملوک خانم فیروز، بدیعه خانم حافظی، و طویی خانم احتشام.

جناب حافظ الصّحّه در سال ۱۹۴۲ میلادی به ملکوت ابهی صعود نمود. اینک چند لوح از آثار قلم‌اعلی و لوحی اثر خامه طلعت میثاق که به افتخار وی شرف صدور یافتند مذکور می‌شود.

این قسمتی از لوح عمومی به افتخار برخی از احبای همدان به این مطلع:
بسمی المهیمن علی ملکوت البیان...

یا رحیم قداّتی الحکیم من افق الاقتدار به آیات واضحات و بینات لامحات
ولکن القوم فی حجاب غلیظ. قداّتی الیوم و ظهرت اللئالی المستوره فی صدف
عمان العلم و الحکمه امراً من لدی اللّٰه المهیمن علی من فی السموات و الارضین.
کن مشتعلاً بنار سدره امری و منوراً بانوار ظهوری و ناطقاً بثنائی الجمیل.
در لوح مبارکی دیگر می‌فرماید:

جناب حکیم رحیم علیه بهاء اللّٰه

هوالمنادی فی ملکوت البیان

ذکر من لذّتا لمن فاز بایّام اللّٰه رب العالمین ليقربه الی مقام یری فیہ الآ
افواد وجه ربه الظاهر الخبیر. انا نبشرك بعنایة ربك لتبشرالناس بهذا
النباءالعظیم قد ذکرناک من قبل فضلاً من لذّتا و نذکرک فی هذاالکتاب المبین.
یا حکیم لعمراللّٰه انّ الیوم عظیم و الامر عظیم. امروز جمیع اشیاء به طراز جدید
مزین و مدینه موعوده از سماء جدید نازل و لکن بصر را حجابات منع نموده و
آذان را سبحات ظنون از شنیدن کلمه الهی باز داشته. از اینکه آواز مخالفین را
اصغاء نموده قابل این راز نه و مخالفین نفوسی هستند که به اسم حق و به
لباس علم ناس را از کوثر حیوان منع نموده و می‌نمایند. بگو ای شاریان رحیق
بیان قدر خود را بدانید و مقامات خود را حفظ کنید و درّ یتکاکه عرفان حق
جل جلاله است در کتف قلب از سارقین و خائنین محفوظ دارید. کذلک نطق
لسان الرحمن فی ملکوت البیان طوبی لمن سمع و حمد ربه العزیز البدیع.

جناب حکیم رحیم علیه بهاء اللّٰه

هوالاتمام الاعظم

ذکر من لذّتا لمن اقبل الی السدره التي ارتفعت علی طور العرفان اذظهر هذا
الظهور الذی به اهتزّ ملکوت البیان و سمع نداء ربه الرحمن أنّه لا اله الاّ انا
الغفور الکریم قدطار الطور شوقاً لهذا الظهور و آفاق السینا انصعق اذ نفخ فی
الصور امراً من لدی اللّٰه العلیم الحکیم. طوبی لک و للذّین ما منعتهم شئونات
الخلق عن الحق نبذوا ما عندالقوم و اخذوا ما امروا به من لدی القوی الغالب

القدیر. انا نوصی عبادالله بالتب و التقوی و بما یرتفع به مقام الانسان فی الامکان
تعالی الرحمن مقصود من فی السموات و الارضین. تمسک بحبل الحکمه و عاشر
مع الاحیاب بالروح و الريحان كذلك اذکرک المظلوم من شطر سجنه العظیم و
تذکر ابنک سمی بیعقوب و نبشره بعناية الله العزيز الحمید.

و همچنين می فرمایند:

بنام دانای یکتا

یا رحیم امروز روزیست که شبه و مثل نداشته و نخواهد داشت. مکلم طور
ظاهر و آسمان و زمین به طراز جنید فاتر و اورشلیم از ملکوت اراده نازل، برتیه
به قدم مالک برتیه مشرف و فاتر طوی لک و لنفس وجدت عرف الرحمن و
فازت بهذا اليوم العظیم.

جناب حافظ الصحه پس از گوهرخانم در سن کهولت به علت نیاز به پرستار
مجدداً ازدواج نمود ولی دخترانش از این ازدواج ناراضی بودند و این مطلب را به
عرض حضرت مولی الوری رساندند و این لوح مبارک با لحن دیگری به افتخارش
عزّ نزول یافت.

هو الله

جناب حافظ الصحه

ای یار عزیز فی الحقیقه در همدان اول شخص نورافشان تو بودی خود روشن
گشتی و دیگران را نیز روشن نمودی. این مقام عندالله بسیار عظیم است لذا
باید در روش و سلوک نیز کل را تعلیم نمائی تا جمیع مقتبس از انوار عدل
الهی گردند. عدل، اول موهبت الهی است و سبب حیات سرمدی. مرا نهایت سرور
در اینست که در آن اقلیم تأسیس عدالت کبری نمائی اناث را نظیر ذکور
مهربانی کنی و سبب فرح و سرور عموم شوی وعلیک البهاء الابهی. ع ع

۲۰ ذی قعدة ۱۹۲۰

۱۳۶- حبیب الله (میرزا)

جناب میرزا حبیب الله در اصفهان تولد یافت. وی با برادران و عم بزرگوار
خود جناب محمدرضای عریض زندگانی مشترک داشتند. وی نیز مانند آنان با
مشاهده روی دلجوی محبوب آفاق در بغداد شیفته انوار ساطع از جبین مبین
گردید. پرده حجابات بدرید و در ظل ظلیل امرالله داخل شد. جناب میرزا
حبیب الله نیز در عراق اسیر اهل عدوان شد و به موصل سرگون گردید و به
عسرت و قناعت روزگار می گذراند و بر ایمان می افزود شاکر بود و از صیر و

شکیب نصیب موفور داشت. پس از آنکه دوران اسارت حدباً منتهی شد، به ساحت اقدس شتافت و مورد الطاف نامحصور جمال مبارک قرار گرفت و بعد از سنینی معدود به جوار رحمت کبری شتافت.

۱۲۷- حبیب‌الله میرزا

جناب حبیب‌الله میرزا یکی از شاهزادگان مقیم شهر ملایر بود و بر اثر هدایت جناب حسینقلی میرزا موزون که وی نیز از شاهزادگان قاجار و از مؤمنین مشتعل و فعال بود، در ظل امرالله وارد شد. وی نفسی آزاده و نیک نفس و عارف بود که به خدمت امرالله می‌پرداخت. هنگام گفتگو با یار و اعیار با رویه عرفانی به نشر نفعات و تبلیغ مبادرت می‌نمود.

ایشان اعتنائی به موقعیت خود در دربار نداشت و از خدمات دولتی برکنار بود. وی حتی با روش و سلوک عرفانی سعی می‌نمود مزاحمتی برای احباء بیار نیاورد. با شغل ساده حکاکی قناعت نموده بود و در این هنر مهارتی بسزا داشت و بوسیله آن امرار معاش می‌نمود.

در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) که دسته‌بندیهای سیاسی روی کار آمده بودند گروه‌های مذهبی استفاده از این دسته‌بندی را وسیله پیشرفت مقاصد خود قرار می‌دادند و بهائیان مظلوم را که مطلقاً وارد سیاست نمی‌شدند را به حزب مخالف منسوب می‌نمودند و عوام‌الناس را می‌فریفتند و موضوعی براه می‌انداختند. در ملایر نیز خونین با همکاری علمای سوء برای پیشرفت امیال خود درویشی را بنام میرشیدا که سرکرده الواط و اوباش بود برگزیدند تا با هیکل رستم صولت خویش و حمل تبرزین و شمشیر و ششلول در بازار یکه تازی کند و مردم را بر علیه اهل بهاء بشوراند. احباء از این قضیه آگاه شدند و از خانه خود خارج نشدند. روزی شاهزاده حبیب‌الله میرزا برای تهیه بعضی از حوایج قصد خروج نمود و به خواهش و التماس همسر خود وقتی نهاد و گریه و زاری وی را حمل بر جبن و ترس پنداشت. از اختفا بیرون آمد و به چنگال میرشیدای خون‌آشام افتاد. رجاله‌ها وی را به منزل مجتهد ملایر آقای نجفی بردند ولی او از صدور فتوای قتل استنکاف نمود. رجاله‌ها و فتنه‌جویان بدورش حلقه زدند و وی را تکلیف به تبری نمودند و او با سلامت نفس به اندرز آنان پرداخت تا شاید آرام شوند و آزادش کنند ولی گفتار عقلانی و عرفانی وی تأثیری در هدف آنان ننمود و سید درویش با تبر زین ضربه‌ای بر فرق شاهزاده زد و وی را به

شهادت رسانید و جسد وی و جوانی که بر اثر حملات وحشیانه آنان شهید شده بود را به آتش کشیدند. یکماه از این حادثه جانگداز نگذشته بود که انتقام الهی بوقوع پیوست و سالارالدوله با سپاه خود به ملایر حمله کرد و از زجر و غارت مسلمین چیزی فروگذار نمود. امور ناتمام سالارالدوله را سپاهیان بختیاری به اتمام رساندند و فجایعی مرتکب شدند که قلم از توصیف آن عاجز است.

۱۲۸- حجت زنجانی (ملا محمدعلی)

جناب ملا محمدعلی حجت، یکی از مؤمنین شجاع و فداکار عصر بطولت و عهد اعلی می باشد. وی مردی سلیم النفس با شهامت، با ذکاوت و با تقوی بود و در بین علما و دانشمندان مقامی عالی و ارجمند داشت. ایشان که فرزند ملا رحیم بود در سال ۱۸۱۷ میلادی (۱۱۹۶ شمسی) در زنجان متولد شد. در کودکی آثار کفایت و ذکاوت از ناصیه اش هویدا بود از اینرو پدرش برای تربیت او منتهای درجه همت گماشت و برای تحصیل علوم وی را به نجف فرستاد. دانش و حسن تدبیر که با فصاحت بیان و متانت توأم بود مخالفین را به هراس انداخت به وی حسادت می ورزیدند از این لحاظ به سفارش پدر به همدان رفت. پس از فوت پدر جمعیتی انبوه برای استماع موعظه و بیاناتش، دور از متابعت نفس و هوی، حضور می یافتند. او در مکتب خود جوانانی با فضیلت و تقوی تربیت می کرد.

پس از آنکه آوازه دعوت حضرت باب از شیراز برخاست یکی از شاگردان خود ملا اسکندر را به شیراز فرستاد. وی در مراجعت کتاب قیوم الاسماء را برای استاد به ارمغان آورد که با مطالعه آن به امر مبارک اقبال کرد و بی پروا به تبلیغ امرش پرداخت. اهالی زنجان که فریفته کمالات وی بودند به وی اقتدا می نمودند و چون عوانان قادر به شوراندن آنان نبودند عریضه ای به محمدشاه نوشتند و وی را دچار حیرت کردند. شاه مجلسی با حضور حجت و مخالفان، علمای مشهور طهران و حاجی میرزا آقاسی ترتیب داد. همه حضار و شخص محمدشاه از استماع جوابهای جناب حجت بر پاکدامنی و بی گناهی ایشان یقین حاصل نمودند. شاه وی را مورد عنایت قرار داد و به وی سفارش نمود که هر گاه دشمنان مزاحمت رسانند مراتب را به عرض شاه برساند.

در این بین نامه ای مهر شده از حضرت اعلی رسید که تأکید فرموده بودند که تعالیم امر مبارک را در بالای منبر تشریح نماید. پس از اجرای این دستور،

علماء سوء با همکاری امام جمعه به حاجی میرزا آقاسی شکایت نمودند و هنگامی که حضرت باب را از طهران به تبریز می بردند جناب حجت به طهران احضار شد. برخی از اصحاب غیور در بین راه افتخار تشریف یافتند و مأمورین با منتهای بیرحمی آنان را پراکنده نمودند.

باری جناب حجت در طهران مورد ملامت حاجی میرزا آقاسی قرار گرفت و علمای طهران در برابر بیانات و استدلالات حجت عاجز ماندند ولی برخلاف میل محمدرضا فتوی به قتلش دادند. در مراجعت به زنجان اصحاب استقبالش کردند و مجدالدوله حاکم از خضوع آنان نگران شد و با وسوسه علماء سوء دو پهلوان مشهور و ستمکار وحشی را مأمور کرد تا حجت را با غل و زنجیر به دارالحکومه برند. میرصلاح یکی از اصحاب شجاع با کشیدن فریاد یاصاحب الزمان با شمشیری پیشانی یکی از دو پهلوان را زخمی کرد و اراذل و اوباش پایفرار گذاردند. دشمنان که آتش انتقام در قلوبشان شعله ور شده بود حاکم را وادار کردند و جارچی فرمان حاکم را ابلاغ کرد که هر کس از حجت پیروی کند و یا به اصحاب او پیوندد جان و مالش در خطر است و با این اعلان اهالی زنجان به دو دسته تقسیم شدند و دو اردوی جنگی در برابر یکدیگر قرار گرفتند و جناب حجت از بالای منبر گفت امروز دست قدرت الهی حق را از باطل جدا نمود و نور و ظلمت را از هم متمایز نمود. ای مردم بدانید که حاکم با هیچیک از شما کاری ندارد و قصدش تنها منم. چون حاکم سه هزار سرباز آماده جنگ نمود میرصلاح با کسب موافقت حجت مؤمنین را از زن و مرد و اطفال به قلعه مردان خان انتقال داد. آنها کلیه احتیاجات و آذوقه لازم را با خود به قلعه بردند و خانه های خود را در اختیار ساکنین قلعه گذاردند. جناب حجت به اصحاب می فرمود ما مأمور جهاد با کفار نیستیم ولی در صورت حمله از خود دفاع خواهیم نمود. اصحاب حملات سربازان را با شجاعت مغلوب نمودند و حجت ضمن عریضه ای بیگانه های اصحاب را به عرض شاه رساند ولی دشمنان بجای آن عریضه اقدامات ناروا معروض داشتند.

جناب حجت در این ایام مصیبت بار برای ۲۰۰ نفر از جوانان، مجالس عروسی براه انداخت.

امیر تومان در اثر فشار امیرنظام از طهران با خدعه قرآن مهر کرد و جمعی از اصحاب را به شهادت رسانید. در این حملات بازوی جناب حجت مجروح شد و نوزده روز بعد در حین ادای صلوة در سال ۱۸۵۰ میلادی (۱۲۲۹ شمسی) به

۱۲۹- حرف البقاء (آقا میرزا موسی)

جناب آقا میرزا موسی، فرزند حاجی میرزا هادی جواهری بود. حاجی مزبور وزیرمنش، در ایران و عراق و هند به بذل و بخشش مشهور، و از بیم آنکه فتحعلیشاه اموالش ضبط کند به عراق رفت و به تجارت پرداخت و در اواخر حیات محبت غریبی به جمال مبارک داشت. باری جناب آقا میرزا موسی مؤمن و صوفی شد و ثابت و راسخ و نفس مطمئنه بود ولی دو خواهر از مادر دیگر داشت که به امر ایمان نداشتند با وجود این برای تقسیم ارث از جمال مبارک استدعای مساعدت نمودند و چون بارها در این تمنا اصرار نموده بودند آن حضرت، حضرت عبدالیهاء را مأمور نمودند که یکروزه این مسئله را انجام دهد و ایشان در ظرف یک روز با تدبیری بی نظیر مایملک متوفی را بین ورثه تقسیم نمودند، منتها املاک سهمیه حرف البقا را حکومت ضبط نمود.

۱۳۰- حسن افندی کشیش

جناب حسن افندی کشیش و از ارامنه ایروان بود. در طفولیت پدرش فوت نمود و مادرش به یک نفر مسلمان شوهر کرد و چون اسم ولادتش روشن نبود، حسن افندی نامیده شد. وی در جوانی ازدواج نموده با عیال و اولاد خود به ایران رفت و در تبریز اقامت گزید و در رشته روحانیت داخل شد و از جانب پروتستانها برای ترویج آئین مسیح به قراء و قصبات رفت و با حاجی میرزا حیدرعلی اسکونی آشنا شد. در همان اوقات یکی از خوانین تبریز که با جناب حسن افندی مباحثه داشت و دیگر از ایرادات وی خسته شده بود او را به حاجی میرزا حیدرعلی اسکونی سپرده و خود را خلاص نمود. او پس از آنکه با حاجی میرزا حیدرعلی صحبت کرد قانع شد و به تحری حقیقت پرداخت و با استدلالات ایشان به زیور ایمان آراسته شد. شعله نار ایمان در سینه اش زیانه کشید. خواست از شغل خود کناره گیری کند. حاجی مراتب ایمان و قصد استعفاء و کناره گیری ایشان را از شغل خویش به حضور مبارک طلعت میثاق معروض داشت و هیکل مبارک در لوحی به ایشان تذکر فرمودند که استعفاء از کار خود لزومی ندارد. بنابراین وی چند سال به همین روش ادامه کار داد ولی چون دریافتند که وی به امر مبارک اقبال نموده مستمری او را قطع کردند و او پس از شنیدن این تصمیم

به علامت رضا دست بر روی چشم گذارد و با خرمی و مسرت به مصر رفت و در طبقی شیرینی و ماکولات خریده و در بازار می فروخت و بدین ترتیب امرار معاش می نمود. پس از یکسال حضرت عبدالبهاء احضارش فرموده مورد نوازش و الطافش قرار دادند. وی به دستور مبارک به تبریز رفت و دو دستگاه ماشین جوراب باقی خرید و نیز بوزینه ای را بدر دکان خود بست و مردم برای تماشای بوزینه به وی مراجعه می کردند و جوراب می خریدند و وی از این راه آسایش یافت و از الحاظ معیشت در رفاه بود.

هنگام انقلاب مشروطیت قونسول عثمانی او را برای حفظ متحصنین اکابر شهر بقونسول خانه دعوت کرد و رتق و فتق امور آنان را به وی سپرد و حسن افندی به مرور زمان به عزت و ثروت رسید و سالیان دراز به حال انجذاب و اشتغال زیست و به ملکوت ابهی شتافت.

۱۳۱- حسن قره گز (آقامیرزا)

جناب آقا میرزا حسن قره گز از اهل تبریز بود و در شهرهای قفقاز و گنجه طبابت می نمود. یکبار نیز به ایروان رفت و احبای آن شهرستان مقدمش را گرامی داشتند و ایشان را برای تبلیغ افراد فرقه علی اللّهی تشویق نمودند و او را به دهاتی که علی اللّهی ها سکونت داشتند فرستادند. در بین این فرقه شخصی بنام ملاهمت بود که از آن جمع کناره گیری کرده بود. جناب آقا میرزا حسن در صدد تبلیغ وی برآمد. با وی به مذاکرات امری پرداخت سحاب اوهام را از برابر دیدگانش زایل ساخت و قلبش متجلی شد و به امر مبارک اقبال نمود. آن فرد در بین گروه علی اللّهیان قیامی عاشقانه نمود و با اشتعالی زایدالوصف جمع کثیری را در ظل امرا لّله داخل کرد و بطوری که در مدتی کوتاه تعداد آنان به هفتصد نفر بالغ گشت.

۱۳۲- حسن تبریزی (حاجی)

جناب حاجی حسن و دو برادر خود حاجی جعفر و حاجی تقی سه ستاره بودند که به نور محبت اللّه روشن و مستضی گشتند. اما حاجی حسن از بدایت طلوع فجر ساطع و لامع گشت و بعد از ایمان به تبلیغ پرداخت و دو سفر به عراق نمود. سرگشته و سودائی شد. در ایران پیله وری می کرد شهر به شهر سفر نمود و به نشر نفحات پرداخت. دزدان اموالش را تاراج نمودند و وی را سبکبار کردند

لذا از هر تعلقی بیزار شد. گاهی در نهایت فصاحت و بلاغت به تبلیغ می پرداخت و آیات و احادیث شاهد می آورد و گاهی از فرط انجذاب به رقص و طرب سرگرم می شد و گاهی با صدای بلند آواز و اشعار می خواند. در سفر اخیر خود به آذربایجان بی محابا نعره یابها، الابهی زد و دشمنان پرکین و خونخوار وی را به باغی بردند و وی با اقامه آیات و احادیث براهین قاطع استدلال نمود و با شوق و اشتیاق به آواز و شهنواز پرداخت و اشعار می سرود آن ستمکاران خون آشام جسدش را شرحه شرحه نمودند.

۱۳۳_ حسن زنوزی (شیخ)

جناب شیخ حسن زنوزی یکی از مؤمنین اولیه حضرت رب اعلی و یکی از تلامذه جناب سیدکاظم رشتی بود و همواره مورد عنایت آن بزرگوار قرار داشت. جناب سیدکاظم رشتی به وی فرموده بودند که خوشا بحال تو، اسمت حسن آغاز کار و خاتمه آن حسن است.

وی در استنساخ آثار با جنابان آقاسیدحسین یزدی و ملا عبدالکریم همکاری می نمود و در کلین نیز به شرف لقا فائز شد. در ماکو به علت سختگیری علیخان ماکوئی از تشرف ممنوع بود و در مسجدی دور از شهر اقامت نمود، تا آنکه غرور علیخان به خضوع و خشونتش به محبت تغییر یافت و به شرف لقا فائز گشت. وی بدستور مبارک مأمور جمع آوری آثار و توقیعات نازله در ماکو و چهریق شد تا آنها را به جناب سیدابراهیم خلیل تسلیم کند.

آقا سیدعلی زنوزی، که ناظر جزع و فزع جناب انیس بود، به شیخ حسن توصیه نمود انیس را دلداری و اندرز دهد تا آرامش یابد.

روزی جمال مبارک قبل از اظهار امر در کربلا وی را ملاقات فرموده حقیقت نورانیه خویش را به وی آشکار ساختند. عظمت مقام آن بزرگوار را درک نمود. نویدی که جناب سید اجل تلویحاً و حضرت اعلی صریحاً بوی داده بودند تحقق یافت. چنان مشتعل و منجذب شد که اگر آن حضرت وی را منع نمی فرمودند بشارت رجعت حسینی را به عموم اعلام می کرد.

۱۳۴_ حسن سیرجانی (آقاسید)

جناب آقاسیدحسن، فرزند آقاسید مهدی مجتهد یزدی بود که در سال ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) به سیرجان کوچ نمود و در آن مدینه سکونت یافت.

آقا سیدحسن مردی حلیم متقی و مخلص و از اهل فضل و دانش بود. وی پس از پدر بزرگوار خود پیشوای روحانی شده مورد احترام مردم سیرجان و محبوب القلوب آنان بود. او با فرزند جناب وحید و نوه ایشان محشور شد و بوسیله آنان به فوز ایمان نایل گشت. وی با وجود رعایت حکمت کتمان عقیده نمی نمود و در صورت اقتضا به ابلاغ کلمه می پرداخت. برای تشریح به ساحت اقدس اذن حضور یافت و به حضور جمال اقدس ابهی بار یافت و از عنایات لانهایی و فائقه برخوردار گشت و با انجذابی زایدالوصف به کشور مراجعت نمود. از خواب گران بیدار شد و شئون دنیوی نزدش بیمقدار گشت. حضور در مسجد و تصدی امامت را ترک گفت. ایمانش بر ملا شد و مورد حملات و طعنه و ناسزای رجاله ها قرار گرفت ولی به یارو سرانی آنان اعتنائی نداشت بلکه اشتعال و انجذابش افزون شد. جناب آقاسیدحسن پس از شهادت برادر خود آقا سیدیحیی به محضر مبارک حضرت مولی‌الوری مشرف گشت و سرانجام در سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود.

۱۲۵- حسن قزوینی واعظ (آقا میر)

جناب آقا میرحسن در شهرستان ساری به وعظ می پرداخت و به رجل‌الله معروف بود. بیاناتش جالب و جاذب نفوس بود و مردم عادی و افراد عالم و دانشمند به پای منبرش می نشستند. او نیز در خلال سخنان خود از آیات مبارک استفاده می کرد و به علت حسن تقریر، هوش از شنوندگان می ریود. مثلاً به مناسبت اقتضای مقام چنین می گفت که در ادعیه معصومین عبارتی است که مضمون فارسی آن اینست: «ای مؤمن مهاجر عطش ضما غفلت را از سلسبیل قدس عنایت تسکین ده و شام تیره بعد را به صبح منیر قرب منور گردان، تقوای خالص پیشه کن و از ماسوی‌الله اندیشه منما.» و با این قبیل بیانات الهی و نصایح ربانی افکار نفوس را روشن می نمود. حضار اعم از عالم و عامی از این بیانات که تازگی داشت تعجب می نمودند و می گفتند چقدر این مرد در گفتار بزرگان دین مطالعه می نموده ما این مطالب را در هیچ کتابی ندیده ایم. جناب آقا شیخ حیدر معلم یکی از افرادیست که بوسیله ایشان به امر مبارک اقبال نمود و به شرف ایمان نایل گشت.

۱۳۶- حسن فائینی (حاجی)

جناب حاجی حسن نائینی مردی متدین و با تقوی بود و قلبی نورانی و روحی مستبشر داشت وی از دوستان باصفای حاجی عبدالوهاب یزدی بود و از وی اسراری را که جناب شیخ احمد احسانی به وی گفته بود شنید. بنابراین پس از فوت دوست خود حاجی عبدالوهاب مردم نائین را به قرب ظهور بشارت داد. ارباب مناصب و علما و سایر افرادی که با وی ملاقات می نمودند و این مژده جانبخش را از وی می شنیدند تحت تأثیر قرار گرفتند. جناب حاجی حسن، در بین این افراد، با شخصی بنام سیرزا محمود قمصری مؤانس و معاشر شد و جزئیات این اسرار را به وی القاء کرد و حتی تاریخ ولادت جمال اقدس ابهی را به وی اطلاع داد.

۱۳۷- حسن هراتی (حاجی میرزا)

جناب حاجی میرزا حسن هراتی در کرمان می زیست و از تجار معروف و معتبر بود. وی با جناب حاجی سید جواد کرمانی که از مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی بود آشنایی یافت و شبها در حجره وی که در مدرسه حاجی کریم خان قرار داشت به صحبت های تحقیقی و مذهبی سرگرم می شد. همسر ایشان شهریانو، که از خانواده ای محترم و متشخص بود از غیبت های مستمر شبانه شوهر خود به وی ظنین شد. و پس از آنکه از مذاکرات مذهبی آنها اطلاع یافت آندو را به منزل دعوت کرد و چندی بعد هر دو به زیور ایمان آراسته شدند و با اشتعال و انجذاب به خدمت امرالله پرداختند و سالهای بعد به طهران عزیمت نموده به خدمات امری خود ادامه دادند. پس از مدتی حاجی حسن خاکدان فانی را رهاکرد و به جهان باقی شتافت.

۱۳۸- حسین نعلبند (استاد)

جناب استاد حسین اهل کاشان بود و هر چند به ظاهر بیسواد و امی بود و به نعلبندی اشتغال داشت ولی در حقیقت دارای دانش و عرفانی عمیق بود و به حسین بابی شهرت یافته بود. وی مدت دو سال، با جنابان حاجی آخوند و ابن ابهر، در زندان انبار هم زنجیر بود. این مرد بزرگوار با اشتیاق و انجذابی زایدالوصف و با روشهایی که بخود او اختصاص داشت به تبلیغ اغیار می پرداخت. تأییدات الهی شامل می شد و نتایج موفقیت آمیز بدست می آورد.

داستان ملاقات ایشان با جناب ابوالفضایل و سؤال ساده‌ای که از ایشان پرسید معظم له را به تفکر و تحری حقیقت دلالت نمود.

جناب میرزا محمدعلیخان بهرامی (بهائی) در بیمارستان با کشیش ارتدوکسی هم‌اطاق و بستری بود. برخی از اجباء از جمله جنابان میرزا محمود زرقانی و نیر به عیادت ایشان می‌رفتند. در ضمن گفتگوهای عادی که بین دو بیمار جاری بود کشیش این سؤال را مطرح کرد که علت تشابه مظاهر الهی با شمس ظاهر چیست. هر یک از حضار نظر خود را بیان داشتند. در این اثنا استاد حسین که الاغ مجروحی را جراحی کرده بود و هنوز کارد و جوالدوز در دست خون‌آلودش بود وارد شد و در بحث آنها شرکت کرد. وی گفت شمس دارای ده صفت می‌باشد، پنج صفت آن جسمانی و پنج صفت دیگر روحانی است.

صفات جسمانی عبارتند از دوام، استقرار، احاطه، جاذبه و دافعه و پنج صفات روحانی روشنائی، احاطه، اثر، نفوذ و دوام است. شمس حقیقت یا مظاهر الهی که مریی جواهر موجودات یعنی انسانند دارای همین ده صفت می‌باشند. پنج صفت مشابه در هیکل مبارکشان می‌باشد و پنج صفت مشابه در الواح و آثارشان ظاهر است.

پنج صفت جسمانی هیکل عبارتند از ادعا که شبیه اشراق شمس ظاهره است. دوم استقامت در حوادث و بلایا مشابه استقرار خورشید ظاهری است سوم کتاب که به منزله انوار دائم شمس است چهارم جاذبیت که جذب قلوب می‌کند و پنجم دافعیّت که دافع تقالید و تعصبات است.

پنج صفت دیگر هم مخصوص انوار است که مشابه آیات شمس حقیقی است و خلاقیت که نفوس و قلوب جدید خلق می‌کند. دوم احاطه که محیط بر کل کتب موجوده و صحف قبل است سوم اثر که عبارت از تأثیر آیات و کلمات است، چهارم نفوذ که عبارت از نفوذ فوری آیات و احکام است. پنجم دوام که پاینده و جاودان است کشیش با شنیدن این توضیحات تصدیق امر مبارک نمود.

۱۳۹_ حسین افندی

جناب حسین افندی تبریزی بود و در جوانی از صهبای محبت‌الله لبریز بود. از ایران به یونان سفر نمود و به کسب و کار مشغول شد سپس از آنجا به ازمیر رفت و بشارت ظهور شنید از آهنگ سروش مست و مدهوش شد و آهنگ کوی جانان نمود و به آستان مقدس فائز گردید. در حیفا بخدمت یاران پرداخت. خوش

خلق و خوشخو بود و به جمیع ملل مهربان. پس از صعود مبارک ثابت و مستقیم بود و خود را عزیزتر از ملوک و سلاطین می دانست و به دامادی جناب آقا میرزا محمدقلی برادر جمال مبارک درآمد. از طوفان امتحان در هراس بود تا آنکه از حیات دنیا بیزار شد و به دست خویش به حیات خود خاتمه داد.

۱۴۰- حسین خان درویش (میرزا)

جناب میرزا حسین خان درویش از مؤمنین عصر رسولی در عهد اعلی بود. وی دانی جناب صدرالصدور بود. حاجی میرزا سیدابوالقاسم صدرالعلماء، پدر جناب صدرالصدور با خاتزاده خانم، مادر ایشان وصلت نموده بود ولی صدرالصدور مادر خود را در کودکی از دست داد و حاجی با دختر میرزا حسینخان درویش ازدواج نمود و زهرا خانم دختردانی صدرالصدور جای مادر را گرفت و وظیفه مادری را در حق آن طفل و تربیت او مجری داشت.

۱۴۱- حسین (ملا)

جناب ملا حسین نیز یکی از مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی بود. وی در نی ریز جزو اصحاب جناب وحید از حملات قوای دولتی دفاع نمود و در این غائله روزی متوجه شد که یکی از افسران لشکر زین العابدین خان، که محمدعلی نام داشت، در مناره ای کمین کرده و از آن محل اصحاب وحید را هدف گلوله قرار می دهد. وی فریاد الله اکبر بلند کرد و به بالای مناره دیگر رفت و آن افسر ظالم را هدف گلوله قرار داد و از پای درآورد.

۱۴۲- حسین معلم (حاجی میرزا)

جناب حاجی میرزا حسین فرزند محمدجعفر صاحب کارخانه نساجی و چند دستگاه شعریفای یزد بود. ایشان در کودکی با سرور و آسایش در مدارس یزد سواد فارسی و عربی آموخت و در زمان تحصیل نیز به برخی از امور کارخانه مانند حساب عملیات، مکاتبه با ارباب رجوع و غیره می پرداخت. او همواره در فکر بالا بردن و تکمیل معلومات خود بود ولی پدرش راضی به کشیدن فراق فرزند دلبندهش نمی شد. روزی فرزند یک کیسه پول برداشته و با قافله ای به اصفهان حرکت نمود و فی الفور نامه ای به پدر مبنی بر طلب عفو و عذرخواهی از برداشت پول نوشته و ایشان را از نگرانی بیرون آورده و در جواب مورد تققد

و نوازش پدر شد. جناب حاجی برای کسب فیض از علمای مشهور نجف به عتبات عالیات توجه نمود و در تکمیل معلومات دینی فقه و اصول در حوزه علمی از تنی چند از مجتهدین استفاضه نمود. وی با آقا شیخ هادی نجم آبادی انیس و جلیس گشت. سپس به امرار معاش پرداخت و سرمایه خود را برای تأسیس کارخانه عباسافی بکار انداخت و محصول خود را ببازار عرضه نمود. مرغوبیت کالا سبب شهرت کارخانه شد و خود با علو طبع و سخاوتی کم نظیر به مستمندانی که در غربت مستأصل بودند کمک فراوان می نمود.

حاجی یک بار بالاصاله و شش بار بالوکاله به مکه معظمه مشرف شده و در بین راه به طریقی ماهراته از دستبرد دزدان عرب محفوظ ماند. وی چند بار بدیدن والدین و خویشاوندان به یزد رفته و مورد استقبال آنان قرار گرفت. در بغداد مدت دو سال با احمد، آنکه لوح مبارک احمد به افتخارش نازل شده، در یک حجره زندگی نمود و ندای امر الهی را در آن زمان استماع نمود و در مقام تحقیق برآمد. وی شرط مجاهده بجا آورد و پس از چهل سال اقامت در نجف اشرف کارخانه را بیکی از کارکنان معتمد خویش سپرد و راهی ایران شد به محض ورود به طهران به دیدار حاجی نجم آبادی رفت و وی را از دیدار خود مستبشر نمود.

از آنجا برای دیدن بستگان به یزد رفت. استقبالش کردند و قربانیا کشتند و با سلام و صلوة و تجلیل وی را به شهر بردند. حاجی دو عموزاده مؤمن به امر مبارک داشت و جناب ورقا هم در آن ایام در یزد بود و دو عموزاده امکان ملاقات وی با جناب ورقا را فراهم نمودند و آن دو تنها و بطور مخفیانه شبها مطالعه آیات و آثار قلم اعلی و توقیعات حضرت رب اعلی را به مدت یکسال ادامه دادند. عاقبت نور ایمان سراپای وجودش را فرا گرفت و به امر مبارک اقبال کرد. بتدریج پشت پا به منصب شریعتمداری و پیشنمازی زد. علما از تغییر رفتارش پی به ایمان به امر مبارک بردند و بالنتیجه کلیه دارائی و کارخانه عباسافی و عیال و اطفال نجف خود را از دست داده و در یزد با مریم سلطان دخترعموی خود وصلت نمود. در این بین اعداء در صدد ایجاد فساد بودند و بیم آن می رفت که آتش فتنه خانمان حاجی را در برگیرد و انتشار یابد لذا جناب حاجی سیدمهدی افغان ایشان و اهل بیت را به قریه منج از توابع بوانات و دور از دسترس آخوندها و ارباب عمائم برد و مستقر نمود. اکثر اهالی منج بی سواد بودند حاجی به تدریس اطفال آنان پرداخت و نیز به نامه نگاری و تنظیم اسناد و

قباله و محاسبه سهم محصول مالک و رعیت مشغول شد. بجای مؤذن اقامه اذان می کرد و بدنبال آن مناجاتهای فارسی و عربی تلاوت می نمود. روزی استاد علی اکبر شهید که از پیش آهنگان هجرت به عشق آباد بود از جناب حاجی سیدمهدی افغان تقاضا نمود شخصی را برای تعلیم و تربیت اطفال عشق آباد اعزام دارد و ایشان پیشنهاد این خدمت را به حاجی نمود و جناب حاجی میرزا حسین با کمال اشتیاق خدمت در آستان مقدس جمال مبارک را پذیرفت و در سال ۱۸۹۴ به عشق آباد وارد شد و در محوطه زمین اعظم سکونت نمود. در حاشیه استخر بزرگ زمین اعظم اطاقهای متعددی بنا شد و حاجی یکی از اطاقها را برای تدریس اطفال اختصاص داد. پس از چندی با افزایش تعداد احبای عشق آباد بر تعداد کودکان افزوده شد و جناب آقاسید مهدی گلپایگانی نیز وارد شد و به آموزش و پرورش اطفال مبادرت فرمود و جناب حاجی میرزا حسین با خانواده خود به مرو کوچ نموده مدت دو سال به آموزش و پرورش کودکان مرو پرداخت ولی دوباره به عشق آباد برگشت و به اتفاق آقاسید مهدی در سال ۱۸۹۶ میلادی (۱۲۷۵ شمسی) به تأسیس مدرسه پسرانه و استخدام معلمی روسی موفق شدند.

احبای الهی نیز برای تعلیم و تربیت دختران، که حضرت عبدالبهاء اهمیت و ضرورت آنرا خاطر نشان فرموده بودند، از جناب حاجی میرزا حسین استدعا نمودند که این خدمت را بپذیرد لذا ایشان هر روز در منازل احبا تدریس فارسی و عربی و دروس امری را به دختران آغاز کرد و مسائل مختلف امر را بطور مشروح به آنان می آموخت. سپس بوسیله یکی از زائرین ارض اقدس از حضرت مولی الوری برای تأسیس مدرسه دخترانه استیذان نمودند و از یراعه طلعت میثاق لوحی به افتخار ایشان عزّ نزول یافت و وی را مشمول عنایات و الطاف قرار دادند و پس از زیارت این لوح مبارک بنای دیگری برای مدرسه دختران در حاشیه استخر زمین اعظم بنا نهادند.

باری جناب حاجی میرزا حسین در طی حیات امری خود همواره در اسرار به مشرق الاذکار توجه داشت و به تلاوت آیات می پرداخت و نیز آموزش و پرورش احبباء را از کودک شش ساله تا سالخوردهگان هفتاد ساله فروگذار نمی نمود و مانند کودکانستانی سیار و کلاس اکابری متحرک بود. وی در ساعات فراغت به کتابت الواح با خط زیبای نسخ سرگرم بود. سرانجام در اثر شکستگی پا در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) به ملکوت ابهی شتافت.

اینک یکی از الواح مبارکه که به افتخار مریم سلطان خانم همسر جناب حاجی میرزا حسین معلم عزّ نزول یافته برای تبرک و تیمّن نقل می گردد:

هو الله ای یادگار آن جوهر وجود و سرور ان اهل سجود فی الحقیقه شدائد و مصائب و زبایه آن ورقه مقدسه نورا فزون از حد احصاست تصور نتوان و بیان عاجز و قلم قاصر است از آن ساعتی که از ید ساقی عنایت صهبا هدایت نوشیدی و حلاوت جرعه ذوق محبت چشیدی دردم سرمست باده مصیبت گشتی و چون از فضل و موهبت بجواب طبل الاست کوس بلی کوفتی و گوهر نعمت و شکرانه و ثناء سفتی در دام بلا گرفتار گشتی و در آغوش جفا پرورش یافتی یک روز غربت پدر دیدی و صدمه اکبر او مشاهده نمودی و حسرت فرقت او کشیدی و خیر فوتش در راه حق شنیدی یک روز به وفات پسر گرفتار گشتی و در ماتمش از آتش پر شرر بسوختی و روزی از شهادت برادرزاده و برادر اشک چشم چون بهار از دیده ریختی و در اسارت بی یار و معین مضطر ماندی و با آه سحر همدم شدی ولی افسوس مخور مایوس مشو محزون مگرد دلخون مباش زیرا روی پدر را در حلقه یاران الهی منور یابی و رخ وی و برادر را در افق ابهی چون ستاره سحر یابی و هیکل پسر را در بین خلعت جلیل اکبر بینی اگر بدانی در چه افقی لامعد و در چه سمائی ساطع و در چه ملکوتی حاضرند و در چه انجمنی چون سراج وهاج باهر البته شادمانی کنی و کامرانی نمائی و وجد و سرور فرمائی و به شکرانه رب غفور پردازی که به چنین مواهبی فائز گشتند و از چنین غمام فائض استفاضه نمودند و در ظل چنین سدره نی آرمیدند و به چنین موهبتی رسیدند. ع ع

۱۴۳_ حسین و محمد آذربایجانی (مشهدی)

این دو نفس مبارک در وطن خویش از بیگانه و خویش آزاد گشته و بنیاد ثبوت و استقامت نهادند از حجبات اوهام رهیدند. در نهایت صدق و صفا و در غایت فقر و فنا و مظهر تسلیم و رضا منجذب به نور هدی بودند. به ارض سر شتافتند و در اطراف آن مدینه مبارکه در قصبه ای بسر بردند و بر مظلومیت نیز آفاق ناله و فغان نمودند. در زمان سرگونی به عکا چون در شهر حاضر نبودند دستگیر نگشتند و با قلبی سوزان و چشمی گریان ترک دیار روم نمودند و به عکا شتافتند و در باغ فردوس ایام بسر بردند و به فلاح و زراعت مشغول شده لسان به شکرانه گشودند. در بدایت ورود به عکا چون به هوای سرد معتاد

بودند تحمل حرارت عکا را ننمودند و به بیماریهای محرقه و مطبقه گرفتار شدند و با وجود شدت مرض در نهایت سکون و قرار بودند. و مستبشر به بشارت اللّه و در حالیکه دل و جان به شکرانه حضرت رحمن مشغول با روح و ریحان از این جهان به جهان دیگر شتافتند.

(تذکره الوفا)

۱۴۴- حسین ازغندی (آقا سید)

جناب آقا سید حسین یکی از مؤمنین حضرت اعلی بود. موقعی که جناب ملا صادق مقدس در بالای منبر بشارت به ظهور قائم و حضرت یاب را به حضار اعلام کرد جناب آقا سید حسین دستش را گرفت و از مسجد خارج نمود. وی به خواهرزاده خود جناب میرزا احمد که در خراسان بود نوشت تا به یزد بیاید و از فتنه و فساد حاجی کریمخان جلوگیری کند. وی از دائی خود خواهش نمود تا کتابی را که به امانت به میرزا تقی داده بود پس بگیرد. این مرد شیریز و جاه طلب از نجف وارد شده، در پی منبر و مقام بود. وی پس از دریافت خبر با کمال بیشرمی و وقاحت بفرستاده جناب سید حسین گفت برو به آقا بگو که از مقصود اصلی مؤلف اطلاع یافتم لذا کتاب را محو نمودم.

۱۴۵- حسین بشروئی (ملا)

جناب ملا حسین اول من آمن به شریعت غرای حضرت نقطه اولی، دورانی پر افتخار با شجاعت، شهامت، انقطاع و فداکاری طی نمود. وی در بشرویه، ارض خا، تولد یافت. به اطاعت و اجرای وصایای سرور بزرگوار خویش، سید اجل رشتی، قدم در راه مجاهدت نهاد. به مدت ۴۰ روز در مسجد کوفه اعتکاف کرد و در این گوشه نشینی به عبادت و صوم پرداخت تا کشف حقیقت کند. وی به بوشهر وارد شد و نفعه لطیفه غیبی به مشامش رسید و روایح قدسی که در آن شهر انتشار داشت مشام جان آن طالب صادق را مقطر ساخت. از بوشهر به شیراز رفت، از همراهان خود جدا شد و خود به تنهایی گردش نمود. جوانی با عمامه سبز ایشان را ملاقات نمود و با کمال محبت و شفقت ملا را به منزل خود دعوت کرد. عظمت و جلال و مهمان نوازی جوان به اعماق قلب وی نفوذ کرد. پس از شست و شوی دست و پای مسافر و رفع خستگی به صرف چای و مذاکرات مقدماتی در باره ظهور به گفتگو نشستند. حضرت نقطه اولی، اوصافی را که جناب سید کاظم به تلامذه گوشزد فرموده بود را از جناب ملا حسین سنوال

نمودند و وی آن اوصاف را در وجود مبارک منطبق یافت. علاوه بر این بسیاری از حقایق و اسراری را که در هیچیک از احادیث نیامده و همچنین سوره مبارک یوسف را بنام قیوم الاسماء بطرری بدیع، با لحنی ملیح و ملکوتی تفسیر فرمودند. آن حضرت خود را باب‌الله نامیدند جناب ملاحسین در آن لحظه بیست و سوم ماه مه ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) خود را غرق در نعمای الهی و جنت دید و به نام باب‌الباب ملقب شد. ایشان ایمان خود را به سایر مجاهدین بیان داشته و آنان را به جستجوی حقیقت تشویق نمود و تعداد مؤمنین به ۱۸ بالغ شده و حروف حی نامیده شدند. پس از تشریف، آن حضرت آنان را به تبلیغ و استقامت و انقطاع مأمور فرموده و هریک را به سمتی اعزام داشتند و ملاحسین را نیز برای امری خطیر به طهران فرستادند. ایشان قبل از ورود به طهران در بین راه به شهرها و قراء به تبلیغ امرالله پرداخت و مردم را به ظهور قائم موعود مستبشر ساخت.

ایشان در طهران در حجره‌ای در مدرسه میرزا صالح اقامت گزید و روزی با ملا محمد معلم نوری آشنا شد و از وی سؤال کرد که پس از فوت میرزا بزرگ آیا کسی در آن خاندان هست که بتواند جای وی را بگیرد. معلم اظهار داشت آری، در بین فرزندان میرزا بزرگ یکی از همه ممتازتر است و از حیث رفتار شبیه پدر می‌باشد. ایشان جوانی مهربان، پناه بیچارگان و غریبان و ملجاء مستمندان است و گرسنگان را اطعام می‌کند. با این اوصاف روز بعد به دولت سرای حضرت بهاء‌الله رفت، مکتوب حضرت اعلیٰ را، بوسیله جناب میرزا موسی، تقدیم جمال مبارک نمود. جناب باب‌الباب از آنکه تأییدات الهی شامل حال وی شده و مأموریت خویش را به نحو احسن انجام داده مشعوف و مسرور گشته نتیجه آنرا به اطلاع مولای خود رسانید و آن حضرت فرمودند، العجب کلّ العجب بین جمادی و رجب.

جناب باب‌الباب چنانکه نذر کرده بود پیاده از خراسان عازم ماکو شد و زمانی به آنجا رسید که علیخان با خضوع و محبت قلعه‌بند را آزاد کرده بود بدین ترتیب باب‌الباب به آزادی افتخار تشریف یافت. چهارمین عید نوروز را آن حضرت در قلعه جشن گرفته بودند و با دست مبارک خود به زائرین میوه و شیرینی عنایت می‌فرمودند. روزی باب‌الباب را همراه خود به بالای بام قلعه بردند و رود ارس را نشان دادند و غزل حافظ را در وصف رود ارس و بیت سلمی خواندند و فرمودند روح القدس به ربان شعرا ناطق می‌گردد. رود ارس را

دیدنی و اگر ممکن بود بیت سلمی را هم که نزدیک چهریق است بتو نشان می‌دادم. سپس وقایع آینده را برای وی یک یک بیان داشته سفارش فرمودند آنچه شنیده را به احدی ابراز نکند و سپس فرمودند این راه را که پیاده طی کرده‌ای پیاده مراجعت کن. زمان اسب سواری و جرئت و شجاعت شگفت‌انگیز تو خواهد رسید زمانی که اهل ملکوت دچار حیرت خواهد شد. در مازندران گنج پنهانی الهی بر تو مکشوف خواهد شد.

جناب باب‌الباب ماکو را ترک گفت و در بابل به گنج پنهان الهی، جناب قدوس راه یافت و با کمال فرح و سرور دستوراتش را از دل و جان اجرا می‌کرد. از بابل به مشهد رفت. شاهزاده حمزه میرزا به گرمی از او پذیرایی کرد حتی در نظر داشت مخارج سفر ایشان و همراهان را پرداخت نماید ولی معظم‌له با استغناى طبع این مساعدت مالی را نپذیرفت و به گرفتن هدیه اسب و شمشیر اکتفا نمود. جناب باب‌الباب سفر تاریخی خود را به جزیره‌الخصرا با عزمی راسخ روز سه شنبه ۱۱ ژوئیه ۱۸۴۸ میلادی (۱۲۲۷ شمسی) آغاز کرد. ایشان با ۲۰۲ نفر از اصحاب از مشهد خارج شدند و در خارج شهر عمامه سبزی را که حضرت رب‌اعلی عنایت فرموده و فرستاده بودند بر سر نهاد و از آن تاریخ به لقب سیدعلی نام گرفت. ایشان سوار بر اسب با علم سیاه حرکت نمودند. به هر نقطه می‌رسیدند ابلاغ امر می‌نمودند و جمعی به آنان پیوستند.

ورود اصحاب به مازندران به گوش سعیدالعلما رسید. وی که مقام خود را در خطر می‌دید در مسجد گریبان چاک نمود و فریاد وادتیا بلند کرد و عوام را بر علیه اصحاب شورانید. گروه نادان با حمله وحشیانه خود هفت نفر اصحاب مظلوم و بی‌دفاع را شهید نمودند. آرامش سیدعلی بسر آمد و به دعا و مناجات پرداخت، شمشیر از غلاف کشید و قاتل ظالمی، را که پس از کشتن سیدی یزدی، در پشت درختی پنهان شده بود دنبال نمود و با یک ضربه، وی و درخت و لوله تفنگ وی را، بدو نیم کرد. از آن زمان حمله دفاعی اصحاب آغاز شد و حوادث غم‌انگیز قلعه شیخ طبرسی بوجود آمد. شجاعت و فداکاری جناب باب‌الباب و اصحاب یارها قوای دولتی را مغلوب نمود. عباسقلیخان لاریجانی که سردسته اشرا بود در بالای درختی پنهان شد و روز چهارشنبه ۲۳ ژانویه ۱۸۵۰ میلادی (۱۲۲۹ شمسی) جناب باب‌الباب را به افتخار شهادت متباهی کرد.

جناب حسین آقا، فرزند محترم جناب آقا علی عسکر تبریزی بود. او در مصیبت پدر به ادرنه و سجن اعظم در نهایت آرزو شتافت و در بدایت ورود به قلعه خدمت قهوه خانه را به عهده گرفت و به خدمت یاران پرداخت. همواره بشاش و مسرور بود. بعد از صعود مبارک نائره امتحان شعله زد و این مؤمن و موقن در نهایت ثبوت و رسوخ بود. خواهرش عیال یکی از ناقضین بود و مادر خود را به قصر برد ولی این کنیز جمال مبارک بوی نقض استشمام کرد، قصر بگذاشت و دختر و داماد مطرود را رها نمود. جناب حسین آقا نیز انیس و موتس حضرت عبدالبهاء بود و بعد از خدمات چهل ساله از این خاکدان فانی به جهان الهی پرواز کرد.

۱۴۷- حسین آقا زنجانی (میرزا)

جناب میرزا حسین آقا، فرزند آقا محمد یکی از علمای زنجان بود. وی در جوانی به مسائل دینی علاقمند بود لذا به مطالعه و تحقیق درباره امر مبارک پرداخت و در احتفالات تبلیغی قزوین شرکت جست و با قبول ادله و براهین به شرف ایمان نائل شد. سپس به زنجان مراجعت نمود و لوحی از قلم اعلیٰ به افتخارش عزّ نزول یافت. او با عائله خود به عشق آباد عزیمت و در آنجا اقامت نمود. پس از صعود نیر آفاق لوحی به قلم طلعت میثاق به اعزاز جناب ورقا نازل شد که در آن لوح آقا میرزا حسین را مأمور به مراجعت به زنجان فرموده بودند. در مراجعت به زنجان شبی با جمعی از احباء برای مشایعت جناب ورقا و جناب روح الله که عازم طهران بودند در تلگرافخانه مجتمع شده بودند. مسئول تلگرافخانه یکی از احبا بود. آخوند ملا واسع که از اهل عناد بود به قصد آشوب به علاء الدوله حاکم زنجان اطلاع داد. فردای آن شب همه احبائی که به مشایعت در تلگرافخانه جمع شده بودند زندانی شدند. جناب ورقا و روح الله را نیز از تیمه راه عودت داده محترمانه در منزل فراشباشی منزل دادند. شبها علاء الدوله با آنان صحبت می کرد و شبی به آقا حسین اهانت نموده فحاشی کرد و با استهزاء و زشتی به کتب امری اشاره نمود و ایراداتی که از کتب ردّیه گرفته بود عنوان کرد. آقا میرزا حسین گفت مگر برای اثبات حقانیت اسلام باید کتب نصارا و مسیحیان را مطالعه کرد و حاکم بجای آنکه متوجه مطلب گردد آشفته شد و گفت تو را قطعه قطعه خواهم کرد و به جناب ورقا گفت فردا میرزا حسین

را به توپ می بندم. جناب ورقا به وی می گویند که وی بدستور قونسول به ایران مراجعت کرده و دامادش مترجم روسها است و اگر آنها تظلم کنند صورت خوشی نخواهد داشت. در هر حال آقا میرزا حسین در زیر کند و زنجیر در زندان طهران مغلول شد و مدت ۴ ماه در زندان بسر برد. بعضی از احباء و اماءالرحمن از وی پذیرایی می کردند و جناب حاجی امین هم مایحتاج ضروری وی را تأمین می نمود و سرانجام احباء به مظفرالدین شاه تظلم نمودند و وی آزاد شد. در زنجان اشرار، خانه آقا میرزا حسین را غارت کرده با خاک یکسان ساختند و اهل بیت با عسرت و مشقت آواره شده در امامزاده ها بسر می بردند. روزی ملا محمد به دو طفل کوچک آقا میرزا حسین گفته بود فردا آخوندی می آورم به زیارتان اشهد بگذارد. طیبه که معنی آن را نمی دانست ولی برادرش گفت این چیز خوبی نیست لذا با هم فرار کردند. خلاصه چند روز بعد یکی از بستگان آقا میرزا حسین بنام بشیر آوارگان را به خیرآباد برد و بطور محرمانه به عشق آباد فرستاد.

آقا میرزا حسین پس از برگشتن به زنجان به بالای تل خاک منزلش رفته به تلاوت زیارتنامه پرداخت سپس به دیدن برادرش رفت ولی ملا محمد زیر بار نرفت و متقاعد نشد برادر کوچکتر گریه کنان گفت به عشق آباد برو و دست از سر ما بردار. در عشق آباد لوح مبارکی به افتخارش عزّ نزول یافت و اذن تشرف به وی عنایت گردید.

در عشق آباد نیز برای زیارت احباء و نشر نجات به اطراف سفر می نمود و در سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) به قریه کوچک چهارجوی به منزل امامقلی رفته به اعلاى کلمة الله مبادرت نمود. بعضی از ایرانیان متعصب و خونخوار شبانه به آن دو حمله نموده با کارد به سختی مجروحشان نمودند و جناب آقا میرزا حسین پس از دو روز به ملکوت ابهی صعود نمود.

۱۴۸- حسین زفوزی (شیخ)

جناب شیخ حسین بدستور مبارک حضرت باب مأمور شد تا به اتفاق جنابان ملا عبدالکریم و سید حسین یزدی (حروف حی و کاتب وحی) آثار مبارک را استنساخ نماید.

جناب آقا میرزا حسین شاه آبادی یکی از احبای قریه آمره از توابع اراک بود. او با نهایت اشتعال به نشر نفحات و تبلیغ امرالله مشغول بود. روزی به قصد تبلیغ ملا احمد آمره‌ای پیشنماز و مجتهد آن قریه یک جلد کتاب مستطاب اقدس را ضمن نامه‌ای برایش می‌فرستد. آخوند مزبور بدون توجه به ضمیمه آقا حسین ایرادات و اعتراضاتی بیجا در حاشیه کتاب مبارک می‌نویسد و حکم ارتداد بهائیان و فتوای قتل آقا میرزا حسین را اعلام می‌دارد.

ایشان پس از اعلام فتوای مزبور سوار بر اسب به آمره می‌رود برای رفع اتهامات و ایرادات وارده به منزل ملا احمد مراجعه می‌کند. خدمتکار ملا آمدن آقا میرزا حسین را به اطلاع ارباب خود می‌رساند. ملا از شجاعت این مرد دچار شگفتی می‌شود زیرا وی بجای فرار از مرگ به ملاقات فتوادهنده آمده بود لذا وی را می‌پذیرد و آقا میرزا حسین با اقامه ادله و براهین و به استناد قرآن کریم و احادیث معتبره، موفق به تبلیغ وی می‌شود. او به حقانیت امر مبارک معترف می‌شود و در ظل امرالله داخل می‌گردد.

۱۵۰- حسین بیک کوچرلینسکی (آقا)

جناب آقا حسین بیک در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) در شهر بولاخ قره‌باغ، بدنیا آمد. عمویش فریدون بیک، در قبیله‌ای مشهور و محترم و معارف‌پرور قفقاز بود لذا روابط خانوادگی با اعیان و اشراف روس در تربیت فکر و روح آقا حسین بیک تأثیر بسزا گذاشت. تحصیلات اولیه آقا حسین بیک در شهر ولادی قفقاز و تحصیلات عالی‌اش در پتروگراد انجام شد. جنگ اول جهانی مانع ادامه تحصیلات وی شد. در ضمن مسافرت‌های خود با فرقه ادوتیست‌ها در مورد رجعت حضرت مسیح اطلاعاتی بدست آورد و بواسطه جناب میرزا حسین زنجانی در بادکوبه به شرف ایمان نایل گشت. او با معاشرت با احبای الهی به مطالعات عمیق امری پرداخت و با شوقی فراوان به خدمات امری اشتغال یافت.

جناب آقا حسین بیک مردی فروتن، حلیم و سلیم و بشردوست بود. او قلبی پاک و بی‌آلایش داشت و در مدت کوتاهی در جامعه عظیم آن شهر محبوبیت فراوان یافت. بیانش ساده و ملایم بود و از خودنمایی بیزار و به شئون مادی و لباس و خوراک بی‌اعتنا و قانع و در عین تنگدستی و سختی معیشت راضی به رضای الهی بود.

در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) محفل روحانی عشق آباد ایشان را مأمور تبلیغ مسیحیان شهر اورویل (Oryol) که در جستجوی حقیقت بودند و نیز به جهت تقویت امری احبای تازه تصدیق آن مدینه نمود. لذا جمعی را به خلعت ایمان مفتخر ساخت. در سال ۱۹۳۰ میلادی (۱۳۰۹ شمسی) همسر خود را طلاق داده و با قدسیه خانم حفیده حاجی میرزا حسین معلم یزدی ازدواج نموده، و مشترکاً به خدمات امری پرداختند و با دست تھی ولی با قلبی سرشار از عبودیت آستان مبارک، برای نشر نفعات به شهرهای گنجه و نوحا در قفقاز عزیمت نمودند و سرانجام دچار تنگدستی شدید شدند. پس از انقلاب شوروی در سال ۱۹۳۸ میلادی (۱۳۱۷ شمسی) جناب آقا حسین بیگ محبوس و به سیبری تبعید شده ایشان در سال ۱۹۴۲ میلادی (۱۳۲۱ شمسی) دور از همسر و اطفالش در تبعید جهان فانی را وداع گفت. همسر آن جناب نیز پس از تبعید شوهر خصوصاً هنگام جنگ دوم جهانی با کمال استقامت تحمل بلایا و مصائب نمود و با حافظه خانم دختر ارشد خود در اثر زلزله سال ۱۹۴۸ عشق آباد از بلایای دنیای فانی رهایی یافتند و به عالم بالا شتافتند.

۱۵۱ - حسین یزدی (آقا سید)

جناب آقا سید حسین، فرزند جناب آقا سید احمد، از اهل یزد و از حروف حی، صحابه و کاتب وحی حضرت نقطه اولی بود و به لقب عزیز مفتخر گردید. در شیراز به حضور مبارک حضرت باب مشرف شد و آن حضرت ایشان را همراه با جناب ملا عبدالکریم قزوینی مأمور اصفهان فرمودند تا به استنساخ و کتابت آیات مشغول شوند.

ایشان همراه برادر خود در کلین به حضور مبارک حضرت نقطه اولی تشریف یافتند و مأمور خدمت و ملازمت شدند و آن حضرت آنان را خاطر نشان ساختند که مدت ۹ ماه در قلعه ماکو و چهار ماه در چهریق زندانی خواهند شد و سپس به تبریز انتقال خواهند یافت و در این مدت آن دو واسطه وصول عرایض مؤمنین به حضور مبارک بودند. حضرت اعلی در ایام محرم پس از تلاوت صلوة دستور می فرمودند تا از کتاب محرق القلوب تألیف حاجی ملا مهدی نراقی که حاوی شرح شهادت و مصائب حضرت سیدالشهداء بود در محضر مبارک قرائت کنند.

جناب آقا سید حسین، در روز شهادت حضرت رب اعلی و بدستور آن حضرت رعایت حکمت نمود و تقیه کرد تا محفوظ و مصون ماند و حقایقی را که در

طول مصاحبت آن بزرگوار دریافته و بعضی از آن امور را احدی از اهل بیان اطلاع نداشت در سینه محفوظ داشت. لذا با همین دستور به فراشباشی اظهار نمود که من فقط کاتب این سید بوده‌ام نه با دولت مخالفتی دارم و نه با کسی معارضه و جناب آقا سید حسین پس از رهایی به شرف لقای حضرت من ینظره الله فائز گشت و جواهر علوم و اسرار آن حضرت را به حضور مبارکش معروض داشت و در ایام فراغت از محضر مقدس جمال اقدس ابهی کسب فیض می کرد و تسلی خاطر می جست.

سرانجام ایشان در حادثه رمی شاه در سال ۱۸۵۲ میلادی (۱۲۳۱ شمسی) در زندان انبار محبوس شد و سپس بدست عزیزخان سردار کل به شهادت رسید.

۱۵۲- حکیم الهی (آقا میرزا موسی خان حکیم باشی)

جناب حکیم الهی، فرزند محمدجعفرخان قزوینی بود. او در حدود سال ۱۸۴۳ میلادی (۱۲۲ شمسی) در قزوین متولد شد و پس از فوت پدر برای سر و سامان دادن به امور املاک خالصه، به کرمانشاه رفت و با خوانین و بزرگان آشنا شد.

روزی بیدار یکی از آنان که بیمار بود رفت و دید که طیبی با لباس فاخر از وی عیادت می کرد. وی دید که طیب پس از آنکه دستورهایی لازم را داد یک اشرفی حق الزحمه گرفت و با احترام و تکریم تا بیرون خانه مشایعت شد. این صحنه وی را به تحصیل پزشکی در دارالفنون تشویق کرد. پس از تحصیل طیبی حاذق شد و محترم و معزز گشت و مورد توجه و احترام حاکم کرمانشاه، حسام السلطنه شد. هنگام انتقال حاکم به قزوین حاکم وی را با خود برد و در آنجا اقامت گزید.

جناب حکیم الهی مردی باوفا و صفا، مهمان نواز، سخی و متدین بود و هفته‌ای دو شب روضه خوانی داشت. از بیماران بی بضاعت نه تنها حق الزحمه و حکیمانه نمی گرفت بلکه به آنان داروی مجانی می داد. در قزوین به تأسیس داروخانه عمومی پرداخت با طبقات مختلف سر و کار داشت و در ضمن مذاکرات در صدد جستجوی حق و حقیقت بود. جناب سمندر یا وی مذاکرات تبلیغی نمود و ایشان با آشنایی با احبای دانشمند قزوین به مذاکره پرداخت رفته رفته حجب‌اتش خرق و به مرحله ایمان و ایقان نایل گشت. مطب خود را به داروخانه اش منضم کرد و کانونی برای ملاقات یار و اغیار بوجود آورد. روضه خوانی را

موقوف نمود و تمام هفته را وقف پذیرایی نمود.

پس از صعود جمال مبارک، به اتفاق حاجی محمدجواد تاجر قزوینی، احرام کعبه مقصود بست و به زیارت مرکز میثاق مشرف شد و با ثبوت و استقامت از طریق عشق آباد به مشهد رفت و احبای الهی را به ثبوت و رسوخ بر عهد و میثاق الهی استوار ساخت و به افتخار لوح مبارکی نایل گردید. سپس بدستور مبارک اعازم تبریز شد و در آنجا مطبعی دایر کرد تا بتواند بوسیله آن به هدایت نفوس پردازد و باز به اعزاز لوح مبارک دیگری نایل شد. رفته رفته حسن سلوک و رفتار ایشان جاذب القلوب یار و اغیار شد و سبب اقبال آنان گشت. علمای سوء، رجاله‌ها را بر علیه ایشان شوراندند و طرح کشتنش را ریختند و حکیم با دستیاری احباء از شهر خارج شد. حضرت عبدالبهاء ایشان را به حضور دعوت فرمودند و وی مورد عنایات و الطاف مبارک قرار گرفت. سپس در قزوین اقامت گزید و با شوق و اشتیاقی وصف‌ناپذیر به خدمت پرداخت و کماکان خوان کرم بگسترده و با منتهای خوشرویی از بیگانه و آشنا پذیرایی می‌نمود و مرتباً تبرعات کریمانه به ساحت اقدس تقدیم می‌کرد. در لوح دیگری که به اعزازش عزّ نزول یافت به کرمانشاه رفت و با بزرگان ایلات و اکابر عشایر و زعمای علی‌اللهیان مذاکرات امری نمود و موفقیت‌های شایان یافت. در آنجا نیز اراذل و عوانان بر علیه ایشان شوریدند به اهانت و سب و لعن وی پرداختند و تبعیدش را از حکومت خواستار شدند لذا به قزوین مراجعت نمود و هنگامی که حضرت مولی‌الوری قصد سفر اروپا فرمودند اذن تشریف خواست و در پاریس مشرف شد. در مراجعت، احبای الهی را در عشق آباد و مرو ملاقات نمود. سفری نیز همراه جناب سمندر به طهران کرد و به خدمات امری موفق شد. او در سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) در سن ۹۰ سالگی چشم از جهان خاک بریست و در عالم ملکوت بر سریر ابدی نشست.

اینک دو لوح مبارک که از یراعه حضرت عبدالبهاء به افتخار ایشان و قرینه محترمه ایشان نازل شده است مندرج می‌گردد.

قزوین جناب حکیم‌باشی علیه بهاء‌الله الابهی

هوالله

ای منادی عهد و پیمان نامه‌نیکه بتاريخ ۲۲ صفر ۱۳۳۷ بود رسید جمیع طوائف عالم در این چند سال پر ملال و اشتعال حرب و قتال اسیر اضطراب و اضمحلال گشتند قول شاعر نوک خاری نیست کز خون شهیدان سرخ نیست آفتی

بود آن شکار افکن کزین صحرا گذشت بنیانها ویران گشت و بنیادهای بریاد رفت عزیزان ذلیل شدند و توانگران فقیر گشتند پدران قتل شدند و پسران یتیم گشتند و مادران در ماتم فرزندان خون گریستند هر اقلیم دوزخ و جحیم گشت و از جمیع روی زمین آه و اینین بلند شد فریاد و فغان بود که متواصل به عنان آسمان بود این مصیبت و این نکبت بسبب آن است که مخالفت وصایا و نصایح الهی گشت و مبیانت به صریح نصوص ربانی با وجود اینکه این وقایع بتمامها در الواح چهل پنجاه سال پیش نازل و مطبوع و منشور و نصیحت بصریح عبارت مشروح و همچنین عبدالبهاء در جمیع مجامع و محافل و کنائس غرب نعره زنان فریاد برآورد که ای گروه حاضرین اقلیم اروپا بتمامه قورخانه و جبخانه شده است و موقوف بیک شراره است که نائرہ قتال شعله زند کره ارض بلرزه آید ای عقلا بموجب وصایا و نصایح الهی همت نمائید که شاید این خطر عظیم رخ ننماید ولی بقول حکیم سنائی نکته رمز سنائی پیش نادانان چنان پیش کر بربط سرا و پیش کور آئینه دار لهذا آنچه نباید و نشاید واقع شد با وجود این نفوس غافله متنبه و متذکر نگشتند لاتغنی الایات و ایذر ولی احبای الهی بموجب تعالیم ربانی چون از هر نزاعی در کنار بودند و در امور سیاسیه مداخله نمودند محفوظ و مصون ماندند الحمدلله در نزد کل ثابت و مبرهن گشت که بهائیان آشتی پرورند و مهربان به جمیع ملل. عالم انسانی را می پرستند و نوع بشر را از جان و دل دوست دارند از تعصبات جاهلیه خواه دینی، خواه ملیه، حتی وطنیه فارغند کره ارض را وطن واحد دانند و جمیع من علی الارض را اغنام الهی شمرند و خدا شبان مهربان هذا ما وعد به الرحمن فی الصحف والالواح ولی از صعود نفوس مبارکه به رقیق اعلا و وفات مظاهر فیوضات بی منتهی نهایت احزان رخ داد اما چون نظر به مقامات عالیه و درجات نامتناهی آن نفوس مقدسه می نمائیم تسلی خاطر حاصل می گردد و هر دم آهنگ و اطوبیا و اطریا از آن ارواح قدسیه به سمع دل و جان می رسد و ندای یالیت قومی یعلمون بما غفرلی ربی و جعلنی من المکرمین می آید آواز آن طیور آشیانه بقا و مرغان حذیقه ملاء اعلی سبب افراح ارواح می شود باری بازماندگان آن روحانیان را از قبل من یک یک تسلی خاطر بدهید و تعزیت بفرمائید و علیک التحیه والشناء

عبدالبهاء عباس

۲ رجب ۱۳۳۷

این لوح مبارک به افتخار قرینه محترمه

هوالبهی

ای امة الله حضرت طیب قلب و حکیم اجسام و ارواح در کمال اشواق و افراح وارد عتبه نورا گردید و ورودش سبب سرور جواهر وجود شد و رخ فرخ را به تراب آستان مقدس مقبر و معنبر نمود و دماغ را معطر کرد و استفاضة فیوضات معنویة فرمود و در مستقبل تأثیر این تشرف واضح و مشهود گردد زیرا از این گلستان چون رجوع نماید روائح قدس و نفعات انس ارمغان انشاءالله خواهد برد و در عتبه رحمانیه جمیع خویشان و یاران و خاندان و دودمان کل را یاد نمود و از قبل کل زیارت کرد.

الهی الهی هذه امة انتسبت لمن احبته و احبک ای رب اجعلها آية موهبتک بین اماتک و نور معرفتک بین القانتات من الموقنات علی امرک انک انت المقدر العزیز الکریم ع ع

۱۵۲_ حکیم (دکتر لطف الله خان)

جناب دکتر لطف الله خان حکیم، فرزند آقا سلیمان، از ابناء خلیل، در سال ۱۸۸۸ میلادی (۱۲۶۷ شمسی) بدنیا آمد. پدر بزرگ ایشان جناب حکیم مسیح طیب دربار قاجار بود و مادریزگش نیز به شغل قابله گی اشتغال داشت.

جناب دکتر لطف الله خان پس از درگذشت والدین زیر نظر برادر بزرگ خود دکتر ارسطو خان به آداب بهائی پرورش یافت و در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) برای ادامه تحصیل به انگلستان اعزام شد و بفرارگرفتن فن فیزیوتراپی پرداخت. همزمان با تحصیل بنوشتن عرایض و عرض عبودیت به حضرت مولی الوری مشغول بود. در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) که آن حضرت به لندن تشریف فرما شدند با جمعی دیگر از اصحاب به حضورش مشرف شد و خیرمقدم گفت و واسطه بین جوانان و آن حضرت بود و منویات آنان را به عرض حضرت عبدالبهاء می رسانید و در تمام مدت در التزام مبارک بود. به وی فرمودند تو را به حیفاً خواهم خواست و ضمناً مأمورش فرمودند به آلمان سفر کند و به ترجمه بیانات یکی از مبلغین بپردازد.

جناب دکتر حکیم عریضه ای تقدیم مبارک نمود و به سه مطلب اشاره نمود. اولاً عشق و محبت به جمال اقدس ابهی در قلبم رخنه نموده ثانیاً حقیر مفهوم کلمه پر افتخار بهائی را بتازگی درک نموده ام و ثالثاً بسیار شادمانم که با عدم

لیاقت عنایات مبارک شامل شده و مرا به این مأموریت مفتخر فرموده‌اند و از پروردگار تمنا دارم خدمات ناقابل بنده رضایت مبارک را تأمین سازد.

جناب دکتر حکیم از آن تاریخ خود را وقف خدمت نمود و با کمال خلوص و انقطاع کامل تا آخر حیات بخدمت امرالله پرداخت و همواره مورد عنایت و الطاف قرار داشت. هنگامی که حضرت عبدالبهاء از حملات ناروای عوانان که در جراید انتشار می‌یافت افسرده می‌شدند ایشان با توصیف جناب دکتر اسلمنت که باذوق و اشتیاقی زایدالوصف به امر مبارک اقبال نموده بود حزن مبارک را زایل می‌ساختند. پس از آنکه طلعت میثاق ایشان را به ارض اقدس طلبیدند مأمور شد در ملازمت حضرت شوقی افندی که دوران جوانی را طی می‌نمود عازم اروپا شود. باز طبق همان سفارش آن حضرت در آسایشگاه نوی لی (Neuilly) در حومه پاریس رفیع خستگی فرماید و تمدّه اعصاب کند و سپس در لندن در دانشگاه آکسفورد به تحصیلات عالیّه پردازد.

ایشان در روز صعود حضرت عبدالبهاء و ساعات پر اندوه و اضطراب با کمال استقامت و با خلوص نیت به دلداری بازماندگان پرداخت تا آنکه الواح مبارک وصایا تلاوت شد انتصاب حضرت غصن ممتاز شوقی افندی اعلام گشت فرح و انبساط رخ بگشود.

پس از ورود حضرت ولی امرالله به حیفا هر چند قلب همگی از شدت حزن گرفته بود، حضرتش را که غرق احزان بود، استقبال نمودند و دکتر حکیم با کمال خضوع و خشوع دلداری می‌داد و حضرت غصن ممتاز خدمات و فداکاری ایشان را تمجید فرمودند.

جناب دکتر حکیم در سال ۱۹۲۴ میلادی (۱۳۰۳ شمسی) به ایران رفت و همواره با مرکز امر در تماس بود و موفقیت وی را در توقیعات مبارکه که به افتخارش عزّ صدور می‌یافت مطمئن می‌ساختند.

ایشان در طهران با بهیه خانم صبیّه یکی از اطبای مشهور ازدواج نمود و مترجم سرکار دکتر مدی طیب امریکایی که بدستور حضرت مولی‌الوری به ایران آمده بود، شد.

حضرت ولی امرالله در سال ۱۹۵۰ وی را به مدت یکسال به لندن اعزام داشتند و در آنجا با صمیمیت به خدمت احباءالله می‌پرداخت و در سال ۱۹۵۱ مأمور عزیمت به حیفا شد و در اولین انجمن شور روحانی بین‌المللی در مرکز جهانی امرالله عضویت یافت و زایرین شرق و غرب را که به ساحت اقدس روی

می آوردند راهنمایی می کرد و به اماکن متبرکه عکا و حیفا هدایت می نمود و هر روز مسافت بین مقام اعلی و بیت مبارک را چندین بار طی می کرد از صدها پله بالا و پائین می رفت تا پیامی برساند و بکارهای شخصی زایرین برسد.

در سال ۱۹۵۲ دچار بیماری شدید شد و زیر عمل جراحی قرار گرفت و هنوز دوران نقاهت وی پایان نیافته و کاملاً مداوا نشده بود که صعود حضرت ولی امرالله اتفاق افتاد و این خبر چنان ضربه ای به ایشان وارد ساخت که بعضی از اعضای بدنش فلج شد و با این حال به معیت امة البهاء حرم مبارک در کنفرانس بین القارات کامیالا شرکت نمود.

ایشان از حضرت عبدالبهاء، حضرت ولی امرالله، و زایرین عکسهای بسیار گرفته بود. روزی حضرت عبدالبهاء فرمودند، چقدر مرا در قوطی سیاه جای می دهی؟ و اگر این کار تکرار کنی سیلی خواهی خورد! وی عرض کرد حقیر کار خود را می کنم و سرکار آقا هم هر چه میل دارند خواهند کرد. باز هم عکسهای بسیار گرفت ولی سیلی نخورد.

دکتر اسلمنت در حاشیه کتاب خود که تقدیم به حضرت عبدالبهاء نموده بود اشاره به تشویق دکتر حکیم نموده بود این خاطره و خاطرات دیگر را غالباً بیاد می آورد لذت می برد و برای احباء نقل می نمود.

دکتر حکیم از ناقضین امرالله احتراز می نمود و اگر کوچکترین اهانتی از آنان می شنید با خشونت پاسخ می داد. زایرین را برای دعا و مناجات به اماکن مقدسه راهنمایی می کرد و آنان را تشویق می نمود تا برای سایر احباء که حضور ندارند دعا و مناجات کنند و هر بامداد که در به روی اغیار باز می شد بدون توجه به بارندگی و یا گرمی هوا برای راهنمایی آنان حضور می یافت.

ایشان در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) به عضویت بیت العدل اعظم الهی انتخاب شدند. در سال ۱۹۶۷ میلادی (۱۳۴۶ شمسی) بیماری ایشان شدت یافت و قادر به ادامه کار نبود و استعفای خود را تقدیم ساحت بیت العدل اعظم نمود و در سال ۱۹۶۸ میلادی (۱۳۴۷ شمسی) پس از یک عمر خدمات ارزنده، در راه محبوب عالمیان، به عالم ملکوت پرواز کرد.

بیت العدل اعظم با ذکر خدمات برجسته و ضمن اظهار تأسف صعود خادم عزیز امرالله را به جامعه جهانی اعلام داشته از ایشان تجلیل فرمودند.

سرکار حکیم خانم یکی از صباپای حکیم ایلیا و خواهر حافظ الصحه بود. نام وی گوهر خانم بود. او در سال ۱۸۴۳ میلادی (۱۲۲۲ شمسی) در همدان تولد یافت.

گوهرخانم زنی شجاع و متهوّر و قابله‌ای مجرب و مورد توجه شاهزاده خانمهای دربار قاجار بود و در بین آنان بنام حکیم خانم شهرت داشت. وی پس از آنکه خبر شهادت یعقوب برادرزاده اش را شنید سراسیمه بفرمانداری رفت و به امیرنظام گروسی گفت دوست تو و برادرزاده مرا جلو خانه ات سر بریده اند و تو از آن بی اطلاعی. امیرنظام با پرخاش وی از مشاهده آن صحن دلخراش و هیاهوی اوباش دلسوخته و شرمنده سوار بر اسب شد و همدان را ترک گفت.

فرزند حکیم خانم جناب میرزا علیخان فیروز از فضلی امر و مسلط به نبوات و بشارات کتاب مقدس بود به اتفاق مادر خود که تا آن زمان مفرض بود به آستان مبارک روضه مبارکه و مقام اعلی تشریف یافتند و وی در حضور مبارک به تصدیق و ایمان مشرف و سرافراز گردید.

۱۵۵- حمامه کرمانی (کربلائی خانم شهربانو)

سرکار خانم شهربانو مشهور به کربلائی خانم، در یک خانواده ملاک متشخص، بدنیا آمد و سواد خواندن و نوشتن آموخت و پس از رشد و رسیدن به سن بلوغ با حاجی میرزا حسن هراتی ازدواج کرد و چون شوهرش شبها بیرون می رفت و دیر وقت بخانه برمی گشت شهربانو را نگران نموده بود لذا به وی بدگمان شده و گماشته خود را مأمور کرد که مراقب کار و رفتار شوهرش شود و بالنتیجه اطلاع یافت که وی با حاجی سیدجواد کرمانی در حجره مدرسه با هم مذاکره می کنند. بنابراین چند شب به مدرسه رفت و پشت در به مذاکراتشان گوش داد و قبل از شوهر بخانه برمی گشت. شبی اتفاقاً غفلت نمود و کوزه آب ایوان جلو حجره افتاد و شکست و آن دو را متوجه حضور خود کرد. از حجره بیرون شدند و حاجی میرزا حسن، زنش را در تاریکی و هوای سرد دید و از حضورش تعجب کرد. وی گفت من صحبت‌های شما را شنیده‌ام و بهتر است این مذاکرات را در منزل ادامه دهید. جناب حاجی سیدجواد شهربانو را صادق حقیقی تشخیص داد که شبها در تاریکی جویای حقیقت بوده لذا این مذاکرات در منزل ایشان چندی

ادامه یافت و هر دو بفوز ایمان نایل شدند. چندی بعد در طهران اقامت نمودند و شهریانو با ایمانی راسخ و اشتعالی بسیار از احبائی که به طهران وارد می شدند پذیرایی می کرد و در سال ۱۸۸۲ که جمعی از احباء به فرمان کامران میرزا زندانی و در زیر غل و زنجیر بودند برای محبوسین غذا می برد و برایشان لباس شسته می آورد.

باری شهریانو پس از صعود شوهر خود به ارض اقدس شتافت و به زیارت جمال اقدس ابهی فائز و مفتخر شد و در نهایت خلوص و اشتعال به سرودن اشعار می پرداخت و از لسان مبارک به تخلص حمامه سرافراز گشت. پس از آنکه از ارض اقدس مراجعت نمود بیش از پیش خدمات خود را دنبال کرد تا در سال ۱۸۸۸ میلادی (۱۲۶۷ شمسی) روح پاکش از جهانی فانی به جهان باقی پرواز نمود.

اشعار حمامه شامل غزل و قصیده است و در زیر چند بیت از مطلع هر یک مذکور می گردد:

جهان را روح قدسی بار دیگر در کنار آمد
گلستان جهان را باز بر سر نو بهار آمد
نسیم لطف پنهانی وزید از فضل در عالم
چنان کز فارس تا بغداد یکسر مشکباز آمد
دلارامی که منظور دو عالم بود مستانه
بصد ناز از حجاب سر بیبازار آشکار آمد
چه سرها از عزیزان گشت پامال ره کویش
بمیدان فدای او چه جانها خوار و زار آمد

این نیز چند بیت از غزلیات وی:

که رود به سوی دلبر برساند این دعا را
که بشکر حسنت ای شه ز نظر مران گدا را
بنما به عاشقانت زکرم جمالت ای جان
بستان برخ نمائی سر و جان بینوا را
که زمان عمر طی شد همه در غم جدایی
چه شود اگر برآری ز وصال کام ما را

۱۵۶_ حیدرعلی اردستانی (حاجی میرزا)

جناب حاجی میرزا حیدرعلی یکی از احبای اردستان می باشد. او تاریخچه حوادث زنجان را نگاشته و در اختیار جناب میرزا محمدعلی طبیب زنجان قرار داده.

جناب حاجی میرزا حیدرعلی، فرزند کوچک آقا کربلانی حسن می باشد، که در سال ۱۸۶۵ میلادی (۱۲۴۴ شمسی) در منطق دامنه کوه سهند متولد شده و در بین احبای آذربایجان، به جناب میرزا، شهرت یافته و احبای به وی ارادت خاصی داشته اند.

وی با پدر خود به اسکو کوچ نمود و در آنجا ساکن شد و سواد فارسی و صرف و نحو آموخت و در نگارش خط نسخ مهارت یافت. پدرش در کارخانه ابریشم سازی با کربلانی عباس یکی از کارگران کارخانه صحبت می کرد. میرزا شنید که وی کتابی دارد و ۴۰ نام اسماء الله در آن درج شده بود. او به هر ترتیبی بود کتاب را بطور امانت از کربلانی عباس گرفت و دور از چشم برادران بمدت سه روز در مسجد از آن نسخه برداشت و اصل آنرا به صاحبش پس داد و با ذوق و شوقی فراوان مفاد آن را طبق دستورالعمل مرموز و مشکلی اجرا کرد و چون نتیجه ای از آن عاید نشد مطلب را به کربلانی عباس افشاء کرد. وی عصبانی شد و به او گفت، هر چیز رمزی دارد. خلاصه پس از اصرار زیاد کربلانی عباس گفت جماعتی در میلان به اسم بابی مشهورند و به معرفت صاحب العصر و الزمان نایل شده اند. آنوقت میرزا بدون آنکه به برادرش نکته ای اظهار دارد به مطالعه کتاب مستطاب ایقان پرداخت و به مقام حق الیقین نایل گردید آنگاه کاظم و ابوالقاسم دو برادر بزرگتر از خود و همچنین مادر خود را تبلیغ نمود ولی پدر با شنیدن این خبر برآشفته و مدت یکسال با آنها مناقشه نمود. سال بعد یکی از احبای بنام جناب محمد سیسانی در مراجعت از ارض اقدس با کربلانی حسن به گفتگو پرداخت و او را نیز به امر مبارک مؤمن ساخت و با تصدیق همسالان خود تعداد احبای شهر را به ۵۰ نفر بالغ کرد. در ماه محرم دسته های عزاداری و سینه زنی براه افتاد. ارادل و اویش با هتاکی به منزل میرزا روی آور شدند، میرزا وحشترده دست به دعا بلند کرد و گفت که در الواح مبارک فرموده اند که جنود ملاء اعلی صفوف اعدا را درهم می شکنند. در این اثنا ناگهان یکی از هفت برادران لوطی در اسکو، که به شجاعت و بی باکی شهرت داشتند، نعره ای کشید. آشوبگران را منهزم ساخت و میرزا کماکان به نشر نفعات مشغول گشت.

در سال ۱۸۸۵ که باز ضوضای ارادل اسکو و میلان آغاز شد جنابان میرزا و مهدی اصغر میلانی به عشق آباد رفتند و در کاروانسرای که مسلمین نا اهل

هم دکان داشتند، به بزازی پرداختند و با ترکمنها با انصاف و امانت معامله می نمودند و وسوسه این شیطان صفتها در آنها تأثیر نداشت و خیر و برکت حاصل شد و صاحب سرمایه شدند.

پس از صعود تیر آفاق در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) با جمعی از احباء به ارض اقدس توجه نمود و چشم را به لقای حضرت غصن اللہ الاعظم روشن و منور ساخت. حضرت عبدالبهاء به وی فرمودند، با تو کار دارم باید اینجا بمانی، و به استنساخ الواح پیردازی و در ظرف مدت یکسال آثار قلم اعلی را در ۱۸ جلد با خط نسخ زیبا نگاشت و تقدیم هیکل مبارک نمود.

پس از فوت خادم مسافرخانه خادم جدیدی بنام درویش محمدعلی مسئول مسافرخانه شد و با احباء تندخوئی می کرد و میرزا از وی حساب می برد. در روضه مبارکه درد دل خود را عرض کرد که از زخم زیان وی راحت شود و التماس نمود مرخصش فرماید. فردای آن روز که به حضور مرکز میثاق مشرف شد، فرمودند عجله نکن من خودم ترا روانه خواهم کرد و پس از مرخصی به اسکو رفت. حاکم اسکو یکی از آن اشرار بود که به شرف ایمان فائز شده بود و احباء در آسایش و رفاه بودند و میرزا نیز به خدمات تبلیغی خود ادامه می داد. و به اسفار تبلیغی به نخجوان و ایروان می رفت. در نخجوان با جمعی از اشراف و محترمین شهر مذاکرات تبلیغی نمود و دلایل الوهیت و لزوم مریی را برای آنان توضیح داد و در ایروان هم به هدایت قنصل ایران و یکی از بستگانش که شیخی بودند موفق شد و یکی از کشیشهای ارامنه را به جنت ایمان داخل کرد. باری در تبریز نفوس بسیاری را به سرچشمه حیات و سرپرده نجات رهبری نمود و در سفر و حضر با رونی منور سبب اشتعال ابرار می گشت و سفری هم به عشق آباد نمود و به نشرنجات پرداخت.

در تبریز ادیب الممالک را که از حاشیه نشینان بساط محمدعلی میرزای ولیعهد بود هفته ای یکبار دیدن می کرد و با درباریان ولیعهد و سیدرضاخان خواجه که کتابدار بود آشنا شد. او از مصر کتب امری اقدس و ایقان و فراید سفارش داد و تقدیم کتابخانه نمود و گاهگاه خوانین و تاجرزاده ها بدستور ولیعهد برای خرید لوازم عکاسی به وی مراجعه می نمودند و به مظالم دربار قاجار اشاره می کردند و میرزا آنان را نصیحت می کرد و از اینرو محمدعلی میرزا به احباء خوشبین شد و از آنان حمایت کرد و در مساجد مأمورینی می گمارد که مراقب باشند که اهل منبر از حدود خود خارج نشوند.

در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) به صلاحدید محفل تجارتخانه را کنار گذارد و به اسفار تبلیغی همدان و ملایر و بروجرد قیام نمود و در امزاجرد همدان احباء را تشویق کرد هریک برحسب استطاعت خود کمکهای مادی کردند و حظیرةالقدس مناسبی بنا نمود. در بروجرد هم یک جوان کلیمی را که در ملایر تبلیغ نموده بود به خانه خود دعوت کرد تا پدرش را نیز هدایت کند. میرزا پس از معرفی، عقیده آن فرد را پرسید و او جواب داد، یک نفر تبریزی با این مهربانی در منزل یهودی برود و غذا بخورد این امر البته بر حق است و به زیور ایمان نیز آراسته گشت.

جناب میرزا به منظور زراعت در میاندوآب یک مکانیسین جوان روسی را برای بکار انداختن ماشینهای زراعتی بکار گماشت و طولی نکشید که وی را به زیور ایمان آراست. رفعت الممالک حاکم میاندوآب جبار و طماع بود و در صد اخاذی برآمد لذا جوان روسی را با دو نفر کفاش، به اتهام اینکه جوان روسی قرآن را از دست دکاندار گرفته و به زمین انداخته، مضروب و زندانی نمود. میرزا با شنیدن این خیر بدارالحکومه رفت و اظهار داشت که دو کفاش روسی بلد نیستند که جوان را تحریک کنند و دکاندار هم اقرار کرده که وی مشغول خواندن قرآن بود که او بدستم زد و تعمدی نداشت و قرآن پهلوی ترازو افتاد و آن بیچاره هم قرآن را نمی شناخت. با اینحال بدستور حاکم دو فراش جناب میرزا، را زندانی کردند یکی ساعتش را و دیگری پولهای جیبش را ربود زنجیر به گردن و پای در کند گذاشته آزادیش را مشروط به پرداخت پانصد تومان نمودند. از وی برات سه روزه گرفتند. در همان روز حاجی علی اکبر نراقی پیغام جوان را روسی به این مضمون که مرا و اریابم را بنام بهائی زندانی کرده اند به قونسول روس مقیم ساوجبلاغ (مهاباد) رساند. قونسول بلادرنگ یک نفر سوار را مأمور آزادی آنان نمود و به قونسول روس در تبریز هم تلگراف کرد و شبانه به زندان رفت و جناب میرزا و جوان روسی را آزاد نمود و از آنان پذیرایی کرد.

باری حاجی میرزا حیدرعلی اسکویی به اعزاز چهار لوح مبارک از قلم اعلی و از خامه مبارک من طاف حوله الاسماء و ده توقیع منیع از کلک مشکین حضرت ولی امرالله و سه دستخط شریف از یراعه حضرت ورقه علیا نایل شد. در اواخر حیات خانه نشین گردید و احبای الهی به عیادتش می رفتند و از حلاوت بیاناتش لذت می بردند. او در تاریخ ۱۹۵۱ میلادی (۱۳۳۰ شمسی) سبکیار و چالاک به ساحت لولاک پرواز کرد. حضرت ولی امرالله از صعودش محزون شده و

رجای رحمت برای ارتقاء روحش فرمودند.

اینک یکی از الواح مبارکه حضرت عبدالبهاء ذکر می شود.

هوالبهی - جناب آقا میرزا حیدرعلی اسکونی علیه بهاء الله الابهی ملاحظه نمایند.

هوالبهی

ای سرگشته دشت محبت الله از معین حیوان نوشیدی و از شهد عرفان جمال
رحمن چشیدی و به منزلگاه محبوب بی همتا رسیدی و از فجر محبت الله چون
صبح روشن دمیدی و در ظل کلمه الهیه محشور شدی و در عرصه شهود بنور
محمود درخشیدی به شکرانه این صوهبت باید جان و جنان را فدای جمال رحمن
نمائی و سر و گردن را قریان دلبر مهربان در نشر نفحات الله بکوشی و چون
دریای پرجوش بخروش آبی و چون صبح صادق از افق مشارق و مغارب طالع
گردی ای جناب حیدر حیدر اسمی از اسماء غضنفر است پس چون هژبر بیثقه وفا
در غایبات آن تلال و جبال نعره بزن تا آن صوت عظیم اسد عرین به غیاض و
ریاض ملکوت مبین رسد و جنود ملااعلی مدد نماید و قبیل ملائکه مقربین
نصرت فرماید هر شغلی و همی عاقبت خسران مبین مگر این شأن عظیم و امر
کریم که افق وجود به آن منور است و از رائحه طیبه اش ارجاء عالم معطر
والبهاء علی اهل البهاء. ع ع
(مصابیح هدایت جلد پنجم صفحه ۲۱۹)

۱۵۸- حیدرعلی اصفهانی (حاجی میرزا)

حاجی میرزا حیدرعلی فیلسوفی شهیر و عارفی ربانی، روشنفکر، سریع الانتقال
و عاشق دلباخته حضرت مولی الوری بود. حاجی سرگذشتهای طولانی و مشقت بار
خود را در دو جلد کتاب بهجت الصدور به رشته تحریر درآورد.

وی در اصفهان تولد یافت. پدرش شیخی و پیرو شیخ کریمخان بود. از این
لحاظ در طفولیت نزد حاجی شیخ کریمخان خدمت می نمود و شاگرد کیمیگری او
بود. وی بعد از چند سال متوجه شد که حاجی شیخ کریمخان بر خلاف داعیه اش،
فردی عادی است و گرفتار خوف و بیم و امید است از اینرو وی را ترک گفت.
در اصفهان با مطالعه کتب شیخیه سرگرم شد و به تحقیق و یافتن حق و حقیقت
پرداخت و با جناب زین المقربین آشنا شد و به امر مبارک اقبال کرد و به
دعوت پدر به نائین رفت و در مجالس شیخیه شرکت نمود و با همدستی میرزا
علیخان صندوقدار احتشام الدوله شیخیه را ترک گفت و به اصفهان برگشت و

پدرش وی را از ارث محروم ساخت در اصفهان بدون رعایت حکمت به تبلیغ امرالله پرداخت و با زیارت کتاب مستطاب ایقان شیفته بیانات مبارک شد. بتدریج اعدا به مخالفت وی برخاستند و برای رهائی از شر آنان به شهرهای دیگر رفت ولی در همه جا گرفتار مشقت و اخراج بلد و یا زندان می شد. در یهبهان پسر کلانتر را تبلیغ کرد و او حاجی را از زندان آزاد کرد، و آن شهر را ترک گفت. در طهران به اتفاق آقا سیداسدالله اصفهانی عازم بغداد شدند و در بین راه برای امرار معاش بدعانویسی و رمالی و طبابت پرداختند. چون آقا سید اسدالله به علت خستگی و کوفتگی قادر به ادامه راه نبود حاجی خستگی و گرسنگی را تحمل نمود و خود را به بغداد رسانید و مدت پنج ماه موفق به هدایت نفوس گردید.

در مراجعت به طهران به زیارت سوره اصحاب نایل شد و به افکار شیطانی سیدمحمد اصفهانی و فتنه ازل (دجال و خردجال) واقف گشت و عزم تشرف به حضور جمال قدم نمود. از طریق زنجان به اتفاق ملا ابراهیم زنجانی به ارض سر وارد شد و مدت ۷ ماه بفوز لقا نایل آمد. از آنجا بدستور مبارک به اسلامبول و مصر رفت و در مصر به نشر نفحات پرداخت و سبب اقبال بسیار شد. قونسول ایران که مردی متعصب و سفاک بود با خدعه وی را به منزل خود دعوت کرد و با کند و زنجیر روانه زندانش نمود. وی هر روز افرادی را برای اهانت به وی به زندان می فرستاد آنگاه وی را با هفتاد نفر از احبای دیگر به زندان دولتی مصر منتقل نمود و سپس برخی از آنان را به سودان سرگون کرد. در فم البحر دست و پای آنان را دو بدو با حلقه های آهنین مغلول نموده در انبار کشتی جای دادند و سپس با مشقت و عذاب سوار شتر کرده به خرطوم بردند و زندانی نمودند. صدمات وارده به آنان در این سفر طولانی بقدری شدید بود که به وصف نیاید معهدا با خوشروئی بدعانویسی و طبابت می پرداختند و محافظین را مسرور و خوشحال می نمودند.

قونسول ایران در سودان بر خلاف قونسول مصر مردی سلیم بود و خواجه پولس نام داشت و از آوازه زندانیان اطلاع یافت و برای آنان فرش و لباس و آذوقه فرستاد و بدستور او دست و پای آنان را باز نمودند و از زندان آزاد کردند. سپس حاجی جاسم بغدادی بدستور مبارک با آنان تماس گرفت و از آن پس احباء برای ملاقات آنان به خرطوم می رفتند و الواح مبارک را که به افتخارشان عزّ نزول یافته بود تقدیم می نمودند سرانجام گردون پاشا با موافقت دولتین انگلیس و

مصر والی سودان شد. حاجی سه آئینه بزرگ که روی یکی از آنها دعای طول عمر برای پاشا نقش کرده بود تقدیم وی نمود و سبب استخلاص و اخراج آنان از سودان شد. حاجی میرزا حیدرعلی پس از ورود به جده با یکی از تجار عکا که بدستور مبارک به جده اعزام شده بود به ساحت اقدس تشریف یافت و به حضور مبارک رسید و به شرف لقا فائز شد و پس از سه ماه مرخص گردید. هنگام حرکت حضرت عبدالبهاء سفارش فرمودند که قبل از ورود به ایران الواح و نوشتجات خود را به احباء بسپار، تا بعد برایش بفرستند در این توصیه حکمتی بود زیرا به محض ورود به ایران اکراد به وی حمله کرده و هر چه داشت گرفتند. باری حاجی پس از ورود به شهرهای مختلف کشور سفر نمود و به نشر نفحات پرداخت و هر جا که متجر به حمله آشویگران می شد، ناچار آن شهر را ترک می کرد پس از صعود جمال اقدس ابهی فتنه و فساد ناقضین بیوفا را از میرزا محمدعلی تا جمال بروجردی، خلیل خوئی و جلیل زنجانی خنثی کرد و از نشر اکاذیب آنان جلوگیری نمود و پس از طی بیش از ۸۰ سال توأم با فداکاریهای زایدالوصف به ملکوت ابهی شتافت.

۱۵۹- حیدر معلم (شیخ)

جناب شیخ حیدر، فرزند سلیمان از اهل تاتارستان، و صاحب فضل و کمال و در مصاحبت ملایم و مهربان و مبادی آداب بود. او علاقه بخواندن داشت و در ارنبورگ از شهرهای آن کشور بدنیا آمد. پدرش متمول و برایش معلم خصوصی به منزل آورد. یزودی خواندن و نوشتن زبان ترکی تاتاری را آموخت ولی برایش فراگرفتن صرف و نحو عربی مشکل بود و چون چیزی از آنها درک نمی نمود شبها به تنهایی می گریست ولی بالاخره به زبان عربی هم آشنا شد. وی به مطالعه کتب تاریخی پرداخت و غزوات اسلام و شجاعتهای فداکاریهای حضرت امیر پیش از هر چیز سبب اعجابش شد.

پس از بلوغ، پدرش وی را برای ادامه تحصیل به بخارا فرستاد و وسایل سفر وی را فراهم ساخت و کیسه ای از طلای مسکوک روسی که معادل سرمایه یک تاجر معتبر بود در اختیارش گذارد. ابتدا بفراگرفتن علوم ادبی پرداخت و به حد کمال رسید سپس علاقمند به علوم دینی شد ولی تفاسیری که علمای اسلامی درباره قرآن و متشابهات نوشته بودند وی را قانع نمی نمود. شبی در عالم رویا بخواب دید که در باغی است چون بهشت سبز و خرم با درختان و گلهای زیبا و

رنگارنگ و آواز پرندگان و میزی بی انتها با انواع غذاهای لذیذ که با میوه و گل تزئین یافته. صندلیهای خالی زیادی بدور میز قرار دارد ولی فقط چند نفر از ملل مختلف بخوردن مشغول بودند حتی دستی غیبی هم به آنان غذا و مشروب لازم تعارف می کرد. آنگاه هاتف غیبی ندا در داد که چقدر اینای بشر غافلند و از این اغذیه و مائده ای که به صرف فضل و موهبت برای آنها آماده شده استفاده نمی کنند. پس از بیدار شدن این خواب خوش را رویای صادقه دانست و در انتظار تعبیرش ماند.

باری توقف سالهای طولانی در بخارا وی را خسته کرده بود و چون راه روسیه بسته بود به ایران توجه نمود و در یکی از مدارس با طلاب می زیست و به تحصیل علوم طبیعی، جغرافیا و هیئت و غیره پرداخت و به دنبال کشف اکسیر رفت و بیشتر ثروت خود را به باد داد.

جناب شیخ حیدر در فضایل و کمالات مشهور خواص و عوام شد. سفری به مازندران نمود و یکی از علمای شهر ساری مقدمش را گرامی داشت. روزی جناب آقا میرزا حسن واعظ در کوچه ایشان را ملاقات نمود پس از تعظیم و عرض مراتب تکریم رفته رفته با هم آشنا شدند و عهد مودت بین آن دو برقرار گشت. در یک روز بارانی جناب آقا میرزا حسن از زیر عبای خود کتاب ایقان را به شیخ تقدیم نمود و گفت دوستی این کتاب را به من داده ولی چیزی از آن درک ننموده ام و شاید بدرد شما بخورد شما بخوانید و بعد به صاحبش ردّ می کنم. جناب شیخ حیدر پس از مطالعه مطلع کتاب دریافت که از بایبان است با وجود این بخواندنش متمایل شد. همانکه به آیه یا حسرة العباد رسید ذهنش بیدار شد و حجاب از پیش چشمش برطرف شد و بخواندن ادامه داد و تا اذان صبح کتاب را تمام کرد. دویاره و سه باره خواند و هر بار بیشتر به عظمت گوینده آن پی برد و در ظل امر مبارک وارد و به مرحله ایمان رسید و می خواست با حمایل کردن قرآن به خانه یکایک علما برود و حقیقت را به آنان بیان دارد و هر چه احباء برای انصراف وی کوشیدند قانع نشد. شهر ساری غوغا شد و وضوا نمودند ناچار به طهران مراجعت نمود و مجدداً بتدریس و تبلیغ پرداخت و به معلمی شاهزادگان مظفرالدین شاه منصوب گشت. خانمهای حرم به منزله اولیاء الله به وی ارادت می ورزیدند. یکی از آنها خوابی دید و صبح شرح خواب خود را برای شیخ حیدر گفت، وی مشخصات آن شخص نورانی در خواب را پرسید و فردای آن روز شمایل جوانی حضرت مولی الوری را در خفا به وی نشان داد. آن خانم با

شوق تمام گفت این نجات دهنده و مولای من است و جناب شیخ حیدر با بیانات ملایم و شیوا ایشان را موفق به اقبال به امر مبارک نمود و این خانم نیز موفق به تبلیغ بعضی دیگر گردید.

در خلال این احوال جناب فاضل قائینی که عازم عشق آباد بود ایشان را برای تدریس و تبلیغ به عشق آباد برد و مدت سی سال به خدمت و تعلیم و تربیت کودکان پرداخت و عاقبت در سال ۱۹۳۶ میلادی (۱۳۱۵ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود.

۶۰- خادم (ذکرالله خان)

جناب ذکرالله خان خادم، فرزند جناب میرزا نصرالله کاشی، خادم مسافرخانه عکا و راضیه خانم می باشد که در سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) در طهران تولد یافت. پدر ایشان پس از تشریف به حضور جمال اقدس ابهی به ایران مراجعت نمود و پس از آن دو بار دیگر نیز احرام کعبه مقصود بسته، به ارض اقدس مشرف شده و در وهله ثانی چهار سال، در زمان طلعت میثاق، به خدمت آستان مقدس قیام نموده و عنوان خادم را برای خود و اخلاف اختیار نمود، تا به یمن توجهات و عنایات مبارکه مرکز عهد و میثاق الهی بخدمت برخیزند و طوق رقیبت و بندگی مولای بی همتا را بر گردن نهند.

جناب ذکرالله خان دارای یک خواهر و چهار برادر مهربان و مؤمن بودند. ایشان تحصیلات مقدماتی خویش را در مدرسه تربیت انجام داده و تحصیلات عالییه خویش را در دارالفنون پایان رسانید و برای ادای دین روحانی خویش چندی در مدرسه تربیت به تدریس پرداخت. ایشان برای تزئید معارف امری علاوه بر مطالعه آثار مبارکه از بدو تأسیس کلاسهای درس اخلاق، نیز در حضور استادان گرامی و فضلالی برجسته که به نشر نفحات مسکینه می پرداخته اند، در ردیف سایر شاگردان نشسته و از شنیدن بیاناتشان متلذذ می شد.

جناب خادم در سال ۱۹۳۳ با سرکار مکرمه جاویددخت خانم، ازدواج نموده و این زوج روحانی در تمام مراحل حیات و در خلال عموم خدمات امری همکار وفادار و یار غمخوار یکدیگر بوده اند.

جناب خادم برای تأمین معاش ابتدا در اداره مالیه طهران خدمت نموده سپس در شرکت نفت استخدام شده و به تصدی امور معارفی و مترجمی اشتغال داشته است و از سال ۱۹۳۱ میلادی (۱۳۱۰ شمسی) در سفارت عراق به سمت منشی بکار پرداخته و مدت ۱۳ سال در آن وظیفه باقی بوده است و چون تکلیف به امری شده بود که راتحه مداخله در امور سیاسی از آن استشمام می شد از آن شغل کناره گیری کرد.

جناب ذکرالله خان خادم از سال ۱۹۳۹ میلادی (۱۳۱۸ شمسی) به بعد عضو محفل روحانی ملی ایران بوده و علاوه بر خدمات متداوله توفیق دریافت تلگرافهای ساحت رفیع ولایت عظمی و ایصال آنها را به نفوس و مؤسسات را

داشته است.

ایشان چندین بار عزم تشریف به آستان مقدس داشته‌اند تا اینکه در سال ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) حضرت ولی محبوب امرالله ایشان را به مقام ایادی امرالله منصوب و مفتخر فرمودند. ایشان به دفعات متعدده در کنفرانسهای بین‌القارات شرکت فرمود و از مراکز بهائی در اقطار جهان بازدید نموده و یاران رحمن را با انفاس طیبه خود حیات روحانی بخشیده و از تاریخ اکتبر تا دسامبر ۱۹۵۸ عضو هیئت ۹ نفری ایادیان امرالله در ارض اقدس بوده و از نوامبر ۱۹۵۹ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) در سمت ایادی مقیم نیمکره غربی در امریکای شمالی مستقر شدند و تا آخر حیات به تبلیغ امرالله و تبشیر کلمه الهی و تشویق یاران و تهییج خُرد و کلان و افزایش و توسعه خدمات در سبیل شریعت پروردگار مشغول و مألوف بودند.

از جمله مسئولیتهای عمده‌ای که آن نفس زکیه ایفا نمودند جمع‌آوری اطلاعات اماکن متبرکه یا اماکن تاریخیه مورد توجه اهل بهاء در سراسر عالم از جمله ایران و عراق بود که در سال ۱۹۷۶ میلادی (۱۳۵۵ شمسی) فهرست اماکن مقدسه تاریخی بهائی را در اراضی مقدسه تکمیل نمودند و در سال ۱۹۷۷ فهرست نقاط مورد بازدید حضرت مولی‌الوری در اسفار مبارک خود در انگلستان و امریکا را کامل فرمودند.

سرانجام در سال ۱۹۸۶ میلادی (۱۳۶۵ شمسی) در سن ۸۲ سالگی دنیای فانی را ترک فرموده به گلشن راز پرواز نمودند.

۱۶۱- خاوری کاشانی (لسان‌الاسلام)

جناب آقا سیداحمد واعظ، که مظفرالدین شاه وی را لسان‌الاسلام و فخرالواعظین ملقب ساخته است، در سال ۱۸۵۹ میلادی (۱۲۳۸ شمسی) در کاشان تولد یافته است. پدرش، آقا سیدهاشم، از اهل صحراب و منبر بود. وی نیز پس از طی تحصیلات معموله مقدماتی، زبانها فارسی و عربی، علوم فقه و اصول و فنون ادب را فراگرفت. او دارای ذوق و قریحه شعر بود و خاوری تخلص داشته است. پس از فوت پدر جای وی را گرفت و در مجالس و منابر به وعظ پرداخت و در نطق و خطابه نهایت شهرت احراز کرد و مورد توجه ملوکانه شد و به اخذ یک قبضه عصای مرصع مفتخر گشت و روزنامه‌ای بنام، جریده میزان، منتشر نمود. وی به امر مبارک مؤمن بود ولی از لحاظ حکمت ایمان خویش را مکتوم

می داشت. بعد از فوت ایشان فرزندش، سید محمود صدراوعظین، صاحب محراب و منبر شد و ضمن انتقاد و مذمت از دیانت بهائی ایمان پدرش را اعلام داشت. جناب خاوری اشعاری بسیار در قصاید و غزلیات سروده و اینک چند بیت از غزلیات او درج می گردد:

می فروشان که بیک جرمه دل از ما بردند
زهد و تقوی گرو ساغر و صہبا بردند
مجرم چہرہ یوسف چو فروزان دیدند
عوض عود بر او دل ز زلیخا بردند
گندم خال تو گشتند چو در زرع حسن
شوق جنت ز دل آدم و حوا بردند
...
خاوری تا کہ ز موزونی بالا تو گفت
شعر او تحفه سوی عالم بالا بردند

۱۶۲_ خدیجہ خانم

خدیجہ خانم همسر جناب حجت بودند کہ در حوادث زنجان با طفل کوچک خود کہ در بغل داشته بود هدف گلولہ اعدا قرار گرفت و بہ شہادت رسید.

۱۶۳_ خدیجہ کاشی (بگم کوچک خانم)

سرکار خدیجہ، صبیہ یکی از مشاہیر عرفا، حاجی محمدصادق می باشد، وی زنی باسواد، ادیب، خوش خط و انشاء، بلیغ و با طبع شعر بود. وی بہ عقد میرزا نصراللہ کاشی کہ یکی از مؤمنین اولیہ حضرت نقطہ اولی می باشد درآمد. و بنا بہ اظهار جناب فاضل مازندرانی، هنگام اقامت حضرت باب در کاشان، بگم کوچک خانم افتخار تشریف داشته است. وی زنی سخنور و مقتدر بہ اقامہ حجج و براهین بود و ہموارہ مورد تعرض و تعدی بسیار از اہالی گردید. نام او بگم کوچک خانم و تخلصش خدیجہ می باشد. وی پس از فوت پدر بہ ثروت وافر رسید و تمام را بہ فقرای بابی انفاق کرد بہ قسمی کہ بہ مخارج روزانہ محتاج شد و گہ گاہ از متمولین بابی کمکی بہ او می رسید. وی عاقبت بہ اردستان رفتہ در آنجا صعود نمود.

و این دو بیت از مطلع یکی از اشعار اوست:

ای جان بدرآ از تن بالاتر از امکان شو

چیزی کہ نمی گنجد در وہم بشر آن شو

از موسی و از طورش تا چند سخن گوئی

دل طور تجلی دان رو موسی عمران شو

از ما و منی بگنذر در هستی خود بنگر

روبنده موری باش آنگاه سلیمان شو

(تذکره شعرای قرن اول بهائی جلد ۱ صفحه ۳۱۲)

۱۶۴- خسروی (فروزنده خانم)

سرکار فروزنده خانم خسروی در خانواده بهائی پارسی در قزوین تولد یافت. و حضرت عبدالبهاء در لوحی که به افتخار یکی از احباء عزّ نزول یافته برای آینده این کودک خردسال دعا فرمودند.

ایشان در مدرسه بهائیان قزوین به تحصیلات اولیه پرداخت و برای تحصیل دوره دبیرستان به رشت رفت. در آنجا مبتلا به بیماری سل استخوان پشت شد و چندین سال بستری بود. در بستر معارف امری خود را تکمیل نمود و برای نجات خود از این بیماری عریضه‌ای به حضور حضرت ولی امرالله نگاهشت و متوسل به دعای مبارک شد و طلب شفا نمود.

حضرت ولی امرالله در توقیع مبارک سال ۱۹۳۸ میلادی (۱۳۱۷ شمسی) و ضمن ابراز عنایت عطوفت با دعای خویش در آستان قدس برای فروزنده خانم طلب شفا نموده وی را امیدوار فرمودند. وی کاملاً شفا یافت و با تشویق حضرات فیضی، ایادی محبوب امرالله و اشراق خاوری به اسفار تبلیغی قزوین و زنجان پرداخت و در سال ۱۹۴۱ میلادی (۱۳۲۰ شمسی) بجمع مهاجرین پیوست و برای هجرت به عربستان قیام نمود. او به عراق رفت و با مخالفت اولیای امور آن کشور مواجه شد لذا به ایران بازگشت و بدستور محفل روحانی ملی برای تعلیم و تربیت جوانان به اراک رفت. در سال ۱۹۵۱ میلادی (۱۳۳۰ شمسی) به کویت هجرت نمود و با جناب خسرو خسروی ازدواج کرد و از سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) به تهیه و تنظیم برنامه‌های کلاس تابستانه عربستان پرداخت و خود به تدریس درباره خصال اهل بهاء و موضوعهای دیگر سرگرم شد و هر چند فعالیت خانمها در عربستان محدود بود، معهداً برای سرکشی و ملاقات احباء سفر می‌کرد و آنان را با بیانات شیرین تشویق به بردباری می‌نمود. وی در سال ۱۹۶۲ در کنفرانس فرانکفورت شرکت کرد و پس از آن در کنفرانس مجلّل لندن در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) حضور یافت و در رضوان ۱۹۶۷ میلادی (۱۳۴۶ شمسی) به عضویت منشی محفل ملی عربستان برگزیده شد. در همان

سال برای ملاقات والدین خود همراه همسر و دو دختر به مراکش رفت. در مراجعت در اسکندرون ترکیه بر اثر تصادف به عالم ملکوت صعود نمود. احباء و مهاجرین اسکندرون شوهر و دو دخترش را که مجروح شده و از صعود ایشان متالم بودند، با عطفوت و مهربانی تسلی گفتند. فروزنده خانم نسبت به آنان که با وی خصومت می‌ورزیدند به سبب تخلق به صفات بهائی بردبار بود و با آنان مدارا می‌کرد از اینرو مرگ ناپهنگام وی دوستان و احبای عراق را که خواهر عزیز خود را از دست داده بودند اندوهگین ساخت. بیت‌العدل اعظم درگذشت منشی محفل روحانی ملی عربستان را تسلیت فرموده و اشاره نمودند که خدماتش هرگز از دفتر ملکوت ابهی محو نخواهد شد.

۱۶۵- خلعتبری (عیسی خان تنکابنی)

جناب عیسی خان خلعتبری از معاریف مازندران بود. وی در بدایت ظهور حضرت اعلی مؤمن شد و پسرش سلیمانخان تنکابنی و دخترش مریم خانم، خلعت ایمان در برکردند و مریم در حباله عقد جناب فرج‌الله درآمد و مادر جناب دکتر بخشایش گشت.

۱۶۶- خلعتبری (میرزا نصرالله)

جناب میرزا نصرالله از اهل تنکابن و برادر جناب عیسی خان تنکابنی است. وی در عهد اعلی و ظهور حضرت نقطه‌اولی به خلعت ایمان آراسته شد و در ادرنه نیز به حضور تیر آفاق افتخار تشریف داشت و جناب عظیم تفریسی به خدمت ایشان می‌پرداخت.

۱۶۷- خلیل الرحمن (آخوند ملا ابراهیم)

جناب خلیل الرحمن از اهل شه میرزاد بود. او با همت و پشتکار دو برادر خود، جناب میرابوطالب و جناب آقاسید محمدرضا، اکیلی ایمان و ایقان بر سر نهاد و بغور امر اعظم نایل گشت و منبر و محراب را رها کرد. اهل عناد و عوانان به ایمان این بزرگوار پی بردند و مورد استهزای هر بی سر و پا قرار گرفت. گویند وی به دو برادر و مبلغ بزرگوار خود شکایت اشرار کرد. برای تسلی خاطر به وی گفتند غم مخور چه این میراثی است که به هر عارف سالک بعد از ایمان خواهد رسید.

در هر حال وی خانه نشین شد و به استنساخ آیات و آثار مبارکه اشتغال یافت و در سال ۱۸۹۱ این جهان فانی را ترک گفت و به جهان باقی شتافت.

۱۶۸_ دبیر مؤید (آقا شیخ محسن)

جناب دبیر مؤید یکی از فضایی امر مبارک در دو عصر رسولی و تکوین می باشد. وی بر اثر تبلیغ و هدایت جناب فاضل مازندرانی به فوز ایمان نایل شد. نام او شیخ محسن و تحصیلات مقدماتی عربی و فارسی را در وطن مألوف آموخت، مردی فاضل و سخنوری توانا شد و برای تبلیغ امر مبارک قدم در راه نهاد و با انقطاعی کامل خود را سبکیار کرد. حتی از کتب نفسیه قدیمی خود نیز دست کشید. انجذاب و اشتعال وی چنان شعله ور گشت که دست از پا نمی شناخت. قصد زیارت محبوب آفاق نمود و به ارض مقصود شتافت و به زیارت حضرت مولی الوری و بوسیدن اعتاب مقدسه توفیق یافت و این لوح مبارک به افتخارش عزّ نزول یافت:

هو الله

ای دبیر شهیر حضرت حیّ قدیر امیر مدینه تدبیر و انشاء را ستایش فرموده. این نام و لقب آثار عجیبی در عقب دارد که هر امیر و دبیر واله و حیران ماند و آن شهیر ملاء اعلی چنان جلوه نماید که مه تابان گردد و سرور دو جهان شود و این موهبت در سلاله مانند گل و لاله جلوه خواهد کرد. حال از قلم میثاق به دبیر مؤید مخاطب شدی امید چنان است که تو نیز موج آن دریا شوی و اوج اعلی یابی و علیک البهاء الابهی. ع ع
(تاریخ امری همدان صفحه ۳۰۶)

جناب دبیر مؤید در مراجعت به کشور با اشتیاقی بیشتر و با بیانات فصیح و انجذابی شدید به تبلیغ امرالله قیام نمود. با محبوبه خانم صبیبه جناب نعیم وصلت کرد. محفل روحانی، ایشان را مأمور تدریس در مدرسه مبارکه تأخید همدان نمودند و مدتی با همسر خود به این خدمت پرداختند و به تربیت و تعلیم نونهالان و فرزندان خود موفق بودند. ایشان با قلم شیوای خویش شرح احوال و منظومه های جناب نعیم را تنظیم نموده و تحت عنوان گلزار نعیم تألیف نموده است.

۱۶۹_ درویش قربانعلی باوفروشی (میرزا)

جناب میرزا قربانعلی مردی درویش خصلت و سیاح و جهاننیده بود و با درویش و طریقه های دیگر مذهبی در آمیزش و در منهج سیر و سلوک بود و از

مشایخ و درویش شاه نعمت‌اللّٰهی بشمار می‌رفت. به کمال سادگی زندگی می‌کرد و مردی با تقوی و پرهیزکار بود از اینرو مورد احترام اهالی بابل بود. ایشان از بیانات جناب ملاحسین به اسرار حقیقت آگاه شد و به شرف ایمان نایل گردید و با چند نفر از احباب به کلین رفت و حضرت اعلی را که عازم آذربایجان بودند زیارت نمود و کام دل برگرفت. در طهران اشعار و عوانان وی را دستگیر نموده نزد امیرکبیر بردند. جمعی از اعظام، رجال و امرا و امیرکبیر حتی مادر شاه در صدد استخلاص وی برآمدند. وی به صدراعظم گفت من بیش از هزار نفر مرید مخلص و صمیمی دارم ولی نمی‌توانم آنان را تغییر دهم و قلب یکی از آنان را تسخیر نمایم و حال آنکه این جوان (حضرت باب) قادر است روح و قلب پیروان خود را تغییر دهد و آنان در راهش به شهادت رسیده‌اند. نام من نیز در دفتر شهدای راه ایشان قریانعلی نامیده شده، یعنی قریان علی خواهم شد، لهذا بدستور امیرکبیر وی را به سبزه میدان برای شهادت بردند، نگاهش به جسد مطهر جناب حاجی میرزا سیدعلی خال اعظم خورد جسد آن مظلوم را بغل کرد و جلاد در همان لحظه وی را به شهادت نایل ساخت.

۱۷۰- درویش علی بختیاری

از جمله درویشی که به شرف ایمان به جمال اقدس ابهی موفق گشته و مراتب ایمان و ایقان خویش را به حضرتش معروض داشته، درویش علی می‌باشد که در لوح مبارک طبیب به این بیان اعلی مفتخر شده است:

«ای کُر بختیاری من) بخت یارت بود که به اختیار به وجه مختار توجه نمودی. بصر ممدوح آنست که به افق اعلی متوجه و ناظر باشد و حال از افق اعلی بصر ابهی به تو ناظر طویی از برای تو که کلمات پارسیت تلقاء وجه مذکور آمد و مقبول شد. حمد کن محبوب عالمیان را که به این مقام جلیل ذکر جمیل فائز شدی و اکثری از فصحا و بلغا بعید و محروم ماندند کل کُر اقبل الیه آنه دروکل منع عنه آنه مر ای درویش اگر حلاوت بیان الهی را از این کلمات موزجه مختصره بیابی به فرجی ظاهر شوی که ابدأ حزن به او دست نیابد و اخذش ننماید و از لسان ظاهر و باطن به این کلمه مبارکه ناطق شوی «رضیتُ برضائک و آمنتُ بقضائک یا مکنم البلاء و مطلع القضاء». کتابت بتمامه مرّة بعد مرّة تلقاء وجه معروض شد ان اشکر ریک بهذا الفضل المشهود و العنایة المشهودة. خدمات در سبیل الهی ضایع نخواهد شد. اجر محترقین در نار فراق

و مشتعلین به لهیب اشتیاق برای تو مقدر شده این ایام از قلم اعلیٰ نهی کبری نازل لذا باید به آن راضی شوی ابدأ از فراق محزون مباش چه کل منوط بقبول حق است الحمد لله به آن فائز شدی هذا لهو الخیر واصله اَنْ اِغْتَنَمَ وَكُنْ مِنْ الشاکرین.

(مانده آسمانی جلد ۲ صفحه ۲۷۶)

۱۷۱- درویش صدق علی

جناب صدق علی، درویش و آزاد از بیگانه و خویش و در سلک عرفا بود و از جمله ادبا، ایامی از ساغر طریقت یاده سلوک می آشامید و اوقات خود را صرف حشیش اغبر نمی نمود بلکه خود را از اوهام صوفیه تصفیه می کرد و طبع شعری در نهایت سلامت داشت. باری این درویش آزاد در بغداد از دلبر بی نشان نشان یافت و از فیض اشراق بهره و نصیب برد و مفتون دلبر آفاق گشت. هنگام حرکت موکب مبارک از بغداد به جان و دل شتافت و تمنای مهتری رکاب مبارک نمود هر روز پیاده با قافله پویا بود و شب به تیمار اسبها می پرداخت. بسترش احرام و بالینش خستی خام بود. در بین راه قصاید می سرود و در نهایت شوق و وله غزلخوانی می کرد و در این منصب عالی مهتری، پادشاهی حقیقی می نمود. تا آنکه قافله سالار عشق به اسلامبول و ادرنه و عکا رسید.

باری این درویش بزرگوار از جان و دل خدمت می کرد تا آنکه نابینا گشت و از اسیری این عالم عنصری رهائی یافت و در جهان وسیع خیمه برافراشت.

۱۷۲- درویش صلاح

جناب درویش صلاح در عهد اعلیٰ در عصر رسولی در زنجان تولد یافت. وی دارای هیبت و وقار و شمایی جمیل بود و محاسنی سفید داشت. مردی پرهیزکار و نیکوکار و نزد عموم مورد احترام بود. پس از تصدیق امر مبارک از مقام چشم پوشید و بیاری اصحاب جناب حجت پرداخت. امیر تومان قرآنی مهر نموده و به صحابه جناب حجت امان داد. درویش با برخی از اصحاب با قرآن مهر شده به ملاقات امیر رفتند و وی با لحنی حقارت آمیز آنان را مخاطب قرار داده گفت تاکنون اشخاصی مثل شما پست و نانجیب ندیده ام. یکی از اصحاب با جبه ضعیف جواب داد که خدا می داند که ما نهایت محبت و صداقت نسبت به شاهنشاه داریم و جز خیر و صلاح دولت و ملت قصدی نداریم دشمنان مقصدی

جز چپاول و غارت اموال ما ندارند و بهتک ناموس ما می پردازند و چون حکومت از ما حمایت ننموده است ناچار از خود دفاع می کنیم.

امیرتومان به یاور لشکر خود گفت اگر متدین بودم این امر را قبول می کردم. حال تو چه نظری داری؟ وی گفت جواب اینها فقط شمشیر است. درویش صلاح گفت این آیا پاسخ قرآنی است که مهر کرده اید؟ سپس به دستور امیر محاسن او را کردند و با سایر صحابه زندانی نمودند.

۱۷۲- درویش طیفور

این درویش در عصر رسولی و عهد ابهی می زیسته مجذوب جمال مبارک بوده و با عشق و علاقه خاص خویش به تبلیغ امرالله می پرداخته و در ابلاغ امر گاه از حدود حکمت تجاوز می نموده ولی در هر صورت در هدایت نفوس توفیق بسیار نصیب وی شده است. وی جناب سید فرج گورانی رئیس جماعت اهل حق در دشت گوران را به امر اعظم هدایت نموده است.

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد هشتم صفحه ۸۱)

۱۷۴- درویش عوض

ای نفس مبارک، جناب درویش عوض، از جمله دراویش وارسته بود از اینرو مورد عنایت حضرت مولی الوری قرار گرفته و به افتخارش از یراعه مبارک این لوح عزّ نزول یافته.

هوالله

ای درویش عوض جان در ره جانان بیاز ولی عوض مَطْلَب زیرا مخالف روش عاشقان و رأی مجذوبانست از خدا می طلبم که در عوض رضای احبای الهی باشد زیرا رضای احبای الهی رضای حقست والبهاء علیک. ع ع

۱۷۵- درویش قهرالله (مسعودعلیشاه)

این درویش یکی از کارکنان نواب مشهور هند بود و شبی در عالم رویا حضرت باب را دید که به وی فرمود، این زر و زیور را از خود دور کن و به قلعه چهریق آذربایجان بیا و مرا ملاقات کن و به محضر محبوب خود بشتاب. وی بلافاصله هند را ترک گفت و در چهریق به حضور مبارک مشرف گشت و به شرف لقا نایل گردید و به حقانیت امر مبارک مؤمن شد و ایمان خود را علنی نمود و به تبلیغ امرالله پرداخت و با نهایت اشتیاق و حرارت نفوس را هدایت

می نمود و حضرت رب اعلی وی را "درویش قهرالله" نامیدند. هیاهوی ایمان و اشتعال وی ابتدا در بین اکراد چهریق انتشار یافت سپس به تبریز و طهران هم رسید و هیكل مبارک وی را امر به مراجعت به هند فرمودند.

۱۷۶_ درویش گل مولی

جناب گل مولی یکی از دراویشی است که به خلعت ایمان آراسته شده و به شرف لقا و زیارت محبوب عالمیان نایل گشته است. دراویش معمولاً کشکول تکدی بدست می گیرند که بدین وسیله ارتزاق می کنند ولی دراویشی که در ظل امر مبارک وارد شده اند با مناعت طبع به غزلسرایی پرداخته و با صدای خوش و تلاوت آثار مبارک مردمان را هدایت و دلالت کرده اند. جمال اقدس ابهی در لوح مبارکی که به افتخار گل مولی نازل فرموده اند با بیانات مهیمن و احلی می فرمایند:

"... و تو ای گل مولی به رضوان قدس الهی فاتر شدی و رانحه گللهای حکمت صمدانی را استشمام نمودی. هجرت به وصل تبدیل شد و فراق به لقا پیوست و بُعدت به قرب و حزن به سرور راجع و جمیع آن هیاکل به تو منتهی شد و بتو جمیع بین یدی الله محشور و راجع شدند. اینست فضل واسع پروردگار تو، که همه آسمانها و زمین و فوق از اعراش و اکراس و حاملین آنرا احاطه فرمود و جمیع آنچه از طایفه موسومه به این اسم که از اول لا اول بوده اند و الی آخر لا آخر بوجود بیایند جمیع را به اسم تو در این ورقه مظهره مبارکه جزا عنایت فرمودیم و این لیل مبارک را لیلۃ القدس نامیدیم و مقدر شده که جمیع دراویش این لیل مبارک و صباح آن را به کمال سرور و بهجت عیش نمایند و به ذکر محبوب خود مشغول شوند و بر جمیع احبای الهی لازم که در این عید شریف اعانت نمایند. این طایفه را علی قنر و ستم و طاقتهم به این فضل اعظم خود را مستعد نمایند که در یوم ظهور نیر اقوم و افخم جلت کبریائه، به شطرالله توجه نمایند و به هیچ جهتی جز جهت او توجه ننمایند..." (مانند آسانی جلد ۴ ص ۲۱۸)

۱۷۷_ دقان (میرزا اسدالله)

جناب میرزا اسدالله از دانشمندان شهیر و ادبای عالیمقام بود و نسبت به امر مبارک حضرت اعلی بی اندازه مخالفت داشت به درجه ای که هیچیک از احباء جوئت نداشتند به تبلیغ او قیام کنند. وی خوابی دید و بدون آنکه به کسی اظهار

کند مطلبی چند در نظر گرفت و عریضه‌ای به حضور مبارک بوسیله میرزا محمدعلی تقدیم نمود که سه مطلب در نظر گرفته‌ام و خواهشمندم بفرمائید مطالب مزبور را چیست. بعد از چند روز توقیعی به خط مبارک حضرت اعلی برایش رسید که در آن شرح رویای مشارالیه و مطالبی که در نظر گرفته بود تصریح فرموده بودند. وی به امر مبارک اقبال کرد و پای پیاده به حضور حضرت اعلی مشرف گردید. ایمانش به ایقان مزین شد و شجاعتی شدید در وجودش ظاهر گردید که تا خاتمه حیات با او همراه بود.

حضرت رب اعلی به چهل نفر از پیروان خود فرمودند که هر یک از آنان استدلالیه‌ای در اثبات امر مبارک به استناد آیات و احادیث بنگارند. رساله میرزا اسدالله مورد عنایت مبارک واقع شد و از آن تمجید فرموده و لقب دین را به وی عنایت کردند و لوح حروفات نیز به اعزاز وی از قلم مبارک نازل شد. دین پس از زیارت لوح گفت اگر حضرت نقطه اولی برای اثبات دعوت خویش آثار دیگری نداشتند همین لوح کفایت می‌نمود. این دانشمند عالیقدر به دستور ازل به شهادت رسید.

۱۷۸- دین محمد وزیر

جناب دین محمد یکی از دلاوران عصر رسولی در عهد اعلی می‌باشد. پس از آنکه جناب حجت در زنجان به شهادت رسید این مرد بزرگوار به اتفاق جناب میرزا رضای سردار جسد ایشان را در اطاق دین محمد دفن کردند و اطاق را به روی آن خراب نمودند تا کسی از اعدا به مدفن ایشان دست نیابد.

۱۷۹_ ذبیح (حاجی آقا سید اسمعیل زواره‌ای)

جناب حاجی آقا سید اسمعیل یکی از متقدمین عالیقدر و از سادات طباطبایی بود که سالها به تحصیل علوم دینی پرداخت و طریق حقیقت پیمود و سرانجام افتخار آن را داشت که در عهد اعلی چندین بار در منزل امام جمعه اصفهان به حضور حضرت باب مشرف شود. هنگام تشریف ملاحظه نمود که حضرت اعلی به تفسیر سوره والعصر مشغولند. قوت بیان و سرعت انشاء و متانت اسلوب آن تفسیر سراپای وجود وی را دچار شگفتی نمود. چه در حین نزول آیات اگر نفسی سئوالی داشت بدون آنکه قلم از حرکت باز ماند و نزول آیات قطع شود جواب سائل را بیان می فرمودند و با این کیفیت به امر مبارکش اقبال کرد و بی پروا به تبلیغ امرش پرداخت. پس از آنکه ندای حضرت بهاءالله را در دارالسلام شنید به بغداد رفت و در جوار بیت اعظم آقا محمد رضا منزل کرد و از حضرت جناب اقدس ابهی مستدعی شد که وقتی از اوقات به بیت او تشریف فرما شوند. چند یوم تأخیر افتاد تا آنکه یومی از ایام قبول فرموده به آن مقر تشریف بردند. جناب آقا سید اسمعیل بقدر استطاعت خود مجلسی آراست و چند سینی از مرکبات و میوه مهیا ساخت و بعد از ورود جمال مبارک غذای روحانی طلب نمود فرمودند بیا و در مقابل بنشین و بعد کوثر معانی از بحر بیان طلعت لایزال به شأنی بدیع جاری شد و سکر معانی کلمات آلهیه چنان جذبش نمود که از خود و کونین غافل گشت و حق عالم است که به آن سید بزرگوار چه عنایت شد که از دنیا و اکل و شرب منقطع شد و اشعاری در وصف محبوب عالمیان انشاء کرد.

جناب ذبیح یومی از ایام در اول فجر به بیت اعظم توجه نمود و با عمامه خود فناء اظهر بیت را جاروب نموده سپس به قربانگاه توجه نموده و جمیع ملائکه عالین در حول بودند. در کنار شط مقابل بیت قرار گرفته و با تیغی در دست حنجر خود را برید.

اهالی بغداد از عرب و عجم به قربانگاه رفتند و ایشان را دیدند با تیغ در دست دراز کشیده و جان فدا نموده و این فداکاری سبب شد بعضی از اعدا نادم شده و به حب الهی فائز شدند و حضرت ولی امرالله وی را ذبیح کعبه وفا نامیده اند.

سرکار اشراقیه خانم ذبیح، نوه جناب حاج میرزا اسمعیل در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) بدنیا آمد. پدرش جناب آقامیرزا غلامعلی از مؤمنین در عهد اعلی و ابهی بود و افتخار دو بار تشرف بحضور مبارک جمال اقدس ابهی یافت. میرزا غلامعلی در زمان کودکی اشراقیه خانم صعود نمود. مادر اشراقیه خانم نگارخاتون نام داشت. وی به شرف ایمان فائز شد و پس از فقدان شوهر فشار زندگی را با سختی تحمل نموده و با بینوایی و تألمات روحی به تربیت کودکان خردسالش پرداخت. وی تحصیلات اولیه آنان را عهده دار شد. اشراقیه برای ادامه تحصیل به مدرسه امریکایی رفت و دبیرستان خود را در کالج امریکایی ادامه داده و در سال ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) به اخذ گواهینامه متوسطه سرفراز گشت.

ایشان در جنوب طهران در حوالی باغ فردوس می زیستند و مانند سایر متقدمین امرالله همواره تحت فشار و تضییقات بوده و از حملات و مشقات وارده از معاندین امرالله در امان نبوده است، رجاله ها و چاله میدانی ها روزی با شکستن در خانه قصد جان برادرش جلال را نمودند و با مداخله اشراقیه خانم اشرار متفرق شدند. پس از آن جلال به مقامات رسمی شکایت برد و آن مرد آشوبگر را دستگیر نموده با ضربات تازیانه مجازات نمودند ولی با وساطت اشراقیه خانم وی را آزاد کردند.

اشراقیه خانم از کودکی به کسب معارف امری پرداخت. تحصیل و فراگرفتن دروس عمومی هیچگاه مانع مطالعه آثار مبارک وی نبود. او در کلاسهای درس اخلاق شرکت نمود و مورد تشویق معلمین مهربان قرار گرفت. مناجاتهای زیادی از بر کرده بود و به این ترتیب در جوانی می توانست با مبتدیان مباحثه کند چنانکه در کالج با خانمی از مبشرین مسیحی به مذاکره پرداخت. او موفق نشد اشراقیه خانم را مسیحی کند و خود با وی در جلسات امری شرکت می نمود و به همین سبب اولیای امور کالج عذرش را خواستند و اخراجش کردند.

در پایان سال تحصیلی در کالج جشنی برپا شد. اشراقیه خانم با استقامت تمام و کوششی بی منتها و با توجه به دوران فترت ایران، که زنان در تحت قید و اسارت شوهر بوده و از فیض داشتن سواد محروم مانده بودند، به اخذ گواهینامه موفق شد و به افتخارش از یراعه حضرت مولی الوری لوحی عزّ نزل یافت که در آن موفقیت و استقامتش را در عهد و میثاق الهی تمجید فرموده بودند. با

زیارت این لوح مبارک تمام وجودش به اهتزاز آمد و شوق و انجذابش را شدت بخشید. با منتهای شعف و سرور آن لوح را بدوستانش نشان می داد. آنان موفقیت وی را تبریک گفتند. در آن زمان دکتر مودی از باتوان برجسته و مؤمن امریکایی در ایران اقامت داشت. با راهنمایی و تشویق وی اشرافیه خانم قدم در راه تبلیغ امرالله برداشت. دکتر مودی جزو اندرزاها و راهنمایی های خود وی را متذکر ساخت که هنگام ابلاغ کلمه به افراد باید همواره رأفت و محبت را آویزه گوش داشته یا لبانی خندان و قلبی آکنده به عشق و محبت و توکل به تأییدات الهی قدم در راه تبلیغ بردارد.

اشرافیه پس از اتمام تحصیل، در مدرسه تربیت دختران تدریس می کرد. سعی و کوشش می نمود تعلیمات مبارک را بطور غیرمستقیم به شاگردان غیربھائی که در کلاس بودند القا کند. همچنین روزهای جمعه بعضی از کلاسهای درس اخلاق را اداره می کرد و از سال ۱۹۱۸ میلادی (۱۲۹۷ شمسی) به ریاست مدرسه مبارکه صوبیت دخترانه همدان منصوب شد. وی برای مدت سه سال با موفقیت به اداره مدرسه پرداخت. پس از آن به طهران برگشت و دکتر مودی به وی پیشنهاد تأسیس کودکانستان نمود تا نونهالان را از اوان کودکی به آداب بھائی تربیت کند. پیشنهاد مزبور مورد تصویب محفل قرارگرفت و وی متصدی تربیت نونهالان بھائی شد. پس از بسته شدن مدارس، نام کودکانستان بھائی را به کودکانستان دولتی تبدیل نمودند و در آن کودکان غیربھائی نیز شرکت جستند که مجذوب محبتهای اشرافیه خانم می شدند. جناب نورالدین خان زین، کاتب مخصوص ولایت امر در مکتوبی به عنایات حضرت ولی امرالله اشاره نموده وفا و استقامت ایشان را در انجام خدمات امری تضمین فرموده اند.

ایشان پس از صعود مادر حیات خود را وقف تبلیغ امرالله کرد. گاهی پیاده و گاهی سوار الاغ برای تبلیغ امرالله و دیدار از مؤمنین دور به قراء سفر می نمود و احبا و خصوصاً دختران که از نعمت سواد بی بهره بوده اند و یا قدرت مالی نداشتند را درس می داد و آداب بھائی به آنان می آموخت. چندی بعد در منزل خود بیت تبلیغی دایر کرد ولی گروه تبلیغات اسلامی در آن رخنه نموده و مزاحمت فراهم کردند ناچار از ادامه آن صرف نظر نمود. سپس به اسفار تبلیغی اراک و کاشان، نجف آباد و اصفهان و سروستان و شیراز پرداخت و در سروستان با رفتار سبعانه و وحشیانه عوانان مواجه شد راحت و آسایش روحانی ایشان را مختل ساختند. ابتدا ایشان را بازداشت نمودند سپس با رفتاری اهانت آمیز

ایشان را از سروستان اخراج کرده به شیراز فرستادند. این عکس العمل مانع خدمات اشرافیه نشد و کماکان به خدمات امری و وظایف خود ادامه می داد. یکبار قصد هجرت به هند نمود غافل از آنکه کلیه وجوه خویش را تقدیم امرالله نموده است لذا محفل روحانی ایشان را به بابل و شاهی اعزام داشت و خدمات ارزنده ایشان مورد تقدیر محفل روحانی ملی قرار گرفت. بطور کلی اشرافیه خانم از بانوان برجسته امر الهی بود که معارف امری را با عمل توأم می ساخت و نتیجه مطلوب می یافت.

پس از چند سال به طهران مراجعت نموده به پرستاری جناب مهندس عزت الله خان ذبیح، برادر خود، مبادرت نمود و پس از صعود ایشان نیز قوای خود را در اثر کهولت از دست داد و در منزل دکتر منوچهرخان ذبیح انزوا اختیار نمود و معهذا در آن حال هم از مؤانست احباء لذت می برد و در سال ۱۹۷۳ میلادی (۱۳۵۲ شمسی) در ۸۲ سالگی طیر روحش به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۱۸۱- ذبیح (مهندس عزت الله)

جناب عزت الله ذبیح در سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) بدنیا آمده است ایشان فرزند جناب آقا میرزا غلامعلی از مؤمنین عصر رسولی بوده و افتخار تشریف به حضور حضرت جمال قدم را داشته است. مهندس ذبیح در هفت سالگی پدر خود را از دست داده و مانند خواهر خود اشرافیه خانم در آغوش مهر و محبت مادر نگارخاتون پرورش یافته و با فداکاری وی تحصیلات اولیه و زبان فرانسه فرا گرفته و در معارف امری عمیق و مسلط گشته و در جوانی برای نوجوانان کلاسهای تزیید معلومات ترتیب داده و با عشق و علاقه وافر آنان را به آداب روحانی و صفات و خصایل رحمانی تربیت نموده است این طرز تدریس که توأم با عشق و محبت بوده آنچنان در شاگردان تأثیر نمود که در ایمان خود راسخ شدند و تا ندای مبارک مبنی بر قیام به هجرت شنیدند در اطراف و اکناف جهان منتشر شدند.

روزی ایشان با نوجوانان در اراضی حدیقه بگردش پرداختند و دربارہ محلی مناسب برای بتای مشرق‌الاذکار بحث و مطالعه می نمودند. یکی از آنان به دیگری گفت پس از فراغت از این کار برویم و ساعتی با بازی تخته نرد سرگرم شویم. مهندس ذبیح با منتهای شفقت آن جوان را مخاطب قرار داده فرمودند آیا

جوانان قرن یزدان با این وظایف خطیری که به عهده دارند فرصت آن دارند که وقت خود را ببازی نرد صرف کنند؟

جناب مهندس ذبیح تشکیل کلاسهای تابستانه را در طهران پایه گذاری نمود و برنامه های مناسب و جالب در زمینه های مختلف علمی و امری و ادبی، ترتیب داد و از مبلغین و فضایی امر برای تدریس در آن کلاسها دعوت نمود. ایشان افتخار آن را یافت که به حضور حضرت ولی امرالله شرفیاب شود و به بوسیدن آستان قدس فائز گردد و مفتخر بدریافت توفیعاتی شود.

جناب مهندس ذبیح در کشور فرانسه به مطالعه عالییه در رشته نساجی پرداخت و برای احبای پاریس منشاء خدمات بی نظیر بود. وی احبای آن کشور را با بیانات روحانی و مهیج خود تشویق نمود. و در تزئید معارف امری و تحکیم مبادی روحانی آنان می پرداخته و در عهد و میثاق الهی آنان را ثابت و راسخ نمود. خدمات دولتی جناب ذبیح در اداره کارخانجات نساجی بود. او با حسن رفتار خود کارگران را مجذوب می نمود و فعالیت و پاکدامنی ایشان مورد تکریم و احترام اولیای امور قرار می گرفت.

در سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۳ شمسی) خدمات خستگی ناپذیر ایشان پایان یافت و طیر روحش به ملکوت ابهی پرواز نمود. (عالم بهانی جلد ۱۴)

۱۸۲_ ذبیحی (عبدالوهاب)

جناب عبدالوهاب ذبیحی از اهل یزد می باشند و تاریخ و محل تولد ایشان بدست نیامده است. ایشان از یزد به کرمان هجرت فرمودند. مردی با صفا و قلبی سرشار از عشق جمال مبارک داشت و با صدایی گیرا و روحانی و تبسمی ملیح و لهجه ای شیرین قلوب احباء را تسخیر می نمود. وی در هر ماه یک روز برای کودکان کلاسهای درس اخلاق را اداره می نمود و در طول هر ماه به اسفار تبلیغی به تشویق احباء و نشر نجات می پرداخت. پس از مراجعت از سفر احبائی که انیس شب زنده داری ایشان بودند گرد هم جمع می شدند و هر یک با صوتی بلند به تلاوت مناجات می پرداختند. انجمن روحانی خویش را آغاز می نمودند و پس از شنیدن اخبار مسرت بخش مسافرت به مطالعه آثار مبارکه و سرودن اشعار می پرداختند و دسته جمعی آیه مبارک سبحانک یا هو را ذکر می گرفتند و بدین ترتیب روحشان به اهتزاز می آمد. آنها معمولاً در اطاقی و یا زیرزمینی دور از اغیار مجتمع می شدند. چراغشان فانوسی کم نور بود ولی تلاوت الواح مهیمن

سلطان و صلوة کبیر کم نوری اطاق را جبران می نمود. شب بعد همان الواح را تکرار می نمودند تا مرکوز ذهنشان گردد.

جناب ذبیحی توجه خاصی به تعلیم و تربیت جوانان داشت لذا همواره می کوشید تا آنان را به آداب بهائی تعلیم دهد و جنبه روحانی آنان را تقویت نماید گفتگوی ایشان با اطفال و جوانان آنقدر محبت آمیز و پدرا نه بود که حتی جوانان سرکش و بی اعتنا را منقلب می کرد. در این کلاسها که در حظیرة القدس تشکیل می شد علاوه بر تلاوت آثار مبارک مسائل تاریخی و مبادی اداری و روحانی تدریس می شد و به شاگردان موضوعی داده می شد تا در ظرف یکماه به مطالعه پردازند و به معلم خود جواب دهند و به این طریق برای تبلیغ و خدمت امرالله آماده گردند.

جناب ذبیحی پس از چندی به شهرستان بم هجرت نمود و از آن به بعد از کیفیت احوال ایشان اطلاعی در دست نیست.

۱۸۳ _ ذکائی بیضائی (نعمت الله)

جناب نعمت الله بیضائی، فرزند غلامرضا، در سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) در قصبه آران از توابع کاشان بدنیا آمده و در دامان مادری مؤمن و مسلمان پرورش یافته و علوم ابتدائی اسلامی چون فقه و شرعیات را در خانواده دانشمند خود فرا گرفته است. او مانند پدر و برادران دیگر در عرفان و ادب و شعر دستی توانا داشت و فنون شعر و ادب را از برادر ارشد خود ادیب بیضائی یاد گرفت و بوسیله ایشان به شرف ایمان نایل شد و مورد عنایات حضرت مولی الوری قرار گرفت.

در عنفوان جوانی در دبستان معرفت بشر در آران به تعلیم و تربیت نوآموزان پرداخت. سپس به طهران رفت و همزمان با طی دوره متوسطه مدت سه سال در مدرسه تربیت پسران به تدریس پرداخت و بعد به منظور تأمین معاش و تکمیل معارف انسانی به وزارت دادگستری رهنمون شد، دوره عالی علوم قضائی را طی نمود و در شهرستانها به مشاغل فنی مربوطه مشغول گردید و بخدمات امری و تبلیغ پرداخت.

ایشان شاعری وقاد بود و در شعر، ذکائی، تخلص می نمود و علاوه بر دیوان خود به تألیف چندین تذکره و تألیفات عدیده امری و غیرامری پرداخته است. دوران حیات پر برکت ایشان، به تعلیم و تبلیغ و تشویق طی شده و سرانجام در

کمال ایمان و ایقان در سال ۱۹۸۶ میلادی (۱۳۶۵ شمسی) دارفانی را وداع گفته
و روحش به ملکوت ابدی پرواز نموده است.
این چند بیت از قصیده رضوانیه است:
گرفت عالم امکان جمال دار قرار
ز روی دوست جهان گشت غیرت گلزار
عروس گیتی پیرایه کهن نو کرد
مگر به مقدم داماد یافت استبشار
شکوفه لب به تبسم گشود از شادی
گشود بند قبا گلشن از نسیم بهار

۱۸۴_ رحمانی نوش آبادی (آقا میرزا حسن)

جناب نوش آبادی، فرزند جناب لطفعلی و حلیمه خاتون، در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) در قریه نوش آباد کاشان دنیا آمد و در آغوش مهر و محبت والدین مؤمن خود پرورش یافت. او در کودکی در مکاتب کاشان سواد فارسی و قرآن فراگرفت و با ملای مخصوص سرخانه، با انعام و اکرام، کلیات سعدی و حافظ و نصاب الصبیان را آموخت. معلمین و معلمات غیربھائی هم با آنکه نسبت به امرالله خصومت می ورزیدند علاقه خاصی به نوش آبادی داشتند و مراتب سعی و کوشش و اخلاق و اطوار وی را سرمشقی برای شاگردان قرار می دادند.

ایشان نظر به اشتیاق مفرطی که برای فراگرفتن معلومات عمومی و امری داشت همواره از وجود مبلغین استفاده می نمود. او دست پرورده جناب اخوان الصفا بود. در نورانیت و روحانیت و نظافت ظاهر نیز آنها به هم شباهت داشتند. ایشان دارای صوتی خوش و خطی زیبا و انشائی سلیس بوده و احاطه کامل به الواح و آیات داشت. گنجینه محفوظاتش از تورات و انجیل و قرآن و احادیث سرشار بود و با قدرت بیان و فصاحت کلام و سرعت انتقال از آنها استفاده می نمود. در تدریس کتاب مستطاب اقدس نیز استاد بود و نگارنده بارها از محضرش بهره مند شدم.

جناب اخوان الصفا در نوش آباد ایشان را به معاونت خود برگزید و در اسفار تبلیغی به نقاط مختلف کشور با هم بودند و به نشر نفحات مشغول می شدند و این همکاری یکسال و نیم ادامه داشت. با کسب اجازه از جناب اخوان الصفا برای ملاقات بستگان عازم کاشان شد و در هر شهری که احباء علاقه مند بودند اقامت می کرد و به تدریس و نشر نفحات می پرداخت. چند ماهی در کاشان و قراء اطراف به خدمات امری مشغول بود و از آن به بعد به هر جایی که محفل روحانی مقرر می فرمودند حرکت می کرد و بساط تبلیغ می گسترد و مخارج اسفار تبلیغی ایشان را جناب میرزا آقاخان قائم مقامی تقبل می نمود ایشان این کار را به مدت ۲۳ سال با طیب خاطر تأدیه کرد. بطور خلاصه جناب نوش آبادی نسبت به احتیاجات هر محل مدتی اقامت می کرد و بخدمت می پرداخت در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) به صوب سمنان و سنگسر و سرتاسر شمال

خراسان عزیزت نمود و وظایف مرجوعه را انجام داد. در سال ۱۹۲۴ میلادی (۱۳۰۳ شمسی) به ساحت اقدس مشرف شد و چند ماه به بوسیدن اعتات مقدسه و تلاوت مناجات و ابتهاج بسر برد سپس بدستور حضرت ورقه علیا بمدت یکماه به مصر رفت و پس از مراجعت حضرت ولی امرالله به حیفا، به مدت یکماه افتخار تشرف یافت و مفتخر به عنایات لانهایه مبارک گردید و دستورات مبارک را در مراجعت به ایران اجرا نمود و از راه بیروت و حلب و بغداد به ایران وارد شد و مجدداً بدستور محفل به اسفار تبلیغی ادامه داد و به امور متفرقه احباء از قبیل طرز انتخاب اعضای محفل و بنای حمام و تهیه احصائیه اقدام نمود و در خراسان ضمن گسترش بساط تبلیغ و تدریس و تشویق جوانان به تألیف کتب فرائض الدینییه و بیان حقیقت موفق شد.

در سال ۱۹۲۲ میلادی (۱۳۰۱ شمسی) اولین محفل روحانی سیار را در کاشان و سپس در طهران و یزد و اراک تأسیس نمود.

در سال ۱۹۳۸ به دنبال گرفتاری احبای یزد ایشان نیز در شیراز به مدت ۸ ماه و در طهران به مدت ۱۴ ماه زندانی و تحت شکنجه و آزار قرار گرفت و پنج سال آخر حیات را در شیراز بسر برد و در سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) از دار فانی به ملکوت باقی شتافت.

جناب نوش آبادی در انجمن شور روحانی خراسان و کنفرانس بین القارات سنگاپور حضور یافتند و مشاجرات و مباحثات ایشان با علمای اسلام و مروجین پروتستان که همه آنها را به زانو درمی آوردند بسیار جالب است. مشروح این مشاجرات در مصابیح هدایت جلد ششم درج می باشد.

حضرت ولی امرالله چند توفیق مبارک به افتخارش صادر فرموده و اینک به سه توفیق منیع اشاره می شود:

” یار عزیز و منادی امر مبین را قلبی فارغ و روحی مستبشر و خاطری منشرح از درگاه ربّ قدیر استدعا و التجا نمایم در امر تبلیغ و تحسین اخلاق و ترویج و تعمیم تعالیم اساسیه امرالله بی نهایت بکوشید تا وعود الهیه به همت آن جناب بزودی تحقق یابد هیچوقت فراموش نشده و نخواهید شد در نهایت سرور و اطمینان به خدمت و تبشیر امرالله مشغول گردید.

بنده آستانش شوقی”

و در حاشیه توفیق منیع مورخ ۳۰ ماه مه ۱۹۲۶ به خط مبارک مرقوم قوله العزیز. ” منادی امر جلیل الهی را توفیقی بدیع و تأییدی شدید همواره از

درگاه ربّ مجید خواهم فی الحقیقه آن برگزیده حضرت مختار مقتدای ابرارند و خادم حقیقی منقطع فعال امر حضرت پروردگار در بلادالله سیارند و در نهایت ثبوت و تجرّد و اشتعال به نشر آثار و هدایت نفوس و تفهیم حقایق امریه و تحکیم اساس شریعة الله و ترویج الفت و اتحاد و حسن تفاهم و تعاضد مشغول و دمساز طویلی لکم بشری لکم علی هذه العطیة العظمی ... در این جوار آنی فراموش نگردید زیرا از دوستان عزیزید پس شاد و مطمئن باشید.

بنده آستانش شوقی "

(مصاییح هدایت جلد ششم صفحه ۱۶۱)

توقیع منبع ۱۳۲۹: "ایها الرجل الرشید. ای وقت تو خوش که وقت ما کردی خوش حقاً که امر الهی را ناشر و مروج جان نثارید و شریعة حی قیوم را ناصر و خادمی وفادار. قدوه ابرارید و حارس و نگهبان آئین پروردگار دمی از یاد نروید و آنی فراموش نگردید مطمئن باشید در جمیع شتون تأییدات لاریبیه ظهیر و مقدّم و معین شماست اثرات این خدمات من بعد کالشمس فی قطب الزوال ظاهر و نمایان گردد مطمئن و دلشاد باشید و در سبیل تبلیغ همّت مستمر میزول درید.

بنده آستانش شوقی "

۱۸۵- رحمانیان (آقا میرزا حاجی آقا)

جناب رحمانیان، فرزند آقا محمدعلی می باشند. ایشان در سال ۱۸۷۷ میلادی (۱۲۵۶ شمسی) در سنگسر بدنیا آمد و در دو سالگی پدر خود را از دست داد و در آغوش مادرش تربیت شد و سواد فارسی و عربی آموخت و هر زمان که حضرات مبلغین به سنگسر می آمدند از آنان مطالب امری فرا می گرفت و رفته رفته تمرین نطق و بیان نمود و با صوتی ملیح و مهیمن شنوندگان را در دریای وجد و انبساط مستغرق می نمود.

وی بوسیله سید محمدرضا شه میرزادی به امر مبارک اقبال نمود، در سال ۱۹۰۱ به همراهی جناب ابن ابهر عازم یزد شده در دولتسرای جناب حاجی میرزا محمدتقی وکیل الدوله افغان فرود آمدند و از محضر آن بزرگوار بهره مند شده و در اسحار با صوت دلنشین به تلاوت مناجات می پرداختند. اندک اندک زمزمه علماء بلند شد همه برپا کردند و هر یک با چوب و چماق و خنجر و شمشیری در دست و سب و لعن بر زبان در صدد حمله بودند و ناچار گماشتگان حاکم ایشان را از بین جمعیت به سلامت عبور داده به دیلیجان رساندند و از قلمرو

کرمان خارج شده به دهج رسیدند در دهج مجالس یار و اغیار برقرار و بسیار مهیج بود و آهنگ الله ابهی به ملاء اعلی می رسید. خلاصه در حدود یکسال در قراء اطراف یزد به نشر نفحات و تبلیغ اغیار پرداختند و سپس روانه طهران شدند و جمان رحمانیان از این سفر پر خیر و برکت کسب معارف و علوم امری نمودند. پس از ورود به سنگسر با بیانات شیرین شوق و اشتعالی در احباء بوجود آوردند. زن و مرد به مشرق الاذکار می رفتند و با صوتی بلند به تلاوت مناجات می پرداختند. اعدا به حاکم سمنان شکایت بردند و نتیجه ای نگرفتند.

باری ایشان از محضر جناب صدرالصور بهره مند شده به مناطق نور و کجور رفته و به اعلاء کلمة الله و تشویق احباء اشتغال یافتند. در سال ۱۹۰۷ با جناب نصرالله رستگار در دولتسرای جناب حکیم الهی در قزوین توقف نموده بیدار احباء و جناب سمندر نایل گشتند.

در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) با آقا سید جلال، فرزند جناب سینا از طریق نراق و کاشان به اصفهان رفتند و موفق به اقبال جمعی از مبتدیان شدند. در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) در پرت سعید به حضور مبارک حضرت مولی الوری نایل گردید و مورد عنایات مبارک قرار گرفت و مجدداً به اسفار تبلیغی در سنگسر و شهمیرزاد و مازندران و نقاط دیگر پرداخت و بر اثر صعود مبارک مجالس تذکری با یار و اغیار در سنگسر تشکیل یافت و در ضیافتی ۷۰۰ نفر اطعام شدند.

در آن سال واعظی برای ایجاد فساد به سمنان آمد و یکی از جوانان که در دکان جناب ملا حسین مجتهد، بود کلمه ای بر زبان راند که واعظ آن را دستاویز کرد و در امامزاده متحصن شد و مفسدین را برانگیخت. رحمانیان و چند نفر را توقیف نمودند، جناب رحمانیان به حاکم گفت اگر واعظ نظر سونی نداشت چرا به شما تظلم نکرد. حاکم برای متفرق کردن رجاله ها چند ضربه شلاق به ملاحسین و جوان زد و زندانیان را آزاد نمود.

در همان سال احبای سنگسر مشرق الاذکار مجللی یا چوب گردو بنا نمودند که کینه اعدا را برانگیخت و رضاخان که فرمانده کل قوا بود دستور خرابی آن را داد و اوپاش مدرسه و مشرق الاذکار را به آتش کشیدند و نیز رئیس شهربانی سمنان با جمعی پاسبان و قزاق به سنگسر رفته رحمانیان وعده ای را توقیف کردند. احباء دیدند اگر آشوبگران حمله کنند احتمال خطر خواهد بود لذا جوانان غیور هر یک چوب بدست آنان را تار و مار کردند. و رحمانیان و همراهان پس

از ۹ روز آزاد شدند. آنها با هلهله و شادی و خواندن سرود نصف شب به سنگسر وارد گشتند.

از آن پس انجذاب و اشتغال احباء بیشتر شد و پیشرفت امرالله و نفوذ کلمه الله شدیدتر گردید. پس از صعود نیر لوح مبارکی به خامه مبارک حضرت مولی الوری به افتخار جناب رحمانیان عزّ نزول یافت و وی را امر به اسفار تبلیغی فرمودند. لذا به شهرهای خراسان توجه نمود و به نشر نفعات پرداخت و مجمعی از اغیار را به شرف ایمان فائز کرد و در بیشتر نقاط اهل فساد عوام را بر علیه احباء می شوراندند و جناب رحمانیان ناچار بود قبل از بروز هر حادثه ای محل خود را تغییر دهد.

جناب رحمانیان یک سفر نیز از راه قم به اراک و آباده و ملایر رفت و به تنظیم تشکیلات آنان مبادرت نمود و بار دیگر به شهرهای دیگر خراسان رفت و در طبس در حضور سی نفر از محترمین شهر سخنرانی نمود و جمعی از احباء نیز بدون اینکه آشنایی دهند حضور یافتند و از بیانات ایشان مستفیض و مستفید شدند. در قوچان به جمعی از خوانین ابلاغ امرالله نمود و یک بار هم سر از گلپایگان درآورد و با آقا شیخ جعفر، برادرزاده جناب ابوالفضایل آشنا شد چون وی و مریدانش در خفا به امر مبارک اقبال کرده بودند آنها تمام شب را به مذاکرات و بیانات امری گذراندند و از پی بردن به وقایع و حقایق امریه روحی تازه یافتند.

سفری نیز از چالوس تا گنبد قابوس به نشر نفعات پرداخته به سنگسر مراجعت نمود. سرهنگ هوشمند فرماندار نظامی از فعالیتهای امری احباء جلوگیری نمود و دستور تبعید چهار نفر از احباء از جمله جناب رحمانیان را صادر کرد ولی ایشان بجای اهواز به طهران و خراسان سفر نمودند و به تشویق احباء سرگرم شدند. با اشغال کشور بوسیله اجانب در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) آرامش کشور بهم خورد و ایشان پس از انجام سفرهای تبلیغی به سنگسر مراجعت نموده و در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) روحش از قفس امکان پرواز نمود و به روضه اعلی شتافت.

۱۸۶- رستم گورانی (آقا سید)

آقا سید رستم گورانی از زعمای فرقه علی اللّهی بود که خواستار شده بود که صاحب این ظهور (به اصطلاح آن طایفه شاه خوندگار) در عالم رویا و یا در

بیداری بر او ظاهر گردد تا در تصدیق امرش تردیدی نماند. پس از آنکه این مطلب به عرض مبارک رسید لوح مبارکی به اعزاز آقا سید عزّ نزول یافت و در آن متذکر گردیده بودند که اگر وی با توجه تام و نیت پاک و لطافت دل سر بیالین نهد اسرار ملکوت مکشوف شود.

آقا سید رستم تذکرات مبارک را اطاعت نمود و در رویا به مکاشفه فائز شد ولی افسوس آنچه در خواب مشاهده نمود بعد از بیداری از یادش رفت لذا اظهار داشت که خوب است اراده فرمایند در عالم بیداری این مکاشفه دست دهد و چون این مطلب به عرض مبارک رسید ارجح دیگری در جواب عزّ صدور یافت:

" الله ابهی، ای سرگشته صحرای الهی آنچه مرقوم نمودی مسموع گردید و هر چه منظور نمودی ملحوظ افتاد. بوی خوش از ازهار ریاض قلوب در انتشار است و نفعه دلکش از حدائق ملکوت ابهی در هیوب و اشتهار. حضرت موسی چون سه مرتبه تنبیه را لحکمة فراموش نمود اگر شخص معهود محترم یک مرتبه خواب را فراموش نماید عیب ندارد چه که عهد الست عام و مشتهر بود ولی کل فراموش نمودند الاّ معدودی قلیل چون کبریت احمر در صحرای گوران سمند دوان برنگ آسمان حجت و برهان است ... ع ع" (مصایح هدایت جلد ۴ صفحہ ۲۸۳)

اقاسید رستم حسب الامر روزی به صحرا رفت و چیزی نگذشت که از دور هیکل مبارک معهود را بر اسب آسمانی رنگ نشسته دید که بتاخذ آمد و بکمال قدرت و عظمت و وقار و هیمنت از برابرش عبور کرد و چون این رویت در بیداری برای آن سید حصول یافت حجاب ارتیاب از پیش چمش برداشته شد و ابواب یقین بر قلبش مفتوح گشت و با سرور خاطر و انجذاب وافر به امرالله مؤمن گشت و کماکان به اعتبار سیادت به سمت ریاست در گوران می زیست و گویا مقارن همان ایام لوح مبارک مفصلی به اعزازش نازل گشت:

هوالله - گوران جناب آقا سید رستم علیه بهاء الله الابهی

هو الابهی الابهی ای سید بزرگوار هر چند از پیش داری اعظم ارسال شد که نوش هر نیش بود و دریاق فاروق امراض هر بیگانه و خویش و آن نامه بود که عنوانش بنام بزرگواری و سلطنت ابدیه شاه خوندگار بود آن یار وفادار را اخبار کردیم که افق حقیقت بظهور آن آفتاب جهان رحمانیت مزین گشت و چنان اشراقی نمود که رستخیز عظیم برپا شد و قیامت کبری ظاهر گشت. حقایق جمیع اشیاء از حرارتش از کمون خفا به عرصه ظهور واضح و مشهود جلوه نمود و هستی جمیع ذرات نمودار گردید... ولوله در آفاق افتاد و زلزله در ارکان عالم

ظاهر گشت جميع اقالیم را صیت حق بحرکت آورد و آوازه این امر عظیم در کل اقلیم بلند شد و با وجود این گوران که کشور شاه مردان بود و اقلیم محبت و مودت مطلع احسان تا بحال نه جنبشی نه حرکتی نه اهتزازی نه وجدی و طریبی و جذب و ولهی نه شعله جهان سوزی و نه شمع شب افروزی ولی هر امری را میقاتی و هر بخشش را اوقاتی حال میقات یوم معلوم آمد و نفحات قدس مشام آن سرحلقه عارفان را معطر نمود. از فضل حق امیدوارم که چنان آتش افروزی که شعله و حرارتش به ملاء اعلیٰ رسد و چنان بوی خوشی منتشر کنی که رایحه اش به ریاض ملکوت ابهی رسد ... ملاحظه نما شمعی که در شبستان الهی روشن گردد نورانیتش انجمن عالم را روشن نماید و اثرش در جهان باقی شاهد هر محفل انسانی، ابدی است و سر مدیست، پایدار است و برقرار. این است عزت ابدیه الهیه و این است سلطنت سرمدیه معنویه خوشا حال آن نفسی که به آن فائز گشت وعلیک البها..

(مصایب هدایت جلد ۲ صفحه ۴۸۴)

باری شرح احوال جناب آقا رستم را جناب سلیمانی از جناب حاج مونس دریافت داشته ولی از خدمات امری ایشان پس از زیارت این لوح مهیمن و مبارک فوق و خاتمه حیات او اشاره ای نشد است.

(مصایب هدایت جلد ۴)

۱۸۲_ رستم (مشهدی)

جناب مشهدی رستم ساکن قریه ای بنام ایتنمیش از توابع مراغه می باشد. او بقوز ایمان نایل شده ولی با زن بدخلقی بنام جواهر می زیست که عداوت خاصی نسبت به احباب داشت و شوهر خود را نیز آزار می داد. مشهدی رستم با زن و بچه های خود در خانه ای محقر می زیستند. وی روزی زن خود را راضی کرد تا جناب ثابت مراغه ای و سایر احباء را به خانه خود دعوت کند. در موقع مهمانی زن و بچه هایش در گوشه ای خزیده بودند. جناب ثابت مراغه ای مشهدی رستم را نصیحت کرد که نسبت به زنش محبت و مهربانی کند، جواهر در ضمن صحبت های ثابت و تلاوت مناجات به خواب رفت، در عالم رویا به باغی سبز و خرم داخل شد و حضرات نقطه اولی و جمال اقدس ابهی را دید که از وی مؤاخذه می کنند که چرا بندگانم را آزار می دهی. جواهر سراسیمه از خواب بیدار شد و از گناهان نابخشودنی که مرتکب شده بود عذرخواهی کرد. او خود را بیای شوهر انداخت و از کرده خود پشیمان شد و تقاضای بخشش نمود.

۱۸۸- رضا کاشانی (پهلوان)

جناب آقا رضای پهلوان یکی از مؤمنین اولیه امرالله در کاشان بود. هر چند از ردای علم عاری بود ولی به عشق و محبت الهی پایند بود. گریبان دریده و به اوج اعظم عرفان پریده و در حقیقت غضنفر میدان عرفا بود، در هر محفلی که زبان می‌گشود شنوندگان را دچار حیرت می‌کرد و مجذوب می‌نمود و با بیانات ساده خود حاجی کریم خان را به زانو درآورد.

روزی از حاجی دربارہ رکن رابع سؤال کرد و وی در حضور بعضی از سیاستمداران گفت استغفرالله، من از کسانی که مرا رکن رابع می‌دانند بیزارم، روزی بعد به وی گفت من کتاب ارشادالعوام را خوانده‌ام و شما معرفت رکن رابع را فرض و واجب شمرده‌اید، حاجی پاسخ داد که البته رکن رابع شخصی موهوم نیست و مانند من عمامه بر سر و عصائی در دست دارد، پهلوان رضا گفت جناب حاجی بی ادبی است ولی بیانات شما متناقض است و او با اینکه عامی بود ولی چنان حاجی را تحت فشار گذارد که وی سخت متعیر شد و گفت حال فرصت ندارم مرا معاف بدارید.

باری پهلوان رضا به اسم حق شهره آفاق شد و بی سرو سامان گشت و به ملکوت ابھی شتافت.

۱۸۹- رضای شیرازی (آقا)

جناب آقا رضا جوانی بود وارسته و منقطع و سلیم النفس. او در بغداد با جناب آقا میرزا محمود مصاحب شد وی با خلوص نیت به تبلیغ رضا پرداخت و او را به زیور ایمان بیاراست. خصائل اخلاقی و رفتار و کردار هر دو مشابه و چون یک روح در دو بدن بودند. آنها با چند نفر دیگر انجمنی داشتند و شبها را با تلاوت مناجات به روح و ریحان شب زنده داری می‌کردند. آنها از لحاظ معیشت در تنگدستی بودند و با جزئی درآمد خود به قناعت امرار معاش می‌نمودند. روزی یکی از آنها که مبلغی کسب نموده بود خرما خرید و با سایرین سدجوع نمودند. باری این دو وجود مبارک از بغداد تا اسلامبول پیاده در رکاب جمال اقدس ابھی بودند و روزی در حدود ۵۰ کیلومتر طی طریق می‌کردند و وسایل آسایش همراهان را از هر جهت فراهم می‌ساختند. پس از صعود نیر آفاق بر عهد و میثاق مستقیم و استوار بودند و هر دو آنان در مدت سفر حضرت مولی‌الوری به آمریکا به عالم بالا صعود نمودند.

جناب آقا سیدعلی رضوانی در خانواده مسلمان شیخی کرمان در سال ۱۸۹۴ میلادی (۱۲۷۳ شمسی) بدنیا آمد و همان که ندای امر مبارک شنید نور حقیقت به گوشه قلبش تجلی نمود و در ظرف مدت کوتاهی در ظل امرالله داخل شد و با ذوق و شوقی شدید به خدمت امر مبارک قیام نمود. او در شرق و جنوب کشور سیر و سفر نمود. در مشهد و بندرعباس و شیراز به تبلیغ پرداخت و به زیارت بیت مبارک شیراز نایل شد. بستگان از وی گریزان شدند و از ارث محروم شدند ولی وی خدمت امرالله را بر هر چه مقدم می داشت. عاقبت توفیق یافت و برادرش را در ظل امرالله وارد ساخت.

وی دو بار سعادت تشرف به ارض اقدس داشت و در سال ۱۹۴۰ و ۱۹۵۳ بحضور مبارک حضرت ولی محبوب امرالله مشرف گشت. ایام عید رضوان بود و هیکل مبارک به وی فرمودند روز نهم عید احباء و زائرین را در باغ رضوان پذیرایی کند. جشنی باشکوه در حضور مبارک تشکیل شد و به تلاوت اشعار و مناجات پرداختند و از بیانات مبارک لذت بردند.

جناب رضوانی پس از ایمان گروه شیخی ها و تبلیغات اسلامی را خشمگین ساخت لذا در معرض فشار و تضيیقات قرار گرفت. حتی یکی از آن گروه وی را تهدید نمود که باید رجوع کنی و اسلام بیاوری، ایمان شیطانی را ترک کنی و اگر حاضر به رجوع نشوی مطمئن باش که در ماه رمضان حسابت را خواهیم رسید. بخود رحم کن زیرا یک گلوله کافی است تا کارت را بسازد. ولی رضوانی به این تهدیدها اعتنا ننمود. اراذل و اوباش بدستور و تحریک آخوند محل بوی حمله ور شدند و با ۲۳ ضربه خنجر بدنش را زخمی نمودند و جسد نیمه جانش را در نزدیکی ده راور انداختند. یکی از احباء که ناظر این حملات وحشیانه و بیرحانه اوباش بود به بستگانش خبر داد و آنها هم ۳۶ ساعت بعد در تاریکی شب وی را برای دفن و کفن حمل نمودند ولی متوجه شدند که هنوز آثار حیات در وی باقی است وی را تحت معالجه و درمان قرار دادند و زمانی طولانی گذشت تا از بستر بیماری نجات یافت و به شکرانه سلامتی خود قصد خدمتی در نقشه ده ساله نمود تا در این جهاد کبیر اکبر به خدمتی که در خور امر مبارک باشد توفیق یابد. لذا در سال ۱۹۵۴ یا خانواده خود به مراکش هجرت نمود و در تقویت روحانی احبای رباط مبادرت ورزید تا اینکه در سال ۱۹۵۵ میلادی (۱۳۳۴ شمسی) محفل روحانی شهر رباط پایتخت مراکش تشکیل شد، خانه خود

را برای پذیرایی از یار و اغیار باز گذاشت. سپس آنها بفر تأسیس محفل در تتوان کنیترا افتادند و در سال ۱۹۵۸ میلادی (۱۳۳۷ شمسی) موفق به تشکیل محفل روحانی شهر ساله شدند و همه ساله روز نهم عید سعید رضوان را بخاطر جشنی که در ارض اقدس برپا داشته بودند جشن می‌گرفتند و شادمانی می‌کردند.

ایشان در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) در کنفرانس تاریخی لندن که خاتمه نقشه ده ساله و تشکیل بیت العدل اعظم بود شرکت نموده در سال ۱۹۶۶ میلادی (۱۳۴۵ شمسی) با سرافرازی از عالم خاک به عالم افلاک صعود نمود.

۱۹۱- رضی الروح (ملا محمد رضا)

جناب ملا محمد رضا از مشاهیر علمای منشاد و در کمال زهد و تقوی بود. او به علوم طب و حکمت و فقه و اصول احاطه داشت. ایشان با تمام افراد خانواده از بدایت امر به امر مبارک اقبال نمودند و جمال مبارک ایشان را بنام رضی الروح مقتخر و متباهی کردند. علماء سوء و اشرار بر علیه ایشان قیام نمودند و کمر قتل ایشان بستند از اینرو مدتها در کوه‌های منشاد متواری بود و برادر کوچک وی آقا بابائی برایش آب و نان می‌برد و مدت دوازده سال در منازل احباء و جنابان آقا سید محمد باقر و آقا میرزا محمد رضای طبیب مخفی بود و گاهی با لباس میدل به شیراز می‌رفت. در بغداد نیز به حضور مبارک جمال اقدس الابهی مشرف شد. سپس به منشاد مراجعت نمود و به طبابت پرداخت. ضابط منشاد حاجی رسول مهریجردی ایشان را با نهایت ادب برای معالجه بیمارش دعوت نمود. چون ایشان برای معالجه بیمار حاضر شد او را با فنجان چای مسموم ساخت و روح پر فتوحش در سال ۱۸۶۸ در سن پنجاه سالگی به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۱۹۲- رفیعی رفسنجانی (علی اکبر)

جناب رفیعی در سال ۱۸۸۲ میلادی (۱۲۶۱ شمسی) در رفسنجان بدنیا آمد و در سی سالگی افتخار آن یافت که به ظهور حضرت بهاء‌الله اعتراف کند و به فوز ایمان نایل گردد. ایشان مردی مهربان و دلسوز بود و همواره به مستمندان و افراد ناتوان کمک می‌کرد و با صفای قلب از بذل و بخشش و کمکهای مالی به آنان دریغ و مضایقه نداشت.

هر گاه معاندین قصد آزار احباء داشتند با شهامت از احباء دفاع می نمود. در سال ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) با خانواده خود افتخار تشرف به ارض اقدس را یافت و به زیارت حضرت ولی محبوب امرالله نایل گردید و نیز در چهار کنفرانس بین القارات شرکت جست. پس از آنکه هیکل مبارک نقشه دهساله جهاد کبیر اکبر را اعلام فرمودند قیام به مهاجرت نمود و در طنجه که همجوار کشور مراکش است مستقر شد و نامش جزو فاتحین روحانی در لوحه افتخار ثبت گشت و برای کسب اجازه اقامت و اخذ ویزا به دو نفر از وکلای برجسته رجوع نمود تا موفق به اخذ ویزا گشت خدمات بسیار نمود و محفل روحانی کشور طنجه را تشکیل داد و در تقویت محفل و افزایش تعداد احباء کوشش فراوان نمود. وی با محفل روحانی مراکش در تماس بود و به فتح نقطه دیگری بنام لاراک توفیق یافت. آب و هوای طنجه و رطوبت هوای آن سلامتی رفیعی را تهدید می نمود ولی با وجود این استقامت می کرد و با سلاح محبت و مهمان نوازی به تسخیر قلوب می پرداخت. یک وقت آشوبی در پایتخت طنجه رویداد لذا به او توصیه نمودند از لحاظ امنیت طنجه را ترک کند. از آنجا به ریاط رفت و سپس در مکنس یکی از شهرهای دیگر مراکش سکونت یافت و آن شهر را به نور ایمان منور ساخت. سرانجام در سال ۱۹۶۵ میلادی (۱۳۴۴ شمسی) پس از تلاش و فداکاری، و بذل و بخشش کریمانه و موفقیت شایان و افتخار در شهر مکنس عالم ترابی را ترک نمود و به جهان باقی طیران کرد.

۱۹۳_ رمضانعلی فنائی بقائی (ملا)

جناب ملا رمضانعلی، فرزند علی اکبر، از اهل تیلک از قراء هزار جریب مازندران بود. او در سال ۱۸۴۵ میلادی (۱۲۲۴ شمسی) در تیلک متولد شد. در کودکی بخواندن و نوشتن فارسی و عربی پرداخت و دارای قریحه شعر بود و در محضر ملا اسدالله مجتهد و ملا عبدالرحمن شریعتمدار به مطالعات دینی و فقه و اصول مبادرت جست. وی از لحاظ ذکاوت مورد توجه استادان خود بود. در جوانی سردی پرهیزکار، پاکدل، خوش طینت و مجاهد بود و در کشف حقیقت می کوشید و زمانی که از ظهور مبارک اطلاع یافت شبها در تاریکی با خداوند راز و نیاز می نمود و گریه و زاری می کرد تا حقیقت برایش روشن گردد. برای این منظور به طهران و سنگسر و شهمیرزاد رفت و به گوش هوش به بیانات و فضیلتی امر توجه کرد و به واسطه دو برادر فرشته خصلت، جنابان میرابوطالب و

سید محمد رضا شهباتش رفع شد. از گمراهی نجات یافت و بسر منزل ایمان وارد شد. به مطالعه آثار و الواح مبارک پرداخت و قصیده‌ای در وصف جمال مبارک با تخلص فنائی انشاء کرد و تقدیم حضور داشت و لوح مبارکی به اعزازش بنام فنائی بقائی نازل گردید. وی با شوق و اشتیاق به موطن رفت و با حکمت و احتیاط دامن همت بر کمر بست و اولین شخصی که ندای امرالله را شنید شیخ علی، آخوند همان قریه بود که القای کلمة الله او را هدایت نمود بلکه فتوای قتل بقائی را صادر کرد ولی طولی نکشید که خود شیخ از دنیا رفت.

چندی بعد ارباب عمانم و شیوخ مجتمع شدند و عیال او را طلبیدند و به وی پیشنهاد کردند تا بدون طلاق به عهد یکی از حضار درآید. زن متهور از شنیدن این مزخرفات برآشفته و گفت شما مردمان بی حیا معنای عفت و عصمت را نمی‌دانید. شما همه چشم هرزه دارید و آنان را ترک گفت. به هر حال آخوندهای بی حیا کدخدا و عوام الناس را تحریک نموده تا عرصه را بر وی تنگ کردند. یکسال به ساری سفر نمود و به خدمت امرالله پرداخت. از آنجا به آهودشت رفت و به منزل شیخ رضا فرود آمد و مآوقع را برای شیخ رضا تعریف کرد و گفت که از قدیم انبیای الهی و اصحاب آنها از دست علماء سوء و مردم جاهل دچار بلیات می‌شدند و شرح شهادت حضرت سیدالشهداء و حضرت مسیح و سایرین را برایش شرح داد به همین قسم قائم آل محمد را که برای ظهورش عجل الله تعالی فرجه می‌گفتند شهید نمودند و جمال مبارک را سرگون کردند. بتدریج شیخ را روشن ساخت و به تلاوت آیات مبارک پرداخت و وی را مفتون و مجذوب مضامینش ساخت. ناگهان شیخ دریافت که تار و پود وجودش به نور ایمان سرشار گشته لذا اول ماه محرم بدون توجه به نصیحت حکیمانه ملا رمضانعلی بالای منبر رفت تا مردم بیچاره را ارشاد کنند. هنوز حرفش تمام نشده بود که رجاله‌ها به وی حمله‌ور شدند و از مسجد بیرونش کرده هر دو را تهدید به قتل نمودند. ملا رمضانعلی بلافاصله آنجا را ترک گفته به آمره رفت و در منزل میرضیغم نامی از جوانمردان قریه مسکن نمود و از آنجا به یکی از علماء به نام میرکریم نامه‌ای نوشت که من در اینجا غریبم و با کسی کاری ندارم غریب‌نوازی فرموده سفارش فرمائید مردم آزاری یمن نرسانند و وی پیغام داد که آسوده خاطر باش. او هم با سرمایه ناچیزی که داشت از ساری جنس می‌خرید و در دهات می‌فروخت و لقمه نانی بدست می‌آورد و به سختی گذران می‌کرد و بتدریج با رعایت حکمت به تبلیغ جمعی پرداخت. ضمناً کتب طبی را مطالعه و

با مداوای مریضان اصرار معاش می‌کرد. روزی رمضانعلی روضه خوان شنید که شیخ محمدحسین مجتهد ساری به منزل شیخ جعفر رفته لذا خود را به آنجا رسانید و دید مجتهد در صدر مجلس نشسته است و صد نفر از اعیان و تجار دور تا دور اطاق در محضرش نشسته‌اند. سکوت برقرار بود رمضانعلی سکوت را شکست و از مجتهد سئوالات شرعیه از قبیل طهارت و نجاست و یا اینکه بول نجس است یا کافر کیست و امثال آن سئوالها پرسید. مجتهد خندید و گفت شنیده‌ام که ملا رمضانعلی نامی در قریه آمره بابی است او خدانشناس است و به انبیاء و ائمه اعتقاد ندارد و با این مقدمه وی را تشویق به قتل او نمود. او گفت الحمدلله رمضان سعید پیدا شد تا رمضان شقی را به قتل رساند. از آن روز به بعد رمضانعلی در روضه خوانی‌ها به اهانت و ناسزا می‌پرداخت. روزی قبل از طلوع آفتاب با تفنگی به خانه ملا رمضانعلی رفت تا مأموریت خود را انجام دهد. از پشت چپر دید چراغ خانه ملا رمضانعلی روشن است. گوش فرا داد و شنید که او نام خدا می‌برد و با ابتهال به گریه و زاری می‌پردازد و دعا و مناجات می‌کند و مضامین شیرینی می‌گوید. با این ترتیب از کرده خود پشیمان شد و پیش خود گفت که این چه حکایتی است که مجتهد وی را کافر دانسته و فتوای قتلش را داده است. روز بعد به بهانه نوشتن قباله پیش ملا رمضانعلی رفت و ملا وی را با خوشروئی به خانه برد و گفت که چرا از من دوری می‌کنید. گفت برای اینکه مجتهد شما را کافر می‌داند و فتوی نوشته. ملا گفت این مسئله تازگی ندارد همه علمای سوء برای حفظ مقام خود غرض ورزی می‌کنند و مردم بیچاره را گمراه می‌کنند. اینها از قدیم به آزار انبیا قیام نمودند. مگر حضرت سیدالشهداء را کی شهید کرد و حضرت مسیح را چه کسی به صلیب کشید؟ رفته رفته این صحبتها در رمضانعلی تأثیر کرد و از او خواست تا به سئوالاتش پاسخ گوید، دربارہ ظهور قائم، از قبیل هفت سال خشکی، یا ظهور خر دجال، معجزات و امثال آنها پرسید و پاسخ مناسب شنید و چون سواد درستی نداشت اندک اندک مفاهیم درک می‌کرد. آثار قلم اعلی را در مورد اتحاد و اتفاق و محبت و یگانگی جذب نمود ولی از مطائعه کتاب مستطاب ایقان اطمینانی نیافت تا آنکه ملا رمضانعلی لوح مبارک سلطان را با صوتی ملیح تلاوت نمود. این لوح وی را منقلب ساخت لوح را بوسید و به سجده افتاد و در صدد قتل مجتهد برآمد ولی ملا وی را اکیداً منع نمود و گفت فقط در حشش دعا کن. از آن پس هر دو رمضانعلی با کمال فرح و سرور بیدار

یکدیگر مستبشر می شدند.

سال بعد ملا به بعضی از احناء اظهار داشت که من اولادی ندارم و این رمضانعلی فرزند روحانی من است و تمام کتب و مایملک خود را به او تقدیم نمود و روز بعد آن روح پاک دیده فرو بست و از عالم خاک به ساحت لولاک پرواز نمود.

اینک پس از ذکر قطعاتی از این قصیده به لوح مبارکی که به افتخارش عزّ نزول یافته اشاره می شود:

البشاره در جهان نو شد بهار زندگی
شد مزین از گل و ریحان دیار بندگی
البشاره صبح دولت بردمید از فجر جان
چون به عالم شد عیان رخسار یار بندگی
هر زمینی عنبرین بو گشت چون خلد برین
چون نسیمی بر ورزید از زلف یار بندگی

...

وقت هر کاری سرآید فصل هر فکری گذشت
تازه شد از غصن اعظم فکر و کار بندگی
نار یزدان نور امکان قوت جان قوت دل
آفتاب مشرق نصف النهار زندگی

...

من ندانم از چه رو نام تو ای ابهی شیم
بر زیان آرم که هستم شرمسار بندگی
کی بقائی عهده حمدت برآید کز کرم
کردیش در مدح خود خدمتگزار بندگی
حق آن نورین قدسین حضرت ورقا و ابن
کان دو جان گردید با هم جان نثار بندگی
کز گنااهش در گذر ز امواج بحر عفو خود
دار محسوسش ز گرد رهگذار بندگی

***

هو الله ای بقائی و ای روحانی قصیده ای انشاء نموده بودی در نهایت خوش از حنجره روحانی ظاهر و از قریحه بدیعه جاری و ساری گشته نغمه حمامه رحمانی بود ورته طیر در گلبن معانی. حال در بیان عبودیت این عبید به آستان مقدس قصیده ای انشاء نما تا حال من خوش گردد و مشامم معطر شود قسم به روی و موی محبوب ابهی که از هیچ نعت و ستایشی جز عبدالبهاء مشعوف و مسرور نگردم والبهاءعلیک. ع ع

جناب آقا رمضانعلی بقائی آمره‌ای، فرزند اسدالله در سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) در آمره، از قراء هزار جریب مازندران دنیا آمد. او در کودکی مدتی به مکتب رفت و چون خوش صوت بود در جوانی روضه خوانی می کرد و فصیح‌الذاکرین لقب یافت و با طبقه علما آمیزش داشت. وی بوسیله جناب ملا رمضانعلی فنائی بقائی تصدیق امر مبارک کرد و روحانیت و صفای قلب کمبود سوادش را جبران می نمود. در عین حال پدر روحانیتش به تعلیم وی مبادرت می ورزید لذا معلومات امری و استدلالی را فرا گرفت و حتی به آیات قرآن تسلط یافت و با حضور ذهنی بنا به اقتضای زمان و مکان بکار می بست. وی با کمال خلوص و انقطاع و استقامت و پشتکار به خدمات امری می پرداخت و با شهامتی بی نظیر به امر مهم تبلیغ مشغول بود و سایر اعیان را نیز به این مشروع جلیل تشویق می نمود. دهات هزار جریب را یکایک سر می کشید و هر روز ده ها کیلومتر پیاده روی می کرد و به القای کلمه الله می پرداخت. او توکل به جمال اقدس ابهی می نمود و با آخوندهای قراء صحبت می کرد و هر یک به شکلی خود را از زیر بار خارج می کردند. یکی می گفت من حقایق حضرت بهاء الله را قبول دارم ولی اگر بهائی شوم از نان خوردن می افتم و گرفتار می شوم و چون علماء هم در برابر استدلال او عاجز می شدند هر یک به طریقی برای ملاقاتش بهانه می آوردند و طفره می رفتند. وی معمولاً پس از هر روضه خوانی به مسائل امری گریز می زد و اغیار را به حقیقت نزدیک می نمود و اگر گاهی تعصب آخوندها مانع از روضه خوانی او می شد علل اعتراض و احتجاج مردم را از ایمان آوردن به پیغمبران گذشته توضیح می داد و شنوندگان را خشنود می ساخت و آنها می گفتند که فلانی بهائی شده گنااهش بر ما نیست. ردا و عمامه برایش می آوردند و وی را تکلیف به روضه خوانی می کردند. بقائی اول بار کمر همت بر تبلیغ و هدایت اهل قریه خود بست و شیخ محمد روضه خوان و زنش را که از بستگانش بودند تبلیغ کرد و در عرض چند سال ده خانواده در آمره در ظل امرالله داخل شدند و به تشکیل محفل روحانی پرداختند. به دستور محفل روحانی ساری بقائی مأمور تبلیغ به عنوان مبلغ سیار شد و در تمام قراء هزار جریب به القاء کلمه الله سرافراز گشت. پس از طی چندین کیلومتر پیاده روی در جنگل به دهی رسید خسته و گرسنه بود نه راهش می دادند و نه نان به او می فروختند. روزی شخصی بنام مشهدی باقر مشفقانه

به او گفت در اینجا همه شما را می‌شناسند و ممکن است قصد جانت کنند. بقائی گفت من توکل به خدا دارم و اگر مشیت الهی بر این تعلق گرفت و به شهادت رسیدم زهی سعادت.

در یکی از این اسفار بدو دانگه به قریه علی آباد رفت دو نفر کلیمی تاجر بنام های میرزا حبیب و میرزا یوسف در آنجا می‌زیستند. وی نامه‌ای را که میرزا یعقوب برایشان نوشته بود به ایشان داد. و چون فهمیدند که بهائی است نهارش دادند. در این هنگام میرزا مسیح خان ارباب محل وی را دید و گفت چطور ممکن است روضه خوان غذای نجس کلیمی را بخورد وی گفت اینها صاحب کتابند و طبق آیات قرآن نجس نیستند و آیه‌ای در این مورد تلاوت کرد.

میرزا مسیح خان که عربی نمی‌دانست مجلسی آراست و شیخ عبدالحسین و جمعی را دعوت کرد تا با رمضانعلی مذاکره کنند. پس از گفتگو سخن به اینجا کشید که علمای آخرالزمان شریترین علماء می‌باشند شیخ عبدالحسین حرفش را تصدیق کرد حضار خندیدند و شیخ را ملامت کردند که بجای جواب دندان شکن حرفش را تصدیق می‌کنی؟ در نتیجه این مذاکرات میرزا مسیح خان به حاضرین اخطار کرد که از این ببعده کسی حق ندارد به بقائی درستی کند.

باری بقائی پس از پایان دادن به این سفر طولانی و پرثمر به سنگسر رفت. در احتفالی در ایام محرم به تلاوت آیات و مناجات پرداخت و با سخنان دلنشین خود مردم را مسرور کرد و با وجود کینه‌توزی اشرار که قصد جانش نموده بودند به هدایت بعضی از نفوس موفق گشت. سپس به شهرهای مازندران سفر نمود و به علت ابتلا به بیماری به مشقت و عسرت گرفتار شد. خوشبختانه محصول زراعتش در سال بعد پر خیر و برکت بود و به آمره بازگشت. اهالی آمره به مالک ده شکایت وی نمودند که عده‌ای را بهائی نمود. سردار جلیل که در خفا مؤمن و ثروتمندترین و متنفذترین فرد آن سامان و از احبای ثابت قدم بود به وی گفت در طهران ماژور ایمری قونسول امریکا را کشته‌اند و دشمنان امرالله بر علیه احبای قیام نموده‌اند و این بلوا به سایر شهرها هم سرایت کرده و وی را نصیحت کرد که مدتی دست از تبلیغ بردارد ولی وی زیر بار نرفت و گفت من این وظیفه مقدس را تا جان در بدن دارم ادامه می‌دهم ولو بدست اعدا قطعه قطعه شوم. سردار به این قدرت و استقامت وی مسرور شد و به ریش سفیدان محل نوشت که من تحقیق کرده‌ام وی بیگناه است و به امور زراعت خود می‌رسد و نباید کسی به او آزار رساند و همگی دستور سردار را با طیب خاطر قبول کردند.

چهار سال بعد هنگامی که با همراهی شخصی به شکار می‌رفتند مرد خبیثی به تحریک آخوندها بقائی را تیر زد و شانه‌اش را مجروح ساخت. در ساری جراح یک گلوله و چهار ساچمه از شانه‌اش خارج کرد و هفت ماه بستری شد. پس از این سفر سه ماهه به ساری برگشت و به آمره مراجعت نمود و واقعه دردناکی برایش رخ داد. قبل از طلوع آفتاب همه اهل بیت از خانه بیرون پریدند ناگهان با صدای مهیبی خانه‌اش بر اثر زلزله ویران شد و پسر چهارده ساله و دار و ندار و گاوش از بین رفت از آنجا به آزاد گله کوچ کرد و به زراعت مشغول شد.

در سال ۱۹۴۰ میلادی (۱۳۱۹ شمسی) دو نفر از احبای بابل وی را وکیل تبلیغ خود نمودند و با کمک مالی آنان به بلوچستان و سیستان رفت و جمعی را به شرف ایمان نایل ساخت. در زابل سردار محمدعلیخان کیانی بقائی را بخانه خود دعوت نمود. وی دید چهار نفر نشسته بنوشیدن مشروب و قمار سرگرمند به آنان پرخاش کرد و حدیثی را به عربی گفت که از اسلام فقط اسمش و از قرآن فقط رسمش هنگام ظهور باقی خواهد ماند و حال می‌بینیم که حدیث مزبور حقیقت یافته است.

روزی فرماندار زابل بنام امیر انتصار با او صحبت کرد و از راستگویی وی مسرور شد و او را تمجید نمود و همه روزه با وی به مذاکرات امری می‌پرداخت و بقائی با ابلاغ کلمه وی را محب امرالله کرد. از آن پس امیر انتصار، به هر جا می‌رفت، به احباء مساعدت می‌نمود.

بقائی در سال ۱۹۴۱ پس از پایان مأموریت روحانی خود به آزاد گله مراجعت کرد و باز هم علماء سوء به اذیت و آزارش پرداختند و از خانه‌اش دزدی کردند و مأمورین امنیه اشرار را جریمه نمودند و اثاث دزدی را پس گرفتند. در اواخر عمر به امراض مختلف گرفتار بود تا سرانجام در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) جهان خاکی را ترک گفت و به جهان جاودان شتافت حضرت ولی امرالله در توقیع مبارکی ضمن تجلیل از خدمات آن دلداده جمال اقدس ابهی به خدمات و مشقاتی که ضمن انجام خدمات امری متحمل شده بود اشاره فرمودند.

۲۵_ روحانی تفرشی (آقا میرزا سید شکرالله خان)

جناب روحانی، فرزند میرزا سیدمحمدعلی، در سال ۱۸۶۶ میلادی (۱۲۴۵ شمسی) در تفرش بدنیآ آمد و در طهران به تحصیلات مقدماتی پرداخت و وارد خدمات دیوانی شد. زمانی منشی‌گری معتمدالدوله والی فارس را به عهد داشت

و زمانی در طهران در دستگاه کامران میرزای نایب‌السلطنه منشی شد و دستورات او را اجراء می‌کرد و در اوایل مشروطیت در وزارت دارائی مشغول خدمت شد.

جناب روحانی دارای طبعی روان و قریحه شعر بود و آزادی تخلص، داشت. در جوانی به تقلید پدر در مسلک عرفای شاه نعمت‌اللّهی درآمد و سپس یکی از پیروان پیر طریقت بنام صابر علیشاه شد. او همراه جناب صدرالصدور مدت ۴۰ روز در قم اقامت نمود و سپس از ایشان جدا شده عازم خراسان گردید. پس از دو سال اقامت به طهران مراجعت نمود و در خانقاه جویای حال جناب صدرالصدور شد و از اینکه حاجی صدر ترک خانقاه نموده با اصرار از پیر طریقت اجازت خواست بدیدن ایشان رود و دوست طریقت خود را به خانقاه برگرداند. پس از ملاقات هر دو یکدیگر را درآغوش مهر و محبت گرفتند و به مذاکرات امری پرداختند و با مطالعه آیات قرآن و احادیث و استدالات که جناب صدرالصدور اقامه کرد به فوز ایمان نایل شد و خود نیز به تبلیغ امر مبارک پرداخت و در سال ۱۹۳۹ از این دارفانی بملکوت باقی شتافت.

اینک دو بیت از اشعارش که معرف ذوق و قریحه ادبی اوست ذکر می‌شود.

محرم به حریم لامکان شد دل ما

گنجینه اسرار نهان شد دل ما

با مرکز عهد و حق چوپیمان بستیم

فارغ زخیال این و آن شد دل ما

و این لوح مبارک از یراعه حضرت عبدالبهاء به افتخار ایشان عزّ تزول یافت.

طهران - بواسطه جناب رضاخان(پدرزن جناب محب‌السلطان)،

جناب آقا میرزا سیدشکرالله خان علیه بهاء‌الله‌الابهی ملاحظه فرمایند.

هو‌الله

ای بنده الهی شکرالله که ناظر به ملکوت ابهائی و مقتبس انوار هدی از غیر حق بیزاری و مشتاق آن دلبر بی‌همتا. در محبت آن یار یگانه پیرهن دریدی و در صحرای عشق آشفته و شیدا دویدی. بال و پر عرفان گشودی و به اوج موهبت رحمان پریدی جام میثاق چشیدی و پرتو فیض سبحان بدیدی و علیک التحية والثناء ع ع

(مصایب هدایت جلد ۵ صفحه ۱۹)

۱۹۶- روحانی رفسنجانی (آقا میرزا علی‌اکبر)

جناب آقا میرزا علی‌اکبر روحانی در سال ۱۸۷۰ میلادی (۱۲۴۹ شمسی) در

رفسنجان بدنیا آمد. او در کودکی مختصری سواد خواندن و نوشتن آموخت و در ۱۸ سالگی به تصدیق امر مبارک نایل شد و به فوز ایمان مفتخر گردید، شغل ایشان قنادی بود. جوانی باذوق بود و با سری پرشور و به کمال تهور به تبلیغ و تبشیر نفوس می پرداخت. اشتیاقی زیاد به مطالعه آثار و الواح مبارک داشت و بتدریج معلومات امریش زیاد شد و در نتیجه در بیان براهین و ادله موفقیت یافت. موضوعای یزد در سال ۱۹۰۳ به رفسنجان نیز سرایت نمود و شیخ محمدتقی مجتهد که عداوتی شدید به امر مبارک و احباء داشت جناب روحانی را احضار کرد عمامه ای بر سرش گذاشت و چند نفر از طلاب علوم دینی را به مراقبت وی گماشت تا از ملاقات وی با بهائیان جلوگیری کنند ولی آن جوان پرشور همه مراقبین خود را در اندک مدتی تبلیغ کرد.

جناب روحانی پس از چندی از شغل قنادی دست کشید و از طریق طهران و خراسان به عشق آباد رفت. در آنجا جناب آقا سیدمهدی گلپایگانی به استعداد و شدت ذوق و قریحه ادبی وی پی برد و وی را ترغیب و تشویق به تشریف حضور حضرت مولی الوری نمود. به بوسیدن اعتاب مقدسه پرداخت و دیده را به زیارت طلعت میثاق روشن ساخت. آن حضرت وی را مأمور مراجعت به طهران فرمودند و مدت دو سال در کلاس تبلیغی جناب صدرالصدر شرکت کرد و در معیت جناب میرزا طرازالله سمندری به تبلیغ و نشر نفحات پرداخت. سپس به تنهایی قیام کرد و مسافرتهای تبلیغی نمود سفری نیز به آلمان نمود و هر جا که بود بساط تبلیغ می گسترد و اگر فراغتی داشت به سرودن اشعار می پرداخت در سال ۱۹۲۰ (میلادی ۱۲۹۹ شمسی) در موطن خود اقامت گزید و در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) به ملکوت ابهی صعود کرد.

و اینک چند بیت از یکی از غزلیات او ذکر می گردد:

اگر ملائیک نگرد آن جمال زیبارا

چو گل به تن بدرد جامه شکیبسا را

نگارم ار بفرورد رخ از تجلی حسن

بطور خویش کند صد کلیم و سینا را

کند ز شوق و شعف رقص در چمن شمشاد

چو بنگرد دمی آن شوخ سرو بالا را

...

بیا ز لطف قدم نه به بسزم روحانی

سپس از او بشنو نغمه های روحا را

۹۷- روحانی طهرانی (سیدغلامرضاخان)

جناب سید غلامرضا خان روحانی فرزند جناب میرزا شکرالله خان آزادی است. او در سال ۱۸۹۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی) در مشهد متولد شده است. در جوانی پدرش تصدیق امر مبارک کرد و او نیز مانند سایر افراد فامیل بر علیه پدر قیام نمود و به مخالفت با وی پرداخت ولی طولی نکشید که دوستانش وی را با مبلغین مبرز امرالله جنابان فاضل شیرازی و سینا آشنا نمودند و به فوز ایمان نایل شد و از آن پس منجذب و مشتعل گردید و با ذوق و اشتیاق قابل توجه به خدمات امری و تبلیغ امرالله پرداخت.

ایشان پس از فراغت از تحصیل به خدمات دولتی اشتغال یافت. مدتی در اداره دارایی و زمانی در شهرداری طهران خدمت کرد و سرانجام در وزارت دارایی بازنشسته شد و اوقات خود را به نشر نفحات و خدمات امرالله مصروف داشت. او در مجمع ادبی شعرا نیز عضویت یافت.

ایشان سخنوری نکته‌دان و شاعری شیرین بیان بود و در سرودن اشعار فکاهی تخصصی به سزا داشت و در آن اشعار خود را اجنه تخلص می‌نمود. دیوان اشعارش بنام نغمه‌های روحانی منتشر شده است.

جناب روحانی استدلالیه‌ای بنام برهان واضح تألیف نمود که در سال ۱۹۸۵ انتشار یافت و اینک یکی از این اشعار:

دیده حق بین گشا تا بنگری سر خدا را
فرع اقوم غصن اعظم حضرت مولی‌الوری را
گر وجود او نبودی دیده گیتی ندیدی
آیت فضل و کرم رایست صلح و صفا را
صوت داودی شنیده است آنکه نشنیده است یکدم
زان لسان قدس گلستانگ مناجات و دعا را
عقلهامات صفات فکرها حیران ذاتت
طبع روحانی چسان ره حمد و ثنا را

۹۸- روحانی کازرونی (محمدحسین)

جناب محمدحسین روحانی کازرونی در سال ۱۸۹۹ میلادی (۱۲۷۸ شمسی) در کازرون بدنیا آمد و با راهنمایی برادر ارشد خود عباس وراثی که خود بوسیله اولین بهائی کازرون جناب ملا احمد سامی بهائی شده بود نور ایمان در قلبش تجلی نمود و در ظل ظلیل امرالله داخل شد. سپس با کمک برادر ارشد برادر دیگر خود یعنی جناب صفر دهقان را مفتخر به ایمان ساخت. این سه برادر در

خرمشهر سکونت گزیدند و مصدر خدمات فراوان شدند. جناب روحانی عشق و علاقه به تبلیغ امر داشت و می خواست دوستان خود را نیز به این افتخار برساند ولی به علت عدم اطلاع از معارف امری نمی توانست به نیت خود جامه عمل بپوشد از اینرو با دانشمندان و فضلاء امر تماس گرفت و از محضرشان کسب فیض نمود و زیانش گویا شد و در خرمشهر و آبادان به خدمات امری پرداخت و به عضویت محفل روحانی و همچنین به نمایندگی در انجمنهای شور انتخاب شد. از لحاظ کسب و تأمین معاش بازارش کساد بود و به علت بهائی بودن از وی دوری می کردند و حتی اوایش خانه اش را سنگباران کردند و همسرش بر اثر حملات وحشیانه آنان سقط جنین کرد. جناب روحانی همسرش را که غرق خون شده بود به بیمارستان برد و تحت مداوا قرار داد.

دکتر صالح به وی توصیه و تأکید نمود که به مقامات انتظامی شکایت برد ولی روحانی مردی متواضع و رثوف و سلیم النفس بود مرتکبین این حملات را عفو نمود و رفتار آنان را بدیده اغماض نگرست و چشم پوشی کرد. این فداکاری تأثیر عجیبی در روحیه عوانان نمود. آنان از کرده خود نادم شدند و خصومت را به محبت مبدل کردند. با وی طرح دوستی ریختند و بازارش رواج گرفت.

ایشان مردی مهمان نواز بود و احبائی را که برای هجرت به عربستان، از طریق خرمشهر به عراق، می رفتند به منزل خود می برد و از پذیرایی آنان لذت برده ممتنع می شد. حضرت ولی امرالله در جواب عریضه یکی از این مهاجرین ضمن توقیعی از روحانی و همسرش تمجید فرمودند.

در سال ۱۹۴۹ به مکه هجرت کرد و در آنجا به سختی و مشقت روزگار گذراند تا بتواند محفل آنجا را تشکیل دهد و عاقبت پس از هشت ماه محفل روحانی آن شهر تشکیل شد. هنگام مراجعت به ایران هواپیما تصادف نمود. وی به مجروحین کمکهای اولیه نمود. خدمات و فداکاری وی یکی از رجال شهیر مصر را که عدو امرالله بود تحت تأثیر قرار داد او را به منزل خود در قاهره دعوت کرد و این تصادف و تغییر روش آن مرد احبای مصر را خشنود ساخت.

یکی از مشکلترین خدمات روحانی، پیدا کردن مقبره جناب میرزا بزرگ نوری پدر جمال اقدس ابهی بود، وی به کریلا رفت و با دقت تمام سنگهای هزاران قبر را رسیدگی نمود و سرانجام پس از گذشت ماه ها سختی مقبره ایشان را یافت عکسی از سنگ قبر و نوشته آن برداشت و بحضور مبارک حضرت ولی امرالله فرستاد و پس از آنکه هیکل مبارک صحت آن را تأیید فرمودند، طبق دستوری

که صادر فرموده بودند، با همکاری یکی از احناء نبش قبر نموده جسد آن را به گلستان جاوید بغداد انتقال دادند. روحانی هیچگاه این خدمات سنگین را به زبان نمی آورد. در سال ۱۹۵۵ در غائله فلسفی مجدداً خانه اش بدست عوانان سنگباران شد و در سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۳ شمسی) برای معالجه به انگلستان رفت و در سال ۱۹۶۵ میلادی (۱۳۴۴ شمسی) به ملکوت ابدی صعود کرد و بنا به وصیت خود در جوار مرقد مبارک حضرت ولی امرالله بخاک سپرده شد.

۱۹۹- روحانی (خانم مهرآسا)

سرکار خانم مهرآسا روحانی در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۲۶۶ شمسی) در عکا بدینیا آمد و در آغوش ملاطفت حضرت ورقه علیا پرورش یافت و نام مهرآسا را جمال اقدس ابهی به وی اعطا فرمودند. والدینش یزدی بودند و افتخار خدمت نیر آفاق را در عکا داشتند و شرح حیات پدر بزرگ مهرآسا در تذکرة الوفا به قلم شیوای حضرت عبدالبهاء تحت عنوان حاجی عبدالرحمن قزوینی مذکور گشته است.

روزی مهرآسا را در کودکی برای تشریف حضور جمال مبارک بردند و آن کودک خردسال مورد عنایت جمال اقدس ابهی قرار گرفته با نهایت عطف و دستش را گرفتند به اطاق خود بردند و دو نوع شیرینی داخل گنجی را نشان داده فرمودند کدامیک را دوست داری و سپس دست وی را با بادمهای نقلی پر کرده و با دست نوازش و ملاطفت صورتش را متبرک کردند.

چندی بعد مهرآسا همراه والدین خود به اسکندریه مصر رفت و وی مأمور تنظیم اطاق مبارک حضرت عبدالبهاء بود و آن حضرت وی را عکازیه می نامیدند و با کمال شفقت و محبت گاهی وی را به تلاوت مناجات و گاهی برای دوختن البسه مأمور می فرمودند.

روزی حضرت عبدالبهاء به احبائی که حضور داشتند فرمودند ایای یکی از شما پارچه ای مناسب لباس دارید؟ مهرآسا فی الفور سوار کروسه شد پارچه ای آورد و تقدیم مبارک کرد. حضرت مولی الوری پارچه را پسندیدند و مهرآسا بدوختن آن پرداخت. بار دیگر حضرت شوقی ربانی از مهرآسا خواستند مناجاتی با هم تلاوت کنند و حضرت عبدالبهاء از ترتم آن دو شادمان شده فرمودند به تلاوت خود ادامه دهید. خلاصه تمام این خاطرات کودکی و جوانی در مخیله وی همواره نقش بسته بود.

ایشان از صعود طلعت میثاق و فرقت پر حسرت اندوهگین بود و این بیانات مبارک را بیاد می آورد که می فرمودند: « همیشه بیاد شما و همیشه بفکر شما هستم همیشه و هرگز شما را فراموش نمی نمایم. »

مهرآسا در سال ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۴ شمسی) با جناب عبدالوهاب روحانی ازدواج نمود و این وصلت روحانی خدمات امری ایشان را تقویت کرد. خانه و کاشانه ایشان کانون گرم مهمان نوازی و تحکیم روحانیت احباء بود و اولین بانویی بود که به عضویت محفل روحانی اسکندریه انتخاب شد. خدمات ایشان غالباً برای تربیت زنان و افزایش معلومات امری آنان مصروف می شد و همواره مورد عنایت و الطاف حضرت ولی امرالله قرار داشت.

ایشان در سن هفتاد سالگی و با کسب موافقت و اجازه حضرت ولی امرالله به ریاط مراکش هجرت نمود و به عضویت محفل روحانی ریاط انتخاب شد و به تزئید معلومات احبای تازه تصدیق و کودکان آنها پرداخت در تربیت نونهالان دستورات حضرت عبدالبهاء را در مدّ نظر داشت. تا آخر حیات با مهاجران و مبلغین در تماس بود و در مکاتبات خود آنان را تشویق می نمود تا آنکه در سال ۱۹۷۱ میلادی (۱۳۵۰ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود. در تشییع جنازه وی احبای الهی و آتانی که وی را معزز و محترم می داشتند و نماینده سفارت ایران در ریاط حضور داشتند.

۲۰۰- روحانیه بشرویه ئی (امّ السلمه)

سرکار امّ السلمه روحانیه به بی بی روحانی شهرت داشت. پدرش با اینکه در زمره بابیان بود مانع خواندن و نوشتن امّ السلمه می شد و او را بیسواد یار می آورد. تا اینکه روزی یکی از مشاهیر بابیان به بشرویه رفت و وی را بخواندن و نوشتن تشویق کرد. با استعدادی شگرف در فراگرفتن زبان و خط پیشرفت نمود. به حلیه فضیلت آراسته شد و خانمی دانشمند مؤمن و منجذب گردید و به انوار حقیقت منور شد دارای قریحه شعر شد و روحا و روحانیه تخلص نمود. با علاقه ای بسیار به مطالعه کتب و آثار مبارکه می پرداخت و جامعه نسوان را به فراگرفتن معارف دینی تشویق و ترغیب می کرد و پس از آنکه به ظهور حضرت بهاءالله پی برد آثار عظیمه حضرتش را مطالعه نمود به تصدیق امر مبارکش نایل شد چنان منقلب و مشتعل گشت که سر از پا نمی شناخت. به تبلیغ امرالله قیام عاشقانه نمود و به هر یک از علمای شهر و اهل فضل نامه ای فرستاد و

آنان را به امر الهی دعوت و دلالت نمود. علما سرانجام به مخالفت با وی برخاستند و به سب و لعن پرداختند و به حکم یکی از ملاها به نام شیخ فضایل از بشرویه اخراج شد. روحانیه نامه‌ای به وی نگاشت و عظمت و پیشرفت امرالله را بوی گوشزد کرد و به شدت انتقادش نمود. باری حسب الامر حضرت عبدالبهاء در سال ۱۹۰۳ وارد یزد شد و در منزل جناب حاجی میرزا محمد افنان سکنی گزید و بازماندگان شهدا یزد را تسلیت داد و در سال ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) به ملکوت ابهی پرواز کرد.

اکنون یک بند از منظومه مخمس آن مخدّره درج می‌گردد:

یاران چه نویسم ز وفا و کرم دوست

عالم شده حیران ز صریح قلم دوست

هر لحظه شود زنده جهانی زدم دوست

آید بدل الهام ز طرف حرم دوست

خواهم فکنم جان و سر اندر قدم دوست

اینک لوح مبارک که به افتخار او نازل گشته درج می‌شود.

خ - ب - امة البهاء ورقه منجذبه روحانی علیه بهاءالله الابهی

هوالابهی

ای ورقه منجذبه روحانیه چون بلبل گلشن ملکوت اعلیٰ به ستایش جمال ابهی نطق بگشا و ترتیل آیات توحید نما و چون ورقاء حدیقه وفا آغاز نغمه و آواز کن و تغرید بر شاخسار تغرید نما وقت آهنگ ملکوتی است و زمان بانگ عبودیت آستان مقدس حضرت ابهی است چرا ساکتی و صامت نعره بزن فریاد برآر نغمه بخوان زخمه باوتار زن آهنگ ستایش جمال قدم بلند کن و فریاد عبودیت عبدالبهاء برآر جانها را زنده کن دلها تر و تازه نما چشم ثابتان را روشن کن جان ناقضان را گلخن نما جمیع اماء را به شور و وله آر و کل ورقات را به وجد و طرب انداز تا از الطاف جمال قدم به سرور و جبر آور آیند و مظهر الطاف مجلی طور گردند. ع ع

(تذکره شعرای قرن اول بهائی جلد ۱ صفحه ۳۳۰)

۲۰۱- روحی تبریزی (حسین)

جناب حسین روحی، فرزند جناب حاجی ملاعلی تبریزی بود که برحسب دستور حضرت بهاءالله برای تبلیغ به مصر اعزام شد و حسین در مصر بدنیا آمد و در کودکی در آموزشگاه مصر عربی آموخت و در دوران جوانی پدر خود را که در دیاربکر ترکیه کشته شده بود، از دست داد و با مادر خود در خانه یکی از تجار

معروف بهائی، حاجی میرزا حسن خراسانی، سکونت یافت و ایشان به تعلیم و تربیت حسین پرداخت. زبان فارسی را یاد گرفت و در کسب معارف امری قوی شد تا بتواند در آینده منشاء خدمات برجسته قرار گیرد. در سال ۱۸۹۹ میلادی (۱۲۷۸ شمسی) حضرت مولی‌الوری حاجی میرزا حسن را با جمعی مأمور به امریکا نمودند و روحی برای ترجمه به آنان ملحق شد و تا سال ۱۹۰۲ در شیکاگو اقامت داشتند و روحی به تحصیلات خود ادامه داد و در مراجعت به مصر به تدریس زبان انگلیسی در چند آموزشگاه مشغول شد و مجله‌ای به انگلیسی انتشار داد و در آن اشاره به امر و تعالیم مبارکه آن می‌نمود و در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) که جناب ابوالفضایل در مصر اقامت داشتند در محضر ایشان حاضر می‌شد و کسب فیض می‌نمود.

در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) در مصر دو آموزشگاه پسرانه و دخترانه بنام مدرسه عباسیه تأسیس نمود و یار و اغیار به تحصیل علوم و فراگرفتن آداب بهائی می‌پرداختند و دولت در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) دو آموزشگاه مزبور را تعطیل کرد.

در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) به سمت بازرس تعلیماتی در دولت فلسطین انتخاب شد و سعادت‌ی یافت که در جوار حضرت عبدالبهاء قرار گرفته به زیارتش نایل گردد ولی متأسفانه طولی نپایید که صعود طلعت میثاق وی را غرق اندوه ساخت. مدت دو هفته در حیفا توقف نمود. الواح وصایای مبارکه تلاوت شد و انتصاب حضرت غصن ممتاز شوقی افندی ربانی اعلام گردید.

جناب حسین روحی تا سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) در فلسطین اقامت داشت و از آن پس از کار دولتی کناره گرفت و به خدمت امرالله و اجرای دستورات مبارکه پرداخت. در محافل محلی و ملی مصر و لجنات چندی عضویت داشت و آثار مبارک را از فارسی به عربی ترجمه می‌نمود و در کلاسهای تابستانه نیز به تدریس و تزئید معلومات اجباء همت می‌گماشت. وی در سال ۱۹۶۰ میلادی (۱۳۳۹ شمسی) دارفانی را وداع گفت و به ملکوت باقی شتافت.

۲۰۲_ زندگی (آقا میرزا هدایت‌الله خان)

جناب آقا میرزا هدایت‌الله خان زندگی از احفاد ایل و تبار زندیه بود و در سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) در شیراز متولد شده و در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) به خراسان انتقال یافت و به خدمات دولتی پرداخت. وی از کارمندان عالی‌رتبه اداره مالیه خراسان بود.

جناب زندگی بوسیله جناب تیر و انقاس روحانی آن بزرگوار به شرف ایمان تشرف یافت و ضمن مسافرت‌های اداری به شهرهای خراسان به ملاقات اعیان و نشر نفعات و تبلیغ امرالله می‌پرداخت. جناب زندگی با همکاری جناب فاضل قاینی در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) آموزشگاهی را به عنوان شعبه مدرسه تربیت تأسیس نمود. مجله نجم باختر تحت عنوان، معلم خانه دانش، عکس شاگردان کلاس را چاپ نموده چنین اظهار نظر کرده: "اینست تأییدات ملاء اعلی امیدواریم در جمیع شهرهای ایران مدارس عظیم تأسیس شود. آقا میرزا هدایت‌الله خان و حضرت فاضل قاینی را از صمیم فواد تهنیت می‌نمائیم و از برای عموم تلامذه ترقیات ملکیه و ملکوتیه سائل و آملیم."

جناب زندگی در سال ۱۹۰۵ ازدواج نمود. ثمره این اقتران جنابان معانی هستند که از نسبت مادری خود به زندگی متسوب می‌شوند.

جناب زندگی دارای قریحه و طبع شعر بود. اشعار خویش را برای حضرت مولی‌الوری تقدیم می‌داشت و در محضر مبارک و حضور دوستان می‌خواند و مورد لطف و عنایات مبارک قرار می‌گرفت. لوح مبارکی به افتخارش عز نزول یافته است. ایشان در سال ۱۹۱۸ میلادی (۱۲۸۷ شمسی) در سن ۳۸ سالگی به ملکوت ابهی صعود نموده است.

این لوح مبارک از کلک گهربار حضرت مولی‌الوری به افتخار ایشان نازل شده است.

به واسطه جناب میرزا احمد قاینی

جناب آقا میرزا هدایت‌الله خان علیه بها، الله الابهی

هو الله

ای طوطی شکرشکن مخمس بلیغ در این انجمن تلاوت گردید نغمه بلبل معانی بوده و رتبه حمامه ملکوتی قلوب یاران را مورث سرور بود و جان دوستان را باعث روح و ریحان این طبع روان را وقف ستایش و نیایش حضرت رحمان کن

محامد و نعوت در مدح ملیک ملک و ملکوت مانند ثالثی لثلا بسلک نظم آر و به آهنگ رحمانی آغاز ساز و آواز کن و آن قصائد و نعوت را تلاوت نما تا ملاء اعلیٰ به وجد و طرب آیند و اهل ملکوت ابهی تحسین نمایند. وعلیک البهاء الابهی . ع ع

۲۰۳ - زین العابدین (حاجی)

جناب حاجی زین العابدین یکی از مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی بود هنگامی که آن حضرت را از کاشان به طهران می بردند آن حضرت به وی دستور فرمودند تا در قلعه ای بین راه توقف نماید و اگر اصحاب را ملاقات نمود عنایات آن حضرت را به آنان ابلاغ کند و نگذارد که هیچیک از آنان بدنبال آن حضرت بیایند بلکه به خدمت پردازند و حجیات مردم را برطرف سازند و احکام الهی را بموقع اجرا گذارند.

۲۰۴ - زین العابدین یزدی

جناب آقا زین العابدین در منشاد ندای حق شنید نائره محبت الله شعله زد و دل و جان و روح و ریحان یافت. ترک وطن محبوب نمود و به ارض مقصود توجه کرد و به امید وصل، شادمانی و مسرت می کرد. در بین راه با احباء معاشرت می کرد ولی در اثر بعد مسافت دچار زحمت و مشقت شد ضعیف و ناتوان گشت عاقبت به جوار رحمت کبری پرواز نمود و هر چند بظاهر جام وصال ننوشید ولی از جمله فائزین محبوب محسوب و اجر لقا از برای او مقدر. (تذکره الوفا)

۲۰۵ - زین المقربین (ملا زین العابدین)

جناب ملا زین العابدین که جمال اقدس ابهی وی را زین المقربین ملقب فرمودند در سال ۱۸۱۷ میلادی (۱۱۹۶ شمسی) در نجف آباد اصفهان تولد یافته است. پدرش ملا محمد از علمای نجف آباد بود. بوسیله پدر خود تحصیلات مقدماتی را فرا گرفته و به علوم و معارف عالییه اسلامی پرداخته و در فقه و اصول و حکمت متبحر شد و به آداب و رسوم اهل تشیع متدین و به تقوی و پاکدامنی مورد اعتماد اهل نجف آباد بود. وی پس از فوت پدر صاحب محراب و منبر گشت و در مسجد آقا محمد که به نام پدرش مسمی بود به وعظ و ارشاد عوام پرداخت. حکمش نافذ و مرجع تقلید اهالی نجف آباد بود و هنگام نماز

جمعیتی انبوه به وی اقتدا می نمودند.

علمای اصفهان نیز وی را تکریم می نمودند. از جمله آقا سیداسدالله مجتهد عالیقدر و از علمای ممتاز اصفهان که مردی متدین، سلیم النفس و خوش طینت بود، ملا زین العابدین را می ستود و به وی اعتماد کامل داشت.

در سال ۱۸۵۲ میلادی (۱۲۳۱ شمسی) یکی از مؤمنین حضرت نقطه اولی جناب میرزا سلیمانقلی که جوانی فاضل و دانشمند و مردی دلیر و شجاع بود به رسم لوطی های آن زمان با زلف و کلاه کج و خنجر و قمه خود را می آراست و احدی جرات جسارت به وی را نداشت. او با همان سیما و هیكل به قراء و قصبیات اطراف اصفهان می رفت و به تبلیغ اهالی می پرداخت و در بالای منبر بدون خوف و هراس حضار را اخبار می کرد که اجل اسلام فرارسیده و موعود عالمیان ظاهر شده است. در نجف آباد به منزل ملا احمد که یکی از علمای آن شهر بود وارد شد و باب مذاکرات امری را با وی آغاز کرد و چون ملا احمد در مقابل استدلال و اقامه و ادله و براهین میرزا سلیمانقلی عاجز شده بود ملا زین العابدین را به کمک خود طلبید تا به وی پاسخ گوید. میرزا سلیمانقلی و ملا زین العابدین چند شبانه روز با هم صحبت کردند و هر یک از آیات و احادیث را بدقت مطالعه نمودند سرانجام ملا زین العابدین پرده حجاب درید و ایمان خویش را با بیان "رتنا آتانا سمعنا منا دیاً ینادی للایمان ان آمنوا بریکم فامنا" اعلام کرد. قیامی عاشقانه نمود و بدون بیم و هراس به تبلیغ امرالله پرداخت ابتدا این مژده جان بخش را به حاجی محمدباقر شوهرخواهرش داد و وی را به شاطی بحر احدیت هدایت کرد و در ظل امرالله داخل نمود و در مدتی کوتاه جمعی را تبلیغ کرد و به خلعت ایمان بیاراست. در اصفهان و نجف آباد شهرت یافت. حاکم جدید اصفهان چراغعلی خان که به حکمرانی منصوب شده بود بمنظور دفع آشوب، ایشان را به اصفهان احضار کرد و بنای تعرض گذاشت و آن جناب که مردی حلیم و سلیم النفس بود با گشاده روئی و بیانی حکیمانه حاکم را آرام کرد و به خلعت عبائی مفتخر شد ولی آقا سیداسدالله یعنی مجتهدی که به وی اعتماد داشت از وی روی بگرداند و حمایتش ننمود و علمای سوء و جهلای معروف به علم در نجف آباد بر علیه وی قیام کردند و قیامتی برپا کردند و به سب و لعن وی پرداختند. وی تاب تحمل بلیات می نمود ولی چون اقامتش در نجف آباد از برای احباء خطر آفرین بود به عراق توجه نمود و آن زمانی بود که جمال اقدس ابهی در کوه های سلیمانیه عزلت اختیار نموده بودند لذا به نجف آباد

مراجعت نمود. دست شکرانه بلند نمود که در غیاب وی در راه محبوب خانه اش و اموالش چپاول شده و افسوس از اینکه الواح و آیاتش نیز به یغما رفته. مجدداً به عراق رفت و با نفعه صور حیات تازه یافت و به طبل الست کوس بلی زد و به زیارت تتر آفاق شرفیاب شد و با استماع بیانات روح بخشش جانی تازه گرفت. آتش عشق برافروخت و پرده حجاب بسوخت و به تبلیغ امر مبارک پرداخت و با بیانی فصیح و دلنشین اهل بیان را که از غیبت و خاموشی ازل افسرده و نومید بودند دلگرم ساخت و قبیل از اظهار امر علنی جمال اقدس ایهی ظهور من یظهره الله را با ارائه دلایل عقلی و نقلی اثبات می نمود و آنان را به عظمت مقام حضرتش متوجه می ساخت. چندی به ایران رفت و چون وضوای عوانان هنوز ادامه داشت و مورد خطر قوار گرفته بود قصد حرم کبریا نمود و به ارض سر شتافت. احرام کعبه مقصود بست و مجدداً به فیض لقا نایل گشت و به تحریری الواح و آیات با خط نسخ و با اسلوبی زیبا مشغول گشت. آنگاه مأمور تبلیغ و مراجعت به ایران شد و به اتفاق آقا محمدجعفر یزدی در قراء و قصابات به نشر نجات و تبلیغ عموم مشغول شد و بشارت ظهور محبوب عالمیان را با لسانی بلیغ به همگان ابلاغ می نمود تا آنکه بوی فساد به مشام آن شیدائی رسید. ایران را ترک گفت و به عراق رفت و در بین یاران چون شمع برافروخت و یاران را به نصایح مشفقانه و اندرزه‌های حکیمانه تشویق نمود.

پس از چندی لوح مبارک توحید که به افتخار جناب شیخ سلمان قسمتی از آن به افتخار جناب زین‌المقریین عزّ نزول یافته بود و در آن ایشان را بدون ترس و خوف بحبل استقامت دلالت فرموده بودند رسید. او متوجه گردید که بلیات و مشقاتی در پیش است چه با اسارت احبای الهی و سرگونی آنان به موصل شأن نزول آن لوح مبارک آشکار شد. ایشان نیز در قید اسارت تبعید به موصل شدند و جناب زین در آنجا با سلامت نفس و طبعی آرام تسلی دهنده خاطر یاران شد و با کمال استقامت و با توکل به تأییدات مبارک برای آسایش آن گروه بی سرو سامان وسایل رفاه آنان را فراهم می ساخت و به رفع مشکلاتشان می پرداخت و احتیاجات دوستان را تا حدود امکان مهیا می کرد. فعالیت روحانی و موفقیت‌های شایان جناب زین چند سال بطول انجامید سپس اذن حضور خواست و مورد اجابت قرار گرفت. سرانجام پس از ۲۰ سال سرگونی به افتخار لوحی سرفراز شد و با جناب آقا محمدعلی اصفهانی در سال ۱۸۸۵ میلادی (۱۲۶۴ شمسی) به ساحت اقدس وارد شد و به شرف لقای جمال مبارک فائز گردید و پس از یکسال کسب

اجازه نمود و عائله خود را به عکا برد و در غرفه‌ای از خان عمندان سکنی گزید. او مدت شش سال به تحریر آیات و الواح و تشویق احباء مشغول بود و رشته الفت و محبت بین آنان برقرار می‌ساخت. پس از صعود مبارک دچار غم و اندوه شد، به آتش حسرت می‌سوخت و همواره با چشمی اشکبار و باقوای جسمانی رو به تحلیل بر عهد و میثاق مستقیم و استوار بود و مورد عنایت حضرت مولی‌الوری.

باری جناب زین با گفتار شیرین و لطیفه‌های جالب تألیف قلوب احباء می‌نمود مثلاً می‌گفت من و فرزندم فقط دو حکم از احکام الهی را اجرا می‌کنیم یکی آنکه هر گاه مرا بخوانی دعوت کنند با کمال انبساط و روح و ریحان می‌پذیرم و دیگر آنکه اگر شخصی به تلاوت آیات بپردازد پس از لحظه‌ای چند نورالدین متذکر می‌گردد که تلاوت بیش از این موجب کسالت خواهد شد.

جناب زین‌المقربین به افتخار الواح بسیار که بفرموده جمال‌قدم مجموع آنها به آنچه از سماء مشیت به رسل نازل شده معادله می‌کند. و رساله سؤال و جواب که متمم کتاب مستطاب اقدس است بنا به استدعای ایشان عزّ نزول یافته است.

سرانجام جناب زین در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) در سن ۸۸ سالگی دنیای فانی را وداع کرده و طیر روحش به ملکوت راز پرواز نمود. این لوح مبارک نیز به افتخار قرینه محترمه‌اش عزّ نزول یافت.

هوالابهی

ای امة الله الان در کاشانه جناب زین حاضر و به مجرد دخول ذکر آن امة الله را از زبان پاک جاری نمودند و خواهش این نگارش فرمودند این عبد نیز قلم برداشته و فوراً این نسیقه نگاشته که ای ورقة موقنه چشم بگشا و دیده سائر اماء الرحمن را باز کن و به افق ملکوت توجه نمائید و هر تأئید و توفیقی را از فضل و عنایت جمال مبارک روحی لاحبائه الفداء بطلبید قسم به آن روی منور و خوی معطر و موی مشکبوی که فیوضات مقدسه‌اش از ملکوت غیب چون غیث هاطل است اگر نفسی ثابتاً علی عهده و میثاقه چه ذکور چه اناث قیام بر نشر نقحاتش نماید بجنود ملکوتش موفق و مؤید گردد پس تو در انجمن اماء الله چنان به آتش عشق دلبر الهی برافروز که محفل را آتشیخانه نمائی و مجلس را آذرکده والبهاء علیک و علی جمیع اماء الله. ع ع (مکاتیب عبدالبهاء. جلدمقدم صفحه ۳۲)

امه الله زینب از زنان حوادث قلعه زنجان بود و به اعلی درجه قوت و تهور، با شجاعتی بی نظیر قیام کرد و به نصرت برادران دینی خود که دچار مشقت شده بودند پرداخت. او خود را به لباس مردانه بیاراست جبهه ای در برکرد و کلاهی بر سر گذاشت. موهای خود را چید و مانند مردان رزمجو شمشیری حمایل و زرهی بر تن کرد و تفنگی بر دوش گذاشته، با شمشیر به لشکر دشمن هجوم کرد. بانک یاصاحب الزمان بلند نمود و دشمنان بتصور اینکه غضب الهی بر آنان نازل شده پای بفرار گذاردند. وی از جناب حجت تقاضا نمود که او را از موهبت شهادت بی نصیب نفرمایند. جناب حجت شجاعت و قوت قلب وی را ستوده و به لقب رستم علی مفتخرش فرموده و برایش دعا نمودند.

۲۰۷- سراج (میرزا یوسف)

جناب میرزا یوسف سراج از ابناء خلیل بود که در همدان تولد یافت. پدرش میرزا نصرالله حکیم، جدیدالاسلام و متظاهر بود، و با در برکردن ردا و عمامه و تحت الحنک و قرآن بیماران را می فریفت.

فرزندش میرزا یوسف سراج، بمصداق، یخرج النحی من المیت، جوانی با تقوی بود و با ضیائیه خانم صبیبه جناب حافظ الصحه ازدواج نمود و به ملکوت ایمان و ایقان ارتقا جست و به تبلیغ و نشر نفعات پرداخت.

جناب استاد محمدعلی خیاط، شبی ایشان و رضاقلیخان سرورالشهدا را که از قریه خانباغی به همدان آمده بود به منزل خود دعوت نمود، در آن شب سخنی از امر مبارک به میان نیامد، ولی چون جناب میرزا یوسف سراج را عادت چنان بود که در خواب صحبت می کرد در آن شب هم گویا کسی را در خواب تبلیغ می نمود لذا مهماتان دیگر که صدای وی را شنیدند برخاستند چراغ افروختند و تعجب نمودند که وی در خواب است. به سخنانش گوش فرا دادند. وی پس از خاتمه بیانات خود با صوتی نیکو، ملکوتی و مهیب لوح مبارک "یا طیب قد ظهر طب الاعظم یدای الامم" و بدنباله آن اشعار حضرت عبدالبهاء "زنجیر سجن یوسفی برگردنه درمان اولور" را به زبان ترکی تلاوت نمود.

این بیانات و آن صوت جذاب، رضاقلیخان را تکان داد و وی در منزل حافظ الصحه تصدیق امر مبارک نمود. مراتب اشتعال و انجذاب وی آنچنان بود که رجای شهادت نمود و به این مقام فائز شد و سرورالشهدا شد.

فرزند میرزا یوسف سراج جناب دکتر حبیب الله سراج می باشد که در تمام دوران حیات خود به خدمات امری اشتغال داشت و سالها در شهرستان اهواز طبابت می نمود و نیز عضویت و ریاست محفل روحانی را عهده دار بود.

۲۰۸- سراج الحکماء (میرزا عطاءالله طیب)

جناب میرزا عطاءالله طیب، فرزند آقا محمدحسین و ستاره خانم در سال ۱۸۷۸ میلادی (۱۲۵۷ شمسی) در آباده تولد یافت. او در کودکی تحصیلات مقدماتی را در همان شهر به پایان رسانید و برای کسب معارف بیشتر و یاد گرفتن زبان عربی به اصفهان رفت و نزد حاجی میرزا محمدباقر حکیم باشی علم

طبابت را تحصیل نمود. وی با آشنایی با میرزا اسدالله طیب که به امر مبارک مؤمن بود به نورین تیرین سلطان الشهدا و محبوب الشهدا معرفی شد. خلوص نیت و شفقت آن دو بزرگوار وی را مجذوب کرد و نور حقیقت در زوایای قلبش تجلی نمود و با تلاوت لوح سلطان روحش به اهتزاز آمد و احساسی عجیب یافت. آن را استنساخ کرد و به آباچه برد و با کمال حزم و احتیاط بدیدن همسایه خود ملا محمدحسین جناب رفت و ضمن مذاکرات جاری اشاره‌ای به ظهور حضرت اعلیٰ نمود و گفت شخصی در اصفهان این جزوه را بمن داده و چون مطالعه کردم حالم دگرگون شد. شما هم آن را مطالعه فرمائید زیرا کلمات عجیبی بنظرم رسید. ملا محمدحسین جناب نیز پس از مطالعه این لوح مهیمن مبارک منقلب شد و بزرگواری صاحب کلام را تصدیق کرد. پس از چندی جناب اشرف، شهید مجید که بر اثر ایمان خود در نجف آباد و اصفهان مورد تعرض و طغیان علماء سوء و رجاله‌ها قرار گرفته بود به آباچه روی آورد و با سراج الحکماء و ملا محمدحسین جناب آشنا شد و آن دو چون اشرف را سردی سلیم النفس دانستند لوح مبارک سلطان را به وی تسلیم نمودند. به این ترتیب جناب اشرف دریافت که این دو نفر مستعد می‌باشند و با حکمت و مدارا به تبلیغ آنها پرداخت و هر دو را به طراز ایمان آراسته ساخت و وی اول من آمن در شهر آباچه شد و به الواح مبارکی از جمال مبارک مفتخر شد.

جناب میرزا عطاءالله که با معالجه و مداوای بیماران و تأمین بهداشت اهالی آباچه محبوبیت یافت. در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) از طرف مظفرالدین شاه بدریافت فرمان و خلعتی نایل شد و به لقب سراج الحکما ملقب گردید. ایشان در ایام تابستان در باغی که در خارج از شهر آباچه داشت به هدایت و تبلیغ نفوس می‌پرداخت و بدین ترتیب جمعی را در ظل امرالله داخل ساخت. آنگاه قطعه زمینی جنب قبرستان عمومی و تربت شهدا بمنظور گلستان جاوید خریداری نمود و از یراعه حضرت مولی‌الوری به افتخار لوح مبارک مفتخر گردید.

” ... اما آن خاک پاک که بودایع الهیه یعنی رؤس مقطوعه شهدا مشرف است البته مقدس است و تابناک بلکه رفیعتر از اوج اعظم افلاک، ملانکه ملای اعلیٰ طائف آن بقعه نورا و قلوب مشارق هدی ساجد آن ارض بیضاء بقدر امکان بقسمی که مخالف حکمت نباشد محافظه و صیانت آن قطعه زمین نازنین از اعظم مشروعات مقبوله درگاه حی توانا و مرهم زخم دل عبدالبهاء فدیت

بروحی اولئک الشهداء و اشوقی لزیارت تلک المقبره البیضاء و اولهی لمشاهده
تلک البقعة النوراء ربّة اسقنی تلک الصهباء و انلنی موهبتک الّتی هی نشوه
اولئک الاذکیاء النقباء النجباء برحمتک الّکبری انک انت الّکریم المنان و انک
انت المقتدر العزیز المستعان ...

علاوه بر لوح مزبور زیارتنامه ای به افتخار رئوس الشهدا از سماء عطای مرکز
میثاق عزّ نزول یافته و آن نقطه را حدیقه الرحمن نامیدند.
باری جناب سراج الحکما در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) به ملکوت
ابهی پرواز نمود و در حدیقه الرحمن بخاک سپرده شد.

۲۰۹_ سراج دفتر خلخالی

جناب سراج در تبریز خیاط باشی حاکم و یکی از مؤمنین امر مبارک بود و
با بسیاری از نفوس محترم سر و کار داشت و وسیله تبلیغ افراد سرشناس را
فراهم می ساخت و کسانی را که مستعد اصحاء کلمه بودند به جناب حاجی میرزا
حیدرعلی اسکوتی معرفی می نمود. جناب خلخالی یکی از خدمتگذاران دولت بود
و در همان دستگاه دولت، عبدالله خان مسعود الممالک که از رجال عالیقدر بود
و در خفا به امر مبارک ایمان داشت به جناب سراج دفتر مظنون بود و وی را
شخصی ناصالح می پنداشت به همین دلیل وقتی که شنید وی به امر مبارک
اقبال نموده تعجب نمود و برای اطمینان خاطر به منزل او رفت و پس از ورود و
جلوس و احوالپرسی میزبان به مسعود الممالک گفت عبدالله خان من تاکنون با
شما صمیمی نبودم و رفتارم نسبت به شما خشونت آمیز بود و اگر احیاناً از
دستم برمی آمد سنگ لای چرخ می گذاردم و کارشکنی می کردم ولی از آنجایی
که در این چند روزه با حضرات بهائی تماس داشتم به حقیقت امر آگاه شدم و
آنچه باید بفهمم فهمیدم و حال بظهور کلی الهی اقبال نموده ام و به فوز ایمان
مفتخر شده ام و به همین علت آن عوالم قبلی را کنار گذارده ام و از حرکات
سابق خود منزجر و بیزارم و از شما معذرت می خواهم و به شما نیز بشارت
می دهم که یوم الله فرارسیده و حق منیع بجلوه بدیع ظهور نموده.
مسعود الممالک برآشفت که چه می گویی مگر دین بهائی هم دین شد که بشود
آن را قبول کرد؟ سراج دفتر گفت عبدالله خان جهل مکن و از خر شیطان پائین
بیا، مسعود الممالک مجدداً انکار کرد و ایراد گرفت و او جواب ایراداتش داد.
آنگاه فهمید که سراج دفتر واقعاً تصدیق کرده لذا او نیز ایمان خود را برملا

ساخت و هر دو یکدیگر را در آغوش گرفتند و متفقاً به تبلیغ محترمین همت گماشتند.

۲۱۰ - سرشته داد (آقا میرزا علیمحمد خان)

جناب سررشته دار، فرزند ارشد میرزا حسن مشرف، و ام سلمه دخترخاله انیس الدوله حرم ناصرالدین شاه بود. او در تاریخ ۱۸۶۸ میلادی (۱۲۴۷ شمسی) در چاله میدان و سرقبر آقا متولد شد و چون شغل سررشته داری مستلزم داشتن سواد فارسی و حساب و انشاء بود بفرارگرفتن آنها پرداخت. او خط نستعلیق زیبایی داشت. از پدر آداب معاشرت آموخت و با بزرگان و اعیان معاشرت نمود. محمدعلیشاه وی را به لقب نصیر لشکر مفتخر نمود.

پس از فوت پدر در سال ۱۸۹۶ میلادی (۱۲۷۵ شمسی) علیمحمد که ۲۸ ساله بود بجاننشینی او سررشته دار شد و باهوش و ذکاوت خویش و تدابیر و راهنمایی های حاجی حسام لشکر پسرخاله مادرش در شغل خود مسلط و موفق گردید.

در همین اثناء استاد حسن که در جوار منزل سررشته دار دکان صباغی داشت و دو ظهور قائم و حسینی را به وی ابلاغ نمود. وی به مطالعه اذله و براهین مشغول گردید و در اثر انفاس طیبه جنابان تیر و سینا در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶ شمسی) به شرف ایمان نایل گشت و با انجذابی شدید به تکمیل براهین استدلالی و معلومات امری پرداخت. سررشته دار چه در طهران و چه در بلوک خوار به تبلیغ امرالله مبادرت می نمود و از این بابت بارها مورد حمله قرار گرفت و چوب کاری شد و به زندان افتاد. پس از آزادی جریان امر را به ساحت اقدس معروض داشت و لوح مبارکی به اعزازش عزّ نزول یافت.

جناب میرزا علیمحمد خان بهاءالله الابهی

هوالله

ای مسجون محزون آشفته مباش و آزوده مگرد پژمرده منشین و افسرده مباش زیرا زندان به محبت آن یار بی نشان ایوان گرده و سلسله زنجیر سجن یوسفی شود چاه اوج ماه گیرد و تنگنای حبس صحرای جانفزا. شب و روز به نفحات گلشن تقدیس همدم باش و بیاد بلایا و محن جمال قدم مشغول شو آنچه آن دلبر مهربان در مدت مدیده کشیده ما در ایام عدیده تحمل توانیم و از دیده خون بیاریم تو حمد کن خدا را که در حبس در سبیل حق زجر دیدی و به بلایا و

محن مبتلا گشتی ایام راحت بگذرد و نتیجه نبخشد اما هر دقیقه‌ای که در سبیل الهی زجر کشیده شود آن را نتایج غیرمتناهی است و علیک التحیة و الشاء ع ع (مصایب هدایت جلد سوم صفحه ۴۹۲)

باری پس از استخلاص به خوار رفت. در سال بعد شخصاً مأمور سرکشی قلمرو خوار گردید و با قوتی ملکوتی و شهامتی زایدالوصف رنه لاهوتی را بگوش یار و اغیار ابلاغ می‌کرد و احبای الهی را به شوق و انجذاب مشتعل می‌ساخت. از طرفی طالبان حقیقت از محضرش استفاده می‌نمودند و از طرفی اهل بغض و طغیان در آتش حسد می‌سوختند و جرئت اهانت نداشتند. در سمنان به ملا علی حکیم القاء کلمه نمود و وی را به فوز ایمان در خفا تایل کرد. سررشته‌دار عریضه‌ای به ساحت اقدس تقدیم داشت و لوحی مفضل و اظهار عنایت در حق وی عزّ نزول یافت. در همدان به پیشوای علی‌اللهی‌ها بنام علی اشرف خان نیز ابلاغ کلمه نمود و وی به حقانیت امرالله پی برد و برادر و چند تن از اطرافینانش در ظل امرالله داخل شدند.

سررشته‌دار هنگام اقامت در طهران هفته‌ای دو شب بار عام می‌داد و در محیطی نورانی و روحانی با بیاناتی پرهیمنه و وقار به ابلاغ امر الهی می‌پرداخت و چون پاسی از شب می‌گذشت حاضرین را به شام دعوت می‌نمود و از لحاظ رعایت حزم و احتیاط که مبادا آشویگران موقع خروج برای مدعوین مزاحمت ایجاد کنند برای آنان رختخواب و وسایل راحت مهیا می‌ساخت تا در آنجا بخوابند.

سررشته‌دار در خدمات تبلیغی و امری چنان بی‌احتیاط می‌شد که محفل روحانی تصمیم گرفت تا تعدیلی دهد تا رعایت حکمت شد و وی می‌گفت من گوش استماع ندارم و خاموشی شمع را حکمت نتوان شمرد. باری وی در تشکیل مجالس درس و تشکیل شرکت خیریه مساعی جمیله بکار برد. در امور دولتی بخصوص در انقلاب مشروطیت خللی به امور مادیش وارد آمد و مدت زمان طول کشید تا بحال عادی برگشت و سرانجام پس از ۲۰ سال خدمت از سررشته‌داری کناره‌گیری کرد و ریاست امنیه مرکزی قزوین را عهده‌دار شد و جناب حکیم الهی ایشان را به دولت سرای خود برد و چندی بعد با عالییه خانم نور محمدبیک از اقربای جناب سمندر ازدواج نمود و پس از ۵ سال خدمت در قزوین، به علت عارضه جسمی، از خدمت استعفا داد و تدریجاً تهیدست شد و برای جمع‌آوری مطالبات خود به خوار رفت. حاکم او را در اصطبل تاریک و

مرطوبی محبوبس نمود ولی با اقدام احباء پس از ۲۰ روز آزاد شد و همه این مشکلات در سال ۱۹۶۰ میلادی (۱۳۳۹ شمسی) وی را خورد کرد و از پای انداخت و از دنیای فانی بجهان جاوداتی فرستاد.

به اعزاز ایشان از خامه گهربار حضرت مولی‌الوری الواحی بسیار نازل گشته که یکی از آنها زیب این ورقه است.

طهران - حضرت سررشته دار علیه بهاء‌الله‌الابهی

هو‌الله

ای یار مهربان اثر کلک مشکبیار سبب سرور عبدالبهاء گردید زیرا ذکر اتحاد و اتفاق و محبت احباء بود آنچه سبب سرور و حیور است بشارت الفت قلوب است و برعکس خبر انشقاق و اختلاف مورث صد هزار احزان الحمدالله که این نامه اخیر ناطق بر محبت و الفت یاران نازنین بود از ویا مرقوم نموده بودید در قرآن می‌فرماید ولقد اخذناهم بالعذاب الادی دون العذاب الاکبر لعلهم یرجعون یعنی نفوس غافله را بعذاب دنیا مبتلا کردیم پیش از عذاب آخرت که شاید متنبه شوند و رجوع الی الله نمایند ولی این مردم نه چنان در خواب که صور اسرافیل نیز بیدار کند تا چه رسد به صوت و نفیر ویا و شیپور طاعون جفا سبحان الله این قوم جهول خروج از جنت را از معجزات شیطان ظلوم فهمیدند و تسلط ویا را از بی حرمتی بخواجه بوالعلی شمرند این چه جهالت است و این بلاهت ذرهم فی خوضهم یلعبون و از این کلمه که در نامه مرقوم بود که دشمنان خود را دوست دارند و مبغضان را خدمت نمایند و از برای کلّ رحمت طلبند چقدر این کلمه در کام این مشتاق پر ملاحظت و حلاوت بود امیدوارم که یاران الهی برحسب تعلیم ربانی چنین تربیت شوند که سبب هدایت من علی‌الارض گردند باری لازم بود که ناس قدری متنبه شوند و متذکر گردند اقلا از درندگی و تیز چنگی و خونخواری بی‌زاری جویند و لکن همانستکه گفتم کلب را چون گوش و دم ببرند بدتر می‌شود و لایزید الظالمین الاخسارا این خلق مانند اطفالند صبیان را تحریک مهد سبب استغراق در خواب است امیدوارم که یاران الهی تلافی آن بنمایند منکران هر قدر بر غرور و استکبار بیفزایند دوستان در تنبّه و تذکر و جانفشانی بیشتر بشتابند خبر بهبودی جناب علی‌اکبر رفسنجانی بسیار سبب سرور گردید. ای بنده الهی من از تو راضی خدا از تو راضی عموم یاران از تو راضی زیرا در تبلیغ فی‌الحقیقه هم‌تبی بلیغ داری ... و علیک التحیه‌والثناء ع ع

جناب سلطان الشهداء، فرزند جناب آقا میرزا ابراهیم نه‌ری، از سلسله سادات طباطبائی و تاجری نجیب و با اعتبار و صاحب مزارع و املاک بود. نام فرزند آقا میرزا ابراهیم، میرزا حسن بود ولی جمال مبارک وی را سلطان الشهداء ملقب فرمودند. میرزا حسن در اصفهان بدنیا آمد و پس از فوت پدر کلیه املاک و اموال و عقارش به دو فرزندش میرزا حسن و میرزا حسین رسید و هر دو آنان تا آخر حیات با کمال صدق و صفا و امانت چون نفسی واحد زندگی کردند و هیچگاه بدون رضای یکدیگر قدمی بر نمی‌داشتند. هر دو آنان به بغداد عزیمت نموده و به حضور حضرت بهاء‌الله مشرف شدند. پس از مراجعت به اصفهان در انفاق مال و مساعدت به فقرا و تنگدستان مضایقه نمی‌تمودند. خانه آن دو به روی یار و اغیار باز بود و مسافرینی که به اصفهان وارد می‌شدند در دولتسرای ایشان منزل می‌کردند و همواره از فراق محبوب عالمیان سرشگ از دیده‌شان جاری بود.

در سال ۱۸۷۱ میلادی (۱۲۵۰ شمسی) که قحط و غلا سرتاسر ایران را فراگرفته بود و اهالی با هر چیز مکروهی نیز سدجوع می‌نمودند این دو برادر با علو طبع و سخاوت محصول و دارائی خود را بین فقرا و مساکین انفاق می‌نمودند و امتیازی بین ادیان منظور نمی‌نمودند. در حقیقت هر چه داشتند از دست دادند و در نتیجه اهالی اصفهان را از خطر مرگ نجات دادند.

باری همان قسم که آقامیرزا ابراهیم پدر آنها سرپرستی ملاک امام جمعه را عهده‌دار بود، این دو برادر نیز مورد اعتماد وی بودند و امور پدر را دنبال می‌کردند، و کلیه حوالجات امام جمعه را می‌پرداختند، تا اینکه در سال ۱۸۷۸ متوجه شدند که ادامه پرداخت حساب آنها را از هستی ساقط می‌کند لذا از ادامه معاملات با امام خودداری کرده و تقاضای تصفیه حساب نمودند. امام طماع و وظیفه روحانی خود را فراموش کرد و برای اینکه بدهی خود را نپردازد به تکفیر آنان پرداخت و با همدستی ظل‌السلطان که همواره تشنه خون احباء بود زمینه‌چینی کرد تا آن دو بزرگوار را بکشند و اموال هنگفت آنها را مالک گردند. ابتدا ایشان را زندانی کردند. ظل‌السلطان با دستگیری ذنب و ابن ذنب به تبری وادارشان نمود و ایشان در مقام تسلیم و رضا سالک بودند و کمترین اعتنائی به فرمان مغرضین خون‌آشام ننمودند و فراشان و چاوشان هر دو را به میدان شاه بردند و با منتهای شقاوت سر بریدند و به نهب و غارت اموالشان

پرداختند و کلیه مایملک آنان را چپاول نمودند و آنان که سالیان دراز از بذل کریمانه دو سید والاگهر بهره و نصیب داشتند با کمال بیشرمی به تاراج و تالان اموال پرداختند و آنچه قابل حمل و نقل نبود شکسته و خانه‌ها را ویران کردند.

۲۱۲_ سلطان (کربلائی شیخ)

پدر و اجداد کربلائی شیخ سلطان از علمای مشهور کربلا بودند و خود او نیز از شاگردان سید اجل رشتی و دوست آن بزرگوار بود. پس از ورود به شیراز بستری شد و نتوانست حضور حضرت اعلیٰ مشرف شود ولی آن حضرت به وی پیغام دادند که دو ساعت از شب گذشته به عیادت او تشریف خواهند برد. غلام حبشی با فانوسی در دست چند قدم جلوتر از هیکل مبارک راه می‌رفت و به وی فرمودند بمقصود که رسیدیم چراغ را خاموش کن. وی نیز چراغ خانه را خاموش کرده بود و در تاریکی شیخ دامن مبارک را گرفته تضرع می‌نمود که ای مولای محبوب رجا دارم تضرع مرا بشنوی تا در راه تو شهید شوم و آن حضرت فرمودند، ای شیخ سلطان من هم همین آرزو را دارم که در راه محبوب فدا شوم، بیا هر دو دست بدامن محبوب واقعی بزنیم ... من بتو قول می‌دهم که دعا کنم که خداوند تشرّف به حضور بهترین محبوب را برای تو فراهم کند. وقتی مشرف شدی مرا بیاد بیاور. آن روز خیلی عظیم است چشم روزگار چنان روزی را ندیده، دعای آن حضرت مستجاب شد و کربلایی شیخ از بغداد به سلیمانیه رفت و به زیارت جمال قدم نایل شد و در ملازمتش به بغداد بازگشت چندی هم در دام یاوه‌گویی‌های سید علای عراقی گرفتار شده بود و پس از استماع بیانات جمال مبارک اعتراف نمود که از ادعای بی‌جای خود سخت پشیمان است و سوگند یاد نمود که از این پس لب به این قسم یاوه‌گویی‌ها نگشاید.

۲۱۳_ سلمان (شیخ)

جناب شیخ سلمان در سال ۱۸۱۷ میلادی (۱۲۹۶ شمسی) در هندیان ندای الهی شنید و مانند طیور به اوج سرور پرید. چنان منجذب شد که از هندیان پیاده بتاخت و به طهران شتافت. چون به طهران وارد شد خفياً با یاران الهی هم راز و هم آواز بود. روزی با جناب آقا محمدتقی کاشانی در بازار می‌گذشت فراشان تعقیبش نموده نزد محتسب بردند. او خود را معرفی کرد. معلوم شد که یابی است. ولی چون عمامه وی مانند عمامه اهل شوشتر بود شخصی شوشتری از

حجره تجارت بیرون آمد و دست درآغوش شیخ نمود و گفت خواجه محمدعلی کجا بودی؟ کی آمدی خوش آمدی، جواب داد چند روز است آمده‌ام و حالا گیر داروغه افتاده‌ام. شوشتری گفت من این خواجه را می‌شناسم مرد مسلمان نیست متقی و از شیعیان علی است. سپس مبلغی به فراش داد و جناب شیخ را خلاص کرد. چون داخل حجره شدند جناب شیخ گفت من خواجه محمدعلی نیستم. آن شوشتری آنچه به فراش داده بود از جناب سلمان پس گرفت. از آنجا روی به عکا نهاد. در بغداد به ساحت اقدس مشرف شد به حضور مبارک جمال اقدس ابهی بار یافت. او اولین قاصدی بود که به این خدمت موفق شد و با لوحی خطاب به یاران هندیان مراجعت کرد. این نفس مبارک هر سال تا صعود مبارک پیاده عزم کوی دوست می‌نمود. عرایض می‌رساند و الواح نازله را حامل می‌شد و در شهرهای اصفهان و شیراز و طهران و شهرهای دیگر به صاحبان می‌رساند و در این مدت مدیده در جمیع اسفار چنان حرکت نمود که ابدأ در جانی گیر نکرد. در اصفهان به کرات در تعب و مشقت افتاد ولی همواره صبور و شکور و بیکی امین بود و بیگانگان لقب او را پیک بابیان نهاده بودند. بعد از صعود جمال مبارک ثابت و راسخ بر میثاق بود تا آنکه در شیراز بال و پر گشود و به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۲۱۴_ سلمان (ملا)

جناب ملا سلمان در ایروان می‌زیست. وی از اهل حق بود و با هم مسلکان خود در ایروان و قراء اطراف به عبادات مخصوص سرگرم بودند. روزی یکی از احبای نانوا بنام مشهدی محمدجعفر که با ملا سلمان آشنائی داشت او را به جناب حاجی میرزا حیدرعلی اسکوئی معرفی کرد. مرشدهای اهل حق یک فقره سرمگو دارند که کسی به راز آن آگاه نیست و جناب اسکوئی این سرمگو را از حاجی آقای ابن دخیل آموخته بود. این طایفه معتقدند که روزی حضرت رسول به خانه چهل در رفت و حضرت هر دری را می‌گویید پیر می‌پرسید کیستی و چه کاره‌ای؟ می‌فرمود سرور قوم - سرور فقرا و در را نمی‌گشودند آنگاه حضرت امیر به پیغمبر گفت در جواب بگویند (سرور قوم - خادم فقرا) ملا سلمان با شنیدن این سر به پای حاجی اسکوئی افتاد و میرزا به وی گفت استغفرالله ولی ملا بر نمی‌خاست و می‌گفت هیچ مرشدی در این بیست سال به این ولایت نیامده الحمدالله که چشمم بیدار شما روشن شد و باید به سایر قراء برویم و اهالی

هفت قریه بین ایروان و قره باغ، که همگی از اهل حق اند، شما را زیارت کنند. جناب اسکوتی ملاسلیمان را نزد خود نگاهداشت و بشارت ظهور را به او داد و از اشعار قوشچی اوغلی و گفتار سایر معارف قوم که بشارت ظهور را گفته بودند برایش خواند و وی را به خلعت ایمان بیاراست. سپس ملا سلیمان سران و دانایان چهار قریه از فرقه علی‌اللهی را خدمت جناب اسکوتی آورد و مدت دو روز در باغی احباء از آنان پذیرایی کردند موقع رفتن یکی از آنان گفت در پائیز قریانی اسمعیل داریم ملا سلیمان برآشفته که ای گروه نادان دو روز است بما می‌گویند عالم تجدید شده و بساط کهنه منطوی گشته و هنوز شما در فکر قریانی هستید؟

(مصایح هدایت جلد پنجم صفحه ۱۷۹)

۲۱۵- سلیمان زرگو (آقا)

جناب آقا سلیمان فرزند شمعون در همدان تولد یافت و در کنیسه هنگامی که جناب حکیم آقاجان ابلاغ امر نمود بشرف ایمان نایل گشت و هر روز صبح قبل از بامداد برای مناجات به مشرق‌الاذکار می‌رفت. وی داماد خواهر حکیم آقاجان، سروارید خانم شد و دختر ایشان را به عقد خود درآورد، ربقا خانم زنی آراسته و خوش‌پوش بود و به خانم طلانی شهرت داشت. این زن پاکدامن و باتقوی در نظافت ظاهر نیز زیانزد یار و اغیار بود. او برای تلاوت مناجات و صلوة لباسهای خود را از تن بدر کرده ردای سفید نظیف که برای این منظور تهیه کرده می‌پوشید.

وی در جوانی صعود نموده و پنج فرزند ابراهیم ۱۴ ساله و طاوس چهار ساله را بی سرپرست گذارد. مسلمین و یهودیان از دفن وی در قبرستان خود ممانعت کردند و آقا سلیمان را با جمعی از احباء که در تشییع جنازه حضور داشتند زندانی کرده آنان را با اخذ ۳۰۰ تومان آزاد نمودند. ولی جناب آقاسلیمان را در زندان تحت شکنجه قرار دادند و آنقدر به پاهایش شلاق زدند که مجروح شد. جناب حاجی مهدی ارجمند خاله زاده ربقاخانم به مأمورین اعتراض نمود و گفت بجای آنکه وی را که عزادار است تسلیت دهید و یا لااقل آزاد بگذارید تا به دفن همسرش و یا سرپرستی فرزندانش بپردازد وی را زندانی نموده‌اید و به شکنجه و آزارش پرداخته‌اید ولی آن قوم ظالم به آزادی وی به شرطی رضایت دادند که خود حاجی مهدی زندانی گردد. ایشان مدت چهار ماه بجای وی زندانی شدند.

آقا سلیمان برای سرپرستی بچه‌ها با زنی دیگر ازدواج نمود. ابراهیم طاقت بدرفتاری وی را نیاروده به اراک رفت ولی فرزندان دیگر چاره‌ای جز تمکین و اطاعت نداشتند.

اینک قسمتی از لوح مبارک که به افتخار احبای کلیمی همدان عزّ نزول یافته ذکر می‌شود:

هذا صحيفة الله المهيمن القيوم نزلت لابناء الخليل و وراث كلیم من لدی الله
العزیز الجمیل

بسمه المهيمن علی ملکوت البیان

یا ابن سمعون اسمع نداء الله المهيمن القيوم انه يذكرک فی السجن و یامرک بما تبسم به ثغرا لانصاف بین الاخراب ان ریک هو العادل الحکیم قل الھی الھی انا عبدک الذی اقبل الیک و اراد ان یشرّب فرات الرحمة الذی جرت من عین عرشک اسئلک یا مالک الملوک و الحاکم علی الجبوت بشموس سماء فضلک و بانوار وجهک و بالكلمة التي بما خلعت الخلق و بارادتک بان لاتخبیني عما اردته من بحر جودک و سماء عطائک انک انت الغفار الکریم.

(اصل آن در ارض اقدس می‌باشد)

جناب آقا سلیمان در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی). از دارفانی به جهان باقی شتافت و این مناجات طلب مغفرت به افتخارش نازل شد.

خداوند مهرباناناً بنده تو سلیمان از این جهان بیزار شد تا در جهان بالا بر سریر سلیمانی نشیند روی تو بیند و خوی تو گیرد. ای آمرزگار گناه ببخش پناه بده آگاه کن و در جهان اسرار غرق انوار فرما ع ع

(مکاتیب عبدالیهاء، جلد سوم صفحه ۲۴۱)

۲۱۶- سلیمان خان (حاجی)

جناب حاجی سلیمان خان، فرزند یحیی خان که در لشکر نایب السلطنه صاحب منصب و مقام بود می‌باشد. او خود به مناصب دربار بی‌اعتنا بود و توجهش بیشتر معطوف به امور معنوی و عرفانی می‌شد. در جوانی سفری به کربلا نمود و در حوزه درس جناب آقا سیدکاظم رشتی تلمذ نمود و کسب فیض کرد و اوقات فراغت خویش را به عبادت و عزلت گذراند. او معمولاً به سرودن اشعار می‌پرداخت. در کربلا ندای امر و ظهور حضرت نقطه‌اولی را از جنابان ملایوسف اردبیلی و ملامهدی خوئی شنید و نور حقیقت در قلب تابناکش

منعکس شد و امر حضرتش را لیبیک گفت و با شنیدن اجتماع اصحاب در قلعه شیخ طبرسی به ایران مراجعت نمود و چون قضایای قلعه پایان یافته بود با سایر همکیشان به مصاحبت می پرداخت. امیرکبیر در نظر داشت مقامی در دربار برایش مهیا سازد و او از پیشنهاد وی سرباز زد و برای استخلاص حضرت اعلی به تبریز شتافت ولی هنگامی رسید که آن حضرت به شهادت رسیده بود. لذا با دستیاری کلانتر در نیمه شب و با حاجی اللّهیار دو جسد مطهر را در صندوق چوبی که تهیه دیده بودند گذارده و با تدابیر لازم آن را به کارخانه حریر میلان انتقال دادند. سپس به طهران مراجعت نمود و در واقعه رمی شاه دستگیر شد. بدنش را شمع آجین نمودند و هر قدم که برمیداشت به شکرانه پروردگار می پرداخت که به آرزوی دل و جان رسیدم و تاج شهادت بر سر نهادم و می گفت

آنکه دامن هوس سوختن ما می کرد کاش می آمد و از دور تماشا می کرد
زیانش از جوش و خروش بیفتاد و هنوز شمع ها روشن بود که حیاتش خاموش
شد و به رفیق اعلی بار یافت.

۲۱۷- سلیمان خان نوری

جناب سلیمان خان به جناب قدوس گزارش نجات یافتن طاهره را از قزوین داد و توجه ایشان را به خراسان و همچنین گزارش خبر مسافرت حضرت بهاء اللّٰه را به بدشت به عرض رسانید و سپس در التزام ایشان به بدشت حرکت نمود.

۲۱۸- سلیمان خطیب (میرزا)

جناب میرزا سلیمان خطیب در شهر ری در التزام حضرت باب بود. هنگامی که آن حضرت به شهر ری رسیدند زیارتنامه شاه عبدالعظیم از قلم مبارک عزّ نزول یافت. لوح را به میرزا سلیمان داده فرمودند با چند نفر از احباء به زیارت شاه عبدالعظیم مشرف شوند و در آن حریم این زیارتنامه را تلاوت کنند: "خوشا بحال خود که در ری مدفون شدی و در زیر سایه محبوب من قرار گرفته ای ای کاش منم در آن سرزمین مقدس مدفون می گشتم".

۲۱۹- سلیمانی (میرزا عزیزالله)

جناب سلیمانی در سال ۱۹۰۱ میلادی (۱۲۸۰ شمسی) در خانواده، آقا سلیمان و مریم سلطان خانم در سبزوار بدنیا آمد. پدرش از طرف مادر نوه شاطررضا از

مؤمنین اولیه شهر اردکان بود. او خدماتی نمود، خدماتی کشید و به شرف لقا در بغداد فائز شد. چون خباز بود جمال مبارک وی را خبازالله و خبازالاحدیه مفتخر و ملقب فرمودند. آقا سلیمان زراعت و مقنی‌گری پیشه داشت. به سبزواری رفت، دو سه سال گذشت و چون کارش ننگرفت، عازم نیشابور شد. در آنجا عزیزالله به مکتب رفت و در اندک مدتی خواندن فارسی آموخت آنگاه پدرش برای تأمین معیشت خانواده به عشق آباد روی نمود و خادم مشرق‌الاذکار شد و عزیزالله در مدرسه بهائیان بفرآگرفتن زبانهای فارسی و عربی و روسی و به حساب و علوم طبیعی و دروس الدیانه مشغول شد و در همه دروس پیشرفت نمود. او در تعطیلات تابستان در ایوان مشرق‌الاذکار می‌نشست و به تلاوت آثار مبارکه و کلمات مکتونه می‌پرداخت با استنساخ الواح هم خطش زیبا شد و هم الواح مبارکه را از بر می‌کرد و با رونویسی کتاب مستطاب اقدس اجرت می‌گرفت و با درآمد خود مخارج تحصیل خود را تأمین می‌کرد.

وی در ۱۴ سالگی از مدرسه فارغ‌التحصیل شد ولی تحصیل در مدارس دولتی مستلزم مخارجی بود که از عهده آن بر نمی‌آمد. از این رو به تجارت پرداخت و کارش بالا گرفت و از بی‌سروسامانی نجات یافت. او در عین حال مطالعات فارسی و عربی خود را تقویت کرد و با استعداد و اشتیاق برای افزایش معارف امری خود کوشا شد و در مطالعه آیات و الواح دقت و تعمق می‌کرد. علوم منطق و حکمت را یاد گرفت تاریخ ادیان و انبیا را مطالعه کرد و در احوال ملل و بزرگان و قصص انبیا غور نمود و مجموعه این محفوظات را در حافظه خود ضبط کرد.

وی ۱۸ سال پیش نداشت که با یکی از احواء اقدام به سفرهای تبلیغی نمود. از راه بندرگز وارد ایران شد و از شهرهای شرقی ساحلی مازندران و همچنین شهمیرزاد و سنگسر و سمنان به طهران رفت و در هر جا چند صباحی به نشر نفعات سرگرم می‌شد. سپس از طریق قزوین و رشت به عشق آباد مراجعت کرد. در این سفر با رجال مشهور و برجسته امرالله آشنا شد و تجربیاتی اندوخت. بار دوم در خدمت جناب آقا سیدعباس علوی به تبلیغ پرداخت. پس از انقلاب شوروی مدت ۷ سال در عشق آباد تدریس کرد و زمانی که در سال ۱۹۳۰ میلادی (۱۳۰۹ شمسی) مدرسه بهائیان را تعطیل کردند رهسپار ایران شد. در مشهد و سبزواری در بانک سپه خدمت نمود. بعد به طهران رفت و در بازار حجره‌ای گرفت و خدمات امری را آغاز نمود.

جناب سلیمانی از سال ۱۹۴۸ میلادی (۱۳۲۷ شمسی) تا ۱۹۵۶ میلادی مأمور هجرت آذربایجان شد و در تبریز سکونت یافت. در احتفالات سخنرانی می‌کرد. به شاگردان تدریس می‌نمود و در تزئید معلومات جوانان همت می‌گماشت. بیوت تبلیغی را اداره می‌کرد و سفرهای کوتاهی به شهرها و قراء اطراف تبریز می‌نمود و در فراغت به نگاشتن شرح احوال متقدمین برجسته امر مبارک می‌پرداخت. سپس بحضور مبارک حضرت ولی‌امرالله شرفیاب شد و از آن پس برای نشر نفعات به سایر نقاط کشور سفر می‌نمود و به تصویب محفل روحانی ملی در سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) در طهران اقامت جست و همان وظایف را ادامه می‌داد.

در بین سالهای ۱۹۶۶ میلادی (۱۳۴۵ شمسی) و ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۳ شمسی) پنج مأموریت امری خارج کشور را انجام داد. در سال ۱۹۷۵ میلادی (۱۳۵۴ شمسی) بنا بدستور بیت العدل اعظم چند ماهی در ارض اقدس به مطالعه و تحقیق آثار مبارکه حضرت اعلیٰ پرداخت.

در انقلاب اسلامی و مصائب یاران بسیار متأثر شد چشمانش اشکبار بود و با تلاوت آیات مبارک خود را تسکین می‌داد. در سال ۱۹۸۴ میلادی (۱۳۶۳ شمسی) در گنبد قابوس منزل دخترش شمسی‌خانم بود که حیات دنیویش پایان یافت و به ملکوت ابدی شتافت.

جناب سلیمانی مردی خوش‌اندام، لاغر و سالم بود و به پیاده‌روی علاقه داشت. وی از سال ۱۹۷۲ میلادی (۱۳۵۱ شمسی) پس از صعود همسرش به تنهائی می‌زیست. مجموعه نفیس مصابیح هدایت را در ۹ جلد بچاپ رسانید ولی جلد دهم آن پس از انقلاب انتشار نیافت.

۲۲۰_ سمندر (شیخ محمدکاظم)

جناب سمندر، فرزند جناب حاجی شیخ محمد در سال ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) در خانواده‌ای با والدین متدین و باتقوی بدنیا آمد. در کودکی که حروف حی و سایر مؤننین و علمای اولیه امر به منزلشان رفت و آمد داشتند ایشان را نوازش می‌فرمودند و از همان اوان لذت ایمان بمذاقش رسید. سرور وانجذاب ارکانش را فراگرفت و شهد عرفان ذائقه روحش را حلاوت بخشید لذا تمسخر و استهزای عوام روحش را نمی‌افسرد. ایشان مدارج صوّری را زیر نظر معلمین خصوصی در محضر آقا میرزا زین‌العابدین عموی جمال مبارک و

ملاعلی اکبر اردستانی طی نمود و خود نیز با مطالعه کتب مقدس پیشین بر معلومات خود افزود و در معارف الهی تسلط یافت و در فتنه ازل و تشخیص حق از باطل به مجاهدت پرداخت و به بطلان ازل پی برد و رساله آن را تقدیم نیر آفاق کرد و آن حضرت وی را به لقب سمندر مفتخر و متباهی فرمودند.

ایشان با پدر به تجارت می پرداخت و به تبریز و لاهیجان سفر می نمود و در آنجا ازدواج کرد و صاحب اولاد شد. در سال ۱۸۷۴ میلادی (۱۲۵۳ شمسی) به اتفاق جناب حاجی نصیر به ساحت اقدس شتافت و به لقای مبارک جمال اقدس ابهی فائز شد و با ولهی روحانی و طریبی وجدانی و انجذابی آسمانی به موطن خود مراجعت کرد و ملاعلی نامی را در ظل امرالله وارد ساخت و وی را بتدریس اطفال خود گماشت. در سال ۱۸۸۳ میلادی (۱۲۶۲ شمسی) ضوضای طهران آغاز شد و به سایر شهرها نیز سرایت کرد. کاظم همشیره زاده ملاعلی که یکی از اشرار بود از فرصت استفاده نموده در دستگاه حکومت مشغول القای مفتریات و تزهات شد و با هزگی و فحاشی ادعا می کرد که دائیم را در زیر کند و زنجیر زندانی نموده اند. فراشان حکومت برای یافتن ملاعلی به خانه سمندر حمله نمودند و به جستجو پرداختند. اهل بیت از این حملات دچار وحشت و اضطراب و بچه ها گریان شدند. فراشان ملاعلی را نیافتند و جناب سمندر با ملایمت فراشبازی صحبت کرده وی را قانع ساخت که چند روز است که ملاعلی رفته و اطلاعی از وی در دست نیست. آنگاه خود لباس پوشیده همراه فراشبازی بدارالحکومه رفتند. در این وقت اراذل و اوباش در آنجا گرد آمدند و بنای هیاهو گذاردند. پس از آنکه فراشبازی با نایب الحکومه صحبت نمود سمندر را به حیاط خلوت برد و در آنجا اظهار کرد که من که گریه و زاری اطفال و وحشت و نگرانی اهل و عیال شما را دیدم محزون و متأثر شدم و محض رضای خدا کار شما را اصلاح کردم و به آن فیصله دادم و آنگاه ایشان را به معیت یک فراش به منزل برگرداند و جناب سمندر فراش را با مبلغی اکرام کرد و به عموزاده خود دستور داد تا چند کله قند برای فراشبازی بفرستد. با وجود این سمندر ناچار بود در خفا بسر برد. در این اثنا از فوت جناب حاجی نصیر در رشت اطلاع یافت و به هر طریقی بود حجره رشت را که بسته شده بود باز کرد و دو فرزند حاجی نصیر را به گرداندن آن حجره گماشت و خود در قزوین به خدمت امرالله و اعلائی کلمة الله با روح و ریحان اشتغال یافت. از یمن تربیت آن مرد جلیل کلیه خانواده اش در ظل امرالله داخل گشتند.

جناب سمندر یکبار در سال ۱۸۷۴ میلادی (۱۲۵۳ شمسی) به حضور جمال مبارک و یکبار در سال ۱۸۹۹ میلادی (۱۲۷۸ شمسی) به حضور حضرت عبدالبهاء مشرف شده و همواره از بیانات آن دو وجود مبارک بهره مند می‌گشت. در همین سفر آخر خود، صبیبه ایشان، ثریا همسر شعاع‌الله را در ارض اقدس ملاقات نمود. وی پس از فوت شوهر خود بجرگه ناقضین پیوسته بود. او با دیدن والدین بشدت می‌گریست و گروه ناقضین وی را از والدین جدا ساخته بودند و جناب سمندر قصد داشت که از دست ناقضین به متصرف عکا شکایت کند و حضرت عبدالبهاء ایشان را از این تصمیم منصرف فرمودند.

باری جناب سمندر به زیارت الواح و مناجاتی از یراعه حضرت عبدالبهاء مفتخر و سرافراز شد و خود تألیفاتی چند درباره استدلالیه و شرح حال بعضی از قدمای امر و شرح احوال خود و بستگان و اسفار تبلیغی به تفصیل مرقوم داشت. سرانجام در سال ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) دریای وجودش از خروش افتاد و شمع حیاتش خاموش گردید و به ملکوت ابهی صعود نمود.

اینک قطعه‌ای از آثار قلم‌اعلی از یراعه حضرت عبدالبهاء که به افتخارش عزّ نزول یافته درج می‌شود، می‌فرمایند:

نامه جناب سمندر علیه بهائی ملاحظه شد طوبی له و لقلمه و لمن یحبّه لوجهی از قبل و بعد آنچه در اثبات کلمة الله از قلم او جاری شده لدی المظلوم مقبول قد نطق بالحق یشهد بذلک لسان عظمی و من معی فی ملکوتی و یطوف حولی نستل الله تعالی ان یحفظه عن الظالمین و المعتدین انه هو القوی القدر .
(آثار قلم اعلی)

و این مناجات نیز اثر خامه حضرت عبدالبهاء است:

خداوند مهربانا ستایش ترا که سمندر را وفا پرور نمودی و از پیمانۀ پیمان سرمست فرمودی چنان ثبوت عطا کردی که هر بی‌روخ را حقیرتر از سنگ و کلوخ مشاهده نمود و مانند کوه آهن در مقابل هر اهرمن مقاومت کرد تا آنکه قزوین به فیض میثاق بهشت برین شد و آئینۀ علیین گشت رانحه نقض ابدأ تأثیری ننمود و رسائل ناریه منتشر نگشت.

(مصابیح هدایت جلد هفتم)

۲۲۱_ سمندری (ایادی امرالله میرزا طرازالله)

جناب میرزا طرازالله سمندری از جمله نوادر بزرگان نامدار می‌باشد که نه فقط عصر رسولی از خدمات درخشانش تابشی زبینه یافته بلکه در عصر تکوین

نیز حتی در سنین سالخوردگی چون کوهی تابناک جلوه و جلالی مخصوص و استثنائی داشته و در بندگی درگاه محبوب عالمیان در ردیف پیشقدمان بشمار می آمده است. وی دارای جثه ای ظریف، چهره ای لاغر، دیدگانی نافذ، پیشانی بلند، صدائی رسا و گامهایی شتابزده بود.

در سال ۱۸۷۵ در شهر قزوین بدینا آمد و افتخار آن را داشت که دو عهد ابهی و میثاق را در عصر رسولی، عهودی چند در عصر تکوین و ۳۶ سال دوران ولایت حضرت ولی محبوب امرالله زیست کند و از حارسان امر و نظم بدیع جهان آرای جمال اقدس ابهی در مقام ایادی امرالله بوده باشد و اولین اجلاسیه بیت العدل اعظم الهی را در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) نظارت نماید. ایشان فرزند برومند دو نفر از متقدمین و مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی، جناب آقا شیخ محمدکاظم سمندر و سرکار معصومه خانم فرهادی، می باشد و جمال مبارک نام ایشان را به طرازالله و طراز آفندی ممتخر فرمودند و حضرت عبدالبهاء گاهی میرزا طراز و زمانی طراز الهی مخاطب می ساختند.

جناب سمندری زبان فارسی و عربی را از معلم خانوادگی خود ملاعلی آموخت سپس خط نستعلیق را تعلیم گرفت و دارای خطی زیبا شد و به استنساخ الواح و آثار پرداخت و با حافظه قوی خود آنها را از بر می کرد بطوری که نیازی به مرور آنها نداشت در ۱۳ سالگی در تجارتخانه پدر مشغول بکار شد. در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) به آرزوی خود رسید و به اتفاق ثریا خواهر و عمه اش هاجر خانم به آستان مقدس تشریف یافت و به زیارت جمال اقدس ابهی و به شرف لقا فائز گشت. وی در مکانهای مختلف از جمله بیت عبود، قصر مزرعه، قصر بهجی و باغ رضوان افتخار حضور داشت و دو وهله آن هنگام نزول آیات حضور داشته و به زیارت آن سیمای پر عظمت و منظر شوکت و سلطنت الهیه فائز شده است. ایشان درباره تنزیل آیات چنین اظهار نمود که "وجه مبارک برافروخته بود و گاهی دست مبارک را حرکت می دادند ... میرزا آقا جان با سرعت فوق العاده تحریر می نمود ... آیات گاهی به تغنی و گه به هیمنه و در هر موردی به اقتضای آن از فم اطهر جاری می شد مثلاً در مناجات لحن تغنی ملکوتی جلوه گر بود و در خطاب قدرت عظیمه رب الارباب مشهود".

هنگام تشریف روز عید رضوان در قصر بهجی در اطاق مبارک جنابان عندلیب و حاجی ابوالحسن و سمندری در محضر مبارک حضور یافتند و مورد عنایات مبارک قرار گرفتند و به تلاوت لوح سلطان با نهایت هیمنه و عظمت پرداختند.

پس از آن فرمودند " طراز افندی برخیز از این گلها به هر یک، یک دانه بده" گل سرخها را از باغ حنینه آورده بودند. پس از اطاعت دستور مبارک فرمودند، سهم ما را هم بده، بعد فرمودند، خودت هم یکی بردار، بعد حضار را با بیان فی امان الله مرخص فرمودند.

جمال اقدس ابهی ایام آخر حیات دنیوی خویش را طی می فرمودند و در روز یازدهم نقاهت مجاورین و زائرین را مأذون به زیارت فرمودند، آخرین تشریف جناب سمندری در قصر بهجی در ایام نقاهت مبارک صورت گرفت و جمال مبارک با منتهای ضعف قسمتی از آیات کتاب مستطاب اقدس را دربارہ صعود خود تلاوت فرمودند و با ذکر فی امان الله حاضرین را مرخص فرمودند.

پس از وقوع مصیبت کبری و صعود نیر آفاق طلعت میثاق زائرین را مرخص فرمودند ولی به جناب سمندری اذن اقامت بیشتر عطا شد.

در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶ شمسی) سفر دوم ایشان به ارض مقصود فراهم شد و با گروهی از زائرین مدت چهار ماه تشریف یافت و این سفر و دو سفر دیگر در حضور حضرت عبدالبهاء مسیر زندگی ایشان را دگرگون کرد و ایشان را از آن پس از وطن معهود و خانه و زندگی آرام دور و مهجور ساخت و در راه خدمت امر پروردگار آواره و سرگشته کوه و صحرا و شهر و دیار نمود و مورد عنایات لانهایه حضرت مولی الوری واقع شد و برای بار سوم در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) که ارض اقدس تحت تضحیقات شدید بود ایشان را احضار فرموده در نهایت لطف از خدمات خاندان سمندر تقدیر فرمودند. سپس احبای قزوین را با احبای آمریکا در مقام مقایسه قرار داده فرمودند آنها متحد و متفق و هم عقیده اند باید از جمیع احباء عهد بگیری که با هم عهد و میثاق ببندند و بیعت کنند. با هم دوست باشند و بدی یکدیگر را ابدأ نگویند. این مأموریت فی الحقیقه بیعت با مرکز عهد و میثاق بود و وی را همراه آقا میرزا علی اکبر رفسنجانی همراه کرده. فرمودند " تو این سفر را از طرف من می روی باید کسی که از جانب من می رود مثل من باشد، به انجذاب و اشتعال عظیم، باید آیت کبری باشد، همین که مستبشر به بشارت الله شدی تأییدات ابهی با تست، و باید چنان اشتعالی بیندازی که به وصف نیاید، و مثل کره نار به هر جا وارد شوی".

این سفر که با جناب رفسنجانی صورت گرفت تجارت و زندگی مرفه را فراموش نمودند و برای ابلاغ پیام مبارک به اطراف و اکناف بحرکت آمدند و

کلیه نقاطی که احباء در ایران و ترکستان و قفقاز سکونت داشتند بازدید نموده و امر مبارک را اجرا نمودند.

در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) برای بار سوم افتخار تشریف یافت طلعت میثاق فرمودند، در این سفر موفق به امور عظیمه گشتید و مظهر الطاف ربانیه گردیدید.

پس از مرخصی و مراجعت جناب سمندری برای اصرار معاش به تجارت پرداخت. طرازیه خانم به اداره مدرسه توکل بنات سرگرم بوده و ضمناً به اداره امور منزل و پذیرایی مستمر از زائرین و مبلغین و متحریران حقیقت قائم بود. در سال ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) طرازیه خانم به معیت فرزند خود مهدی خردسال به حضور مبارک حضرت عبدالهبا مشرف گردید و طلب تأیید برای همسرش نمود و در نتیجه باب معاشرت با یار و اغیار و اعیان و عوام باز شد خدمات تبلیغی و کلاسهای درس اخلاق در منزلشان دایر بود و جناب سمندری در محفل روحانی عضو و سالها وظیفه منشی را عهده دار بودند و گاه گاه به سفرهای کوتاه مدت تبلیغی می رفتند. پس از صعود حضرت مولی الوری بر عهد غصن ممتاز مستقیم و استوار بود و بدستورات صادره حضرت ولی امرالله می پرداخت.

در سال ۱۹۴۰ میلادی (۱۳۱۹ شمسی) افتخار تشریف یافتند و هیکل اکرم تأکید می فرمودند احبای ایران قیام به هجرت کنند در این سفر جناب سمندری اشاره به تحلیل قوای جسمانی خود نمودند ولیکن مولای حنون فرمودند که دوره اول خدمات شما خاتمه یافته و حال دوره تازه ای آغاز خواهد شد.

پس از مرخصی از حضور مبارک، محفل روحانی ملی لجنه ای برای تشویق احباء به مهاجرت تشکیل داد و آن لجنه در رفع مشکلات مهاجران قدمهای مؤثری برداشت. در سال ۱۹۴۴ میلادی (۱۳۲۳ شمسی) در آذربایجان توقیعی بنام ایشان صادر شد که برای خنثی کردن فعالیت اهل نفاق به شیراز حرکت نماید. فی الفور از آنجا به شیراز عزیمت کرد و فقط یک شب در زنجان با همسر خود بود و اقامت ایشان در شیراز بیش از سه سال بطول انجامید و خدمتی که در این مدت انجام دادند مورد تقدیر و عنایت مولای حنون قرار گرفت. در سال ۱۹۴۷ میلادی (۱۳۲۶ شمسی) که در فارس اقامت داشت طرازیه خانم به ملکوت ابهی صعود نمود.

جناب سمندری در سال ۱۹۵۱ میلادی (۱۳۳۰ شمسی) به مقام ایادی امرالله

منصوب شدند و از آن به بعد به اقطار و اکناف دنیا سفر نمود. در آغاز این سفر سرکار فاطمه خانم افنان، اصل کتاب ایقان را بوسیله ایشان به ساحت ارض اقدس رسانید. در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) و آغاز نقشه جهاد کبیر اکبر در کنفرانس بین القارات کامپالا شرکت جست و با جناب بنانی ایادی دیگر امرالله اسفار تبلیغی نمودند. در همان سال برای اجرای کنفرانس امریکا و افتتاح مشرق الاذکار حضور یافت آنگاه در کنفرانس استکهلم و پس از آن به آلمان رفت و در همان سال در کنفرانس قاره ای هند حضور یافته و به سخنرانی پرداخت و تا آخر سال به امارات خلیج فارس کویت و یمن و عدن رفتند و سپس بدستور مبارک در خراسان اقامت گزیدند. در آوریل سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) برای شرکت در انجمن شور روحانی بحرین وارد آنجا شده و در آن تاریخ اولین اعضا، شبه جزیره عربستان انتخاب شدند و وصول این بشارت سبب سرور هیکل مبارک گشت.

در عراق خبر صعود مبارک سبب تأثر شدید ایشان شد و برای تشییع عرش مبارک عازم لندن شدند و حضرات ایادیان پس از انجام مراسم تشییع رهسپار ارض اقدس شدند و برای حفظ و صیانت امرالله و ادامه نقشه ده ساله به مشورت پرداختند و نه نفر از آن حضرات، هیئت ایادی مقیم ارض اقدس شدند و هر یک از جمله جناب سمندری به انجام امور ناتمام می پرداختند و اقدامات لازم برای انتخاب اولین بیت العدل اعظم الهی در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) را مینول می داشتند. جناب سمندری تا آخر سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) در ارض اقدس مانده و از آنجا به ترکیه، کامپالا، اسامارا و مصر سفر نموده در کانونشن اقلیمی مصر شرکت جستند و از آنجا به جاکارتا و هند و پاکستان رفتند و در اواخر سال ۱۹۵۸ میلادی (۱۳۳۷ شمسی) شهرهای داخلی ایران را زیر پا گذاشتند و به اتفاق میرزا احمدخان صمیمی به هند و پاکستان توجه نمودند و بعد کشورهای آسیای جنوب شرقی را بازدید کردند. در سال ۱۹۶۲ میلادی (۱۳۴۱ شمسی) به همراهی جناب علی نخجوانی از قبرس، شهرهای ترکیه، امارات خلیج فارس و پاکستان دیدن کردند.

جناب سمندری در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) در جشن مثنوی اظهار امر مبارک در سالن آلبرت هات لندن با حضور ۶۰۰۰ نفر از یاران حضور یافتند و به سخنرانیهای مهیج پرداختند. ایشان در سال ۱۹۶۷ میلادی (۱۳۴۶ شمسی) در جشن مثنوی نزول الواح سورة الطلوك، با حضور نمایندگان

امرالله در ارض سیر در احتفالی در آمریکا در حضور ۳۰۰۰ نفر یاران به سخنرانی پرداخته و با بیاناتی مهیج خود احباء را به وجد و سرور آوردند که با کف زدنهای ممتد از معظم له سپاسگزاری نمودند. از آنجا بدون توجه به سردی هوا عازم آلاسکا شدند و به تشویق احبای آن دیار پرداختند. در سال ۱۹۶۸ میلادی در احتفال منوی ورود جمال مبارک به ارض سیر حضور یافتند و پس از اختتام این حفله روحانی در دوم سپتامبر همان سال به ملکوت ابهی صعود فرمودند.

۲۲۲_ سمندری (طرازیه خانم فرهادی)

طرازیه خانم در خانواده شهیر فرهادی در تاریخ ۱۸۷۶ میلادی (۱۲۵۵ شمسی) در قزوین متولد شد و در هفت سالگی حلیمه خاتون را از دست داد و زیر نظر جد و جدّه بزرگوارش تربیت یافت، فارسی و عربی آموخت و در ۲۱ سالگی با جناب میرزا طرازالله سمندری ازدواج نمود. طرازیه خانم با رخی گشاده دستور حضرت مولی‌الوری را به جناب سمندری (می‌خواهم ترا برای تبلیغ به ایران بفرستم نه تجارت) قبول نمود و این لوح مبارک در اواخر سفر به افتخارش عزّ نزول یافت:

یا امة الله المنجذبه به نجات الله، جناب طراز سرگشته اقلیم شیراز است و در موطن حضرت اعلی به آهنگی بدیع در نغمه و آواز، یا وجودنهایت مهربانی با اهل و آل در سبیل محبت الله آواره اقلیم و دیار گشته و تبلیغ امرالله می‌نماید فی الحقیقه سبب سرور من است ولی البته در شما دوری و مهجوری سخت است و دشوار. امیدوارم که این فراق سبب وصال ابدی گردد و این بُعد علی قرب سرمدی شود. هر دو مانند دو ورقا در اریکه ثنا بر سدره منتهی لانه و آشیانه نمائید و به تقدیس و تنزیه خداوند یگانه پردازید. اصل وصل و لقا اینست که بی پایان است و نهایت ندارد و الا هر وصالی را فراقی محتوم و مقرر و هر اتصالی را انفصالی عاقبت معین و مسلم است. شکر کنید خدا را که چنین وصالی مقدر فرموده که جاودانی است و شادمانی است و کامرانی و علیک البهاء الابهی. ع ع

سرکار طرازیه خانم هر چند درس دادن به کودکان را در منزل مانند ملا باجی‌های قدیم نفرت داشت معهذا بنا به خواهش منسوبین علاوه بر تبلیغ امرالله تدریس به چند دختر را آغاز کرد و پس از آنکه میرزا نصرالله خان

محقق الدوله ریاست پست قزوین را عهده دار شد بنا به تأکید طرازیه خانم و همکاری جناب آقا میرزا عبداللّه معلم و صوابدید محفل مدرسه دخترانه‌ای در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) تأسیس شد و این لوح مبارک به افتخار وی عزّ نزول یافت:

قزوین امة اللّٰه المنجذبه طرازیه حرم آقا میرزا طراز اللّٰه علیها بهاء اللّٰه الابھی
هو اللّٰه

ای ورقه رحمانیه نامه تو رسید و عجز و نیازت در آستان مبارک روحی لاجبانه الفدا مقبول گردید الطاف بی پایان از هر جهت شامل حال تو گردید و عون و عنایت حضرت رحمن در حق تو کامل شد. به خدمتی که قیام نمودی مقبول است زیرا در دبستان بنات ادیب مبحث اللّٰه شدی و درس مقامات توحید می دهی البته موفق خواهی گشت و فاتحة اللطاف خواهد شد ... ع ع
دبستان بنات به علت آغاز جنگ جهانی اول موقتاً تعطیل شد. طرازیه خانم از این فرصت استفاده نمود و به زیارت حضرت مولی الوری تشرف یافت و مورد عنایات آن حضرت و حضرت ورقه علیا قرار گرفت.

خلاصه ایشان مدت ۱۹ سال با کمال جدیت و فداکاری به خدمات اجتماعی و فرهنگی و امری ادامه داد و در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) حسب الامر محفل روحانی به آذربایجان رفت و به عضویت لجنت ترقی اماء الرحمن و خدمات اطفال منصوب شد و در قصبه اسکو مدرسه‌ای با مدیریت گوهر خانم روشنی تأسیس نمود.

در سال ۱۹۴۰ میلادی (۱۳۱۹ شمسی) به اتفاق همسر خود افتخار زیارت ارض اقدس و تشرف به حضور حضرت ولی امر اللّٰه را یافت و ۵۰ روز از خوان نعمت برخوردار بود و سرانجام در سال ۱۹۴۶ میلادی (۱۳۲۵ شمسی) در سن ۷۱ سالگی در زنجان به ملکوت ابھی شتافت.

۲۲۳_ سمندری (هزیز اللّٰه خان)

جناب مهندس عزیزاللّٰه خان سمندری فرزند جناب میرزا عنایت اللّٰه در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) در قزوین بدنیا آمد و پس از اتمام تحصیلات ابتدائی عازم طهران شد و در مدرسه تربیت ادامه تحصیل داد. او از زمره دانشجویانی بود که هر ساله دولت ایران برای آموختن علوم عالیّه به اروپا اعزام می داشت. پس از اخذ گواهینامه عالی مهندسی به ایران مراجعت نمود و در

کارخانجات قند استخدام شد. بنام بهائی شهرت داشت و به پاکدامنی و صداقت در بین اولیای امور مشارالینان شد و یک بار نیز مأموریت یافت تا برای خرید کارخانه‌های جدید قند به اروپا سفر کند.

ایشان در هر نقطه کشور که به ریاست کارخانه منصوب بود با آراستگی به حسن اخلاق و صداقت و امانت به تبلیغ امر مبارک می‌پرداخت. مدت ۴ سال به عضویت محفل روحانی طهران انتخاب شد و ضیافت نوزده روزه را به نحو احسن اداره می‌نمود و بطور دقیق در ساعت معین با تلاوت مناجات جلسه را افتتاح می‌نمود. از خدمات دولتی کناره گرفت و وقت خویش را وقف خدمت امر جمال‌اقدس ابهی نمود و پس از آنکه مولای توانا حضرت ولی‌امرالله نقشه جهاد کبیر اکبر را اعلام فرمودند با سرکار بهیه‌خانم همسر گرامی خود به ترکیه هجرت نمودند و شهر ازمیر را فتح نمودند و به خدمات شایان نایل و مفتخر شدند.

متأسفانه اقامت ایشان دیری نپائید و بیش از یکسال و نیم تجاوز نکرد و بغتاً در جوانی با یک دنیا شور و شوق رخت از این جهان بریست و به ملکوت ابهی راجع شد. حضرت ولی‌امرالله از فقدان ایشان متأثر شده به سرکار بهیه‌خانم متذکر شدند که در هنگام ضرورت و کسب طلب تأئید به روح آن فقید سعید توجه کند و استمداد طلبید.

۲۲۴_ سهراب (سرهنگ عنایت‌الله)

جناب سرهنگ سهراب در خانواده‌ای مؤمن بدینا آمد. پدر ایشان حاجی زین‌العابدین بود. این بزرگوار در جوانی به امر مبارک جمال‌اقدس ابهی اقبال نمود و تحت فشار علماء سوء و آزار خانواده قرار گرفت. خانه‌اش سه بار دستخوش هجوم اراذل و اوباش و رجاله‌ها شد. اموالش بتاراج رفت و خود، همسر و فرزندان به سختی و مشقت دچار شدند. در لوح مبارکی که از یراعه حضرت مولی‌الوری به افتخار ایشان عز نزول یافته و آنان را مورد نوازش و عطوفت قرار داده این مشقت را که گریبانگیر آنان بود را بصولت زمستان تشبیه فرموده‌اند که به خرمی بهار و سرسبزی باغ و بستان منتهی می‌گردد و با این بیان مبارک به آینده‌ای در رفاه و آسایش امیدوار گشته‌اند، باری حاجی زین‌العابدین پس از گذراندن سالیان پر مشقت و زیارت لوح مبارک عازم کربلا شد و از آنجا به حضور حضرت عبدالجباء شتافت و چند ماه افتخار تشرف داشت و از بیانات

مبارک آن حضرت کسب فیض نمود.

جناب سرهنگ سهراب که در کودکی ناظر تالان و تاراج خانه بود در نوجوانی و در غیاب پدر مسئولیت اداره منزل، حمایت مادر و سه برادر خردسال را به عهده داشت و در اثر غارت و چپاول بسختی امرار معاش می نمود و تمام این حوادث را در خاطرات روزانه خود ثبت می نمود. وی از لحاظ جسمانی ضعیف و ناتوان ولی روحیه قوی و ایمانی راسخ داشت و با این کیفیت بر مشکلات قایق شد.

سرهنگ سهراب در ۲۵ سالگی به خدمت در ارتش دعوت شد و چون به صداقت و امانت وی مطمئن شدند وی را در دفتر ستاد بکار گماشتند.

ایشان از ابتدای جوانی با اشتیاق و انجذاب خدمات امری می نمود و سالها به عضویت محفل روحانی اصفهان انتخاب شد و به اسفار تبلیغی در داخل کشور پرداخت. این خدمات روحانی بیش از ۴۰ سال ادامه یافت و حضرت عبدالبهاء خدمات ایشان را در شئون مختلفه امر و خصوصاً در مورد تبلیغ قبایل و ایلات تمجید فرموده اند. در سال ۱۹۳۹ میلادی (۱۳۱۸ شمسی) از طرف ارتش به اروپا اعزام شد و در این سفر قصد آن را داشت به ارض اقدس مشرف شود و به زیارت حضرت ولی امرالله فائز گردد ولی اوضاع آشفته فلسطین مانع این تشریف گشت و آن حضرت ایشان را تشویق به ملاقات احبای اروپا، فرانسه و انگلستان فرمودند و پس از اتمام اسفار تبلیغی اروپا از ماریون جک، مهاجر صوفیه به لغارستان نیز دیدن نمود. چندی بعد که وضع سیاسی فلسطین آرامش یافت به افتخار تشریف نایل گردید و در مراجعت با اشتعالی بیشتر به خدمت امرالله پرداخت.

جناب سرهنگ سهراب شخصی حلیم و سلیم و متواضع بود. لسانی فصیح داشت و به تبلیغ امرالله و تربیت جوانان اصفهان همت می گماشت و به تألیف کتب و مقالاتی نایل شد و در سال ۱۹۶۸ میلادی (۱۳۴۷ شمسی) دارفانی را وداع گفت و به ملکوت جاودانی شتافت.

۲۲۵_ سیاح (ملا آدی گزل)

جناب سیاح از اهل مراغه بود و نامش ملا آدی گزل می باشد. وی افتخار آن داشت که مدت دو ماه بجای سید حسن برادر سید حسین عزیر در التزام مبارک در ماکو باشد و به انجام خدمات آن هیکل مظهر مشغول گردد وی مورد

عنایت حضرتش قرار گرفته و به لقب سیاح مفتخر و متباهی شد. سپس زیارتنامه شهدای اصحاب قلعه را به وی مرحمت نموده فرمودند، برخیز و با کمال انقطاع در لباس درویشی به مازندران برو و از طرف من مکان مقدسی را که اجساد مطهر شهدا را در برگرفته زیارت کن در نزدیکی آنجا کفشهای خود را بیرون بیاور و با صوت بلند آنان را صدا کن و با کمال خضوع در آن مقام مقدس طواف کن و از مدفن قدوس و ملاحسین مشتی خاک برایم بیاور.

سیاح حسب الامر مبارک دستورات مذکور را اجرا نمود و در روز شهادت ملاحسین ۹ ربیع الاول ۱۸۴۹ میلادی (۱۲۲۸ شمسی) مراسم زیارت بجای آورد. سپس به طهران رفت. در آن هوای سرد و برف شدید با لباس کهنه و پاره مانند درویشی خود را به عبائی پیچیده در حالی که پایش برهنه و مویش آشفته ولی با قلبی مشتعل به نار محبت الله به شرف لقای جمال مبارک فائز شد. جناب سید یحیی دارابی بمحض شنیدن ورود سیاح بی اختیار به منزل جمال اقدس ابهی شتافت و خود را به اقدام سیاح که تا زانو گل آلود بود انداخت و آنها را با نهایت شوق بوسید. سیاح چندی در تبریز زندانی شد ولی با وساطت عبدالله خان نوری خدمتکار مظفرالدین میرزا ولیعهد آزاد شد.

جناب عباس شاهقلی در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) تولد یافته و از وکلای ممتاز، مؤمنین و فداکار در عصر تکوین می‌باشد. قبل از ایمان به امرالله جمعی از احبای رشت با توجه به مقام و منزلت و فصاحت کلام ایشان و اینکه برای احقاق حق موکلین خود حتی محکومینی که وی وکیل تسخیری آنها می‌شد اقامه دعوی می‌نمود و پیروزیهای غیرقابل تصور کسب می‌نمود، بر آن شدند که این سرهنگ شهربانی وکیل بلندنظر و سخنان شجاع را در ظل امرالله داخل سازند. نظر آنان صائب بود و با ایشان مراوده و معاشرت آغاز کردند و به مذاکرات امری پرداختند و وی با استعداد فطری و روشن بینی به مطالعه آثار مبارک پرداخت و به حقانیت جمال اقدس ابهی معترف گشت. قلبش به نور ایمان روش شد و به فوز ایمان نایل گشت و با کمال خلوص و فداکاری در راه خدمت امر جمال اقدس ابهی قیام کرد و تعالیم مبارک را برای حل مسائل اجتماعی بکار بست و نظریاتش در جریان تشکیلات امری بسیار مفید و مؤثر بود.

جناب شاهقلی سالها عضویت محفل روحانی ملی را عهده دار و به سمت منشی محفل وظایف مربوطه را انجام می‌داد و با پشتکار و صمیمیت، خلوص و فداکاری و وفا به عهد الهی و اتکاء و اعتماد به تأییدات پروردگار تا نیمه‌های شب بکار می‌پرداخت.

اولین نقشه مهاجرت را که حضرت ولی امرالله برای احبای ایران طرح فرمودند به نام نقشه ۴۵ ماهه شهرت داشت. چون مهاجرین قیام به مهاجرت کردند و گاهی دچار مشکلات می‌شدند لذا از ایشان کسب تکلیف می‌نمودند و ایشان آنان را ارائه طریق نموده راهنمایی‌های صحیح به آنها می‌داد و خود مستمراً نقاطی را که مهاجرین مستقر شده بودند سرکشی می‌نمود و قوت قلب به آنان ارزانی می‌کرد. او در سال ۳۵-۳۴ شمسی (۱۹۵۵-۵۶ میلادی) در موقع بروز غائله فلسفی، مراقب بود صدمه‌ای به احباء وارد نیاید و در این مورد نیز موفقیت‌هایی یافت.

جناب شاهقلی در توسعه و انتشار کتب امری و الواح توجه زیاد معطوف می‌داشت و مؤسسه انتشارات امری را تقویت می‌نمود لذا در آن زمان کتب بسیاری چاپ و منتشر شد. وی برای سرگرمی خود به مطالعات گیاه‌شناسی

می پرداخت،

ایشان با عشق و علاقه‌ای وافر و با قدرت بیان به تبلیغ امرالله و هدایت نفوس می پرداخت. سرانجام در سال ۱۹۶۷ میلادی (۱۳۴۶ شمسی) در اثر سکنه مغزی به حال اغماء فرو رفت و دیگر برنخاست جهان تاریخ را ترک گفت و به ملکوت روشن ابهی عروج کرد.

بیت العدل اعظم صعود آن خادم مخلص و برازنده امرالله را به یازماندگان تسلیت فرمودند و در اعتاب مقدسه برای ایشان به دعا پرداخته طلب مغفرت کردند.

۲۲۷_ شبلی (شیخ محمد)

جناب شبلی در اصل عرب و پدر جناب محمد مصطفی بغدادی بود. در بغداد شهرت و اشتهار زیاد داشت و به حضرت طاهره ارادت شدید می ورزید و یکی از افرادی بود که ظهور مبارک را به اهالی عراق اعلام داشت و رایت امرالله را بلند کرد و جمع کثیری از عرب و عجم را هدایت نمود.

۲۲۸_ شعبان (مشهدی)

جناب مشهدی شعبان، مرشد زورخانه‌ای بود که جناب سررشته دار در آنجا ورزش می کرد و برادرش ابوالقاسم تنومندترین پهلوان آن زورخانه بود و همه در پیشش لنگ می انداختند. مشهدی شعبان مرشد، ضرب می نواخت و اشعار حماسی مرسوم در زورخانه‌ها را می خواند و پهلوانان را تهییج می نمود. وی بر اثر انفاس طیبیه جناب سررشته دار در ظل امرالله داخل شد و باسواد کمی که داشت اشعار شعرای بهائی را می گرفت و از بر می کرد و برای ورزشکاران همراه با ضرب می خواند. عاقبت ایمانش بر ملا شد ولی چون ابوالقاسم در آنجا صاحب اختیار بود از برادرش مرشد جانبداری می کرد. چون از ابوالقاسم حساب می بردند، شکایت نزد یکی از علما بردند که شعبان مرشد در مکان پاک و مقدس زورخانه بجای خواندن اشعار حماسی فردوسی یا در وصف امیرالمؤمنین از غزلیات بایبان می خواند و روی این اصل مشهدی شعبان مرشد را بخانه آخوند بردند. آخوند از تبری کردن وی عاجز شد زیرا رگ لوطی گری شعبان بحرکت آمد بروی زانو نشست دست خود را مرشدوار سمت آخوند دراز کرد و گفت حضرت آقا از چه مرا می ترسانید. من از وقتی که حق را شناختم هر بلائی را بخود خریدم

و برای وی آیه‌ای از قرآن خواند. ناگهان آخوند از جا برخاست و به اندرون رفت دقایقی بعد خادم وی گفت معده آخوند پیچش و اسهال گرفته و هر دقیقه آفتابه در دست دارد. شعبان گفت یک آیه قرآن او را به این روز انداخت اگر بیشتر می‌خواندم حتماً سخته می‌کرد.

از یراعه حضرت عبدالبهاء این لوح به افتخار وی عزّ نزول یافت:
ای شعبان معظم جمیع ماه‌ها حتی رمضان و محرم فدای تو باد گویند شعبان ماهی است که تقسیم رزق در آن شده امیدوارم که تو سبب تقسیم رزق روحانی گردی و مانده رحمت کبری که سبب حیات جاودان است و باعث حصول روح و ریحان و علیک التحیة و الثناء. ع ع
(مصابیح هدایت جلد سوم صفحه ۵۲۸)

۲۲۹- شفیع (ملا)

جناب ملا شفیع یکی از مؤمنین اولیه عهد اعلی بود. وی با جناب رضی‌الروح مستمراً در تماس بود و گزارشات ایشان را به ارض اقدس می‌فرستاد.

۲۳۰- شمس الضحی (امه الله)

این خانم منجذب به نفحات الهی مادر حرم جناب سلطان‌الشهدا است و نامش خورشیدبیگم می‌باشد و صبیبه حاجی سید محمدباقر معروف به امیرالعلمای اصفهان بود. وی در طفولیت والدین خود را از دست داد و در آغوش مادر بزرگ خود به کسب علوم و معارف دینی پرداخت و با جناب آقا میرزا هادی نه‌ری ازدواج نمود و هر دو از نفحات قدسیه جناب سید کاظم مشام معطر داشتند و در کربلا از محضرش بهره‌مند می‌شدند. در کربلا بمجرد استماع ندای امر فریاد بلی برآورد و با جناب طاهره و ورقه‌الفردوس خواهر جناب باب‌الباب آشنا شد و تبلیغ امر مبارک آغاز کردند. علماء سوء که به تکفیر جناب طاهره پرداخته بودند بگمان اینکه در خانه شمس‌الضحی است به منزل او حمله بردند و چون جناب طاهره خود را معرفی کرده بودند رجاله‌ها خانه شمس‌الضحی را ترک گفتند.

باری ایشان به اتفاق سایرین به بغداد رفته در منزل جناب آقا شیخ محمد شبل اقامت نمود ولی بر اثر کثرت مرآوده به محل دیگر منتقل شدند و به تبلیغ و اعلاء کلمة الله پرداختند و سه ماه بدستور حکومت در منزل مفتی سکونت یافتند و پس از وصول فرمان مرخصی از طرف سلطان عثمانی عازم ایران شدند.

در کرمانشاه بجای آنکه مقدم مخدّرات را گرامی دارند به تاراج اموالشان پرداختند ولی برعکس در همدان در ماه توقف داشتند و زنان و شاهزاده خانمها هر روز به ملاقاتشان می‌رفتند.

شمس‌الضحی به معیت جناب طاهره به قزوین رفت و به اتفاق شوهرش، جناب آقا میرزا هادی که از تشرف بحضور حضرت اعلی در ماکو مراجعت نموده بود، به اصفهان عزیمت نمودند و دخترشان با جناب سلطان‌الشهدا ازدواج نمود. پس از شهادت آن مظلوم حکومت به سراغ شمس‌الضحی رفت و وی را زیر لگد بقدری کوبیدند که نفسش قطع شد و آن حاکم بی‌شرم به همسر خود خطاب کرد امیرزاده بیبا و ببین و تماشای فاطمه زهرای بهائیان نما. برادر وی که به زهد و تقوی شهرت داشت، با اصرار زیاد وی را از چنگ آن ظالم خارج کرد و برای اینکه از ضوضای عوانان رهایی یابد وی را به مشهد برد و خود تمام روز به زیارت و دعا و مناجات پرداخت. شمس‌الضحی در خانه تنها با مخدّرات احباب راه یافت و آنان از کلام بلیغ و فصیح ایشان بهره مند می‌شدند. روزی که برادر همه‌امه‌ای شنید خواهر خود را به اصفهان برد و در خانه دخترش منزل داد و چون بیم آن می‌رفت که در رنج و بلا گرفتار شوند به اراده مبارک دستور حضور به سجن اعظم صدور یافت. شمس‌الضحی و حرم سلطان‌الشهدا و فرزندانش به ارض اقدس وارد شدند و در نهایت روح و ریحان بسر می‌بردند. فوت آقا میرزا عبدالحسین فرزند سلطان‌الشهدا و خصوصاً صعود نیر آفاق بنیاد حیاتش را متزلزل ساخت بستری شد و دمی ساکت نبود و به ترتیل آیات و مناجات مشغول بود تا از این ورطه خاک به جهان پاک شتافت.

۲۳۱_ شهیدزاده (عباسی)

جناب عباس شهیدزاده فرزند جناب شیخ علی اکبر قوچانی می‌باشد. وی پس از تکمیل تحصیلات مقدماتی به فرانسه اعزام گردید و تحصیلات عالی نمود و رشته مهندسی را پایان رسانید. در ایران، کارخانجات نخ‌ریسی و نساجی و کنسروسازی خدمت کرد، در شهرستان شاهی چون در اثر سوء استفاده متصدیان کارخانه هر ماهه ۳۵۰ هزار تومان متضرر می‌شد لذا ایشان را که جوانی روشنفکر بود و در بین اولیای امور به درستی و امانت موصوف بود به ریاست کارخانه منصوب نمودند و ایشان در مدتی کوتاه نه تنها از ادامه ضرر کارخانه جلوگیری نمود بلکه هر ماه ۲۵۰ هزار تومان نیز سود عاید آن نمود. آنانکه

منافعشان دچار خطر شده بود ایشان را در دریای شمال با ضربات بکس فلزی غرق نمودند و به شهادت رسانیدند.

۲۲۲ - شیخ الاسلام بوانات (حاجی سیدملا اسمعیل)

جناب شیخ الاسلام در اثر استماع بیانات جناب وحید در بوانات به فوز ایمان نایل شد وی در بین راه قریه خود در داخل خیمه‌ای ملایق را دید که با صاحب خیمه به گفتگو پرداخته. ملایق از طرف زین العابدین خان حاکم، مأموریت داشت از نیریز به شیراز رود. وی اسبی مجهز و آراسته که بر در خیمه بسته بود سوار شد و با شجاعت و قوت قلب شمشیر خود کشید و به صاحب خیمه گفت این شخص رذل را که از حضرت صاحب الزمان فرار کرده دستگیر کن. افرادی که در خیمه بودند دستهای ملایق را بستند و سررسمان را به شیخ الاسلام دادند. وی اسیر خود را پیاده یدک می کشید و در نیریز بوسیله حاجی اکبر کدخدا در اختیار جناب وحید گذارد.

۲۲۳ - شیخ الرئیس (ابوالحسن میرزا)

جناب ابوالحسن میرزا در سال ۱۸۴۸ میلادی (۱۲۲۷ شمسی) در تبریز بدنیا آمد. وی فرزند محمدتقی میرزا حسام السلطنه فرزند فتحعلیشاه بود. نام مادرش خورشیدیگم بود. وی خانمی دانشمند و خوش مشرب بوده و بطوریکه خود اشاره نموده، به پیروی از مادرش به امر مبارک ایمان آورد. از طرفی مستشارالملک و دو برادر موتمن الدوله و مؤتمن السلطنه که از مخلصین اهل ایمان و از بزرگان اهل دیوان بوده‌اند، سبب اقبال ایشان به امر مبارک شده‌اند. وی حتی المقدور ایمان خود را برملا نمی کرد. حضرت عبدالبهاء در این موارد به احباء توصیه می فرمودند که افراد سرشناس و بزرگانی که به امر مبارک ایمان می آوردند را شهرت ندهید و مکتوم دارید.

باری شیخ الرئیس در کودکی تحصیلات خود را از خواندن قرآن آغاز نمود و بعد به فراگرفتن زبان فارسی و صرف و نحو پرداخت. در محضر علمائی چند به تکمیل ادبیات و علوم ریاضی و حکمت و کلام و فقه و اصول کسب علوم نموده به شیخ الرئیس ملقب گشت و با وجودیکه خود بفرآگرفتن و آموختن علوم ادبی علاقه زیاد داشت بستگانش پس از فوت پدر وی را به مدرسه نظام گذاردند.

ابوالحسن میرزا شخصی خوش مشرب، شوخ طبع و دارای قریحه شعر بود و

حیرت را تخلص خود کرده بود. در سفر خراسان قوام‌الملک شیرازی که نایب‌التولیه آستان قدس رضوی بود لباس شاهزادگان را از تنش خارج ساخت و با عمامه و ردا ملبس به لباس اهل علم شد. سفری به عتبات عالیات کرد و از حاجی میرزا محمدحسن مجتهد شیرازی اجازه اجتهاد گرفت و در نزد عموم معزز و مورد تکریم و احترام بود و چندین بار به مکه معظمه رفت و بطواف کعبه پرداخت.

پس از آنکه آصف‌الدوله سر کار آمد چون از او مکدر شده بود به قوچان رفت و در پناه شجاع‌الدوله که به امر مبارک ایمان داشت قرار گرفت و در آنجا لوحی به افتخارش عز نزول یافت که قلبش را به اهتزاز آورد و قصیده مفصل تمشی کن تماشا کن را که مطلع آن اینست "نگاری آمد از بیدا زرویش نور حق پیدا - جهان بر حسن او شیدا تمشی کن تماشا کن" انشاء نمود که معرف بهجت و سرور خاطر وی بود و همین قصیده را دشمنانش تکثیر کردند به تکفیرش پرداختند و به این سبب عازم عشق‌آباد شد و همین که به مشهد مراجعت نمود تحت نظر شد و به کلات نادری تبعید گردید و پس از استخلاص با اهل بیت به عشق‌آباد رفت و در شهرهای مختلف ترکستان و قفقاز با احباب بطور محرمانه ملاقات می‌نمود. سفری دیگر به اسلامبول رفت و با سلطان عبدالحمید ملاقات نمود و مورد اکرام وی قرار گرفت سپس به فلسطین رفت و به منزل متصرف عکا وارد شد بزرگان محل به ملاقاتش شتافتند و حضرت مولی‌الوری نیز از وی دیدن فرمودند ولی وی توجه بمقام و منزلت مرکز میثاق نداشت و دو روز بعد به عنوان بازدید حضور مبارک مشرف شد و لحظاتی چند به تنهائی در محضر حضرت مولی‌الوری بود ناگهان رفتارش دگرگون شد و از آن پس در منتها خضوع بود و این منظومه را انشاء کرد:

شهی که تاج وی از من اراده‌الله است
 پس از جمال‌قدم بر همه جهان شاه است
 نصوص صفوت او بیشمار وزانجمله
 خصوص آیه انا قد اصطفیناه است
 گرانبهاست وجودش پس از صعود بها
 که وجه ابهی چون آفتاب و و ماه است
 چو اوست عید بها رب‌عالم است امروز
 سخن بلند و جبال خیال کوتاه است
 هر آنکه پیرو او رهسپار راه قسوم
 هر آنکه خصمش از راه راست گمراه است

حسود دل خورد و جان ز درد می گاهد
چرا که رنج حسد دلخور است و جانگاہ است
بغصن اعظم ما راست اعتصام که او
شکوه دارد چون کوه و خصم او گاہ است

هنگام مرخصی از حضور مبارک وی را مأمور به تبلیغ با رعایت حکمت فرمودند. سپس از ارض اقدس عازم هندوستان شد و در بمبئی در منابر به موعظه پرداخت و در نزد اهالی و بزرگان مملکت و سلطان محمدشاه احترامی بسزا یافت. در همه جا با احباب در نهایت حکمت معاشرت می نمود ولی متأسفانه به امور سیاسی دخالت می ورزید و به همین سبب به فرمان محمدعلیشاه مغلول و زندانی گردید و عریضه ای به شاه نوشت شاه وی را احضار کرد ملامتش نمود و آزادش ساخت. وی در سن کهولت در طهران سکنی گزید و در حدود ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) از دارفانی بجهان باقی شتافت.

۲۳۴_ شیدانشیدی (حاجی ابوالقاسم)

جناب شیدانشیدی در سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) در یزد بدنیا آمد. پدرش ملاعباس و مادرش زهراسلطان بود. وی در کودکی در مکتب ملاصادق تعالیم دینی را فرا گرفت و سی جزو قرآن را آموخت. از همان زمان طفولیت به تعزیه خوانی و شبیه سازی تعزیه علاقه مند بود و تماشای افرادی که با لباسهای رنگین بلباس امام حسین و شعر و دیگران درمی آمدند لذت می برد و طولی نکشید که شهرت یافت و یکی از معاریف شبیه گردانهای شهر شد و چون صوتش گیرا و حرکاتش دلنشین بود بازارش گرفت.

در ضوضای سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) پدرش ملاعباس که مردی نیک نفس بود اهل محله را نصیحت کرد که دست خود را به خون بهائیان آلوده نکنند و چشم داشتی به غارت اموالشان نداشته باشند.

شیدانشیدی دو سال به عتبات رفت و به تلاوت زیارتنامه در حرم حضرت سیدالشهدا پرداخت خاله اش وی را شتاخت و به خانه اش برد و در آنجا مجاور شد و در بالای گلدسته تلاوت اذان می کرد. پس از رجوع به یزد بکار نساجی ادامه داد و با یک نفر بنام میرزا محمدشابت شرقی که هر دو خوش صدا و خوش ذوق بودند آشنا شد و با هم عهد مودت بستند و روی قرآن قسم یاد کردند که با هم یکدل و یک زبان باشند. هر دو جوان با هم روضه خوان شدند و تمام اعیان و اشراف آنان را به روضه خوانی دعوت می کردند یکی از همکاران نساجی

میرزا یحیی با آنها مراوده داشت و یکبار آنها را به منزل جناب حاجی مالگیری هدایت نمود و این دو جوان در صدد بودند حاجی محمدطاهر را از عقیده خود برگردانند و آیات و احادیثی که حاجی به ایشان می‌گفت نمی‌پذیرفتند و چون نتیجه‌ای نگرفتند ارتباطشان با وی قطع شد.

روزی از صدای ناقوس کلیسیا به ذوق آمدند داخل شدند کشیشی به آنها خوش آمد گفت و شروع به صحبت کرد و تیشه به ریشه اسلام زد و آنها را مسیحی کرد و چندی بعد شخصی بنام سید عبدالرسول آن دو را برای روضه خوانی بخانه خود دعوت کرد حاجی محمدطاهر را که دیدند یکه خوردند و آیه نعوذبالله من الشیطان الرجیم را تلاوت کرده بگفتگو پرداختند و گفتند محمد که پیغمبر نبود او با شمشیر پیش می‌رفت مالگیری فهمید که کشیش به آنها کتاب ردیه داده و از اینرو از اسلام روگردان شده‌اند و گفت که معمولاً شمشیر برای فصل کردن است ولی شمشیر محمدی برای وصل کردن بکار رفته و عرب و عجم را بهم مربوط کرده و این از معجزات است. یک بار هم با جناب حاجی واعظ صحبت کردند و بیانات ایشان به اعماق وجودشان رخنه کرد و به تار و پود قلبشان اثر نمود و به ایمان خود اعتراف نمودند یا وجود این روضه خوانی هم می‌کردند.

روزی یاقر قمی هم می‌خواست شیدانشیدی را با پول تطمیع کند و چون زیر بار نرفت و ایمان خود را علناً اظهار می‌داشت بنای تکفیر گذاردند و در صدد قتل آندو برآمدند. شیدانشیدی بخانه حاجی مالگیری پناه برد و دید ثابت شرقی هم آنجاست. مالگیری هر دو را نیمه شب با همان لباس سبکی که داشتند در زمستان فرار داد و از مهلکه نجات یافتند. به فهرج رسیدند و منزل آقا میرزا رضا که زنش غیر بود وارد شدند و آن زن که نمی‌دانست آنها بهائی هستند مهریانی کرد و از آنها پذیرایی نمود. از آنجا عازم انار شدند و مشقات بین راه، بعد مسافت، خستگی و پیاده روی و زخمها و جراحات وارده از شترسواری هر دو را مستأصل کرده بود و دست به دعا برداشتند. عاقبت به انار وارد شدند محفل روحانی یزد هم حرکت آنان را طی نامه‌ای اعلام داشته بود. به محض ورود به منزل جناب صدر، میزبان آندو را درآغوش گرفت و خیرمقدم گفت، محبت احباب خستگی آنها را برطرف ساخت. مدت نه روز در احتفالات آنان شرکت نموده با صدای خوش خود به تلاوت مناجات و الواح می‌پرداختند و از استماع بیانات آنان لذت می‌بردند.

در بین راه کرمان هر جا که احباء را ملاقات می نمودند با استقبال گرم آنها خستگی راه زایل می شد و از خمودت بیرون می شدند و با روضه خوانی هم اسرارمعاش می کردند. در کرمان مهمان سردار شدند و خانمش رعایت احترام رواسی داشت و با موافقت سردار شبها در احتفالات منزل جناب کربلایی اسدالله شرکت می نمودند و از بیانات جناب حاجی واعظ کسب فیض می نمودند. سپس مدت چهل روز به شهرهای اطراف کرمان رفتند و گاهگاه به تبلیغ امر مبارک می پرداختند. پس از مراجعت به کرمان به گرمابه رفتند خانم سردار دو دست لباس کامل برایشان فراهم کرد و پس از آنکه شنیدند حکومت یزد تغییر کرده و آرامش برقرار شده هوای وطن کردند. در بین راه راهزنان هر چه داشتند گرفتند و با دست خالی دو رفیق از یکدیگر جدا شدند.

ثابت شرقی به جنوب رفت و شیدانشیدی راه یزد پیش گرفت و در سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) به خانه خود در یزد رسید و ابتدا همسر و برادر خود را به فوز ایمان مشرف ساخت و چون اعدا نقشه قتل وی را طرح نموده بودند به مدت چهار ماه به منشاء رفت و در مراجعت به یزد چندان مورد آزار نبود ولی روزی با پسرش محمود به حمام رفت اتفاقاً سیدحسین آنجا بود و با اشاره او ۲۴ نفر مشتریان گرمابه هر یک با وسیله ای، چوب، تخته، سنگ پا و لنگ تاب داده بجانش افتادند و آنهایی که وسیله نداشتند با مشت و لگد وی را بیحال کرده بدون آنکه او خود را آب بکشد از حمام بیرون کردند و محمود که بنای فریاد و فغان گذاشته بود با مشت به سینه نقش زمینش کردند. چهل روز گذشت چشم خود را باز کرد و متوجه شد در بیمارستان خوابیده است و پا و بدنش را بسته اند و هشت استخوان از دنده های شکسته اش را بیرون کرده بودند و شش ماه بعد از بیمارستان مرخص شد و نابینا گشت. دکترها به معالجه اش پرداختند ولی کاملاً شفا نیافت و شب کور شد و زخم زبان اعدا هم بر دردهایش می افزود. به جمال مبارک پناه برد و طلب شفا کرد حضرت عبدالبهاء را در عالم رویا دید که با وی مصافحه فرمودند و عنایت بسیار کردند.

در این مدت که اعیار از خرید پارچه هایش سرباز زده بودند برای مخارج زندگی همسرش مجبور شده بود انگشتر خود را بفروشد و صرف معاش نماید. پارچه ها هم روی دستش مانده بود. تاجری زردستی پیدا شد و پارچه ها را خرید و سفارش بیشتری به وی داد و این معامله هشت سال ادامه یافت و کارش بالا گرفت.

جناب میرزا عبداللّه مطلق به شیدانشیدی توصیه نمودند که به تعلیم درس اخلاق به اطفال بپردازد و با راهنمایی ایشان در مدت سه سال ۲۴۰ نفر از اطفال را تربیت نمود. سپس بدستور محفل روحانی یزد مأمور تبلیغ به اطراف شد همسرش به وی سفارش نموده بود پس از مرگم خودت باید حاضر باشی و مراسم دفن و کفن مرا بجای آری و در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶) به ملکوت ابهی شتافت و محمود نیز در بیست و شش سالگی صعود کرد از صعود آن دو، قلب شیدانشیدی در آتش حرقت و حرمان بگداخت. دو نفر از دوستانش وی را به شیراز بردند و حضرت ولی امراللّه توقیعی صادر فرمودند و وی را مأمور رفسنجان کردند. اطاعت امر نمود و در آنجا به خدمت امراللّه پرداخت و کارخانه نساجی دایر کرد و به شهرهای اطراف سفر کرد و ابلاغ کلمة اللّه نمود تا اینکه ضعف پیروی بر او مستولی گشت و چشمش بکلی نابینا شد و در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۱۰ شمسی) از این محنتکده خاکی به عالم باقی صعود نمود.

۲۲۵_ صادق (آقاسید)

جناب آقا سیدصادق، برادرزاده جناب آقاسید محمدحسین می باشد که با عقد ازدواج با گل سرخ بیگم (فائزه خانم) داماد عموی خود شد. وی در نقاشی و قلم زنی استاد بود. همسرش فائزه خانم که قبلاً ایمان آورده بود با غرور می خواست گوهر گرانبهائی را که بدست آورده در طبق اخلاص تقدیم شوهر کند ولی او زیر بار نمی رفت و حتی شرعاً معاشرت با زنی که از دین خود خارج شده بود را حرام می دانست و کینه همسرش را در دل داشت. در عوض فائزه با وی با محبت و خضوع رفتار می نمود و حتی یکبار که وی دست خود بلند کرده بود دستش را بوسید. به وی گفته بود، فرموده اند: "دست قاتل را باید بوسید". آقاسید صادق از این رفتار بفکر فرو رفت. خوابی دید که وی را رهنمون شد. عریضه ای نوشت و در صندوق گذارد و کاغذ سفیدی را به همسرش داد که به حضور مبارک حضرت عبدالبهاء بفرستد و پس از آنکه پاکت بدست مبارک رسید لوحی مرقوم فرمودند که (تا بحال چنین واقع نشده که نفسی در مقام امتحان از بنده ای از بندگان چیزی طلبد و سئوالی نماید و جواب بشنود ... به سئوالات تو جواب دادم) به زیور ایمان نایل شد و هر دو به محضر مبارک شتافتند و جناب آقا سیدصادق در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) از دارفانی بجهان باقی شتافت.

۲۲۶_ صادق یزدی (شیخ)

جناب شیخ صادق یکی از مهاجرین و از اصحاب بسیار مخلص بغداد و همواره مورد عنایات جمال مبارک و حضرت عبدالبهاء بود. وی بسیار منقطع بود و شب و روز با تبتل و زاری به ذکر حق می پرداخت. روزی گرفتار درددل و قولنج شد به دستور مبارک حضرت مولی الوری به عیادت وی رفتند و دست بر روی موضع قولنج گذارده کلمه "یا شافی" ادا کردند. ورم فروکش کرد و درد تسکین یافت.

جمال مبارک در رضوان ۱۹۶۳ میلادی به وی فرمودند در عراق بماند. پس از آنکه موکب مبارک عازم اسلامبول شد نائره محبت اللّه چنان شعله ور شد که وی

را تاب تحمل نماند پای پیاده سراسر بیابان را طی کرد تا خود را به محبوب عالمیان رساند ولی پیش از رسیدن به موصل در جوار رحمت کبری بیارمید.

۲۲۷_ صالح عرب (شیخ)

جناب شیخ صالح از اهل عراق و از ارادت کیشان جناب طاهره بود. ورثه ملا محمدتقی قزوینی پدرشهر جناب طاهره وی را متهم بقتل نمودند و با وجودی که قاتل خود را معرفی کرده بود وی را در طهران به شهادت رسانیدند. وی در میدان شهادت گفت ای مولای محبوب، رجای من بتو است بتو ایمان آورده‌ام و از غیر تو چشم پوشیده‌ام از روزیکه ترا شناختم دل و دیده از آنان و معتقدات جهانیان برداشته‌ام.

۲۲۸_ صدرالحکما (آقا میرزا عبدالمجید حکیم)

جناب آقا میرزا عبدالمجید حکیم فرزند میرزا زین‌العابدین حکیم‌باشی مراغه‌ای می‌باشد. وی در قریه‌ای بنام چپوق از قصبه بناب مراغه بدنیا آمد و همه خانواده به مراغه کوچ کردند. وی کودکی باهوش و استعداد بود و زبان فارسی و عربی و علوم دینی را فراگرفت و در جوانی نیز با پدرش که به عیادت بیماران می‌رفت فن طبابت آموخت و بر اثر انقباس طیبیه جناب فاضل قائینی در سال ۱۸۷۸ به فوز ایمان نایل شد. سپس دو برادر خود عبدالوهاب و عبدالودود را تبلیغ نمود و آنان را در ظل امرالله داخل کرد.

جناب میرزا عبدالمجید با خدیجه بیگم دختر حاجی محمود تاجر ازدواج کرد و در این اثنا شوق لقای محبوب چنان او را بیتاب کرده بود که پیاده به عزم ارض اقدس براه افتاد و توشه راهش چمدان کوچکی محتوی کمی دارو بود تا در طول راه و با مداوای بیماران امرار معاش کند و خود را به عکا برساند. در دیاربکر ترکیه شدت سرما بقدری بود که مانع ادامه راهش شد و ناچار در مدرسه‌ای منزل کرد و بواسطه نداشتن نفت قدری کافور در روی برف جای داد و روشن کرد. متولّی مدرسه دید که برف نورافشانی نموده صحن مدرسه روشن شده است جناب حکیم را صاحب کرامت دانست. این داستان نقل مجالس شد و این مرد غریب را تجلیل نمودند و هنگام مراجعه به او به ادب کسب اجازه می‌نمودند و به زبان ترکی می‌گفتند "مجید افندی حضرتلری اجازه وارمی" و آنگاه داخل حجره می‌شدند و افراد متمول از کمک مالی به مدرسه مضایقه

نمی نمودند و آمدن این مسافر خوش قدم را نعمتی برای دیاربکر می پنداشتند. با این توصیف جناب میرزا عبدالمجید زمستان را در آن شهر اقامت نمود سپس قدم در راه گذاشت.

باز در شهرهای دیگر دچار تنگدستی شد به کاروانسرائی رسید سرایدار متوجه شد که این مسافر خسته و گرسنه است وی را به منزل قطبی از درویش روانه نمود که تا سه روز مهمان او شود. هنگام خداحافظی مهماندار متوجه شد که وی طیبی است. بدستور وی زنی را که به بیماری چشم مبتلا بود آوردند حکیم که از معالجه و مداوای چشم عاجز بود از خانه بیرون رفت به شطر اقدس توجه نمود و طلب تأیید کرد و سپس در باغچه گیاهی دید و دستور داد عصاره ریشه آنرا بچشم زن بچکانند و خود مصمم شد قبل از طلوع آفتاب بدون خداحافظی منزل را ترک کند ولی همانکه از خواب بیدار شد کسان بیمار با شادمانی تمام وارد شدند و مژده دادند که از برکت دستور شما چشم بیمار شفا یافت. این مداوا سبب شهرت وی شد و مخارج راه وی تا ارض مقصود تأمین گردید و در عریضه‌ای به جناب نبیل زرنندی از جمال اقدس ابهی اذن تشریف خواست، آن حضرت وی را که از ایران اذن نگرفته بود مورد عفو قرار دادند و در اولین روز تشریف به او فرمودند "مجید افندی حضرتلری اجازه و ارمی".

بازی به چند روز تشریف قناعت ننمود و دست بدامان حضرت مولی‌الوری شد رجای اقامت بیشتر کرد ۹۵ روز بشرف لقا مشرف شد. هنگام مرخصی جمال اقدس ابهی مبلغ دو لیره به وی عنایت فرمودند تا دو نفر از زائرینی که خرجی نداشتند بنام حاجی خلیل میلانی و یکی از احبای کاشانی را با خود همراه کند و پس از رسیدن به خوی به قفقاز رود. در بین راه کمی دواجات و وسایل خرازی خریدند و در هر شهری هر یک وظیفه‌ای به عهده گرفت یکی وسایل خرازی می‌فروخت دیگری آگهی طبابت می‌داد و عبدالمجید به طبابت می‌پرداخت و به این ترتیب پس از ورود به ایران از یکدیگر جدا شدند. وی از خوی به قفقاز رفت و در بین راه به تبلیغ امرالله می‌پرداخت و قریب ۶۰ نفر را در ظل امرالله داخل کرد. پس از ۵ سال به مراغه مراجعت نمود به طبابت پرداخت و طیبی خانوادگی شجاع‌الدوله شد. مقامش بالا گرفت و احباء نیز در رفاه بسر می‌بردند و در این مدت بار دیگر به حضور طلعت میثاق مشرف شد.

روزی در مراغه طلاب، برادرزاده اش میرزا اسمعیل را کتک مفصل زدند و چون شجاع‌الدوله از تعقیب طلاب طفره می‌رفت میرزا عبدالمجید حکیم به میرزا

محمدعلی ولیعهد شکایت نمود. حاکم خشمناک دستور توقیف حکیم را صادر کرد. احبای مراغه و اهل بیت دچار وحشت و اضطراب شدند. گماشتگان، میرزا عبدالمجید را که به شیشوان فرار کرده بودند نیاقتند ولی دو نفر از احباء را دستگیر کردند. ریش و سبیل جناب حسین خان ابن ابن دخیل را کنند و کربلائی محسن خورده فروش را در هوای سرد زمستان بحوض آب انداختند.

از طرفی ولیعهد به موجب منشور رسمی در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) میرزا عبدالمجید را به لقب صدرالحکما مفتخر کرد. میرزا عبدالمجید هم که از گرفتاری احباء اطلاع یافت مراتب را بوسیله تلگراف بعرض ولیعهد رسانید ولیعهد آن دو ستم دیده را به تبریز احضار و از قضایا استفسار کرد. گویند در همین سفر ابن ابن دخیل بمناسبتی در حضور ولیعهد وضو ساخته صلوة کبیر را خوانده بود ولیعهد هر دو را محترماً پذیرایی نمود و پس از دلجوئی مرخص کرد و به سزای این جور و بیداد از شجاع الدوله مبلغ کمرشکنی جریمه گرفت.

باری میرزا عبدالمجید مدتی در شیشوان توقف کرد و چندی هم در ارومیه (رضائیه) مقیم و به افشاندن بذر معرفت الله مشغول گشت و بعد به مراغه باز آمد و چون این اخبار به ساحت اقدس رسید چند طغری لوح مربوط به همین ضوضاء از خاصه مبارک حضرت مولی الوری به افتخار نفوس مقدسی که صدمه کشیدند نازل و واصل شد.

تبریز - شیشوان ، جناب میرزا مجید علیه بهاء الله

هوالله

ای ثابت بر پیمان از قرار معلوم به شیشوان تشریف برده اید و امتداد این سفر حذر از فساد ظالمان و تطاول ستمکاران بوده فی الحقیقه این زحمت و مشقت شما بر جمیع یاران سخت و گران آمده کل زبان تضرع و ابتهاج گشوده اند و از ساحت اقدس طلب تأیید و نصرت خواسته اند ولی حکمت الهیه از اسرار خفیه است و کسی مطلع بر سر مکنون و رمز مصون نه البته در این آوارگی هزاران آزادگی است حکمتش بعد واضح و مشهود می شود زیرا بندگان بارفای جمال مبارک باید در سبیلش جفا کشند و هزاران ابتلاء تحمل نمایند راحت و آسایش نجویند نعمت و آرایش نخواهند بلکه سینه هدف تیر بلا کنند تا دُرّ عطا بدست آرند شما باید نهایت شکرانه بدرگاه احدیت تقدیم نمایند که در سبیل حضرت رحمانیت به چنین موهبتی موفق شدید جمال مبارک روحی لاجبائه الفدا همیشه اظهار سرور از ایام

بلا می فرمودند ابتدا از لسان مبارک استماع نشد که تمجید از اوقات راحت و آسایش فرمایند پس معلوم شد که بلا در راه خدا گنج روان است و موهبت خفیه حضرت رحمان و علیک التحیه والثناء ع ع (مصاییح هدایت جلد پنجم صفحه ۵۶) باری آن وجود مبارک همواره احباء را در گرفتاریها و مصائب پشتیبانی می نمود و تشنگان حقیقت را به چشمه حیات رهبری می کرد. در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) از سرای فانی به ملکوت باقی شتافت.

۲۳۹_ صدرالصدور (آقا سید احمد)

نام جناب صدرالصدور آقا سید احمد، فرزند میرزا ابوالقاسم صدرالعلما از طبقه نجبا و اشراف همدان بود. او در سال ۱۸۶۸ میلادی (۱۲۴۷ شمسی) در همدان متولد شده مادرش خانزاده خانم وفات یافت و دخترخاله ایشان جای مادر را گرفته از وی مواظبت و مراقبت نمود.

ایشان مدارج تحصیلات خود را از فارسی و عربی تا فقه و اصول و کلام و حکمت در همدان طی نمود و با حافظه ای قوی و استعدادی مفرط به کسب علوم ادامه داد و بدرجات کمال رسید. در سفری همراه پدر به مکه معظمه مناسک حج انجام داد. پدرش در بین راه وفات یافت و خود بنام حاجی سید احمد صدرالعلماء جانشین پدر گردید و با صبیبه میرزا حبیب الله مستوفی ازدواج کرد.

روزی جناب حکیم موشه حثیم که طبیب خانواده صدرالعلماء بوده به عیادت ایشان رفت جناب صدرالعلماء ایشان را به قبول اسلام دعوت فرمود، ایشان اظهار داشت که طایفه جدیدی معتقدند که قائم موعود ظاهر گشته و من در صد تحقیق هستم، اگر بتوانید جواب آنها را بدهید و مرا قانع کنید مسلمان خواهم شد. آقای صدرالعلماء اظهار تمایل فرمود که با مبلغین بهائی مذاکره نماید لهذا با صواب دید وجوه احباء مقرر گردید که از بین احباء فرقانی، جناب محمدعلی حصارى که از مؤمنین اولیه امر در همدان بود و از بین احبای کلیمی جنابان حکیم موشه حثیم و حافظ الصبحه با صدرالعلماء در منزل جناب حاجی مهدی ارجمند حضور بهم رسانند و مذاکره نمایند. ابتدا جناب محمدعلی حصارى آیاتی از قرآن مجید ذکر نموده و سپس جناب ارجمند در ادامه بیانات ایشان از باب سی و سوم سفر تشبیه تورات که بشارت چهار ظهور حضرت کلیم، حضرت مسیح، حضرت رسول و حضرت بهاء الله است قرائت و استدلال به حقانیت ظهور مبارک فرمودند. این مجلس بدون قیل قال بطریقی دوستانه و مؤدبانه انجام گرفت. جناب

حاجی صدر اظهار داشتند من عازم طهران هستم یک نفر از دوستان خود را معرفی کنید تا با علمای این طایفه در طهران ملاقات و مجاهده نمایم. لهذا جناب آقا سلیمان ترمه فروش که غالباً برای انجام امور تجاری خود به طهران رفت و آمد داشت وسیله ملاقات جناب حاجی صدرالعلماء را با حضرات ایادی امرالله و مبلغین فراهم نمود. جناب صدر پس از ورود به طهران با احباء آشنا شد و گاه گاه با حضرات ایادی امرالله ملاقات می نمود. در حوزه درس میرزا هاشم استاد زبردست حکمت الهی تلمذ می نمود و مقامی رفیع یافت با حکما و عرفا و سلسله صوفیه معاشر شد و در حلقه اهل عرفان درآمد که شاید در خانقاه با قطبی آشنا گردد و به وادی معرف قدم گذارد و به سرچشمه حقیقت رسد. مراتب عرفان را در مدت قلیلی طی نمود و به مقام پیر دلیل که قائم مقام پیر طریقت است نایل گردید و هنگامی که پیر طریقت صابر علیشاه از زیارت عتبات عالیات مراجعت می نمود جمعی به پیشواز رفتند و صابر علیشاه به ایشان توصیه نمود مدتی در قم بگذرانند. ایشان به اتفاق یکی از اخوان طریقت جناب سید شکرالله خان روحانی مدت چهل روز در قم اقامت نموده و در طهران از هم جدا شدند.

شبی در عالم رویا دید، دستی از غیب سر مرشدش را که خالی از مغز بود به وی نشان داد. چون بیدار شد متوجه گردید که حقیقتی در طریقت باقی نمانده لذا احادیث و اخبار را با دقت بیشتری مطالعه نمود و آنگاه با ناشرین نفحات الله به مذاکرات متوالیه پرداخت و در احتفالی که مخصوص ملاقات با ایشان تشکیل یافته بود و به وجوه برخی از مبلغین عالی مقام آراسته بود تقاضا کرد از آثار مبارک تلاوت گردد. آنگاه جناب نبیل اکبر با حنجره داودی خود لوح مبارک خراسان را که از خامه مبارک حضرت مولی الوری عزّ نزول یافته تلاوت نمود و ایشان ضمن اصغای آیات لوح هر آن شکفته تر می شد و مقایسه با فصاحت قرآن و خطب حضرت امیر این آیات باهرات را اخترانی در برابر آفتاب دید و حجبات را بکلی درید و در جرگه اهل بهاء داخل شد. از آن به بعد معاشرت خود را با اغیار محدود نمود و در نتیجه از ارباب رجوعش کاسته شد خانه نشین گشته و دچار تنگدستی گردید و با فروش اثاث خانه و حتی کتابهای خود امرار معاش می کرد. وی با مناعت طبع به منتهای قناعت می زیست و با خلوص و انجذابی زایدالوصف به هدایت نفوس می پرداخت و همواره از عنایات حضرت عبدالبهاء برخوردار بود و در الواح مکرر و برای پیشرفت خدمات تبلیغی

به وی ارائه طریق می فرمودند و در این لوح ایشان را مأمور تصنیف کتابی فرمودند:

هو الله

ای منجذب الهی اگر سرور و فرح وجدانی عبدالبهاء را خواهی رساله تألیف نما و اثبات عبودیت و رقیبت این عبد را در آستان جمال ابهی بنما تا من به لحن خوشی تلاوت نمایم و جانم شادمان گردد و روح مهتر شود و البهء علی کلّ من ینطق بعبودیتی فی عتبه البهء و یثبت رقیبتی فی فناء البهء ع ع
(مصایح هدایت جلد پنجم صفحه ۱۲)

حضرت صدرالصدور بمجرد زیارت این لوح مبارک شروع به تصنیف استدلالیه نموده نام آن را (لمعات خمس و تجلیات شمس) نهاد.

در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) به تأسیس کلاس درس تبلیغ مبادرت نمود و عده ای از جوانان در این کلاس شرکت نموده از افاضات علمیّه آن فاضل جلیل مستفیض می شدند و حسن رفتار برادرانه آن بزرگوار و شیرینی گفتارش آنان را بحضور در کلاس جلب و تشویق می نمود و حضرت عبدالبهاء نیز با صدور لوح مبارکی کلاس مذکور را تقویت فرموده و به تشویق تلامذه پرداختند.

طهران - جناب صدرالصدور همدانی علیه بهاء الله ابهی

هو الله

ای صدرالصدور بساط روحانی فی الحقیقه کار این است که شما می نمائید بتدریس تبلیغ مشغولی و بیان براهین الهی می فرمائی و زیان به حجّت بالغه رتانیّه می گشائی جامی لبریز از صهبای عرفان در دست داری و نورسیدگان جنت ابهی را سرمست می فرمائی ولی باید آن محفل مقدس همیشه آراسته باشد و هر سالی نفوسی چند از نهالهای باغ الهی به فیض اسرار تبلیغ نشو و نما نمایند و ثمره معرفت الله و راز ملکوت الله ببار آرند و هر یک رساله استدلالی مرقوم نمایند. جناب آقا علی اکبر رفسنجانی در کمال شوق عازم طهران است که در آن محفل حاضر گردد البته نهایت همت را در تعلیم او بفرمائید. ع ع

(مصایح هدایت جلد پنجم صفحه ۲۷)

این کلاس به مدت ۳ سال ادامه یافت. مبلغینی نامی و پر شور آماده تبلیغ و نشر نفعات شدند و جناب صدرالصدور آنان را دو بدو تقسیم نموده به نقاط مختلف کشور اعزام داشتند.

در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) مسیح بارنی دریفوس همراه شوهر

خود به ایران وارد شدند و از جناب صدرالصدور سئوالاتی چند درباره مسائل روحانی و عرفانی اسلام نموده و نتیجه آن را به حضور مبارک طلعت میثاق معروض داشت و این لوح مبارک به اعزازش نازل شد.

طهران - حضرت صدرالصدور علیه بهاء الله الابهی

هوالله

ای حمامة حدیقه بقا امة البهاء وارد با بشارت عظمی و زبانی گویا و دیده گریان و قلبی پر روح و ریحان شب و روز ثنای یاران ایران گوید و ستایش از آن یار مهربان فی الحقیقه مفتون ثابتان میثاق است و صحنون پاکان آزادگان چون ذکر شما نماید از فرح و سرور مانند برق بخندد و بمشابه ابر بگیرد و بگوید آن یاران بجان و دل عاشقان جمال بهاء هستند و آشتگان آن روی دلریا و پریشان آن موی مشکبار از نار محبت الله شعله ورنند و از شدت انقطاع پرده در. در میدان فدا جان فشانند و در قربانگاه عشق آغشته بخون دل سربازند تا سرفرازند جان دهند تا بجانان رسند بی سر و سامان شوند تا در سایه شجره مبارکه بیاسایند. خانمان بر باد دهند تا آواره کوی حق شوند. باری امة البهاء بارنی خیلی از دوستان ایران راضی و شب و روز ستایش می نمود حال به اقلیم غرب شتافت تا از آنجا داستان احبای شرق بگشاید و آتش عشق جمال ابهی شعله زند و قلوب را به نفحات قدس مؤانس نماید شور و ولهی درافتد و ولوله و آهنگی بلند گردد دعا کنید که موفق و مؤید شود رساله شما را نیز تقدیم نمود تا بحال آنی فرصت نیافتم که مطالعه نمایم ولی او هر روز اصرار می نمود و رجای خواندن آن رساله می کرد انشاء الله در این چند روزه که احبای مسافرین را روانه می نمایم قدری فرصت بدست آید و بقرائت آن رساله پردازم جمیع یاران الهی را تحیت مشتاقانه برسان و علیک البهاء الابهی ع

(مصایح هدایت جلد پنجم صفحه ۱۲۳)

سیزدهم شهر محرم الحرام ۱۳۲۵

باری جناب صدرالصدور با تلامیذ خود در تماس بود و در صورت اقتضا آنان را به حل مسائل راهنمایی می فرمود. عاقبت در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) ناچار شد از بیماری و یا بیماریهایی که سالها گرفتارش نموده بود پرده بردارد و گویا اطبای حاذق هم نتوانستند وی را معالجه کنند و آن مظهر انقطاع و روحانیت در سال ۱۹۰۷ میلادی (۱۲۸۶ شمسی) جهان فانی را ترک گفت و به عالم ملکوت پرواز کرد.

حضرت عبدالبهاء در لوح مبارکی که به افتخار جناب میرزا فرج الله نازل شده

می فرمایند:

"از صعود حضرت صدرالصدور به رفیق اعلیٰ نه چنان احزان احاطه نموده که به بیان آید ولی حکمت چنین اقتضا می نمود که این مصیبت کبری واقع گردد و تأثیرش شدید است بعد از صعود جمال ابهی روحی لاجبائه الفدا عبدالبهاء در هیچ مصیبتی چنین متأثر نشدم مالنا الا التسلیم بالقضا و الصبر والرضا علی هذا المصیبة الکبری. تسلی قلوب ممکن نه و تعزیت محال مگر آنکه جناب آقا میرزا نعیم و جناب حاجی میرزا سیدعلی از اهل صاد و جناب نیر و سینا همتی فرمایند."

در لوحی از قلم مبارک مرکز میثاق به افتخار جناب نعیم صادر و دربارہ جناب صدرالصدور می فرمایند:

"یا نعیم عبدالبهاء ... حضرت صدرالصدور روحی لرمسه الفدا تأسیس درس تبلیغ نمودند و نهایت همت سعی بلیغ فرمودند و در این گلشن الهی نهالهای تازه پرورش دادند و لطافت و طراوت بی اندازه بخشیدند. مرغان صامت را ناطق کردند و طفلان بی خبر را مبشر به جمال جلیل اکبر فرمودند. این تأسیس تسلسل یابد و این انوار بر قرون و اعصار بتابد. حال آن روح پاک به ملکوت ابهی عروج نمود و آن ورقا به اریکه بقا طیران کرد و آن پروانه بحول سراج ملاء اعلیٰ پرواز نمود و لهذا محلش در ملا ادنی خالی ماند. عبدالبهاء را آرزو و مقصد چنان که این تاج را بر سر تو گذارد تا در محل آن بزگوار نوجوانان را درس تبلیغ دهی و حجت و برهان بیاموزی و دلیل و آیات و اخبار بنمائی نورسیدگان ملکوت ابهی را تربیت کنی و به فیض ملاء اعلیٰ نشو نما بخشی ... و علیک البهائم الابهی ع ع"

(مانده آسانی جلد پنجم صفحه ۱۶۸)

۲۴۰- صدیق العلماء (عبدالمجید)

جناب عبدالمجید صدیق العلماء، فرزند ملاعلی در قریه فروغ از توابع خراسان در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۲۶۶ شمسی) بدنیا آمد و در کودکی از والدین دانشمند خود فارسی و عربی آموخت و در کاشمر به کسب معارف الهیه فقه و اصول پرداخت و به افتخار لوحی از حضرت عبدالبهاء نایل شد که در آن وی را به تبلیغ و نشر نجات تشوق فرمودند. با زیارت این لوح بر انجذاب و اشتعالش افزود و بدون رعایت حکمت قیام به تبلیغ کرد. وی با دختردانی خود معصومه خانم، صبیبه جناب میرزا محمود فروغی، ازدواج کرد. سپس به افتخار

زیارت لوحی دیگر نایل گردید که در آن وی را مأمور مراجعت به خراسان فرمودند. در بین راه راهزنان اموالش غارت نمودند و وی را برهنه کردند. در لوح مبارک سوم آن حضرت فرمودند: "... حال آن جناب را به کمال احترام راهبران نزع ردا و قبا و عبا نمودند تا برهنه و عریان گشتید. ارباب حقیقت را این تعلیم است و اشاره‌ای واضح و مبین که باید آزادگان از هر لباسی برهنه و عریان باشند یعنی از هر قیدی رهائی یابند و از هر تعلقی بگذرند

سوی آن دلبر نپوید هیچ دل با آرزو با چنان گلرخ نخسبد هیچکس با پیرهن البته شما از این اشاره عبرت کافیۀ وافیه گرفته‌اید و چنانکه باید و شاید برهنه از هر قمیصی گشته‌اید طوبی لک من هذا الاشارة التی ینتبه بها قلوب المخلصین".

(مصابیح هدایت جلد پنجم صفحه ۲۳۴)

و صدیق العلماء با زیارت این لوح مبارک یقین نمود که این تاج موهبت زیب تارکش خواهد شد. پس از آن در کاشمر و اطراف با وجد و انبساط ندای الهی را به سمع اهالی می‌رساند و برخی را در ظل شریعت‌الله داخل ساخت.

در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) مسافرتی به شهرهای مختلف خراسان نمود و در همه جا به نشر نفحات پرداخت در طمس آتش حقد و حسد اعدا زیانه کشید و نصیرالاسلام که مردی شیر و آشوب طلب بود رجاله‌ها را تحریک نمود لذا صدیق العلماء به کاشمر رفت و در فردوس قدرت بیان و استدلالش افزایش یافت و در جلسه‌ای که علمای سوء حضور داشتند برای حاجی میرزا محمدعلی فردوسی آیه الخاتم لماسبق را تفسیر کرد و وی را مجاب نمود و چند روز بعد ایشان را به نهار دعوت کرد و با وجودی که درک نمود وی قصد فساد دارد دعوتش را پذیرفت. هنگام ورود، میزبان، ایشان را به سی نفر از علماء بنام صندوق العلماء معرفی کرد. صدیق العلماء گفت من با شما شوخی ندارم و شوخی کردن از مجتهدی مثل شما بعید است، مجتهد موضوع دیگری را مطرح کرد ولی پس از دریافت جوابی دندان شکن شرمنده گشت. صدیق العلماء پس از صرف نهار به کاشمر مراجعت نمود. در روز عید نوروز بدیدن حاکم رفت تبریک عید گفت و سفارش احباء را به وی نمود ولی در روز ۱۳ عید فراشان حاکم در بین انبوه جمعیت یک نفر از احباء را چوبکاری کردند. اعداء پشت گرمی یافته روز ۱۵ عید به منزل صدیق العلماء رفتند و وی را بجبر از خانه بیرون کشیدند، بعضی از همسایگان به حمایت رسیدند و عمامه و لباسش را مرتب نمودند و با اشرار به چهار سوق حرکت نمود و برای انبوه جمعیت بیاناتی شیوا و اشعاری در منتهای

عشق و انجذاب روحانی سرود. بعضی از حضار تحت تأثیر قرار گرفته نادم شدند ولی مفسدین اصلی نعره وادینا بلند نمودند. یک نفر با شمش آهنی بسر ایشان کوبید و رجاله‌ها نیز هر یک وسیله‌ای در دست داشتند بوی حمله نموده وی را به شهادت رسانیدند. سپس باغاتش خراب نمودند و احشام را دزدیدند و خانه آن عائله ستمدیده را سنگباران نمودند و آنان را یک هفته بی آب و نان گذاردند و آنها حاضر نشدند از حکومت خونبها اخذ کنند. اقدامات حکومت هم برای سرکوبی و مجازات قاتلین بجایی نرسید.

۲۴۱- صمیمی (میرزا احمدخان)

جناب میرزا احمدخان صمیمی، فرزند جناب محمدحسن و سرکار خاور خانم می‌باشد. وی در سال ۱۸۹۳ میلادی (۱۲۷۲ شمسی) در همدان تولد یافت. پدر ایشان از مؤمنین جمال اقدس ابهی بود که مشقات و بلیات بسیار تحمل نمود. خانه‌اش چندین بار دستخوش نهب و غارت عوانان گشته و اموالش تاراج شد و چاره‌ای جز جلای وطن ندیده لذا با همراهی همسر، سه دختر و کودک خردسال چهار ساله خود احمد، به طهران کوچ نمود. یک سال بعد جناب محمدحسن دارفانی را وداع گفت و خاورخانم با شهامت و استقامت به تربیت اولاد خود به آداب بهائی پرداخت و در تحصیل علوم و معارف آنان آئی فروگذار نکرد.

میرزا احمدخان تحصیلات خود را در مدرسه تربیت فراگرفت. به سه زبان انگلیسی، فرانسه و عربی کاملاً مسلط شد و با زبانهای آلمانی، روسی و ترکی نیز آشنایی یافت و در ۱۶ سالگی در اداره پست که زیر نظر مسئولین بلژیکی اداره می‌شد خدمت کرد و با کمال صداقت و امانت وظایف مرجوعه را انجام می‌داد و به سبب فضایل اخلاقی به معاونت بخش ملزومات ارتقاء یافت آنگاه با خجسته خانم نوه نظام‌الملک ازدواج نمود.

در سال ۱۹۱۹ در سفارت انگلیس منشی شد و در سال ۱۹۴۷ به افتخار بازنشستگی رسید و حسن رفتار و خدمات صادقانه ایشان را دولت انگلستان تقدیر نمود وی از رضاشاه نیز به اخذ مدالی مفتخر شد.

جناب صمیمی متصف به صفات و فضایل اخلاقی بود. مردی متواضع و دلسوز و فداکار و سلیم‌النفس بود و با کمکهای بی دریغ که به نیازمندان می‌نمود آنان را خشنود می‌ساخت و همواره مورد تکریم و احترام اطرافیان قرار می‌گرفت. امور مهاجرین را نیز بسهولت بجزیران می‌انداخت و برای رفع مشکلات

آنان تلاش فراوان می‌کرد. خدمات تشکیلاتی ایشان در زمینه‌های مختلف انجام می‌یافت و سالیان دراز در لجنه ارتباط شرق و غرب عضویت داشت و در صورت امکان به نشر تفحات تبلیغ و ابلاغ کلمة الله به افراد مستعد همت می‌گماشت و اکابر و اعظام و خارجیان را در منزل پذیرایی می‌نمود.

الواح بسیاری به قلم حضرت عبدالبهاء به افتخارش عزّ نزول یافت. حضرت ولی محبوب امرالله ایشان را مأمور فرمودند تا یکی از شخصیت‌های مشهور انگلیس بنام سررونالد استورز را که چندی قبل به حضور مبارک حضرت مولی‌الوری مشرف شده بود ملاقات نماید و احترامات فائقه را به حضرتش مبذول دارد.

میرزا احمدخان دوبار حضور حضرت ولی امرالله مشرف شد حضرت ولی امرالله در سال ۱۹۳۸ میلادی (۱۳۱۷ شمسی) ایشان را مأمور حضور در انجمن شور روحانی امریکا فرمودند و در سال ۱۹۴۵ میلادی (۱۳۲۴ شمسی) مأموریت هند یافت و در ظرف سه ماه در سرتاسر آن خطه به نشر تفحات پرداخت. و در سال ۱۹۴۷ میلادی (۱۳۲۵ شمسی) به مدت ۵ سال به آن کشور هجرت کرد و به عضویت محفل روحانی هند انتخاب شد و گاهی نیز ریاست محفل را عهده‌دار بود و از سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) بمدت ۵ سال در اندونزی مهاجرت نمود و مدتی منشی محفل روحانی آسیای جنوب شرقی بود. در سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) حضرات ایادی امرالله مقیم ارض اقدس ایشان را مأمور نمودند تا در کشورهای پاکستان و هند و سریلانکا همراه با جناب میرزا طرازالله سمندری، ایادی امرالله، سفر نماید و پس از آن مهاجرت به سالزبرگ اطریش نمود. وی در سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۳ شمسی) در سن ۸۳ سالگی به ملکوت ابهی صعود نمود.

۲۴۲- صنیع السلطان

جناب صنیع السلطان یکی از متقدمین امرالله در عصر رسولی بوده و در عهد سوم آن، در عهد میثاق، می‌زیسته است. ایشان با سرکار زبینه خانم ثمره صبیّه جناب میرزا اسمعیل (فرزند ساراخانم اخت جمال مبارک) و زهراخانم فخرالحاجیه (صبیه حاجی میرزا رضاقلی و مریم) ازدواج نموده و منتسب به شجره مبارکه است. دختر جناب صنیع السلطان به عقد ازدواج مظفرالدین شاه درآمده و از این رو در دربار قدر و منزلت شایان داشته و مورد احترام همگان بوده و در فن نقاشی و صنایع ظریفه نیز ماهر بوده است و به این نام ملقب شده است.

این لوح مبارک به افتخار ایشان از یراعه حضرت مولی الوری عزّ نزول یافته است:

طهران جناب صنیع السلطان علیه بهاء الله الابهی
هو الله

یار وفادارا * گویند عنقریب رجال جهان کیهان بیاریند و جشن صلح عمومی برپا نمایند و جمیع ملل و دول از جنگ و قتال بیاسایند * اگر ارکان صلح فی الحقیقه بخیر خواهی عالم انسانی قیام نمایند و مظهر آیه مبارکه ﴿ لا تاخذهم فی الله لومة لائم ﴾ گردند * این بزم آشتی بنیان رزم براندازد و عالم آفرینش آسایش یابد * ولی هنوز روائح نفس و هوی به مشام می رسد و مقاصد خفیه در میان و مکاید سیاسیه در جولانست * امید از الطاف رب مجید است که بقوه قاهره این انجمن را غبطة گلزار و چمن نماید و آن جمع را ستاره های درخشنده عالم کند *

این همه گفتیم لیک اندر بسیج * بی عنایات خدا هیچیم هیچ

بی عنایات حق و خاصان حق * گر ملک باشد سیاه هستش ورق

تأئید و توفیق لازم و شمول الطاف مشروط * و علیک البهاء الابهی. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۳۴۴)

و این لوح مبارک نیز به افتخار مخدّره مکرمه امة الله زیننده خانم شمره عزّ نزول یافته است:

هو الابهی

ای امة مبتهله خاضعة جمال ابهی صدهزار جواهر نساء و کرائم قبائل و شرافت عقائل آرزوی آن را داشتند که بقطره‌ئی از بحر اعظم فائز شوند و به شعله‌ئی از فاران تجلی جمال قدم واصل گردند تو بر ساحل دریای موهبت وارد شدی و تجلیات متتابعه از سیناء ظهور مشاهده نمودی. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد پنجم صفحه ۷)

۲۴۳_ ضیاء بغدادی (دکتر ضیاء مبسوط)

جناب دکتر ضیاء بغدادی فرزند جناب محمدمصطفی بغدادی است و در سال ۱۸۸۴ میلادی (۱۲۶۳ شمسی) در بیروت تولد یافته است. روزی هنگام تشریف به ساحت ارض اقدس جناب محمدمصطفی طفل ۶- ۷ ساله خود را همراه برد و هر دو به لقای نیر محیوب آفاق نایل شدند. جمال مبارک از این کودک ۶- ۷ ساله به عربی احوالش پرسیدند، کیف حالک، او هم عرض کرد، مبسوط، یعنی خوشحالم و از این رو آن حضرت وی را ضیاء مبسوط نامیدند.

وی پس از پایان تحصیلات ابتدائی برای فراگرفتن علم طب به کالج پروتستانها رفت و با وجودی که اولیای امور از تحصیل وی بسیار راضی بودند، به علت تعصب، نمره بد می دادند، این نکته را عموی ضیاء به عرض حضرت مولی الوری رسانید و آن حضرت فرمودند به امریکا برو و در شیکاگو ادامه تحصیل دهد.

وی در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) رهسپار امریکا شد و پس از ۴ سال گواهینامه پزشکی و جراحی را گرفت. در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) که حضرت عبدالبهاء در امریکا تشریف داشتند در رکاب مبارک بود و ضمناً به تحریر قسمت فارسی نجم باختر می پرداخت.

در سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) از حضرت عبدالبهاء اجازه گرفت که با دختر امریکایی ازدواج کند، به وی فرمودند برایت عروس شرقی می فرستم. جناب حسین تبریزی که خادم مبارک بود دو دختر داشت. دختر دوم وی که زینت نام داشت به سفارش حضرت عبدالبهاء به عقد وی درآمد.

در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) کسب اجازه نمود و در حیفا به شرف لقا فائز گشت و مدت هشت ماه و بیست روز اقامت داشت و برای احبای زائر امریکایی و اعضای حکومتی انگلیس مترجم حضرت مولی الوری بود و گزارشات روزانه خود را مرتباً می نوشت که در دو جلد انتشار یافت و نیز به افتخار وی چند لوح عزّ نزل یافته است. دوران زندگانی دکتر ضیاء مبسوط کوتاه بود و در ۵۳ سالگی در سال ۱۹۳۷ میلادی (۱۳۱۶ شمسی) از عالم ادنی به ملکوت اعلی صعود نمود.

۲۴۴_ طاوس خانم

سرکار طاوس خانم دختر حکیم آقاجان می باشد که در ظل امرالله در آمد و به فوز ایمان آراسته شد. وی قابله بود و با خلوص نیت و سخاوت بیماران را شیفته خود می ساخت. او از زانوهای فقیر پول نمی گرفت و دوائی مجانی به آنها می داد و حتی گاهی کمک مالی می کرد یکی از دخترهایش می گفت مادرم وقت سحر لخت بخانه آمد و با چادر نماز خود را پوشانیده بود و می گفت زانویم بقدری فقیر بود که لباس نداشت دلم سوخت لباسهایم را برایش گذاردم.

یکی از افتخارات این زن اقامت چهار ماهه در ارض اقدس بود. گذشته از زیارت اعتاب مقدسه بدستور حضرت ولی امرالله، مأمور پرستاری از حضرت ورقه علیا شد. در روز مرخصی، آن حضرت به پاس قدردانی علاوه بر عنایات بسیار عکسهای حضرت عبدالبهاء و اشیاء آن حضرت را از قبیل پشه بند، پتو، دستکش و شانه مرحمت فرموده و گفته بودند پس از فوت دستکش را بدست و پشه بند را بجای کفن بکار بندد. پس از فوت وی پشه بند را کفن نمودند ولی دستکش را بدستش نکردند. روز بعد زنی کلیمی که همسایه یکی از دخترها بود خوابی که از طاوس خانم دیده بوده برای دختر وی نقل نمود. طاوس خانم در خواب گله کرده بود که دخترها چرا دستکش را بدستم نکرده اند؟

۲۴۵_ طاهره (ام السلعه)

جناب طاهره یکی از زنان برجسته و ستاره درخشان قرن نوزدهم می باشد. وی پرچمدار آزادی زنان شد و آنان را از قید اسارت خارج کرد. نامش ام السلعه دختر ملا صالح قزوینی برغانی است و در سال ۱۸۱۵ میلادی (۱۲۹۴ شمسی) در قزوین تولد یافته. در کودکی به ذکاوت هوش و استعداد شهرت داشت و با این قریحه در نزد پدر خود علوم اسلامی فراگرفت. در نوجوانی به بیانات جناب شیخ احمد احسانی در قزوین علاقمند شد با سید رشتی به مکاتبه پرداخت پدرش وی را بشدت ملامت می کرد. در جواب پدر می گفت من از رساله شیخ مرحوم این عالم ربانی معانی نامتناهی استنباط نموده ام. قدرت بیان و اقامه دلیل و برهان در پدر تأثیری نداشت. وی با جناب سیدکاظم مکاتبه نمود. ایشان ضمن پاسخ گفتن به سئوالاتش وی را به قره العین ملقب فرمود. طاهره به عزم دیدار و

ملاقات سید به کربلا مشرف شد ولی به علت صعود آن بزرگوار ملاقاتی حاصل نشد. ایشان قبل از فوت بشارت قرب ظهور را بتلامذه گوشزد کرده بود، طاهره نیز مانند آنان معتکف ریاضت شد. بتلاوت ادعیه و مناجات پرداخت و شبی در عالم رؤیا سیدی را در اوج هوا دید که ایستاده و نماز می‌گذارد.

پس از اظهار امر حضرت باب به جناب باب‌الباب و انتشار کتاب احسن القصص به مطالعه آن پرداخت و آیاتی را که در عالم رویا شنیده بود در آن یافت و ظهور حضرتش را لیبیک گفت و غیباً به حضرتش مؤمن گشت و در اعداد حروف حی درآمد. سپس به ترجمه احسن القصص و تفسیر آن به فارسی و عربی پرداخت و به تبلیغ امر مبارک قیام نمود. علماء سوء در کربلا به حکومت بغداد شکایت بردند و خانه ایشان به مدمت سه ماه در محاصره مأمورین دولت بود و بدین ترتیب بکلی مراد را قطع کردند و چون خبری از بغداد نشد ایشان همراه سه نفر از حضرات اماء الرحمن به بغداد رفتند و در منزل یکی از مؤمنین بنام شیخ شبل مأوی کردند و آغاز تبلیغ نمودند و با علمای کاظمین اتمام حجت نمودند. طاهره به آنان گفت من از خود داعیه‌ای ندارم جز اینکه اطمینان یافته‌ام که باب علم الهی ظاهر شده و هر کدام از علما میل دارند که مرا در مراتب علم و معرفت بیازمایند با من به میدان مناظره درآیند تا براهین قاطعه اقامه شود. حتی حاضر شد با آنان مباحثه کند. جزع و فزع از علما برخاست به این سخنان ابداً توجه ننمودند و بمخالفت برخاستند. حاکم ایشان و همراهانشان را در منزل زیر نظر گرفت. در آنجا نیز به مفتی ابلاغ کلمه نمود و مفتی چون جناب طاهره را مطلع به رسائل علمیه دید، درباره حشر و نشر و میزان و مسائل دیگر، با هم مذاکره نمودند و وی استیحا ش نمی‌نمود.

باری پس از وصول خبر از اسلامبول هر چهار نفر آزاد شدند و به همراه چند نفر از احبای عرب و مسلح حرکت نموده به کرمانشاه رسیدند عوانان کرمانشاه به تحریک علماء سوء از آنان استقبال خوب ننموده اسبابشان تالان و تاراج نمودند و در همدان برخلاف به ایشان بسیار خوش گذشت. خوانین محترم شهر و شاهدگان نزد ایشان آمده کسب فیض می‌نمودند.

در قزوین پس از قتل ملاتقی جناب طاهره در نهایت سختی افتاد و آقا‌های فرهادی در طهران بدستور جمال مبارک به قزوین رفت و با همسر خود به حسن تدبیر ایشان را از آن گیر و دار رهانید و به طهران رساند و در بالاخانه سرای مبارک منزل کرد از آنجا جمال مبارک طاهره را به بدشت اعزام داشته و در یکی

از سه باغ آنجا سکونت دادند و روزی وی خرق حجاب نمود و از باغ فریادکنان خارج شد که این نقره ناقور است و این نفعه صور است، انی انالله را تا عنان آسمان بلند نمود که ظهور کلی شد و دور جدید ظاهر، و در آنجا قره العین به لقب طاهره مفتخر گردید، عوانان جناب طاهره را بعد از پریشانی بدشت دستگیر کردند و به طهران فرستادند و در منزل محمودخان کلاتر مسجون نمودند و در آنجا نیز با اشتعال زایدالوصف و بیانی فصیح و شیرین زنان را تبلیغ و بخود مجذوب ساخت حتی در جشنی که در آن خانه برگزار شده بود و شاهدگان و امرا از زن و مرد حضور داشتند همه جشن را گذاشتند و گوش به کلام شیرین او می دادند. پس از قتل شاه وی را به باغی بردند و غلام سیاهی سیاه دل را در حال مستی مأمور کشتن او نمودند و او با فروردین بدمانی بدمان ایشان را به شهادت رسانید.

جناب طاهره باذوق و قریحه ای سرشار منظومه های متنوع بسیار در زمینه های مختلف غزل، ساقی نامه، مخمس و غیره سروده است و اینک اندکی از آثار او ذکر می شود:

تو که غافل از می و شاهی پی مرد عابد زاهدی
چه کنم که کافر جاهدی زخلوص نیت اصفیا
تو و ملک و جاه سکندری من و رسم و راه قلندری
اگر آن نیکو است تو در خوری، وگر این بد است مرا سزا
بمراد زلف معلقی پی اسب و زین معرقی
همه عمر منکر مطلق زفقیر فارغ بی نوا

***

همچنین:

ای صبا بگو از من آن عزیزهایی را

این چنین روا باشد طلعت بهائی را

ابر لطف آن محبوب رشحه رشحه می بارد

بر هیاکل مطروح محو سرهائی را

همچنین:

خال بکنج لب یکی طره مشگ فام دو

وای بحال مرغ دل دانه یکی و دام دو

محتسب است و شیخ و من صحبت عشق در میان

از چه کنم مجایشان پخته یکی و خام دو

جناب عباس طاهری، فرزند جناب میرزا محمدصالح خان طاهری یکی از مؤمنین اولیه عهد حضرت اعلی بود. وی در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) در رفسنجان دیده بجهان گشود و سواد نوشتن و خواندن فارسی و مقدمات زبان عربی را برحسب معمول زمان در مولد خود بیاموخت. در سن چهارده سالگی مادر خود را از دست داد و چون در فقدان مادر مهرپرور خود گریه و زاری می کرد و بیقراری می نمود پدرش از حضرت مولی الوری کسب تکلیف کرد و آن حضرت اجازه فرمودند که به ارض اقدس اعزام گردد. از اینرو وی را در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) به حيفا فرستاد و به شرف زیارت مولای خود نایل گردید و به دستور آن حضرت به مدت ۸ ماه تحت نظر جنابان حاجی میرزا حیدرعلی و مشکین قلم کسب معلومات امریه نمود آنگاه به بیروت رفت و در کالج آمریکایی به تحصیل پرداخت و در ایام تعطیل به حضور مبارک طلعت میثاق می شتافت و پس از دو سال اعزام ایران شد. قبل از حرکت به حضور مبارک مشرف گشت و هنگام مرخصی وی را به استقامت و تبلیغ امرالله تشویق فرمودند.

در ایران در وزارت دارائی استخدام شد و در صفحات فارس و کرمان خدمت می کرد و در محافل روحانیه و تشکیلات امری بخدمات شایان مشغول شد و خانه اش را برای پذیرایی مسافرین و احتفالات امری باز گذاشت. از بدو جوانی به مطالعه و تعمق آثار مبارکه و کتب مقدسه سایر ادیان علاقه وافر داشت و در جلسات تبلیغی با بیانی فصیح و بلیغ و با ذکر ادله عقلی و نقلی متحریران حقیقت را قانع می ساخت و در خدمات دولتی به مالکین صریحاً اظهار می داشت که چون بهائی هستم و پای بند دیانت و امانت می باشم از اعمال خلاف قانون جلوگیری خواهم کرد. به همین سبب قصد جانش کردند و به وی تیراندازی نمودند و خوشبختانه جان سالم بدر برد. مالکین توطئه دیگری ترتیب دادند و تا زمانی که بیگناهی ایشان ثابت شد بیکار بود ناچار در آباده به کشاورزی و احداث باغات میوه پرداخت.

جناب طاهری جزو خدمات امری و تشکیلاتی دو سال عضویت محفل مقدس روحانی ملی بهائیان ایران را به عهده داشت و در اوایل طرح نقشه دهساله حضرت ولی امرالله، ایشان با همسر خود در این جهاد کبیر اکبر شرکت جستند و به سوی عراق حرکت کردند و قصد اقامت در کربلا داشتند. در این اثنا عراق

دچار انقلاب سیاسی شد و در کسب اجازه اقامت بلا تکلیف ماندند آنگاه با توسل به جمال مبارک به رهبر جدید عبدالکریم قاسم نامه‌ای نوشتند پس از اظهار ایمان خود به آئین بهائی به سه نکته عدم مداخله در امور سیاسی و اطاعت از حکومت و اصرار معاش با حقوق بازنشستگی خود اشاره نمودند. تقاضای ایشان مورد قبول واقع شد و اجازه اقامت برایشان صادر گشت. متأسفانه پس از یکسال اقامت در کربلا در سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمودند. جناب طاهری دارای قلمی شیوا بود و در نظم و نثر آثاری باقیمانده و بعضی از اشعار ایشان در پیام بهائی منعکس شده است.

۲۴۷_ طاهری (میرزا محمد صالح خان)

جناب میرزا محمد صالح خان طاهری یکی از مؤمنین اولیه به حضرت نقطه اولی و در زمره بایبان رفسنجان بشمار می‌رفت. وی از محترمین آن شهرستان بود و غالباً ریاست گمرک بنادر خلیج فارس را عهده دار بود. ایشان در سه عهد اعلی و ابهی و میثاق در عصر رسولی در قید حیات بوده و بخدمت می‌پرداخته‌اند.

۲۴۸_ طایره (عصمت خانم)

عصمت خانم طایره فرزند آقامیرزا اسمعیل آشتیانی و حبیبه خانم منشی اندرونی ناصرالدین‌شاه، در سال ۱۸۶۱ میلادی (۱۲۴۰ شمسی) در طهران بدنیا آمد. وی بانویی شاعر بود و طایره تخلص می‌نمود. در کودکی زیر نظر پدر بزرگ مادری خود میرزا عبدالکریم مشهور به حکیم سینای اصفهانی و پس از وی نزد مادر خود در قصر فیروزه پرورش یافت و هر هنگام که شاه به قصر می‌رفت طایره با چنان جسارتی صحبت می‌کرد که شاه را متعجب می‌ساخت. وی در ۱۳ سالگی با مهرعلیخان، معاون فرمانده گارد، ازدواج نمود. شوهرش مردی خشن، ظالم و سفاک بود و از هیچ نوع شکنجه و آزار نسبت به همسر خود فروگذار نمی‌نمود. پس از چندی ابوالبرکات دانی طایره به خانه آنان وارد شد و در آنجا سکونت یافت. وی با رعایت حکمت و در خفا طایره را به زیور ایمان بیاراست و پس از آنکه شوهر از این ماجرا اطلاع یافت بر حملات خود افزود. بنای دشنام و ناسزار گذارد. لباسش پاره کرد و زیر ضربات سبعانه مجروحش ساخت و بدن نیم عریان وی را روی بام پر از برف انداخت. یکبار دیگر نیز چند

روز وی را بین دو دیوار که دارای چند سوراخ مختصر بود زندانی نمود و با شکنجه‌های متفاوت وی را می‌آزرد.

سرانجام پس از ۱۷ سال زندانی شوهر بی‌رحم درگذشت و طایره خانم از قید فشار و تضییقات رها شد و زندگانی نوینی آغاز کرد. به مطالعه پرداخت و بر معلومات خود افزود و در صدد بالا بردن موفقیت اجتماعی زنان و تبلیغ آنان برآمد و توانست با بانوان خانواده‌های اعیان آشنا شود و آنان را به خانه خود دعوت کند و نظرات خود را به آنان ابلاغ نماید. طایره خانم با روزنامه‌ها و با بهائیان امریکا تماس داشت و برای افتتاح مدرسه دخترانه و رفع حجاب زنان کوششها نمود و رسم لباس پوشیدن زنان را به اسلوب اهالی غرب به آنها تعلیم داد. او در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) دارفانی را وداع گفت و به ملکوت باقی شتافت.

استاد حسن فرزند قاسم و نوه جناب حسین عابد می باشد. او برخلاف پدر متعصب و خرافاتی خود، روشن فکر بود و به دستورات ناروای پدر برای آزار و اذیت بابی ها اعتناء نمی نمود. پدرش وی را در کودکی از یادگرفتن سواد باز می داشت ولی پس از فوت او به فراگرفتن زبان فارسی و عربی پرداخت و نزد شیخ محمد واعظ همدانی بکسب علوم اسلامی اقدام کرد و در ۲۰ سالگی با دختری ۹ ساله بنام صغری ازدواج نمود.

هر چند شیخ محمد به وی توصیه می کرد که با بابی ها معاشرت نکند تا گمراه نشود، ولی وی خود در صدد تحقیق بود تا حقیقت برایش روشن گردد. گاهی در جرگه عرفا و زمانی در بین دراویش و یا در جرگه صوفیان داخل می شد و در بیابان حسرت و سرگردانی بسر می برد. به خداوند پناه می برد و از طلب تأیید می کرد. برای زیارت به کربلا رفت دید صحن حرم را بخاطر وقوع معجزه چراغانی کرده اند که عربی خدانشناس که می خواسته سکه طلا را از زمین بردارد سکه پریده و به سقف چسبیده. استاد حسن به تحقیق پرداخت. آئینه ای بدست گرفت و سقف را از نزدیک در آئینه مشاهده نمود. دید یکی از قطعات آئینه سقف کنده شده و جیوه اش در سقف باقی مانده و این اشتباه بوجود آمده. خواست حقیقت را فاش سازد، ولی به دستور متولی آنقدر استاد حسن را کتک زدند که بیهوش افتاد و وقتی چشم خود را باز کرد دید مردی به مداوای او پرداخته است. این مرد نیک سیرت به وی گفت: این مردم خرافاتی هستند این حرفها را نمی فهمند.

روز دیگر در جلو درب صحن وقتی که متولی وارد می شد، شخصی به سختی مشتی به دماغ دیگری می زد و خون از دماغ آن شخص جاری شد. متولی گفت معجزه ای اتفاق افتاد زیرا این شخص حرامزاده بود که از دماغش خون روان شد. استاد حسن این بار هم طاقت نیاورد و گفت این بیچاره حرامزاده نیست و حرفش تمام نشده بود که با اشاره متولی به شدت مجروح شد و بدن مجروحش را بیرون صحن انداختند. این بار جناب آقا حسین درودکار را دید که از وی پرستاری می نمود. او به وی گفت چرا رعایت حکمت ننموده ای و باید قبل از اینکه ترا بکشند از کربلا خارج شوی و تا حدی وی را با امر مبارک آشنا ساخت. وی به

ایران برگشت. در ایران از محضر و بیانات جنابان صدرالصدور و نیر و سینا بهره مند شده و با دو خوابی که دیده بود از بیابان سرگردانی به گلشن و گلزار الهی داخل گشت و به فوز ایمان و ایقان مفتخر شد.

روزی در گذرگاه، درویشی را دید که برخلاف سایر درویشان موقر و لباسی مرتب و تمیز دربرداشت و با لحنی جذاب به سرودن اشعار امری می پرداخت و جمعی که از صوت و اشعارش لذت می بردند به دورش حلقه زده بودند ناگهان شخصی فریاد زد درویش توانگر بهائی است. مردم خواستند به وی حمله کنند. استاد حسن قمهای که در زیر قبا پنهان داشت بیران کشید و از درویش حمایت نمود و با این رفتار مردم متوجه شدند که او هم بهائی است. از آن تاریخ بی پرده و با کمال شجاعت به تبلیغ امرالله مشغول شد.

در این اثنا همسر استاد حسن بیمار شد و طبیب از معالجه او نومید بود، استاد حسن با ناراحتی و افکار پریشان به خواب رفت و در عالم رؤیا حضرت مولی الوری را زیارت کرد و که به وی فرمودند برخیز و لوح شفا (انت الکافی) را تلاوت کن، از خواب بیدار شد یادش آمد که لوح مبارک را به آقا محمدعلی خیاط داده، بخانه او روان شد ناگهان دق الباب در حیاط صدا کرد و از پشت در صدای آقا محمدعلی را شنید که گفت الان حضرت عبدالبهاء را در خواب دیدم، فرمودند لوح انت الکافی را برایت بیاورم، آنگاه هر دو با کمال عجز و انکسار و توجه تام به جمال اقدس ابهی به تلاوت لوح پرداختند. شب تا صبح بیمار عرق کرد و شفا یافت و به این مناسبت عریضه ای به عرض مبارک رسانید و لوح منیعی به افتخارش عز نزول یافت و وی را به امر تبلیغ تشویق فرمودند.

شغل استاد حسن ابتدا نعلبندی بود، چندی بعد به کفاشی پرداخت، ولی با زیارت این لوح قیام به تبلیغ نفوس کرد و برای آنکه بیشتر با افراد آشنا شود به شغل سمساری و خرید و فروش اجناس دست دوم مشغول شد و موفقیت‌هایی کسب نمود و مورد تعرض اهل فساد قرار گرفت. قوای استاد حسن رو به ضعف گذاشت و تأسف می خورد که در آخر حیات فرزندی ندارد. بستگانش امیدی به حیات او نداشتند ولی به خواب رفت و حضرت عبدالبهاء را در خواب دید آئینه ای بدستش دادند و فرمودند شفا یافتی و زنده خواهی شد و در نتیجه فرزندی به وی عنایت شد و نامش را نورالله گذاردند.

جناب نورالله عابدیان که در طول عمر خدمات شایانی نموده و سالهای متمادی قیام به مهاجرت نموده بود در سال ۱۹۹۲ میلادی (۱۳۷۱ شمسی) در

استرالیا به عالم ملکوت صعود نمود و اولاد و احفاد ایشان در ظل امرالله
بخدمت اشتغال دارند.

۲۵۰_ عابد (حسین)

جناب حسین عابد در سال ۱۷۴۲ میلادی (۱۲۲۱ شمسی) در طهران تولد یافت
و تحصیلات مقدماتی را در مکتبخانه‌های آن زمان فراگرفت و مردی عارف شد.
وی از معاشرت و مباحثه و مشاجره با علمای فاسد دوری می‌جست و در عزلت
و انزوا می‌زیست و در دامنه‌های کوه البرز به عبادت می‌پرداخت و با مطالعه
قرآن و احادیث، ظهور صاحب‌الزمان را پیشگویی می‌کرد و به این جهت وی را
عابد می‌نامیدند. وی به خانواده خود خصوصاً به فرزندش قاسم توصیه می‌نمود
و بشارت از ظهور موعود می‌داد. وی را آماده برای درک حضور می‌کرد ولی
قاسم تحت تأثیر گفتار و خرافات جهلای معروف به علم قرار گرفت و توجهی به
بشارت پدر ننمود و پدر بزرگوارش در سال ۱۸۳۹ میلادی (۱۳۱۸ شمسی) چند
سالی پیش از ظهور حضرت نقطه‌اولی صعود کرد.

۲۵۱_ عازمیخواه (میرزا قدرت‌الله)

جناب عازمیخواه در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) در عشق‌آباد بدنیا
آمد. پدرش خدمتکار مشرق‌الاذکار بود ولی پس از چند سال به ایران کوچ نمود.
قدرت‌الله در کودکی تحصیلات مقدماتی را در مدرسه بهائی عشق‌آباد فرا گرفت
و به آداب بهائی تحت توجهات و ایمان قوی والدین پرورش یافت و با معارف
امری آشنا شد و ایمانی قوی و استقامتی شدید یافت. در ۱۶ سالگی به اتفاق
والدین وارد ایران شد و از آن زمان خود را برای خدمت آماده دید. پس از زیارت
توقیع مبارک مبنی بر فتح ممالک خارج وی با چند نفر از جوانان همفکر متعهد
شدند و مصمم به فتح شبه جزیره عربستان شدند. مدتی در بغداد برای کسب
اجازه ورود تلاش نمودند و تشریفات تحصیل ویزا بیش از یکسال بطول انجامید
و با وجود بلا تکلیفی و تنگی معیشت امیدواری به عنایات جمال اقدس ابهی داشت
و سرانجام در سال ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) در شهر مدینه مستقر گشت و
در تشکیل محفل روحانی محلی موقعیت یافت و در مکه نیز جمعیت بهائی
بوجود آورد.

بدیهی است مکه و مدینه دو شهر مقدس اسلامی و مرجع عموم مسلمین

جهان از نفوذ امر مبارک امتناع می‌ورزند از اینرو عازمیخواه را بازداشت کرده و از کشور خود تبعید نمودند. این فشار و تضيیقات وی را بیشتر به استقامت و فداکاری وادار ساخت و بفکر هجرت به نقاط دیگر انداخت و به کشور سودان رفت و در خرطوم با حکمت و مدارا قدم به تبلیغ افراد مستعد گذارد و به تشکیل اولین محفل روحانی موفق گشت و هر چند در طول اقامت خود در سودان که به یکسال و نیم متجاوز بود حرفه‌ای نداشت که امرارمعاش کند معهدا تسلیم رضای مبارک بود و به قناعت می‌گذراند و به محض اینکه شغلی یافت و از مضیقه مالی نجات یافت پشت پا به این شغل زد و به کشور چاد هجرت نمود و چون توفیقی در اخذ ویزا نیافت در اکتبر سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) به کشور جمهوری افریقای مرکزی رفت. در آنجا با منتهای ذوق و اشتیاق به تبلیغ امرالله و نشر نفعات و تشویق احبای آن شهر پرداخت و در جلسات تزئین معلومات با تلاوت آیات ایمان آنان را تحکیم می‌نمود. از لحاظ مادی نیز با تعمیرات اجاق پیریموس و غیره با منتهای قناعت زندگی می‌کرد. نتیجه فعالیت وی تشکیل محفل روحانی بنگی بود و محفل روحانی ملی جمهوری افریقای مرکزی ایشان را تقدیر نمودند و چنین اظهار داشتند که هر چند از سال ۱۹۵۶ میلادی شهر بنگی جمعیت بهائی داشت ولی پشتکار و فعالیت‌های عازمیخواه سبب شد محفل آن شهر تشکیل شود. احتفالات و جلسات امری را غالباً در منزل خود داشت و بواسطه احاطه به مضامین انجیل و قرآن مورد احترام احباء بود و بطور کلی در طول اقامت خود در آن کشور سطح معارف امری احباء را بالا برد و استقامت و فداکاری وی روحی جدید در کالبد احبای آن کشور دمید.

اقامت عازمیخواه در بنگی و کشور جمهوری افریقای مرکزی خاتمه یافت به کنگو مهاجرت نمود و در شهر برازاویل مستقر شد. احبای دور افتاده آن شهر را دور هم جمع کرد و به تقویت روحانی آنان پرداخت و موفق شد تا در سال ۱۹۶۴ میلادی (۱۳۴۳ شمسی) محفل روحانی برازاویل را تشکیل دهد. در آنجا نیز با تعمیرات چراغهای نفتی و چیزهای دیگر به زندگی و خدمت ادامه می‌داد و به همت او ناحیه شمالی کشور کنگو نیز به امر مبارک مزین شد.

جناب عازمیخواه مدت ۱۱ سال در کنگو اقامت یافت. خانه‌اش بروی احباء باز بود و هر چه بدست می‌آورد کریمانه به احباء بخشش می‌کرد و در تربیت جوانان توجه بسیار داشت و ثمره تلاش و خدمات وی تشکیل محفل روحانی ملی کنگو و گابون بود که در سال ۱۹۷۱ میلادی (۱۳۶۰ شمسی) تحقق یافت. در آن

سال به عضویت هیئت معاونت منصوب گردید و به کشورهای مختلف می‌رفت و با معافل هر نقطه تشریک مساعی می‌نمود و به نشر نفعات می‌پرداخت و با اینکه در اواخر حیات دچار بیماریهای مختلف بود از پای نایستاد.

یکی از مهاجرین کنگو نقل می‌کرد که عازمیخواه قبل از صعود روزی با کت و شلوار و کراوات ملبس شد و بدیدن یک یک اجباء رفت و پس از ادای احترام از آنان خداحافظی نمود به خانه خود بازگشت و همان شب روح پر فتوحش به عالم بالا پرواز کرد.

بیت العدل اعظم الهی طی تلگرافی ضمن اظهار تأسف از صعود و فداکاری ایشان در اقالیم مختلف افریقا و سایر نقاط تقدیر فرموده و در اعتاب مبارکه برای ارتقاء روح وی دعا نمودند.

۲۵۲_ مبادی (غلامعلی خان)

جناب غلامعلی خان عبادی در سال ۱۸۹۹ میلادی (۱۲۷۸ شمسی) در طهران در خانواده‌ای مسلمان بدنیا آمد. پدرش از صاحب منصبان دولت بود ولی غلامعلی در کودکی از داشتن نعمت پدر محروم شد و تحت سرپرستی تنها برادر خود بسر برد و سواد فارسی آموخت و در ۱۵ سالگی از وی جدا شد و با همت و پشتکار به داد و ستد پرداخت و از این راه موفقیت یافت. ثروتمند شد و مورد احترام و تکریم تجار و اطرافیان قرار گرفت و همسایگان نیز به وی علاقه مند شده بودند و به ستایش خدماتش زبان گشودند. روزی جوانی آراسته که نماینده و منشی رفتگران و نظافت شهرداری بود به ایشان مراجعه نمود و تقاضا نمود در صورت رضایت گواهی حسن انجام کار مرقوم دارد. ایشان که مردی شریف و مبادی آداب بود گواهینامه مزبور را امضاء نمود. جوان بهائی از رفتار مؤدبانه عبادی خشنود شد و ایشان را برای صرف چای به خانه خود دعوت نمود و ایشان را با یکی از مبلغین آشنا ساخت. بیانات جناب مبلغ که برای اولین بار شنیده بود به وی گران آمد و مدتی در نگرانی بسر برد و سرانجام مصمم شد این قبیل گفتگوها را با مسلمانی که بیشتر وارد بود در میان گذارد. ملاقاتی دست داد ولی نتیجه‌ای عاید عبادی نشد. باوجود این، جوان بهائی معاشرت و مراد خود را با ایشان قطع ننمود و یکبار کتابی امری در اختیارش گذارد. عبادی با خواندن بیانات و آثار مبارک کشف حقیقت نمود و قلب پاک و بی‌آلایش وی در ۳۰ سالگی تصدیق امر مبارک نمود و به زیور ایمان آراسته شد.

چندی بعد با رضوانیه خانم روشن ضمیر که از خانواده برجسته و ممتاز امر مبارک بود ازدواج کرد. این بانوی مؤمن و فداکار خود با صمیمیت و محبت با عبادی همفکر بود و با خدمات او تشریک مساعی می کرد. در سال ۱۹۴۳ میلادی (۱۳۲۲ شمسی) به شهر ری هجرت نمودند و در شاه عبدالعظیم اقامت گزیدند و در تشکیل محفل روحانی شهر ری موفقیت یافتند و به تأسیس آموزشگاهی شبانه روزی جهت کودکان بی بضاعت و یتیم اقدام نمودند و با علو همت و بذل کریمانه کلیه مخارج آموزشگاه را تقبل و تأمین نمودند و در اجرای آن کوشش نموده و قرین توفیق شدند. عبادی شخصاً سرپرستی و مراقبت از این مؤسسه تعلیماتی را عهده دار بود و مدت دو سال آموزشگاه بر وفق مراد به امور تحصیل کودکان می پرداخت. پس از این مدت عبادی بر اثر بیماری به طهران رفت و بیماری وی شدت یافت و پزشکان از معالجه وی مأیوس شدند. عبادی ضمن عریضه ای که به حضور حضرت ولی امرالله ارسال داشت از حضرتش طلب شفا نمود و در توقیعی که از طرف آن حضرت شرف صدور یافته بود سلامتی ایشان را با ادعیه خود در اعتاب مقدسه تضمین فرمودند و عبادی صحت و عافیت یافت و به شکرانه این نعمت به ادامه خدمت در مهد امرالله پرداخت. در سال ۱۹۵۵ میلادی (۱۳۳۴ شمسی) همراه با رضوانیه خانم عازم کوی جانان شد و به حضور حضرت ولی امرالله مشرف گردیدند و آن حضرت آنان را مورد عنایت قرار داده و از خدمات ایشان تقدیر و تمجید فرمودند. پس از آنکه از حضور مبارک مرخص شدند در جهاد کبیر اکبر و انجام نقشه ده ساله شرکت نموده به مراکش هجرت کردند و در شهر رباط سکونت یافتند و عضویت محفل روحانی شهر رباط و افتتاح آن را یافتند و مدت ۱۹ سال گاهی به عنوان رئیس و گاهی امین صندوق انتخاب می شد.

جناب عبادی در سال ۶۷- ۱۹۶۵ میلادی (۴۶- ۱۳۴۴ شمسی) به عضویت محفل روحانی ملی کشورهای شمال غربی افریقا برگزیده شد و با وجود کهولت برای شرکت در جلسات محفل ملی به راههای دور الجزایر و تونس سفر می کرد. اقامت جناب عبادی و رضوانیه خانم در مراکش موفقیت آمیز بود و رفتار محبت آمیز دو خادم امر مبارک دوستان را مجذوب می نمود. عبادی در پرداخت تقبل بذل کریمانه می نمود. به افرادی که در مضیقه مالی بودند در خفا به آنان اکرام می کرد و شاید همسرش هم از آن بی اطلاع بود. اتفاق مال تنها به مراکش اختصاص نداشت بلکه در سایر نقاط جهان برای خرید حطائر قدس، مشرق الاذکار،

مؤسسات تبلیغی و چاپ نشریات امری مساعدت‌های مالی کریمانه‌اش ادامه داشت. حضرت ولی‌ام‌الله کراراً ایشان را تمجید می‌نمودند و بیت‌العدل اعظم نیز بارها از خدمات بی‌دریغ ایشان سپاسگزاری فرموده‌اند.

سرانجام ایشان در سال ۱۹۷۵ میلادی (۱۳۵۴ شمسی) بر اثر عارضه بیماری در لندن بستری شد و در سن ۷۶ سالگی به ملکوت ابهی صعود نمود و در جوار مرقد مبارک مدفون شد.

بیت‌العدل اعظم مراتب تسلیت و همدردی را به همسر ایشان رضوانیه خانم مخابره فرموده و از همت والای ایشان سپاسگزاری نمودند.

۲۵۳_ عبدالباقی (کربلایی)

جناب عبدالباقی از مؤمنین حضرت باب و از صحابه جناب حجت بود. جناب حجت پنج پسر ایشان را داماد کرد. همین که جشن عروسی پایان یافت هر پنج نفر، که فریاد یاصاحب‌الزمان اصحاب را شنیدند، عروسی خود را رها کردند و به میدان شهادت شتافتند.

۲۵۴_ عبدالحسین یزدی

جناب عبدالحسین فرزند جناب آقاعلی اکبر یزدی و نوه حاجی عبدالرحمن یزدی است. وی در سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) در یزد بدنیا آمد. حاجی عبدالرحمن از مؤمنین اولیه حضرت نقطه‌اولی بود. آقاعلی اکبر با عائله خود و هنگامی که جمال‌اقدس ابهی در عکا اقامت داشته بودند عازم عکا شد و به دستور مبارک در اسکندریه سکونت یافت. عبدالحسین در آن وقت کودکی خردسال بود و مورد عنایات جمال مبارک واقع شد و در ۱۲ سالگی که نیر آفاق از این عالم ادنی افول فرمود والدینش به عهد و میثاق حضرت عبدالبهاء استوار و راسخ بودند و در عبودیت آستان مقدسش با خلوص نیت خدمت نموده و عبدالحسین دوش بدوش آنان و پای بند به تعالیم مبارکه بخدمات امری می‌پرداخت. در زمان ولایت حضرت ولی‌ام‌الله نیز مورد عنایت بوده تا اینکه در سال ۱۹۵۰ میلادی (۱۳۲۹ شمسی) در اسکندریه به ملکوت ابهی صعود نمود.

۲۵۵_ عبدالخالق ذبیح

جناب عبدالخالق یکی از مؤمنین به حضرت اعلی بود و در اجتماع بدشت

شرکت نمود و پس از اعلام آزادی زنان بوسیله جناب طاهره و کشف نقاب خویش منقلب شد و گلوی خود را برید. جناب طاهره وی را ملقب به ذبیح فرمودند.

۲۵۶_ عبدالرحمن هندی

جناب عبدالرحمن شخصی از اهالی هند و از اتباع غلام احمد قادیانی بود. جناب آقا سیدعباس علوی پیش از آنکه به فوز ایمان نایل آید با عبدالرحمن آشنا شد و از داعیه غلام احمد، که خود را مهدی موعود و مسیح معهود می دانست. اطلاع یافت. عبدالرحمن دلایلی مبنی بر صحت عقیده خویش می آورد ولی جناب علوی یک بیک براهینی را که راجع به امر مبارک شنیده و از کتب امری استفاده کرده بود اقامه کرد و عبدالرحمن که قلبی پاک و مصفا داشت از استماع آن بیانات به نور ایمان منور گشت و در مدتی کوتاه چنان شیفته و منجذب گردید که بی تابانه عریضه‌ای به ساحت اقدس معروض داشته و از مرکز میثاق به دریافت لوح مبارکی مفتخر گردید.

۲۵۷_ عبدالرحیم یزدی (حاجی)

جناب عبدالرحیم از مهاجرین و مجاهدین می باشد. وی از بدایت حیات به زهد و تقوی معروف و در نزد مردم مشهور به ایمان و عبودیت در درگاه احدیت بود. بی نهایت سلیم و حلیم و رحیم و حمیم بود. به مجرد استماع ندا از ملکوت اعلی طبل التست را جواب بلی گفت و به تمامه منجذب اشراق نیر آفاق گشت و بی محابا به هدایت متعلقان و آشنایان پرداخت. در شهر شهریر شد و در نزد علماء سوء منفور لذا در قتل او کوشیدند و این شخص سلیم را چوب و تازیانه زدند. لهذا مجبور به ترک اوطان گشت تا آنکه در نهایت ناتوانی به ارض اقدس وارد گشت. جناب ملامحمدعلی نبیل قاین وی را که در حال مرگ بود به عکا آورد تا نفس آخر را در عکا برکشد و به موهبت عظمی مشرف گردد ولی از نفحات سجن اعظم حیات جدید دید و شوق لقا نفعه تازه در او دمید چند روز بعد اجازه تشریف حصول یافت و به پیشگاه حضور شتافت چون به ساحت اقدس رسید بیماریش برطرف شد شفا یافت و در نهایت صحت و سلامت بود و نبیل قاین را مبهوت ساخت.

پس از صعود حضرت مقصود، آتش حسرت شعله زد، با چشمی گریان و قلبی سوزان حرکت مذبوحی می نمود و آرزوی ترک این خاکدان می کرد تا از این

حرقّت و فرقت رهایی یافت و به جهان الهی شتافت.

۲۵۸_ عبدالرحیم مسگر

جناب عبدالرحیم از اهل کاشان و مردی بردبار و حلیم بود. در جوانی از باده محبت الله نوشید و به شرف ایمان نایل شد. پس از اندکی به بغداد رفت و به شرف لقای حضرت مقصود رسید و بارها در التزامش به کاظمین رفت. وی نیز جزو اسرا به موصل تبعید شد و از آنجا خود را به قلعه عکا رسانید و در جوار الطاف ایامی بسر برد و با صبر و سکون به درگاه حضرت بیچون صعود نمود.

۲۵۹_ عبدالرزاق (مشهدی)

جناب مشهدی عبدالرزاق از اهل آذربایجان و از احبای مقیم قم و به تجارت مشغول بود. در سال ۱۹۰۱ میلادی (۱۲۸۰ شمسی) جنابان ابن ابهر و رحمانیان را به منزل خود دعوت نمود. هنگام سحر به تلاوت مناجات مشغول شدند و ایشان نیز پس از تلاوت مناجات به زیارتنامه و نماز پرداخت. جناب ابن ابهر اظهار داشتند در این ایام الواحی از طلعت میثاق زیارت می شود که در هر نقطه ای که احباء هستند باید مشرق الاذکار داشته باشند و در اسحار قیام نمایند ولو زیرزمین باشد. جناب مشهدی عبدالرزاق فرمودند، من هم این بیرونی را به اسم مشرق الاذکار تقدیم می نمایم، این اطاق مکان متبرکه است زیرا چند روزی صندوق مبارک حضرت اعلی در این مکان بوده پس سزاوار چنین است که مشرق الاذکار باشد. جناب ابن ابهر موضوع را به حضور مبارک معروض داشتند و لوح مبارکی به افتخار ایشان به عنوان قبول عنایت شد و نسبت به آن بزرگوار بسیار عنایت فرمودند و این اولین مشرق الاذکار ایران می باشد.

۳۶۰_ عبدالصالح باغبان (آقا)

جناب آقا عبدالصالح از اولاد قدمای احباب بود ولی در کودکی یتیم شد. بیگس و بی پرستار در دست هر ستمکار بود. به بلوغ رسید و آهنگ کوی دوست نمود. مهاجر و مجاور گشت و در باغ رضوان به شرف باغبانی فائز شد و در اکثر ایام به شرف لقا نایل و چند سال به این خدمت سرافراز بود و در کمال امانت و دیانت و صداقت و نزد احباء خاضع و خاشع بود عاقبت از این جوار باغ بجوار رحمت کبری شتافت و جمال قدم زیارتی برایش نازل فرمودند.

۲۶۱_ عبدالعظیم خوئی (سید خالدار)

جناب سید عبدالعظیم از اصحاب جناب وحید در نیریز، به سید خالدار معروف بود و بدستور ایشان با چهار نفر از مؤمنین دیگر سوار بر اسب با کمال عظمت و جلال به بازار رفت و با صدائی رعداً سا یا صاحب الزمان گویان اهالی را به امر مبارک دعوت نمود و همه آنان اسلحه‌های خود را زمین گذاردند.

۲۶۲_ عبدالغفار (آقا)

جناب آقا عبدالغفار از اهل اصفهان و از جمله مهاجرین و مجاورین و مسجونین می‌باشد. شخصی بود حلیم، بردبار، سلیم، خوش‌رفتار، خوش خلق و خوش گفتار و بی‌نهایت هوشیار. سالها در مرز و بوم روم سیاحت و تجارت می‌کرد. سفری به عراق نمود و بوسیله جناب آقا محمدعلی اصفهانی، به درگاه مقدس ملیک وجود و حقیقت موجود پناه برد به القای کلمه‌ای از عالم موهوم رهایی یافت. در بین راه به اسلامبول همدم و همراز بود. در زبان ترکی ماهر بود و ترجمان جمیع احباب. در مدینه کبری و ارض سر مجالس بود و مسجوناً به حیفاً رسید. عوانان خواستند او را به قبرس ببرند جزع و فزع نمود. آنان به قوه جبریّه مانع شدند خود را به دریا انداخت وی را از دریا بیرون آورده در قبرس مسجون نمودند ولی وی بنام عبدالله به هر وسیله فرار کرد و بسوی عکا شتافت. پس از صعود نیر اعظم پریشان شد و به شام سفر کرد عاقبت علیل شد و حضرت مولی‌الوری جناب حاجی عباس را برای پرستاری وی اعزام نمودند. شب و روز آرزوی پرواز به جهان اسرار می‌کرد تا آنکه در غربت و هجرت و فراق رحلت به آستان مقدس نیر آفاق نمود.

۲۶۳_ عبدالغنی اردکانی (آقا ملا)

جناب آقا ملا عبدالغنی در ترک آباد، نزدیک اردکان یزد، تولد شده است. وی مردی دانشمند، خوش محضر و شوخ طبع بود و در بین اهالی به علم و حلم و پرهیزگاری شهرت داشت و از اینرو وی را پیشنهاد خود نمودند ولی پس از احراز این شغل همواره با نفس سرکش خود در ستیز بود و پیشنهادی را نوعی فرعون مآبی تلقی می‌کرد و میل خودپرستی او را از قرب به پروردگار منع می‌نمود و از اینرو ترک پیشنهادی کرد و به اردکان رفت. در آنجا هم به حسن سیرت و پاکدامنی شهرت یافت و مجدداً پیشنهاد شد. طولی نکشید که با تلاوت

توقیعی از حضرت اعلیٰ به درجه ایمان نایل شد. سپس کلمات مکنونه را زیارت کرد و یکی از اعیان آثار قلم اعلیٰ را در اختیارش گذارد و وی را از شک و شبهه نجات داد و پس از ایمان لوحی به افتخارش به یراعه جمال قدم عزّ تزول یافت. در سال ۱۸۷۸ میلادی (۱۲۵۷ شمسی) به شرف ایمان و ایقان فائز گردید و به اعلاء کلمة الله پرداخت. روزیکه حاجی ابوالحسن امین به ارض اقدس رفت مطالب مزاح آمیز به حاجی امین گفت تا به عرض مبارک برساند و وی جرأت جسارت نداشت ولی جمال مبارک از او سؤال نمودند چه پیغامی داری؟ وی پس از آنکه پیغام ملا را به عرض مبارک رساند جمال قدم با نهایت عنایت جواب فرمودند (من همیشه با تو هستم پیوسته شاد و خرم باش).

ملا عبدالغنی تا سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) در اردکان به نشر نفعات پرداخت و در احتفالات اعیان مجلس آرائی می کرد و با شوخی های لطیف آنان را خرسند می ساخت. یکی از روزها دزدی به خانه او راه یافت و مقداری جنس دزدی کرد ولی بدست گماشتگان حکومت دستگیر و گرفتار شد. حاکم می خواست دزد را شکنجه دهد، ولی ملا وساطت نمود و نگذاشت صدمه ای به وی وارد آید و آزاد شد.

در سال وینائی که همه اطباء اردکان از ترس جان حاضر به مداوای بیماران نبودند و از آنجا فرار کرده بودند فقط آقا میرزا هادی طبیب، فرزند ملا، کمر همت خدمت را به ابنای بشر بر میان بست و به مداوای بیماران پرداخت. این فداکاری و صداقت طبیب سبب شد که دشمنان از بخل و حسد تحریک شوند. آنان اوپاش را برانگیختند و با عوام الناس به منزل شیخ علی مجتهد اردکان رفتند و تقاضای فتوای قتل ملا عبدالغنی را نمودند. در همین اثنا ملا با پیراهنی که بر تن داشت به منزل همشیره اش می رفت. وی را دستگیر کردند و بدون آنکه فرصت لباس پوشیدن به وی بدهند هر یک از آنان برای ثواب با هر وسیله ای که در دست داشتند وی را زیر چوب و زنجیر، خورد و خمیر کردند و یکی هم می خواست پایش را اره کند و با نفت آتشش زند. در این اثنا شخصی پاکت بدست فریاد زد من با این تلگراف مأمورم به این آشوب رسیدگی کنم و با زنجیری در دست رجاله ها را متفرق کرد ولی هیچکس جرأت نداشت جسد نیمه جان ملا را بردارد. آخر دزدی که قبلاً به وساطت ملا نجات یافته بود وی را بدوش کشید و به خانه برد و آقا میرزا هادی به مداوای پدر مجروح خود پرداخت. جریان آشوب که به اطلاع جلال الدوله حاکم یزد رسید، ۳۰ نفر سرباز

برای خاموش کردن ضوضا به اردکان فرستاد و نیز میرغضب خود را همراه آنان فرستاد، میرغضب که بدن مجروح ملا را دید از شقاوت و بیرحمی مردم گفت که در عمر خود چنین وضع رقت آوری ندیده‌ام. وی یک قواره چلوار و پیراهنی زیر تشک وی گذاشت. پس از چندی که رجاله‌ها پی به زنده ماندن ملا بردند پیراهن آلوده بخونش را به عنوان تبرک گرفتند. جناب صدرالسلطان با کمال فتوت دستور استحمام و پرستاری وی را در منزل خود داد و بشکرانه سلامتی او نفوسی که بیدارش می‌رفتند پذیرایی می‌کرد.

ملا پس از نگاهت و بهبودی با آقا میرزا هادی به یزد رفت و به اطفال آقایان افغان عربی تدریس می‌نمود و با حکمت به نشر نفحات می‌پرداخت. با مبتدیان ابتدا محبت و شوخی می‌کرد و آنها را مسرور و خندان می‌نمود و بعد مقصود خود را به آنان القا می‌کرد.

در هر حال ملا کماکان بتدریس و تربیت اطفال سرگرم بود و به نشر نفحات می‌پرداخت. رفته رفته رعایت حکمت ننمود و اندرز احباء را نادیده گرفت و پشت گوش انداخت و بغض و عناد دشمنان امر را برانگیخت. برای دستگیری و قتل وی هیاهو براه انداختند و انبوه جمعیت در میدان میرچقماق موج می‌زد که ناگهان شایع شد که ملا عبدالغنی در قلعه شاهزاده جلال الدوله مخفی شده است. ارادل و اویاش قلعه را احاطه نمودند و حاکم را دچار وحشت کردند. در این فرصت ملا با فرزند و دامادش، جناب اخوان الصفا، به منزل حکیم صاحب کشیش که خانه‌اش جنب خانه آنها بود رفتند و ملا به آنها قول داد که اگر مردم خواستند به خانه صاحب توجه کنند وی بلافاصله خود را معرفی کند. به این ترتیب تمام روز در آنجا مخفی بودند و هنگام غروب و تاریکی شب رو به صحرا نهاده ۲۵ کیلومتر راه پیمودند و نزدیک صبح به الله آباد رسیدند. اخوان الصفا رفیق زردشتی خود رستم مهربان را می‌شناخت. با او ملاقات کرد و در باغی دور از آبادی در تابستان سوزان بدون کلبه و پناهگاه همه آنها سکنی کردند.

دو نفر از احباء به آن باغ راه یافتند و برایشان غذا بردند و مدت بیش از یکماه بدون آنکه صاحب باغ خود را به آنان نشان دهد در آن باغ بسر بردند و پس از برقراری امنیت مجدداً به یزد بازگشتند.

باری جناب ملا عبدالغنی پیوسته به احیای نفوس و نشر نفحات مشغول بود و همواره با وجد و طرب از احباب رفع ملالت و تعب می‌فرمود و در نشر لوائی میثاق و جلوگیری از فتنه ارباب نقض همت می‌گماشت و بدادن جواب به سید

مهدی دهجی که ردیه نبذه نگاشته بود پرداخت و این لوح مبارک به اعزازش نازل شد.

هو الله

ای سرور حزب ابرار فی الحقیقه ثابتی و برقرار و جانفشانی و سرحلقه احرار، مدتی از روزگار می گذرد که مورد تعرض اشاری و معرض دست تطاول فجّار دمی نیاسائی و نفسی براحث نکشی همواره در سبیل حضرت احدیت در کمال محنت ایام بسربری و هذا من فضل ربک الرحمن الرحیم آنچه در مقابل اوراق دهجی صادر از اثر نفثات روح القدس است و الهامات غیبی پروردگار طوبی لک ثم طوبی بشری لک ثم بشری علی هذا التایید العظیم ... ع ع

(مصایح هدایت جلد سوم صفحه ۱۱۱)

علاوه بر این عرایض متعددی به ساحت مرکز میثاق می نگاشته و سئوالات متعددی از آن حضرت می نمود و به لحاظ اختصار به بعضی از آن سئوالات و اجوبه آنها مبادرت می گردد.

هو الله

با من ثبت الله قلبه علی الميثاق ... ای ثابت بر میثاق حمد کند خدا را که آنچه بشارت داده شده یافتی و اخبار واقع گردید و آن هذا هو البرهان المنیر ... از میزان کلیه بدعت سئوال نموده بودی، بدعت احکامی است که نص کتاب نه و بیت العدل عمومی تصدیق آن ننماید، اما بقاع مقدسه مستحق تعظیم و تکریم است زیرا منسوب به شخص جلیل و این تعظیم و تکریم راجع به روح پاکست نه جسم خاک. این محل وقتی کوی جانان بود و آن جان پاک در آن ماوی داشت لهذا عاشقان خاک آن کوی را کحل بینش نمایند ولی تعلق به تراب ندارد بلکه بفیض آفتاب نگرند ...

(مانده آسانی جلد ششم صفحه ۱۰۴)

ایشان در اواخر حیات نیز عریضه ای مزاح آمیز به حضور حضرت مولی الوری معروض داشت که خداوندگارا من می خواهم در این دنیا حسابم را با تو پاک کنم و مفاصا بگیرم، تا در آخرت مرا بدیوان محاسبات نفرستی، و بیای حساب نکشی و صورت حسابی که من تنظیم کرده ام اینست که تو هر دستورالعملی دادی من بکار نبستم و من هر حاجتی که داشتم تو روا نکردی پس از این بابت حساب ما تفریق شد، دیگر اینکه در فردای قیامت بر من منت نگذاری که بگویی تو را روزی دادم و حق رازقیّت بر گردن تو دارم، زیرا من تا حالا دیناری از تو خرج نکرده ام و هر چه خورده ام مال احیاء و بندگان بوده پس از این

جهت هم دینی بتو ندارم. گویا حضرت عبدالبهاء در پاسخ عریضه مزبور این لوح مبارک را به افتخارش نازل فرمودند:

هوالله

بنده ثابت و صادق جمال ذوالجلال اگر بدانی که در بساط میثاق چقدر عزیزی البته از شدت فرح پر برون آری و پرواز نمائی و نغمه و آواز آغاز کنی و به راز و نیاز پردازی و فریاد و شهناز طوبی ثم طوبی لی یگوش جهانیان رسانی. ع ع (مصاییح هدایت جلد سوم صفحه ۱۱۲)

باری جناب ملاعبدالغنی در دوران حیات خود به خدمت امرالله پرداخت و با انجذاب و اشتعال نفوس بسیاری را در ظل امرالله وارد ساخت. وی در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) از این عالم فانی به عالم باقی پرواز نمود.

۲۶۴_ عبدالکریم (حاجی)

جناب حاجی عبدالکریم، مبلغ ابراهیم خیرالله بود و پس از آنکه حضرت عبدالبهاء احساس فرمودند که خیرالله داعیه‌ای در سر دارد حاجی را به عکاء احضار فرموده و روانه امریکا نمودند. در فرودگاه ابراهیم به استقبال و پذیرایی پدر روحانی خویش رفت و سپس ایشان را به جمع احواء معرفی نمود. وی در اولین احتفال جناب حاجی نماینده رسمی بهائی شناخته شد. در این مجمع روحانی ابراهیم ناچار به اقرار شد که حضرت مولی‌الوری مرکز میثاق و مرجع اهل بهاء می باشند و چون مندرجات کتاب وی مخالف مصالح امر تشخیص داده شد، مانع انتشار آن شدند و وی را از جامعه اهل بهاء طرد نمودند.

سپس جناب حاجی عبدالکریم بوسیله مترجم خود روح ایمان و انجذاب را در قلوب یاران به اهتزاز آورد و در مراجعت به ساحت اقدس جریان امور را به عرض مبارک رسانید و به لزوم اعزام مبلغینی فاضل اشاره نمود.

۲۶۵_ عبدالکریم ماهوت فروش (قوام دیوان)

جناب عبدالکریم ماهوت فروش یکی از دانشمندان عصر رسولی در عهد ابهی و عهد میثاق می باشد. قوام الدوله والی کردستان در سالهای ۱۱_ ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) وی را ندیم خود نموده به لقب قوام دیوان مفتخر نمود. ایشان به معارف امری تسلط کامل داشته ولی برخلاف رسم علمای اسلامی به عمامه و ردا ملبس نبود و با این کیفیت مورد توجه آنان نبود. حسن رفتار و ملاحظت

گفتار و انفاص قدسیه آن بزرگوار جناب ابوالفضایل را شیفته و مجذوب خود نموده بود بطوری که از گفتگوی با وی مسرور می شد. مراتب صمیمیت آنان تا این احد بوده که معظم له دردهای درونی خویش را با جناب عبدالکریم در میان می گذارده و یکبار که از پاسخ دادن به استاد حسین نعلبند عاجز شده بود به ایشان مراجعه نمود و زمانی که به خلعت ایمان آراسته شد بدون آنکه به کسی اظهار دارد سحرگاه به سراغ ایشان رفته و با خضوع مراتب ایمان و ایقان خود را به ایشان اعلام داشته بود.

۲۶۶_ عبدالکریم قزوینی (ملا)

جناب ملا عبدالکریم در قزوین تولد یافت. نام اصلیش احمد بود ولی به عبدالکریم شهرت یافته بود. دارای خطی زیبا بود. وی در جوانی در شهر قزوین به کسب معارف پرداخت و در صدد کشف اسرار الهی برآمد. او در محضر درس ملا عبدالکریم ایروانی که از علماء و مجتهدین قزوین بود تلمذ نمود و در طی دو سال در فقه و اصول، اطلاعات خود را تکمیل نموده به تألیف کتابی پرداخت که استادش وی را تقدیر نموده و در نظر داشت تا درجه اجتهاد وی را به عموم اعلام کند. ولی خود از اینکه فقط اشخاصی می توانند تفسیر قرآن کنند تزکیه نفس داشته و مصون از خطا باشند. خود را لایق چنین مقامی نمی دانست. سالها به دعا و مناجات پرداخت و تضرع و زاری کرد تا اینکه شبی در عالم رویا سید بزرگواری را دید. نزد حاجی الله وردی رفت و تفسیر خواب را از او خواست و با مشخصاتی که ذکر نمود جناب سید کاظم رشتی را نام برد. ملا عبدالکریم با کسب اجازه از استاد خود، همراه برادرش عبدالحمید به عراق رفت و به حضور آن جناب شرفیاب شد و در محضرش تلمذ نمود. سپس جناب سید کاظم به وی بشارت داد که ظهور حضر قائم را ادراک خواهد نمود و وی را مکلف کرد به قزوین باز گردد و به تجارت مشغول شود.

چند سال بعد که ندای الهی از شیراز برخاست ملا محمد معلم نوری را در طهران ملاقات نمود و بوسیله او از امر مبارک اطلاع یافت و جزو اولین گروهی بود که پس از جناب باب الباب به شیراز وارد شد و به حضور حضرت باب مشرف گشت و آن حضرت به وی فرمودند ای عبدالکریم، آیا در جستجوی مظهر موعود هستی؟ این بیان که با نهایت لطف و متانت از لسان مظهر امر ظاهر شد چنان به وی تأثیر کرد که اشکش جاری شد. خود را به اقدام مبارک افکند و

هیكل اطهر با نهایت عطف و وی را در آغوش کشیده پیشانیش بوسیدند و به شرف لقا و ایمان فائز شد و بدستور مبارک مأمور استنساخ آیات شد. پس از عزیمت حضرت باب به اصفهان تا کلین با آقاسید حسین یزدی کاتب وحی بدنبال حضرتش حرکت می نمود و بعد از ۹ روز توقف در کلین به طهران رفت و در ظل حمایت جمال اقدس ابهی قرار گرفت و به کتابت آثار و استنساخ کتاب مستطاب بیان پرداخت و از آن به بعد بنام میرزا احمد کاتب شهرت یافت و مأمور مراسلات محرمانه جمال مبارک با حضرت اعلی بود. قبل از وقوع شهادت جعبه ای محتوی خاتم و قلمدان و لوح هیكل را که حضرت نقطه اولی با کاغذی زیبا که در آن ۳۶۰ اشتقاق از کلمه بهاء مرقوم داشته بودند به جمال مبارک تقدیم نمود.

جناب ملا عبدالکریم به تبلیغ الدروم میرزا که مردی سفاک بود پرداخته و کتاب رسائل سبعه را زمانی که حاکم خرم آباد لرستان بود فرستاده و نامه الدروم میرزا را جناب نبیل زرنندی به عرض جمال مبارک رساند و آن حضرت به نبیل فرمودند، ایمان اولاد قاجار قابل اعتناء نیست.

باری جناب ملا عبدالکریم پیش از اینکه به قزوین مراجعت نماید و اعیال و اطفال خود را از انتظار درآورد در حادثه رمی شاه دستگیر شد مدتی در سیاه چال زندانی گشت و در سال ۱۸۵۱ میلادی (۱۲۳۰ شمسی) وی را توبچی ها به ضرب غداره به شهادت رساندند و جسدش را پاره پاره نمودند.

۲۶۲_ عبدالکریم نیشابوری (ملا)

جناب عبدالکریم نیشابوری یکی از عرفای اسلام بود که به معارف اسلامی چه از آیات قرآن مجید و چه از احادیث قدسی و معتبره تسلط داشت و مسائل معضل و مبهم را در نظر می گرفت و برای کشف اسرار مکنونه آنان اوقات مصروف می داشت و بدون آنکه نتیجه گیرد همین روش غیرمستقیم واکل از قفا را دنبال می نمود تا اینکه سرانجام مصمم شد از طریق ریاضت به کشف اسرار توفیق یابد. برای اجرای این نظر با یکی از عرفا بنام ملاعلی اکبر قرار گذاشت که وی مأمور تأمین معاش وی شود تا خود با کمال آسایش درونی به ریاضت پردازد و هر چه در اثنای ریاضت مکشوف شد به همکار خود ملاعلی اظهار دارد. لذا در نزدیکی آبشخوار قنات عمید آباد در بالای تپه، بنائی چهار اطاقه برای ریاضت ساخت. رفقاییش به عزم تفرج به صحرا می رفتند به ریاضت خانه ملا

عبدالکریم رسیدند با وی مأنوس شدند و از آن پس هر روز بدیدنش می رفتند. روزی ملاعلی به وی گفت حق جل جلاله ظاهر شده و امروز روز مشاهده است خود را از فیض لقا محروم نسازید و بجای ریاضت اگر سئوالی دارید عریضه‌ای به حضورش بفرستید و مشکلات خود را سئوال نمایند. ملا عبدالکریم این سخن را پسندید و عریضه‌ای به این مضمون عرض کرد: مدت‌ها دور از خلق در بیرون شهر به ریاضت پرداخته‌ام و دنیای غدار با من سر جنگ دارد و مرا از رسیدن به مقصود باز می‌دارد، تمنا دارم این سه مطلب را برایم حل فرمائید. اول هر کس قدمی بسوی خدا بردارد خداوند صد قدم به سویش برخواهد داشت، دوم الاسماء تنزل من السماء و مطلب سوم را فراموش کرده‌ام. چندی بعد لوح مبارکی از قلم حضرت بهاء‌الله به اعزازش نازل شد به این مضمون که شیخ عبدالله انصاری می‌گوید: خدایا اگر یکبار بگویی بنده من از عرش می‌گذرد خنده من ، تو ندای الهی را بگوش ظاهر شنیدی دیگر چه می‌خواهی؟ دنیای بیچاره بدنام شده که تو طریق الی‌الله را طی کردی که دنیا بتو توشه نداد؟ ... آن راهی که تو پیش گرفته‌ای طریق آسایش و راحت است نه توجه و ریاضت ...

ملا عبدالکریم پس از زیارت این لوح چنان منقلب شد، طبق معمول روز جمعه استحمام کرد از دروازه نیشابور وارد شهر شد و در میان بازار پی در پی نعره می‌کشید الملك لله الواحد القهار پس از آن از شهر خارج شد کفن خود را پوشید و در قبر دوازده کشید و جان بجان آفرین تسلیم کرد. همان روز رفقا بدنالش رفتند و وی را به خاک سپردند.

۲۶۸_ عبدالله (ملا)

جناب ملا عبدالله یکی از مؤمنین حضرت اعلی بود و در مورد قتل حاجی ملا محمدتقی عموی جناب طاهره بی‌پروا خود را بدادگاه رساند و با فداکاری خود را میرزا صالح معرفی نمود و اعتراف و اقرار به ارتکاب کرد و با قراین و علامات واضحه و افتخار به عمل جرم خود را ثابت نمود سپس وی را دست بستند و همراه سایر اسرا به طهران رساندند و برحسب اقدامات حضرت بهاء‌الله در طهران، صاحب دیوان شیرازی وی را به خانه خود برد و دربند نهاد و تیم شب از زندان رهایی یافت.

جناب اقا عبدالله در بدایت جوانی بین خلق شهرت به شهوترانی داشت و به مجرد ایمان و ایقان و انجذاب به نفعات رحمن خلق جدید شد. بکلی متقلب شد، جسمانی بود روحانی شد، ظلمانی بود نورانی شد، حتی در میان اغیار ولوله افتاد که این جوان چگونه تغییر حالت داده؟ باری آسایش و راحت زندگی را رها کرد و پیاده روی به عکا گذارد. رویش نورانی شده بود و می گفت به فضل و عنایت جمال مبارک، تاریک بودم روشن گشتم گلخن بودم گلشن شدم. حال بی سروسامان ولی در نهایت روح وریحان. باری از مشاهده مظلومیت نیر آفاق چنان منقلب شد که به خون آغشته گردید و فدای یار مهربان گشت و از این جهان تاریک به عالم نورانی شتافت.

(تذکره الوفا)

جناب آقا میرزا عبدالله فرزند جناب حاجی محمدباقر نبیل و سرکار فاطمه خانم می باشد. ایشان تحصیلات اولیه خود را در قزوین و نزد والدین فرا گرفت و تحصیلات متوسطه را در طهران به پایان رسانید. جناب آقا میرزا عبدالله مردی فرهنگ دوست و دانش پرور بود و تمام عمر خود را وقف تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان می نمود.

از آنجایی که مکتب خانه برای کودکان بهائی قابل استفاده نبود و آنان نیز از پذیرفتن شاگردان بهائی امتناع داشتند. جناب آقا میرزا عبدالله در صدد تأسیس آموزشگاهی برای پسران برآمد و با خلوص نیت و مشورت با محفل روحانی قزوین مدرسه ای بنام مدرسه توکل پسران تأسیس نمود و در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) دروس کلاسیک آموزشگاه را با اسلوبی منظم آغاز بکار نمود و به افتخار نام معلم ملقب گردید.

ایشان با مهریه خانم سمندری ازدواج نموده در نتیجه صاحب دختری بنام ملیح شدند. ملیح خانم دارای شخصیتی ممتاز بود و مانند پدر دانش پرور و نویسنده ای باذوق و هنر بود. صوتی پر طنین و دلنشین داشت و الواح و مناجاتی که در احتفالات تلاوت می نمود به شکوه و روحانیت آن می افزود.

جناب آقا میرزا عبدالله پس از چندی مسلول شد و روح پر فتوحش به عالم ملکوت پرواز کرد. ایشان به افتخار دو لوح مبارک از یراعه حضرت مولی الوری نایل شد:

جناب آقا میرزا عبدالله ابن حاجی محمدباقر نبیل

ای بنده الهی جناب ابوی در ثبوت و رسوخ و استقامت بر عهد الهی چنان
ید و بیضائی نمود که قبطان را مبهوت و حیران کرد و سسبیطیان را مسرور و
شادمان فرمود. تو نیز در خدمت آستان مقدس در دبستان تعلیم ثعبان جبن بنما
تا تکلف مایاء فکون الجاهلون گردد. نهالهای نازنین جنت ابهی نشو و نما نموده
شکوفه و میوه ببار آورند. ع ع

قرئین جناب آقا عبدالله علیه بهاء الله الایهی

ای ناظر به حق چشم جان و دل بگشا و مشاهده نوازش جانان نما. الطاف
حضرت مقصود از جهان پنهان چون مه تابان مشهود و عیان است و موهبت رب
یزدان مانند کوکب صبح درخشنده و پر لمعان. از این فیض ترا حصه و نصیبی و
از آن فضل ترا بهره بی مثیلی و علیک التحیته و الثنا. ع ع

۲۷۱_ عبدالله نجف آبادی

این شخص پس از ایمان و ایقان به ارض اقدس شتافت و در ظل عنایت جمال
اقدس ابهی ساکن و مستریح گشت. وی در نهایت سکون و قرار و مطمئن به
الطاف حضرت پروردگار بود. همواره خوش خلق و خو و با یاران در مذاکره و
گفتگو بود. چندی در طبریه به زراعت پرداخت پس از چندی طبریه را رها نمود
و در جنیتیه ساکن شد و اکثر اوقات به شرف لقا فائز و به ملکوت ابهی ناظر.
گاهی گریه و زاری می کرد و گاهی مسرور و شادمانی، از ماسوی الله آزاد بود و
به عون و عنایت حق دلشاد، تا آنکه از عالم خاک به جهان افلاک شتافت.

۲۷۲_ عبدالمجید ابادیع (حاجی)

این مرد بزرگوار پدر جناب بدیع و یکی از تجار معروف نیشابور بود از
منافع مادی چشم پوشید و اول کسی بود که اطاعت دستور باب الباب نمود و
اجرای اراده مخدوم مطاع خود را بر هر چیز مقدم داشت و همه فیروزه هایی که
همراه داشت بدور ریخت و به اصحاب قلعه پیوست. پس از تسلیم اصحاب قلعه
عوانان دو نفر از آنان را که ثروتمند بودند به طهران بردند تا اخاذی کنند.

۲۷۳_ عبدالمجید شیرازی (حاجی)

هنگامی که جناب ملاعلی بسطامی به دستور مبارک حضرت اعلی از شیراز

عازم عراق. شد و جناب عبدالمجید آگاه شد که فرزندش عبدالوهاب به ملاقات ایشان رفته. بی درنگ بدنبال پسر رفت و به جناب ملاعلی بسطامی بسیار پرخاش کرد، نکوهش نمود و پسرش را به خانه برد. سالها بعد موقعی که جمال مبارک در بغداد تشریف داشتند عبدالحمید به حضور رب غفور مشرف شد مانند شمع برافروخت و به ایمان فائز گشت و از رفتار آن روز و ملامت جناب ملا علی نادم شد و پس از شنیدن خبر وحشت انگیز شهادت عبدالوهاب سر به سجود نهاد و از شهادت پسر شادمانی و طرب و شکر نامتناهی کرد. این پیر سالخورده و بزرگوار جمیع اوقات خویش را به تحمل صدمات و مشقات می گذراند و عاقبت سرگون شد و در اسارت جان بجانان تسلیم کرد و به ملکوت ابهی شتافت.

۲۷۴_ عبدالوهاب شیرازی (میرزا)

جناب میرزا عبدالوهاب، فرزند حاجی عبدالمجید شیرازی بود. وی پس از شنیدن ندای امر براه افتاد و جناب ملاعلی بسطامی را ملاقات نمود و با چشمی اشکبار تقاضای ملازمت ایشان نمود. پدرش بدنبال وی رفت و او را با خود به خانه خود برد. چندی بعد این جوان به عراق توجه نمود و به حضور مبارک جمال قدم در کربلا مشرف شد، سر به سجود نهاد و مشتعل به نار محبت الله و شمع اصحاب شد و برقی ساطع از سحاب. از حضرتش استدعای هدایت پدر نمود. جمال قدم در مراجعت به طهران به وی فرمودند که چون پسر وحیدی باید نزد پدر بمانی و نقدینه ای به وی عنایت کردند تا کمک کسب و کارش شود. پس از عزیمت جمال مبارک به طهران ایامی نگذشت که نائره عشق در قلب آن جوان چنان شعله زد که صبر و قرار نماند. پدر بزرگوار گفت، ای پسر هر چند مرا نور بصری و حیات جان پروری، ولی نمی توانم این پروانه را از شمع آفاق محروم نمایم فوراً عزم طهران شو. آن جوان رقص کنان وارد طهران گشت و به مجرد ورود دستگیر شد و به زنجیر افتاد و در سجن مبارک به شرف لقا فائز شد. بعد از چند روز میرغضب وارد زندان شد و آن معدن اسرار را به پای دار دعوت کرد. عبدالوهاب برخاست و رقصی در نهایت سرور در پیشگاه حضور نمود بعد دست مبارک را بوسید و با یاران مسجون دست درآغوش شد و به قربانگاه عشق شتافت.

جناب میرزا عبدالوهاب حکیم مراغه‌ای، فرزند میرزا زین‌العابدین حکیمباشی در قریه قره چپوق از توابع مراغه دنیا آمد و در کانون خانواده خود پرورش یافت. تحصیلات ابتدائی را در مکاتیب آن زمان فراگرفت سپس با مطالعه کتاب پزشکی و استفاده از تجربیات پدر به طبابت پرداخت. طبیب و حکیمی حاذق شد و به معالجه بیماران پرداخت. ضمناً به اهتمام برادر کوچک خود جناب عبدالمجید صدرالحکما به زیور ایمان به جمال اقدس ابهی آراسته شده و به گلشن ایمان و ایقان راه یافت. پسرش میرزا اسمعیل گرفتار پنجه طلاب ظالم شد. وی را در مسجد جامع کتک زده و ضوضا براه انداختند.

باری جناب میرزا عبدالوهاب در بین اهل مراغه به حذاقت و مهربانی مشهور بود و مورد لطف و عنایات حضرت مولی‌النوری بود.

اکنون لوحی که به افتخار آن بزرگوار عزّ صدور یاعته ذیلاً درج می‌گردد:

مراغه _ آقا میرزا عبدالوهاب حکیم علیه بهاء‌الله الابهی

هو‌الله

ای بنده آستان مقدس الهی یزدان پاک را ستایش باد که جهان دل و جان را بجلوه جانان آرایش بخشید و خاور و باختر را روشن و منور نمود حکمت روحانی تأسیس کرد و طب رحمانی تدوین فرمود معجون فنون ترتیب داد و دریاق فاروق ترکیب کرد سمّ نقیع را پادزهر بدیع تعیین نمود و نیش عداوت و بغضا را نوش محبت و وفا مهیا کرد این عقاقیر اکسیر را تسلیم طبیبان بی‌نظیر و پزشکان عالم اثیر نمود حال ای حکیم حاذق بمعالجه بیماران دل و جان بپرداز طبیب حاذق شو تشخیص مرض روحانی کن و هر دردی را درمان نما و هر زخمی را مرهم نه و هر مرضی را علاج کن تا طب روحانی قوه رحمانی بخشد و عالم انسانی را از وساوس شیطانی نجات دهد سلیل جلیل آقا میرزا اسمعیل را از قبل این مسجون تحیت محترمانه برسان از فیض ابدی حضرت پروردگار امیدوارم که جناب اسمعیل مانند جبرائیل پیام ملاء‌اعلی برساند و کنیز الهی ضجیع محترمه را از قبل این زندانی مهربانی نما و همچنین ورقه طیبه موقنه امة‌الله عظیمه را تکبیر ابدع ابهی ابلاغ نما و علیک البهاء‌الابهی ع

جناب حاجی عبدالوهاب شخصی متدین و باتقوی بود و درک حضور و بیانات جناب شیخ احمد احسائی می نمود و از فضل و کمال ایشان مستفیض می گشت. روزی شیخ احمد احسائی اسراری محرمانه به وی اظهار داشت و وی از آن به بعد عزلت اختیار کرد و مردم چنین گمان می نمودند که در سلک یکی از شعبات اهل طریقت داخل شده و با او به مخالفت پرداختند و جناب عبدالوهاب به هیچیک از آنان اعتنائی نمی نمود. عاقبت در نائین با حاجی حسن نامی محشور شد و چون از وجنات وی صدق و صفا احساس نمود اسرار شیخ احمد احسائی را به وی بازگو کرد و بشارت قرب ظهور را به وی داد و طولی نکشید که خود از دنیای فانی بجهان باقی شتافت.

جناب مشهدی عبدل در شهر کوچکی بنام بردع در قره باغ قفقاز دکان سقط فروشی داشت. زمانی که جناب آقا سید اسدالله به دستور مبارک به قراباغ اعزام شد، تا نفعات مشکیه الهی را به سمع اهالی برساند و لااقل یک نفر را به امر مبارک هدایت کند، به شهرک بردع وارد شد و از آنجا به شهرهای دیگر رفت و با اشخاص مختلف صحبت کرد ولی احدی را با گوش شنوا نیافت چه اهالی قراباغ عموماً غرق اوهام و خرافات بودند و حتی اطلاعی از حقیقت دیانت اسلام نداشتند. دعا و مناجاتش بجائی نرسید و احدی اقبال نکرد. روز آخر با کمال یأس زیر درختی تشست و سفره تهارش باز کرد ولی از شدت یأس و حرمان گلویش می فشرد اشک می ریخت و نمی دانست به چه روشی عدم موفقیت خود را به عرض مبارک برساند و بدون جلب رضایتش قراباغ را ترک گوید.

جناب آقا مشهدی عبدل دید سیدی زیر درخت نشسته و زار زار گریه می کند، پیش او رفت تا علت گریه و زاریش را بداند و دردش دوا کند. آقا سید اسدالله آغاز سخن کرد و از شهادت حضرت مسیح بدست یهود تا شهادت حضرت سیدالشهداء را برایش تعریف کرد و یک بیک تصدیق می کرد و بیشتر توجه می کرد و دقیق می شد. سید به سخنان خود ادامه داد تا به ظهور قائم و شهادت او رسید آنگاه به دو ظهور حضرت رب اعلی و جمال اقدس ابهی اشاره نمود و با خلوص نیت و صفای قلب صحبت می کرد بطوری که عبدل را تحت تأثیر قرار داد و به امر مبارک اقبال کرد و معتقد بود که اهل شهر که مردمانی

ساده و خوش قلب می‌باشند و برخلاف ایرانیان دو روئی ندارند، بزودی اقبال خواهند کرد. ولی آقا سید اسدالله وی را به مدارا و حکمت نصیحت کرد و با آیات و احادیث آشنایش نمود و روز وداع هم رعایت حکمت را به وی تاکید کرد. شنبه بازار قبل از آنکه اهالی متاع خود را عرضه کنند، عبدل به بالای سکو رفت و با صدای رسا ظهور قائم را اعلام کرد و بیهوش شد بر زمین افتاد. مردم به گمان اینکه مرده است به سرکار خود رفتند و بستگانش وی را با اسب به قلعه‌ای دور از بردع بردند. چون چشمش باز شد رفیق خود علیش را دید. قادر بحرکت نبود. علیش داستان شنبه بازار را برایش نقل کرد دید حق با آقا سید اسدالله بود بظاهر حاشا کرد مردم حمل بر جنونش کردند. هر کس که از جلو دکانش می‌گذشت، علیش می‌گفت ولس کنیند دیوانه شده و دیوانگی او به همه جا شیوع یافت. مدتی گذشت روزی عبدل به همسایه اش گفت من دیوانه نشده بودم و داستان آمدن سید را برایش گفت و وی را تحت تأثیر قرار داد و به امر مبارک اقبال نمود و هر دو آنان با حکمت به تبلیغ مردم پرداختند و تعداد احباء افزایش یافت و اعدا به جوش و خروش قیام نمودند. یکی از الواط بنام حسن بیگ که همه از او حساب می‌بردند طپانچه بدست بدکان عبدل رفت و از وی سوال از ائمه اظهار نمود و عبدل گفت بهائیان به ائمه اظهار احترام می‌گذارند. با این اشاره حسن بیگ آرام شد و پس از چند ساعت گفتگو به فوز ایمان نایل گشت وی با طپانچه در دست برای اهالی، نام یکایک احباء را شمرد و کسی از ترس وی جرأت جسارت نداشت.

در همان اوان داداش عمو یکی از قماربازهای مشهور ساختمانی بزرگ برای قمارخانه بنا نمود و قبل از آنکه عمارت تمام شود تصدیق امر مبارک کرد و عمارت به حظیرة القدس اختصاص یافت.

روزی هم حسن بیگ و عبدل بدیدن جواد بیک از ملاکهای معتبر قبیله دیگر رفتند و کتاب مستطاب ایقان و فرائد را عرضه نمودند اسکندریگ نامی ایرادات بی اساس از مسیح و پیغمبر اسلام گرفت و میزبان به بی سوادی او پی برد و امر به سکوتش داد و خود او محب امرالله شد.

باری عبدل به افتخار لوح مبارکی سرافراز شد و برای اطاعت امر از قفقاز به ترکستان رفت و در زمان جنگ اول جهانی در عشق آباد به ملکوت ابھی صعود نمود.

این دو مخدره از منتسبین جناب استاد حسن صباغ می باشند. آنها مورد عنایت و الطاف حضرت عبدالبهاء قرار داشته و به افتخارشان لوح مبارکی نازل فرموده اند:

"امه الله عذرا و تیره .. در این دور بدیع اماء رحمن باید هر دم هزار شکرانه نمایند که ید عنایت نساء را از حضيض ذلت نجات داد و به اوج عزت رجال رساند. ملاحظه نمائید که چه موهبتی است زیرا حزب نساء بدرجه ای در شرق ساقط بودند که در لسان عربی چون ذکر زن را نمی خواستند اجلک الله نسوان می گفتند، نظیر آن اجلک الله حمار می گفتند، در لسان ترکی "حاشا حضوردن قاری در" و در لسان فارسی در ذکر زن بلا نسبت می گفتند و تعبیر به ضعیفه می نمودند. حال الحمدالله در ظل عنایت مبارک نساء در نهایت احترامند."

(مانده آسانی جلد پنجم صفحه ۲۹۲)

۲۷۹_ عزیزالله خوسوفی (ملا)

ملا عزیزالله یکی از علمای طراز اول خوسوف بود و پس از آنکه جناب ملایوسف بیگ نخعی از ارض مقصود مراجعت نمود وارد خوسوف شد و با انجذاب و اشتعالی زایدالوصف به اعلائی کلمه الله و تبلیغ علما پرداخت و با انفس طیبه خود ملا عزیزالله را به شرف ایمان مفتخر ساخت و هر دو آنان که در شئون علمی با یکدیگر برابری داشتند، بلکه ملا عزیزالله در تقریر و بیان از او برتری داشت، به نشر نفعات پرداختند و جمعی را در ظل امرالله داخل کردند و در نتیجه بغض و کینه شیخ حسن مدرس را تحریک نمودند. حاکم، ملا عزیزالله را به بیرجند احضار نمود و در بیرجند پایش فلک کردند و شلاق زدند و ملا عزیزالله این مشقت و بلا را در راه حق برای خود توهین و سرشکستگی دانست، طاقتش از دست رفت و خود را مسموم ساخت. حضرت عبدالبهاء مناجات طلب مغفرت در حقی نازل فرموده خدمات و انجذاباتش را ستوده و وی را در عداد شهدا محسوب داشتند.

۲۸۰_ عطاءالله خان افغانی (دکتر)

جناب دکتر عطاءالله خان در بخارا تحصیل طب نمود و در آنجا تحصیلات خود را بیپایان رسانید و مجذوب و شیفته بزرگواری و احاطه علمی جناب

ابوالفضایل شد و انقباس طیبه و قدسیه آن بزرگوار وی را به شاهراه حقیقت دلالت نمود و به فوز ایمان مفتخر ساخت و تا پایان عمر به کمال خلوص خدمت احباءالله می نمود. فرزند ایشان نیز جوانی دانشمند، مؤمن و صالح مانند پدر خویش با کمال شوق و انجذاب به خدمت امرالله می پرداخت.

۲۸۱- عظیم تفریسی

این جناب در ایران به فوز ایمان نایل شد و به خدمت یاران می پرداخت. با جناب آقامیرزا موسی قمی به بغداد رفت و از الطاف نیر آفاق بهره و نصیب گرفت به شرف لقا فائز شد و پس از مدتی با همان جناب مراجعت کرد و داوطلبانه بدون اجر و مزد به خدمت میرزا نصرالله تفریسی پرداخت و با ایشان به ارض سر وارد و در معیت جمال مبارک وارد سجن اعظم شد و به سقایی داخل و خارج قیام نمود. روز و شب آرام نداشت. حلیم، سلیم و بردبار بود و هر روز به حضور مبارک فائز می شد و در نهایت سکون و اطمینان از این جهان فانی به جهانی باقی شتافت.

۲۸۲- علانی (شعاع الله خان)

جناب علانی فرزند برومند جناب ناظم الحکما می باشد. او در سال ۱۸۸۹ میلادی (۱۲۶۸ شمسی) در طهران در محیطی روحانی دنیا آمد و در ۹ سالگی به اعزازش لوح مبارکی از یراعه حضرت مولی الوری عزّ صدور یافت. "ای شعله محبت الله، شعاع را سطوعی باید و آفتاب را طلوعی و بدر را نوری و نجم را ظهوری پس تو که شعاعی از خدا بخواه که نوری بیفشانی و پرتوی اندازی و جهانی افروزی و عالمی بنار محبت الله بسوزی و امیدوارم که بفضل حق چنین گردی و اعظم از این شوی والبهاءعلیک. ع ع

(پیام بهانی شماره ۱۱۲۵)

این لوح مبارک در حقیقت عامل قطعی احیای روحانی این کودک بود و او را برای خدمات عظیم آینده اش آماده ساخت.

باری تحصیلات اولیه ایشان در مدرسه تربیت و تحصیلات عالیّه اش در رشته های ریاضی و حسابداری در دارالفنون پایان یافت. سپس به خدمات دولتی مشغول بکار شد و روش و سلوک خود را مطلقاً با تعالیم مبارکه منطبق نمود و به تقوی و امانت و صداقت سرشته شد. بر اثر لیاقت و کفایت بمرور مدارج

خدمات دولتی را در وزارت دارائی طی نمود.

روزی رضاخان فرمانده کل قوا به وزارت دارائی رفته و برای انجام امور مالی و غیرقانونی جناب علائی را تحت فشار قرار داد. ایشان که همواره به زیور امانت و صداقت آراسته بود، با وجود مواجهه با خطرات احتمالی از دستور صادره سرپیچی نمود، رضاخان هر چند از تحکم خود نتیجه‌ای نگرفت ولی باطناً امانت و صداقت علائی را تمجید نمود و پس از آنکه به تخت سلطنت نشست وی را با درجه افسر جزء در دولت جدیدالتأسیس خود مسئول امور مالی نمود. جناب علائی یکی از مشکلات مالی آینده را که پیش خواهد آمد به عرض شاه رساند زیرا هنگام مراجعه افسران ارشد وی موظف بود انضباط نظامی را بدون چون و چرا اجرا کند و دستورات آنان را ولو غیرقانونی باشد بموقع اجرا گذارد. رضاشاه متوجه این تذکر شد و علائی را به درجه سرلشگری ارتقا داد و ایشان در تمام دوران خدمت خود به نحو احسن انجام وظیفه نمود و مورد لطف شاهانه قرار گرفت. رضاشاه بارها در حضور ارکان دولت از حسن خدمت ایشان ستایش نموده و در یکی از جشنهای رسمی جناب علائی را به والا حضرت ولیعهد معرفی نموده گفت، همین است علائی که من بارها صحبت او را با تو داشته‌ام، قدرش را بدان.

جناب علائی از عنفوان جوانی خدمات امری آغاز نموده و به عضویت لجنات مختلفه درآمد و در ۲۴ سالگی به عضویت محفل روحانی طهران انتخاب شد و به مدت سی سال عضو آن بود. پس از تشکیل محفل روحانی ملی به عضویت آن برگزیده شده و در سمتهای رئیس محفل و امین صندوق ایفای وظیفه نمود. در سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) به ساحت اقدس تشریف یافته و به حضور حضرت ورقه علیا شرفیاب شد.

جناب علائی از نفوذ و قدرت خود در خدمات دولتی برای حفظ و مدافعه یاران مظلوم استفاده می‌کرد و در سال ۱۹۲۶ میلادی (۱۳۰۵ شمسی) که هشت نفر از احبای الهی در جهرم کشته شدند نامه اعتراضی را که محفل روحانی ملی به رضاشاه نوشته بود شخصاً به وی داد.

ایشان در سال ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) در چهار کنفرانس بین‌القارات کامپالا، شیکاگو، استکهلم و دهلی شرکت نمود سپس به بازدید مراکز بهائی در قاره‌های امریکا، اروپا، آفریقا و آسیا پرداخت. در سال ۱۹۵۲ در اولین کنفرانس تبلیغی آسیای جنوب شرقی شرکت نمود و مراکز بهائی جنوب آسیا را بازدید کرد

و در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) تا ۱۹۶۲ میلادی (۱۳۴۱ شمسی) به ترتیب بجوامع بهائی کشورهای آسیایی، انجمنهای شور روحانی ملی کلمبیا و انجمن شور روحانی ملی سیلان شرکت نمود و از سالهای ۱۹۶۳ تا ۱۹۷۸ میلادی (۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ شمسی) در ایران اقامت نمود و محفل روحانی ملی را در ایفای وظایف مهمه مساعدت نمود و در صورت لزوم مشکلات وارده را در مراجع دولتی رفع می نمود.

جناب علائی در سال ۱۹۷۸ میلادی (۱۳۵۷ شمسی) در کانونشن جهانی در حیفا شرکت نمود و به علت انقلاب اسلامی مراجعت ایشان به ایران غیرمقدور شد و اواخر حیات خود را در امریکا بسر برد و در سال ۱۹۸۴ میلادی (۱۳۶۳ شمسی) دوران پر افتخار حیاتش بسر رسید و طایر روحش از قفس این جهان آزاد شد و به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۲۸۳_ علائی (عبدالعلی)

جناب علائی در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) در شهر مراغه در خانواده ای مسلمان متولد شد و پس از پایان تحصیلات ابتدائی در مکتبخانه زبان عربی، منطق، فقه و اصول اسلامی را فراگرفت و در رشته های مختلفه تبحر یافت و همیشه در میان طلاب مدرسه هم از لحاظ قریحه و استعداد زهد و تقوی متمایز از سایرین بود.

آقا عبدالعلی علائی تصمیم گرفت میرزا محمد ساعت ساز بهائی در مراغه را به اسلام هدایت نماید و بعد از یکسال مذاکره و مباحثه و مطالعه کتب امری از جمله کتاب ایقان خود در هیجده سالگی به دیانت بهائی ایمان آورد.

پس از تصدیق امر مبارک، شعله عشق الهی چنان در روح تازه و قلب منیرش زیانه کشید که نتوانست خاموش نشیند و بی پروا به تبلیغ امرالله پرداخت. به بهائیت شهره شهر گشت. ملاها حکم قتل وی را صادر کردند و برادران از ارث پدر محرومش ساختند. از اینرو شبانه فقط با پول کمی که همراه داشت عازم تبریز شد و بعد از یکماه توقف به طهران عزیمت نموده وارد مدرسه علمیه شد. در دوران سه ساله تحصیل، با درآمد ناچیزی که از راه تدریس خصوصی داشت در کمال قناعت امرارمعاش می کرد و به سبب شاگرد ممتاز شدن از پرداخت شهریه نیز معاف شد.

چندی بعد به امید آنکه یاران الهی در عشق آباد آزادند راهی آن دیار گشت.

وقتی وارد بادکوبه شد با بحران انقلاب روسیه و سرکوبی پیروان ادیان مواجه شد و پس از دو ماه اقامت به طهران بازگشت و اداره دبستان "توکل" پسران بهائی قزوین را عهده دار شد و در دبستان بهائی دخترانه نیز به تدریس پرداخت. برای بزرگسالان کلاسهای شبانه تشکیل داد و در عین حال عضو محفل روحانی قزوین بود. بازده کارش چنان بود که همه ساله دانش آموزان مدارس بهائی رتبه های اول امتحانات نهائی کلاس ششم را احراز می کردند و امتیازات اخلاقی آنان مورد تصدیق همگی بود.

آقای عبدالعلی علانی در سال ۱۹۲۶ میلادی (۱۳۰۵ شمسی) با همای فرزانه نوه دختری جناب سمندر وصلت کرد.

آقای علانی در سال ۱۹۳۹ میلادی (۱۳۱۸ شمسی) پس از دو سال خدمت در اداره ثبت کل از کار دولتی کناره گرفت و به شغل آزاد وکالت امور ثبتی و مشاوره حقوقی پرداخت. از سال ۱۹۴۲ میلادی (۱۳۲۱ شمسی) به خرید و فروش املاک و امور تجارتي اشتغال ورزید و بعد از چندین سال که وضع مالی خوب و ثابتی پیدا کرد از مشاغل مادی کناره کشید و به فعالیت های امری پرداخت و کتابهای امری تألیف کرد. وی در لجنه تالیف، تبلیغ، املاک امری، امور حقوقی و اصلاح خدمت می کرد و معلم کتاب مستطاب اقدس و کلاسهای تزئید معلومات و درس اخلاق بود. تخصص وی در امور ثبتی و حقوقی موجب شد که بتواند در ثبت اماکن متبرکه و املاک امری کمک مؤثر و مداوم نماید و سالها با حاجی غلامرضای امین امین و جناب ولی الله ورقا امین حقوق الله همکاری کند. تسلط وی در قضاوت نیز سبب شد که اکثراً به عنوان حاکم انتخاب گردد و مورد اعتماد طرفین دعوا قرار گیرد.

در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۳ شمسی) آقا و خانم علانی به زیارت مولای عزیز حضرت ولی امرالله و اعتاب مقدسه نائل شدند. در اولین کنفرانس جهانی هندوستان در ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) شرکت کردند و در سال ۱۹۵۵ میلادی (۱۳۳۴ شمسی) به کشور ترکیه که حضرت ولی امرالله اشاره فرموده بودند مهاجرت نمودند. در ترکیه عضو محفل روحانی استانبول شدند و یکسال نیز در محفل روحانی شهر بلویو - امریکا خدمت کردند و سپس در سال ۱۹۸۳ میلادی (۱۳۶۲ شمسی) به استرالیا مهاجرت نموده در شهر ردکلیفد ایالت کوئینزلند ساکن شدند. با ورود ایشان محفل روحانی این شهر مهاجرتی تشکیل گشت.

آقای علائی مردی متکی به نفس، مستحکم و با ثبات بود. مطلقاً اهل تقلید نبود. آدم وظیفه شناس، باوجدان، متعهد، خوش قول، وقت شناس، کوشا و فعال و در جمیع امور منظم و مرتب بود.

سرانجام در سال ۱۹۹۱ میلادی (۱۳۷۰ شمسی) با افتخار از این جهان فانی به ملکوت ابهی صعود نمود.

۲۸۴_ علائی (نعمت الله خان)

جناب نعمت الله خان علائی، فرزند جناب ناظم الحکما طیب مخصوص دربار قاجار در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) در طهران تولد یافت و تحصیلات خویش را در کودکی فراگرفت و پس از اتمام تحصیل در سن ۱۶ سالگی به خدمات دولتی پرداخت. ایشان در تحت توجه و مراقبت والدین به آداب روحانی تعلیم و پرورش یافت. در ضمن انجام خدمات دولتی به هدایت نفوس و ابلاغ کلمه الله مشغول بود. هدفش پیشرفت امر جمال اقدس ابهی بود و از این نظر چه در زندگی خصوصی و چه هنگام اشتغال دمی غفلت نمی نمود. ایشان با بستگان خود به عدل و انصاف معامله می نموده و از انفاق مال و فداکاری و انقطاع سرمشق سایرین بود.

حضرت عبدالبهاء در الواح مبارک خود و حضرت لی امرالله در توقیعات منیع خویش نسبت به ایشان منتهای عنایت مبذول داشته اند و ایشان را مفتخر و متباهی فرموده اند. درطهران، سالها عضویت محافل روحانی ملی و طهران را عهده دار بود و در لجنات مختلفه شرکت نموده گزارشات آنها را به استحضار محافل می رسانیده است و سالها به سمت منشی در محافل انجام وظیفه نموده است. و در کانونشنهای ملی انتخاب و شرکت می نمود. یکی از نظریات صائب که در پیشرفت امرالله تأثیر بسزائی داشته تشویق اختلاط جوانان با سالخوردگان بود. ایشان چون به حسن اخلاق و امانت آراسته بود در خدمات دولتی نیز پیشرفتهای شایان نمود و به مشاغل عالی منصوب شد و زمانی چند معاونت اداره کل غله را عهده دار بود. وی همواره رعایت زبردستان خود می نمود و مورد احترام عموم قرار داشت.

این فداکاریهای کم نظیر و خضوع و خشوع ایشان علماء سوء و رجاله های متعصب را جری می ساخت و بارها در معرض تعرض اشرار قرار می گرفت و حتی گاهی قصد جاننش می نمودند ولی همواره عنایات جمال مبارک شامل حالش

بود و آسیبی به وی نمی‌رسید.

جناب علانی در سال ۱۹۴۵ میلادی (۱۳۲۴ شمسی) از کارهای دولتی کناره‌گیری کرد و خانواده هفت نفری ایشان به افغانستان هجرت نمودند و پس از نه ماه اقامت اموالشان مصادره شد و قوای انتظامی افغانی آنان را از کشور خود اخراج کردند. پس از مراجعت، مقامات دولتی ایشان را به ادامه خدمات قبل دعوت نمودند ولی بواسطه عارضه کسالت ضمن عرض تشکر دعوت ایشان را نپذیرفتند و تا اعلام نقشه جهاد کبیر اکبر در طهران به خدمات امری پرداختند. در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) به اتفاق همسر و دو فرزند جوان خود به ساموا که جناب سهیل علانی فرزند برومندشان اقامت داشت هجرت نمودند و بمدت ۴ سال به تبلیغ و نشر نفحات پرداختند و محفل روحانی ساموای غربی تشکیل یافت. سپس از حضرت ولی‌امرالله کسب تکلیف نمودند و به نیوزیلند هجرت کردند و با بزرگان کشور و سران مانوری آمیزش نمودند و پیام مبارک را به اطلاع آنان رساندند. در نیوزیلند مبتلا به عارضه قلبی شده به انگلستان رفته تحت معالجه و مداوا قرار گرفتند و دختر خود را نیز در آکسفورد برای ادامه تحصیل گماردند. سپس قصد هجرت به ساموای شرقی نمودند که تقدیر مانع انجام تدبیر شد و در سال ۱۹۶۸ میلادی (۱۳۴۷ شمسی) در اثر شدت بیماری به ملکوت ابدی صعود نمودند.

صعود ایشان را بیت‌العدل اعظم به برادر عالیقدر ایشان ابادی امرالله جناب شعاع‌الله خان علانی تسلیت گفته خدمات ایشان را تقدیر و تمجید فرموده و در اعتاب مبارکه از ایشان یاد نمودند.

۲۸۵_ علانی (هماخانم)

سرکار هما فرزانه در سال ۱۹۰۸ میلادی (۱۲۸۷ شمسی) در شهر قزوین متولد شد. پدر او میرزا حسین و مادر او خاتونجان خانم سمندری دختر کوچک آقا شیخ کاظم سمندر بود. پس از صعود پدر میرزا احمدخان فرزانه با مادر او ازدواج کرد. هما در کودکی آثار و الواح الهی را نزد مادر خود آموخت و از برکرد و تحصیلات دوره ابتدائی را در "مدرسه بنات توکل" پایان رساند.

در تشکیلات امری در زمینه‌های تعلیم و تربیت، تبلیغ و مهاجرت، ترقی نسوان و مسافرت‌های تشویقی خدمات مستمری انجام داد. از جمله به ۳۳ نقطه امری در ایران مسافرت تشویقی نمود. بیوت تبلیغی، احتفالات هفتگی، کلاسهای

درس اخلاق و کلاسهای تزئید معلومات را اداره کرد و در زمرهٔ مبلغات رسمی محفل روحانی درآمد.

در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) خانم و آقای علانی به زیارت مولای عزیز حضرت ولی امرالله و اعتبار مقدسه نائل شدند. در کنفرانسهای جهانی هندوستان ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی)، فرانکفورت ۱۹۵۸ میلادی (۱۳۳۷ شمسی)، کامپالا ۱۹۵۸ میلادی (۱۳۳۷ شمسی)، یوگاندا ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی)، لندن ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی)، پالرمو ۱۹۶۸ میلادی (۱۳۴۷ شمسی) و تعداد زیادی از کنفرانسهای ملی و محلی و مدارس تابستانه در سراسر دنیا شرکت نمود. بعد از صعود مولای حنون دو بار به زیارت مرقد مبارک در لندن و دو بار نیز به زیارت ارض اقدس نائل شد. در سال ۱۹۵۵ میلادی به کشور ترکیه مهاجرت نمود و ساکن کادیکوی - حومهٔ شهر استانبول شد. خانم علانی زبان ترکی را بخوبی آموخت و مشغول ابلاغ کلمهٔ الله شد. در محفل روحانی شهرهای بورسا ازمیر و ادرنه خدمت کرد و به چهارده شهر ترکیه مسافرتها تشویقی نمود. در این ایام بود که حرم مبارک به اتفاق حضرات ایادی امرالله بمناسبت صدمین سال نزول لوح سلطان به بیت مبارک ادرنه تشریف بردند. این تشریف فرمائی موجب مسرت بی اندازهٔ خانم علانی شد.

بار دیگر رسیدگی به امور خانوادگی خانم علانی را به طهران کشید تا در سال ۱۹۷۲ میلادی (۱۳۵۱ شمسی) به لبنان مهاجرت کرد و در محفل شهر شیخ مشغول به خدمت شد. ولی بعد از دو سال به علت جنگهای داخلی لبنان به طهران بازگشت.

اساسی ترین خصیصهٔ خانم علانی در زندگی اهمیت دادن به تربیت اولاد بوده است. او در انجام وظایف مادری فعال، کوشا، جدی، مسئول و متعهد بود و پیروی از هدفهای تعلیم و تربیت بهائی را بر خود واجب می دانست. تمسک به دعا و مناجات و اهدای تقدیم تبرعات داشت. طیر روحش در سال ۱۹۹۶ میلادی (۱۳۷۵ شمسی) به ملکوت ابهی صعود کرد.

۲۸۶_ علوی (آقا سیدعباس)

جناب آقا سیدعباس علوی، فرزند میرزا عسکر و بی بی خانم در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶ شمسی) در قریه دستگرد از توابع نیشابور متولد شد. پدرش در دو سالگی از دست داد و در دامان مادرش پرورش یافت و خواندن و نوشتن را

آموخت و در ده سالگی نیز مادر خود را از دست داد و به همراهی دانی خود حاجی نایب به مشهد رفت و علوم ادبی فراگرفت و به تحصیل فن اصول و فقه و منطق و حکمت پرداخت. بسیاری از آیات و خطب و قرآن و نهج البلاغه و اشعار عرفا و غیره را در گنجینه سینه خود ضبط کرد و در سن ۱۸ سالگی حوزه دوسی دایر کرد و جمعی از طلاب که سنشان هم از او بیشتر بود در محضرش تلمذ می‌کردند. گاهی اوقات امام جماعت می‌شد و زمانی به قضاوت می‌پرداخت.

در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) در یکی از نقاط بیلاقی و کوهستانی مشهد با یکی از دوستان قدیمی خود جناب آقا سید محمدرضا بروجردی برخورد نمود. آقا سید محمدرضا بر اثر مراوده با احباب اطلاعاتی کم و بیش درباره امر مبارک کسب نموده بود که آنها را با علوی در میان گذارد و علوی با آن مقام علمی، بهائیان را مشتبی نادان می‌پنداشت و هم کلام شدن با آنان را حرام می‌دانست و گناهی نابخشودنی تلقی می‌کرد ولی آقا سید محمدرضا می‌گفت فریضه دینی بما حکم می‌کند که این قبیل مسائل را سرسری نگیریم و درباره آنها تحقیق کنیم و موافقت علوی را جلب نمود و هر دو برای تحری حقیقت به منزل جناب علی گلکانی رفتند. حضار برای احترام به آنان از جا برخاستند و علوی در صدر مجلس قرار گرفت ولی مطلقاً به بیانات جناب نوش آبادی توجه نمی‌نمود و حقانیت این ظهور اعظم را از زبان یک فرد کلاهی غیر معتم نادیده می‌گرفت. جلسات دیگر هم به همین منوال گذشت و بالاخره حوصله اش سر رفت و از حضور در این جلسات منصرف شد.

چندی بعد جناب علی گلکانی طی نامه‌ای وی را بخانه خود دعوت نمود و نوش آبادی آیات مبارکه را تلاوت می‌کرد و علوی به آنها خرده می‌گرفت. شهاب فردوسی هم دو بار به وی نامه نگاشت و علوی به اشارات وی هم اعتنائی ننمود. با این حال مصمم شد تا بهائیان را که برای کشف حقیقت گمراه شده‌اند را براه راست دلالت کند لذا بخواندن کتب امری مبادرت نمود و نوش آبادی کتاب فرابید را به وی داد. علوی و آقا سید محمدرضا به حجره خود رفته به خواندن آن مشغول شدند و تکانی خوردند و بخوبی درک نمودند که این مطلب بزرگتر از آنست که تصور می‌نمودند. آنگاه به آستان قدس رضوی پناه بردند و رجای کشف حقیقت کردند و فرآند را مجدداً با دقت بیشتری مطالعه نمودند سپس کتاب مستطاب ایقان و مفاوضات و اقدس را نیز مرور نمودند و بر دو راهی قرار

گرفتند و از اینرو فرائض دو شریعت را بجا می آوردند. علوی نیز به مطالعه بدایع الآثار پرداخت و یکه خورد که چطور حضرت عبدالبهاء قدم در کشور کفار گذارده و غذای آنان را تناول نموده، با مردان ناپاک مصافحه نموده و با زنان بی حجاب صحبت کرده است. بدین ترتیب مایه ایمانش کمی سست شد تا اینکه الواح سلاطین را مطالعه نمود و به عظمت امرالله پی برد و ایمان خویش را به آقاسید محمدرضا اعلام کرد و هر دو آنان از پل صراط گذشته و به جنت ایمان وارد گشتند.

باری بمجرد اینکه علوی از مانده رب العالمین مرزوق شد و از ماء معین سیراب گردید در صدد تبلیغ طلاب برآمد و به هر کس که استعدادی و لیاقتی داشت چراغی فرا راهش گذاشت، طولی نکشید که کوس رسوائی وی بر ملا شد و یار و اغیار از ایمانش خیر یافتند و به سرتاسر کشور سرایت کرد. مطلب نیز به ساحت اقدس عریضه شد و به افتخارشان لوح غرائی عزّ نزول یافت. از شنیدن این واقعه برخی اظهار تأسف می نمودند. گروهی از طلاب به مخالفت برخاسته و می خواستند وی را وادار به تبری کنند. دسته ای فریاد و اشریعتا بلند نموده وی را تکفیر می نمودند و دهان بدشنام وی می گشودند. خلاصه روزی وی را به منزل عموزاده اش که از جمله علمای قوم بود و بتازگی از نجف اشرف به مشهد وارد شده بود بردند. تمام اطاقها را طلاب پر کرده بودند پس از ورود علوی محض احترام همگی از جای برخاستند و بعضی هم به کنایه لطیفه ای گفتند و وی پاسخ آنان را با بیعتی از حافظ و آیه ای از قرآن داد و آنان استهزا می کردند. مجتهدین بعضی از اظهار نظر طفره می رفتند و برخی سکوت اختیار می نمودند. یکی از آنان از علوی خواست نظر خویش را برایش مرقوم دارد و علوی رساله ای به عربی مشحون از ادله و براهین، موشح به آیات قرآن و مطرز به احادیث و اخبار نوشت و برایش فرستاد. مجتهد پس از وصول آن نامه چنان مضطرب و هراسان شد که جرأت خواندن آن نیافت. سرانجام کربلانی علی خیاط قاتل جناب شیخ قوچانی با حيله و تزویر می خواست علوی را در خانه یکی از مجتهدین و در حضور جمعی از طلاب حاضر نماید تا بطریقی به انجام هدف شوم خود موفق گردد ولی چون این طرح بجائی نرسید یکی از مجتهدین گفت چقدر مایه افسوس است که یک بازاری مفسد بی سروپا جمعی از علما را ملعبه خود قرار داده و برای اجرای مقاصد شوم خویش ما را به تکفیر کسانی وادار کرده که هیچکدامشان را ملاقات نموده ایم.

باری جناب علوی بدعوت محفل روحانی عشق آباد در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) به عشق آباد رفت و به تدریس در مدرسه بهائیان گماشته شد و همسر ایشان که در غیاب شوهر تحت فشار قرار گرفته بود تصدیق امر مبارک نمود و با جناب آقا سید محمد رضا به مدینه عشق رهسپار شد.

چندی بعد طی متحدالامال محفل طهران علوی به اتفاق جناب سلیمانی برای تبلیغ امرالله از طریق قوچان به نیشابور و سبزوار رفت و به نشر تفحات پرداخت و بذر معرفت و محبت در قلوب یار و اغیار بیافشاند. سپس به دستگرد رفت. عوام تصور می کردند هر که از اسلام خارج شود هیكلش تغییر می کند همین که به استقبالش رفتند و وی را با همان شکل و هیكل و لباس مشاهده کردند شادی کنان بغلش کردند و غرق بوسه اش نمودند و حتی زنان شانه و پایش را می بوسیدند.

روزی حاجی نایب دانی علوی بدستگرد وارد شد و آندو را به منزل خود برد. اهالی قراء اطراف به ملاقاتش می آمدند، محترمین مهمانشان می کردند و علوی در بالای منبر به کمال حکمت و متانت بدریدن پرده های اوهام می پرداخت و بصورت نقل قول عقاید بهائیان را نقل می نمود. اندک اندک برخی از آخوندها به ایمان علوی مشکوک شدند. آخوندی کلاهی به نام شیخ حسنعلی شیخ احمد مجتهد شاهرودی را که خصم لدود امرالله بود از جریان آگاه ساخت و بر علیه علوی برانگیخت. ضمناً حاجی نایب هم می خواست خواهرزاده خود را در دستگرد نگاهدارد و برایش خانه و زندگی ترتیب دهد ولی علوی علناً ایمان خود را به حاجی گفت و وی را سخت مضطرب ساخت. علوی اشاره به آن گروه علمایی که در این امر مبارک جان خود فدا کرده اند و علمای سونی که برای حفظ مقام و منافع شخصی خود مانع اقبال خلق گشته بودند نمود و در نتیجه بغض دانی خود را به حب مبدل ساخت و متوجه شد که بهائیان جماعتی متدین و مظلوم می باشند. باری بر اثر دستور شیخ احمد مجتهد شاهرودی مبنی بر اخراج علوی از دستگرد ایشان بستگان خود را ترک کرد و در هر حال داماد حاجی نایب و برادر دامادش و همچنین همان شیخ حسنعلی که ذکرش شد به امر مبارک اقبال نمودند.

علوی پس از ورود به طهران به اراک رفت و ضمن تشویق اخبار تبلیغ اغیار به هر یک از علمای اعلام و طلاب فاضل خراسان مکاتیبی مشتمل بر ادله و براهین نگاشت و از هیچیک از آنان جوابی نرسید و در هر حال به قراء اطراف اراک

رفت و به نشر نفعات سرگرم بود.

روزی در بقعه امامزاده ای ملای بی سوادى را خفیف و شرمند ساخت وی برای انتقام استشهدادى به امضای ۹۰ نفر نوشت که علوی را توقیف کنند ایشان با لباس مبدل رعیتی همراه یکی از احباء به اراک رفت.

دو ماهی هم در همدان به ملاقات احباء و نشر نفعات پرداخت و رهسپار قزوین شد. در قزوین در منزل جناب اسعدالحکما سکونت یافت.

وی به هر شهری که می رفت به مدارس قدیمه سر می کشید، در قزوین هم با سلیمانی گردش کنان براه افتادند سلیمانی بیرون در مدرسه نشست تا علوی برگردد آنروز علوی پس از خروج از مدرسه مضطرب و با رنگ پریده ظاهر شد. مدرس آن مدرسه از مذاکرات علوی با طلاب اطلاع یافته بود و با اهانت وی را از مدرسه اخراج نموده بود. در طهران به منزل جناب ضیاء اللہ خان منادی وارد شد و ایشان پیشنهاد نمودند در طهران سکونت یابد و اهل بیت را نیز از عشق آباد بیاورد. علوی این پیشنهاد را پسندید و از راه رشت و بندرپهلوی به عشق آباد رفت و در بهار به قصد طهران وارد مشهد شد و ورودش احباء را نگران کرد و خصوصاً آنکه یکی از علما ایشان را بشام دعوت نمود و محفل بیم آن داشت که دامی گسترده باشند لذا متوجه بودند که وی به کدام منزل می رود. در آنجا میزبان به علوی اظهار نمود که اگر این امر حقایقی نداشت کسی مثل شما را بخود جلب نمی نمود ولی بجای آنکه به مفهوم آیات پردازد چند ایراد عبارتی از کتاب مستطاب ایقان گرفت و علوی به همه آنها پاسخ گفت.

باری چند هفته در دستگرد برای دیدار اقوام خود توقف نمود و به طهران رهسپار شد و اعضای خاندانش نیز پس از چهار ماه بوی ملحق شدند و اقامت گزیدند. از سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) به بعد به اسفار تبلیغی کوتاه مدت پرداخت و هر زمان که با مخالفت اعدا مواجه می شد محل خود را تغییر می داد. ابتدا در کرمان و ماهان و رفسنجان به نشر نفعات و بذرافشانی مبادرت نمود گاهی به قراء و توابع کاشان توجه می نمود. در جوشقان در جلسات و احتفالات باشکوهی یار و اغیار را مستفیض نمود و به ابلاغ کلمة اللہ پرداخت. در طهران نیز شبها به تدریس کتاب مستطاب ایقان و اقدس اشتغال یافت و در مدرسه ذکور تربیت کتب ادبی و صرف و نحو تدریس نمود و چند صباحی نیز در معیت سرور مبلغین و مبلّغات میسس مارتاروت سفر می نمود و گاهی برای دیدار بستگان به دستگرد گذر کرده و در مشهد نیز مدت ۵ سال اقامت گزید. در

سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) محفل روحانی طهران ایشان را برای شرکت در جشن افتتاحیه ام‌المعابد افریقا به کامپالا روانه نموده و نفوذ و عظمت امرالله را در آن قاره مشاهده نمود و با روحی تازه و قلبی پاک به طهران مراجعت نمود. در سال ۱۹۵۹ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) از جهان امکان به مکان راز پرواز نمود.

۲۸۷_ علویه خانم (حمیده)

علویه خانم صبیبه آقا میرزا آقاچان کدخدای روستای ماهفروزک مازندران می‌باشد. نام مادرش خورشید بود. هنگام تولد در سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) نام او حمیده بوده و چون از سلاله حضرت امیر بود او را علویه می‌خواندند. وی در سال ۱۸۷۱ میلادی (۱۲۵۰ شمسی) در سن ۱۶ سالگی با عموزاده اش ملاعلیجان ازدواج کرد و بر اثر تبلیغ شوهر خود به امر مبارک اقبال نمود و هر دو آنها با نهایت شوق و ذوق برای پیشرفت اوضاع اجتماعی و اقتصادی و روحانی روستای ماهفروزک کوشش نمودند و جمعی را در ظل امرالله وارد کردند. دو مدرسه دخترانه و پسرانه تأسیس نمودند و یک مؤسسه تعاونی تشکیل دادند تا اهالی بتوانند محصولات کشاورزی و غیر آن را به بهترین وجهی به فروش رسانند. علاوه بر این به اهالی ماهفروزک انواع صنایع دستی روستائی آموختند و اهالی را تشویق نمودند تا با جدا کردن پنبه دانه، محصول پاک و تمیز مهیا کنند و به تجار روس و آرامنه روسیه صادر نمایند.

متأسفانه مأمورین حکومت با خدعه و نیرنگ به روستای ماهفروزک حمله ور شدند. برخی فرار کردند و به جنگل پناه برده از مهلکه نجات یافتند. ملاعلیجان و علویه و جمعی دیگر را دستگیر کردند و شکنجه و آزار نمودند علویه خانم، پس از شهادت جناب ملاعلیجان و از دست دادن دو فرزند دل‌بند خود از پای نشست و اقداماتی را که با همسر خود آغاز نموده بود دنبال کرد. در سن ۲۸ سالگی رهبری جامعه روستایی ماهفروزک را بجای شوهر بدست گرفت و با همتی بی‌نظیر و کوششی وصف‌ناپذیر به اصلاحات مذکور پرداخت و خصوصاً به تعلیم و تربیت کودکان بیشتر تکیه نمود و از سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) به سفرهای تبلیغی در استان مازندران پرداخت و به هدایت نفوس مؤید گشت. سپس بنا به تشویق و دستور حضرت مولی‌الوری سفرهای دور دست می‌نمود و در سال ۱۹۰۱ میلادی (۱۲۸۰ شمسی) به خراسان و عشق‌آباد شتافت و در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) همراه کاروانی از زابیرین متعصب و خون‌آشام عازم

یزد شد. بعضی از همسفران وی که شاهد کشتارهای وحشیانه احبای یزد بودند وی را از خطر مرگ نجات دادند. وی در این اسفار تبلیغی با منتهای فداکاری و پشتکار خدمت امر مبارک و پیشرفت وضع اجتماعی زنان نمود و در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) از این دارفانی به جهان باقی شتافت.

۲۸۸_ علی افندی تبریزی (آقا بالابیک)

نام اصلی ایشان آقا بالابیک میلانی است و از قدمای امر و مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی بود و در قاهره سکونت داشته و در آنجا به علی افندی تبریزی شهرت یافته است. ایشان افتخار تبلیغ جناب ابراهیم منیر دیوان را داشته است.

۲۸۹_ علی بسطامی (ملا)

جناب ملاعلی بسطامی از حروف حی می باشد و اول کسی بود که بدستور مبارک از بیت الله عازم نجف و کربلا شد و به نصرت امرش پرداخت و با منتهای متانت و استقامت تحمل مصائب و بلاها نمود. هنگام خروج از شیراز جوانی بنام عبدالوهاب که شیفته امر مبارک بود قصد ملازمت ایشان را نمود. عبدالمجید پدر عبدالوهاب وی را بیاد کتک گرفت و فرزندش را بخانه برد. به هر حال ملاعلی در نجف به خدمت امر محبوب خود پرداخت و ابتدا شیخ محمدحسن صاحب جواهر را که از معروفترین علمای شیعه بود به امر مبارک دعوت نمود ولی گرفتار علمای سوء و تفتین آنان شد. دشمنان خونخوار وی را به بغداد بردند و در اختیار مفتی اعظم گذاردند.

بطور کلی از فعالیتهای وی و خاتمه حیاتش اطلاع کافی و صحیحی در دست نیست و متحماً در راه اسلامبول به شهادت رسیده.

۲۹۰_ علی سبزواری نورعلیشاه (ملا)

جناب ملا علی فرزند مردی متدین و متقی و پرهیزکار بنام کربلانی زین العابدین بود. کربلانی زین العابدین از یزد به خراسان رفت و در سبزواری اقامت گزید و دو سال بعد از ورودش ملاعلی در آنجا بدنیا آمد. وی بزودی والدین خود را از دست داد و تحت تکلف برادر بزرگ و آغوش خواهرش شکرخاتم قرار گرفت. در غائله حسنخان سالار، شکرخانم برادر شیرخوار خود را در خانه حاج ملا هادی سبزواری پناه داد. حکیم سبزواری از کودک خوش آمد نوازشش کرد و

با لحن ملاحظت چند بار وی را نورعلیشاه نامید. در کودکی فارسی و عربی آموخت و با حافظه قوی تقریباً قرآن و بسیاری از اشعار مثنوی مولانا را حفظ کرد. در سال ۱۸۷۸ میلادی (۱۲۵۷ شمسی) دو نفر از احبای اصفهان جنابان حاج محمدکاظم و آقا عبدالرحیم در سبزواری ساکن شدند و حاجی ضمن تجارت قسمتی از معدن مس را از دولت اجاره نمود و فرزندش آقا محمدرضا و آقا عبدالرحیم را به آنجا فرستاد. آقا عبدالرحیم ذوق عرفانی داشت و با ملا علی طرح دوستی ریخت و هر بار که به شهر می آمد بدیدنش می رفت و در طول مدت شش هفت سال تدریجاً بیانات مبارک را به وی القا نمود و سرانجام وی را به شرف ایمان فائز کرد و با اشتیاق و انجذابی تمام با احبای الهی محشور شد و روز بروز بر اشتعالش افزوده شد. وی با صدای بلند با خداوند راز و نیاز می کرد. جناب حاجی محمدکاظم برایش دکان عطاری گشود تا از آن راه ارتزاق کند ولی وی شوری دیگر در سر داشت توجهی به کسب نمی کرد و هم خود را صرف تبلیغ می نمود.

او مردی مهمان نواز بود و رفقاییش را به شام دعوت می کرد و زنش از پذیرایی خسته می شد و وی را استهزا می کرد. روشهای تبلیغی خاصی داشت مثلاً به حمام می رفت چند بسته حنا و سنگ پا و صابون با خود می برد و مشتریان را با آنها مهمان می کرد و با آنان گرم صحبت های امری می شد و بیانات مبارکه را به آنان القاء می نمود.

روزی لوح مبارک جمال اقدس ابهی به عنوان ارض خضراء (سبزواری) عزّ نزول یافت به این مضمون که اگر مردم بدانند چه گوهری در تو ودیعه گذاشته شده هر صبح و شب بدورت طواف خواهند کرد و جناب ملاعلی در منزل می گفت این بزرگوار کیست که در حقش چنین عنایتی شده و عیالش با استهزا می گفت مگر نمی دانی یا تویی و یا میرزا هدایت.

باری ایشان پس از چند سال دکان عطاری را برچید و به خدمات امری پرداخت و الواح مبارک چندی به افتخارش نازل گردید. در یکی از الواح به وی عنایت فرموده و به ایشان یا ولدی خطاب می فرمایند وی همواره آرزوی شهادت داشت و این آرزو به سمع مبارک رسید.

در سال ۱۸۸۹ میلادی (۱۲۶۸ شمسی) یکی از احبای تربیت ورشکست شد. حاجی محمدکاظم ایشان را مأمور وصول طلب خود نمود وی از این مأموریت که در تمام راه به تبلیغ می پرداخت خوشحال و مسرور بود تا به تربیت رسید. از

آنجا حاجی محمدکاظم را آگاه ساخت که این شخص مفلس است و مستحق اعانه می باشد و بر شماسست که وی را مساعدت کنید. در این اثناء لوحی از جمال مبارک عز نزول یافت که فرموده بودند توجه به یزد بنما چه قمیص تو در آنجا رنگین خواهد شد. جناب ملا علی سر از پا نمی شناخت و از آنجا یکسره به یزد شتافت و منتظر شهادت بود تا آنکه در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) واقعه جانگداز شهدای سبعة اتفاق افتاد که مشروح آن در تاریخ شهدای امر مذکور است. جناب ملاعلی هنگام شهادت با صدای بلند که سایرین بشنوند گفت در صحرای کربلا حضرت سیدالشهدا فرمودند: "هل من ناصر بنصرنی" و من عرض می کنم "هل من ناظر ینظرنی" و جلاد سر از تنش جدا کرد و بشهادت رسید. جمال مبارک که معمولاً هر روز اذن تشریف به اجباء می دادند چون دو سه روز بود که اجباء در انتظار تشریف بودند تشریف آورده خیر شهادت شهدای سبعة یزد را به زابیرین دادند و فرمودند. عارف ربانی ملاعلی سبزواری را شهید کرده اند او در حین شهادت کلمه ای القا نمود که حجت را بر اهل ارض و سماوات بالغ کرد و آن کلمه این بود: هل من ناظر ینظرنی."

۲۹۱_ علی سنگسری (کربلانی)

جناب کربلانی علی یکی از مبشرین امرالله بود که همواره در پی مردان خدا می گشت. در سفری به اصفهان حاجی علی نقی که مردی روشن ضمیر بود به وی ذکری آموخت و او در سنگسر آن ذکر را تکرار می نمود. یکصد نفر به او اقتدار کردند پس از چندی رهسپار مشهد شد و پس از توقف سه ساله یکی از بستگانش بنام ذوالفقارخان که از امرای فتحلیشاه بود به او اسب و خرجی داده به سنگسر فرستاد.

وی از رهگذاران سمنان می پرسید از ظهور قائم چیزی شنیده اید؟ تا اینکه در سال ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) زنان به او مؤده تولد پسرش را دادند و او گفت من برای شما مؤده بزرگتری دارم و آن تولد قائم آل محمد است.

روزی از کسانی که از یزد رسیده بودند پرسید چه خبر؟ گفتند جوانی در شیراز ادعای بابیت کرده ابتدا فریاد کشید و گفت لبیک لبیک و سپس گفت افسوس افسوس از او پرسیدند منظور چیست گفت لبیک را برای ظهور حق گفتم و افسوس را برای اینکه چرا بجای ده فرزند فقط یک فرزند دارم که در رهش فدا کنم و شرح حرکت بابالباب و اصحابش را به قلعه برای علمای سنگسر نقل

می نمود و آنان را برای ملحق شدن به آنان تشویق می کرد تا به نصرت امرش بپردازند و از بین آنان فرزند خودش صفرعلی و پنج خواهرزاده دو داماد به اصحاب قلعه پیوستند. وی گفت اگر برای سلطان ظاهری گاو قربان می کنند من برای سلطان حقیقی فرزندم را فدا کردم.

۲۹۲_ علی قزوینی (آقا)

جناب آقا علی این شخص بلند همت از بدو طلوع هدی منجذب حضرت اعلی شد. شبها به میزبانی اجباء و هدایت نفوس می پرداخت سپس به امر مبارک مؤمن گشت تلاوت آیات و ترتیل مناجات می نمود. در قزوین اعدای پر کین آنقدر بر سرش ضربه وارد ساختند که تا آخر حیات گرفتار بود. سرانجام به عکا وارد شد و ابتدا با اهل بیت بخوشی و آسایش زندگی کردند ولی بعداً دچار عسرت شدند معهذا در کمال سرور ثابت و مستقیم و متوکل به حضرت پروردگار بود و اکثر اوقات به شرف حضور مبارک مشول می شد تا آنکه صبح امید دمید و نوبت صعود بجهان ناپدید آمد و در ظل مبارک به ملکوت اسرار شتافت.

۲۹۳_ علی نجف آبادی (آقا)

جناب علی نجف آبادی جوانی روحانی و از جمله مهاجرین و مجاورین بود. وی پس از شنیدن ندای رب غفور از جام ظهور سرمست شد و به عنایت تور مبین به علم الیقین فائز گردید. به سجن اعظم شتافت و مشاهده انوار عین الیقین کرده و به رتبه حق الیقین رسید. بسیار شخص مظلومی بود. بی سر و صدا و ندا و پر صبر و سکون، اخلاق پسندیده داشت و حالت پر رقت. وی در حوالی عکا به کسب اشتغال یافت و در اواخر حیات به مدینه مقدسه سجن اعظم حاضر شد ضعیف و علیل گشت. انفاس حیات وی منتهی گشت. از جهان رو گرداند و به ملکوت ابهی توجه نمود.

۲۹۴_ علی یزدی (حاجی)

جناب حاجی علی یزدی در سال ۱۸۴۵ میلادی (۱۲۲۴ شمسی) در شهر یزد بدنیا آمد و در آنجا به زیور ایمان آراسته شد و در عصر رسولی دو عهد ابهی و میثاق و در عصر تکوین عهد ولایت امرالله را درک نمود. پس از سرگونی جمال مبارک به ادرنه، به بغداد رفت و در آنجا دچار مشقات شد. عوانان

گرفتارش نمودند. با اسرای دیگر به موصل سرگون شد و پس از آنکه جمال قدم از قشله و سجن اعظم خارج شدند به عکا رفت به شرف لقا و زیارت محبوب جهانیان موفق گشت. در عکا اقامت گزید و به تجارت پرداخت و از انفاق مال دریغ نداشت و به خدمت امرالله قائم بود و حتی در سنین کهولت و منتهای ناتوانی با خلوص و انقطاع در احتفالات و جلسات امری شرکت می نمود و برای رساندن خود در حدود ۴ ساعت پیاده روی می کرد. با کمال خضوع حضور حضرت ولی امرالله شرفیاب می شد و خاطرات شیرین خود را که در حضور جمال مبارک و طلعت میثاق بسر برده بود به عرض آن حضرت می رسانید. وی در اواخر حیات ناپینا شد و دارائی خود را تقدیم نمود و در سال ۱۹۴۳ میلادی (۱۳۲۲ شمسی) به ملکوت ابهی صعود کرد.

۲۹۵_ علی قهوه چی (مشهدی)

جناب مشهدی علی قهوه چی ما بین راه طهران و قزوین قهوه خانه ای داشت و مسافرین اعم از احباب و اغیار برای صرف غذا و چای به قهوه خانه او می رفتند. وی با همه مسافرین صحبت امری می کرد و آنان را تبلیغ می نمود. جناب سررشته دار که غالباً از اینراه می گذشت به وی سر می زد. روزی سررشته دار در قهوه خانه به نوشتن عریضه ای حضور مبارک مشغول بود مشهدی علی پرسید چه می نویسی؟ گفت عریضه ای حضور حضرت عبدالبهاء، مشهدی علی گفت سلوم ما را هم برسان و لوح مبارکی حضرت عبدالبهاء به افتخارش نازل فرمودند:

هو الله مشهدی علی قهوه چی

هو الایهی

ای خادم احبّاء الله، ای غاصب حق عبدالبهاء خدمت یاران و خادمی دوستان منصب ابدی و مأموریت سرمدی این عبد است تو منصب مرا غصب نمودی و در کمال دلیری مشی و حرکت می نمائی از خدا بترس این رداء من است چرا در برنمودی و این تاج من است چرا بر سر نهادی یا عهد وکالت می کنی که بالنیابه از من در کمال خضوع و خشوع بخدمت احبّای الهی قیام نمائی و از ادعای اصالت بگذری و یا آن که شکایت به قاضی شهر و مفتی قصر می نمایم الحمدالله مجتهدین بسیار. بیک نقض عهد رشوت هر حکم می توان گرفت والسلام. ع ع

وی نیز با جناب نعمت‌الله خان علانی که معاون اداره غله بودند و غالباً از مشهدی علی دیدن می‌کردند آشنا بود یک روز به ایشان عرض کرد که دیگر قهوه خاندام کار نمی‌کند و حتی یک دینار پول ندارم غذا بخورم. به او فرمودند صبح بیا اینجا تا ترا به اداره غله ببرم و بتو کار بدهم منتها قبل از رسیدن به اداره پیاده شو و بعد پیش من بیا. دستور ایشان را اجرا کرد و جناب علانی وی را در سر بوجاری بکار گماردند و با حقوقی که می‌گرفت سماور حلبی و قند و چای خریده از اینراه مردم را تبلیغ می‌کرد و در انبار غله در حدود یکصد نفر را در ظل امرالله داخل کرد. این خبر بگوش رئیس اداره غله رسیده بود و روزی که با جناب علانی در محوطه انبار قدم می‌زدند مشهدی علی را دیدند سرتیپ رئیس اداره غله به وی گفت شنیده‌ام مردم را بابی می‌کنی چرا نمی‌آئی مرا تبلیغ کنی؟ وی گفت قربان تو اگر تبلیغ بشو بودی دو سال با آقای علانی کار می‌کنی تبلیغ شده بودی. صورت سرتیپ از خجلت سرخ شد. جواب مشهدی علی را نداد ولی خطاب به جناب علانی گفت، دیدی چطور به ما زد و نفسمان در نیامد. چندی بعد مشهدی علی به جناب علانی عرض کرد این ماه از دنیا خواهم رفت دارائی من این لوح مبارک، دو گلدان یاس و دو چراغ گردهسوز است. وصی منی هر کار می‌خواهی با آنها بکن. در آخر ماه خبر صعود وی داده شد و تشییع جنازه انجام شد و ماترک وی به حظیره‌القدس اهدا گشت.

۲۹۶_ علی معلم (ملا)

جناب ملا علی فرزند ملاحسین رودباری می‌باشد که گذشته از علوم درسی در علم خط و موسیقی ید طولی داشت و بوسیله جناب کاظم سمندر به فوز ایمان فائز گشت و مدت سی و شش سال در منزل ایشان معلم اطفال بود. وی به تلاوت آیات ذوالجلال می‌پرداخت و با برنامه‌های تبلیغی خود بعضی را در ظل امرالله داخل نمود. او اولین شخصی بود که به اطاعت کلمه مبارکه کتاب اقدس به معلمی اطفال پرداخت و جمال مبارک در لوحی که به اعزاز جناب سمندر نازل شده می‌فرمایند: "قل یا معلم انک انت اول معلم فاز بالرضا و ذکرالله فی کتابه المهیمن ..."

در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) با جناب سمندر از طریق اسکندریه به حضور جمال اقدس ابهی مشرف شده از راه رشت به قزوین وارد شدند. وی در جمع احباء به تلاوت آیات می‌پرداخت و در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) از

دارفانی به جهانی باقی صعود نمود و چنانچه در لوح مبارک مذکور فرموده اند که ذکر تو را با این آیات پاینده فرمودیم، نام وی به عنوان نخستین معلم اطفال بهائی تا ابد زینت بخش تمام مکاتب عالم خواهد گشت.

۲۹۷_ علی اکبر رفسنجانی (میرزا)

جناب میرزا علی اکبر از مؤمنین عصر رسولی در عهد میثاق است. وی با حافظه قوی بسیاری از آثار مبارک را از برداشته و مانند دریای خروشان با لحنی جذاب بیان می نمود. ایشان دارای طبع و قریحه شعر بوده و دو کتاب اشعار یکی بنام باغ رضوان در ۳۶۰ شجره که هر شجره آن شامل ۱۹ بند می باشد و کتاب دیگر بنام تغنیات روحانی شامل ۴۰۰ تغنی است سروده است.

وی گویا افتخار زیارت ارض اقدس و تشریف به حضور حضرت عبدالبهاء را داشته و ضمن اظهار عنایت به نوشتن کتاب وی را تشویق فرموده اند.

ایشان یکبار سفری به یزد نمود و در کاروانسرای اقامت گزید. تصادفاً جناب شیدان شیدی ضمن عبور از یزد در همان کاروانسرا توقف داشت. دالاندار کاروانسرا به ایشان گفت سه روز است یک نفر بهائی نمره یک در اینجا منزل کرده. وی بلافاصله بدیدن ایشان رفت و پس از ادای احترام و مصافحه وی را برای ملاقات احباء دعوت نمود و بیان مبارک کلمات مکتونه را (من اراد ان یأنس مع الله فلیأنس مع احبائه) را تلاوت نمود. جناب میرزا علی اکبر به علت ابتلا به بیماری سل و برای آنکه بیماری وی به احباء سرایت نکند این دعوت را پذیرفت.

۲۹۸_ علی اکبر قوچانی (شیخ)

جناب شیخ علی اکبر فرزند حاجی ذوالفقار در سال ۱۸۷۱ میلادی (۱۲۵۰ شمسی) در جعفر آباد از توابع قوچاق بدینا آمد. او باهوش و با ذکاوت بود و در مدت ۲۵ سال علوم عقلی و نقلی و حکمت و فلسفه را اتمام کرد. فلسفه و حکمت الهی را در سبزوار در محضر یکی از شاگردان حاجی ملاهادی سبزواری فراگرفت و در عتبات از آخوند ملا کاظم خراسانی بدرجه اجتهاد رسید و در آنجا کلاسی تشکیل داد و طلاب از جمله میرزا محمد آیت الله زاده فرزند ملا کاظم خراسانی در محضرش تلمذ کردند. سپس به قوچان رفت و با عزت و جلال به استقبالش رفتند. او اداره املاک و اموال موقوفه و ریاست مدرسه علمیه

را به عهده گرفت و در نطق و بیان گوی سبقت از همگنان ربود. مردی متقی و پرهیزکار بود و به علت تبحر در علوم، خواص و عوام را شیفته خود ساخت. در عین حال بعضی از طلاب به وی حسد ورزیدند و وجودش را سبب شکست خود می دیدند.

کیفیت اقبال ایشان به امرالله چندان روشن نیست فقط در مواقع وعظ گاهگاهی جمله (چقدر حق آشکار است) را بر زبان می راند سرانجام در مجلسی با حضور اعلی و اعیان پرده ایمان خویش دریده و با اقامه حجت و بینه به تبلیغ امر الهی پرداخته غلغله و هیاهویی در بین آخوندها برپا نموده و بالنتیجه شجاع الدوله حاکم، ایشان را به مشهد تبعید نموده است. باری آصف الدوله در پنج بار ملاقات، منجذب دانش و ملکات شیخ شد و به وی اجازه اقامت آزاد در مشهد داد. او بتدریس منظومه حاج ملا هادی پرداخت و ضمن تشریح مطالب می گفت معارفی به مراتب بلندتر از این مطالب وجود دارد این بیانات اشاره گونی طلاب را به معتقداتش ظنین ساخت و خود نیز علناً به تبلیغ امر مبارک پرداخت. غلغله و هیاهوی طلاب، اراذل و اوباش را بر علیه وی برانگیخت. به خانه اش ریختند وی را نیافتند و اثاث خانه اش را تاراج کردند و خود به مدت ۳ ماه بدون خوراک و پوشاک در دهات اطراف سرگردان بود تا آنکه طاقتش طاق شد با لباس دهقانی و پای برهنه به قوچان رسید. دربدری وی تا رسیدن به عشق آباد شش ماه طول کشید. پس از ورود به عشق آباد مورد تکریم احباء قرار گرفت و با خیالی فارغ البال با بیانات فاضله خود روح انجذاب بر احبای الهی دمید. اینک قسمتی از دستخط ایشان را که به جناب نصرالله رستگار مرقوم داشته مذکور می گردد.

(ای عزیزان روحانی، جای شما خالی است، در چشیدن کأس بلا و جام تلخ شیرین، ابتلای باصفا از دست ساقیان بدقهتر پرخاش جو، اهرمن خو و شیطان رو که بصد هزار عشوه و ناز و غمزه طنز می نوشاتند. چقدر شیرین است این شهد فائق و چه لذیذ و گوارا است این کأس رائق غمزده است و روح افزا مرده را زنده کند و پژمرده را روح تازه بخشد ...)

باری جناب شیخ در سال ۱۹۰۷ میلادی (۱۲۸۶ شمسی) اذن تشریف گرفت و روی به آستان مبارک حضرت مولی الوری آورد و پس از مرخص شدن به طهران مراجعت نموده و در احتفالات تبلیغی و جلسات با انجذابی شدید حضور می یافت و امر مبارک را به یار و اغیار و اعیان و شاهزادگان ابلاغ می نمود و

امیر مبارک را به رفقای خود که در حوزه درس آخوند ملا کاظم سبزواری در نجف بودند ابلاغ می نمود و چندی بعد عازم ارض اقدس شد. در رشت در مسافرخانه ای توقف نمود. میرزا حسینخان معزالسلطان که از مجاهدین انقلاب مشروطیت بود علت مسافرت وی را سؤال نمود و ایشان طبق معمول با کمال حرارت و محبت و انجذاب اهمیت و عظمت تعالیم امرالله را چه در دنیا و چه در ایران تشریح نمود و واردین با کمال خضوع و احترام از آنجا خارج شدند. جناب شیخ از آنجا به ساحت اقدس مشرف شد و با زیارت حضرت مولی الوری و بوسیدن آستان روضه مبارکه و مقام اعلیٰ اشتعالش شدت یافت. سپس بدستور هیکل مبارک مأمور عزیمت به بادکوبه شد. احباءالله از فضل و کمال ایشان بهره مند شده لذت می بردند ولی شماتت و ملامت برخی وی را رنجیده خاطر ساخت و با چشمی اشکبار به حاجی میرزا حیدرعلی نوشت رجای شهادت وی را به عرض مبارک برساند.

حضرت مولی الوری ایشان را مورد ملامت و شفقت قرار دادند و با تلویحی ابلغ از تصریح به رجایش صحنه گذاردند و آن حضرت مدت دو سال از احبای بادکوبه رنجیده و ملول شدند.

در هر حال جناب شیخ را برای تبلیغ امرالله عازم ایران نمودند. در سال ۱۹۱۵ میلادی (۱۲۹۴ شمسی) مجدداً در قوچان و مشهد با مخالفت اعدا مواجه شد. لذا می خواست مشهد را ترک کند ولی علما که فتوای قتل نداشتند ارادل و اوایش را تحریک نموده فریاد واویلا، و اشریعتا، وادنیا بلند کردند. شیخ درشکه حاضر کرده و برای خرید کفش بیبازار رفت یکی از الواط تیری به دهان ایشان زد نوکر ایشان فرار کرد و سایرین با ۶ گلوله ایشان را از پای درآوردند و چنانکه آرزو داشت به مقام شهادت نایل شد.

جناب شیخ علی اکبر عریضه ای دربارہ علمای اسلام به حضور حضرت مولی الوری تقدیم نموده بود و این لوح مبارک پس از شهادتش از یراعه مبارک عزّ نزول یافت:

"... در بدایت انقلاب حضرت علی قبل اکبر من سعد الی مقعد صدق عند ملیک مقتدر مرقوم نموده که حضرات علما کوس لمن الملک می زنند. صدراعظم رفته که حضرات علما را از قم بطهران در نهایت احترام وارد کند و جمیع شهر با طیل و علم به استقبال شتافتند حتی شاهزادگان عظام و وزرای گرام و سه روز شهر را زینت نمودند و شبها چراغان کردند. سیدعبدالله می گوید العزّة لی

فی الاخرة و الاولى. شیخ فضل الله می گوید الملک لی والسلطنه العظمی. سید محمد می گوید انی مصدر فی صدرالجلال و خضعت لی الاعناق. این عبد در جواب نوشت و الان در طهران موجود این عزت مانند ظل زایل است عنقریب مبدل به ذلت کبری شود و ضربت علیهم الذنّة و المسکنة و یاتو الغصب من الله یخربون بیوتهم بایدیهم و ایدی المؤمنین بدست خود تیشه بر ریشه خود می زدند حضرات علماء آخور را دیدند اما آخر را ندیدند. عنقریب این فریادهای یاطوی یا طوی مبدل به وا اصفا و اوایلا گردد اینها اعزّه ایران بودند ملاحظه نمودی که به چه حالی گرفتار شدند. ” (مانند آسانی جلد پنجم صفحه ۱۹۶)

جناب شیخ علی اکبر دارای سه فرزند بود یکی از آنان در حادثه اتومبیل درگذشت و مهندس عباس شهیدزاده در دریای خزر بوسیله اعدا به شهادت رسید.

۲۹۹_ علی اکبر کاشانی (میرزا)

جناب میرزا علی اکبر در سال ۱۸۵۳ میلادی (۱۲۳۳ شمسی) در مشهد بدنیا آمده یکی از مبلغین امرالله بوده که در خدمات تبلیغی و نشر نفعات موفقیت‌های شایان داشته است و با وارستگی با پای پیاده طی طریق می نمود. پدرش کاشانی و مادرش هراتی بوده است. در کودکی از نعمت آموختن زبان مادری و عربی محروم بوده است.

در جوانی با کمک و همراهی یکی از اعیان در جلسه ای شرکت نمود. در آن جلسه جناب سید اسمعیل زواره ای آیات مبارکه تلاوت می نمود و این آیات وی را تحت تأثیر قرار داد و روح حیات در وی دمیده و قلب پاکش به تفحات الهی مستبشر شد و تصدیق امر مبارک نمود. وی بفرارگرفتن سواد پرداخت و خود را برای تبلیغ امرالله مهیا ساخت. شبی در احتفال منزل جناب آقا سیدحسن میرآفتاب، به مطالعه کتاب مستطاب اقدس می پرداختند به آیه مبارک رسیدند که تراشیدن موی سر را نهی فرموده اند. ایشان به پیروی از دستور مبارک از آن به بعد موی سر خود را بلند کرد و به اصطلاح آنجا زلف دار شد و مردم از اصناف و تجار به وی تاسی نمودند و آنها هم زلف دار شدند.

باری جناب میرزاعلی اکبر پس از ایمان به تبلیغ امر مبارک قیام نمود به اطراف رفت. در اصفهان و طهران و خراسان و کاشان نشر نفعات نمود. پس از شش ماه عشق کعبه مقصود و تشریف به آستان اقدس وی را آرام نگذاشت راهی ارض اقدس شد و چنانکه او خود مذکور داشته لقمه نانی برداشت و پس از طی

۴۰ کیلومتر راه به یکی از احباء برخورد کرد و مقصد خود به وی گفت و او میرزا علی اکبر را از این سفر برحذر داشت ولی او اعتنائی ننمود و شبانه حرکت کرد و از قم و همدان گذشت و در تبریز با قافله‌ای خود را به موصل رسانید با جناب زین‌المقربین ملاقات نمود و چون اذن تشریف نداشت. گاهی حامل الواح بود که از ارض مقصود می‌رسید. به ایران می‌رفت و شهرهای مختلف را زیر پا می‌گذاشت و الواح را به صاحبانش می‌رساند و این انتظار که بیش از یکسال طول کشید وی را بیمار کرد. عاقبت در جشن عید رضوان که در مهمانی جناب زین دعوت داشت مژده رسیدن اجازه تشریف به وی ابلاغ شد و وی را مسرور کرد و به اتفاق یکی از احباء عازم ارض اقدس شد. در بین راه بیمار شد و با حالت ناتوانی و کسالت به ارض اقدس رسید و در قصر مزرعه به شرف لقای نیر آفاق نایل شد و چنانکه خود اظهار داشته ۷۲ بار به فیض لقای حضرت جانان جمال اقدس ابهی فائز گشته و به الواح مبارکی چند مفتخر شده است. پس از صعود جمال قدم، در عهد طلعت میثاق می‌زیسته و از آن حضرت نیز الواح مبارکی به افتخارش عز نزول یافته ولی از خدمات امری ایشان در این عهد اطلاعی در دست نیست و سرانجام در سال ۱۹۲۹ میلادی (۱۳۰۸ شمسی) در شاه آباد اراک به ملکوت ابهی شتافت.

۳۰۰_ علی اکبر مازگانی (شیخ)

جناب آقا شیخ علی اکبر سرور آزادگان و سرحلقه آوارگان بود. پدر پاک گهرش در قصر شخص شهیر بود و در زهد و تقوی بی نظیر. پس از ایمان و کشف اسرار مدتی ترویج دین مبین نمود و تهییج قلوب سایرین و اکرام بر واردین تا آنکه عوانان بر وی شوریدند و آن شیخ جمیل را به شهادت رساندند و پسر مهپرورش برای آنکه بدست ستمکاران نیافتد به عراق رفت و به شرف لقا فائز شد و بار دیگر با همسر خود پیاده و سواره قطع مراحل نمود و به بقعه مبارکه واصل گشت و در ظل سدره منتهی روح و ریحان جست و پس از صعود جمال اقدس ابهی ثابت به عهد و میثاق بود و از شدت شوق قصد شاعری داشت و اشعارش عاری از سجع و قوائی بود. سرانجام از این جهان رفت و در جهان بالا خیمه برافروخت.

استاد علی اکبر فرزند محمدباقر یزدی است که جد پنجمشان که از علمای بزرگ کرمان بود بدستور آغامحمدخان قاجار به یزد تبعید شد. محمدباقر در یزد با یکی از زردشتیان جدیدالاسلام وصلت نموده و فرزند ارشد آندو علی اکبر در سال ۱۸۴۵ میلادی متولد گردید و در ۱۳ سالگی یتیم شد و برای امرار معاش به شعل بنائی پرداخت. ابتدا استاد و سپس معمار شد وی صاحب قریحه شعر بود و غزلیاتی در محامد و ثنای ائمه هدی انشاء می کرد و ضمناً با عرفا و شعرا و ارباب ذوق مأنوس شد.

شبی حضرت سیدالشهداء را به خواب دید و یکی از دوستانش هم خوابی جالب برایش تعریف کرد گفت در خواب دیدم سرانگشتان مثل شمع روشن است و افرادی انگشتان خود را با آن روشن می نمودند. پس از شنیدن این دو خواب از رفقای مجازی دوری جست و به جستجوی حقیقت پرداخت. روزی در محافل تعزیت حضرت سیدالشهداء با ملا عبدالکریم کسنویه، که از مسائل شیخ احمد احسانی اطلاعات کافی داشت، ملاقاتی دست داد و از ایشان اطلاعاتی کسب نمود. سپس از دیانت بهائی سوال کرد. ملا عبدالکریم سکوت کرد بعد گفت در این مقام کل حیرانند. این مذاکرات سبب شد که استاد در صدد تحقیق برآید و سرانجام به افتخار فوز به ایمان نایل گردید و شور و شوقی عجیب یافت و بی پرده بنای تبلیغ گذاشت و استدلالیه ای بنام کتاب مغناطیس تألیف نمود و این اشتعال سبب هیجان اهل نفاق شد. شناعت و رذالت آغاز کردند ولی چون استاد امور بنائی حکومت را در دست داشت آنان را از صدمه و آزار رساندن باز می داشت. چندی بعد جناب نبیل اکبر وارد یزد شد و مراوده اجباء با اغیار بیشتر گردید و اشرار ضوضا نمودند و فتوای قتل استاد را از علما خواستار شدند و محمدخان والی یزد که از این ضوضا مطلع شد با کمال رأفت به جنابان استاد علی اکبر و فاضل توصیه نمود که یزد را ترک کنند. جناب نبیل اکبر به اصفهان و استاد به طهران عزیمت کردند. پس از ۹ ماه توقف در طهران بتصور اینکه ضوضا خاموش شده به یزد مراجعت نمود. سه نفر از بستگان منافق به نفاق پرداختند و تزویرشان برای استاد آشکار گردید و با استشهادی مینی بر ارتداد استاد از چهار نفر مجتهد فتوای قتل استاد را در دست گرفتند. از اینرو استاد متواری شد و به فیض آباد رفت و برای صدر شریف که از حمایتش برخوردار شده بود عمارتی ساخت. در این اثناء محمدخان والی، معزول شد و ابراهیم خلیل خان به حکومت

منسوب گشت. اعداء به وسایل مختلف متشبهت می شدند تا استاد را از بین ببرند مثلاً جمعی از الواط را به قتل وی برانگیختند و به آنها وعده و وعید دادند. الواط ابتدا سرداری ماهوتی را گرفتند، بعد ادعای خون بها کردند و وجه نقد دریافت نمودند، ولی حاضر بکشتن نشدند. یکبار افرادی را مأمور کردند که بی سروصدا در مهمانی، غذایش را مسموم سازند از آنهم نتیجه ای عاید ننمودند. بار دیگر شخص وقیح و کریه المنظری که همواره سب و لعن ورد زیانش بود را مأمور کشتن استاد کردند وی در اطاق خود خلوت نمود و در اندرون را بست. صبح که طیانچه خود را حاضر می نمود از دستش در رفت صدائی کرد و گلوله، زبان کوچکش را قطع نمود و وی را بدرک فرستاد. با این احوال اعدا و اراذل استاد و احباب را متهم کردند و استاد علی اکبر را به حکومتی بردند.

ابراهیم خلیل خان حاکم از وی ستوال کرد که شما با ورقا چه آشنائی دارید و استاد گفت ایشان اهل ذوق و عرفان و من اهل سیر و سلوکم و یکی از حضار هم گفت استاد خود نیز شاعر و عارف است و با اشاره حاکم به قرائت اشعار خود پرداخت.

دوش کاین آئینه دل از جفا زنگار داشت
 از فراق دوستان دل آه آتشیار داشت
 زرد عقل اندر درون کاسه سر می گذاخت
 ز آتش حیرت که از ابرار و از اشرار داشت
 کز چه شد این سوی نور و از چه شد آنسوی نار
 نخل آن پر حاصل آمد این شجر بی بار داشت
 ناگهم از دریر آمد آن ندیم همزیان
 راز دل با اهل دل خوش می توان اظهار داشت

... و بدنباله آن: "بلبلی برگ گلی خوشبوی در منقار داشت" از غزلیات حافظ را تفسیر نمود و چون این قصیده را متأثرانه سرود حضار را متأثر ساخت. حاکم وی را مرخص نمود و سفارش کرد رعایت حکمت بنمایید. باری استاد به اتفاق استاد محمدرضا خرمشاه و صلاحیدید جناب افنان عازم عشق آباد شد. برای ایشان و خود بساختن منزل و کاروانسرا مشغول شد و در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶ شمسی) ساختمانی برای احتفالات احباء بنا کرد و بنای مشرق الاذکار آغاز شد. در سال ۱۹۰۳ میلادی به یزد مراجعت نمود و مجدداً بنای تبلیغ گذاشت و به ملاقات احباء سرگرم شد. روزی اراذل و آشوبگران منزل استاد کاظم معمار را که استاد علی اکبر در آنجا سکنی گزیده بود احاطه نمودند و یکی از آنان با دو گلوله سینه آن بزرگوار را هدف کرد و سایرین با کاره و خنجر پیکرش

را مجروح نمودند و سید اسدالله با کلنگی که بر سر ولینعمت خود زد سرش را متلاشی ساخت و وی را به مقام شهادت مشرف ساخت.

جناب استاد علی اکبر مردی عارف و باتقوی و خوش قریحه بود عزمی متین و همتی عالی داشت و بیش از سیصد نفر را چه در یزد و چه در عشق آباد در ظل امر مبارک داخل نمود. ۲۷ لوح به قلم مبارک حضرت بهاءالله و تعداد زیادی بقلم طلعت میثاق و چهار تجلی از تجلیات لوح اشراقات به افتخارش عز نزول یافته. کتبی چند تألیف نموده و اشعاری کثیر سروده و پس از شهادت ایشان زیارتنامه و چند لوح از خامه مبارک حضرت عبدالبهاء به افتخار بازماندگان نازل شد.

۳۰۲_ علی اکبر (میرزا)

جناب میرزا علی اکبر فرزند عموی حضرت اعلی جناب میرزا محمدحسینی خوشنویس می باشد و به جمال اقدس ابهی مؤمن بوده و با جناب آقا میرزا اسدالله دیان رفاقت داشته و هر دو به دستور ازل بشهادت رسیدند.

۳۰۳_ علی اکبر نجار (استاد)

جناب استاد علی اکبر نجار یکی از مؤمنین اولیه امر جمال اقدس ابهی بود. او از ایران برای تشرف به حضور مبارکش به عراق شتافت و به ساحت اقدس مشرف گشته و جمال مبارک نهایت عنایت در حق او مجری می داشته اند و حضرت مولی الوری نیز وی را سرحلقه ابرار نام برده اند.

وی مردی فاضل بوده و در فن ریاضی مهارت داشته و دارای طبع شعر بوده و با قریحه ای سیال اشعار در وصف و محامد جمال مبارک انشاء می نمود. وی در صنف تجاری نیز مهارت بسیار داشته و علاوه بر این در امر تبلیغ و نشر نفحات الله مسلط بوده و با متحریان حقیقت به مذاکرات امری می پرداخته و به آنان اقامه برهان و استدلال می نموده است.

جناب استاد علی اکبر مانند سایر اسرا از زورا به حدبا سرگون گشت. در طول اقامت و سرگونی در موصل با مشقت و قناعت روزگار می گذرانید و همواره شاکر بود.

وی پس از آزادی از اسارت به بقعه مبارکه رهسپار شد و ایام با مناجات و ابتهاج بسر می برد و از این جهان فانی منقطع و بیزار شد. پس از صعود تیر

آفاق طاقتش طاق شد و به جهان ابدی و محفل تجلی راه یافت.

۴۰۴_ علی اکبر (حاجی ملا)

جناب حاجی ملاعلی اکبر از جمله ایادی امرالله و به حاجی آخوند شهرت داشت و در بدایت حیات به مدارس علوم و فنون رفت. در قواعد قوم و معارف ملت و فنون عقلیه و علوم فقهیه نهایت مهارت حاصل نمود. در بساط حکما و عرفا و شیخیه داخل شد. تشنه چشمه حقیقت بود ولی آنچه کوشید سیراب نشد و بوی عشقی استشمام ننمود. روز به روز تشنه تر شد تا بدریای حقیقت رسید مانند فواره بفوران آمد و به مثابه ماء معین حقایق و معانی جریان یافت. باری آن شخص جلیل به تبلیغ پرداخت و به تبلیغ جمعی غفیر موفوق شد گریبان به محب الله چاک فرمود و در سبیل عشق چالاک شد. در طهران به ایمان و ایقان رسوای خاص و عام گردید. به کرات و مرات به حبس و زنجیر افتاد و در تهدید تیغ و شمشیر بود و بجایی رسید که هر وقت ضوضا بلند می شد عمامه بر سر می نهاد و عبا در بر می کرد که عوانان برانگیزند و به سجن و زندان برند با وجود این از هر آفتی محفوظ بود و پس از صعود حضرت مقصود نیز در نهایت ثبوت و رسوخ بر عهد و پیمان ربّا و دود بود. منادی میثاق بود و مروّج عهد نیر آفاق. در ایام لقا بنهایت شوق و شعف به ساحت اقدس شتافت و شرف مشول یافت و بنظر عنایت ملحوظ گشت سپس به ایران مراجعت نمود و به خدمت امرالله پرداخت و سرانجام به ملکوت ابهی صعود نمود و از کلک اطهر میثاق به افتخار لوح منیعی مفتخر و سرافراز گشت.

حضرت علی قبل اکبر علیه بهاء الله

هوالله

ای منادی پیمان ایامی می گذرد که در مخایره و مکاتبه فتور حاصل سبب اینست که آتش فساد چنان شعله نئی زده که جمیع امور مختل گشته حتی ارسال رسائل متعسر گردیده و بسیار از مکاتیب در دست عوانان افتاده هیئت تفتیش حاضر شده جمیع قلوب را بتشویش انداخته و این فحص و تحقیق را بنیاد بر بیداد است یعنی جناب اخوی و عوانان سری و جهاری او در اشد فساد دیگر ملاحظه نما حال مظلومی را که در دست دشمنان خارج و داخل محکوم و مبتلا باری به اختصار کوشیم هر چند امتحان شدید است ولی ظلم ستمکار را در قلوب ابرار تأثیری نه و اذیت و اهانت بیگانگان را حکمی نه بلکه قلوب را در

چنین موارد حالت خوشی دست دهد و لطافت و رفعت بیفزاید.

ای منادی پیمان جمال مبارک یاران را بجهت چنین ایامی تربیت فرموده تا حفظ امرالله نمایند و کلمه الله انتشار دهند و رایت هدی برافرازند و آیت تقی ترتیل کنند گلشن حقیقت را شبنم عنایت گردند و گلبن معرفت را سحاب موهبت شوند متحد و متفق گردند از یک چشمه بنوشند و در یک هوا پرواز کنند از یک نسیم به اهتزاز آیند و از یک نفحه مشام معطر نمایند مانند طیور قدس در یک حدیقه پرواز کنند و بیک لسان بیان راز فرمایند.

این مسئله بسیار مهم است البته در فکر آن باشید زیرا عبدالبهاء در طوفان خطر است و از خوف اختلاف آراء در نهایت حذر اگر معاذالله اختلاف جزئی حاصل گردد جمیع نفوس ذلیل و هالک و امرالله بنهایت ذلت در جمیع ممالک گرفتار شود دیگر معلومست که چه قدر از این فکر در اضطراب الحمدلله اسباب اختلافی نه.

حضرت اعلیٰ صبح حقیقت روشن و تابنده بر جمیع ارجاء و مبشر نیر اعظم ابهی و جمال مبارک موعود جمیع کتب و صحف و زیر و الواح و ظهور مجلی طور در سدره سینا و ماعدا کل بنده آن آستانیم و احقر پاسبان ظهور منتهی بمکلم طور شد و تا هزار سال بل صد هزار سال این کور امتداد خواهد یافت مقصود اینست که قبل از الف کسی سزاوار تکلم به حرفی نیست ولو مقام ولایت باشد کتاب اقدس مرجع جمیع امم و احکام الهی در آن مصرّح احکام غیر مذکوره راجع به قرار بیت العدل دیگر اسباب اختلافی نه و من یتعدّ بعد ذلک فأولئک هم الناعقون و أولئک هم الظالمون و أولئک هم الاعداء المبغضون زنهار ببت عدل اعظم فوراً حل مشکلات فرماید و اکثریت آراء آنچه بیان کند صرف حقیقت است زیرا بیت عدل اعظم در تحت حمایت و عصمت و عفت سلطان احدیتست و او را صیانت از خطا فرماید و در ظل جناح عفت و عصمت خویش محافظه نماید هر کس مخالفت کند مردود گردد و عاقبت مقهور شود... ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۲۷۸)

این نیز لوح دیگر است که به افتخار آن جناب عزّ نزول یافته:
جناب مسجون سلاسل و اغلال در سبیل حضرت ذی الجلال علی قبل اکبر علیه
من کل بهاء ابهاه ملاحظه نمایند:

ای ناطق به ثنای حضرت یزدان در موسم زمستان آنچه طغیان طوفان شدیدتر و باران و بوران عظیم تر در فصل نوبهار گلشن و گلزار طراوت و لطافتش بیشتر گردد و حلاوت و زینت چمن و لاله زار زیاده تر شود. گریه ابر سبب خنده گل گردد و دمدمه رعد نتیجه اش زمزمه بلبل شود و شدت برد جمال ورد بیار آورد و طوفان سرد باغ را بشکوفه های سرخ و زرد بیاراید اریاح شدید منتج نسائم لطیف گردد و باد صبا شمیم گل حمرا گیرد سفیدی برف سبزی چمن شود و افسردگی خاک شکفتگی نسرین و نسترن گردد و پژمردگی شتا تری و تازگی بهاری شود و شدت سرما اعتدال هوا گردد سرو بیالد فاخته بنالد بلبل بخواند گل چهره برافروزد لاله ساغر گیرد نرگس مخمور گردد بنفشه مدهوش شود اشجار سبز و خرم شود و اوراق طراوت جوید ازهار بدمد اثمار نمودار شود گلشن مجلس انس شود و چمن محفل قدس گردد جمیع این فیوضات و تجلیات بهار اثر مصیبات زمستان است و کل سرور و حبور گلشن و گلزار از اثر برودت فصل شتا لهذا ای اسیر سلاسل و اغلال و رهین وثیق و سجن در راه پروردگار اگر چه در بلایای شدید افتادی و در رزاییای عظیمه گرفتار شدی کأس بلا نوشیدی و زهر ابتلا چشیدی بسا که شبها که از ثقل اغلال نیارمیدی و بسا روزها که از اذیت اهل ضلال نیاسودی انیست صدمات قویه بود و جلیست بلیات شدید امیدواریم که این مشقات جسمانیه راحت و مسرت روحانیه آرد و این آتش سوزان عوانان روح و ریحان قلب و وجدان آرد این عسرت علت مسرت گردد و این زحمت باعث رحمت شود و این نعمت سبب نعمت جاودانی گردد و این تنگی سجن گشایش جهان الهی شود قسم به سلطان وجود و عالم غیب و شهود که این بلیات سبیل محبوب از جان عزیزتر است و از شهود و شکر لذیذتر. ع ع

(مانده آسمانی جلد پنجم صفحه ۸۶)

۳۰۵_ علی اکبر (ملا)

جناب ملاعلی اکبر خالدهاده جناب ادیب بیضائی و از آخوندهای متعصب آران بود. وی جسته گریخته اطلاع یافت که ادیب با بهائیان ملاقات می نموده. بنابراین روزی با وضعی آشفته مادر ادیب را برحذر داشت تا از ملاقات وی با فرقه ضاله صمانعت کند. جایی که ادیب می نشست کرباس گسترده بود حتی تشکی را که جایش بود با قطعه ای کرباس پوشانده بود. ادیب هم با این وصف کفش خود را

کند و از روی کریاس به اطاق رفت و بجای خود نشست. ملاعلی اکبر هم برای پذیرایی او اسباب چای از قوری و قندان و استکان با منقلى آتش جلوش گذاشت تا در مراجعت وی همه چیز را آب بکشد و کر کند. ادیب از کاشان هم مستمراً با وی مکاتبه داشت و آیات قرآن و احادیث معتبر برایش می فرستاد و جوابهای بی اساس می گرفت. مدتها گذشت ملا با چند جلد کتاب به کاشان رفت و به ادیب گفت خدا سزایت را بدهد یکسال مرا از خواب و خوراک انداخته ای، جواب این کتابها را که علامت گذارده ام بده.

ادیب به بهانه تهیه لوازم نهار بیرون رفت و جناب ناطق را برای مقابله با او پاسخگویی بسنوالاتش دعوت نمود مذاکرات جناب ناطق با ملاعلی اکبر یک شبانه روز بطول انجامید و سرانجام به شرف ایمان نایل گردید. وی پی از تصدیق به ادیب التماس نمود تا نامه هائی که در این مدت برایش نوشته و جز لاطائلات چیزی نبوده را محو کند. خود نیز کلیه موقوفاتی که در اختیار داشت به دیگران وا گذاشت و با حقوقی ناچیز در مدرسه جدیدالتأسیس آران تدریس می کرد و با خط زیبای خود به استنساخ الواح و آثار مبارک می پرداخت و در سال ۱۹۱۷ میلادی (۱۲۹۶ شمسی) به ملکوت ابدی صعود نمود. دو فرزند ذکور بنام فروغیان از ایشان باقی است که بخدمت امرالله می پردازند.

۲۰۶- علیجان ماهفروزی (ملا)

جناب ملاعلیجان، فرزند آقا جعفر، در سال ۱۸۴۶ میلادی (۱۲۲۵ شمسی) در یکی از قراء ساری متولد شد و در طفولیت والدین خود را از دست داد و در آغوش دائی مهربانش، آقامیرزا آقاجان، در ساری و بابل به تحصیل علوم مقدماتی و فقه و اصول و فنون ادب و علوم دیگر پرداخت و به مراتب عالیه نایل گشت و شبانه روز با روحی پاک به عبادت می پرداخت. وی بمرور ایام با مضامین قرآن آشنا شد و بعد با جناب آقا سیدمحمدرضا شه میرزادی بقیه السیف در باره رموز احادیث و قرآن و آیات گفتگو نمود و رفته رفته کلیه حجیات از ضمیر منیرش برطرف شد و در سال ۱۸۶۷ در سن ۲۲ سالگی به فوز ایمان سرافراز گشت. در ماهفروزک در منزل دائی خود می زیست و اهالی قریه را که مردمانی لاابالی بودند تشویق نموده آنان را از زن و مرد با آداب اسلامی آشنا ساخت و حقایق اصول دین را به آنان آموخت و آنان را خداپرست کرد. دو سه سال بعد اشاره به احادیث و اخبار کرد و بشارت دو ظهور قائم و حسینی را به

آنان داد. اکثر مردم بلا تأمل به امر مبارک اقبال کردند. شعله این یار روحانی به قراء اطراف سرایت کرد و بسیاری از آنان نیز به دو ظهور مبارک مؤمن شدند و دو لوح مبارک به قلم جمال قدم برای وی عز نزول یافت.

وی با دختردائی خود ازدواج کرد و برادر او، آقا بزرگ، نیز اقبال نمود و مدت ۱۲ سال به تربیت احباء و هدایت دیگران می پرداختند و چون آوازه فتوحات روحانیه ایشان گسترش یافت آتش بغض و عناد در قلوب علمای ساری افروخته شد و در صدد خاموشی نار محبت الله برآمدند و به جعل اکاذیب و مفتریات پرداختند. نایب السلطنه، میرزا حسینخان سهام الدوله را حاکم مازندران نمود و مأمور سرکوبی بهائیان مظلوم و بخصوص جناب ملا علیجان کرد وی از چند مجتهد به تحقیق پرداخت ولی سخنانی ضد و نقیض شنید. فضل الله شریعتمدار به وی صورت ۳۰۰ نفر بهائی را داد و مجتهدی دیگر که سلیم النفس بود گفت شریعتمدار از خبث طینت چنین صورتی داده است. اگر در اینجا بهائی هم باشد هیچکدام اهل فساد نیستند. در ساری هم به همین وضع بعضی بر له و برخی بر علیه احباء زبان گشودند. آقا ولی کلاتر هم لیست بالابلندی ارائه داد. سهام الدوله علیخان تفنگدارباشی را با لباس مبدل به ماهفروزک فرستاد. آقا بزرگ و ملا علیجان اغفال شدند و متوجه خدعه وی نشدند و با آنان به گرمی صحبت کردند سپس کلاتر به گماشتگان خود اشاره نمود، ۴۰۰ سرباز که در داخل جنگل پنهان بودند حمله ور شدند و جمعی را دستگیر نمودند و برخی از اهالی پا بفرار گذاردند و در غیاب آنان کلاتر به غارت اموالشان پرداخت. یاری ملا علیجان را زیر کُند و زنجیر به طهران برده زندانی نمودند و از آنجا با طبل و شیپور به پاقاپق بردند و آن سرحلقه عاشقان با شوق و شوری زایدالوصف به قریانگاه می شتافت و پولهایش را به میرغضب داد سپس وضو گرفت و به تلاوت مناجات پرداخت و سر از تنش جدا نمودند و به مقام شهادت ارتقاء یافت. جمال مبارک دو زیارتنامه برایش نازل فرمودند و از خامه مبارک حضرت عبدالبهاء نیز مناجاتی به اعزاز آن شهید مجید نازل گردید.

۳۰۷_ علیزاده (لطف الله خان)

جناب علیزاده در سال ۱۸۹۳ میلادی (۱۲۷۲ شمسی) در تبریز بدنیا آمد. روزی با چند نفر از رفقاییش در جلو کارگاه نجاری ایستاده بودند. استاد نجار که از مؤمنین جمال مبارک بود از کار دست کشید با آنها وارد مذاکره شد و بیانات

گرم وی علیزاده را به امر علاقه مند ساخت. وی با تاجر ادامه صحبت داد و بتدریج با مطالعه آثار و الواح به حقانیت جمال اقدس ابهی معترف شد و به زیور ایمان آراسته گشت. عموم اعضای خانواده که به ایمان وی پی بردند با وی ستیزه نمودند ناچار خانه و زندگی خود را رها کرد و به روسیه رفت و زمانی به آنجا رسید که انقلاب شوروی اتفاق افتاده بود. برای آنکه در این گیر و دار گرفتار نشود از طریق فنلاند به اطریش رفت و چندی بعد در لندن اقامت گزید و هر چند بی زیان بود ولی با احبای الهی تماس گرفت و جوانان انگلیسی با وی گرم گرفتند و به زودی با آن محیط ناآشنا مانوس شد و به زبان انگلیسی مسلط گشت اقامت وی در لندن ۱۴ سال بطول انجامید و پس از آن در سال ۱۹۳۶ میلادی (۱۳۱۵ شمسی) به ایران مراجعت نمود و مدت ۳۰ سال ضمن انجام کارهای شخصی بخدمت امرالله مشغول بود و به نشر نفعات مألوف. در نقشه ده ساله جهاد کبیر اکبر به نایروبی در افریقا هجرت نمود و به عضویت محفل آن شهر انتخاب گردید و لجنه تبلیغ را نیز براه انداخت.

جناب علیزاده در اواخر حیات سلامتی خود را از دست داد و در سال ۱۹۵۰ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) به ملکوت ابهی صعود کرد. در تشییع جنازه وی افرادی از قبایل مختلف افریقا، امریکا، ایران، انگلیس، اسکاتلند و ایرلند حضور داشتند تنوعی جالب که وحدت در کثرت بنظر می رسید و ایشان نیز دومین فردی بودند که در گلستان جاوید به خاک سپرده شد.

۳۰۸_ علی عسکر تبریزی (حاجی)

جناب حاجی علی عسکر از تجار آذربایجان بود و به امانت و دیانت و زهد و تقوی مشهور. شمع محبت الله و شجره مبارکه در جنت ابهی شد و جمیع خاندان خویش را هدایت کرد عاقبت از ظلم اشرار ناچار از وطن بیزار شد و با خاندان خود به ادرنه رفت و به نهایت عسرت و قناعت بسر برد. روزی اجناس خود را به جمعه بازار برد و دزدان همه را بیاد دادند. قونسول که می خواست به منظور کمک به حاجی مبلغ گزافی از دزدان اخاذی کند چون حاجی زیر بار نرفت او را تهدید کرد لذا به ادرنه مراجعت کرد و از آنجا با اهل بیت به سجن اعظم رفت در کمال سرور بود، روزی حضرت مولی الوری در اوایل ورود به عکا به اطاقش تشریف بردند مشاهده فرمودند که حاجی تب شدید داشت، حرم محترمه اش در لرز شدید، دخترش فاطمه مبتلا بمجرقه و پسرش حسین آقا مبتلا به حصبه

تبرکی گفتند. در زیر پای حاجی دختر بیمار و برادرش مشهدی فتاح در کنار اطاق مبتلا به سرسام و در چنین حالتی به شکرانه می‌پرداخت تا به عالم بالا صعود نمود.

۳۰۹- علی عسکر (حاجی)

جناب حاجی علی عسکر یکی از مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی بود، با ورود حضرت باب به تبریز هنگامه‌ای برپا شد. بیشتر آنان که ایشان را دیدند تکبیر الله اکبر را به عنان آسمان رساندند و خواستار برکت الهی بودند و جارچی دستور حاکم را اعلام نمود و گفت آنانکه قصد ملاقات سید باب را داشته باشند به حبس ابد محکوم شده و اموالشان مصادره خواهد شد.

جناب حاجی علی عسکر به اتفاق حاجی محمدتقی میلانی بدون اعتناء به تهدید حاکم و نصایح اطرافیان، خود را به محل توقیف حضرتش رسانید و اگر چه مأمورین مانع ملاقات شدند ولی بر اثر پیغام آن حضرت (خود گفته‌ایم این دو نفر به ملاقاتم بیایند) افتخار آن یافتند که به محضر مبارکش مشرف شوند. حضرت نقطه اولی دو نگین عقیق مرحمت فرمودند که بر روی آنها آیه‌ای نقش کنده و انگشتی آن را تقدیم مبارک کند. جناب حاجی علی عسکر چنانکه باب‌الباب صریحاً دفعات ملاقات را به وی وعده داده بودند موفق شدند هفت بار به حضور مبارک مشرف شود و کسی ممانعت نمی‌نمود.

وی اظهار داشته که یکی از اعضای قونسول خانه روس که با وی آشنائی داشته تصویری را که نقاش روس پس از شهادت از جسد مبارک جناب باب و انیس ترسیم نموده بود به او نشان داده است و وی اظهار داشته که در این نقش هیچ خراشی صورت مبارکه بر نداشته و آثار تبسم لطیفی در بشره مبارک آشکار بود. بازوها و سر انیس هم واضح و مشهود بود مانند آن بود که محبوب خود را در آغوش گرفته و خود را سپر بلای حضرتش نموده بود.

۳۱۰- علی عسکر سرکه

جناب علی عسکر سرکه یکی از احبای مخلص و فقیر یزد بود که هنگام عبور از کوچه افراد فرومایه آزارش می‌دادند بیکروز از چهار سوق می‌گذشت شخصی از پشت سرش دوید و آتش چپق خود بر روی چادرشبی که بر پشت داشت ریخت و خندید و تماشا کرد. آتش کم کم به لباس و تنش رسید و به هر زحمت

بود آتش را خاموش کرد و دید بازاریها و مردم با استهزا می خندند، علی عسکر هر دو دست برافراشت و گفت، خدایا شکر که هنوز مسلمانی از بین نرفته. باری حکمت و عظمت این فقیر به سمع امیرحسینخان بختیاری حاکم یزد، رسید. روزی در بازار وی را به حاکم معرفی کردند، اسب خود نگاه داشت و گفت پندی به من ده. گفت بچشم، بشرطی که تا حرفم تمام نشده چیزی نفرمائید و سپس گفت، دوستی با مردم دانا و این چند کلمه را دو یا سه مرتبه تکرار کرد و حاکم گفت دوستی با مردم دانا نکوست، گفت خیر،

دوستی با مردم دانا چو زرین کاسه‌ای است

نشکنند گر بشکنند باید نگاهش داشتن

دوستی با مردم نادان سفالین کاسه‌ئی است

بشکنند گر نشکنند باید بدور انداختن

۲۱۱_ علی عسکر (عمو)

جناب عمو علی عسکر پدربزرگوار جناب قدرت‌الله خان وحید طهرانی می‌باشد. وی از مؤمنین کاشان در عهد جمال اقدس ابهی بوده و با وجود بی‌سوادی مردی روشنفکر بود. وی تحری حقیقت نمود با احبا آشنا شد و در احتفالات تبلیغی آنان شرکت جست. تلاوت کلمات مکتونه وی را به حقیقت رهنمون ساخت و مجذوب و منجذب بیانات مبارکه شد و چنین اظهار داشت: اینها کلام الهی است و از جانب خدا نازل شده‌اند.

چندی بعد به طهران روی آورد و در شهر ورامین با پارچه فروشی امرار معاش می‌نمود و کلمات مکتونه را از بر می‌کرد و همه جا با لحن خوش تلاوت می‌نمود و به تبلیغ اطرافیان خود می‌پرداخت و به این طریق چهارصد تن را در ظل امرالله داخل نمود. در ورامین با یکی از اماء الرحمن بنام پری خانم ازدواج نمود و از این وصلت صاحب فرزندی بنام قدرت‌الله شدند.

جناب عمو علی عسکر در سال ۱۸۷۶ پیاده عازم ارض اقدس شد و خود را به عکا رسانید و سعادت آن را یافت که به لقای نیر آفاق نایل گردد و مدت چهار ماه از عنایات جمال اقدس ابهی برخوردار شده و گاهی نیز هنگام نزول آیات حضور داشته و جمال مبارک الواحی چند به افتخار وی نازل فرموده‌اند.

۳۱۲_ علیمحمد سنگسری (آقا ملا)

جناب آقا ملا علیمحمد، فرزند طاهر بود. وی پس از اتمام تحصیلات

مقدماتی در سنگسر برای تکمیل علوم و کسب معارف به عتبات توجه نموده و پس از بازگشت به سنگسر بر مسند شریعتمداری جالس شد، وی با اهل بهاء در منتهای بغض و عداوت بود و حتی از برنج مازندران که خون شهدا سقایه شده بود تناول نمی کرد و در بین اهالی معزز و مورد احترام بود.

ملا یوسف سنگسری برای تبلیغ وی همت گماشت و روزی بخانه اش رفت و سلام و احوالپرسی کرد و گفت شما اهل علم و شخصی متبحرید پس باید از موهبتی عظیم برخوردار شوید. زیرا قائم آل محمد ظاهر شده. وی برآشفته و بنای طعن و لعن را گذاشت. دو روز با بشارت و استیحا ش گذشت، روز سوم ملا یوسف آیه مبارکه آن جانکم فاسق بنیاء فتبینوا را تلاوت نمود و ملا علیمحمد را تحت تأثیر قرار داد ولی برای آنکه ملا یوسف را از اشتباه درآورد وی را به منزل خود برد و تا غروب آفتاب گفت و شنود آنان ادامه یافت تا سرانجام دریافت که بیانات ملا یوسف مستدل می باشد. به مطالعه کتاب مستطاب بیان پرداخت و اشک ذوق و شمع از دیدگانش جاری شد، سحرگاه قلبش مطمئن، روحش منجذب، صدورش منشرح و سرپایش به نور ایمان منور گردید. منبر و محراب را کنار گذارد و بشارت ظهور قائم را به عموم اعلام کرد و گفت زمان صاحب العصر و الزمان هستم و از کشته شدن هم یاک ندارم. اهل عناد به فساد برخاستند و فتوای قتل سه نفر از مشاهیر امر در سنگسر، ملا علیمحمد، ملا یوسف و شیخ محمد سبحانی را نوشتند و با مفتریاتی چند به امضای ناصرالدین شاه رسانیدند. آن سه نفر خود را آماده شهادت کردند به حمام رفتند پاک و طاهر شدند و به سمنان رفتند و به منزل حاجی ملا ابراهیم که مردی سلیم النفس بود وارد شدند، وی با دوستان خود مشورت کرد و بستگان هر سه نفر را به سمنان طلبیدند. دو نفر میرغضب وارد سمنان شدند و تا نگاهشان به جمعیت انبوه افتاد هراسان شدند برگشتند و از مهلکه نجات یافتند.

باری ملا علیمحمد به تبلیغ امرالله پرداخت و به شهرها و قراء مازندران و گرگان رفت و چون به حسن اخلاق و نیت خیر آراسته بود موفق به هدایت جمعی از مشاهیر گردید. ثروت و مکننت خود را در این راه انفاق کرد. در طهران نیز به تبلیغ نفوس پرداخت و اهل فساد وی را به حبس انبار انداختند. سه ماه بعد احباء اطلاع یافته نجاتش دادند.

وی به افتخار دو لوح از جمال مبارک و حضرت عبدالیهاء نایل شد و در سال ۱۹۲۶ میلادی (۱۳۰۵ شمسی) صعود نمود.

۳۱۳_ عنایت‌الله علی‌آبادی (میرزا)

جناب میرزا عنایت‌الله نایب‌الحکومه اهر به وسیله عباسقلی قاطرچی از مؤمنین دوره حضرت اعلی، به حلیه ایمان آراسته شد و بلافاصله بنای تبلیغ گذاشت و بنام بابی شهره شهر شد. صاحب دیوان بدین سبب وی را از مقام معزول کرد. ایشان به تبریز رفت و در حضور جمعی از صاحب دیوان علت عزل خود را سوال کرد وی گفت برای اینکه بابی شده‌ای، میرزا عنایت‌الله گفت از کجا بر شما ثابت شد که من بابی شده‌ام. مگر بر روی پیشانی‌م نوشته شده؟ صاحب دیوان گفت از شکم گنده‌ات معلوم است. میرزا عنایت‌الله گفت اگر گنده بودن شکم علامت بابی شدن است خاچاطور ارمنی از من بابی‌تر است. صاحب دیوان برای جلوگیری از خنده دستمال جلو دهان خود گرفت.

۳۱۴_ عندلیب (میرزا علی اشرف)

عندلیب فرزند میرزا آقاخان و خانم جان یا بی بی جان در لاهیجان بدنیا آمد. در کودکی پدرش فوت کرد و او و دو خواهرش یتیم شدند و در دامن پر مهر و محبت مادر پرورش یافتند. علی اشرف در خواندن و نوشتن و فراگرفتن عربی و سایر علوم پیشرفتی سریع نمود. خطش هم رفته رفته زیبا شد و قریحه شاعری در وجودش هویدا گشت و از معلم خود به عندلیب تخلص یافت. ابتدا با تذهیب کاری امرارمعاش می‌کرد و در جوانی در سلک شیخیه درآمد ولی سرش قلبی وی را ندا به کشف حقیقت داد. جناب آقاسیدجواد از تجار گیلانی بابی بود و با جماعت شیخیه آمیزش داشت و از احباء دوری می‌کرد. وی کریلاتی بابای وکیل را به ظهور حضرت اعلی تبلیغ نمود و هر دو آنها عندلیب را در ظل امر حضرت اعلی درآورده و با هم دمساز شدند.

عندلیب با شوق و شوری بسیار به هدایت بعضی از طلاب از جمله ناظم‌الحکما درآمد و دو خواهر خود بلقیس و گوهر را نیز تبلیغ کرد. طولی نپائید که بهائی بودن وی سر زبانها افتاد و دشمنان امر که جرأت جسارت به وی نداشتند درویش هتاک‌ی را تحریک نمودند و وی هر روز جلو دکان بزازی عندلیب دشنام و ناسزا می‌گفت و به هرزه‌گی می‌پرداخت و عندلیب همواره شکیبا و بی‌اعتنا بود درویش هر روز بر حملات خود می‌افزود و بنای دشنام به والدین و ناموس عندلیب گذارد و چون عکس‌العملی ندید به صاحب امر ناسزا گفت در اینوقت کاسه صبر عندلیب سر رفت و حمیت و غیرت دینی او بجوش آمد و آهن

نیم ذرعی بزازی را به قوت به دهان درویش فرو برد و خون مانند فواره از دهانش جاری شد. عندلیب دکان خود بست و در منزل آقا سیدجواد پنهان شد. عوام که درویش خون آلود را دیدند با فریاد وادنیا و واشریعتا به حکومت شکایت کردند. حاکم برای جلوگیری از بلوا درویش را برای معالجه فرستاد و فراشان هر چه گشتند عندلیب را نیافتند اتفاقاً همان روز مشهدی حسین عموی عندلیب که مسلمانی شجاع و متهور بود رسید و به خاندان خود که صاحب اسم و رسم بودند پرخاش کرد که شما می خواهید عندلیب را بدست دشمن بدهید؟ چماقی بدست خود گرفت و چماقی دیگر به عندلیب داد، از خفا بیرون آمد و ارادل جرئت حمله نداشتند و به سلامت به منزل رسیدند. پس از آنکه منتظم السلطنه حاکم لاهیجان شد به عندلیب توصیه کرد مدتی لاهیجان را ترک کند. وی ناچار به مدت یکسال به قزوین رفت و به تبلیغ و نشر نفحات پرداخت و با شور و انجذابی بیمانند به خدمت امرالله مشغول شد. سپس به رشت مراجعت نمود و بساط تبلیغ را گشود تا آنکه دامنه ضوضای سال ۱۸۸۲ میلادی (۱۲۶۱ شمسی) به رشت کشیده شد. کامران میرزا، شاهزاده ظالم و سفاک به همه جا و به حاکم لاهیجان، عبدالله خان، دستور داد بایمان حوزه خود را دستگیر نماید. جمعی از ابناء از جمله عندلیب زندانی شدند، عندلیب به حاکم پیغام داد تا علما را حاضر کند تا وی از خود دفاع کند. حاکم علما را حاضر نمود و عندلیب با قوت قلب و قدرت بیان و متانت و مظلومیت یکه تاز میدان استقامت شد و جوش و خروش در بین آن گروه خشمناک و پرجنجال بوجود آورد، عندلیب گفت از این هیاهو نتیجه ای عاید نخواهد شد باید هر یک جداگانه ستوال کنند. علما یک بیک با استدلال عندلیب مجاب شدند و چون از انصاف بوئی نبرده بودند جوابش را به تیر و شمشیر حواله نمودند. هنگام برگشتن عندلیب به زندان اوپاش فریادهای مظفرانه می کشیدند، کف می زدند، استهزا می نمودند، تخم مرغ پرتاب می کردند و اهانت های رکیک بر زبان می راندند و با این کیفیت وی را به رشت بردند و با سایر زندانیان در زیر کند و زنجیر در زندانی تاریک و مرطوب تحت فشار قرار دادند. دو نفر از آنان فوت کردند و بصّار نابینا شد و عندلیب برای نجات خود اشعاری فصیح به نظم درآورد شاید حاکم سنگدل به رحم آید و آزادش کند ولی حاکم ظالم بجای رهایی وی به شاعری دستور داد جوابش را به نظم بدهد این تقاضای عندلیب از حاکم شبیه ماجرا و تقاضای یوسف از خدیو مصر بود و مدت زندانش افزایش یافت و گویا عندلیب هم متوجه شده بود و در انتظار نزول

باران رحمت از سماء مشیت شد. به لقای جمال قدم در رویا فائز گشت و آن را به رشته نظم درآورد تصادفاً والی در نتیجه نذری که نموده بود دعایش مستجاب شد و زندانیان از جمله عنعللیب را پس از دو سال آزاد کرد جمال اقدس ابهی پس از وصول نامه منظوم عنعللیب وی را مورد عنایت قرار داده و به این لوح مبارک مفتخر می فرمایند:

" یا عنعللیب نامهات رسید و نزد مظلوم ذکر شد و در ایام حزن سبب بهجت و سرور گشت و این کلمهات بسیار مقبول افتاد الهی بیزار از آن طاعتم که مرا به عجب آورد و مایل آن معصیتم که مرا به عذر آورد " دکترسمندری
عنعللیب پس از آزادی قادر به ادامه خدمات امری در آن محیط نبود ناچار به قزوین و شیراز سفر نمود و در هر محفلی شمع انجمن بود و در هر گلشنی بلبل شیرین سخن، از آنجا اذن حضور یافت و به زیارت محبوب عالمیان نایل گشت و مدتی از لذت و نعمت لقا مرزوق بود و پس از صعود اشعاری در وصف آن مالک السماء به نظم درآورد و جمله " قد غاب رب " را ماده تاریخ نمود. سپس بدستور مرکز میثاق مرخص شد و به خدمات امری پرداخت و در نعت و ستایش حضرت مولی الوری قصایدی سرود و آن حضرت وی را منع نموده، در لوحی که به اعزازش عزّ نزول یافته بود، فرمودند که از بدایت تا نهایت باید صحبت از بندگی و عبودیت این عبد شود و عنعللیب برای رضای خاطر حضرتش قصیده ای مستزاد در عبودیت هیکل مبارک به این مطلع انشاء کرد.

آنکه در ملک عبودیت شه صاحب لواست حضرت عبدالبهاست.

وی در شیراز با لسان آتشین و کلام دلنشین به بزم آرائی احتفالات مفتخر و سرافراز بود و در سال ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) مجدداً اذن حضور یافت و به زیارت طلعت پیمان موفق گشت و در مراجعت از طریق بادکوبه به رشت رفت و پس از طی سی سال از حوادث تلخ و درگذشت بسیاری او سالخوردهگان بازماندگان را ملاقات نموده آنان مقدمش را گرمی داشتند و پروانه آسا شمع وجودش را فراگرفتند. در لاهیجان نیز با خالوی بزرگوارش که در قید حیات بود و با نفوس مستعده دیگر به مذاکرات امری پرداخت و در جواب اعتراضات شیخ بهائی نامی رساله جالبی نگاشت و همه ایراداتش را پاسخ گفت و سرانجام در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) آن مرغ بدیع الالحن به گلزار جاویدان پرواز کرد. در اینجا فقط از لحاظ نمونه دو بیت مطلع یک غزل و یک بند از مسقط زیبایی که سروده است درج می گردد:

جمال ماه کنعان را من اندر مصر جان دیدم
زحسن و جلوه اش جان را عزیز جاودان دیدم
بمیزان تأمل روی او با ماه سنجیدم
رخش را در زمین و ماه را در آسمان دیدم

***

نسیم روح می وزد مگر ز زلف یار من
که صد گره گشوده شد زیستگی کار من
ز سر گرفت زندگی دوباره جان زار من
دل از برای جستجو روان شد از کنار من
که بلکه باید آگهی از آن یگانه دلبرا

و اینک یک لوح مبارک و مناجاتی که از قلم مبارک حضرت مولی الوری به
افتخارش نازل شده است درج می شود.

هو

عندلیبا حبیباً! ادیبا لبیبا از کثرت مشاغل موفق الی الان بقرائت جمیع
اشعار نشدم انشاءالله جمیع را خواهم خواند چون اندکی الان وقت دارم بتحریر
جواب پردازم از قریحه آن حضرت معانی صریحه و ابیات ملیحه مانند آب زلال
جاری و ساریست و زجاج قصاید و غزل را این بلاغت سراج بیمثال منظوم باید
چنین لؤلؤ منشور باشد و الافلا. الحمدلله که ابیات اشعار شما آیات حقایق و
معانی است و کلمات مانند درر غوایی و علیک البهاء الابهی ع ع

ای غزلخوان محامد و نعوت را رونق بحصر معانی در ستایش جمال ابهائی
بقول ملا چون کرور آید یک نیز پیش ماست. ع ع (مکاتیب عبدالبهاء، جلد پنجم صفحه ۲۱۲)

هوالبهی

ای رب هذا عندلیب ریاض ثنائک و لیث غیاص ذکرک ورقاء فردوس محامدک
و نعوتک قد تغرّد علی افنان دوحه البیان باحسن التّبیان و ترتم فی حدیقه العرفان
بایدهج الالحان و نادى بمیثاقک فی قطب الآفاق و ثبت علی عهدک و قاوم اهل
الشّقاق ای ربّه ائده فی جمیع الشّون یا ربّی الحنون و انطقه فی محافل التّقديس
و مجامع التّوحید بذکرک و ثنائک و اشدّه ازره علی خدمتک و البسه خلع
التّشرف برحمتک و توجّه بتاج العبودیة فی عتبه قدسک العلیّه و قدرله خیراً
یتباهی به بین الملاء المقربین و یشرق وجهه بالنورالمبین یا رحمن و یا رحیم ای
ربّه هب له هذه الورقة البدیعه امتک الجدیده و مستها فی ملکوتک نورا انک
انت الواهب المقتدر الکریم و انک انت الرحمن الرحیم. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد پنجم صفحه ۲۱۸)

و این لوح در رثای عندلیب باعزاز فرزندش جناب عبدالحسین نازل گشته:
هو الله

ای سلیل عندلیب جلیل ناله و فغان از فراق بگوش این مشتاق رسید و تأثیر شدید نمود حمد خدا را که زاده جان و دل آن پدري نه همین از عنصر آب و گل مظهر الولد سراییه هستی و نسبت حقیقی داری و اخلاق مطابق اعراق من نیز مشتاق دیدن روی توام ولی پدر مهربان باید این ایام انفکاک از آن سامان ننماید زیرا امروز روز خدمت است یوم زیارت آید و آن عندلیب الهی در این گلشن بسراید حال بجان و دل باید به عبودیت پردازد و در آن باغ و راغ تا تواند گلبانگ زند و از حقایق و معانی دم زند حال صبر کن انشاءالله روزگاری در نهایت حلاوت روی دهد و آنچه منتهای آرزوی تو و پدر مهربانست حاصل گردد و علیک البهاء الایهی. ع ع (مکاتیب عبدالیهاء. جلد پنجم صفحه ۲۱۷)

۲۱۵_ عهدیه (میرزا عبدالله)

جناب عهدیه فرزند جناب آقا اسحق بزاز در سال ۱۸۹۳ میلادی (۱۲۷۲ شمسی) در شهر همدان متولد شد. مادرش ساراخانم صبیح حکیم خانم می باشد. وی تحصیلات ابتدائی خویش را در مدرسه الیانس فراگرفت و به زبان فرانسه مسلط گردید. در ۱۴ سالگی که پدرش به شهادت رسید به سرپرستی مادر و برادرها و خواهرها پرداخت و در دکان بزازی به کسب و کار مشغول شد و امرارمعاش نمود. در زمان جنگ جهانی اول که روسها همدان را اشغال نموده بودند، قزاقهای یهودی به تحریک کلیمیان متعصب، دکانهای بزازی احباء و از جمله دکان جناب عهدیه را به آتش کشیدند.

شیوع بیماری و قحطی و از دست دادن سرمایه و تأمین معاش هفت نفر از اعضای خانواده فشار سنگین بدوش ایشان وارد ساخت و با توکل به جمال اقدس ابهی و پشتکار و استقامت به اتفاق جمعی از دوستان به جاده سازی پرداخت و با وجود عدم آشنایی به این شغل با مشقت و فداکاری توانست احتیاجات افراد خانواده را تأمین نماید و به تعلیم و تربیت کلیه برادران و خواهران بپردازد.

در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۲۰ شمسی) به معیت مادر بزرگ خود حکیم خانم و فرزندش جناب میرزا علیخان فیروز و برخی دیگر از دوستان، عزم کوی جانان نمود. مسافرت با وسایل نقلیه کجاوه و کشتی باری و عدم امنیت، زایلین را دچار رنج و مشقت نمود و با حضور به ساحت اقدس و زیارت طلعت مبارک

حضرت مولی‌الوری و بوسیدن اعتاب مقدسه و کسب فیض از بیانات مبارکه، خستگی و کوفتگی راه به فرح و شادمانی تبدیل گشت و لوح مبارکی به افتخار ایشان عز نزول یافت.

پس از ۱۹ روز زاپرین مرخص شدند و طولی نکشید که صعود مبارک همه اجباء را غریق بحر احزان نمود و با جلوس حضرت غصن ممتاز به سریر ولایت امرالله ثابتین بر میثاق را مسرور ساخت.

در سال ۱۹۲۲ میلادی (۱۳۰۱ شمسی) با سرکار طویبی خانم فرهنگ، صبیبه جناب آقا سلیمان فرهنگ و طاوس خانم ازدواج نمود و صاحب چهار اولاد بترتیب پروین خانم (معنوی) سهراب، دکتر منوچهر عهدیه و ناهید (هویدایی) بود. متأسفانه سهراب جوان برومند و آراسته در بحبوحه جوانی جهان فانی را ترک گفت و بسرای جاودانی شتافت و عموم فامیل را متالم و داغدار کرد. والدین که از نعمت ایمان برخوردار بودند در برابر حکمت بالغه الهی طریق تسلیم و رضا پیمودند و برای تسکین آلام خود از حضور مبارک حضرت ولی‌امرالله اجازه تشرف خواستند و با زیارتش تسلی خاطر یافتند و به زیارت حضرت ورقه‌علیا و مقام اعلی و روضه مبارکه علیا نایل شدند. صعود سرکار طویبی خانم در سال ۱۹۶۶ میلادی (۱۳۴۵ شمسی) مجدداً جناب عهدیه را دچار اندوه کرد و ایشان با صبر و اصطبار به فشارهای روحی خود فایق شدند و در سال ۱۹۷۹ میلادی (۱۳۵۸ شمسی) از خاکدان ترابی به جهان ملکوت پرواز نمودند.

ایشان مردی متواضع مؤمن، سلیم‌النفس و فداکار بود و خدمات امری را همواره مقدم بر امور شخصی و خانواده خود می‌دانست و از اعضای فعال تشکیلات امری در همدان و طهران بود و در لجنات چندی از جمله لجنه احصائیه و ازدواج عضویت داشت.

۳۱۶_ غلامحسین (میرزا)

جناب میرزا غلامحسین اهل بناب بود و در سفرهای خود به تفلیس و بادکوبه با میرزا محمدحسن مأنوس شد و بوسیله وی به امر مبارک اقبال نمود ولی میرزامحمدحسن در اثر مجالست با خلیل خوئی در زمره ناقضین عهد و پیمان درآمد بود و میرزا غلامحسین از آن بی اطلاع بود و نمی دانست که او نیز در جرگه ناقضین درآمد. روزی به مشهد رفت و در مراجعت از طریق عشق آباد به بادکوبه برگشت و به اتفاق میرزا محمدحسن، ثابت مراغه ای را در ظل امرالله داخل نمود و خود در ۴۲ قریه اطراف بادکوبه به نشر نفحات پرداخت. در همین اثناء یکی از مسلمین که محب امرالله بود به آنها خبر داد که اعدا در صد قتل آنها برآمده اند لذا از آنجا به تفلیس رفتند. میرزا غلامحسین یک چمدان کتب امری داشت برای حفظ آنها کتابها را به تجارتخانه احمداف سپرد و گفت شب با ثابت در احتفال شرکت خواهیم نمود. شب با تلاوت آثار مبارک و قرائت استدلالیه سمندری از خارستان نقض به بوستان میثاق قدم گذاردند و با میرزا محمدحسن که ایشان را گمراه کرده بود قطع رابطه کردند.

۳۱۷_ غلامعلی نجار

جناب استاد غلامعلی کاشانی بود و در وطن خویش نزد بیگانه و خویش در دیانت وامانت شهرت داشت. وی چون دیده به نور هدی روشن کرد شوق لقا آتش افروخت و به بغداد رفت و به صنعت خویش مشغول شد و با یاران مألوف و به شرف حضور مرزوق شد. آسایشش پایان یافت و به موصل سرگون گردید. پس از آزادی به عکا شتافت و با زندانیان همدام و همراز شد. پس از صعود نیر آفاق تجاری تربت پاک روضه مبارکه را به عهده گرفت و در نهایت اتقان کوشش کرد و سقف شیشه آنرا دستور نمود و پس از چندی به جوار رحمت کبری پرواز کرد.

ف

۳۱۸- فائز خیاط (آقا سلیمان)

جناب آقا سلیمان فائز، فرزند جناب آقا میرزا ابراهیم عطار همدانی بود و به خیاطی اشتغال داشت و به خدمات امری نیز می پرداخت و در دوران حیات خویش در سبیل جمال اقدس ابهی از بلایا و صدمات بی نصیب نبود. به تحریک آخوندی به نام طباطبائی گرفتار زندان شد و به شکنجه و آزارش پرداخته شلاقش زدند. حکمران بی تمیز و طماع وی را بپرداخت مبلغ هنگفتی محکوم کرد و چون قادر بپرداخت جریمه نبود روزانه وی را صد ضربه شلاق می زدند و بدنش را مجروح نمودند. برای استخلاص وی منسویین و احبای الهی ناچار شدند خاندانش را بفروش رسانند و به معالجه و مداوایش پردازند.

۳۱۹- فائزه (گل سرخ بیگم)

سرکار گل سرخ بیگم صبیبه جناب آقا سید محمد حسین، در سال ۱۸۵۵ میلادی (۱۲۳۴ شمسی) در شهر اصفهان متولد شده و حضرت عبدالبهاء وی را بنام فائزه مقتخر ساخته اند. ایشان با خواهر خود تحت هدایت و تربیت پدر به تحصیلات مقدماتی پرداخت و بتدریج در اصول و علوم فقه اسلامی نیز تبحر یافت. وی دختری با کفایت و درایت بود و کبر و غروری فوق العاده داشته و خود را برتر از سایرین می پنداشت و پس از آنکه پدر ایمان خود را به دخترش اظهار داشت و به وی در خلوت گفت آیا نمی خواهی به طهران بروی و از اسرار حق آگاه شوی؟ قائمی که در انتظارش هستی همان جوان شیرازی بود که او را زیارت کرده ام حال که می گویند ظهور حسینی شده من دستم از همه جا کوتاه است، همتی بنما و تحقیق به عمل آور و مرا نیز آگاه ساز. فائزه به پدر قول مساعد داد با برادرش به تحقیق پرداخت. با مبلغین مذاکره آغاز کرد و با احباء معاشرت نمود. تصدیق امر مبارک کرد خلقی جدید گشت و روحی جدید یافت و با اشتغال و اشتیاق به مطالعه الواح و آثار پرداخت و با قریحه شعر که داشت بسرودن اشعار پرداخت و یکی از زنان برجسته و متبحر و یکی از مبلغین مشهور و مبرز در بین خاص و عام گردید. ایمانش برملا شد و مورد شکنجه و آزار اعدا قرار گرفت، با وجود این لحظه ای از تبلیغ و تبشیر امر جمال اقدس ابهی فروگذار نکرده. زنی شیردل و دلاور بود و باکی از کشتن و شهادت نداشت و

همواره اراذل و اوباش رد پایش را می گرفتند و در پی فرصت بودند تا شبی که با مستخدمه و دخترخواهرش، الفتیه از محفل سرقبر آقا در باغ فردوس به خانه مراجعت می نمودند بچه های کوچک الفتیه را که ۱۳ سال بیشتر نداشت دوره کردند و او نیز خاله خود را به اسم صدا کرد یک نفر از آنها فائزه را شناخت و او را دستگیر کرد و همدستان خون آشام خود را صدا کرد که بیایید و فاطمه زهرای بهائیان را بکشید. همه اوباش با هر چه در دست داشتند از چوب و سنگ و ساطور به وی هجوم بردند. الفتیه گریه کنان و هراسان به خانه نایب حسین دوید و وی لحظه ای بعد با چماق نقره ای خود اشرار را متفرق ساخت و جسد نیمه جان فائزه را از زیر پای آن دشمنان پرکین نجات داد و چهارماه به علت شکستگی استخوان بستری شد و در اثر این ضربات ظاهراً یک چشم خود را از دست داد. وی به خواهرزاده خود می گفت که تو سبب شدی که من از موهبت شهادت محروم شوم.

باری احباء به معالجه و خصوصاً به مداوای چشم ایشان پرداختند و عنایات جمال اقدس ابهی شامل شد و شفا یافت و این لوح مبارک به افتخارش عزّ نزول یافت.

هو الله

ای ورقه منجذبه امه الله فائزه نامه شما وصول یافت و اطلاع حاصل گشت الحمد لله رمد بصر شفا حاصل شد. جناب دکتر نجات الله خان را اجر جزیل مقرر از الطاف رب جلیل رجا می شود که تأیید در جمیع امور ایشان ظاهر و محقق گردد و علیه و علیک البهاء الابهی. ع ع (مکتوب عبدالبهاء جلد ششم صفحه ۱۷۱) چندی بعد با عموزاده خود آقا سیدصادق که عدو امرالله بود ازدواج کرد. صفای باطن و حسن رفتار و روحانیت فائزه سبب شد تا وی تحری حقیقت کند و در ظل امرالله درآید. فائزه خانم پس از فوت شوهر ۱۵ سال به تبلیغ نفوس و خدمت به یار و اغیار پرداخت و بر عهد و میثاق ثابت و استوار بود و با استشمام رایحه نقض به مبارزه با آنان پرداخت و هنگام گرفتاری احباء با کمک سایر اماء الرحمن از هیئت حاکمه دادخواهی می نمود و از این طریق مانع شرارت اوباش می شد. یکبار همراه جناب ابن ابهر افتخار تشرف حضور حضرت مولی الوری را داشت و مورد عنایات بسیار قرار گرفت. با خانمهای اشراف معاشرت می نمود و آنان را به حقیقت دلالت می کرد و برخی را نیز بزبور ایمان بیآراست. خانه و اثاث خود را برای بنای مشرق الاذکار عشق آباد تقدیم کرد و

سرانجام در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) طایر روحش به فضای قدس پرواز کرد و اینک دولوح از الواحش مندرج می‌گردد.

هو الله

ورقة مهتره امة الله فائزه عليها بهاء الله الابهي

هو الابهي

ای ورقه ثابتہ در نشر میثاق بکوش و اماء الرحمن را بظل شجره انیسا دلالت کن آیات عهد را تلاوت نما و بینات پیمان را واضح کن در درگاه احدیت مقبولی بعبودیت این عبد سخن گو آزادگی دو جهان یافتی بندگی عبدالبهاء را ورد زیان نما طلعات قدس در قطب فردوس یاد تو نمایند تو یاد این عبد نما و فریاد یا عبدالبهاء و یا رقیق البهاء و یا اسیرالبهاء و یا مستجیر البهاء بلند کن. ع ع (از الواح ثلاثینی و خط آقا بابا معلم نیریزی)

هو الله

ای فائزه ای راضیه از قرار معلوم محقق و مثبت گردید که در نزول بلا و شدت اذیت و جفا و ضرب چماق اعدا و تازیانه اهل بغضاء صبوری و حمول و غیوری و شکور پس حال در سبیل الهی از هر جهت امتحان دیدی و ثابت و راسخ ماندی و این مشقت و محنت سبب قربیت درگاه الهی گردید لهذا بخط خود بتو نامه نگارم شکر کن خدا را که چنین ضربی شدید یافتی و به چنین بلاتی جدید افتادی و در کمال استقامت چوب و چماق و گرز و دگنک را مقاومت نمودی این چوب نبود توپ نبود آشوب نبود رحمت بود عنایت بود موهبت بود زیرا در سبیل حضرت احدیت بود راه حق را از این جام سرشار بسیار باید سرمست شد قدح بدست گشت می‌پرست شد از باده انگوری هر گورخری نشنه یابد ولی اگر نفسی از این صهبای وفا خوشی و شادمانی یابد کاری کرده است جناب آقا سید صادق را تحیت این مشتاق ابلاغ دار اگر وقتی از این جام نصیب یابد از حالانوش جان باد والبهاء علیک ع ع (مکاتیب عبدالبهاء، جلد ششم صحنه ۱۵۴)

۲۲۰_ فاضل شیرازی (محمد ابراهیم)

نام جناب فاضل محمد ابراهیم، فرزند شیخ نجفعلی می‌باشد. وی دارای قلم و طبع شعر و قریحه شیوا و لسانی بلیغ بود و در علوم دینی و حکمت و عرفان به رتبه اجتهاد رسید. در سال ۱۸۶۱ میلادی (۱۲۴۰ شمسی) در برازجان متولد شد. اجدادش ساکن بحرین بوده‌اند ولی در اثر حمله وهابی‌ها از بحرین به ایران کوچ

کردند. ایشان چندین بار در عالم رویا افرادی که وی را برای یافتن حقیقت راهنمایی می نمودند بخواب می دید. پدر ایشان نیز شبی در عالم رویا حضرت ابراهیم را به هیکل طفلی دیده بود که به وی گفته بود که من مایلم در خانواده تو باشم و از اینرو فرزند خود را محمدابراهیم نامید.

فاضل در طفولیت زبان عربی را بسرعت یاد گرفت و با اجازه پدر برای ادامه تحصیل به شیراز رفت. در آنجا ملاعباس شاگرد حاجی ملاهادی سبزواری به وی حکمت آموخت. مشیرالملک حاکم که برای سرکشی گاهگاه به مدرسه می رفت برای آنکه دخترش را به وی دهد، ۳۰۰ جلد کتب نفیس و قلیانی مرصع، به وی اعطاء کرد ولی فاضل اعتنائی ننمود و در کسب علم بقدری سریع ترقی نمود که در ۲۰ سالگی از فضلالی نامی شد.

روزی متوجه شد که هیکل جسمانی وی مانع وصول حقیقت است، حجره را قفل کرد، از شهر خارج شد، هنگام غروب سگان به وی حمله ور شدند از وحشت بزمین افتاد، در عالم رویا دید روحش علاقه دارد از جسدش جدا شود. هاتنی وی را ندا کرد که تو باید به حیات دنیوی برگردی و خود را تکمیل کنی و در سن ۷۲ سالگی به اینجا عروج کنی. پس از بیداری کفش و دستار خود را که بر روی چمن پراکنده بود، در بر کرد به مدرسه بازگشت و به ریاضت پرداخت و به مرور زمان صفای قلب یافت، کتب خود را آتش زد و با عبدالحمید از عرفای شیراز آشنا شد و هر دو بدون تفوه لسانی، با هم مربوط شدند و برای کشف حقیقت وی را به سیر آفاق و انفس رهنمون شد و در آخرین روز ملاقات بسته کوچکی حاوی اکسیر را به وی تسلیم کرد. از شیراز به نجف رفت و در محضر آخوند ملا کاظم خراسانی به درجه اجتهاد رسید، سپس پیاده به مشهد رفت و شش ماه در راه بود. در بین راه گرفتار دزدان شد و چون دیدند آهی در بساط ندارد از او پذیرایی کردند و توشه راه برایش گذاردند.

در مشهد شبی در خواب یکی از انبیاء را دید، بشارت ملاقات حق را به وی داده، گفت محلش را بتو در برازجان می گویند. بنابراین در تابستان گرم، پای پیاده تا برازجان رفت. پدرش خواست وی را متأهل سازد زیر بار ترفت: یک روز عصر جوانی آراسته به وی وارد شد و شب را با گفتگوهای متفرقه گذراندند. صبح وی کتاب مستطاب ایقان را به فاضل داد و خود به بازار رفت. فاضل تا مراجعت وی خواندن کتاب را تمام کرد و به شرف ایمان فائز گردید. بعد از ظهر آن جوان کتاب ایقان را پس گرفت، ولی چند لوح و مناجات و صلوة کبیر، را به

فاضل تقدیم کرد و وی را ترک گفت.

پس از ایمان، اخلاق و رفتار فاضل دگرگون شد و مردم را به تردید انداخت. اسمعیل نامی که منفور فاضل بود برای سوء قصد چندین بار بسراغش رفت ولی به نتیجه‌ای نرسید. از اینرو با اجازه پدر برای ادامه تحصیل به نجف رفت و در آنجا شرح منظومه حاج ملا هادی را تدریس نمود و در ضمن تلامذه را با معارف جدید امری آشنا می‌ساخت و به بیاناتش رونق می‌داد. فاضل آرزوی تشریف داشت دو سال منتظر فرصت بود سرانجام به مقصود رسید و از طریق مکه به جانب عکا رهسپار شد. برادر ناتنی او که به ایمانش پی برده بود مَهر و اسنادش را گرفت و با این تزویر تمام مایملک فاضل را تصاحب کرد.

وی با دو سه تومانی که از برادر گرفته بود و با نعلین پیاده همراه قافله‌ای راه می‌پیمود و بسیار قناعت می‌کرد. در بین راه به قریه‌ای رسید و دختر کدخدا را که زالو در گلویش گیر کرده بود و با دعائی که عبدالحمید به وی داده بود مداوا کرد و بعد از طی مسافتی خود را به بیروت رسانید. آقا مصطفی بغدادی فاضل را از طغیان و عصیان ناقضین آگاه ساخت و سفارش نمود که فقط در مسافرخانه منزل کند. آقا نجفعلی متصدی مسافرخانه ورود ایشان را با آب و تاب به ساحت حضرت عبداله‌یاء عرض نمود. احبای حاضر از شنیدن مشخصات وی به وحشت و هراس افتادند، ولی هیکل مبارک حاجی میرزا حیدرعلی را مأمور فرمودند از این مهمان عزیز پذیرایی کنند. حاجی با سنوآل و جوابهای زیادی که می‌نمود فاضل خسته را عصبانی کرد. روز بعد پس از استحمام لباس و فینه‌ای را که حاجی تهیه نموده بود، در بر کرد و به حضور مبارک مشرف شد و مورد عنایت قرار گرفت و شبها نیز به دستور مبارک احبای حاضر از بیاناتش مستفیض می‌شدند ولی نمی‌توانستند مسائل عرفانی را بخوبی درک کنند.

مدت تشریف جناب فاضل در ارض اقدس چهار ماه بطول انجامید. هنگام مرخصی به وی فرمودند، آن بسته امانتی که با خود داری به دریا بیانداز، زیرا حال وقت استفاده از آن ترسیده است، وی بلافاصله اطاعت نمود. سپس ۱۹ لیره به وی عنایت فرموده و با نزول الواح او را مفتخر ساختند و توصیه فرمودند از راه بادکوبه و رشت به ایران مراجعت کند و در بین راه با احدی گفتگوی امری ننماید.

مدتی در رشت اقامت نمود و با تدابیری که ابتهاج الملک بکار برد، ضوضائی را که علما می‌خواستند براه اندازند خنثی کرد. ایشان به طهران عزیمت نمود، در

طهران، قم، سمنان و سنگسر به نشر نفحات پرداخت و در هر شهر با علماء بحث نمود و آنان را مغلوب کرد. هیچیک از آنان قادر نبودند در برابر استدلال جناب فاضل، به ایرادات خود ادامه دهند. بخل و حسد اهل نفاق شدت یافت، علمای سنگلج در مسجد، بهائیان را به مبارزه طلبیدند و پس از ۴ ساعت بحث مجاب شدند و به آنان اخطار کرد که دیگر اعتراض ننمایند.

ایشان پس از انجام وظایف تبلیغی بنا بدستور مبارک در طهران اقامت گزید و آنگاه با سرکار نوظهور خانم همشیره زاده فائزه خانم ازدواج نمود و هر دو به خدمات امری و تعلیم و تربیت شاگردان در دو مدرسه تربیت مشغول شدند. برای مدت سه سال هم در همدان اقامت گزیدند و به تدریس دو مدرسه موهبت و تأیید پرداختند. سپس به دستور مبارک عازم کردستان شدند. پیشوای سنیان از ملاقات جناب فاضل سر باز زد و نسبت به امر مبارک اهانت نمود. فاضل نامه‌ای به وی مرقوم نمود و متذکر شد که شیطان ترا وسوسه کرده و به علت این جسارت گرفتار غضب الهی خواهی شد. سه روز بعد وی مریض و به مرض فجاءة وفات کرد.

جناب فاضل در سن کهولت در طهران اقامت کرد و در حدود امکان یار و اغیار را از بیانات سودمند خود مستفیض نمود. وی در اواخر حیات به مدت ۴ ماه بستری شد و در سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) دارفانی را وداع گفت و به ملکوت ابهی پرواز کرد.

این نیز نمونه‌ای از غزلیات ایشان می‌باشد که وی آن را به حضور مبارک حضرت عبداله‌اء تقدیم داشته و به دستور آن حضرت بین احباء توزیع گردید:

ای دل بیا بیاد دلارام دم زنیم
سر در رهش نهیم و بکوش قدم زنیم
ملک وجود جمله نیارزد بسارزنی
گر رایت ظفر بجهان عدم زنیم
زآئینه سکندرت ار نیست آگهی
بگذر از این فسانه که تا جام جم زنیم
در پای شوق خار ستم گر رود چه غم
در بزم یار خار بچشم ستم زنیم
ما بنسندگان عهد الستیم و تا ابد
جام بلی زعشق جمال قدم زنیم
خوش باش ای حکیم که مجنون عشق یار

گشتیم و پای بر سر علم و حکم زنیم
اینک به حسن خاتمه لوح مبارکی که به افتخار ایشان عزّ نزول یافته و از

رشت به طهران فرستاده شده بود ذکر می گردد.

جناب فاضل الهی من اهل الشین علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ایها الفاضل الرحمانی جناب ابتهاج مرقوم نموده اند که مانند سراج در زجاج گیلان برافروختی و دیده از آسایش جهان فانی و ستایش هر زندانی در این خاکدان ظلمانی دوختی و جان و دل را بکلی سوختی و فروختی ای آفرین بر همت جانانه تو و من الناس من بشری نفسه ابتغاء وجه الله تا چنین نباشد جبین به نور مبین روشن نگردد جمال قدیم در توقیعی که بجهت عارفی مرقوم فرموده بودند این بیت مندرج

یا برو همچون زنان رنگی و بوئی پیش گیر یا چو مردان اندر آ و گوی درمیدان فکن
حمد کن خدا را که در این میدان جولان نمودی و به چوگان همت گوی
موفقیت ریودی. ع ع (مصایح هدایت جلد اول صفحه ۲۶۱)

۳۲۱_ فاضل قائینی (نبیل اکبر)

جناب فاضل قائینی، که جمال اقدس ابهی ایشان را به لقب نبیل اکبر مفتخر فرموده اند، از جمله علمای طراز اول امرالله می باشند نام ایشان آقامحمد، فرزند ملا احمد پیشوای مسلمین بیرجند و توابع بوده است. ایشان در سال ۱۸۲۸ میلادی (۱۲۰۷ شمسی) در نوفرست، از توابع بیرجند، تولد یافته و در کودکی فارسی و عربی را در محضر پدر خود فرا گرفته و با علوم اسلامی آشنائی یافته است. آنگاه برای ادامه تحصیل به مدت ۵ سال در محضر حاجی ملا هادی سبزواری در مشهد تلمذ نموده و علوم و فنون حکمت آموخته و سپس به پایتخت عزیمت نموده است.

جناب فاضل قائینی دارای فضل و کمال و وقار و طبع شعر بود و با بیانی فصیح و بلیغ آراسته شده و مورد تکریم و تمجید دانشمندان از جمله جنابان ابوالفضایل و حاجی میرزا حیدرعلی اصفهانی قرار داشت. بعضی از طلاب وی را متهم به بابی بودن نموده در بالاخانه منزل محمودخان کلانتر زندانی نمودند. شیخ عبدالحسین که با ایشان آشنائی داشت توصیه وی را به کلانتر نمود و وی با احترام از زندان مرخص شد ولی کماکان به نام بابی شهرت یافته بود. شبی آقا سید یعقوب که در خفا بابی بود بطور مزاح به ایشان گفت که بهتر است شما که در بین مردم به بابی بودن شهرت دارید دربارہ بایبان مطالعه کنید و آنان را

ارشاد نمائید و بعضی از نوشتجات باب را به بهانه اینکه وی از آنها سر در نمی آورد در اختیارش گذارد. فاضل چون گمان می کرد که سید یعقوب بابی است بنابراین مصمم شد با مطالعه نوشتجات حضرت باب وی را مجاب کند. لذا به دقت به مطالعه پرداخت، هر سطری از آن بابی از علم به رویش باز شد و حقانیت حضرت نقطه اولی بر وی به ثبوت رسید و بابی بودن مجاز وی حقیقت یافت و به زیور ایمان آراسته شد.

ایشان برای رهائی از دست معترضین به مدت ۶ سال در عتبات سکونت یافت و به مطالعه مراتب فقه و اصول پرداخت. چون علمای عظام هم از شهرت بابی بودنش اطلاع یافته بودند وی را با ستوالاتی در باره مسائل غامض امتحان می نمودند. وی در محضر شیخ مرتضی انصاری به مقام اجتهاد رسید.

در کربلا، شیخ حسن نامی که به امر مبارک ایمان داشت ایشان را ترغیب نمود و تأکید کرد تا با حضرات بابیان در بغداد آشنا شود از اینرو به بیت مبارک حضرت بهاءالله حضور یافت و معظم له وی را اکرام و نوازش فرمودند. با وجود این چون خود را از سایرین برتر می دانست، طبق معمول در صدر می نشست و حضرت بهاءالله در بین سایرین بود و با دست مبارک خود به مهمانان جای عنایت می فرمودند. در این مجلس ستوالاتی مطرح شد و فاضل به سوال آنان پاسخ می گفت. حضرت بهاءالله ضمن تصدیق بیانات فاضل خود آغاز صحبت فرمودند. فاضل رفته رفته در برابر بیانات مبارک خود را زیون و قاصر یافت و پس از خاتمه بیانات مبارک از جا برخاسته بیرون رفت و سه بار سر خود را از ندامت به دیوار کوبید.

در احتفال دیگر در منزل عبدالحمید شیرازی، بیاناتی درباره اسرار خلقت فرمودند و فاضل به عظمت مقام جمال قدم سر تعظیم فرود آورد و از آنجا بدستور مبارک به وطن مراجعت نمود. مورد استقبال تجار و کسبه قرار گرفت و امیر قاین علم، مقدمش را گرمی داشت.

علما که از تقرب وی به امیر قایق حسادت می ورزیدند. به نمایی پرداخته و در مساجد و منابر بوی نسبتهای نالایق می دادند در نتیجه روزی مأمورین امیر وی را از اسب پیاده نموده، چکمه از پایش کشید، یگردنش آویختند و در زندان داروغه بیرجند محبوسش نمودند. پس از دو ماه تشنگی و گرسنگی، بوسیله عباسقلی خان فرزند داروغه آزاد شد و به قریه خود رفت ولی ابوطالب نامی که بسیار مغرض بود تلاش زیاد کرد و وی را به مشهد فرستادند. حسام السلطنه

والی خراسان وی را تکریم کرد و سالی یکصد تومان وظیفه و مواجب برای ایشان مقرر نمود و محترمانه به قاین فرستاد.

در سال ۱۸۶۹ میلادی (۱۲۴۸ شمسی) مجدداً ابوطالب تلاش نمود و ایشان را راهی طهران کرد. جناب فاضل در طهران شمع انجمن شد و با بیاناتی فصیح توجه افراد را بخود معطوف می ساخت. مدت اقامت ایشان در طهران سه سال و نیم به طول انجامید در آنجا با خواهر عطاءالله بخشایش ازدواج نمود. شهرت وی ارباب عمائم را مجدداً خشناک کرد و لذا مخالفت با وی را از سر گرفتند و علمای سوء چون حاج ملاعلی کنی و سیدصادق سنگلجی کمر بر قتلش بستند و ایشان مرتباً محل خود را تغییر می داد و در خفا می زیست. به هر طریق خود را به قزوین رسانید و در سال ۱۸۷۴ میلادی (۱۲۵۴ شمسی) بمحضر مبارک جمال قدم مشرف شد و لوح مبارک حکمت به افتخارش عز نزول یافت. پس از مرخصی ابتداء در آذربایجان و سپس در طهران و سایر شهرهای کشور به نشر نفعات پرداخت و همواره دشمنان در صده دستگیری وی بودند. یکبار هم عازم طبس شد ولی عمادالملک حکمران طبس که بهائی بود او را از ضوضای دشمنان نجات داد و برایش مقداری قند و چای و لوازم دیگر فرستاد. از آنجا به قزوین بازگشت چند سالی آنجا بود و تاهل اختیار نمود و به سبزواری رفت و در کاروانسرای اقامت کرد. مأمورین وی را دستگیر نموده نزد حاکم بردند. شاهزاده گفت تو با این فضل و کمال، سالها در محضر حاج ملاهادی بودی و از انصاری درجه اجتهاد گرفته ای چطور به میرزا حسینعلی رو آورده ای؟ فاضل ماجرای مجلس را بحاکم گفت که پس از آنکه حضرت بهاءالله لب به بیان گشودند از صرف عبارات لئالی معانی بیرون ریخت دیدم او حکیم علی الاطلاق است و خودم قطره ای در برابر بحر، سپس به عرایض خود ادامه داد و گفت حالا خود دانید می توانید مرا بکشید و یا زیر کند و زنجیر گذارید. شاهزاده وی را آزاد کرد. از آنجا به قوچان رفت. شجاع الدوله وی را تکریم نمود. سپس دو الاغ خریده با یکی از احواء از راه یاجیگران به سرحد روسیه رفتند و بدون داشتن گذرنامه با تلاوت دعای حضرت اعلی از سرحد عبور نموده و به عشق آباد رسیدند. شبی در مجلس منزل جناب یحیی بیگ، سید ابراهیم، قاضی عشق آباد برای مجادله از فاضل دلایل عقلی خواست. ایشان به قاضی گفت ابتدا شما با دلیل عقلی آقای الکساندر توانسکی را به حقیقت اسلام آشنا سازید بعد جواب شما را خواهم داد. قاضی که قادر نبود به ستوال ایشان پاسخ گوید ناراحت شد و میزبان مهمان نواز

با خوش خوئی قاضی را ساکت نمود.

به هر حال جناب فاضل برای دیدار اعیان و نشر نفحات به شهرهای اطراف سفر می نمود و در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) به ملکوت ابهی صعود فرمود. آثار و کتبی از ایشان از قبیل کشف الحجاب و تحفه ناصری و نشریه خورشید خاور در خاندان ایشان باقی است.

اینک قصیده‌ای از اشعار وی که به جناب ورقا در سال ۱۸۷۲ میلادی (۱۲۵۱ شمسی) نوشته درج می گردد.

از گلستانت چه بلبل دور شد	نغمه هایش در درون مستور شد
خود تو می گفתי هر آنچه گفته شد	از تو بس ناسفته درها سفته شد
گر نبودی گوش هوش در میان	کی سرش روح آمد در بیان
پس همه آوازه‌ها زان تو بود	گر چه اش حلقوم نایم می سرود
خود تو بودی نایی و من همچونی	گفت من چون مستی و تو همچونی

۳۲۲_ فاضل مازندرانی (آقا میرزا اسدالله)

جناب فاضل، فرزند میرزا محمود از تجار بابل می باشد که به زبان ترکی و روسی تکلم می نمود و با تجار روسیه داد و ستد داشت. وی مردی متدین عارف و شیخی مسلک بود. فاضل در کودکی بخواندن و نوشتن فارسی و عربی و علوم ادبی پرداخت. وی شوقی مفرط به کسب دانش داشت لذا در جوانی علوم فقه و اصول و حکمت و معانی و عروض و منطق و نجوم را فراگرفت و تفسیر تاریخ و کتب آسمانی را به طلاب تدریس نمود.

در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) در طهران با قدمای احباب و اصحاب قلعه شیخ طبرسی و فضلی امر طرح دوستی ریخت و به امر مبارک علاقه مند شده و لوح مبارک بشارت وی را منجذب ساخته و با مطالعه الواح مبارکه دیگر به امر مبارک اقبال نمود و به منبع آب حیات رسید و از انهار خمر حیوان که از آثار و الواح مبارکه جاری گشته است چشیده و حکیمانه به نشر نفحات پرداخته و بعضی از فقها او را حکمی و پاره‌ای صوفی می پنداشتند و گروهی بنام بایی تکفیرش کردند.

ایشان ضمن عریضه‌ای خاضعانه از حضور مبارک مرکز میثاق کسب تکلیف کرد و حضرت مولی‌الوری وی را امر به نشر نفحات الله و عزیمت به عراق فرمودند تا حقیقت تعالیم مبارک را به ملا محمدکاظم مجتهد خراسانی ابلاغ

نماید. فاضل با جناب میرزا عبدالحسین اردکانی در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) و با تعدادی کتب و الواح به صوب عراق حرکت نمودند. ازلی‌ها حرکت ایشان را به سوء نیست تعبیر کرده به همدستان خود در عراق اطلاع دادند. از طرفی مبارزات سیاسی بین طرفداران مشروطیت و استبداد ادامه داشت و هریک از دو دسته بهائیان را به گروه مخالف منصوب می‌نمود.

این دو مسافر در قصر شیرین، با حاجی علی نامی از انجمن مشروطه خواهان اعتدالی برخورد کردند و وی گمان می‌کرد که آنان از دموکراتهای انقلابی باشند. در بغداد با شاهزاده مؤید السلطنه که از محترمت‌ترین اعیان بود و مشروطه طلبان در تعقیبش بودند غالباً مراد داشتند، و این موضوع سوء ظن حاجی علی را نسبت به آنان بیشتر ساخت. این دو مسافر از همه جا بی‌خبر در کوچه و بازار نجف، تفرج‌کنان قدم می‌زدند و طلاب در تعقیب آنان بودند و در جلو منزل به ایشان گفتند که چون بعضی از انجمنهای سری طهران اخبار وحشتناکی از شما داده‌اند، بایستی اسباب و وسایل شما را تفتیش کنیم و آنچه کتب و الواح بود به هیئت علمیه بردند و آن دو را در قونسولگری ایران در زیر کند و در اطاقی تاریک زندانی کردند و چند ساعت بعد هر دو آنان را جداگانه استنطاق نمودند و فاضل بطور مشروح وظیفه بهائیان را که تهذیب اخلاق و ایجاد اتحاد و اتفاق بین دول و ملل می‌باشد و عدم دخالت در امور سیاست است به آنان اظهار داشت و اطلاع داد که بی‌جهت دو دسته متخاصم بهائیان را جزو دسته مخالف خود قلمداد کرده‌اند. به همین علت بهائیان کتب و آثار امری خود را به این مرکز که مقتدرترین مرجع دینی است فرستادند تا محقق گردد که این دین امری است روحانی، و آرزومند آشتی و محبت بین بشر می‌باشد و من برای انجام چنین مأموریتی به عراق آمده‌ام، پس از استنطاق مجدداً به زندان منتقل شدند و با همان وضع زیر کند به خواب رفتند. طلاب مدت یک‌هفته به مطالعه کتب و آیات پرداختند و هر روز از فاضل سئوالاتی می‌کردند. اهل عناد هم لوحی از لسان حضرت عبدالبهاء جعل کرده بودند به این مضمون، "که شما باید به محمد قبل علی و عبد قبل حمید (ایران و عثمان) مساعدت کنید"، فاضل جعل بودن آن را برایشان مدلل ساخت با این حال هیئت علیه دستهای آن دو را در کند میخ کردند و با گماشتگان قونسولگری ایران و عثمانی به سرحد ایران تحویل دادند. در سرحد احساس آزادی نمودند. اگر چه نتوانستند ملاکظم مجتهد خراسانی را ملاقات کنند ولی وی ضمن تلگرافی نظر خود را به این مضمون که

این دو نفر. سوء قصدی نداشته و منظورشان هدایت نفوس به عقاید دینی خودشان بوده است اعلام داشت.

به هرحال اقدامات جناب حقیقی در کرمانشاه و توجه نظام السلطنه حاکم آن شهر، مبنی بر رفاه حال آن دو و حسن سلوک سرحددار، از قصرشیرین روانه کرمانشاه و اراک شدند، غلام پست اراک که خود را از مخلصین امرالله معرفی نموده بود و گویا حضرت عبدالبهاء را نیز، در عالم رؤیا، زیارت نموده بود با تدابیری صحیح و قبل از طلوع آفتاب آندو را به طهران رسانید و مدت دو ماه دور از چشم یار و اغیار در خفا بسر بردند و سپس در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) عازم ارض اقدس شدند و از طریق بادکوبه به اسکندریه رسیده به زیارت حضرت مولی‌الوری نایل آمدند و از بیانات مبارک درباره ظهور جمال اقدس ابهی و قدرت و نفوذ میثاق مستفیض گشتند و ضمناً فرمودند از وقایع نجف نتایج خوبی اتخاذ شد چه بعضی از آنان شرفیاب شدند و برخی به مکاتبه پرداختند.

فاضل به اتفاق رفیق خود مدت یک ماه از فیض لقا کامیاب شدند و فاضل هم بدستور حضرتش به لباس افندیهای مصر و اسلامبول ملبس شده به اتفاق فرامرز پارسی به هند رهسپار شد. فاضل در بمبئی بر اثر ابتلاء به مالاریا دچار ضعف شد معهذاً به هدایت محترمین شهر موفق گردید و شنوندگان را با بیانات خود منقلب و منجذب نمود و برخی از آنان به عزم تشریف عازم ارض اقدس شدند.

در کلکته با سهروری، از معارف دانشمندان و جمعی از مولویها ملاقات نمودند و با خانمی اطریشی بهائی بنام، کنتس ثبلین، بمنظور پیشرفت امرالله معاونت نمودند و در مجلسی از یار و اغیار و اساقفه انگلیسی و رؤسای فرق اسلامی، در منزل جناب حاجی سیدمهدی در برمه صحبت نمودند و در بمبئی با القای خطابات حکیمانه روح اتحاد در بین دوستان دمیدند و به تشکیل محفل روحانی در سال ۱۹۱۱ موفق شده و خدمات ایشان به طراز قبول طلعت میثاق آراسته شد.

در اواخر سال ۱۹۱۱ از بمبئی به بندرعباس روانه شده و شخصیت‌های امرالله ایشان را استقبال نمودند و به همت آنان احتفالات تبلیغی تشکیل یافت و به هدایت جمعی نایل گردیدند. جناب سروش الملک رئیس پست بنادر به علت ناامنی راه‌ها ایشان را با غلام پست به اصفهان رسانیدند و در آنجا فاضل از

رفیق سفر خود جدا شد و به تنهایی برای نشر نفعات و تبلیغ امرالله به مازندران رهنمون شد، وی به ملاقات احبای الهی و تشویق و ترغیب آنان مشغول گردید و با برخی از منسوبان مبارک آشنا گردید. در این اثنا برادرش در بابل با تظاهر به مسلمانی به اموال موروثی فاضل تجاوز کرد ولی ایشان با بزرگواری و علو همت از ارث پدر چشم پوشید و نشر نفعه طیبه و اقامه حجت و بینه را برای متحریان حقیقت مقدم دانست و با بیانات فاضلانه و سلوک متواضعانه به خدمات امری ادامه داد و بدستور تلگرافی مبارک با دو نفر از احبای عازم ارض اقدس شد و برای مدت پنج ماه به شرف لقا فائز گشت و از نعمات و آلاء جسمانی و روحانی برخوردار گردید و بدستور حضرت عبدالبهاء خود را آماده حرکت به امریکا نمود. چند جلد کتاب از حضرت شوقی افندی گرفته، فینه و مولوی بر سر گذاشت و جبهه مشکی مرحمتی هیکل مبارک را بر تن کرد و به اتفاق مترجم به مدت یکسال به شهرهای مختلف امریکا و کانادا سفر نمود. در کناس، کلویها، کلیسیاها و مدارس و انجمن‌های دینی و مذهبی به تبلیغ امر مبارک پرداخت و در کانونش امری شیکاگو خطابه‌ای ایراد کرد. در تشویق احبای و استقامت آنان همت گماشت و با بیان حقیقت آنان را از تشمت رهانید. ضمناً قسمتی از مجله نجم باختر را به فارسی می‌نوشت و تنظیم می‌کرد و بطور خلاصه رضایت خاطر حضرت عبدالبهاء را جلب نمود و به اتفاق میس داتسون که مبلغه سالخورده‌ای بود به ارض اقدس بازگشت و با همان فینه و لباس از طریق اسلامبول و روسیه با یک صندوق کتاب رهسپار ایران شد. با وجودی که جناب نبیل الدوله در مورد حمل یک صندوق کتاب از روسیه نگران بودند مع هذا با خود برد. در گمرک یک نفر گرجی چمدانهای مسافری را تفتیش می‌کرد. صندوق کتب را باز کرد شمایل حضرت عبدالبهاء را دید نظرش را جلب نمود، چند سؤال از فاضل کرد و صندوق را ترخیص کرد که سبب اعجاب احبای گردید. در همان اوان نیز غانله میرزا کوچک خان جنگل خاتمه یافته بود و براحتمی وارد رشت شد. در آنجا خیر جانگداز صعود حضرت عبدالبهاء چون صاعقه‌ای همه احبای را غریق احزان کرد. تا آنکه تلگراف حضرت ورقه‌علیا مبنی بر انتصاب حضرت غصن ممتاز، شوقی افندی به ولایت امرالله رسید و احبای را شادمان ساخت. طولی نکشید که حضرت ولی امرالله ایشان را با عائله خود به ساحت اقدس طلبیدند و از آنجا در سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) به مدت دو سال رهسپار امریکا شدند و به خدمات مختلف و تشویق و استقامت احبای و پیروی از الواح وصایا و مسائلی

دیگر پرداختند. در سال ۱۹۲۵ به حیفا وارد شدند و پس از بوسیدن اعتاب مبارکه و زیارت حضرت ولی امرالله عازم رشت شده مدتی به نشر تفحات و تربیت و تهذیب احباب و تزئید معلومات آنان مشغول شده و مدتی نیز در عشق آباد و بادکوبه به ملاقات احباء نایل گشته و در احتفالات مختلف سخنرانی نمود و از محضر این دانشمند عالیقدر درک فیض نمودند. در ایران نیز به شهرهای مختلف به تشویق و ترغیب احباء پرداخت. سالها به عضویت و ریاست محفل ملی و محفل طهران انتخاب شد و در سال ۱۹۴۷ میلادی (۱۳۲۶ شمسی) پس از چند ساعت متوالی صحبت و تدریس در خرمشهر روح پاکش به ملکوت ابهی راجع شد. آثار ایشان بسیار است از آن جمله کتب ظهورالحق، امر و خلق، اسرارالآثار خصوصی و عمومی، رهروان و رهبران می باشد و این چند بیت از منظومه های جناب فاضل است:

روشن ز راستی شود این بنگه بشر
 از خیر خویش از چه گریزند رو به شر
 جز خط راستی نبود خط مستقیم
 از سطح دل بنقطه گیتی مستمر
 داری امید گر بتو گویند خلق و راست
 جز راستی مگوی چه در نفع و چه در ضرر
 ...
 فاضل همین بس است که از راستی شدند
 مردان و دوستان خدا شهره و سمر

۲۲۴_ فاضل یزدی (علی ممتازی)

جناب علی ممتازی فاضل در سال ۱۸۷۳ میلادی (۱۲۵۲ شمسی) در قریه ندوشن یزد بدنیا آمد و تحصیلات خود را در رشته فقه و اصول در اصفهان انجام داد. وی صراحت لهجه داشت و دارای قریحه شعر بود و غزلی از حافظ را هم، با تلخیص رونق، تضمین نمود.

فاضل با جناب عبدالرسول طیبی، که خود و تمام بستگانش در تفت می زیستند و در ظل امرالله بودند به تفت رفت. وی از ایمان آنها بی اطلاع بود. در مسجد تفت امامت نمود. روزی دو جلد کتاب ردیه بوسیله یکی از علمای تفت، دریافت کرد. یکی از آنها، تقویم العوج به قلم حاجی محمدکریم خان کرمانی بود و کتاب دیگر را شخصی بنام سید اسمعیل نوشته بود. وی مصمم گشت بهائیان را که می شناخته بدیانت اسلام برگرداند ولی نظرش صائب نبود و سستی

مطالب مسلمین و ضعف استدلالات آنها را درک کرد سپس از برادر عبدالرسول کتاب مستطاب ایقان را گرفت و به مطالعه دقیق مندرجات آن سفر کریم پرداخت و به شرف ایمان نایل شد و با مطالعه کتاب فرائد به معلومات امری خویش افزود و در صدد تبلیغ رفیق خود آواره برآمد. معمولاً آن دو هنگام فراغت به لهو و لعب سرگرم می‌شدند، این بار شوخی‌ها و مزاحهای همیشگی را کنار گذارد و بطور جدی با آواره صحبت کرد و ایمان خود را به آئین حضرت بهاءالله اظهار داشت. هر دو مشترکاً به مطالعه کتب مختلفه و اصول کافی و بحارالانوار و ایقان و فرائد پرداختند و همانروز آواره به تصدیق امر مبارک مقتخر شد و فاضل هم ایمان خود را علناً اعلام داشت و پیشنهادی مسجد را کنار گذاشت و بدیهی است، آنهایی که دیروز دستش را می‌بوسیدند امروز لعنش می‌کردند. سه تن از علمای تفت فتوای قتلش را برای حاکم فرستادند. جناب عبدالکریم پیشکار جلال‌الدوله فاضل را به فریه شاه‌آباد به حضور حاکم یزد برد و وی فتوای مذکور را به فاضل داد و بینهایت ایشان را تجلیل و توقیر کرد و چند روز نزد خود نگاهداشت و به افراد و گماشتگانش معرفی نمود تا به تبلیغ آنان نهایت سعی و کوشش مبذول دارد و به توهین و تحقیر علماء پرداخت و با اهداء خلعت و انعام فاضل را روانه تفت نمود و با ورود او شرارت علماء سوء یزد از سر گرفته شد بناچار رهسپار طهران شد و در دستگاه ارباب جمشید در پشاپویه، بدون ردا و عمامه بکار مشغول شد ولی در اثر ابتلا به بیماری به یزد رفت، ولی جلال‌الدوله صلاح ندید در آنجا بماند لذا به شیراز رفت و جعفرقلیخان منظم‌الملک، از ورود فاضل به شیراز مطلع شد و وی را با خود به فریدن برد و برای روضه خوانی، با عمامه و ردا به منبر رفت و به بیانات تبلیغی پرداخت. وعاظ و روضه خوانها، برای استرخا خاطر منظم‌الملک، منبر را به فاضل تفویض نمودند، و از سخنانش بهره‌مند می‌شدند. چندی بعد فاضل از خوانین اجازه مرخصی گرفت به نجف‌آباد رفت و با بیانات دلنشین خود بر اشتعال و انجذاب احباء افزود. سپس چهار سال در ندوشن اقامت نمود و معلوم نیست به چه جهت با احباء معاشرت نمی‌نمود و بنا به اظهار خود او از معاشرت با آنان محروم بود.

در کاشان رساله‌ای در جواب اعتراضات آخوندی بنام آقاتقی، کتاب کشف‌الاسرار را تألیف نمود. ولی محفل روحانی کاشان صلاح در انتشار آن ندید، به هر حال مدت یکسال در مدرسه وحدت بشر به تدریس عربی پرداخته و بقرآ و قصبات اطراف اراک سفر نموده و هر جا به نشر نفحات و تبلیغ کلمة‌الله سرگرم

بود. در فراهان خبر صعود مرکز میثاق از طرفی سبب احزان شدید اجباء شد و از طرفی بیاناتش بر اشتعال آنها افزود و اجباء را به استقامت در ظل مرکز میثاق دلالت کرد. اجبای فراهان خیلی مایل بودند ایشان را با آقا نور، که مردی بسیار متعصب و مبغض بود، مواجه کنند ولی ایشان معمولاً از درگیر شدن با جماعت آخوند بیزار بود و چون می دانست نتیجه‌ای عاید نخواهد شد فراهان را ترک گفت و به شاه آباد رفت. در آنجا بدستور محفل روحانی طهران به ملایر رفت و به زیارت و تلاوت الواح مبارکه وصایا و انتصاب حضرت غصن ممتاز نایل شد، سپس به طهران رفت و در شهرهای بین راه به نشر نفاتح و تشویق اجباء مشغوف و مشغول بود. محفل روحانی طهران ایشان را برای ابلاغ کلمة الله و سایر خدمات امری در هندوستان در نظر گرفته بودند ولی ایشان خاضعانه خود را لایق این مأموریت نمی دانست و از طهران به اصفهان رفت.

در کشته اصفهان با جناب محمود کشته‌ای بقریه طار که تمام سکنه آن ازلی بود رهسپار شدند، تا به بهانه دیدار از بازماندگان شیخ علی، که اخیراً فوت کرده بود، به هدایت ازلی‌ها پردازد. شیخ محمد رفیع که عالم بزرگ قریه بود به اتفاق بیش از پنجاه نفر وارد شدند و فاضل از جلسات امری آنها ستوال کرد. جواب آن منفی بود و گفت ما محفل نداریم و فاضل اظهار تأسف نمود که ابتدای امر شهادت حضرت اعلی و هزاران شهید دیگر را فراموش کرده و کسی را تبلیغ نمی‌کنید و سرگرم حطام دنیوی شده‌اید. این بیانات آنچنان مهیج و مؤثر بود که بگریه درآمدند، و هر روز و شب بنام دید و بازدید به منازل آنها جمع می‌شدند و به سخنان فاضل گوش فرا می‌دادند آخر الامر به نوشته‌های ازل پرداختند و بعد فاضل لوح مبارک سلطان را با صوت و هیمنه تلاوت نمود و نوشتجات سست ازل را با عظمت آثار مبارک مقایسه کرد و گفت خجالت‌آور است که شما بجای توجه به حضرت بهاء الله از ازل تبعیت می‌کنید و این بیانات را آنچنان محکم ادا نمود که همه آنان را از سرگردانی در وادی ازل به گلشن آئین جمال اقدس ابهی هدایت نمود. از آن به بعد فاضل به اسفار تبلیغی خود ادامه داد و مدت ۹ سال در شیراز و شهرهای فارس و خوزستان و کرمان پرداخت و در مدت اقامت خود در طهران به تهیه احصائیه قراء و قصابات اطراف مشغول شد. در کاشان به تالیف کتب، مناہج الاحکام و گلزار حقیقت موفق گشت و این فاضل جلیل آنقدر مأخوذ به حیا و متواضع بود که بندرت به پیشرفتها و موقعیتهای امری خود اشاره می‌نمود.

در اواخر حیات در یزد سکونت یافت و دچار بیماریهای کهولت شده و در سال ۱۹۵۹ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) از خاکدان ترابی به رضوان خوش لا مکان پرواز کرد.

۳۲۴_ فاطمه بیگم (امه الله)

امه الله فاطمه بیگم، حرم جناب سلطان الشهدا بود که از بدایت جوانی در سبیل الهی به بلایای نامتناهی گرفتار گشت. پدرش پس از حوادث بدشت در کمال مشقت بدرود حیات گفت و پس از آنکه وی حرم جناب سلطان الشهدا شد از دست سعایت اعدا و ظلم و شقاوت ناصرالدین شاه همیشه در اضطراب بود. او پس از شهادت شوهر والاگهر خود زار زار می گریست و در آتش حسرت مانند شمع می گذاخت و به شکرانه حضرت پروردگار می پرداخت. قلبش متوجه مظلومیت حضرت سلطان الشهدا می شد و شاکر بود که با خاندان نبوت همدم و همراز بود. جمال مبارک ایشان را بحضور دعوت فرمودند. در سجن اعظم فرزندش آقا میرزا عبدالحسین وفات نمود و وی در نهایت تسلیم و رضا صبور و شکور بود. پس از صعود نیر آفاق صبر و قرار نماند و به جوار رحمت کبری صعود نمود.

۳۲۵_ فاطمه سلطان خانم

فاطمه سلطان خانم، صبیبه محرم بیک از افراد نظام و همسر حاجی فرج فرزند سرهنگ عبدالله خان می باشد. ایشان از خانواده ای سرشناس و متمکن بوده و در حوالی میدان ارک که محل سکونت رجال دولت می باشد می زیست.

عموزاده حاجی فرج پیشکار علی اصغرخان امین السلطان صدراعظم ناصرالدین شاه بود و به همین مناسبت حاجی فرج نیز از قرب و منزلت درباریان برخوردار بوده. وی در جوانی داستان فداکاری و شهامت یاریان را از پدر خود شنید و تحت تأثیر قرار گرفت. در ۳۵ سالگی به امر مبارک اقبال نمود به آستان اقدس شتافت و در عکا به حضور جمال اقدس ابهی و لقاء الله نایل شد. جناب حاجی فرج با فاطمه سلطان که دوشیزه ای ۱۳ ساله بود ازدواج کرد و ایمان خود را از وی پنهان می داشت و بانویی بهائی برای تربیت و تبلیغ وی گماشت و وی را به زیور ایمان بیاراست بطوری که روز بروز اشتعال و اشتیاقش بیشتر می شد و اوقات خویش را در خدمت امر مبارک مصروف می کرد و بتدریج ندای امر را به سمع درباریان

در سال ۱۸۸۳ میلادی (۱۲۶۱ شمسی) که جناب ملاعلیجان ماهفروزکی به شهادت رسید، فاطمه سلطان خانم کلیه جواهرات خود را تسلیم دو بانوی بهائی نمود و از آنان تمنا نمود تا جواهرات را بفروش رسانند و به وسیله آن جسد ملا علیجان را از دُخیمان گرفته دفن کنند.

وی با همکاری بانوان بهائی چند سال متوالی به زندان می‌رفت و بنام خواهر با همه زندانیان ملاقات می‌نمود و وسایل آسایش و رفاه آنان را فراهم می‌کردند. در سالهای ۱۸۹۱ - ۱۸۹۴ میلادی (۱۲۷۰ - ۱۲۷۳ شمسی) برای ایادی امرالله جناب ابن ابهر که زندانی بود خوراک و پوشاک می‌رساند و از کامران میرزا نایب‌السلطنه استخلاص ایشان را خواستار شد ولی آن مرد بی‌رحم و طماع آزادی ایشان را منوط بپرداخت یکهزار تومان رشوه نموده بود و چون این اخاذی مخالف دستورات مبارک بود وی تسلیم نشد و برای احقاق حق درخواستی به ناصرالدین شاه نوشت و به این اکتفا ننمود و خود را به زیر چرخ کالسکه شاه انداخت و شاه را متوجه ساخت و تظلم کرد، تا این زندانی بی‌گناه را آزاد سازند.

۲۲۶- فتح (مشهدی)

جناب مشهدی فتح برادر پاک‌گهر، جناب حاجی علی عسکر بود که بوسیله برادر به شریعت‌الله وارد و به زیور ایمان مفتخر شد. این دو برادر در جمیع مراتب هم‌عنان و در هجرت از آذربایجان به ارض سر بمثابه شخص واحد بودند حتی در سجن اعظم با هم بودند. مال‌التجاره خود را در ادرنه امانت گذاشتند و بی‌انصافان همه را از میان بردند. مشهدی فتح در سجن اعظم بینهایت با فناعت بسر برد و فانی محض بود تا آنکه مصیبت کبری رخ نمود و از شدت حزن بعد از صعود عروج به ملکوت ابهی کرد.

۲۲۷- فتح اعظم (روح‌انگیز خانم)

روح‌انگیز خانم فتح اعظم یکی از مؤمنات برجسته بود که در یک خانواده بهائی بدنیا آمد. پدرش آقا سیدشهاب را در کودکی از دست داد. پدربزرگش آقا میرزا فتح علی می‌باشد که به زیارت جمال اقدس ابهی فائز شده و به فتح اعظم ملقب گشته بود. پدر مادرش ملاعلی اکبر اردستانی می‌باشد.

وی در سال ۱۸۹۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی) متولد شد و به آداب بهائی

پرورش یافت و به فرا گرفتن تحصیلات اولیه و زبان پرداخت و در زمانی که زنان ایران در جهل بسر می بردند زبان انگلیسی آموخت.

فشار و تحریکات ابن ذئب سبب شد که همراه با خانواده خود در طهران اقامت کند و ضمن ادامه تحصیل در نوجوانی در وزارت فرهنگ برای تدریس در مدرسه دخترانه استخدام گشت. سپس مدرسه دخترانه تربیت تأسیس شد و با همکاری میس شارپ به اداره امور تعلیماتی مدرسه و تدریس منصوب گردید و آنچنان پیشرفت نمود که تعداد شاگردان افزایش یافت. سطح فرهنگ آنان بالا رفت و یار و اغیار دختران خود را در آن آموزشگاه داخل می نمودند و ثبت نام می کردند و شاگردانی که فارغ التحصیل می شدند همراه والدین خود از روح انگیز خانم قدردانی می نمودند. پس از بسته شدن مدارس بهائی در بانک ملی بکار پرداخت.

ایشان در خدمات امری بسیار موفق بود. چندین سال عضویت محفل روحانی طهران را به عهده داشت و در سمت منشی محفل انجام وظایف محوله می نمود. در لجنات مختلف تعلیم و تربیت، ترقی نوان و ارتباط شرق و غرب نیز بخدمت پرداخت.

در سن ۶۷ سالگی در نقشه مصوبه بیت العدل اعظم شرکت نموده خانه و زندگی، رفاه و آسایش خود را رها نموده در جزیره کاپری ایتالیا سکنی نموده و آن جزیره را فتح نموده و با ندانستن زبان و تنهایی روزهای سختی را طی نموده و با تلاوت متاجات و دعا طلب تأیید می نمود. جزیره کاپری بواسطه موقعیت جغرافیایی و جالب خود در تابستان مورد بازدید توریستها می باشد. ایشان موقعی قدم به کاپری گذاشتند که زمستان و خلوت بود. کتاب خودآموز خرید و رفته رفته بعضی کلمات و لغات یاد گرفت و توانست با مردم مراوده کند. روزی در ساحل دریا با مادر و دختری آشنا شد و با دختر معامله پایا پای کرد، ایتالیایی می آموخت و انگلیسی یاد می داد. چندی بعد این روش را در آموزشگاه رهبانیان بکار بست و ظاهراً برای تدریس انگلیسی و یاد گرفتن زبان محلی با آنان طرح دوستی ریخت و امر مبارک را به آنان القاء نمود و در سال ۱۹۷۲ اولین محفل روحانی را در آن جزیره تأسیس کرد.

وی بانویی متواضع بود و زندگی ساده داشت و لباسی همسطح اهالی می پوشید و به این طریق پس از هفت سال همه اهالی روح انگیز را می شناختند و به وی احترام می گذاشتند. در سال ۱۹۷۵ میلادی روح انگیز خانم در اثر عارضه ای سلامتی خود را از دست داد دچار فلج شد و قادر به صحبت

نیود و یار و اغیار در جزیره کاپری را دچار غم و اندوه کرد. سرانجام در سال ۱۹۷۸ میلادی (۱۳۵۷ شمسی) آن روح پاک تن ناتوان را ترک گفت و به ملکوت ابهی پرواز نمود.

۳۲۸_ فتح اعظم (نورالدین خان)

جناب نورالدین خان فتح اعظم در سال ۱۸۹۵ میلادی (۱۲۷۴ شمسی) در خانواده‌ای مؤمن و مخلص تولد یافت و تحصیلات مقدماتی خویش را در اردستان بی پایان رسانید. پدرش آقا سیدشهاب فرزند آقا میرزا فتحعلی بود و هنگامی که جمال قدم قبل از اظهار امر علنی در بغداد تشریف داشتند مجنوب بزرگواری ایشان شد به حضرتش اقتداء نمود و به فتح اعظم ملقب گشت.

این خانواده در زیر فشار و تضییقات علمای سوء قرار داشتند و آخوندهای نادان پیوسته پیروان نادانتر از خود را به اذیت و آزار احباء و ادار می کردند. با کسب اجازه از حضرت عبدالبهاء از اردستان به طهران کوچ نمودند. در آنوقت نورالدین خان ده ساله بود و در مدرسه تربیت ادامه تحصیل داد و بر اثر هوش و ذکاوت و استعداد در فراگرفتن دروس پیشرفت کرد و مورد تمجید معلمین قرار گرفت.

نورالدین خان در سن ۲۴ سالگی در خدمات دولتی شاغل شده و رئیس اداره پست کرمانشاه شد و سال بعد در دربار پهلوی به شغل حسابداری منصوب گردید و هر چند می دانستند که بهائی است بواسطه حسن رفتار و صداقت و اصانت مدت ۱۱ سال خدمت نمود. در این دوران خدمت به استدعای مراجعین و ارباب رجوع رسیدگی می نمود و حتی الامکان در رفع مشکلات آنها کوشش می کرد.

در خدمات امری جناب فتح اعظم عضویت محفل روحانی طهران و محفل روحانی ملی را عهده دار بود. مشاغل ایشان آنقدر زیاد شده بود که فرصت دیدار خانواده خود را نداشت و فقط در حین صرف صبحانه با آنها صحبت می نمود. در سال ۱۹۴۲ افتخار تشرف به ارض اقدس را داشت و بحضور حضرت ولی امرالله مشرف شد. مدتی بود که در اثر ناامنی فلسطین ارتباط احباء قطع شده و آنان را مهجور ساخته بود از اینرو پس از مراجعت حامل بشارات شد و احباء را به اهتزاز آورد و آنها قیام به مهاجرت نمودند. ایشان مایل بود به افغانستان هجرت کند و آن خطه را به نور ایمان منور سازد تا امر مبارک در آن کشور مستقر شود ولی هیکل مبارک به ایشان فرمودند که در طهران بخدمات خود ادامه دهد

از اینرو در لجنه مهاجرت بخدمت پرداخت و احتیاجات مهاجرین را در حدود امکان تأمین کرد. در طهران بیت مبارک حضرت بهاء‌الله را تعمیر نمود و بصورت اصلی درآورد. وی خطابات مبارک را نیز جمع آوری نمود. از کار دولتی هم کناره گرفت و قریه مخروبه‌ای از دولت خریداری نمود و با همکاری برادر به آبادی آن پرداخت. زارعینی که در فقر و تنگدستی بودند به نوا رسیدند و آسایش یافتند و فرزندانشان نیز باسواد شدند. ولی این گروه نمک‌نشناس بجای آنکه از ولینعمت خود سپاسگزاری کنند با عوانان ساختند و بر علیه بهائیان توطئه نمودند. شبی در آگوست سال ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) وقتی جناب فتح اعظم چون پدر روحانی برای سرکشی به ده رفت تا به احتیاجات آنان رسیدگی کند آنان رجاله‌ها و اوباش را تحریک نمودند و متعصبین ظالم به این مرد بزرگوار حمله ور شدند و با رفتار وحشیانه خود ایشان را شهید نمودند.

خبر شهادت ایشان به ارض اقدس مخابره شد و احبای سراسر عالم را دچار اندوه و شگفتی ساخت. در تشییع جنازه ایشان یار و اغیار شرکت نمودند و حضرت ولی امرالله خدمات موفقیت آمیز ایشان را تجلیل فرموده و برای ارتقاء روحش در مقامات به دعا پرداختند و دستور تشکیل جلسات تذکر صادر فرمودند.

۲۲۹- فرج الله تفرشی (حاجی آقامیرزا)

جناب آقامیرزا فرج الله همراه پدر بزرگوارش، آقا لطف الله، از ایران به ارض سر هجرت نمودند و هر دو مؤمن و موفق بر محبت جمال مبارک در نهایت قناعت می‌ریستند تا آنکه جناب آقا لطف الله از این جهان فانی بجهان نامتناهی پرواز کرد و حاجی فرج الله همراه جمال قدم به سجن اعظم سرگون شد و پس از چندی با جناب آقا محمدعلی اصفهانی شریک شد تا آنکه به هندوستان رفت و در آنجا به گلستان غفران پرواز کرد. این بنده جمال مبارک در رزایا و بلایا با دوستان شریک و سهیم بود قلبی سلیم و جسمی ضعیف و علیل داشت و با وجود این شاکر بود و راضی و صابر.

۳۳۰- فرج اراکی (آقا)

جناب آقا فرج در اراک غلغله ظهور نیر اعظم شنید به بغداد رفت به ساحت اقدس درآمد و به شرف حضور مسرور گشت و به سلطان آباد مراجعت کرد. اهل کین ناثره فساد برافروختند و ایشان به اتفاق رفیق خود جناب ابوالقاسم از اراک

با منتهای شدت و مشقت به ادرنه وارد شد و به سجن اعظم سرگون گردید و به شرف خدمت جمال قدم فائز و ملازم آستان بود و تسلی دوستان. بعد از صعود تیر آفاق بر عهد و میثاق ثابت و استوار و در بلایا صابر و شاکر. باری درکمال ایمان و ایقان و توجه به ملکوت رحمن از این جهان رحلت فرمود.

۲۲۱_ فرج الله مستوفی

جناب فرج الله از ارباب قلم و در مسلک منشیان و مستوفیان دیوانی قرار داشته و مورد تکریم و احترام بوده، و از مؤمنین صدر حضرت نقطه اولی بشمار می آید. وی پدر جناب دکتر بخشایش می باشد.

۲۲۲_ فرج گورانی (سید)

جناب سید فرج رئیس جماعت اهل حق، در دشت گوران حوالی کرمانشاهان بوده و بوسیله درویش طیفور اصفهانی به امر مبارک اقبال نموده و به اعزاز وی حضرت مولی الوری لوحی نازل فرموده اند که شمه ای از آن ذکر می گردد:

(... عاشقان خلعت هستی از پا برافکنند و قبای سرخی از خون شهادت در برکنند، عارفان ردای اوهام براندازند ...)

۲۲۳_ فرزانه (دکتر آقا سید میرزا آقا)

جناب دکتر فرزانه طبیبی حاذق بود و در شهر چالوس به طبابت می پرداخت. وی تحت تأثیر گفتار نادرست علماء سوء قرار داشت، غرق در شهوات نفسانی و تعصب بود. کینه شدیدی از بهائیان داشت و آرزو داشت به هر طریقی شده، به این آرزو جامعه عمل بپوشد و دین خود را ادا نماید و این نظر شیطانی خود را با شیخ عباس، که مردی شریر و آشوب طلب بود در میان گذارد. وی دکتر را تشویق به انجام این نیت کرد. روزی یکی از احبای سالخورده کلارستان که در قریه دارکلا حوالی چالوس بود بر اثر مسمومیت غذایی بیمار شد و فرزندش میرزا جلال به چالوس رفت و دکتر فرزانه را برای عیادت و مداوای پدرش به دارکلا برد. دکتر وارد اطاق شد جناب میرزا جعفر کلارستانی را که محاسنی سفید و چهره ای استخوانی داشت دید که در کنار بخاری در بستر دراز کشیده و از درد بخود می پیچید. دکتر در این لحظه بر سر دوراهی قرار گرفت و تصمیمات شیطانی وی بر سجایای انسانی او فایق شد، بجای آنکه به وی سلام

گوید، جویای حالش شود و معاینه‌اش کند با بی‌اعتنائی و پرخاش گفت ای پیرمرد ترا چه می‌شود؟ و گوش بحرفهای بیمار نمی‌داد به اطاق مجاور رفت سمی در استکان ریخت تا بیمار بمجرد نوشیدن هلاک شود. ناگهان ضمیر باطن وی نهیبی زد و به او خطاب کرد که چه می‌کنی و شرافت خود را لکه‌دار می‌سازی؟ استکان سم را بالای رف گذارد و سفارش نمود به او دست نزنند و بجای سم داروی مربوطه تجویز کرد. بیمار نیم ساعت پس از مصرف دارو چشمش را گشود. جناب میرزا جعفر و اهل بیت خوشحال شدند و به شکرانه پرداختند. دکتر اگر چه بظاهر دست خود بجنایت آلوده ننموده بود با وجود این با خدعه و تزویر خود را به ایشان مؤمن قلمداد کرد. میرزا جعفر حواسش جمع بود و گفته وی را باور نکرد. میرزا جلال سنوالاتی از وی کرد و او قادر بجواب نبود. جوابهایی می‌داد که طوطی‌وار از شیخ عباس یاد گرفته بود. در این بین میرزا جلال چندین کتب امری و کتاب مستطاب اقدس را به او نشان داد و دکتر به کتاب فراید که از همه قطورتر بود توجه نمود و به مطالعه آن پرداخت. شب تا صبح مشغول خواندن بود و قسمتی از آن وی را تحت تأثیر قرار داد. صبح برخلاف روز قبل شرط ادب بجا آورد و در نهایت سرور و حبور جویای حال بیمار شد و صبحانه را با آنها صرف نمود. کتاب فراید را امانت گرفت در کیف خود پنهان داشت و به چالوس رفت و بحجت الاسلام گفت من به وظیفه پزشکی خود عمل نمودم و بیمار را مداوا کردم حال وظیفه شماست که وی را از وادی کفر نجات دهید و با عتاب و خشونت وی مواجه شد. هفته بعد برای بار دوم کتاب فرائد را خواند و به دارکلا رفت و کتاب را مسترد داشت و با مطالعه آثار مختلف دیگر به فوز ایمان نایل شد. از آنجا به بابل رفت و بنا بتوصیه جناب میرزا جعفر، به ملاقات جناب دکتر فروغ بصاری شتافت و چندی از محضرش کسب فیض کرد و نام فرزند خود را فروغ‌الدین گذارد. در چالوس علناً بنای تبلیغ گذارد و جهلای معروف به علم که شیخ عباس دُم بردارشان بود بنای مخالفت گذاردند و چون بین اهالی کلاردشت و کلارستاق و کجور اختلاف بود دکتر با اهل بیت به تنکابن رفت و در خرم‌آباد شهسوار اقامت گزید و با کمال اشتیاق و اشتعال به تبلیغ جمعی بسیار از معاریف و مشاهیر خرم‌آباد و تنکابن پرداخت و آنان را در ظل امرالله داخل کرد.

جناب آقا میرزا محمود فروغی فرزند چهارم آقا میرزا محمد بقیة السیف قلعه شیخ طبرسی می باشد. وی در قریه فروغ تربیت حیدریه بدنیا آمد و بنام فروغی شهرت یافت. پدر و مادرش به شرف ندای جانفزای جمال اقدس ابهی فاتر گردیده و خود نیز در عصر رسولی دو عهد ابهی و میثاق را درک نموده و در عصر تکوین نیز در زمان ولایت حضرت ولی امرالله کسب فیض نموده است. ایشان مردی مستقیم و ثابت و راسخ بر عهد و میثاق بود. حضرت عبدالبهاء در یکی از الواح وی را قائد جیش عمرم و سردار معظم نامیده اند.

در جوانی به اتفاق یکی از احباء به نام ملا محمدعلی، پس از ملاقات در اویش گناباد به طبرس و تون و بشرویه سفر نمود و نار محبت و اشتعال آنان را شعله ور ساخت و در طول حیات خود کراراً عرایضی حضور حضرت عبدالبهاء تقدیم داشت و به افتخارش الواحی چند عز نزول یافت. خدمات تبلیغی وی در فروغ بغض و کینه علماء سوء را همواره برمی انگیخت بطوری که وی را تحت نظر به تربیت حیدریه و مشهد برده زندانی کردند و او به هر ترتیب عریضه ای به ناصرالدین شاه نوشته و با فرمان شاه آزاد شد. آخوندها مجدداً وی را به کلات تبعید نمودند. حاکم آنجا شیفته کمالات فروغی شد و والی خراسان بر اثر فشار علما به حاکم کلات فرمان داد تا وی را به باجیگران و عشق آباد تبعید نمایند. پس از ملاقات احبای عشق آباد به ارض اقدس و حضور مبارک مشرف شد.

روزی میرزا محمدعلی ناقص اکبر برای جلب فروغی به وسیله فرزندش در ظرفی میوه به ایشان تقدیم کرده و گفت از سرکار آقا است، فروغی که متوجه بود که لقب سرکار آقا نام غصن اعظم است از قبول آن سرپیچی نمود. سپس به حضور مبارک مشرف شد و حضرت مولی الوری را بشاش ملاحظه نمود و از لطف حضرتش دریافت که، تذکر وی به پسر میرزا محمدعلی ناقص اکبر بجا بوده است. از آنجا بدستور مبارک به اسکندریه و مصر رفت و در زمینه اثبات مرکز میثاق و ابطال ناقضین بی پروا صحبت نمود.

جناب ابوالفضایل اشاره فرمود که پرده دری دور از حکمت است و فروغی در جواب تذکر جناب ابوالفضایل گفت در میدان سخن سرائی اسب من از جولان باز نمانده و حضرت عبدالبهاء مرا قافله سالار جیش عمرم نامیده اند. جناب ابوالفضایل پس از شنیدن لوح مبارک گفت اول کسی که زانوی این سردار را ببوسد منم هر دو یکدیگر را درآغوش گرفتند. جناب فروغی ابتدا به ارض اقدس

عزیمت نمود سپس به ایران رفت و در احتفالات طهران مانند غضنفر پیشه محبت الله نعره دلاورانه می کشید. کامران میرزا نایب السلطنه اطلاع یافت و وی را بحضور طلبید. احباء از این خبر هراسان شدند ولی ایشان به ابوالقاسم خمار که مرد دلاوری بود فرمودند دهنه اسپ مرا بگیر و به کاخ شاهزاده برو در آنجا با شاهزاده روی قالیچه ای نشستند و از هر دری صحبت کردند و کاهو سکنجبین تناول می نمودند تا آنکه شاهزاده نام بابی برد فروغی با شهامت گفت من بابی نیستم و بهائیم و همین که نام میرزا حسینعلی را بجای حضرت بهاء الله بر زبان آورد، فروغی را خشمگین ساخت و عنان از دستش رفت و گفت کامران میرزا حیا نمی کنی و هنوز از خون بهائیان سیر نشده ای و کامران میرزا را شرمند کرد. سپس سوال از جلسات پر جمعیت احباء و از حضرت بهاء الله نمود و ایشان اهداف بهائیان را برایش توضیح دادند و سرانجام گفت من از شما خاطر جمع شدم مرخصید و هر قدر هم می توانید مجلس درست کنید.

فروغی در جلسات امری متوجه صحبت افراد بود. در جلسه ای جمال مغرور را سرجای خود نشانند و آتهائی که غرض ورزی نموده می خواستند تکبیرالله اعظم را بجای الله ابهی بکار برند ساکت نمود. باری از طهران به عشق آباد رفت. روزی که جوانی اخبار و بشارت واصله را برای احباء قرائت می نمود گفت احبای امریکا نیز تکبیر الله ابهی به احبای عشق آباد ابلاغ نموده اند. فروغی به آن جوان فرمود، صبر کن و با نشاطی زایدالوصف گفت، احبای امریک به شما الله ابهی گفته اند برخیزید جواب آنها را بدهیم همگی برخاستند و با صوتی رسا با هم الله ابهی گفتند.

فروغی مجدداً به حضور مبارک مشرف شد هنگامی که حضرت عبدالبهاء درباره فتنه ناقضین صحبت می فرمودند به اقدام مبارک افتاد و رجای شهادت و قربانی شدن کرد تا این بلا مرتفع شود. سرکارآقا با تبسم فرمودند اینها بزرگترین مزور و مخرب اند و آنها را نگاه داشتیم تا هر فتنه ای که می توانند به امرالله وارد سازند تا ما آن فتنه ها را سد نمائیم.

فروغی که غرق عنایات مبارک شده بود فراموش کرده بود سفارشات احباء و خصوصاً ابوالقاسم را به عرض مبارک برساند لذا در لحظه مرخصی هیکل مبارک اسامی افراد و سفارشات آنان را یکی بعد از دیگری ذکر فرمودند. یکی از این سئوالات مربوط به ابوالقاسم خمار بود که قبل از ایمان آلوده به سینات بی شمار بود. فرمودند گناهان وی قبل از ایمان بخشیده شده و من بعد پیرامون معاصی

نگردد. راجع به جمال فرمودند، به احباء بگو گول او را نخورند. درباره جوانان عشق آباد نیز تذکری داده و مرخص فرمودند.

باری فروغی در فرصتی صدراعظم را ملاقات نمود و وی را شیفته و ارادتمند خویش کرد. وی به معظم له اظهار داشت که من در ایران دشمن زیاد دارم لطفاً دستخطی به حکام مرقوم فرمائید که هنگام خطر مرا از چنگال اشرار نجات دهند. تقاضای وی اجابت شد و سفارشی گرفت به عشق آباد رفت و مجدداً به حضور مبارک مشرف شد. این بار حضرت عبدالبهاء از وی سئوال فرمودند که آیا هیچ کتک خورده‌ای و بعد اشاره بچوپیکاری جمال مبارک و کتک خوردن خود از اطفال کوچک نموده فرمودند، این سنه سنه قریب است، ناصرالدین شاه از بین می‌رود و احباء باید مواظب خود باشند. وی پس از مرخصی به سمت جنوب شیراز و آباده رفت و در آنجا در یک جشن عروسی شرکت نمود و در آن دو جوان را به آئین بهائی عقد نمود. علماء حوضاً نموده وی را پیش حاکم بردند آخوندی چند سیلی بسر و صورتش نواخت و رجاله را وادار و تشویق نمود به وی حمله کنند و آنان هر یک با چوب و چماق بشدت او را چوپیکاری کردند و چون خبر به حاکم رسید چند مأمور فرستاد و فروغی را با پیکری مضروب و سر و صورتی پر از خاشاک نزد حاکم بردند. وی سفارش نامه صدراعظم را به حاکم نشان داد و خدام مأمور شدند او را سوار اسب نموده از آباده خارج سازند. در نزدیک دروازه، زنی ناپرهیزگار از بام خاکستری بر سر ایشان ریخت و دو مأمور هم لباس و ساعتش را به یغما گرفتند و تحویل کدخدای ده دادند.

جناب فروغی پس از چند روز مخفیانه به آباده و از آنجا به یزد رفت و به حضور جناب افغان رسید و نامه‌ای مفصل به صدراعظم نگاشت و از حملات اشرار آباده شکایت نمود و اوباش مجازات شدند. فروغی سپس به طهران رفت و قتل ناصرالدین شاه اتفاق افتاد. روزی مجدداً به ملاقات صدراعظم رفت و ایشان فروغی را مخاطب قرار داده بیان داشت که من بر بهائیان حق عظیمی دارم و باید از من راضی باشند، چه با کشتن قاتل می‌خواستند بهائیان را متهم سازند و من مانع شدم، فروغی این جریان را به حضور مبارک مرکز میثاق عرض نمود و لوح مفصلی که شامل عنایات بسیار بود در حق صدراعظم عزّ نزول یافت. فروغی نیز با مظفرالدین شاه ملاقات نمود و سلطان پس از دو ساعت گفتگو شیفته بیانات ایشان شد.

روزی یکی از اطبا ایشان را دچار استسقا تشخیص داد. وی بدون توجه به

بیماری خود به ساحت اقدس رفته و پس از چندی به سلامت بازگشت و به سوی خراسان رهسپار شد و در همه شهرها گرفتار حملات دشمنان و رجاله‌ها شد حتی در مشهد کمر قتل او بستند. آخوندی شریر سه بار به وی شلیک کرد تیر سوم به سینه‌اش خورد و به استخوان دنده فرو رفت ولی از سوء قصد نجات یافت و عریضه‌ای مشتمل بر بلیات و صدمات وارده به ساحت اقدس نگاشت و لوح مبارک مفصلی به افتخارش عز نزول یافت و اینک قسمتی از آن درج می‌گردد:

مشهد - حضرت فروعی علیه بهاء‌الله ابهی

هو‌الله

یا ایها السهیم العبد البهء فی عبودیة الرب الکبریاء نامه مفصل آن حضرت وصول یافت و از قرائتش تأثرات عظیمه حصول پذیرفت فی الحقیقه دیده گریان است و قلب سوزان از این ظلم و عدوان که بر ثابت پیمان وارد شده ای یار عزیز ای دوست باوفا سینه حضرت اعلی را هدف این رصاص نمودند پس دلیل بر آن است که نظر عنایت شامل بود و البته بسیار گوارا بود ولیکن این مانده استقامت نصیب آن حضرت بود و این جام سرشار بهره قنوه ایرار ثابت شد که در عبودیت آستان مقدس شریک و سهیمی و در بزم تجلی انیس و ندیم الحمدلله در جشن عاشقانی و شیدائی و سودائی دلبر مهربان امیدوارم که بقربانگاه عشق شتابیم و سم بلا را مانند شهد وفا بنوشیم حال تو موفق شدی و مؤید گردی تا ما ببینیم که چه خواهیم کرد چقدر تصادف عجیبی حاصل گردید که جشن و ماتم و سرور و غم و بزم و رزم در آن خاندان توأم گشت جام فرح در دور بود و پیمانۀ فدا سرشار بزم طرب آماده بود و توهین و ضرب مهیا انعکاسی از صحرای کربلا بود و صورتی در زیر از عالم بالا

گر درّ عطا بخشد اینک صدقش جانها ور تیر بلا آید اینک هدفش دلها

در وقت واحد هر دو حاضر و مهیا شد این تصادف عجیبی بود و برهان

غریبی ... ع ع (مصایح هدایت جلد سوم صفحه ۲۶۶)

پس از صعود مبارک ناقضان مجدداً قصد فساد نمودند فروعی در عریضه‌ای اذن تشرف خواست و چون در آن مدت زمام امور در کف با دریات حضرت ورقه علیا بود با یکی از ابناء به نام میرزا عباسعلی پس از چندی عازم ارض اقدس شد و به شرف لقای حضرت غصن ممتاز ولی محبوب امرالله فائز گردید. سرانجام زندگانی پر افتخارش بسر آمد و در سال ۱۹۲۸ میلادی (۱۳۰۷ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود.

۲۳۵_ فرهادی (حاجی اسدالله)

جناب حاجی اسدالله از تجار محترم و معتبر قزوین و از آزادت کیشان جنابان شیخ احمد احسانی و آقاسید کاظم رشتی بود وی پس از اصغاء ندای حضرت اعلیٰ به امر مبارک اقبال نمود و در زمره اهل بیان درآمد و از همانوقت در منزلش را باز گذاشت و به پذیرایی جناب شیخ احمد احسانی، سید رشتی، حروف حیّ و بسیاری از متقدمین پرداخت. دخترهای حاجی نیز به جناب طاهره تعلق خاصی یافتند و ایشان غالباً به منزل حاجی می‌رفتند.

هنگامی که جناب ملا جلیل ارومیه‌ای در قزوین به تبلیغ نفوس می‌پرداخت حقد و حسد عوانان را برانگیخت و وی را از خانه آقا هادی فرزند حاجی بیرون بردند و بجویکاری پرداختند ولی فرهادیهای جوان وی را از چنگال آن قوم ظالم آزاد نمودند، ولیکن با قتل ملا محمدتقی عموی جناب طاهره، طلاب و رجاله‌ها به خانه‌اش ریختند و آن پیرمرد مظلوم را از بستر بیماری بیرون کشیده بدارالحکومه بردند و زندانی نمودند خانه‌اش را هم غارت کردند. بستگان ایشان ناچار شدند با پرداخت رشوه ایشان را آزاد کنند و با وجودی که قاتل خود را معرفی کرده بود معهذاً به دستور پسر کینه‌توز مقتول پنج نفر از بایبان از جمله، حاجی فرهادی را در سرمای زمستان با پای پیاده و در زیر غل و زنجیر به طهران بردند و در زندان صاحب دیوان محبوس نمودند و در آن زندان بر اثر صدمات وارده از محنت دارفانی رهایی یافت و به ملکوت جاودانی شتافت.

۲۳۶_ فرهادی (آقا محمدهادی)

جناب آقا محمدهادی فرهادی، برادرزاده جناب اسدالله فرهادی می‌باشد. ایشان به دستیاری زوجه خود خاتون جان خانم و راهنمایی و دستوری که حضرت بهاءالله در طهران به وی داده بودند، با لباس مبدل به قزوین رفته و دستخط مبارک را به زوجه خود داده و با رعایت حکمت جناب طاهره را از خانه پدری خود بیرون برده، به منزل یکی از تجار به نام آقا حسن رسانید و شبانه به اتفاق آقاقلی به سلاخ خانه رفتند و با اسبهای مهیا و برخی از همراهان از قزوین خارج شدند. جناب آقا هادی نیز تعداد زیادی شمشیر در زیرزمین عمومی خود حفظ کرده بود که به اصحاب قلعه شیخ طبرسی رساند.

۳۳۷_ فریدیان (حاجی میرزا ابراهیم)

جناب فریدیان، فرزند ارشد جناب آقا سلیمان زرگر و ریفاخانم می باشد. وی در سال ۱۸۸۱ میلادی (۱۲۶۰ شمسی) در همدان تولد یافت. در کودکی به مکتب رفت از رفتار و طرز تعلیم و تربیت ملا ناراضی بود لذا در خانه به فراگرفتن فارسی و عربی پرداخت. در ۱۲ سالگی ریفقا مادر خود را از دست داد و چون طاقت بدررفتاری زن پدر را نداشت در معیت یکی از اعیان به اراک رفت. ابتدا در حجره جناب میرزا منوچهر کرمانشاهی بکار مشغول شد و کارهای دفتری و تجارتي ایشان را به عهده گرفت. سپس عبا و انگشتر خود را فروخت و حجره جداگانه ای گرفت و معاملات تجارتي با همدان برقرار نمود. کارش بالا گرفت سرگرمی وی شبها خواندن مثنوی بود صوت خوشی داشت و اعیان را مسرور می کرد.

روزی سیدی خبیث پیشنماز اراک شد و رجاله ها و اوباش را دور خود جمع کرد نامش آقانور بود و بدستور وی جناب میرزا علی اکبر برار به شهادت رسید و قرار بود فردای آن روز بریزند و به اعیان حمله ور شوند و به چپاول اموال آنها پردازند. اعیان شبانه پا بفرار گذاشتند. سرگردانی و تاریکی شب و شدت سرما آنان را سخت نگران نموده بود. از دور آتشی دیدند که بعضی برای تهیه و تأمین یخ تابستان مشغول کار بودند. خود را به آن جمع رسانده و با آتش گرم شدند سپس شخصی را به منزل جناب میرزا آقاخان قائم مقامی که در آن حوالی می زیست فرستادند و سپس به منزل ایشان وارد شدند و پس از آنکه بدستور حاکم امنیت شهر برقرار شد اعیان به منزل خود برگشتند.

روزی نیز جناب آقا سلیمان زرگر برای ملاقات فرزند خود به اراک وارد شد و آقا نور مجدداً به تحریک پرداخته لذا آندو از شهر فرار کرده در تنور خانه پیروزی مخفی شدند و پس از تفرقه اشرار به اراک مراجعت نمودند.

جناب حاجی میرزا ابراهیم که به ملاقات اعیان حومه اراک رفته بودند تپه های مخروبه ای نظر ایشان را جلب نموده لذا به حفاری آنها پراخته آثار عتیقه ای یافتند آنگاه با شرکت جناب میرزا آقاخان قائم مقامی به حفاری آن تپه ها پرداختند و اشیاء نفیسی یافتند. هر دو ثروتمند شدند و حتی اعیان آنجا نیز استفاده های شایان بردند. سپس ایشان از حضرت مولی الوری اذن تشریف حاصل نمود. در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) در زمان حیات پدر بزرگوار خود به ساحت اقدس شتافت و به زیارت طلعت میثاق مفتخر شد. قبل از تشریف

محفل روحانی همدان ایشان را مأمور نموده بودند تصمیم محفل و کمیته مدرسه تأیید را مشعر بر انتصاب عبداللّه خان برادر کوچکتر که در پاریس تحصیلات خود را به پایان رسانیده بود به ریاست مدرسه تأیید ابلاغ داشته موافقت ایشان را جلب نمایند و چون به زبان فرانسه آشنائی نداشت از جناب بهرام کاوسی استعانت طلبید. مأموریت مزبور را انجام داد و به افتخار ملاقات میسیس بارتی دریغوم در پاریس نایل گشت. در اسکندریه با یکی از اعضاء، حاجی میرزا حسن خراسانی که از تجار معروف بود آشنا شد و وی فریدیان را دعوت به شرکت در تجارتخانه خود نمود و قرار گذاشت بعداً در این باره تصمیم بگیرد. هنگام تشریف به حضور مبارک و استماع بیانات ایشان موضوع شرکت را فراموش کرده بود ولی هیکل مبارک تلویحاً فریدیان را از قبول شرکت منصرف فرمودند. در همان اوان ورشکستگی حاجی برملا شد.

باری بیانات مبارک در مطالب مختلفی بود گاهی راجع به اتحاد بین اعضاء و فداکاری بعضی از افراد بیان می داشته و گاهی از فتنه ناقضین شمه ای ذکر می نمودند و گاهی با کمال مسرت زیارت سلاطین را که با تاج مرصع و گلدان در دست از اسکله با پای پیاده به مقامات مشرف می شدند تشریح می فرمودند. آقای فریدیان سه بار در التزام مبارک به عیادت بیماران رفتند یکبار به عیادت جناب افغان کبیر که بسیار ضعیف و ناتوان بوده تشریف بردند و ایشان را مورد تفقد و نوازش و عنایات بی پایان فرموده بودند.

چند روز قبل از وداع، خادم، الواحی به زایرین تسلیم نمود لوحی که آقای فریدیان زیارت نمود به عنوان کلیه فامیل و بستگان و بسیار مهیمن و مفصل بود، ولی در دل گفت کاش لااقل لوح مبارکی بدست خود ایشان عزّ نزول می یافت. هنگام خداحافظی هیکل اقدس لوح بسیار زیبایی به دستخط مبارک و حاری بشارات عزّت بنی اسرائیل عنایت فرموده و با زایرین مصافحه فرموده و همه را مرخص فرمودند.

بواسطه جناب میرزا ابراهیم علیه بهاء اللّه الایهی

هو اللّه

ای زائر مطاف رتّانیاں الحمد لله که طی مسافت بعیده نمودی و کوه و صحرا و دریا قطع و پیمودی تا به پناه حضرت مقصود رسیدی و عتبه حضرت رحمن بوسیدی این بقعه مبارکه است و ارض مقدّسه که جمیع انبیاء در آن مناجات نمودند و به بشارات لب گشودند و زاری نمودند و بر مظلومیت

محبوب آفاق ناله و فغان کردند و گهی از الطاف ربّ جنود وجد و سرور نمودند حال زمان نزدیک شده است که آن الطاف تحقق یابد و آن انوار بتابد و آن عزّت پایدار آشکار گردد پس جمیع اسرائیل را مژده و بشارت ده که مظاهر موهبت ربّ جلیل خواهند گشت ع ع

این نیز لوح مبارک به افتخار خانواده جناب فریدیان و همچنین به عموم احبای سلطان آباد (اراک) که از یراعه حضرت مولی‌الوری عزّ نزول یافته است:

هو الله

حمداً لمن خلق الارض و السموات وجعلها منشور آیاته البينات و انشاء الشمس الساطعه و البدر اللامعه ...

ای عزیزان مهربان، جناب میرزا ابراهیم به بقعه مبارکه وارد و با مشتاقان ارض مقدسه محشور گشت. سر به آستان مقدس نهاد و در حق دوستان طلب عون و عنایت بی پایان نمود و در هر محفل بیاد شما بود و در هر منزلی ادای ثنا نمود نهایت ستایش از انجذاب و اشتعال نمود و مژده روح و ریحان و مسرت جان و وجدان یاران داد و از برای هر یکی نامه پر حلاوتی خواست ولی این سرگشته صحرای محبت الله را فرصت و مهلتی نه زیرا شواغل و مشاغل مانند بحر بی پایان. اگر اوراق وارده را هر روز بشمارم و نظر کنم وقت کفایت ننماید تا چه رسد به تحریر نامه چه بسیار نفوس نفیسه و شخص شخیص که مکاتیب متعدده فرستاده فرصت جواب هیچیک نشده لهذا ناله و فریاد به عتبان آسمان رساند ولکن چه توان نمود من در این قصور مجبورم لهذا معذورم بناء علیه به تحریر این نامه پرداختم و از برای هر یک از ملکوت احدیت عون و صون و حمایت خواستم تا به پرتو شمس حقیقت یاران شمع انجمن رحمن گردند و نهالهای حدیقه یزدان در خیابان خاطر به طراحی گلهای معانی پردازند و در گلشن جان و دل به تزئین ریاحین اسرار الهی مشغول گردند تا از نفعات طیبه ریاض الهی مشام عموم انسانی را معطر و معنبر فرمایند و در روش و سلوک اخلاق رحمانی به ملوک و مملوک بیاموزند جستجوی حقیقت کنند و روی دلجوی جمال احدیت طلبند روی به سوی حق کنند و در سبیل الهی سلوک نمایند تا هر یک مریی عالم انسانی گردند و نوعی رفتار و گفتار کنند که سبب حیات عالم بشری گردد و روح در عظم رمیم بدمد و علیکم البهاء الالهی ع ع

باری پس از مراجعت به ایران با سرکار صغری خانم، صبیح جناب دکتر طاهرخان باهر، ازدواج نموده و دارای یک پسر بنام جناب ضیاءالله شد. دخترانش فردوس (ثابتی)، اقدس (جاوید) و نور (اشتاینر) بودند و در تربیت آنها منتهای کوشش نموده فردوس را در ۱۲ سالگی برای ادامه تحصیل به فرانسه اعزام نمود. خود نیز بارها برای معاملات تجارتي به فرانسه و آلمان سفر نمود و دو بار در زندگی شکست خورد منتهای با پشتکار و تأییدات جمال اقدس ابهی بر مشکلات فایق آمد. سالها عضویت محفل روحانی همدان را به عهده داشت و به خدمات امری می پرداخت و در سال ۱۹۴۴ میلادی (۱۳۱۳ شمسی) در طهران اقامت گزید.

جناب آقای فریدیان در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) افتخار تشریف به حضور حضرت ولی امرالله داشت، اقدس جاوید از کانادا و نورا اشتاینر پس از ده سال مفارقت از والدین در کشور رودزیا (زیمباوه)، در ارض اقدس بیکدیگر ملحق شدند و به زیارت اعتاب مبارکه پرداختند و از بیانات حضرت ولی امرالله بهره مند می شدند. در سال ۱۹۵۹ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) ایشان در سن ۷۸ سالگی به اتفاق صغری خانم قیام به مهاجرت کرد و کلیه امور ناتمام تجارتي را بدختر ارشد خود، فردوس سپرده به شهر باری در ایتالیا مهاجرت کردند و با حضور برخی از احباء به تشکیل محفل روحانی شهر باری موفق شدند. فردوس که در آن زمان مهاجر نوشهر بود برای رسیدگی به وظایف محوله با وجود بُعد راه قیام کرد. هر چند قسمتی از مشکلات را پایان داد ولی اکثر مطالبات ایشان از دست رفت.

باری ایشان در کنفرانس بی نظیر و موثر منوی سال ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲ شمسی) در لندن، انتخاب بیت العدل اعظم و افتتاح مشرق الاذکار کامپالا در آفریقا و همچنین شرکت در کنفرانس پالرمو در ایتالیا و تشریف به ساحت ارض اقدس توفیق یافته و در سال ۱۹۶۹ میلادی (۱۳۴۸ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمودند.

سرکار صغری خانم چند سالی در باری اقامت جست، در تمام این مدت منزلش به روی یار و اغیار باز بود و با ترتیل آیات و الواح بر معلومات امری مصدقین افزوده و آنان را به خدمات امری تشویق می نمود سپس با خانواده منوچهری به برزیل هجرت نمود و به پرستاری خواهر خود باهره خانم سالیانی طی کرد و از آنجا به کانادا عزیمت نمود و به ملکوت ابهی پرواز نمود.

جناب فضیل محمدخان در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) از پدر و مادری مسلمان در نزدیک لاهور در هند بدینا آمد و تحصیلات مقدماتی و معلومات وسیع اسلامی را در هند فراگرفت. وی در سال ۱۹۳۲ میلادی (۱۳۱۱ شمسی) همراه پدر خود کریم بکس (Karim Box) در جستجوی زندگی بهتر به استرالیا رفت و پس از مطالعه محیط به هند بازگشت و با دوشیزه بی بی ازدواج نمود و با وی به استرالیا برگشتند. جناب فضیل در ابتدای ورود، با لباس فروشی امرار معاش نمود و مغازه‌ای در شهر میتاگونگ (Mittagong) دایر کرد و بفروش وسایل برقی پرداخت و پس از آنکه احتیاجات برقی اهالی تأمین شد به شهر (Wollongong) نقل مکان کرد.

مؤسسين مدرسه تابستان یرینبول (Yerrinbul)، بنا به توصیه حضرت ولی امرالله و برای افزایش معلومات احباء درباره دیانت اسلام، از جناب فضیل محمدخان که احاطه وسیعی در علوم اسلامی داشت، دعوت نمودند تا در کلاس تابستانه یرینبول سخنرانی و تدریس نماید و ایشان با خانواده خود مشورت نمود و بمنظور دعوت بهائیان بدیانت اسلام این دعوت را پذیرفت و در سپتامبر ۱۹۴۷ میلادی (۱۳۲۶ شمسی) سخنرانی کرد و هر چند با استماع آثار مبارک و با رفتار محبت آمیز احباء آشنائی یافت ولی بعضی از معتقدات اسلامی برای وی روشن نشده بود. در این افکار غوطه ور بود که با ژوزف پردو (Joseph Perdu) که مقیم هند بود و برای گردش به استرالیا رفته بود روبرو شد. وی سئوالات ایشان را جواب داد و ایشان و همسر محترمش در دسامبر ۱۹۴۸ میلادی در کلاس تابستانه یرینبول به شرف ایمان و ایقان فائز شدند و با شور و اشتیاق به تبلیغ مسلمانان پرداخت و توجهی به استهزای آنان نمی نمود و زبان فارسی و عربی را نیز فرا گرفت. دو سفر به هند نمود و به تبلیغ آنان پرداخت و کتب امری را به زبان اردو به آنان اهدا نمود.

در استرالیا سالها به عضویت محفل ملی و امین صندوق انتخاب شد و به نمایندگی در کانونشن های ملی شرکت نمود و متجاوز از ده سال در کمیته مدرسه یرینبول عضویت داشت. وی در جلسات مختلف بهائی و غیربهائی، در دانشگاه ها و مساجد صحبت می کرد و امر مبارک را به مستمعین ابلاغ می نمود. در سال ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) به کشور فیجی برای مسلمین هندی، چه در رادیو و چه در مجالس خصوصی امر مبارک را ابلاغ کرد و دو بار

در سال ۱۹۶۲ میلادی و ۱۹۷۲ میلادی به اتفاق قرینه محترمه خود به ارض اقدس و بوسیدن اعتاب مقدسه تشریف یافت.

جناب خان مدت ۴۰ سال منبع اطلاعات اسلامی برای احبای استرالیا بود و در کلاسهای یرینیول بارها درباره دیانت اسلام صحبت کرد و با صدای قوی و جاذب خود ابتدا آیات قرآن را تلاوت می کرد و سپس به انگلیسی ترجمه می نمود.

در سال ۱۹۸۶ میلادی (۱۳۵۶ شمسی) در سن ۸۰ سالگی طایر روحش به ملکوت ابهی پرواز کرد. فرزند برومند ایشان جناب دکتر پیتراخان سالها در استرالیا به خدمات امری و تشویق یاران می پرداخت و اکنون افتخار عضویت در بیت العدل اعظم را دارند.

(ژوزف پردو نام مستعار عبدالله فرزند جناب فاضل شیرازی است وی به علت سرپیچی از اوامر مبارک طرد روحانی شد و بر اثر شرمندگی به هندوستان رفت و نام خود مکتوم می داشت و بنام ژوزف پردو (یوسف گمنام) به تبلیغ امر مبارک می پرداخت و جمعی را در ظل امر جمال اقدس ابهی وارده ساخت از آن جمله جناب فضل خان را به زیور ایمان بیاراست.)

۳۳۹_ فناناپذیر (عنایت الله)

جناب عنایت الله فناناپذیر یکی از مبلغین مبرّز، و مهاجر فداکار عصر تکوین، فرزند جناب فضل الله نوری اصفهانی می باشد که در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) در خانواده مؤمن و روحانی در اصفهان بدنیا آمد. پدر ایشان معلم و خطاط بود و نمونه های خط زیبایش در بعضی از منازل احبای اصفهان باقی است که اطاقشان را مزین ساخته است.

تحصیلات مقدماتی جناب فناناپذیر در مدارس اصفهان پایان رسید و از اوآن کودکی به آداب امری تربیت شد و با هدایت و راهنمایی پدر خود مبادی امر را آموخت. وی حافظه ای قوی، قلمی شیوا و استعدادی سرشار داشت. در ۱۴ سالگی بمطالعه کتاب مستطاب اقدس پرداخت و محفل روحانی اصفهان وی را مأمور به تشویق جوانان نجف آباد نمودند تا آنان را به امر مهم تبلیغ و وظایف مهمی که برعهده داشتند آشنا سازد.

در یکی از احتفالاتی که ایادی امرالله جناب سمندری سخنرانی می فرمودند، بیانات متین، قدرت کلام، خدمات برجسته و موقعیتهای شایان ایشان جناب فناناپذیر را تحت تأثیر قرار داد. انجذاب و اشتیاقش شدت یافت، با ذوق و شوق

در راه خدمت امرالله قیام کرد. محفل روحانی طهران از ایشان دعوت نمود تا در مؤسسات و لجنات تعلیماتی امر خدمت نماید ولی پس از آنکه اولین نقشه مهاجرت یعنی نقشه ۴۵ ماهه، را حضرت ولی امرالله برای احبای ایران طرح فرمودند، وی قیام به مهاجرت نمود و مدت دو سال به عراق رفت. در بغداد سکونت یافت و با رعایت حکمت اوضاع امری آن کشور را مورد مطالعه قرار داد و با احبای آن مدینه در تماس بود ولی در نتیجه تضییقاتی که عمال حکومت عراق فراهم نموده بودند محفل روحانی توصیه نمود عراق را ترک کند. وی از آنجا به خوزستان رفت و به تشویق احباء به نشر نفحات مشغول شد و سفری به کرمان نمود و به تشویق و تألیف قلوب یاران همت گماشت.

در کرمان با عشرت خانم غیبی وصلت نمود و در آنجا به خدمات موفقیت آمیزی نایل گردید. سپس به اسفار تبلیغی به بم و زاهدان و خاش و ایرانشهر رفت. در تحکیم و بالا بردن سطح معلومات امری احبا کوشید و پس از پایان خدمات ارزنده در بلوچستان و کرمان به سروستان فارس روی آورد و چند صباحی نیز برای امرارمعاش در تلاش بود و در سال ۱۹۵۴ میلادی (۱۳۳۳ شمسی) به ساحت اقدس مشرف شد و به حضور مبارک حضرت ولی امرالله شرفیاب گردید و مأموریت یافت که تمام وقت خود را وقف خدمت امرالله نماید. در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) برای اجرای نقشه جهاد کبیر اکبر با همسرش به افریقا هجرت کرد و چهار سال در کشور گامبیا اقامت نمود ولی به علت کسالت، به شهر مراکش هجرت نمود. در سال ۱۹۶۳ افتخار آن یافت که در جشن انتخاب بیت العدل اعظم حضور یابد و از لندن به مراکش مراجعت نمود و بدستور بیت العدل اعظم به کنیا مهاجرت کرد و مدت ۱۵ سال در آن کشور به تبلیغ نفوس پرداخت وی در این مدت به کشورهای یوگاندا، حبشه، زامبیا، زیمبابوی، مالدی، تانزانیا و سودان نیز اسفار تبلیغی نمود و به نشر نفحات و تشویق و تهییج احباء و تبلیغ امرالله موفقیت‌های شایانی کسب نمود. در این سفر کسالت ظاهر شد و ناچار به کنیا مراجعت نمود و در بیمارستان بستری شد. به مداوا پرداخت. پس از آن برای تجدید دیدار بستگان به ایران مراجعت کرد. احباء به وی بگرمی خوش آمد گفتند. وی خدمات سابق خود را دنبال کرد و به تربیت معلمین پرداخت و مورد تقدیر و تشویق محفل روحانی ملی قرار گرفت. سرانجام بغتاً در سال ۱۹۷۸ میلادی (۱۳۵۸ شمسی) طیر روحش به گلشن الهی پرواز کرد.

جناب فناناپذیر آثار چندی مانند مفاهج الهدایت تألیف نموده بیت العدل اعظم از صعود ایشان اظهار تأسف نموده از خدمات گرانبهایش تقدیر و تمجید نموده اند.

۲۴۰_ فوادی (آقا حسن)

جناب فوادی پدرش حسین و مادرش سلطان خاتم صبیبه جناب آقا اسمعیل ذبیح بود و در سال ۱۸۶۱ میلادی (۱۲۴۰ شمسی) در بشرویه بدینا آمد. جد ایشان ملا عبدالکریم از زمره علمای متقی بود. وی همواره به فرزندان خود توصیه نموده بود که هر گاه ندای امر الهی را شنیدید دریاره آن تحقیق کنید و جویای حقیقت باشید و به تقلید از دیگران به تکذیب نپردازید و از اینرو زمانی که آفتاب هدایت از افق شیراز طالع شد فرزندان آن عارف به موهبت ایمان فائز شدند.

جناب فوادی در سن هفت سالگی با مادر خود به عشق آباد کوچ نمود و در مدرسه بهائیان به تحصیل پرداخت. سواد فارسی آموخت ولی یاد گرفتن زبان روسی در کلاس برایش کفایت نمی نمود لذا با استفاده از کتاب لغت و با پشتکار و استقامت بخواندن روزنامه پرداخت و در مدت کوتاهی زبان روسی را فراگرفت و بخواندن کتب و مجلات سرگرم شد. وی باهوش و حافظه و استعداد فطری خویش در سن ۱۴ سالگی با موفقیت کلیه دروس مدرسه را فراگرفت و در همان آموزشگاه به تدریس مشغول گردید. چندی بعد به علت اینکه دانی هایش در تخته بازار ترکستان در نزدیکی افغانستان تجارت داشتند به آنان ملحق شد و ضمن تدریس احباء به ازدیاد معلومات عمومی و امری مبادرت نمود و در عنفوان جوانی شهره یار و اغیار گشت از اینرو بنا به دعوت احبای مرو به آنجا رفت و مدیریت مدرسه را پذیرفت و در مجالس امری و تبلیغی امر مبارک را به مبتدیان ابلاغ نمود. در این اثناء مناظراتی در بین طبعیون و الهیون درگرفت. مادیون معتقد بودند که کائنات زائیده طبیعت است و دین سروج خرافات، و رهبران مذهب یهود و عیسوی و اسلام مطلقاً قادر بجوابگویی آنان نبودند، ولی فوادی در سن ۲۳ سالگی با دلایلی متین و متقن ایرادات آنان را پاسخ گفت و آنان را دچار حیرت ساخت و داستان یکه تازیش در برابر مادیون ورد زبانها گردید و مراتب فضل و کمالش به سایر شهرهای ترکمنستان منتشر شد.

سال بعد به مدیریت مدرسه عشق آباد منصوب شد و به تربیت نوجوانان و پیشرفت علمی و امری آنان کوشش بسیار کرد و آنان را برای ادای سخنرانی به زبان روسی تشویق نمود. ضمناً مقالات ترکی و فارسی مجله خورشید خاور را به

روسی ترجمه می کرد و در اختیار مسئولین دولتی می گذاشت.

وی در سال ۱۹۰۷ میلادی (۱۲۸۶ شمسی) به اخذ گواهینامه کامل متوسطه نایل شد و در سال ۱۹۲۷ میلادی با صبیبه جناب فاضل قائینی ازدواج نمود و با ایشان به تاشکند رفت و در دانشکده زبانهای شرقی که دوره آن چهار سال بود ثبت نام کرد و به مطالعه کتب مربوطه پرداخت و سال بعد بخوبی از عهده سئوالات استاد برآمد. پاسخ یکی از سئوالات برای استاد تازگی داشت، از فوادی مأخذ آن را پرسید و وی به بیانات حضرت عبدالبهاء اشاره کرد و وی را بسیار مشعوف ساخت و حس تکریم و احترام وی نسبت به دیانت بهائی مضاعف شد. هنوز سه ماه باقی بود که تحصیلات دانشگاهی وی پایان یابد که وی را به جرم خداپرستی از ادامه تحصیل باز داشتند، و در مدت کوتاهی با سایر احباء زندانی شد و پس از شش ماه به ایران تبعید گشت. کلیه احبای تبعید شده جریان را در عریضه ای به استحضار حضرت ولی امرالله رسانیدند و توقیع مبارک و مفصلی به افتخارشان صادر گردید.

فوادی پس از ورود به مشهد به مدیریت کتابخانه کلوب افسران لشکر شرق بکار اشتغال یافت و کتب کتابخانه را با اسلوبی بدیع با فهرست الفبایی مؤلفین و فهرست الفبایی نام هر کتاب تنظیم نمود و مراجعه کنندگان توانستند به آسانی به کتب مورد نیاز خود دسترسی یابند. فوادی نیز در کلوب افسران ارتش سخنرانی های مفید و علمی می نمود و آنان را فریفته کمالات خود می نمود. سال بعد شغل خود را ترک گفته به طهران رفت و به امر محفل مقدس مرکزی به مدیریت مدرسه وحدت بشر کاشان منصوب شد و پس از چهار ماه مراجعت نمود و به تدریس در مدرسه تربیت پرداخت که تا بسته شدن مدرسه ادامه یافت، سپس در دبیرستان نظام زبان فارسی تدریس می نمود و نیز عریضه ای بحضور مبارک تقدیم نموده برای خود و احباء رجای تأیید نمود و به زیارت توقیعی دیگر سرافراز شد.

باری موفقیت های فوادی در کسب علم و دانش هر چند مرهون هوش، ذکاوت، حافظه، استعداد و پشتکار بی نظیر او بود ولی چون در ظل تعالیم جمال مبارک پرورش یافته بود از دریای علم بیکران حضرتش بهره مند می شد و وی همواره به تفکر و تعمق می پرداخت و مدارج ترقی را پیمود تا آنکه ناگهان متوقف گردید زیرا در سال ۱۹۳۶ میلادی (۱۳۱۵ شمسی) به علت ابتلا به سیاه زخم طایر روحش به عالم ملکوت پرواز کرد. حضرت ولی امرالله توقیع منیعی در رشای

ایشان برای مادر داغدارش صادر فرموده و وی را به تشبث به صبر و سکون و اصطبار تسلی دادند. مجله مهر سال ۱۹۳۶ مقاله‌ای تحت عنوان مرگ یک دوست دانشمند به سجایای اخلاقی و فضل و کمال وی اشاره نموده‌اند.

جناب فوادى هفت مقاله در مجله خورشید خاور، پنج مقاله در مجله پهلوی مشهد و ۱۵ مقاله در مجله مهر درباره مسائل مختلفه انتشار داده و کتب چندی از دستخط‌های ایشان نزد بستگان می‌باشد.

۳۴۱- فوزدار (شیرین)

سرکار شیرین فوزدار در اول ماه مارس سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) در شهر بمبئی در هند دنیا آمد. والدینش از پارسیان زردشتی بودند، که در ظل امرالله قرار یافتند. وی افتخار آن را داشت که در سال ۱۹۰۶ و در سن ۱۱ ماهگی دست پر مهر و محبت حضرت عبدالبهاء را بدست گیرد.

این بانوی نامدار در هفده سالگی در مقام مهم مدافع حقوق زنان درخشیدن آغاز کرد و در آن سال با ایراد سخنرانی در تالار شهرداری کراچی در ملاعام برای مردم مسلمان سخن گفت. وی در سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) به نمایندگی این کنفرانس در اجلاسیه جامعه ملل شرکت نمود و خواستار تدوین و تصویب اعلامیه جهانی حقوق زنان شد. در سالهای بعد با همراهی شوهر خویش به عنوان مدافع خستگی‌ناپذیر حقوق زنان به شهرهای هند، برمه و سریلانکا سفر نمود و در سال ۱۹۴۱ میلادی (۱۳۲۰ شمسی) به توصیه مهاتما گاندی، به احمدآباد رفته ضمن تشریح وحدت و یگانگی در آئین بهائی دو جامعه هندو و مسلمان را به هم نزدیک ساخت و برای بهبود وضع نجسها تلاش بسیار نمود و رضایت خاطر گاندی را فراهم ساخت.

ایشان برای تحقق یکی از تعالیم مبارک یعنی تساوی حقوق رجال و نساء از پشتیبانی گاندی و محمدعلی جناح برخوردار بود و طی ده سال از ۱۹۵۰ میلادی (۱۳۲۹ شمسی) در آسیای جنوب شرقی با همسر خود برای استقرار وحدت عالم انسانی بخدمت پرداختند و بعد در سنگاپور اقامت نمودند و در آوریل ۱۹۵۲ میلادی (۱۳۳۱ شمسی) شورای زنان سنگاپور با حضور دوهزار عضو تشکیل شد و ایشان به دبیرکلی شورا برگزیده شده و با سیاستمداران و رهبران مذهبی و اجتماعی به مذاکره پرداخت.

بنا بدرخواست سرکار شیرین فوزدار، دیوید مارشال وزیر ارشد سنگاپور، دادگاه

شرعی تأسیس کرد و میزان طلاق را در جامعه مسلمانان آنجا به ۵۰ درصد کاهش داد. در سال ۱۹۵۴ میلادی (۱۳۳۳ شمسی) به نمایندگی از طرف جامعه بهائی سفری به ویتنام کرد و به تبلیغ امرالله پرداخت و در همان سال در کامبوج شاهزاده سیهانوک با اهداء مدال طلا و گواهینامه (قهرمان دفاع از حقوق زنان)، از ایشان تجلیل کرد.

در سال ۱۹۵۸ میلادی (۱۳۳۷ شمسی) در رأس هیئت نمایندگان، در کلمبو پایتخت سریلانکا، در کنفرانس زنان آسیا و آفریقا شرکت کرد و از آنجا به کشور چین رفت و در مراجعت با اولیای امور سنگاپور مذاکره نمود و اصل تساوی حقوق زن و مرد در اساسنامه قید شد و از تعدد زوجات جلوگیری بعمل آمد. در زندان برای زندانیان سخنرانی می نمود و آنان را برای بازسازی مهیا ساخت و چندی بنا به دعوت وزارت خارجه امریکا به ایراد سخنرانی های خود آرمانهای انسانی را تشریح نمود. وی در سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) مدت ده سال در تایلند اقامت نمود و در معرفی دیانت بهائی به اعلیحضرت پادشاه آن کشور موفق گردید.

سرانجام در سال ۱۹۹۲ میلادی (۱۳۷۱ شمسی) یکی از برجسته ترین مبارزان احقاق حقوق زن و یکی از مشوقان بزرگ جامعه بهائی، در سنگاپور، به ملکوت ابهی صعود کرد و بیت العدل اعظم در تلگراف مفصلی خدمات بی نظیر وی را تجلیل فرمودند.

۳۴۲_ فوزدار (دکتر)

جناب دکتر فوزدار یکی از پارسیان مقیم هند بود. وی در سال ۱۸۹۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی) تولد یافت و در سال ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۴ شمسی) با سرکار شیرین خانم فوزدار ازدواج نمود و بوسیله آن بانوی روحانی تصدیق امر مبارک نمود و پس از اتمام تحصیلات پزشکی و فوز به ایمان به مطالعه آیات و آثار امری پرداخت و حقانیت سایر مذاهب را از هندو و بودائی گرفته تا آئین مسیح و اسلام مطالعه نمود و برای تبلیغ امرالله آماده و مهیا گشت.

در سال ۱۹۳۲ میلادی (۱۳۱۱ شمسی) طیبب تشکیلات دولتی راهن شد و از آنجائی که مسافرت برای کارکنان راه آهن رایگان بود شیرین خانم از این راه می توانست به همه جا به آسانی سفر کند و ابلاغ امر نماید و دکتر فوزدار به وظایف خود در راه آهن می پرداخت و به تربیت فرزندان و تعلیم دروس ابتدائی و

معارف امری مشغول می شد.

ایشان پس از تصدیق امر مبارک مورد اعتراض مادر و بستگان قرار گرفت و وی را چند سال تحت فشار گذاردند. دکتر فوزدار به آرامی و مسالمت به هدایت دستوران پارسی همت می گماشت و به اعتراضات و ایراداتشان پاسخ می گفت و با دلایلی منطقی آنان را ساکت می نمود و سرانجام یکی از این دستوران که از دوستان قدیم و همکلاس او بود به فوز ایمان نایل گردید و همچنین موفق به تبلیغ مانی مهتای پارسی شد. مانی مهتا فرزند سر هومی مهتا ثروتمند مشهور هند بود که شریعت شهادت نوشید. دکتر در سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) که با کشتی عازم ارض اقدس بود با چند کلیمی آلمانی که عازم فلسطین بودند آشنا شد و به تبلیغ آنان پرداخت و با گفتار خود آنچنان آنان را تحت تأثیر قرار داد که مشتاق تشرف به حضور حضرت ولی امرالله شدند.

جناب دکتر فوزدار پس از تشرف به حضور مبارک به امر جمال اقدس ابهی راسخ تر شد و در مراجعت به دوستان خود توصیه نمود تا به حضور مبارک مشرف شوند و حیات تازه یابند. ایشان خود را برای اجرای نقشه هفت ساله هند آماده ساخت و در نواحی سرحدی اقامت گزید و ضمن انجام خدمات دولتی چند محفل روحانی و چند جمعیت بهائی بوجود آورد و در اجرای نقشه ده ساله جهاد کبیر اکبر با وجودی که چهار سال به پایان خدمت وی باقی مانده بود منتظر اختتام این مدت نشد. خود را بازنشسته کرد و از خدمت دولت کناره گرفت و به سنگاپور رفت و در آنجا به خدمات پزشکی پرداخت و با افراد سرشناس و بیماران خود و همچنین با اهالی بومی مذاکرات امری نمود و کلمات الهی را به آنان القا کرد. شبها نیز خانه اش برای گفت و شنود که تا نیمه های شب ادامه می یافت باز بود. مقاله ای که درباره امر مبارک در روزنامه نوشته بود به حضور مبارک فرستاد و مورد عنایت حضرتش قرار گرفت و آن حضرت از خدماتیکه آن خانواده مخلص در راه امر انجام داده و قیام عاشقانه به تبلیغ نموده بودند تمجید فرمودند.

ایشان فرزندان خود را به آداب بهائی تربیت نمود و معارف امری را به آنان آموخت و یکی از افتخارات خود و همسرش تأسیس مدرسه ای رایگان برای تحصیل ۳۰۰ نفر از کودکان بی بضاعت بود و که در آن نوشتن و خواندن به آنها یاد می داد و با این فداکاری اهالی تحت تأثیر قرار می گرفتند و ایشان را تمجید و تحسین می نمودند و مؤسساتی دیگر نیز با آنها تاسی نموده کلاسهای

مشابهی برای زنان بی بضاعت ترتیب دادند.

به هر حال ایشان در سنگاپور موفق به تشکیل محفل روحانی شده و در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) در کنفرانس بین القارات هند شرکت نمودند و پس از اعلام نقشه ده ساله جهاد کبیر اکبر برای افتتاح نقاط بکر به جزایر آندامان هجرت نمود و از طرف حضرت ولی امرالله مفتخر به عنوان فاتح روحانی شد و نامش در لوحه افتخار ثبت گردید. اقامت آقای دکتر فوزدار در جزیره مذکور فقط چهار ماه بود زیرا دولت اجازه اقامت نداد لذا به مالزی عزیمت نمودند. پیشرفت امر در مالزی سریع بود و در ظرف مدت یکسال سه نقطه بکر را فتح نمود و به تشکیل محفل روحانی آنها موفق گردید و نام فوزدار در سرتاسر مالزی و سنگاپور با عزت و احترام انتشار یافت. ایشان در سن ۶۰ سالگی در سال ۱۹۵۸ میلادی (۱۳۳۷ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود.

۳۴۳_ فیروزی (آقا سید محمود)

جناب آقا سید محمود فیروزی یکی از علمای مبرّز اراک بود. وی به قرآن و احادیث اسلامی احاطه کامل داشت و با جناب ابوالفضایل به مذاکرات علمی پرداخت. وی پیشنمازی قریه‌ای در حوزه اراک را عهده دار بود و اهالی را ضمن مواعظ خود ارشاد می نمود و مریدان به وی اقتدا می نمودند و آنقدر شیفته بیانات ایشان بودند که آب وضویش را متبرک می دانستند.

ایشان بر اثر انفاس طیّبه جناب ابوالفضایل به زیور ایمان آراسته شد و با شور و انجذابی زایدالوصف و اشتیاقی روز افزون به هدایت نفوس مشغول و به خدمات امری و تبلیغ امرالله و نشر تفحات می پرداخت. پس از ترک پیشنمازی ایمانش بر ملا شد علماء سوء بنای فساد گذاردند و عوام را به مخالفت با او تحریک نمودند و وی را از قریه خود بیرون کردند.

یکی از صبیای ایشان سرکار قدسیه خانم نام دارد که به عقد جناب احد مسروری درآمده است.

۳۴۴_ فیضی (ابوالقاسم)

جناب فیضی عاشقی دلباخته امر مبارک جمال اقدس ابهی، خاضع، منقطع و وارسته، مربی جوانان بی شمار، فاتح روحانی شبه جزیره عربستان و ایادی مکرم امرالله می باشد. خدمات بی نظیر و پرافتخارش در کلیه شئون امری زینت بخش

عهد اولیه تکوین است و نام شریفش ابوالقاسم می باشد.

ایشان در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) در قم بدتیا آمد و سالهای نخستین حیاتش در بین اهالی قشری و متعصب اندوهناک بود ولی پس از آنکه همراه پدر عازم طهران شد از آن تنگنا رهایی یافت و در فضایی آزاد حیات تازه یافت. پدرش سلیم النفس و خوش قلب بود و باطناً رفتاری بهائی داشت و با روی گشاده فرزندش ابوالقاسم را برای ادامه تحصیل به مدرسه تربیت برد. فیضی در فراگرفتن دروس ساعی بود و از استادان آن آموزشگاه، جنابان میرزا عزیزالله مصباح و فاضل شیرازی با صحبت و احترامی بی اندازه یاد می نمود. با همشاگردانش رفیق شد و به آنان علاقه مند بود و بعدها از خاطرات خوش آن زمان یاد می کرد.

روزی همکلاسیها وی را به کلاس درس اخلاق بردند معلم آن کلاس مردی نورانی و مهربان جناب نورالدین فتح اعظم بود و آن کلاس تأثیری عجیب در وی داشت. وی با علاقه کلاس درس اخلاق را دنبال می کرد و از این راه با امر مبارک آشنایی یافت و اقبال به امر برایش امری طبیعی بود، مادرش نیز بانویی فهمیده و مهربان بود و همانکه فهمید فرزندش بهائی شده است عکس العملی ظاهر نکرد و وی را به اجرای دستورات و احکام دیانت جدیدش تشویق کرد. حتی در ایام صیام پیش از آنکه فیضی برخیزد برایش سحری فراهم می کرد و مطمئن بود که او هم به موقع بیدار می شود و به دعا و مناجات می پردازد.

فیضی پس از اتمام تحصیلات متوسطه به کالج امریکایی رفت و در سال ۱۹۳۱ میلادی (۱۳۱۰ شمسی) برای فراگرفتن تحصیلات عالی به عازم بیروت شد و در تعطیلات کالج و تابستان به ارض اقدس می شتافت و به حضور حضرت ولی امرالله شرفیاب می شد و از اولین لحظه شرفیابی قلب خود را مادام العمر در طبق اخلاص می گذارد و تقدیم مبارک می نمود و از آن تاریخ در نهایت انقطاع و با عشقی سرشار بخدمت حضرت ولی محبوب امرالله و اجرای دستورات مبارکه اش قیام نمود. در سفرهای خود به حیف با جناب یالیوزی همراه بود و از زیارت اعتبار مقدسه به اهتزاز آمده از شور و اشتیاقی تازه بهره مند می شدند. این دو جوان با یکدیگر صمیمی شدند و روحی در دو کالبد بودند و چون کوکبی درخشان از سایر دانشجویان بهائی ممتاز بودند و با کمک همدیگر انجمن تزئید معلومات امری دانشجویان را تقویت می نمودند. ذوق ادبی هر دو مشابه بود و مشترکاً نمایشنامه ای طرح می کردند و اجرا می نمودند.

قصر مبارک بهجی در آن زمان در تصرف ناقضین امرالله بود و اجباء حق رفتن به آن نداشتند ولی حضرت ولی امرالله نظر به علاقه شدید که به این دو جوان روحانی داشتند ایشان را برای زیارت قصر مأمور فرمودند و قصری که محل سکونت محبوب عالمیان بود با وضع اسفناک خود ایشان را محزون کرد و چندی بعد که قصر از تصرف اعدای امرالله خارج شد هیکل مبارک با دقت و کوششی بی نظیر و بطوری شایسته به اصلاح و تزئین آن پرداختند و به ایشان افتخار دادند بار دیگر به زیارت قصر مبارک شرفیاب شوند و شبی را در آن استراحت کنند.

یکی دیگر از افتخارات این جوانان روحانی تشرف به آستان حضرت ورقه علیا بود و زیارت آن بزرگوار و یادگاری از محبوب عالمیان تأثیری شگرف در احساسات روحانی آنان داشت.

فیضی پس از اتمام تحصیلات خود به حضور مبارک مشرف شد. هیکل مبارک دریاچه کارهای آینده فیضی سئوالاتی فرموده و دستوراتی مفید برای خدمات امری ایشان دادند و با منتهای لطف و عنایت وی را امیدوار فرمودند و گلهایی با دست مبارک خود پییده به فیضی عنایت نمودند تا به نمایندگی ایشان گلها را بر روی مرقد میسس کهلر در اصفهان گذارد.

فیضی در سال ۱۹۳۳ میلادی (۱۳۱۳ شمسی) با یکدنیا ذوق و اشتیاقی سرشار و آماده برای خدمت به ایران بازگشت و همین که خدمت یکساله نظام وظیفه خود را پایان داد و آماده تدریس در مدرسه تربیت شد کلیه مدارس بهائی در سرتاسر کشور تعطیل شد و هدف او را نقش بر آب کرد و با کمال اکراه ولی برای اشتغال به کار در شرکت نفت استخدام شد. حقوقش کافی بود و چشم انداز ترقیات آینده اش بود ولی ثروت و مقام و یا اداره کلاس تزئید معلومات امری به جوانان وی را راضی نمی نمود و قصد خدمات امری بیشتر در سر داشت. تنها نقطه اتکاء و اعتمادش بیان مبارک بود و همواره در گوشش طنین انداز بود که نباید امور دنیوی وی را از خدمات امری باز دارد. از اینرو روزهایی با بیم و امید و توکل به عنایات الهی سپری می شدو ناگهان دریچه امیدوی باز شد. شاگردان مدرسه بهائی نجف آباد بر اثر تعطیل مدرسه بلاتکلیف شده بودند. والدین اطفال به تکاپو افتادند، بدنبال یافتن معلم افتادند. این خبر را فیضی شنید و با کمال مسرت و شادمانی این دعوت را پذیرفت. از شغل خود کناره گیری کرد و اطرافیانش را دچار حیرت نمود. مسیر زندگی وی تغییر کرد. به نجف آباد رفت و

به معلمی کودکان بهائی پرداخت و با اشتیاقی وصف ناپذیر از شغل روحانی خود لذت می برد. حضرت ولی محبوب امرالله با شنیدن این خبر فرمودند که این اقدام پر شور و عاشقانه جاذب تأییدات الهی و دلیل قاطع بر خلوص نیت و فداکاری آن خادم محبوب آستان الهی است، فوق العاده خرسند و سپاسگزار بوده و برای موفقیت آن جوان فعال نورانی از صمیم قلب دعا می کنم. (درجه)

تعداد شاگردان کودک و سالخورده فیضی از ۴۰۰ نفر بالغ می شد. وی از صبح تا غروب از خانه ای به خانه دیگر می رفت و در کلاسهایی که در منازل احباء تشکیل می شد تدریس می کرد. گاهی مجبور بود جوانانی را که در مزرعه کار می کردند در سپیده دم تدریس کند و زمانی هم از جوانان باسوادی که در مدرسه بهائی باسواد شده بودند کمک بگیرد و نیز علاوه بر تدریس علوم کلاسیک، تربیت روحانی و تزئید معارف امری آنان را نیز در مد نظر داشت و در ساعات مناسب انجام می داد. در سالهای اقامت در نجف آباد با سرکار گلوریا علیایی ازدواج نمود و عائله ای با وجود مادر، همسر، خدمتکار باوفای قدیمی طهران و دو کودک که سرپرستی می کرد تشکیل می داد.

فیضی از حمایت و پشتیبانی بی دریغ مادر ارجمند و مهربان خود برخوردار بود. این بانوی مکرم عاشق کودکان بود. وی ارثیه مختصری که از شوهر برایش مانده بود صرف نظافت کودکان و کمک به والدینشان می کرد. وی شبی در عالم رؤیا به زیارت حضرت نقطه اولی موفقی شد و پس از آن به زیور ایمان آراسته گردید.

شبهها احباء دور هم جمع می شدند و داستانهای شیرینی که فیضی و سایر دوستان می گفتند لذت می بردند. سالخوردگان نیز با تقاضای فیضی از سرگذشت خود و یا پدرانشان نقل می کردند. آنها را می نوشت و به احبای سایر نقاط می فرستاد و در دقایق فراغت با خط زیبای خود آثار مبارک می نگاشت و به بسیاری از احباء توزیع می کرد.

احبای نجف آباد که بر اثر محبت و خدمات خستگی ناپذیر فیضی به اهتزاز آمده بودند به تشکیل کتابخانه ای بنام کتابخانه زین المقریین پرداختند. ضمناً نیز بر اثر تشویق ایشان به ساختن حمام دوش پرداختند و به این ترتیب جامعه ای نیرومند بوجود آورد که سرمشقی برای جوامع امری در سایر نقاط کشور شد. توقف فیضی در نجف آباد پنج سال بطول انجامید. تعدادی زیادی آموزگار تربیت نمود که پس از وی به تدریس شاگردان پرداختند و نیز جوانانی تربیت نمود که

پس از پایان تحصیلات عالی به خدمات امری و اجتماعی پرداخته و موفقیت خود را مرهون فداکاری فیضی می‌دانستند.

از آن به بعد فیضی به نقاط دیگر سفر نمود و با جوامع مختلف در تماس بود و به تشویق جوانان می‌پرداخت و افرادی را که از امریکا وارد کشور می‌شدند راهنمایی می‌کرد و مترجم بیانات آنان بود و برای تدریس نظم‌اداری در کلاس تاپستانه خود را آماده می‌ساخت. آنگاه به دستور محفل ملی به قزوین که یکی از جوامع بزرگ امری بود هجرت کرد و در آنجا نیز خود را وقف خدمت به احباء کرد و آنان را به اتحاد و محبت تشویق نمود. کتابخانه‌ای بنام کتابخانه حکیم‌الهی دایر کرد و سی جوان تربیت نمود و آنچنان بیاناتش در آنها مؤثر افتاد که با اشتعال و انجذاب به خدمت امرالله قیام نمودند و مانند مشعلهای فروزان اظهار امر جمال اقدس ابهی را در قراء و قصابات اطراف به یار و اغیار ابلاغ می‌نمودند.

در سال ۱۹۴۱ میلادی (۱۳۲۰ شمسی) حضرت ولی‌محبوب امرالله احبای ایران را به مهاجرت خارج تشویق فرمودند. در این پیام فیضی پیشقدم شد و با همسرش به بغداد رفت و برای اخذ ویزا به شبه جزیره عربستان اقدام نمود. تشریفات اخذ ویزا بیش از یکسال بطول انجامید و در این مدت بیکار نشست. تشکیل کلاسهای منظم برای جوانان دایر کرد و به تشویق احباء خصوصاً افراد تازه تصدیق پرداخت. داستانهای جالبی از احبای سالخورده جمع‌آوری نمود و بطور خلاصه روح بدیعی در کالبد احبای بغداد تولید کرد. احبایی که برای گرفتن ویزا در بغداد سرگردان و بلاتکلیف بودند با خنده‌روئی و بذله‌گوئی آنها را به صبر و شکیبایی دلالت می‌کرد سپس به بحرین رفت و بفرموده مبارک فاتح شبه جزیره عربستان شد و نامش در لوحه افتخار ثبت شد. ابتدا قرار بود در دبیرستان بحرین تدریس کند و چون اطلاع از بهائی بودنش یافتند عذرش را خواستند ولی در بحرین باقی ماند. گرمای طاقت‌فرسا، نداشتن آب مشروب، کمبود مواد غذایی، عدم آسایش و از همه مهمتر خصومت متعصبین نتوانست فیضی را از عزم راسخش منصرف سازد. هفت سال طول کشید تا فقط یک نفر مصدق یافت. بلی فیضی با شیوه متین و دوست داشتنی و صفای قلب اهالی بحرین و بخصوص شاگردانی را که درس می‌داد بخود علاقه‌مند کرد. افرادی که وی را کافر می‌پنداشتند و در صدد اخراجش بودند دست دوستی بسویش دراز کردند. در بحرین نیز صاحب دو فرزند بنامهای می و نیسان شدند. رفته رفته مشکلات

تحصیل ویزا برای احبایی که در بغداد متحمل مشقت بودند رفع شد. وی در نقاط مختلف عربستان به آنها قوت قلب می‌داد و روح توکل و استقامت را در آنان تقویت می‌نمود و حتی الامکان هدایایی کوچک برایشان می‌فرستاد و همه آنان احساس امنیت می‌نمودند و وی را پدر روحانی خود محسوب می‌داشتند. پس از آنکه وضع مالی فیضی تا حدی بهبود یافت به جوانانی که در نقاط مختلف جهان تحصیلات عالی می‌نمودند کمکهای مالی می‌کرد.

بازی ایشان در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) در کنفرانس بین‌القارات هند شرکت جست. وی پیش از آنکه بحرین را ترک گوید موفق به تشکیل محفل روحانی ملی شد. در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) به مقام ایادی امرالله منصوب و مفتخر گردید و پس از صعود مولای محبوب خویش به عضویت هیئت ۹ نفری ایادی امرالله در ارض اقدس برگزیده شد و روابط مستمر با ایادی امر در شرق و غرب برقرار نمود و چون به دو زبان فارسی و انگلیسی مسلط بود با دانستن السنه عربی و فرانسه روابط مذکور پنحوی شایسته انجام می‌یافت.

فیضی علاوه بر وظایفی که به عهده داشت به ملاقات زائرین می‌شتافت و در زیارت اماکن متبرکه آنان را همراهی می‌نمود و به مسافرتها متعدد و تماس با محافل ملی در سرتاسر جهان می‌پرداخت و نیز به عنوان نماینده بیت‌العدل اعظم در انجمن‌های شور روحانی ملی شرکت می‌فرمود.

حفاظت مستمر امرالله از دسیسه ناقضین، مشورت با محافل ملی، ملاقات رهبران و شخصیت‌های برجسته، ایراد سخنرانی در محافل امری و جلسات غیرامری، اداره و سرکشی به کلاسهای بهائی، دیدار مهاجران در اقصی نقاط جهان، عیادت بیماران و مستمندان، تشویق جوانان، ترجمه آثار مبارک و تألیف کتب در طول حیات حتی در زمان بیماری وظایفی بود که با خلوص و عشق انجام می‌داد. حضرت ولی امرالله در سال ۱۹۴۲ میلادی (۱۳۲۱ شمسی) به این شخصیت بی‌نظیر چنین مرقوم داشته‌اند. (خوشا بحال نفسی که امر الهی را با گفتار و کردار خود نصرت کند. نیل به رضای حق موهبتی است عظیم که خداوند به چنین نفسی ارزانی می‌دارد). سرانجام این خادم برازنده امرالله در نوامبر سال ۱۹۹۰ میلادی با یکدنیا افتخار این جهان تنگ را ترک نموده و به گلشن ملکوت ابهی پرواز نمود.

ق

۳۴۵_ قابل (عباس)

جناب عباس قابل فرزند کریلانی غلامعلی، در سال ۱۸۶۳ میلادی (۱۲۴۲ شمسی) در ادریس آباد از توابع آباءه دنیا آمد و تا ده سالگی زبان فارسی آموخت و صاحب ذوق و استعداد نویسندگی و قریحه شعر بود. در ۱۹ سالگی با یکی از احبای مخلص جناب علی اویسی آشنا شد و از بیانات شیرین و روحانیتش لذت می برد ولی یکی از علما وی را بر خذر داشت که وی بایی است و مردم را می فریبد. قابل چندی در اندیشه بود و بالاخره مصمم شده با علی بطور صریح و بی پرده گفتگو نماید و از عقایدش مطلع گردد. بنابراین شبی به منزلش رفت و با علی در تهاتر خصوع به صحبت پرداخت و علی با محبت گفت تحقیق درباره دین را نباید سرسری انگاشت، بلکه باید قلب و وجدان را پاک کرد. علی با تلاوت آیات و پاسخ به سئوالات قابل وی را به فوز ایمان نایل ساخت، قابل پس از ایمان با اشتیاق تمام به سرودن اشعار و تبلیغ امرالله پرداخت. و در میدان تبلیغ پهلوانی صف شکن و مبارزی مردافکن شد و در اندک زمانی ایمانش بر ملا گشت. آخوند ملاعبدالحسین یزدی پیشوای ادریس آباد، مدت سه ماه با وی بحث نمود و از وی شکست خورد و در نتیجه این مباحثات صادق برادر بزرگ قابل و همشیره زاده او و شخصی دیگر به فوز ایمان نایل آمدند و با کسب این موفقیت قابل برای آخوند ملاعبدالحسین قصیده ای موهن سرود و او با همدستی کلانتر و دو نفر از اشرار قابل را با چوب و زنجیر بسختی مجروح نموده در حوض آب انداختند و به آزار او ادامه دادند. در جواب اعتراضات این اشرار قابل با آیاتی از قرآن که تلاوت می کرد، در زیر چوب و زنجیر به آنان پاسخ می داد مثلاً می گفت تکلیف مؤمنین احیای اموات است و آنان را بیشتر خشناک می نمود. برادران قابل که از دستگیری او اطلاع یافتند با همراهی جمعی با چوب و چماق به اشرار حمله نموده و قابل را از مهلکه نجات دادند و وی پس از مداوا به آباءه رفت و از آنجا برای نشر نفعات به یزد عزیمت نمود.

در سال ۱۸۹۵ میلادی (۱۲۷۴ شمسی) جناب میرزا محمود فروغی و همچنین قابل به اتفاق جناب نورالدین افغان به آباءه وارد شدند و هر شب مجالس و احتفالات با تلاوت آیات مبارک تشکیل می شد که بغض و کینه اغیار

را برانگیخت. قتل ناصرالدین شاه نیز بهانه خوبی بدست مفسدین داد. ملا محمد حسن امام جمعه و زالیخان تلگرافچی و جمع دیگری از علماء سوء عریضه‌ای با آب و تاب و اتهامات نادرست، ۴ نفر از احباء یعنی میرزا حسینخان، دائی حسین، حاجی علیجان و عباس‌خان را منشاء این فساد معرفی نمودند و تلگرافچی هم اکاذیبی جعل و مخابره نمود و رکن الدوله به حشمت نظام میرپنج که تازه وارد شده بود دستور داد تا چهار نفر را دستگیر نمایند. دو نفر از این ۴ نفر، دائی حسین و ملاعلیجان را گرفته در زندان زیر کند و زنجیر گذاردند و جمعی دیگر از احباء را نیز دستگیر نمودند. به دستور حاجی خان واحدالعین امام جمعه به منزل قابل رفتند و او را نیافتند خانه‌اش تاراج نمودند و در و پنجره‌ها را شکستند، درختان را ریشه کن کردند. در این اثنا سربازی به نام احمدعلی همدانی بعضی از اثاثیه قابل را بنام اینکه حق سربازان است از غارتگران گرفت و به وسیله حاجی کریم مادرزن قابل به وی رسانید. اشرار برای دستگیری قابل به منزل پدرزنش رفتند قابل را در بالاخانه یافتند و با ضرب قمه فرقه‌ش را شکافتند و بپایین انداختند و با چوب و چماق و زنجیر و سنگ و قنடை تفنگ به وی حمله نمودند.

مادرزن قابل که دامادش را غرقه بخون دید گفت ای مردم بیرحم شما همان کاری کرده‌اید که دشمنان سیدالشهدا در کربلا کردند. با این احوال قابل را به دیوان خانه نزد حشمت‌نظام و امام جمعه بردند و بنای سب و لعن گذاردند. قابل گفت ناصح امینی فرموده، لسان مخصوص ذکر خیر است او را به گفتار زشت نیالانید ...، و آنان بیشتر آشفتنند و با فلک چوبکاریش نمودند. برادرزن امام جمعه ضربه‌ای چوب به وی زد و آب دهان برویش انداخت و آن را قریة‌الی‌الله اعلام کرد و سایر اوپاش به وی اقتدا نمودند سپس جسد قابل را روی زمین انداخته رفتند. هنگامی که به هوش آمد چشمش را باز کرد و دید پایش در کند و سرش بر روی دامن دائی حسین است. وی در حال گریه چهره خون آلود قابل را پاک می نمود.

روز بعد شاهزاده حسام‌السلطنه که مأمور بوشهر بود وارد آباده شد و در باغ کلاه فرنگی میرزا حسینخان فرود آمد. میرزا حسینخان که از دست اشرار به کوه رفته بود بلافاصله خود را به شاهزاده رسانید و جریان ضوضا را برایش نقل کرد و ایشان برخلاف تصور رجاله‌ها که منتظر قتل قابل بودند وی را آزاد کرد و چون بیم آن می رفت که مجدداً بدست اشرار دستگیر شود شبانه با پای پیاده

خود را به یزد رسانید و به منزل جناب افنان حاجی وکیل الدوله وارد شد. معظم له مافع را به اطلاع صدراعظم رسانیده و ایشان مسببین و خصوصاً امام جمعه و حشمت نظام و تلگرافچی را به شدت توبیخ نمود و حشمت نظام را از آباده به شیراز منتقل کرد. دو سه هفته بعد قابل با فراغت بال به آباده برگشت و به نشر نفحات پرداخت. در ماه رمضان باز اشارات ایشان را با دو نفر دیگر بچرم روزه خواری به زندان انداختند. جناب دانی حسین برای استخلاص ایشان به حاکم شکایت نمود و قابل دوباره آزاد شد.

پس از این جریان جناب قابل مذاکرات خود را با میرینج به حضور مبارک معروض داشت و لوحی به افتخارش عزّ نزول یافت در سال ۱۸۹۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی) اذن تشرف به ساحت اقدس گرفت ولی در اثر فتنه ناقضین ناچار در شهرهای ایران به نشر نفحات پرداخت و به همین مناسبت نیز لوح مبارک دیگری به افتخارش نازل شد.

در ضوضای یزد در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) فراشان وی را به دارالحکومه بردند جلال الدوله بوسیله یکی از نوکرهای محرم خود قابل را آزاد کرد و دستور داد از یزد خارج شود. در بین راه به دستور برادرزاده کلانتر، شبانان وی را به سختی مجروح و مضروب نموده، هر چه داشت ربودند. پس از آنکه بهوش آمد با اندامی لخت و پای برهنه پیاده به منزل خود برگشت.

در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) به معیت ۱۸ نفر از اماء الرحمن به ارض اقدس وارد و به شرف لقا فائز شد و مورد عنایات لانهای گردید و اشعاری که سروده و قصیده بلندبالا که در آن حضرت عبدالبهاء را قافله سالار بندگی نامیده بود خواند و بقدری این اشعار و این عنوان به سمع محبوب عالمیان پر حلاوت و هیجان آمد، که دفتر شعر را از جناب قابل گرفتند آن سطور را بوسیده و دفتر را بر پیشانی مبارک سائیدند.

حضرت عبدالبهاء در لوح مبارکی به قابل می فرماید: "ای جناب قابل باید کلمات مکنونه فارسی و عربی را لیلاً و نهاراً قرائت نمائیم و تضرع و زاری کنیم تا بموجب این نصایح الهی عمل نمائیم. این کلمات مکنونه مقدسه به جهت عمل نازل شده نه به جهت استماع. باری عبدالبهاء چون نظر به اعمال خویش نماید خجل و شرمسار گردد بلکه از خود بیزار شود. لهذا باید کل در حق یکدیگر دعا نمائیم و عون و عنایت طلبیم بلکه موفق بر عمل بموجب نصایح وصایای جمال مبارک گردیم ... و علیک البهء الابهی. ع ع" (مانده آسانی جلد پنجم صفحه ۱۹۹)

قابل پس از مرخصی با کمال اشتیاق بخدمات امری و نشر نفحات مشغول گردید و در سال ۱۹۳۶ میلادی (۱۳۱۵ شمسی) به ملکوت ابدی صعود نمود. وی از خود رساله‌های متعددی نوشته و باقی‌گذارده است. این دو بیت مطلع یکی از غزل‌های اوست.

طلعت ابهی چو زد اندر جهان خرگاه را
طائف خرگاه کرد، او هزاران شاه را
صد هزاران دل بیک ایما ربود آن دل‌ریا
فی‌المثل چون کهریائی کو ریاید گاه را
سدره طور عطایش می‌زند از مرحمت
هر زمان انظر ترانی صد کلیم‌الله را

۳۴۶_ قاضی (شیخ ابوالقاسم)

جناب شیخ ابوالقاسم پدر جناب آقا میرزا عبدالکریم اشراق می‌باشد. وی ارادت خاصی به حاجی ملامحمود واعظ قم داشت ولی فرزندش به وی مدلل کرد که واعظ مریدانش را گمراه می‌سازد. پدر خود را تبلیغ کرد و وی پسر خود را پدر روحانی خطاب نمود.

۳۴۷_ قدوسی (ملا محمدعلی بارفروش)

جناب ملا محمدعلی قدوسی در حدود سال ۱۸۲۲ میلادی (۱۲۰۱ شمسی) در بارفروش (بابل) تولد یافت. از طرف مادر نسبت او به حضرت امام حسن مجتبی می‌رسد. ایشان در اواخر حیات جناب سیدکاظم رشتی، در مجالس درس وی تلمذ می‌نموده حضور می‌یافته ولی زود آن جلسه را ترک می‌گفته. معهذا مورد تکریم سید اجل بوده.

قدوسی دارای طلعتی جمیل و اندامی رشید و محبتی سرشار داشت و مظهر پاکیزگی و فروتنی بود.

پس از آن ساعات فرخ و میمون که جناب ملاحسین به حضرت باب مؤمن گشت و صحابه حضرتش به ۱۷ نفر بالغ شد جناب قدوسی وارد شیراز شد. ملاحسین را در آغوش کشید و سؤال از محبوب عالمیان نمود و چون پاسخ صریحی از ایشان نشنید اشاره به آن حضرت نمود و گفت کسی جز این بزرگوار مظهر امر الهی نیست و در اعداد حروف حی منسلک شد و حضرت رب‌اعلی به ملاحسین فرمودند، تعجب مکن در عالم روح با او مکالمه کردیم.

باری ایشان پس از ایمان به اسم الله الاخری و نقطه اخری ملقب شد و افتخار آن یافت که در رکاب مبارک سفر حج کند و تمام طول راه را از جده تا مکه پیاده روی نمود و مهار شتری را که حضرت نقطه اولی بر آن سوار بودند در نهایت عبودیت و خضوع در دست داشت. پس از مراجعت به شیراز، دچار ظلم و آزار میرزا حسینخان حاکم فارس شد. ایشان را با جناب ملاصادق مقدس پس از زجر و مهار از شیراز اخراج کردند. جناب قدوس روانه کرمان شد و در منزل جناب حاجی سیدجواد کرمانی وارد شد و ایشان را به زیور ایمان بیاراست. از کرمان خارج و در کلیه شهرهای بین راه توقف می کرد و هر جا که گوشی شنوا می یافت، با کمال شجاعت بشارت امر جدید را ابلاغ می نمود و جمعی را در سلک پیروان حضرت اعلی درآورد، در طهران به حضور حضرت بهاء الله تشریف یافت و سپس در بابل اقامت گزید.

مادر جناب قدوس در غیاب او فوت نموده و پدرش قرینی دیگر اختیار کرده بود. وی بجای مادر نسبت به قدوس محبت و مهربانی می نمود و به پرستاری او می پرداخت. وی آرزوی دیدن جشن عروسی وی را داشت و در جواب می گفت که جشن عروسی من در سبزه میدان برگزار خواهد شد.

جناب باب الباب در آخرین بار تشریف خود از ماکو به مازندران توجه نمود و به دنبال یافتن گنجی پنهان بود. در بارفروش به منزل قدوس وارد شد میزبان به وی خوش آمد گفت، پایش بشست و گرد و خاک راه را از لباسش گرفت و منتهای احترام و خضوع نسبت به مهمان عزیز خود مجرا داشت و به افتخارش ضیافت شایسته ای با حضور بعضی از احباء ترتیب داد و کتابی برای مطالعه در اختیارش گذارد، ملاحظه پس از قرائت صفحه ای دچار حیرت شد به تمجید نویسنده آن پرداخت و ناگهان به گنج پنهانی در مازندران که حضرت اعلی به وی اشاره فرموده بودند راه یافت. قدوس به منزله آئینه صافی اشعه پر تلاکو ظهور مولای محبوب را در برابر وی منعکس نموده چشمانش را لحظه ای خیره ساخت سپس به مقام عظمت وی پی برد و از آن به بعد بر اثر اقدام قدوس مشی می نمود و این رفتار متباین قبل از ضیافت و بعد از آن احباء را دچار شگفتی نمود.

باری وی به دستور قدوس مأمور ابلاغ امر و امتیاز اعظم آن به سعیدالعلما و پیروانش گشت سپس وی را نیز به خراسان فرستاد تا در مشهد منزلی با تمام وسایل و لوازم پذیرایی برای احباء فراهم سازد. خود نیز به مشهد رهسپار شد تا

طالبین هدایت و گمگشتگان بادیه ضلالت را به سرچشمه حیات راهنمایی نماید و سبب انتشار و اشتها امر مبارک در خراسان شد. ایشان نیز در اجتماع بدست شرکت فرمود. در آنجا هر روز یکی از تقالید و سنتهای قدیمه الفا می شد و نهضت آزادی زنان را جناب طاهره اعلام کرد.

باری جناب قدوس پس از اجتماع بدست به مازندران رفت و میرزا تقی مجتهد ساری را به حقیقت امر مبارک حضرت اعلی آگاه ساخت. وی هر چند ظاهراً با نظر احترام به معظم له می نگریست، معیناً اصحاب قلعه شیخ طبرسی را به کشتن داد. در حادثه قلعه، قدوس به راهنمایی اصحاب پرداخت و آنان را به پایداری و استقامت دلداری می داد.

ملا حسین در ژوئیه ۱۸۴۸ میلادی (۱۲۳۷ شمسی) به نام سیدعلی علم سبیه را برافراشت و به سرکردگی ۲۰۰ نفر از اصحاب عازم مازندران شدند و شجاعت خود را در اولین دفاع ظاهر ساخت و قدوس لب به ثنای وی گشود. ایشان مدت ۹۵ روز در منزل میرزا محمدتقی یکی از علمای مشهور ساری و از اقربای ایشان تحت نظر بود و در این مدت تفسیری بر سوره توحید نگاشت و در تفسیر حرف صاد کلمه الصمد کتابی سه برابر قرآن تصنیف کرد و میرزا محمدتقی به بلندی مقام ایشان اقرار نمود.

اصحاب برای آنکه مورد حمله اشرار و دشمنان قرار نگیرند به قلعه شیخ طبرسی پناه بردند و سیدعلی ورود قدوس را به اطلاع اصحاب رساند و سفارش نمود همان احترامی که نسبت به حضرت باب دارند نسبت به ایشان مرعی دارند. خود را کوچکترین بنده ایشان معرفی نمود و همه را به اطاعت و اجرای دستوراتش توصیه نمود.

جناب قدوس پس از آزادی از ساری رهسپار قلعه شد. هر بامداد و شامگاه اصحاب را مجتمع می کرد تا به تلاوت توقیعات مبارکه پردازند و خود نیز به تفسیر بعضی از آن بیانات می پرداخت و نیز در مقام دعا و مناجات می گفت، من اولین کسی بودم که در شیراز گرفتار رنج و بلا شدم، و امیدوارم اولین نفری باشم که جان فدایش کنم. بارها حملات دشمنان و قوای دولت بر اثر دفاع اصحاب به شکست انجامید ولی روزی از هزاران گلوله یکی دندان قدوس را شکست و گلویش را مجروح ساخت. خیانت یکی از اصحاب سست عنصر، میرزا حسین مستولی، و نیز خدعه دشمنان و مهر کردن قرآن، اصحاب را فریفت. مهدیقلی واقعی و اعتنایی به مهر قرآن ننمود و سوگندی که خورده بود فراموش کرد و

قدوس را در چنگال دشمنان خون آشام و سعیدالعلماء که در آتش خشم و غضب می سوخت گذارد و آن نخبه ایرار را در سبزه میدان یا منتهای شقاوت به شهادت رسانیدند و جمال مبارک فرموده اند که هیچکس در حین جان دادن به مثل او رنج و عذاب ندیده، مادرخوانده اش بیادش افتاد که گفته بود، جشن عروسی من در وسط سبزه میدان برگزار خواهد شد.

۳۴۸- قربانعلی (حاجی)

این جوان غیور از اهل امزاجرد از توابع همدان می باشد و نوه یکی از سربازان سام خان ارمنی است. وی به خدمت جناب حافظ الصحه می پرداخته و افتخار تشرف به حضور مبارک حضرت عبدالیهاء را داشته است. صبح روز خداحافظی خود را به قدوم مبارک انداخته و آن حضرت با منتهای عطوفت وی را بلند کرده فرمودند برو دیگر آدم نکش. وی از گناهی که مرتکب شده بود با شرمندگی به صورت خود سیلی می زند و به صبایای حافظ الصحه می گفت چندی قبل مرد شیرینی را که در امزاجرد به احباء ناسزا می گفت در طویله منزلم کشتم و همانجا دفن کردم و احباء را از شرش خلاص نمودم کسی هم از این ماجرا اطلاعی ندارد، حال حضرت مولی الوری رازم را فاش نموده فرمودند برو دیگر آدم نکش.

۳۴۹- قصابچی (حاج محمود)

جناب حاج محمود قصابچی یکی از دلاوران رشید بغدادی در عصر رسولی دو عهد ابهی و میثاق می باشد.

وی مردی بلند قامت، خوش اندام، تنومند و زیبا بود. در جوانی با قلبی پاک و روحی سرشار از عشق و محبت برای وصول به مقصود در جستجو بود و وادی سیر و سلوک را طی نمود.

برادر ایشان جناب عبدالمجید عالمی دیگر داشت. وی به جوانی تاجر از ابناء خلیل وجهی به امانت سپرد تا با آن به داد و ستد پردازد. وی با این وجه چای خرید و پس از چندی ترقی کرد. قیمتش بالا رفت و مبلغی گزاف عایدش شد و تصمیم داشت دین خود را به جناب عبدالمجید ادا نماید و از اینکه مشارالیه به درود حیات گفته بود نامه ای به جناب حاج محمود قصابچی فرستاد. وی چون از جریان داد و ستد برادرش با این جوان اطلاعی نداشت تحت تأثیر شدید قرار

گرفته با خود می گفت این جوان کیست؟ آیا در این زمانه کسی صدیق و امین یافت می شود که از هزار لیبره انگلیسی بگذرد و آن را نبیعد و به حکم امانت سعی کند دین خود را ادا نماید و به صاحبش برساند؟ من که از این وجه خبری نداشتم و اگر این مرد پول را می خورد چه می شد؟ کی می دانست و کی از او بازخواست می کرد؟ سرانجام در صدد تحقیق از حال کاتب برآمد. یکی از ابناء خلیل صاحب امضاء موسی بنانی را به وی معرفی کرد و گفتند مگو می پرس چونکه این جوان بهائی شده است. این کلام قوه دافعه ای گردید و جناب قصابچی را به سر منزل ایمان کشاند و بخود گفت شریعتی که چنین خوف و خشیت در دل بوجود آورد قطعاً از جانب خداوند است. تصدیق امر مبارک نمود و به زیور ایمان و ایقان آراسته شد. برق ایمان و سرور در دوران حیات از چشمانش می تابید و از جبینش داستان مهر و وفا هویدا بود. اگر چه اندام تنومندش وی را جوان می نمود ولی محاسن سفیدش از عمری مملو از رنج و تعب حکایت می کرد.

پس از صعود نیر آفاق و ایامی که مرکز میثاق دچار هم و غم بودند وی اقدامی مردانه و قیامی عاشقانه نمود و آن حضرت را شاد و مستبشر ساخت و با کسب اجازه از حضور آن حضرت به زیارت ایران و احبای عزیز آن سامان رفت و در خرید مشرق الاذکار (حدیقه) شرکت نمود. بار دیگر از حضرت مولی الوری اجازه تعمیر بیت اعظم را تقاضا نمود و آن حضرت این خدمت عظیم را به دیده لطف و مکرمت قبول فرمودند و جناب قصابچی از کیسه فتوت و مردانگی خود بیت مبارک را از نو بنیاد و تعمیر کامل نمود و هر روز با کمال بهجت و سرور به سرکار می آمد و به کارگران آن بیت بخشش فراوان و اکرام متناوب می نمود و گوسفندها قربانی کرد تا کارکنان آن بنیان با نشاطی بی پایان این عمل و خدمت عظیم را به پایان رسانند.

پس از صعود حضرت عبدالبهاء این مرد بزرگوار عاشقانه به تسلای قلب مولای حنون و حبیب خود حضرت ولی امرالله که غرق در احزان بودند شتافت و سه حجره باقیمانده از نه حجره مقام اعلی را داوطلب گردید و آن مولای باوفا به الهامات مأخوذه از تراب آستان مقدس حجره هشتم را بنام ایشان نام گذاری فرمود و نام این مرد بزرگوار را الی الابد جاودان فرمود.

(بیاه دست، صفحه ۶۴)

۳۵۰_ کاظم پور (میرزا محمد)

جناب میرزا محمد کاظم پور، فرزند حاجی محمدکاظم شیرازی بود. وی با اهل بیت در سال ۱۸۵۷ به یزد کوچ نمود. میرزا محمد و سه برادرش عبدالله، احمد و علی اکبر در ظل امرالله درآمدند و در حوضای سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) عوانان به خانه عبدالله حمله ور شده اموالش را تاراج نمودند و خودش را شهید کردند. محمد و علی اکبر به شاهرود رفتند و به کسب مشغول شدند و پس از چندی به عشق آباد رفتند.

میرزا محمد در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) عازم ارض اقدس شد و به حضور حضرت عبدالبهاء مشرف گشت و به شاهرود برگشت و با سکینه بانو ازدواج کرد و به خدمت امرالله پرداخت. آتش غیظ و غضب عوانان شعله ور شد و با پشت گرمی ملا شیخ احمد مجتهد بر تضيیقات و فشار افزودند. ولی میرزا محمد و خانواده مدت چهار سال تحمل نمودند. در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) به فتوای همان مجتهد خود و پسرش را هزاران رجاله مسلح با چوب و سنگ و کارد بشدت مضروب و مجروح نمودند و شکنجه سخت نمودند و جسد نیم جان میرزا محمد و فرزند ارشدش عبدالحسین را در کوچه رها نمودند. ایشان پس از دو ماه بستری شفا یافتند و به طهران رفتند. میرزا محمد به اتفاق همسر خود در سال ۱۹۳۰ میلادی (۱۳۰۹ شمسی) به حضور حضرت ولی امرالله شرف یافتند و سرانجام در سال ۱۹۳۷ میلادی (۱۳۱۶ شمسی) پس از تحمل مشقات بسیار عالم فانی را ترک کرد و به ملکوت باقی شتافت.

۳۵۱_ کاظم زاده (کاظم)

جناب کاظم کاظم زاده، فرزند جناب آقامحمدرضا ارباب و لقائیه خانم می باشد. وی در عشق آباد بدنیا آمد. پدربزرگ ایشان حاجی محمد کاظم از احبای اصفهان بود که در اثر فشار و تضيیقات اعدا به کشور روسیه پناه برد و در عشق آباد سکنی گزید. لقائیه خانم نوه دختری ام اشرف زنجانی بود که در حوادث هولناک زنجان به اتفاق برادر خود آقا حسن به عشق آباد کوچ نمودند و با آقامحمدرضا وصلت نمود. جناب کاظم کاظم زاده در صباوت از حضرت مولی الوری به افتخار لوح مبارکی متباهی و سرافراز گشت:

به واسطه شماع‌الله جناب کاظم بن اریاب. ای کاظم چون رفیقت به آن صفحات عازم شد نامه‌ای بهر تو از من خواهش نمود که آقا کاظم مهربان و غمخوار من است و محرم راز و اسرار من از برای او ارمغانی طلبم و چه کنم و چه نمایم و بهتر اینست که به مثل مشهور از کیسه خلیفه بخشم لهذا نامه نامی خواهم و تحریری سامی. من نیز بیاد تو مأنوس شدم و بنگارش این مکتوب پرداختم و از خدا خواهم که چراغ آن فراغ شوی و ضیاء آن فضا. روز بروز به محبت جمال ابهی روحی لاجبانه الفدا پرورده گردی و ترقی نمائی و از فیض ابدی بهره و نصیب یابی و علیک التحیه‌والثناء. ع ع

جناب کاظم زاده به برکت این لوح مبارک در تحصیلات عالیہ خود توفیق یافت.

ایشان تحصیلات ابتدائی و متوسطه خویش را در مدارس بهائیان عشق آباد و مدارس دولتی روسی در همان شهر بیابان رسانیده است. در محضر جنابان شیخ محمدعلی نبیل‌اکبر و شیخ حیدر معلم، کسب معارف امری نموده و نیز در مدرسه بهائیان عشق آباد به تدریس علوم حساب و هندسه پرداخته است.

چندی بعد به شهرهای تاشکند و مسکو رفته و به تحصیلات عالیہ میبادرت نموده و رشته حقوق را بیابان رسانده و به اخذ گواهینامه موفق شده است. ایشان در شهر مسکو ضمن تحصیل مدتی در سفارت افغانستان بکار مشغول گشت و مترجم آن سفارتخانه بود. پس از اتمام تحصیلات خود در سفارت ایران به سمت مترجم و مدیر دفتر استخدام شد و انجام وظیفه نمود. علاوه براین به خدمات امری می پرداخته و در طول اقامت خود در مسکو افتخار عضویت محفل روحانی را داشته و به تبلیغ و نشر نفعات و تزئید معلومات امری یاران کوشا بود و افتخار تشرف به آستان اقدس و زیارت عتبات مقدسه یافت و سعادت دیدار از تنها یادگار حضرت بهاء‌الله حضرت ورقه علیا را نیز داشته است.

هنگامی که دولت روسیه چند نفر از احبای عشق آباد را زندانی و به سیبری تبعید نمود. ایشان منتهای کوشش را دربارہ رفاه آنان بعمل آورد و در حدود امکان به آنان کمک نمود.

جناب کاظم زاده در مسکو با خانمی روسی ازدواج نمود که طلیعه خانم نام داشت. از نتیجه این اقتران دو پسر بنام فیروز (دکتر فیروز کاظم زاده)، فرهاد و دختری بنام مارینا بوجود آمد که هر سه در آمریکا در خدمت امر جمال اقدس ابهی موفقند.

جناب کاظم زاده در سال ۱۹۴۰ میلادی (۱۳۱۹ شمسی) از ادامه خدمت در سفارت استعفاء داد و با عائله خود به ایران رفت و در طهران سکونت یافت و به عضویت محفل روحانی طهران و چندی بعد به عضویت محفل روحانی ملی انتخاب شد و زمانی چند منشی محفل روحانی بود.

در تاریخی که دشمنان امرالله در یزد به احبای ابرقوی یزد افترا زده و بجرم قتل نفس آنان را متهم نموده بودند جناب کاظم زاده یا همکاری جناب دکتر عزیز نویدی در محاکمه آنان در دادگاه حضور یافتند. از آنان دفاع نمودند. بی گناهی آنان را مدلل ساختند تا حکم آزادی آنان از زندان صادر گشت.

جزوه "هدف نظم بدیع جهانی" به قلم حضرت ولی امرالله را جناب کاظم زاده با همکاری جناب دکتر امین الله احمدزاده به روسی ترجمه نمودند و سپس رساله ای تحت عنوان "تاریخ مختصر و تعالیم اساسی بهائیت" تألیف نمود که هر دو در آلمان بیچاپ رسید.

ایشان برای بار دوم به اتفاق مادر و خواهر خود لقاخانم و روحا خانم، افتخار تشریف به ارض اقدس را داشت. وی ضمن بوسیدن اعتاب مقدسه به زیارت حضرت ولی محبوب امرالله نایل شدند.

جناب کاظم زاده هدفی جز خدمت امرالله نداشتند ایشان نمونه ای از اصالت و نجابت و مناعت طبع بودند و در سن قریب ۹۲ سالگی در کالیفرنیا آمریکا دارفانی را ترک گفته و به ملکوت ابهی شتافتند.

۲۵۲_ کلیم (آقا میرزا موسی)

جناب کلیم برادر حقیقی جمال مبارک بود و از کودکی درآغوش تربیت اسم اعظم نشو و نما نمود تا بدرجه بلوغ رسید. روز به روز بر عبودیت افزود و امثال اوامر می نمود و نهایت آمال و آرزویش خدمت جمال مبارک بود. ایشان هنگام حرکت جمال اقدس ابهی به بغداد در رکاب مبارک حرکت کردند و از راحت و آسایش خویش چشم پوشیده در ایام غیبت جمال مبارک جانش در خطر بود، صبر و تحمل نمود و ترس و هراس نداشت.

در وقت حرکت جمال اقدس ابهی به اسلامبول در معیت مبارک حرکت نمود. در زمان اقامت در ادرته رائجه خلاف از میرزا یحیی استشمام کرد وی را نصیحت نمود ولی تأثیری نداشت. به وی می گفت ای برادر الطاف جمال مبارک را فراموش نمودی؟ تاآنکه ازل ضمیر خویش را آشکار نمود و جدائی حاصل گشت.

باری ایشان در معیت جمال مبارک به عکا نفی بلد شد و به خدمات جمال اقدس ابهی پرداخت و از این جهان به عالم بالا شتافت.

۲۵۳. کمال الدین نراقی (حاجی میرزا)

جناب حاجی میرزا کمال الدین یکی از مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی می باشد که در سنه تسع و چند ماه بعد از ورود جمال اقدس ابهی به بغداد به حضور آن حضرت مشرف شده است، حاجی میرزا کمال الدین نواده ملامهدی نراقی است. وی از علمای دوره فتحعلیشاه می باشد و صاحب کتاب محرق القلوب است. در روز خروج جمال قدم از بیت مبارک و عزیمت به باغ رضوان که همه اصحاب گریان بودند جناب حاجی میرزا کمال الدین طفل خردسال خود را جلو درب بیت به اقدام مبارک انداخت و طفل با دست کوچک خود دامان مبارک را گرفت به این امید که از عزیمت صرف نظر فرمایند، نام این طفل علی بود و لسان رحمن در الواح مبارکه رضوان به نام وی اشاره فرموده اند. حضرت ولی امرالله در کتاب قرن بدیع (گاد پاسزیای) بیانی به این مضمون می فرمایند، که لوح کل الطعام به درخواست حاجی میرزا کمال الدین نراقی که از بابیان شریف و اصیل و از خانواده ای نجیب بود در آن اوقات از قلم مبارک نازل شد. مشارالیه اول از میرزا یحیی ازل معنی آیه کل الطعام را سنوال کرد یحیی تفسیری به آن آیه نوشت و مطالبی بهم بافت و برای حاجی میرزا کمال الدین فرستاد و چون حاجی کمال نوشته های ازل را مطالعه کرد آن را بی اندازه سست و بی معنی مشاهده نمود، بطوری که اعتقاد و توجهش بکلی از ازل سلب شد، آنگاه به حضور حضرت بهاءالله شتافت و تقاضای خود را از آن بزرگوار تجدید کرد و لوح کل الطعام در جواب او نازل شد. وی سپس به وسیله جناب ملا محمدجعفر در نراق به شرف ایمان فائز شد.

همه بستگان حاجی اعم از همشیره ها، دانی ها و دانی زاده ها غالباً در بغداد بحضور مبارک مشرف شده و در ظل امرالله داخل شده و خانواده های چندی تشکیل داده و هنوز در ظل امرالله اند.

همسر حاجی امّ نور می باشد و فرزند میرزای قمی است. وی زنی فاضله می باشد. وی نیز در سنه تسع به حضور جمال قدم مشرف شده و ایمان خود را اعلام داشته، و فرزند ایشان نورالدین ملقب به نور در جوانی در معیت والدین افتخار تشرف داشته است و جمال اقدس ابهی الواح بسیار به اعزاز حاجی نازل

فرموده اند.

سرانجام جناب حاجی میرزا کمال‌الدین در سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) در عراق از جهان فانی بجهان باقی صعود نمود. یکی از فرزندان ایشان که به معاون‌التجار شهرت داشته در سال ۱۹۱۸ میلادی (۱۲۸۷ شمسی) در کاشان به شهادت رسیده است.

۲۵۴. کیوان (غلامحسین)

جناب کیوان در طهران بدنیا آمده و تحصیلات ابتدائی خود را با آموختن عربی و فارسی بپایان رسانیده و به زبان فرانسه نیز تبحر یافته. پدرش سرتیپ اسمعیل‌خان در وزارت پست و تلگراف و تلفن اشتغال داشته، و پس از فوت وی فرزندش جانشین او بوده و در اثر استعداد و ذکاوت ترقیات عالییه نموده است. وی در جوانی به امور سیاسی علاقمند بود و در تشکیلات جدید حکومت مشروطه فعالیت داشت و با اولیای امور همکاری می‌نمود، ولی متدرجاً به این نکته پی برد که هر قدر در امور سیاسی غوطه‌ور شود به همان نسبت از حقیقت باز خواهد ماند از اینرو رفته رفته شانه از زیر بار مسئولیت خالی کرد و چندی در حال شک و تردید بسر برد. در این بین با یکی از بهائیان پارسی بنام ارباب سیاوش آشنا شد و با یکدیگر به گرمی معاشرت نمودند. سیاوش هر چند در معارف امری مسلط نبود ولی با قلبی پاک و اخلاصی زاید‌الوصف و شوقی فراوان و انجذابی ملکوتی به خدمت امرالله می‌پرداخت و چون کیوان را شخصی پاک دل و علاقمند تشخیص داد با سادگی به وی ابلاغ کلمة الله نمود. اشاره به بعضی بشارات قرآن نمود و بعضی الواح و مناجاتهایی که از برداشت برایش تلاوت کرد و وی را تحت تأثیر قرار داد. نکته دیگری که کیوان را بیشتر مجذوب نمود، اشارات وی به قرآن و احادیث بود چه او که زردشتی نژاد بود به حقانیت اسلام پی نبرده بود. باری برای آنکه کیوان بیشتر با معارف امری آشنا شود و به مطالعه پردازد بوسیله سیاوش به جنابان حاجی میرزا ابوالحسن امین، دکتر ارسطوخان حکیم و فاضل شیرازی معرفی شد و آنها به مذاکرات امری پرداختند. کیوان از بیانات شیرین هر یک مُستفید می‌شد و بیانات عرفانی فاضل شهباتش را برطرف ساخت. کیوان ایمان خود را اعلام داشت و به تبلیغ مادر و خواهرانش پرداخت و آنان را در ظل امر الهی داخل کرد.

کیوان پس از تصدیق امر مبارک به اروپا سفر نمود و در انگلستان زبان

انگلیسی آموخت و دو بار افتخار تشرف به ارض اقدس و زیارت حضرت ولی امرالله را داشت و در نتیجه این تشرف خلقی جدید شد و تمام حیات خود را وقف خدمت امرالله نمود. وی در ضمن انجام کار روزانه به تبلیغ می پرداخت و از تحریکات اعدا باک نداشت و بالاخره عوانان و همکاران به مخالفت قیام کردند وی را از کار منفصل نمودند و پیش از آنکه سال بازنشستگی او فرارسد بیکار شد و حق بازنشستگی وی به میزان فاحشی کاهش یافت. با اینحال کوشا بود. یکبار محفل روحانی ملی ایشان را مأمور نظارت ساختمان مرقد میسیس کهلر در اصفهان نمود و در سال ۱۹۵۴ میلادی (۱۳۳۳شمسی) برای اجرای نقشه دهساله جهاد کبیر به کشور مراکش هجرت کرد و در شهر کنیترا اقامت گزید و در مهمانخانه ای با حداقل وسایل زندگی می زیست و به خدمت امر مبارک می پرداخت. در کنفرانس تاریخی لندن ۱۹۶۳ میلادی (۱۳۴۲شمسی) حضور یافت و با اشتعال و انجذاب به کنیترا شهری که جوانانی مؤمن و فعال تربیت نموده بود مراجعت کرد ولی با کمال تأسف آن جوانان رشیدن به علت ایمان و استقامت محکوم به اعدام شدند. باری جناب کیوان در سال ۱۹۶۵ میلادی (۱۳۴۴شمسی) در کنیترا صعود کرد و در شهر ریاط به خاک سپرده شد.

۳۵۵_ گلبانو سفرنگ

سرکار گلبانو سفرنگ در سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) در یزد بدنیا آمد. وی زردشتی بود و با شوهر زردشتی خود، خداداد، تحت فشار و تضيیقات فرقه شیعه قرار داشتند و هر روز عرصه زندگی به آنان تنگتر می شد تا اینکه به هندوستان رفتند و در بمبئی سکونت یافتند و با جامعه فعال بهائی بمبئی آشنا شدند با آزادی و آرامش خیال به تحقیق پرداختند و از اینکه از رنج و فشار عوانان رهائی یافته و با افرادی سلیم‌النفس و مهربان تماس دارند خداوند را شاکر بودند، در ضمن مذاکرات به مطالعه بشارات مندرجه در دساتیر و ظهور شاه بهرام پرداختند و در مدتی کوتاه به زیور ایمان مفتخر شدند و به این نتیجه رسیدند که تعالیم روحانی اسلام با آنچه پیروانش اجرا می کنند، مغایر است و به حقانیت اسلام نیز مؤمن گشتند. ایشان در سال ۱۹۴۶ میلادی (۱۳۲۵ شمسی) و در فاصله‌ای کوتاهی که در ظل امرالله درآمده بودند به دستور محفل روحانی ملی هند و پاکستان برای اجرای نقشه تبلیغی به شهرک دان که در ۱۲ کیلومتری شهر پنج گینی قرار دارد، هجرت نمودند و تا آخر حیات نقطه مهاجرت خود را ترک ننمودند و رفته رفته جمعی از مذاهب مختلف، افراد هندو، مسیحی و مسلمان را که در وان ساکن بودند تبلیغ کردند و با کمال خلوص تبت و محبت آنان را در گلشن امر جمال کبریا داخل کردند. برای آنکه بهتر بتوانند در محل سکونت خود با افراد آشنا شوند و بتوانند به وظیفه روحانی خویش جامه عمل بپوشند، در شهرک وان رستورانی ترتیب دادند و با مشتریان رفته رفته مذاکرات امری آغاز نمودند و چون فرزندی نداشتند، دوشیزه‌ای زردشتی را بنام فیروزه یگانگی بفرزندی پذیرفتند. همین دوشیزه در هند توفیق یافت، نقطه‌ای را بنام گوا فتح کرد و در زمرة فاتحین حضرت بهاء‌الله درآمد. جناب خداداد سفرنگ در سال ۱۹۶۱ میلادی (۱۳۴۰ شمسی) به ملکوت راز پرواز کرد و گلبانو را تنها گذاشت، احباء به او توصیه می نمودند به محلی پر جمعیت کوچ کند ولی او حاضر بترک نقطه مهاجرت نشد و می خواست پس از مرگ کنار شوهرش بخاک سپرده شود. وی خود را وقف خدمت امر مبارک نموده بود به بیمارستان می رفت و بیماران را عیادت می کرد، به آنان کمکهای لازم می کرد و دعای شفا برایشان تلاوت می نمود. پرستاران بیمارستان را نیز بدون دریافت وجه بخانه خود دعوت

می‌کرد و اطّاقی در اختیارشان می‌گذاشت، و با وجود اینکه درآمدی جزئی داشت با کمال صرفه‌جویی معیشت می‌کرد تا بتواند با تقدیم تبرّعات و کمک مالی در خدمات امری پنج‌گینی نصیبی داشته باشد.

دوستان خود را از مذاهب مختلف با کمال خلوص و خون‌گرمی و سادگی به منزل خود دعوت می‌کرد و در نتیجه این استقامت و تلاش و فداکاری موفق شد که در سال ۱۹۷۵ میلادی (۱۳۵۴ شمسی) اولین محفل روحانی وان را تشکیل دهد و به این افتخار نایل آید و یک سال بعد یعنی در سال ۱۹۷۶ میلادی (۱۳۵۵ شمسی) طیر روحش به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۴۵۶_ گندم‌پاک‌کن (ملاجعفر)

جناب ملاجعفر در اصفهان به شغل گندم‌پاک‌کنی معروف بود. شبی در عالم رویا دید حضرت صاحب‌الزمان به اصفهان وارد شده و حضرتش را زیارت نموده است. از خواب خوش بیدار شد همیشه شمایل آن بزرگوار در مد نظرش بود. پس از آنکه حضرت باب به اصفهان وارد شدند، ملاجعفر اولین فردی بود که چشمش به جمال آن حضرت دوخته شده و یقین داشت که ایشان همان بزرگواریست که در خواب دیده و بشرف ایمان نایل گشت، و چنان مفتون و مجذوب حضرت نقطه‌اولی شد که غربال خود بدور افکند و به تبلیغ امرش پرداخت و یکی از اصحاب قلعه شیخ طبرسی گردید و این لوح مبارک به افتخار فرزندش آقامحمد از یراعه طلعت میثاق عزّ نزول یافته است:

آقامحمد ابن گندم‌پاک‌کن:

هو الله

ای یادگار آن مظهر الطاف رب اعلی گویند سلسله سلاله به دو قسم منقسم شود یکی سلاله عنصری و دیگری روحی یکی زادگه آب و گلست و دیگری زاده جان و دل چون هر دو جمع شود نور علی نور گردد پس تو نیز رسم آن طیر ریاض وفا گیر و نقطه مقابل چون شیخ محمدحسن شو تا چون هدهد سیاه ایقان تاج موهبت را بر سر نهی و سرفراز گردی و چون طوطیان هند الهی شکر خا شوی و در انتخاب نفوس چون گندم از زوان خارج نمائی. ع ع

(مائده آسمانی جلد پنجم صفحه ۱۶۱)

ل

۳۵۷_ لطفعلی (میرزا)

جناب میرزا لطفعلی پیشخدمت مخصوص محمدمشاه قاجار بود. وی پس از آنکه ندای امر از شیراز بلند شد لبیک گفت و به زمره مؤمنین پیوست و عاقبت حاجی میرآغاسی به علت ایمانش وی را منفصل نمود و از دربار سلطنتی خارج کرد. وی به سلماش رفت و منزوی گردید و بخدمتگزاری مؤمنین و زایرین که جهت زیارت حضرت اعلی در چهریق رفت و آمد می نمودند پرداخت و خود شخصاً شام و نهار جهت آن حضرت تهیه نمود و غالباً مباشر و مسئول بردن آذوقه به محضر مبارک بود و به شستن دستهای مبارک مبادرت می نمود. علاقه وی و شدت محبت و وفاداریش به آن حضرت علناً ظاهر و آشکار بود. وقتی سلیمان خان شاهسون معروف به صاحب اختیار که مأمور بردن حضرت اعلی از چهریق به تبریز بود را با سایر افراد و سوارانش در خانه خود پذیرایی کرده و وسایل راحت و آسایش آنان را فراهم ساخت.

۳۵۸_ لقائی (آقا میرزا ماشاءالله)

جناب آقا میرزا ماشاءالله لقائی، فرزند علی اکبر علاق بند در سال ۱۹۳۱ میلادی (۱۳۱۰ شمسی) در کاشان تولد یافت. وی دارای ذوق و استعداد و قریحه شعر بوده و صامت تخلص داشته و بر اثر هدایت جناب هاشم کیسه کش، نور ایمان به قلبش تجلی نموده به مطالعه آثار امری پرداخته و به خلق ایمان آراسته شد. او در معارف امری تسلط یافت و در زمره مبلغین به خدمت پرداخت و دوران حیات خود را صرف هدایت نفوس و نشر نفعات الله نمود.

جناب لقائی کاشانی در عشق خود نسبت به حضرت عبدالبهاء بیخود بود سر از پا نمی شناخت. هستی خویش را فدا می کرد معلوم است با چنین حالتی خامه قدیر او چه ترکتازها نموده چه شورها و چه شهنازها نواخته و چگونه گریز بدشتها و هامونتها زده است. در همان عالم خلت و مستی قصیده ای در نهایت درجه شیدائی و شیوائی و انسجام کلمات و استعارات انشاء و انشاد فرمود هر مصرعی از آن به گلزاری باز می گردد و هر بیتی به انواع زینتها جلال و حشمت می گیرد انسان می بیند که خامه توانا از یاده عشق مست گشته و خود را بدر و دیوار زده و بجای رنّه عبودیت نغمه الوهیت ساز نموده و در آن حال مخموری

و مستی از بادهٔ محبت چون طیری بلندپرواز از تنگنای قفس بدر آمده و در فضای بی انتهای حب الهی فریاد برآورده است:

کیست این شه غصن مالک الملکِ قِدم
کیست این همتای آن یکتای بیهمتاستی
خواندمش همتایِ بیهمتا خطا گفتم از آنک
شِرك محض از این دویستی ظاهر و پیداستی
این همان شاه است ظاهر در لباس بندگی
این همین عبد است باللّٰه وین همان مولاستی

این قصیده دارای سی و هشت بیت و در کمال اِتقان و قوت و روانی و جذابیّت است ولی چون بدست حضرت عبدالبهاء رسید فوراً این لوح مبارک را برای جناب لقائی عنایت کردند.

"هوالبهی ای ناظم لثالی منشور قریحه‌ات سیال و اشعار آبدارت چون ماء زلال شیرین و بدیع و فصیح و بلیغ ولکن یا حسرتا که موافق مذاق عبدالبهاء نه من تراب عبودیت بر سر بیزم ولکن شعرا تاج عظمت بر سر من نهند من حلاوت شهد عبودیت می‌چشم و آنان شریعت تلخ فحامت و مهابت و رفعت بکامم می‌ریزند اگر حاضر بودی تازیانه صوفور حد مشروع را ملاحظه می‌فرمودی ولی تو در آنجا و ما در اینجا و اجرای حد مشکل یا یک غزل و قصیده در عبودیت محضه و خاکساری صرف و محویت بحت و تذلل و انکساربات این عبد انشاء و انشاد می‌نمائی و می‌فرستی تا تلافی مافات شود و تدارک اجحافات گردد من تا حال فتوائی ندادم این دفعه دیگر فتوی خواهم داد که یکی سرت گیرد و دیگری پیکر یکی چماق زند و دیگری شش پر و سراسیمه ترا دوان دوان و کشان کشان به اینجا آورند واللّٰه بمجرد ورود سر بر زمین نهی و پا به فلک آری و دگنگ و کتک سخت خوری تا من بعد اغلاق و اغراق و غلو را فراموش کنی فاختر لنفسک ما یحلو. ع" (مانند آسانی جلد پنجم صفحه ۱۰۹)

روزی علمای قم خواستار گفتگو با مبلغی بهائی بودند. جناب لقائی که همیشه مشتاق خدمت و جانفشانی بود برخاست و داوطلب این سفر تبلیغی گردید. در آن ایام رفت و آمد به وسیله کاروان و قافله انجام می‌شد. چندی صبر کرد تا قافله‌ای به سوی قم رود. ساریانان او را بخوبی می‌شناختند و می‌دانستند که از اجلة مبلغین بهائی است با هم یک رأی و یک قول شدند که بجای کاروانسرا، کاروان را به میان بازار قم ببرند یعنی جائی که مملو از زایرین و مردمان متعصب آن برزن بود. چند روزی گذشت تا رسیدند به وسط بازار پر جمعیت شهر.

ساریانی بر بالای سکونی شد و فریاد برآورد (ای مردم بیائید ای زوار جمع شوید برای شما هدیه آوردم یک مبلغ بهائی) و لقائی را نشان داد دیگر معلوم است که چگونه همه بر سر آن مظلوم ریختند و پایش را چوب زدند شانه هایش را با دگنک مضروب نمودند. اعتضادالدوله که شاهزاده‌ای رحیم‌القلب بود بمحض آنکه از این بلوا خبر شد چند فراش فرستاد و فرمود او را بدهید بدست من خودم می‌دانم یا او چکنم - لقائی را از زیر دست و پای مردم بیرون کشیدند و جسد نیم‌مردۀ او را به دارالحکومه بردند. به فرمان اعتضادالدوله در غرفه‌ای جا دادند و دوا و درمان کردند مدتها او را نگاه داشتند و محبت‌های زیاد و حفظ و حراستی بی‌بدیل فرمودند و چون آبها از آسیاب افتاد و طوفان خشم و تعصب توده مردم فرو نشست مبلغی پول و یک اسب به لقائی دادند و به همراهی چند فراش ایشان را روانه کاشان کردند. جناب لقائی برای راحتی خیال خود پولها را به فراشها انعام داد و اسب را برگرداند و مدتها طول کشید تا سالماً مسروراً به شهر خود رسید و این شعر را سرود:

ذکر قم غم زد دلم برد که آنجا خوردیم
 ای بسی جای تو خالی چه مفصل کتکی
 کی شوی نافذ و فعال چو دهن احمر
 تا که از لوله انبیسق حوادث نچکی
 مکن اندیشه تو از جور رقیبان که ذهب
 قیمتش کس نشناسد نخورد گر محکی
 پیل مستیم و غمی نیست اگر بر سر ما
 پیلبان گاه بگاهی بنوازد کجکی

جناب لقائی مدتها گذراند تا بالاخره به منتهی آرزوی خود رسید و به شرف لقای حضرت عبدالبهاء نائل گردید و به محض ورود در گوشه‌ای جالس شد حضرت عبدالبهاء نگاه عطفی به وی فرمودند و با لبخندی جانبخش پرسیدند - جناب لقائی در قم چقدر کتک خوردید - فوری عرض کرد قربان همانقدر که برات فرموده بودید. و این نکته دقیقۀ لطیفه اشاره به همان لوحی است که به افتخارش به کلک میثاق مرقوم رفته بود.

باری لقائی از حضور مبارک مرخص شد و به کاشان رفت و به کسب عطاری خود مشغول شد آنگاه مجتهد شریر کاشان عوانان را تحریک کرد. وی را از پشت طبله عطاری بیرون کشیدند و با کتک کاری و لگدکوبی جهان خاک را ترک کرد و از این محنت کده رست و به ملکوت ابهی پیوست و پدر قسی‌القلب او از اشاره این صحنه دلخراش مشعوف و مسرور بود.

۲۵۹. متحده (میرزا یعقوب)

جناب میرزا یعقوب، فرزند ملا ابا و حاجیه سارا خانم از ابناء کلیم می باشد. وی در شهر کاشان متولد شد و در کودکی تحصیلات مقدماتی خود را پایان رسانید. در جوانی با برادر ارشد خود جناب حاجی میرزا یوسف تجارتخانه ای دایر نمود و دو برادر شعباتی در طهران و همدان و کرمانشاه برقرار نمودند و به داد و ستد پرداختند. میرزا یعقوب مقیم کرمانشاه بود و گاهگاه به شعبات دیگر نیز سرکشی می نمود. همه اعضای خانواده، مادر و برادران جمعاً در ظل ظلیل امر مبارک جمال اقدس ایهی درآمدند و به خدمات امری و نشر نفعات پرداختند. میرزا یعقوب جوانی خندان و بشاش، خوش صحبت و برازنده بود و به حسن اخلاق و مبادی آداب در بین خاص و عام شهرت داشت. منزلش محل ایاب و ذهاب یار و اغیار بود و با کمال روح و ریحان و مهمان نوازی از واردین پذیرایی می کرد. مبتدیان را با کمال خوشروئی و محبت به جلسات تبلیغی دعوت می نمود و با استفاده از مبلغین امرالله، آنان را به صراط مستقیم دلالت می کرد. در اثر فعالیت های ممتد وی علماء سوء و افراد متعصب بنای کینه توزی گذاردند و وی را تهدید به قتل نمودند ولی عشق و علاقه وی به نشر نفعات سبب شد که به تحریکات مغرضین و هیاهوی اراذل و اوباش وقفی ننهد. در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) طی عریضه ای از حضرت مولی الوری رجای شهادت نمود و این لوح مبارک به اعزازش عزّ نزول یافت: "ایها النفس المطمئنه ارجعی الی ربک راضیه مرضیه ... جان من و تو فدای جمال مبارک باد."

و این قسمتی از لوح مبارک دیگری است که به افتخار وی عزّ نزول یافته:

هو الله

ای سلیل حضرت ابراهیم خلیل نامه شما رسید و بشارت انجذاب و اتحاد و اتفاق احباء مورث سرور گردید اما رؤیای آن جناب یعقوب یعقوب تو را می خواهم تعبیرش اینست که انشاءالله روزی آید که تو را مانند ایلیا منادی به ملکوت الله یابم ... ع ع

(مکتوب عبدالیه، جلد چهارم صفحه ۱۷۵)

پس از زیارت این دو لوح، یعقوب بسیار مسرور و شادمان شد و مژده شهادت خود را اعلام داشت و بلافاصله به حسابهای تجارتخانه و مطالبات و دیون خویش رسیدگی کرد و آماده جانبازی شد. مادزش حاجیه سارا خانم در شب ورود وی به

همدان مهمانی مجللی برایش ترتیب داد و وی را برای ازدواج و داشتن همسر تشویق می‌نمود. وی می‌گفت، مادر مگر وعده طلعت میثاق را شوخی انگاشته‌ای، این سفری که می‌کنم قربانی و فداست، پس چرا باید کسی را بیچاره و بی‌سرپرست کنم.

مادر برای اینکه نظر فرزند دلبندهش را تغییر دهد اظهار داشت که منظور حضرت عبدالبهاء از این لوح برای خدمات امری تو است و تو باید کسی دیگر را به کمک بطلبی و با هم بخدمت پردازید، ولی وی زیر بار ترفند و از مادر خود تمنا نمود که با شنیدن خیر شهادت من مبدا ضجه و زاری کنی و سوگواری نمایی. شهادتم را جشن عروسی من برگزار کن و به احباء شیرینی و نقل و نبات تعارف کن تا مایه سرور و سعادت من باشد. باری فردای آنروز به کرمانشاه رفت و به محض ورود حسابهای تجاری خود را تصفیه نمود. صورت حساب را برای بانک شاهی فرستاد و روح‌الله شاگردش را وصی خود کرد، اتفاقاً همان روز جناب حاجی میرزا یوسف از ارض اقدس وارد کرمانشاه شد و فعالیت‌های غیرعادی یعقوب وی را متعجب ساخت و بنظرش رسید که این اقدامات به شهرت تجارتخانه آنان لطمه وارد خواهد ساخت لذا وی را برای استراحت و آرامش به خانه برد. از کوچه امین‌الملک که گذشتند دو نفر مسلح به آنها نزدیک شدند و یکی از آنان بلافاصله هفت تیر را به شقیقه یعقوب گذارد و ایشان را به شهادت رسانید، پس از وصول این خبر به همدان جمعیت احباء برای عرض تسلیت به منزل حاجی ساراخانم رفتند و وی طبق دستور فرزند شهیدش با سینی نقل و نبات وارد شد و با صدای بلند اظهار داشت که این شیرینی جشن عروسی یعقوب است. اینک لوح مبارک که به افتخار وی عزّ نزل یافته مذکور می‌گردد:

هو الله

ای ثابت بر پیمان همانست که مرقوم نموده بودی که یوم ظهور از جهتی فیض موفور است و از جهتی امتحان و افتتان نفوس بی‌شعور ولکن از برای ثابتان میدان جانفشانیست و قربانگاه رحمانی* شهادت حضرت یعقوب حضرت یعقوب را باز معتکف بیت‌ال‌حزن کرد و جمیع یاران را به اُسف شدید انداخت ولی این شهادت آن جان پاک را عین مسرت بود و فیضی از فیوضات حضرت احدیت و البته در کرمانشاهان چنان روح و ریحانی عنقریب احداث نماید که حتی اهل عدوان فریاد و فغان برآرند که ای کاش اویش متصدی این ظلم دلخراش نمی‌شدند زیرا برعکس نتیجه بخشد گمان می‌شد سبب خودت است ولی این

خون جوشید و انجذاب و حرارت حاصل شد* بریدون ان یطفئو نورالله بأفواههم والله يتم نوره و ينشر نجاته و یعلی ذکره بین العالمین* این شهادت کبری سبب نصرت عظمی است* آن خون رنگین عاقبت آن مدینه را بهشت برین نماید* اطبا برآنند که قوت خون بسیار است در پای هر شجری ریخته گردد آن درخت تناور شود و شکوفه و ثمر بی حد و حصر دهد این تأثیر خون بهانم است دیگر معلوم است که چنین خون مبارک انسانی در پای شجره مبارکه چه قدر سبب قوت و نمو و شکوفه و ثمر گردد* علی الخصوص که آن جوان نورانی نهایت آرزوی جانفشانی داشت و مادر مهربان با وجود آنکه فرزند جوان را عزیزتر از جان شیرین داشت تمنای آن نموده بود که پیراهن آن نازنین را در سبیل الهی آلوده بخون رنگین بیند این چه قوتی است و چه جانفشانی و چه قربانی و دست افشانی و سوف تری الآیات الکبری تظهر علی الملا من هذه الشهادة فی میدان الفداء جمیع یاران را دلداری دهید و به موهبت رحمانی نوید بخشید و علیک البهاء الابهی. (عبدالبهاء عباس)

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۱۵۲)

۳۶۰. متوجه (آقا سید حسن هاشمی زاده)

جناب متوجه که در نزد احباب به آسید حسن هاشمی زاده معروف بود، در سال ۱۸۸۲ میلادی (۱۲۶۱ شمسی) در طهران در یک خانواده بهائی بدنیآ آمد. پدرش حاجی سید هاشم در اوایل سرگونی جمال قدم به سجن اعظم به شرف لقا فائز شد، پس از آن به فقر و تنگدستی افتاد و در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) وفات کرد. لذا متوجه نزد دای خود علی عسکر مسگر بکار پرمشقت مسگری پرداخت و از همان کودکی بفکر آموختن سواد افتاد، در هر جا که یکی از احباب را می دید از الفبا شروع می کرد تا کم کم جزئی خواندن و نوشتن یاد گرفت. در این وقت علی عسکر متوجه علاقه مندی او شد و سفارشش را به جناب نعیم نمود، به این شرط که هر درسی که یاد می گیرد به اطفال حول و حوش خود بیاموزد، اندک اندک تعداد شاگردانش زیاد شد و خود فرصت درس خواندن نداشت. والدین اطفال فداکاری متوجه را به عرض حضرت مولی الوری رسانیدند و لوح مبارکی به افتخارش عزّ نزل یافت و متوجه را تحت تأثیر قرار داد. وی علاوه بر آموختن خط و یاد دادن سواد به کودکان روزهای جمعه را صرف تلاوت مناجات می کرد و تعالیم مبارک را به آنان می آموخت و به این طریق به آموزش و پرورش کودکان می پرداخت. چندی نگذشت که جنابان مطلق و

سیدمحسن اساسی به وی معاضدت نمودند و جزوه‌ها را به نام دروس اخلاقیه تدوین کردند. و به دنبال آن محفل خادمین اطفال تأسیس شد و این روش تدریس در بین همه یاران به نحو احسن دنبال شد و لوح مبارکی از خامه طلعت میثاق به اعزاز محفل خادمین اطفال عزّ نزول یافت و در حقیقت کلاسهای درس اخلاق همان شرافتی را احراز نمود که کلاسهای درس تبلیغ صدرالصدور دارا بود.

مشکلی که در اجرای این خدمت جناب متوجه را نگران می کرد مسئله امرار معاش وی بود لذا به شغل بزازی پرداخت. در این ضمن جنابان نیز و سینا اطاق درس را دارالتبلیغ کردند ولی با وجود این، وظایف روحانی و تدریس وی ادامه یافت. علماء سوء و اهل فساد برای جلوگیری از خدمات امری احباء به تکاپو افتادند و رجاله‌ها و عوام الناس را تحریک نمودند و به سب و لعن و هرزگی مبادرت کردند. شیخ صلواتی که اصلاً بیسواد و به شیخ لعنتی شهرت داشت همیشه از دکان متوجه صندلی می گرفت و جلو قهوه خانه می نشست و به خرج مردم چای می خورد و قلیان می کشید و دشنام می داد. او متوجه را سخت آزوده خاطر می ساخت. این شیخ چند روز بعد از این واقعه به علت ابتلا به مرض کوفت صدایش خفه شد و حملاتش پایان یافت.

حاجی میرزا عبدالله صحیح فروش جناب متوجه را بجای بزازی به دستگاه خود منتقل کرد و متوجه همواره از کلاس درس تبلیغ صدرالصدور کسب فیض می نمود و دو نفر از این شاگردان جنابان متوجه و میرزا رحیم خان ارجمند به اشاره استاد خود رساله‌ای انشاء نموده به محضر مبارک تقدیم داشتند و لوح مبارکی به اعزازشان عزّ نزول یافت.

در سال ۱۹۴۳ میلادی (۱۳۲۲ شمسی) متوجه اذن تشریف یافت و در بین راه از شدت شوق واله و شیدا شده بود بطوری که یا اشک می ریخت و یا قهقهه می زد. سرانجام به مدینه منوره عکا مشرف شد و به نعمت لقای حضرت مولی الوری نایل گشت و مدت دو ماه به انواع نعم و آلاء روحانی متنعم بود سپس بدستور مبارک مأمور زیارت کربلا شد و زیارتنامه مخصوص حضرت سیدالشهدا را تلاوت نمود.

در آن هنگام که ناقضین پرکین با دستیاری معاندین عکا برای امحاء حضرت مولی الوری همداستان شده بودند و لویحی مشحون از ترهات و مفتریات به باب عالی می فرستادند و آن وجود اقدس را با گزارشات نادرست و بی اساس متهم می نمودند و در ایران هم ازلی‌ها به آتش بغض و کینه دشمنان دامن

می زدند و به تحریک تظاهرکنندگان می پرداختند، نه نفر از جوانان پر شور و مشتعل که عاشقان دلباخته و فدائیان طلعت میثاق بودند، از آن جمله جناب آقاسیدحسن متوجه، با هم عهد شدند که برای دفع بلا از هیکل اطهر، رجای شهادت کنند و عریضه‌ای تقدیم داشتند. حضرت عبدالبهاء جناب حاجی میرزا حیدرعلی را مأمور فرمودند عریضه را شسته و بپای گل‌های روضه مبارکه بیفشاند و با این کیفیت برجای آنان صحنه گذارده شد. جوانان فداکار با کسب اطلاع از این عنایت، هر یک با پیراهن سفید بلند، عازم میدان شهادت شدند و در روزی که تظاهرکنندگان ماجراجو و حادثه‌ساز، صحن مسجد سپهسالار را اشغال کرده بودند با صوتی بلند و سوزناک به تلاوت مناجات پرداختند و هر آن منتظر بودند تا از گوشه‌ای یکی از ماجراجویان ضوضائی براه اندازد. برخلاف این تصور، احدی به ایشان توجه ننمود و ناچار مصمم شدند بر روی سکوی بیرون صحن، به تلاوت ادعیه پردازند تا هنگام خروج آنان از مسجد دعایشان مستجاب شود، ولی کسی به آنان اعتنا ننمود و برخی تصور می کردند گروهی بذکر حق پرداخته‌اند. جمعی نیز بگمان معرکه درویشان، بدور ایشان حلقه زدند و قدری گوش می دادند و می رفتند. به همین مناسبت لوحی به اعزاز جناب آقامحمدعلی کاشانی عزّ نزل یافت و بقسمتی از آن اشاره می شود.

طهران - جناب آقای محمدعلی کاشانی علیه بهاءالله

هوالله

ای بنده الهی نفوسی نامه نگاشتند و خود را فدای جمال مبارک نمودند و استدعای شهادت کردند من نیز قبول نمودم ولی از این قبول مقصد وقوع بظاهر نه مراد آن بود که الحمدلله نفوسی مبعوث گشتند که منتهای آمال در شهادت کبری دارند همین حالت در هر نفس عین شهادت است چنانکه اسم اعظم روحی لاجبائه الفداء در عراق مناجاتی فرموده‌اند و در آنجا نیز می فرمایند که این نفس وقتی راضی گردد که سر بر نیزه افرازد و خون مطهر بر روی خاک نثار گردد بعد می فرمایند من شهادت می دهم که آنچه آرزو نمودم حاصل شد و واقع گردید. باری مقصد اینست که نفس این حالت عین شهادت است دیگر بظاهر وقوعش حتمی و لازم نه ... ع ع

(مصایح هدایت جلد ششم صحنه ۷۲)

باری جناب صدرالصدر شاگردان خویش را دو به دو برای تبلیغ به نقاط مختلف کشور اعزام داشت. جنابان متوجه و آقاسیدجلال سینازاده مأمور سنج شدند و در آنجا در منزل جناب میرزا اسدالله اصفهانی سکونت نمودند و از

خوشرویی و محبت صاحبخانه به ایمانش پی بردند و بوسیله ایشان با معدودی از احبای آن شهر ملاقات نموده، بیش از پیش بر اشتعال و انجذاب آنان افزودند. آنها با گروهی از مبتدیان مذاکرات تبلیغی نموده و آنان را به شرف ایمان نایل کردند. امام جمعه نیز جمعی از رجال و محترمین شهر را برای بحث و مذاکره با این دو جوان دعوت نمود. علماء با پیشخدمتهای خود و اعیان با گماشتگان مسلح خویش حضور یافتند. و آندو متوکلاً علی الله در آن مجلس حضور یافتند و به سئوالات امام جمعه پاسخ مناسب گفتند و حضار لب به تحسین گشودند و به مباحثه مزبور در تمام شهر شهرت یافت. بالعکس جهلای معروف به علم، در صدد قتل آن دو برآمدند. پلیس شهر میرزا اسدالله را خبردار کرد. همسرش که زنی باتقوی و متدین بود، تمام روز مترصد بود و کسانی را که علماء سوء برای دعوت ایشان می فرستادند رد می کرد، حاکم شهر نیز مراقب بود و با اشاره وی ایشان شبانه از سنندج بیرون شدند. این دو جوان پس از سه روز خستگی به بیجار رسیدند و در منزل یکی از احبای دائم الخمر سکونت یافتند. عذابی که در آن خانه کشیدند خستگی راه را از یادشان برد.

روزی درویشی که اظهار ایمان می کرد، ایشان را به قصبه مهربان در حوزه همدان رهنمون شد و در آنجا موفقیتهایی کسب نمودند و معدودی را در ظل امرالله داخل کردند. در زنجان، به منزل محمدحسین هویدایی تازه تصدیق، که هنوز سرشناس نشده بود، اقامت گزیدند و به تبلیغ جمعی از جمله فرزند ملا عبدالواسع، که مسبب گرفتاری جناب ورقا شده بود، شدند و آنها به شرف ایمان فائز گشتند.

باری جناب متوجه پس از کسب موفقیتهای شایان به طهران عزیمت نموده شرکت خود را سر و سامان داده رحل اقامت در همدان نمود و در جلسات و احتفالات با مبتدیان به گفتگو پرداخت و گاهی تا سحر مباحثه آنان ادامه می یافت و گاهی مبتدیان به فوز ایمان موفق می شدند. گروه تبلیغات اسلامی آغاز فساد کردند و بازاریان را بر علیه احباء تحریک نمودند. یکی از آنان قرار گذاشته بود در ساعت معین با دوستش به خانه متوجه روند و به بهانه تحری حقیقت آشوبی براه اندازند. لذا جمعی از بازاریان منزل متوجه را اشغال نموده اهانت می نمودند و گفتار زشت و اهانت آمیز بر زبان می راندند. جناب متوجه رئیس شهربانی را از اجتماع آشوبگران آگاه ساخت، لحظه ای بعد یکی از افسران شهربانی با پاسبانی وارد شده، حلم و رفتار انسانی بهائیان و طغیان و سبعت

بازاریان را مشاهده نمود و دستور جلب آشوبگران را ابلاغ کرد. همه‌مه و فریاد وادنیا و دین از دست رفت به عنان آسمان بلند شد و چون قاضی و رئیس شهربانی از مقاصد گروه تبلیغات اسلامی آگاه بودند، اعتناتی به این قیل و قالها ننمودند.

جناب متوجه در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) به راه سازی در قم مشغول شد. احبای افسرده قم را تشویق نمود و با تلاوت مناجات و الواح آنان را مشتعل کرد. وی پس از یکسال عازم بادکوبه شد و هفته‌ای دو بار با طبیعیون بحث می‌کرد، هر بار بر تعداد متحریران حقیقت افزوده می‌گشت و به یکصد نفر بالغ شد و به سئوالات آنان پاسخهای مستدل و قانع کننده می‌داد. پس از سه سال به رشت رفت و به تجارت پرداخت ولی احتفالات شبانه را کافی نمی‌دانست. پشت پا به تجارت زد و به تبلیغ امرالله و نشر نجات سرگرم شد. در سال ۱۹۲۸ میلادی (۱۳۰۷ شمسی) به کاشان و توابع آن سفر نمود و به نشر نجات و خدمات امری سرگرم شد و بعدها به اسفار تبلیغی در گنبد قابوس و مازندران و گیلان و خراسان مبادرت نمود. به نشر نجات و تشویق احباء و تعلیم اطفال و تربیت اماءالرحمن مشغول گردید و در اواخر حیات در طهران سکنی کرد و در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ شمسی) به ملکوت ابدی صعود نمود.

۳۶۱_ محبوب الشهداء

جناب محبوب الشهداء، فرزند جناب آقا میرزا ابراهیم نه‌ری، و از سادات طباطبائی است. نامش میرزا حسین می‌باشد جناب محبوب الشهداء، با فاطمه خانم دختر شمس الضحی خورشیدیگم، ازدواج نمود و اولاد و احفاد ایشان در ظل امرالله داخل و به خدمات امری قانمند.

چنانچه در شرح احوال جناب سلطان الشهداء مذکور شد، این دو برادر در تمام شئونات زندگی با یکدیگر یکدل و همفکر بودند. در مهمان نوازی، انفاق کریمانه، خضوع و خشوع، و تسلیم و رضا، دوش بدوش یکدیگر بودند و در رویدادهای زندگی، که منتهی به شهادتشان شد، روحی در دو بدن بودند و جمال مبارک ایشان را محبوب الشهداء ملقب فرمودند. پس از شهادت ایشان رجاله‌ها و عوانان دست بردار نبودند و جسد بی جان ایشان را سنگ‌باران کردند. معدودی نیز به مظلومیت آنان می‌گریستند. کشیش آرامنه جلفا که ناظر رفتار وحشیانه آنان بود، با صدای بلند گفته است، که هیچ انسان پست فطرتی راضی بکشتن این

اشخاص مظلوم و بلند همت نمی شود.

۳۶۲_ محمد آذربایجانی (مشهدی)

جناب مشهدی محمد در آذربایجان با برادر خود جناب مشهدی حسین تصدیق امر مبارک نمود و هر دو آنها از بیگانه و خویش آزاد گشته، حجابات و اوهام را بدریدند و در نهایت صدق و صفا و فقر و فنا در مقام تسلیم و رضا به ادرنه شتافتند و در قریه قرق کلیسیا، اقامت گزیدند و بر مظلومیت جمال مبارک جزع و زاری و مناجات نمودند، و پس از سرگونی آن حضرت به عکا شتافتند، و در باغ فردوس سکوت نمودند و با زراعت امرار معاش می نمودند و چون آب و هوای عکا به آنها نساخت به بیماری عفونی مبتلا شدند ولی در نهایت تب و اضطراب استقامت نمودند و به شکرانه حضرت رحمن پرداختند تا به ملکوت ابهی رجوع نمودند.

۳۶۳_ محمد بادکوبه ای (ملا)

جناب ملا محمد بادکوبه ای از علمای مؤمن به امر جمال مبارک بوده و گویا به شرف لقا فائز شده و دو باغ رضوان و فردوس را خریداری نموده و تقدیم داشته و محتملاً پدربزرگ خاندان اشرف بوده که همگی در ظل امرالله داخل و به خدمت می پرداخته اند.

۳۶۴_ محمدخان بلوچ (حاجی)

جناب حاجی محمدخان بلوچ از اهل سیستان بود، در جوانی با سری پرشور در سلک عرفا درآمد و در جستجوی مرشد کامل پیرمغان بود. از هیچ طایفه ای رانحه محبت الله استشمام ننمود، از درآویش جز ریش ژولیده و کشکول تکدی و دریوزگی ندید، در اشراقیون نیز اشراق نیافت و جز مباحث بی نتیجه سخن نشنید و حقیقت نیافت، چه حکمت حقیقی آنست که از آن نتیجه ای حاصل شود و اما در طایفه شیخی جوهر اخذ شده و مغز از میان رفته، و پوستی مانده. با این توصیف به مجرد استماع ملکوت اعلی فریاد لبیک برآورد و چون باد بادیه پیما شد.

در طهران به ملاقات یکی از یاران جانی و متصوف خود، آقا میرزا یوسفخان مستشارالممالک رفت و در خانه ایشان منزل کرد و نظر به آشنایی که در عالم

درویشی داشتند، به حاجی فرمود چون بحضور حضرت مقصود رسی استدعا نمائی که دعائی در حق من فرمایند تا خدا اولادی به من بیخشد. محمدخان که به شرف لقا فائز شد استدعای وی را عرض کرد و جمال مبارک فرمودند چون رجوع نمائی خدمت حضرت شخص جلیل عرض کن که ما دعائی در حق تو نمودیم و این دانه نقل را به ایشان بده تا میل فرمایند. و یقیناً و حتماً دعا مستجاب خواهد گشت.

حاجی پس از رسیدن به طهران بدیدن ایشان رفت و این پیام برساند و آن دانه نقل را تقدیم کرد. سپس به بلوچستان رفت و در طی راه آهنگ آسمانی را با نغمه و آواز به آشنایان ابلاغ نمود. برای بستگان خود وسایل آسایش فراهم ساخت و عزم کوی جانان نمود. در سفر ثانی در طهران بیدار جناب میرزا یوسفخان رفت و ملاحظه نمود طفلی نیکو شمایل، درآغوش دارد و به محمدخان فرمود اینست آن طفل موعود. حال خواهش ثانی دارم که این طفل در صون حمایت الهی محفوظ ماند. زیرا در دنیا هیچ تسلی خاطری ندارم مگر این طفل. باری حاجی محمدخان به ساحت اقدس رو نهاد، سرگشته کوه و بیابان شد و سرانجام وارد سجن اعظم شد و در جوار یار مهربان و محبوب عالمیان ساکن شد و استدعای آن شخص جلیل معروض داشت و جمال اقدس ابهی به جهت موفقیّت و مصونیت آن ذات محترم دعا فرمودند.

سالیان بعد این طفل رشد نمود و چون مستبشر به عنایات الهی شده بود مدارج ترقی پیمود و به مقام وزارت ارتقاء یافت و حضرت عبدالبهاء وی را با عنوان حضرت وزیر بی نظیر مفتخر فرمودند.

جناب اشراق خاوری حضرت وزیر بی نظیر را به مستوفی الممالک وزیر ناصرالدین شاه نسبت داده اند.

باری جناب محمدخان در عکا از فیض لقا مرزوق بود و پس از صعود نیر آفاق همچنان بر عهد و میثاق استوار بماند و هنگامی که حضرت مولی الوری در امریکا تشریف داشتند، در جوار مقام اعلی به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۳۶۵_ محمد قزوینی (حاجی شیخ)

جناب حاجی شیخ محمد، فرزند حاجی رسول، شخص عابد و متقی و از سلسله تجار بود. وی از جمله ارادت کیشان جنابان نورین نیرین، شیخ احمد احسانی و سیدکاظم رشتی محسوب می شد. جناب حاجی شیخ محمد مردی فاضل و

دانشمند بود ولی سمت ریاست شرعیه نداشت. در انظار اهالی به تقدس و تقوی و امانت مشاریالبنان بود و منزلتی شایان داشت. وی در لاهیجان به امور تجارته می پرداخت. از آنجا به رشت انتقال یافت و پس از ظهور حضرت اعلی در قزوین سکونت گرفت.

ایشان از جناب آقا سیدکاظم رشتی استدعا نمود در حقش دعا فرمایند تا خداوند پسری به او عنایت فرماید. این دعا مستجاب شد و حاجی صاحب دو فرزند شد. نام اول را بنام آن بزرگوار کاظم (سمندر) گذارد و پسر دوم را محمدعلی (نبیل نبیل) نامید.

ایشان بمجرد ظهور حضرت نقطه اولی ندای حق را لبیک گفت و به شرف ایمان نایل گشت و منزلش محل آمد و شد مؤمنین اولیه و حضرات حروف حی گردید ضمناً تجارتخانه خود را به تبریز انتقال داد تا به مولای خویش نزدیکتر شود و بتوانند با ایمان و اخلاص قیام کند و در سیبیل محبوب بخدمتی موفق گردد. وی دو بار در ماکو به شرف لقای حضرتش نایل شد و نزد حاکم تبریز مجرم شناخته شد و محبوس گردید ولی چون از متمولین و محترمین تجار بود رئیسالتجار وقت که از اغیار بود با پرداخت ۴۰ اشرفی به حکومت ایشان را آزاد کرد.

هنگام قتل حاجی ملاتقی برغانی عازم قزوین شد ولی ناچار خود را مخفی کرد. عوانان حاکم، میرغضب و چند فراش بخانه اش ریختند جستجو کردند ولی وی را نیافتند. پس از آرامش به تبریز مراجعت نمود در آنجا نیز به امر میرزا احد مجتهد دستگیر و چوبکاری شد و به انواع شداید مبتلا گردید و به شفاعت یکی از تجار معتبر اصفهانی آزاد شد. عازم کوی جانان شد و در ماکو به فوز لقای حضرت اعلی فائز گردید. به وی فرمودند در تبریز شما را چوب زدند، جناب چوب زدند یعنی مثل اینست که چوبی که بتو زده اند به من زده باشند. جناب حاجی شیخ محمد از این عنایت چنان به وجد آمد که صدمات وارده در کامش حلوت شهد بخشید. در حادثه تیراندازی به ناصرالدین شاه نیز گرفتار شد و همان تاجر اصفهانی با پرداخت ۳۵ امپریال طلا ایشان را آزاد نمود. در بغداد نیز افتخار زیارت جمال قدم نصیب او شد و در سال ۱۸۶۱ میلادی طایر روحش به عالم ملکوت پرواز کرد.

جناب حاجی شیخ محمد از حضرت رب اعلی هفت توقیع و از قلم اعلی قیل از اظهار امر علنی هفت لوح به اعزازش نایل شده است.

جناب آقاسید محمد یکی از مؤمنین حضرت باب بود. وی در التزام جناب طاهره در بغداد بود و وی را فتی الملیح لقب دادند و در همدان به ایشان دستور دادند که به وطن خود مراجعت نماید.

۳۶۷_ محمد یزدی (حاجی)

جناب حاجی محمد یزدی، فرزند عبدالرحمن، در سال ۱۸۵۰ میلادی (۱۲۲۹ شمسی) در یزد متولد شد و همزمان با برادر خود جناب آقا شیخ علی به فوز ایمان نایل گشت و جمال مبارک وی را با نزول الواحی چند مورد عنایت قرار داده مفتخر فرمودند. وی با زیارت این الواح، با کمال انجذاب و اشتعال به تبلیغ امرالله پرداخت. خانه‌اش را بروی احباء باز نمود و با تلاوت الواح و آیات آنان را مسرور می نمود و آنان را برای تبلیغ تشویق و ترغیب می کرد و چندی بر این منوال به خدمت مشغول بود تا اینکه شوق دیدار محبوب عالمیان آرامش وی را سلب نمود. چون نتوانست تحمل فراق کند با جناب حاجی امین با کمال اشتیاق و ذوق و شوق عازم کوی جانان شد و به ارض اقدس تشریف یافت. در عکا به حضور مبارک جمال اقدس ابهی مشرف گشت.

در سال ۱۸۷۰ با کسب اجازه به اسکندریه رفت و با همکاری جناب حاجی سید جواد یزدی، ارتباط ایران را با ارض اقدس برقرار نمود. الواح و آثار مبارک را در نهایت عزم و احتیاط به احبای ایران می رساند و عرایض آنان را جمع آوری می نمود و در ارض اقدس تقدیم جمال مبارک می کرد. سالیانی گذشت و تعداد احبای مقیم اسکندریه افزایش یافت. آغاز تجارت نمودند و بازارشان رونق گرفت، و استفاده های شایان نصیب آنان شد. جناب حاجی محمد از خدمات امری کوتاهی نمی نمود و دولت سرایش به روی زاپیرینی که از ایران و یا سایر نقاط وارد می شدند باز بود. ایشان شعبه تجارتخانه خود را در عکا گشود، با جمیله خانم صبیبه جناب علی منشادی ازدواج کرد.

هنگامی که در عکا اقامت داشت جمال مبارک از سجن اعظم به وی پیغام فرستادند، تا با کشتی بجهت برود و مراجعت کند، ایشان بلافاصله دستور مبارک را اطاعت نموده کلید تجارتخانه خود را بیکمی از احباء داده و به همسر خود پیغام فرستاد که به جدّه می روم و برمی گردم. فی الفور بلیط کشتی خریداری نموده و عازم جدّه شد. به محض ورود جمعی از اسرا و زندانیان را آواره دید که

از افریقا وارد شده و بلا تکلیف اند، در بین آنان جناب حاجی میرزا حیدرعلی اصفهانی را دید سرگردان است، پرسید شما از کجا آمده‌اید؟ جواب داد که ما را از سودان به اینجا آورده و ول کرده‌اند. جناب حاجی محمد متوجه فوریت دستور مبارک شد. از آنجا سوار کشتی شده عازم عکا شدند. دریا متلاطم بود و همه سرنشینان کشتی نگران بودند، ولی هر دو حاجی چون کوه استقامت داشتند چه جمال اقدس ابهی در پیغام خود فرموده بودند، برو و برگرد.

در سال ۱۸۸۲ بر اثر آشوبی قوای انگلیس، اسکندریه را اشغال نمود و ایشان برای مدتی در ارض اقدس می‌زیستند.

صعود جمال مبارک در سال ۱۸۹۲ میلادی قلبش را قرین احزان و اندوه نمود و با زیارت کتاب عهدی به غصن الله الاعظم اقتدا نمود و بر عهد و میثاق ثابت و استوار بود. پس از چندی به رمله اسکندریه مراجعت نمود و هر روز یکشنبه تا نیمه‌های شب احبای الهی در منزلش جمع می‌شدند و در این احتفال روحانی به تلاوت الواح و مناجات می‌پرداختند و به اهتزاز می‌آمدند.

هنگام سفر حضرت عبدالبهاء به اروپا افتخار پذیرایی حضرتش را در اسکندریه به عهده داشت. در طول جنگ جهانی اول ۱۷- ۱۹۱۴ میلادی (۹۶-۱۲۹۳ شمسی) تجارتخانه خود را به بیروت و سوریه انتقال داد و پس از خیر صعود طلعت میثاق دچار اندوه گشت و با زیارت الواح وصایا و انتصاب حضرت غصن ممتاز به ولایت امرالله، شادمان شد. در سال ۱۹۲۵ به پرت سعید انتقال یافت و در سال ۱۹۳۳ به ملکوت ابهی صعود نمود.

۳۶۸- محمد (حاجی)

جناب حاجی محمد از اصحاب دو نفس جلیل شیخ احمد احسانی و سید کاظم رشتی بود. مردی مزاج و شوخ بود و هیچگاه نماز جمعه را ترک نمی‌کرد و امام جمعه نیز به او محبت بسیار می‌نمود. وی پس از شنیدن ندای امر از شیراز، به فوز ایمان نایل گردید.

۳۶۹- محمد (کریلانی)

کریلانی محمد یکی از اصحاب جناب وحید در تیریز بود. وی بدستور ایشان مراقبن باغهای اطراف قلعه را به عهده گرفته بود.

۳۷۰_ محمد حناساب (آقا)

جناب آقا محمد حناساب شخصی با نصاب و از قدمای احباب و از جمله مهاجرین بود. وی در بدایت اشراق نیر اعظم شهره آفاق گشت، چشم از دو جهان پوشید و به جهان جانان گشود و سبب هدایت نفوس گشت. متحمل زحمت شد و فتور نیاورد. نزد سلطان الشهداء و محبوب الشهداء مقرب و مؤتمن و سالها به این خدمت موفق بود. پس از شهادت سلطان الشهداء، به سجن عکا هجرت کرد و به شرف لقا فائز شد. بسیار حلیم و سلیم بود و پس از صعود مبارک، از فرقت چنان حرقتی یافت که دقیقه‌ای آرام نداشت، مثل باران می‌گریست. از شدت فراق قالب تهی کرد و به جهان انوار محفل تجلی پروردگار شتافت.

۳۷۱_ محمدخادم (آقامیرزا)

این جوان از اهل اصفهان و از خانواده‌ای محترم بود. تحصیل معارف نمود و از معقول و منقول بهره گرفت، ولی تشنه اسرار حقیقت بود، تا آنکه سر مکنون و رمز مصون ظاهر و آشکار شد و از نفعه گلشن ابهی مشام معطر نمود، چنان تار محبت‌الله برافروخت، از این جهان و نعمت عظمی بگذشت و به سجن اعظم توجه نمود. طی مسافتات بعیده کرد و از ایوان به زندان شتافت و در سجن اعظم به عبودیت جمال ابهی و خدمت احباء پرداخت. مخدوم بود خادم گشت، خادم مسافرخانه شد و جمیع از او راضی بودند، پس از مصیبت کبری صبر و قرار نداشت و مانند شمع می‌گداخت تا آنکه از این خاکدان به جهان بی پایان طیران نمود.

۳۷۲_ محمد خطیب (شیخ)

جناب شیخ محمد خطیب امام جمعه کردستان بود. وی در سنندج بر اثر انفاس طیبه جنابان آسید حسن متوجه و آقا سید جلال سینازاده به زیور ایمان آراسته شد و در ظل امر مبارک در آمد. پدرزن وی از علمای بانفوذ سنندج بود و پس از آنکه از عقیده دامادش اطلاع یافت با وی مذاکره نمود و با توافق او جمعی از علما را برای افطار ماه رمضان به خانه خود دعوت نمود. علما با پیشخدمتهای رسمی و اعیان با گماشتگان مسلح در آن مهمانی حضور یافتند. امام جمعه نیز با ایمان و اعتقادی کامل دو جوان روحانی را برای ارشاد علما دعوت نموده بود و آن دو به محض وارد شدن به مجلس و دیدن آن جمع و افراد مسلح بخود لرزیدند و خود را تسلیم رضای اراده الهی نمودند. آنگاه امام جمعه

آغاز سخن نمود و دو جوان را به حضار معرفی کرد. سئوالاتی از آنان کرده تأییدات جمال اقدم ابهی شامل حال آن دو شد سئوالات را پاسخ گفتند و مورد تحسین حضار قرار گرفتند و به پیروزی دو جوان سید آفرین گفتند.

۳۷۳_ محمد وکیل (آقامیرزا)

جناب آقا میرزا محمد وکیل در دارالسلام، از کأس تسلیم و رضا آشامید و در سایه شجره طوبی بیاسود. امین و کریم بود. در عراق شخص شهیر بود، معروف به حسن تدبیر، چون مؤمن و موقن گردید به لقب وکیل ممتاز گشت، چه در دعاوی در شهر حاجی میرزا هادی جواهری وکالت نمود، به حکومت مراجعه نمود که من وکیل جمال مبارکم و این املاک را که دولت ضبط نموده تعلقی به آقا میرزا موسی ندارد، ولی چون سندی در دست نداشت و اوراق جعبه در عکا بود مدعایش در نزد حکومت پذیرفته نشد و در بین کل شهرت به میرزا محمد وکیل یافت. وی نیز اسیر شد و به موصل سرگون گردید و دچار مشقت شد، غنی بود فی سبیل الله فقیر شد و عاقبت منقطعاً عماسوی الله از این عالم به جهان توراتی صعود نمود.

۳۷۴_ محمد ابراهیم اصفهانی (آقا)

جناب آقا محمد ابراهیم با سه برادر خود، آقا صادق، آقا حبیب الله، آقا محمدعلی و با عم بزرگوار خود جناب آقا محمدرضا عریض، در بغداد در خانه ای در جوار بیت مبارک می زیستند و طیورآسا لانه و آشیانه مشترک داشتند. اندک اندک حرکات و سکنات محبوب آفاق در آنها اثر کرد و تشنه زلال هدایت شدند، جمال قدم، میرزا جواد ترشیزی را مأمور خانه آنان فرمودند، به مجرد القاء کلمه پذیرفتند و ابدأ توقف ننمودند و به زیور ایمان آراسته شدند، برادر بزرگتر جناب آقا محمدصادق در رکاب مبارک به اسلامبول و ادرنه رفت. مردی حلیم و سلیم و صبور بود و ایامی با روح و ریحان بسر برد و به عراق برگشت و با سایر برادران و عموی خود اسیر شد و همگی در نهایت عسرت بسر بردند. جناب آقا محمدرضا و آقا محمدصادق در اسارت از قیود این عالم فانی رهائی یافتند و به جهان پایان پرواز کردند و آقا محمدعلی و داداش ابراهیم پس از اسارت به عکا رفتند و آقای ابراهیم در یکی از شهرهای مجاور با صبر و سکون و قناعت و مشقت به کسب مشغول بود و پس از صعود مبارک در آتش غم می گذاخت و

آقا حبیب‌الله نیز در اسارت دچار قحط و غلا شد ولی قلبش مطمئن بذکرالله بود و با قلبی بی‌نهایت شاد و مسرور به جوار رحمت کبری شتافت.

۳۷۵_ محمدابراهیم تبریزی (آقا)

جناب آقا محمد ابراهیم فرزند جناب عبدالفتاح و مسجون در عکا بود و پس از اطلاع از اسارت پدر خود را سریعاً به سجن رساند تا از این مشقت با پدر سهم گردد. وی مردی باهوش و زیرک و از باده محبت‌الله سرمست بود، مانند پدر متانتی عجیب داشت، روزها به کسب و کار مشغول بود و شبها با یاران همدم و هم‌آواز، غیور و شکور بود و مطمئن به فضل و عنایت رب‌غفور. همیشه سبب مسرت یاران و روح و ریحان دوستان بود و با ایمان و ایقان به عالم بالا صعود نمود.

۳۷۶_ محمدابراهیم منصور کاشانی (آقا)

جناب آقا محمد ابراهیم کاشانی در عنفوان جوانی، تجلی نورانی دید و سرمست جام ظهور گشت. وی طبیعی روان و قریحه‌ای سیال داشت. از کاشان به بغداد توجه نمود و به شرف‌لقا فائز گشت. با آشنا و بیگانه صلح و سلام داشت و به رفاهت دیگران می‌پرداخت. اسیر موصل شد و از آنجا به حیفا شتافت، به خدمت احباء موفق بود و مسافرخانه را بنهایت خضوع و خشوع مواظبت می‌کرد. هر روز حیاتی تازه و بشاشتی بی‌اندازه می‌جست. وی قصیده‌ای در ماتم شهادت سلطان‌الشهدا بسرود و در ساحت اقدس خواند و حاضرین گریستند. باری این نفس زکیه ایام عمر بسر برد و مانند گل خندان بود تا اینکه پیک اجل را لبیک گفت و از برزخ ادنی به رفیق اعلی شتافت.

۳۷۷_ محمدابراهیم تبریزی (آقا)

این وجود مسعود از اهل نی‌ریز بود و از صهبای ایمان و ایقان لبریز در نی‌ریز بدست ستمکاران افتاد و به قوت بازو خود را از بند رها نمود. به عراق شتافت و به تحریر آیات و خدمت آستان مقدس پرداخت، و در نهایت ثبات و استقامت و تا سجن اعظم در رکاب مبارک بود و پس از صعود مبارک نیز آفاق به انحلال تن مبتلا شد عاقبت عالم خاک را بگذاشت و به جهان پاک شتافت.

جناب حاجی محمدابراهیم یکی از علمای مشهور یزد بود و به کلیه مسائل دینی اسلام از اخبار و احادیث و آثار احاطه کامل داشت. وی بلقب مسئله‌گو شهرت داشت، او مردی متقی و پرهیزکار و صاحب‌نطق و تقریر و فصاحت بیان و مورد وثوق و اعتماد اهالی یزد بود و در سن ۷۰ سالگی بشرف ایمان نایل شد. اشرار و جهلای معروف به علم که با فرمان ظل‌السلطان جمعی از احباب بیگناه را بشهادت رسانیده و به آن مباحثات می‌نمودند، در صدد قتل این پیرمرد برآمدند و ظل‌السلطان را متقاعد نمودند که اگر وی را دستگیر نکنند هر روزه به صفحات تفت و منشاء سفر می‌کند و با تبلیغ خود بسیاری را از راه بدر می‌کند همانطور که در ظرف یکماه هفتاد هزار نفر را در تفت تبلیغ نموده است. ظل‌السلطان تحت تأثیر این تحریکات سوء قرار گرفته دستور جلب وی را صادر نمود و چند سوار وی را که در کوههای منشاء متواری بود دستگیر نموده به شکنجه دادن و فلک کردن پیرمرد هفتاد ساله پرداختند و از وی اخاذی نمودند. احباب منشاء برای استخلاص وی پرداخت مبلغی رشوه مبادرت نمودند. اشرار وی را با پای مجروح و در زیر غل و زنجیر به یزد رساندند. در بیرون شهر جمعی از سربازان و جمع کثیری فراش، با طبل و دهل او را به حضور ظل‌السلطان بردند. حاکم متوجه شد که این پیرمرد نیم‌جان با صدمات وارده قادر بجوابگویی سئوالاتش نخواهد بود، دستور داد وی را به حمام بردند و لباسش را عوض کردند و دو روز در منزل خود از وی پرستاری نمود، سپس در خلوت با حاجی صحبت کرد و پرسید آیا شما بابی هستید گفت خیر من بهائیم، روز بعد ایشان را سوار الاغ نمود و با خود و جمعی از همراهان به صحرا برد و وی را بجلو انداخت و خود بدنبال او حرکت کرد. در نیمه راه وی را هدف گلوله قرار داد و سایرین به پیروی از او به وی تیراندازی کردند و آن فاضل بزرگوار در سن هفتاد سالگی به مقام شهادت نایل گردید.

جناب آقامحمداسمعیل با برادر خود در کاشان با خیاطی اصرارمعاش می‌نمود. آنها پس از آنکه ندای امر الهی را لبیک گفتند، به ارض سر شتافتند و از آنجا به عکا سرگون شدند و گرفتار فشار و تضيیقات عوانان ستمکار شدند و هر دو را با سایر اسرا در قشله عسکریه حبس نمودند و چون هوای عکا در آن زمان

بسیار مسموم بود هر دو بیمار شدند و در یک شب دست درآغوش یکدیگر به ملکوت ابهی راجع شدند. عوانان برای مخارج دفن و کفن آنان سجاده زیر پای مبارک را گرفتند و بدون آنکه بمصرف رسانند هر دو را در گودالی دفن نمودند.

۲۸۰_ محمداسمعیل (حاجی)

جناب حاجی محمداسمعیل برادر جناب حاجی میرزا جانی و به نور ایمان منور و مشتعل بود. وی در دوران حیات امری خود دچار صدمات شد ولی روز به روز ایمان و ایقانش بیشتر می شد. در سال ۱۸۶۸ که جمال مبارک به عکا سرگون شدند و سعادت تشریف را از دست داد به وی پیغام داده شد که در حمام کلیبولی حضرتش را زیارت کند. وی در طی ساعتی که در حمام تشریف حاصل شد درد فراق و التهابش زایل گردید، سپس به ایران مراجعت نمود و در سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) در تبریز از دارفانی به ملکوت باقی شتافت.

۲۸۱_ محمداسمعیل گندلی (حاجی)

جناب حاجی محمداسمعیل مسلمانی متعصب و داماد جناب میرزا محمدافشار مؤلف کتاب بحرالعرفان بود. جناب میرزا محمد افشار در اثر تبلیغ جناب محمدطاهر مالگیری مؤمن شد و تارکش به دیهیم ایمان زینت یافت ولی ایمان خود را از داماد متعصبش مخفی می داشت. وی در یکی از روزهای ماه رمضان، در تیرماه که هوا بسیار گرم بود، با جناب مالگیری قرار گذارد تا داماد خود را به بهانه ای به منزل یکی از احباب به نام جناب افشار برد. حاجی اسمعیل که روزه دار بود عباى خود را برسر کشید و در زیرزمین دراز کشید. افشار از مالگیری سنوالی از امر جدید کرد مالگیری شروع بصحبت کرد و افشار ظاهراً یکایک ادله و براهین را رد می کرد و ایراد می گرفت و این مشاجره در حدود سه ساعت بطول انجامید، در این اثنا حاجی محمداسمعیل که در زیر عبا استدلالات مالگیری را می شنید، ناگهان بلند شد، عبا را کنار زد و گفت چای بیاورند. سپس به وی گفت هنوز وقت افطار نرسیده، ولی او از وادی غفلت به گلشن حقیقت داخل شده و ایمان خود را اعلام داشت و در سال ضوضای یزد ثروت سرشار خود را در راه خداوند بباد داد به طهران رفت و دوباره کارش بالا گرفت.

۳۸۲_ محمدباقر سنگسری (ملا)

ملا محمدباقر مردی فاضل و جنبه عرفانی داشته و همه روزه در بالای منبر به وعظ می پرداخت و از رفتار علمای عصر انتقاد می نمود. زیرا رفتار و کردار آنان شهادت می داد که از فقهای آخرالزمان اند. اجل امت منقضی شده و دوره اسلام پایان یافته و عنقریب قائم آل محمد ظاهر خواهد شد. مشایخ قوم وی را تکفیر کردند و نفی بلد نمودند. به شیراز رفت و مجاور شد ولی پیش از ارتفاع صوت صور و نقره ناقور به سرای جاودانی شتافت.

۳۸۳_ محمدباقر و محمد اسمعیل (آق)

این دو برادر کاشانی و خیاط بودند و برادر دیگری بنام پهلوان رضا داشتند، وی هر چند از ردا و علم عاری بود، ولی به عشق و محبت الهی به اوج اعظم عرفان پرید. وی، حاجی محمدکریم خان را درباره رکن رابع چنان تحت فشار گذارد که حاجی را به شدت متغیر ساخت و در جواب عاجز ماند، اما دو برادر را عوانان اسیر کردند و در عکا زندانی نمودند و هوای عکا چنان مسموم بود که هر دو مبتلا بمرض شدند و در یک شب دست درآغوش یکدیگر به ملکوت ابهی شتافتند.

۳۸۴_ محمدباقر قائینی (میرزا)

جناب میرزا محمدباقر یکی از متقدمین امر مبارک حضرت نقطه اولی بود که بوسیله انفاس قدسیه جناب باب الباب، به شرف ایمان نایل گشت. وی پس از ایمان از قائین به مشهد کوچ نموده و با محبتی زایدالوصف به خدمت امرالله پرداخت و بواسطه محبت و شجاعت خویش، دشمنان خائف و دوستان شادمان بودند، منزل وی در بالاخیابان مشهد واقع و به بایبه شهرت داشت و هر کس وارد آن منزل می شد بنام بابی شهرت می یافت.

جناب میرزا محمدباقر از صحابه قلعه شیخ طبرسی بود. جناب قدوس پس از شهادت جناب باب الباب، وی را به سرپرستی اصحاب قلعه گماشت.

۳۸۵_ محمدباقر نراقی (حاجی)

جناب حاجی محمدباقر از بابیان نراق و از تجار معروف بود. پس از آنکه برادر کوچکش جناب آقا محمدجواد از عراق مراجعت نمود و به بشارت ظهور من

یظهره الله ایشان را مستبشر ساخت ندای حق را لیبیک گفت و تصدیق امر مبارک نمود و هر دو با ایمان و ایقانی راسخ عزم هجرت به همدان نمودند و با انجذاب و اشتعالی وصف ناپذیر به ارشاد بایمان پرداختند و بمدت ۱۴ سال جمعی را در ظل امر جمال اقدس ابهی وارد نمودند.

در سال ۱۸۷۷ میلادی (۱۲۵۶ شمسی) همسر حاجی بیمار شد و ایشان یکی از اطبای حاذق را برای معالجه دعوت نمود و با احترامی خاص ایشان را استقبال کرد و چنانچه در شرح حال جناب حکیم آقا جان مذکور شد معالجات وی حکیم را مضطرب و پریشان خاطر ساخت و هر آن در انتظار بود که وی را به محاکم شرعی تسلیم کنند و ملا عبدالله شیرر نه تنها وی بلکه کلیمیان آن مدینه را نیز گرفتار نماید. آن دو برادر با نهایت احترام و محبت تاحدی سبب تسکین وی شدند. طیب با عرض تشکر از آنان سنوال نمود مگر شما مسلمان نیستید که بجای مجازات با خوشروئی و محبت مرا شرمسار ساخته اید. جناب حاجی با متانت و حکمت ظهور رب الجنود را به وی با اشاره اطلاع دادند و سپس با مساعدت جناب ابن اصدق که به بشارات انبیای بنی اسرائیل تسلط داشت ایشان را در ظل امرالله وارد ساختند.

۴۸۶_ محمدبیک فارانی (میر)

جناب میرمحمدبیک فارانی یکی از مؤمنین و متقدمین امرالله در عهد طلعت اعلی و ابهی می باشد. وی از انفاس قدسیه جناب ملاصادق مقدس مستفیض شده و به تصدیق امر مبارک حضرت نقطه اولی موفق و به زیور ایمان آراسته شد. او در سال ۱۸۸۸ به اتفاق فرزند خود، جناب حاجی شاه خلیل الله، به حضور مبارک جمال اقدس ابهی تشریف یافت. در مراجعت از ارض اقدس به اصفهان وارد شد و به همراهی یکی از دوستانش به ملاقات حاجی میرزا حاجی دولت آبادی که از سران ازلیها بود رفته با لسانی بلیغ تمام شبها حاجی دولت آبادی را پاسخ گفته، و وی را مجاب نمود. ولی حاجی دولت آبادی که پایبند مقام و هواهای نفسانی بود از جناب میرمحمد بیک تقاضا نمود تا تفصیل این ملاقات و مذاکرات را نزد احدی در اصفهان فاش نکند و ایشان خواهش وی را پذیرفت، باری جناب میرمحمدبیک از اصفهان به فاران عزیمت نمود و جریان مذاکرات خویش را با آن ازلی مذکور به حضور مبارک جمال قدم معروض داشت و لوح مبارکی به افتخار وی عزّ نزول یافت که در آن چنین فرموده اند: (انا کتّامعک از

۳۸۷_ محمدتقی اصفهانی (تقی افندی)

جناب محمدتقی اصفهانی از مؤمنین دو عهد ابهی و میثاق و در عصر بطولت و در زمان ولایت امرالله در عصر تکوین به خدمت امر الهی می پرداخته وی یکی از ایادیان امرالله بوده است. ایشان در عنفوان جوانی ندای امر مبارک را استماع نمود و نور حقیقت بر قلبش تجلی کرد و به نور ایمان سرافراز شد. در همان زمان ناظر فجایع اعدا بود، علماء سوء از جمله ملامحمدباقر ذنب در بالای منبر عوام را بر علیه امر مبارک تحریک می نمودند و برای ریشه کردن امر مبارک با امام جمعه و تزئید ظل السلطان دو روح پاک را که جز انقطاع، صداقت و صفای قلب گناهی نداشتند با قساوت شهید نمودند. این بود که در سال ۱۸۷۸ میلادی (۱۲۵۷ شمسی) اصفهان را ترک گفت و در مصر اقامت گزید و در آنجا با ملاقات احباء زایرین بر معارف امری خود افزود و به تقی افندی شهرت یافت و قبل از استقرار در مصر به آستان مقدس تشریف یافت و احباء را ملاقات نمود و در مصر همواره دستورات مبارک را اجرا می نمود.

وی برای آخرین بار در سال ۱۸۹۱ مشرف شد. پس از صعود نیر آفاق بر عهد و میثاق استوار بود و بارها به حضور مبارک طلعت میثاق تشریف یافت و عرض عبودیت کرد. در سفر پر هیمنت حضرت مولی الوری به اروپا و امریکا در سالهای ۱۹۱۰ و ۱۹۱۲ میلادی، در مصر ملازم حضور مبارک بود و افتخار مهمانداری آن حضرت و زایرین امریکایی و جناب ابوالفضایل را داشت.

جناب تقی افندی با حافظه قوی خود بسیاری از الواح مبارک جمال قدم و طلعت میثاق را از برداشت، در ابتدای اقامت خود در مصر فقط معدودی احباء می زیستند و در نتیجه خدمات ممتد ایشان بر تعدادشان افزوده تا اینکه محفل روحانی مصر تشکیل شده خانه اش را وقف خدمات امری نمود و جلسات متعددی در آن تشکیل می شد حضرت ورقه علیا در تاریخ بیستم اکتبر ۱۹۲۱ طی تلگرافی صعود حضرت مولی الوری را به وی مخابره فرمودند و تقی افندی بلافاصله به حیفا رفت. پس از مطالعه الواح و وصایا و انتصاب حضرت غصن ممتاز به ولایت امر غم و اندوه احباء به سرور و شادمانی مبدل شد و ایشان با استقامتی بی نظیر و ایمانی قوی و عزمی راسخ از فتنه ناقضین، و از رخنه آن گروه فاسد در جمع احبای مصر جلوگیری کرد و خود سالیان دراز به خدمات

مرجوعه از حضرت ولی امرالله می پرداخت و غالباً به حضور مبارکش مشرف می گشت.

ایشان لجنه نشریات امری را اداره می نمود و به ترجمه و انتشار الواح، کتابهای مستطاب ایقان و مفاوضات، به زبان عربی نایل گردید و خود نیز مقالاتی دربارہ امر مبارک انتشار داد.

با درگذشت همسر و فرزندش تنها ماند و در مقام تسلیم و رضا می زیست و به مهمان نوازی و محبت به یار و اغیار ادامه می داد و احبای مصر از محبتهای پدرانہ وی برخوردار بودند. سرانجام در سال ۱۹۴۶ میلادی (۱۳۲۵ شمسی) در نهایت آرامش به ملکوت ابھی صعود نمود و آنان که در شرق و غرب از خدمات برجسته ایشان اطلاع داشتند وی را تجلیل می نمودند.

۳۸۸_ محمدتقی منشادی (آقاسید)

جناب آقا سیدمحمدتقی در جوانی نفعه رحمانی به مشامش رسید و حالات روحانی رخ داد، فکرش ریانی شد و قلبش نورانی گشت، ترک اقربا و اولاد کرد و سرگشته کوه و بیابان شد و بسوی عکا شتافت و به شرف لقا فائز گردید. ابتدا در حيفا دکان صغیری بگشاد، کاشانه و لانه و آشیانه زائرین شد و به تمشیت امور یاران می پرداخت و واسطه ارسال الواح و وسیله تقدیم عرائض گشت، شهیر آفاق شد و معروف بلاد گردید، مظهر الطاف جمال مبارک شد، تعلق به راحت و آسایش نداشت ولی مسافران را ماء معین بود بالین راحت مهیا می کرد و بقدر قدرت سفره مهیا می گسترده. بعد از صعود نیر ملااعلی، ثابت و راسخ بر عهد و پیمان و ناقضان به لطائف الحیل کوشیدند و مافوق تصور احترام و مهربانی مجری داشتند تا بتوانند رخنه ای در ثبوت و رسوخ او نمایند ولی او از غیرمیثاق الهی بیزار بود و چون مایوس شدند انواع جفا روا داشتند و در صد پریشانی او افتادند، لذا حضرت عبدالبهاء وی را به پرت سعید فرستادند و ترتیبی اتخاذ فرمودند که بیوفایان و عوانان دسترسی به مراسلات نداشته باشند، و هیئت تفتیشیه که در بحبویه تضييق شديد در صدد قلع و قمع شجره مبارکه بودند، از بدست آوردن اوراق امری عاجز ماندند.

جناب آقا سیدمحمدتقی سالهای متمادی در پرت سعید به خدمت امرالله قائم بود. یاران و مسافران از وی خشنود بودند، ولی تحمل گرمای خطه مصریه نداشت، به بیماری محرقه مبتلا شد و به ملکوت رب مجید پرواز کرد.

۲۸۹- محمدجعفر نراقی (ملا)

جناب ملا محمدجعفر نراقی از علمای شیعیه و صاحب قریحه شعر و استعداد تألیف و تصنیف داشت و در ایام اقامت جناب باب‌الباب به کاشان از امر مبارک اطلاع یافت و به فوز ایمان نایل گردید و حضرت نقطه اولی در سجن ماکو توقیعی به افتخارش نازل فرمودند. وی جمعی از رجال و نساء را به سلک بابیه درآورده است.

۳۹۰- محمدجواد نراقی (آقا)

پس از انتشار امر حضرت باب در ایران هزاران نفر به شرف ایمان فائز شدند و بسیاری از جوانان ندای مهیمن آن حضرت را پذیرفته و با شور و اشتیاق فراوان لبیک گفتند.

جناب آقا محمدجواد نیز در نراق از قصبات کاشان در ظل امر مبارکش وارد شد و به انتشار این ندای ملکوتی قیام نمود. این جوان پاکدل آواز مقام و منزلت حضرت بهاء‌الله را در بغداد شنید و از نراق به عراق توجه نمود. جمال اقدس ابهی قبل از اظهار امر در بغداد به ارشاد بایبان می‌پرداختند و آنان را دلالت می‌فرمودند. آقا محمدجواد نیز در محضر مبارک شرکت می‌نمود و از بیانات ایشان کسب فیض می‌نمود. در سال ۱۸۶۳ میلادی (۱۲۴۲ شمسی) پس از اظهار امر مبارک جمعی از احناء در بغداد باقی ماندند و به تبلیغ امر مبارک پرداختند. جناب آقا محمدجواد مصمم شد از عراق به نراق مراجعت کند و به تبلیغ بایبان آن مدینه پردازد. وی ابتدا به تبلیغ برادر بزرگ خود آقا محمدباقر پرداخت و وی را به زیور ایمان بیاراست و هر دو با شوق و انجذاب و ایمانی راسخ به همدان هجرت نمودند و به تبلیغ بایبان آن مدینه قیامی عاشقانه نمودند و جمعی از بایبان روشنفکر آن مدینه را در ظل امر مبارک حضرت بهاء‌الله وارد نمودند و هر دو با موفقیت به تجارت اشتغال داشتند و امرار معاش می‌نمودند.

۳۹۱- محمدحسن (آقا میرزا)

جناب آقا میرزا محمدحسن، فرزند جناب میرزا زین‌العابدین عموی حضرت بهاء‌الله می‌باشد. هر دو آنان افتخار آن یافتند که ظهور حضرتش را لبیک گویند و به شرف ایمان و ایقان نایل گردند. جناب آقا میرزا محمدحسن به ارض اقدس تشریف یافت و در عکا به حضور جمال مبارک مشرف شده و غالباً حامل

الواح مبارک بود که از ارض اقدس به عنوان و افتخار احبای مازندران عز نزول می یافت، و در یکی از الواح جمال قدم وی را به عنوان (ای پسر عم) خطاب فرمودند، هنگامی که حادثه جانگداز سقوط و صعود میرزا مهدی غصن اطهر اتفاق افتاد، وی حضور داشت و چون غسل به علت شدت تعصب از تغسیل جسد امتناع نمود، آقا میرزا محمدحسن با مساعدت شیخ محمود به این وظیفه مفتخر شد و به غسل جسد اطهر پرداختند.

ایشان در سفر اخیر خود تعداد ۷۰ لوح که به افتخار احباء و دوستان و بعضی از منسوبین مبارک نازل شده بود همراه داشت و چون به طهران رسید وی را بازداشت نموده به قریه تاگور فرستادند و در آنجا، حاجیه شاه سلطان خانم ملقب به عزیزه خواهر ناتنی جمال مبارک، که دنیاالرو ازل شده بود کلیه الواح را تصاحب نمود و آنها را به صاحبانش نرسانید.

جناب آقامیرزا حسن در تاگور اقامت داشت که حیاتش سر رسید و به ملکوت ابهی شتافت.

۳۹۲_ محمدحسین (آقاسید)

جناب آقا سیدمحمدحسین مجتهد و از سادات امامی و از جمله علمای طراز اول اصفهان بشمار می رفت. وی در جوانی به حضور مبارک حضرت رب اعلی در منزل امام جمعه مشرف شد و پس از آنکه دخترش گل سرخ بیگم فائزه به سن بلوغ رسد چنین اظهار کرد که من خدمت آن بزرگوار رسیده ام جوانی دیدم با قیافه نورانی و با سرعت قلم و علم خداداد. ۱۲ مسئله از حضرتش سؤال کردم اغلب را جواب فرمود و بعضی را بسکوت گذرانید لکن من معتقدم اوست قائم موعود. من از طعن و لعن به پیروانش بیزارم، وی دخترش فائزه خانم را تشویق کرد تا در مورد رجعت حسینی نیز تحقیقی کند و خود در سن ۱۱۴ سالگی به حسن خاتمه موفق گشت و به ملکوت ابهی شتافت.

۳۹۳_ محمدرحیم اصفهانی (آقا)

جناب آقامحمدرحیم فرزند حاجی محمدحسین تاجر اصفهانی می باشد. در ایام سختی و شداید که جمال اقدس ابهی در سجن اعظم زندانی بودند، به امر مبارک اقبال کرد و بی پرده و حجاب با شهامتی کم نظیر بنای تبلیغ گذارد. با یار و اغیار صحبت می کرد و با افراد مستعد به مذاکرات امری می پرداخت و جمعی

را در ظل امر مبارک داخل کرد. آقامحمدرحیم دو بار به مدینه محصنه عکا وارد شد و به حضور نیر آفاق افتخار تشرف یافت. وی یکی از مبلغین مبرز امرالله بود و بی پروایی و تبلیغ علنی وی عوانان را خشمگین ساخت، حتی پدر ایشان حاجی محمدحسین با فرزند خود بخشونت رفتار می نمود. روی این اصل ناچار شد اصفهان را ترک گوید و از مال و مکنت پدر و زخارف دنیا چشم پوشد و پشت پا زند. با انقطاعی کامل براه افتد و خود را به سبزوار رسانید و در معدن مس آن شهر مشغول بکار شد.

در این احوال قونسول روس مقیم گرگان به یکی از تجار ارامنه مقیم سبزوار نوشت که یک نفر از بهائیان مطلع سبزوار را با کتب و آثارشان به گرگان روانه کند و مخارج رفت و آمد آن شخص نیز پرداخت می گردد. جناب آقامحمدرحیم با صلاحدید برخی از اجباء به گرگان رفت و با قونسول روس ملاقات نمود. قونسول اشاره ای به لوح مبارک خطاب به امپراطور روس نمود، که در آن لوح در حق سلطان روس دعا فرموده اند. و علت را از جناب آقامحمدرحیم جویا شد وی با کمال خضوع به شطر اقدس توجه نمود و طلب تأیید کرد و جوابی مناسب به قونسول داد و به سبزوار مراجعت نمود و از آنجا به ساحت اقدس شتافت و چون جمال مبارک در قشله محبوس بودند به حضور حضرت عبدالبهاء مشرف شد و جریان مذاکرات خود را با قونسول گرگان به عرض مبارک رسانید و بخطای خود اقرار کرد. حضرت مولی الوری وی را آسوده خاطر ساختند زیرا آنچه ذکر شده است مقرون به رضای حق می باشد و آن حضرت مراتب را به عرض جمال مبارک رساندند، و آن حضرت بیانات آقامحمدرحیم را تأیید فرمودند. باری ایشان در سبزوار بکار خود مشغول شد و به تبلیغ ادامه داد. حملات دشمنان آغاز شد و ضوضا براه افتاد. از آنجا فرار اختیار کرد به عشق آباد رفت و بار دیگر به ساحت اقدس مشرف گشت و در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) طایر روحش به عالم قدس پرواز کرد.

۳۹۴_ محمدرحیم قزوینی (مشهدی)

جناب مشهدی محمدرحیم فرزند جناب حاجی شیخ محمد قزوینی و برادر کوچک جناب سمندر بوده و شعبه تجارتي ایشان را در لاهیجان اداره می نموده است. جناب سلیمانی شرح حیات ایشان را مرقوم فرموده و به این مختصر اکتفا فرموده است.

جناب حاجى محمدرضا از احبای مقيم عشق آباد بود. وی به خدمت امرالله می پرداخت. او مردی در مراتب استقامت و سلامت نفس بود و با خویش و بیگانه با محبت خالص سلوک می نمود. با وجود این اهل غرض به معاندت ایشان قیام نمودند و با نسبتهای ناروا ایشان را متهم می ساختند مثلاً ایشان را امام رضای بابیه نامیده بودند و دشمن ائمه اظهار می پنداشتند و اراذل را برای قتل ایشان تحریک می کردند. خود ایشان هم چنین تصور می کرد که ماه محرم که خون تعصب عزاداران در جوش است حوادثی صورت خواهد گرفت، از اینرو احباء از جناب ابوالفضایل که تازه به عشق آباد وارد شده بود تمنا نمودند وصیت نامه اش را مرقوم دارند. این وصیت نامه بطور کامل و مشروح در حضور دو نفر از احباء بنام آقاغلامحسین و جناب آقامیرزا مهدی رشتی، تنظیم گردید. ماه محرم آغاز شد و دسته های عزاداری سینه زنی، زنجیرزنی و زخم زنی در عشق آباد براه افتاد و در روضه خوانی طرح شهادت ایشان ریخته شد. دو روز بعد از عاشوار دو نفر از اشرار در وسط بازار به ایشان حمله نموده با ۳۲ زخم مهلک با خنجر بدن ایشان را قطعه قطعه کردند و آشوبگران با دیدن این صحنه اظهار بشاشت کردند. ولی قاتلین نتوانستند از دست مأمورین انتظامی رهائی یابند. در این بین جناب مشهدی قلی اردوبادی که جوانی متدین و مستقیم بود جسد آن مظلوم را بدوش کشید و از زیر دست اشرار خارج ساخت و مورد طعن و لعن آنان قرار گرفت. روز بعد نیز می خواستند که چند نفر از احباء را به شهادت رسانند ولی موفق نشدند و نتوانستند به آنها صدمه ای برسانند.

جناب ابوالفضایل همراه جناب آقا میرزا عبدالکریم برای تظلم به ملاقات فرمانده قوای انتظامی رفتند و جناب میرزا احمدبیک به ترجمه پرداختند. ایشان توطئه اوپاش را به اطلاع ژنرال رسانیدند و دربارہ اتهامات بی اساس آنان و حسن رفتار و سلوک احبای الهی و اطاعت آنها از حکومت ایشان را مطلع ساختند و متذکر شدند که در طی این ۹ سال عملی از احبای الهی برخلاف قانون و بدرفتاری دیده نشده است. سپس ژنرال گفت: بلی می دانم که شما از هیچکس بد نمی گوئید. کتاب شما را دارم و از عقاید شما بی خبر نیستم سپس دستوراتی برای نظم دیوانخانه و امنیت شهر و حفظ احباء صادر نمود.

بعضی از اشرار پا به فرار گذاشتند و برخی دستگیر شدند و جمعی به طهران و مشهد و تبریز رفتند و علماء سوء را بر علیه احبای عشق آباد تحریک نمودند.

استقامت و توکل احباء و عدم اعتنای سلطان ایران به اراجیف و اتهامات کاذبه دشمنان و اجرای عدالت دولت روس نتیجه بخش شد. جریان محاکمه دو ماه طول کشید و فرمانده قوای انتظامی حکم دادگاه را به عرض امپراطور روس رسانید که دو نفر از قاتلین باید بدار آویخته شوند و چند نفر به مدت ۱۵ سال به سبیره تبعید شوند اعدا برای آزادی محکومین به احباء پناه بردند جناب ابوالفضایل و بعضی از احباء بحضور فرمانده قوای انتظامی رفته شفاعت نمودند. ژنرال به ایشان گفت این طایفه شیعه سبب بدنامی دولت روس شده اند و آفرین بر شما که با اینهمه شرارت از آنان شفاعت می کنید و این رفتار مزید اعتبار و افتخار اهل ایمان گردید. در آن اثنا که قاتلین را بیای دار می بردند و تشریفات لازم انجام گرفت فرمان امپراطور رسید و اعدام آنان را به ۱۵ سال تبعید در سبیره تخفیف داد و برای تبعیدشدگان سبیره هم تخفیف قایل شدند.

۳۹۶_ محمدرضا بروجردی (آقاسید)

جناب آقاسید محمدرضا از اوان جوانی با جناب آقاسید عباس علوی طرح دوستی داشت و گویا با یکدیگر در یک مکتب تحصیل علوم اسلامی نموده بودند. وی پس از چندی ندای امر الهی را استماع نموده و با اخذ تماس با بعضی از احباء جویای کشف حقیقت گشته، با رعایت حکمت جناب علوی را به تحقیق در این امر الهی تشویق نموده و هر دو با اراده قاطع به مطالعه پرداختند و به مقام ایمان و ایقان نایل گشتند.

۳۹۷_ محمدرضا شهیرزادی (آقاسید)

جناب آقاسیدمحمدرضا فرزند جناب میرعلیمحمد سنگسری می باشد. وی در شهیرزاد بدنیا آمد و کوچکتر از سه برادر دیگر بود. مادرش به جناب قدوس عرض نموده بود که سه فرزند خود را فدای امر مبارک نموده ام ولی می خواهم سیدمحمدرضا عصای پیریم گردد و آن حضرت وی را شریک مصائب قلعه شمرند و حضرت عبدالبهاء نیز او را بقیه السیف نامیده اند.

سیدمحمدرضا خواربار و پوشاک برای اصحاب قلعه تهیه می نمود و بوسیله برادر خود به آنان می رسانید. او اعضای خانواده خود را به شکیبایی و بردباری دلالت می نمود و به تربیت بازماندگان شهداء می پرداخت و آنان را نوازش می کرد و هرگز از شماتت و ملامت مظاهر دجال خم به ابرو نمی آورد. وی در

سفر و حضر با برادر زمستانها به مازندران می‌رفت و برنج برپشت خود حمل می‌نمود و به سنگسر و شه میرزاد می‌رسانید و در تابستان از آنجا میوه و خشکبار به مازندران می‌برد و در بین راه هر جا گوش شنوائی می‌یافت القای کلمه الله می‌نمود، در نتیجه خدمات این دو برادر در ایول هزار جریب، جمعی در ظل امرالله داخل شدند و محفل روحانی تشکیل دادند.

روزی یکی از مجتهدین مبعوض بنام آقاسید اسدالله در بالای منبر گفت که این دو برادر گمراهند و به هر خانه‌ای که وارد شوند، باید آن خانه را خراب کرد و با خاک یکسان نمود و این نظر را مرتباً تکرار می‌کرد. روزی آقاسیدمحمدرضا به خانه خواهر خود در سنگسر رفت و سپس بخانه این مجتهد رسید و وارد منزل شد. مجتهد از دیدن وی یکه خورد بی‌اختیار برجست و او را بغل کرد و رویش بوسید و بصدر اطاق نشاند و با کمال خضوع با وی رفتار کرد و وی را دعوت به صرف نهار کرد وی معذرت خواست و گفت چند روز دیگر شرفیاب خواهم شد. حضار به مجتهد گفتند بر حسب حکم شما باید خانه شما را خراب کرد و شدت علاقه و محبت و بغل کردن و بوسیدن آقاسیدمحمدرضا را به رُخش کشدند، وی به عذرهای بدتر از گناه متعذر شد، و حضار رفتار وی را حمل بر حفظ ریاست ظاهرش نمودند.

باری حضرت بهاءالله در لوح مبارک عدل وی را اسم الله العادل ملقب فرمودند. پس از صعود مبارک اذن تشریف یافت و در سال ۱۸۹۳ میلادی به ارض اقدس وارد شد. جناب میرزا یوسفخان وجدانی که در آن موقع مشرف بوده‌اند اظهار داشته‌اند که حضرت مولی‌الوری به استقبالش تشریف بردند و وی را در آغوش عنایت خود کشیدند و دستش را تا ورود به بیت مبارک در دست داشتند. هنگامی که به زیارت روضه مبارکه مشرف می‌شدند وی را همراه بردند. در آن زمان اهل فتور و جمع ناقضین در خفا به فعالیت می‌پرداختند تا فتنه‌ای برپا سازند و آقاسیدمحمدرضا متوجه سوء نیت آنان شده بود و در مراجعت احیای سنگسر و شه میرزاد را به استقامت و ثبوت و رسوخ بر عهد و میثاق تشویق نمود و در نتیجه آن دو شهر را از فتنه آنان نجات داد.

آقاسیدمحمدرضا در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶ شمسی) به اتفاق برادرزاده خود، فرزند جناب سیداحمد، به شرف لقا مرزوق شد و در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) روح پر فتوحش به جهان لامکان پرواز کرد.

۳۹۸_ محمدرضا شیرازی (حاجی)

جناب حاجی محمدرضا از جمله مجاورین و مهاجرین بود، پس از شنیدن ندای الهی شتافت و ندای الست را لبیک گفت. وی مشکوة نور هدی بود، و مدتی مدید به خدمت افنان سدره مبارکه، جناب حاجی میرزا محمدعلی، موفق شد بعد به ساحت اقدس شتافت و در نهایت خضوع بشرف لقا فائز گشت و مدتی در عتبه علیا اقامت نمود و در اکثر ایام به شرف لقا نایل شد. وی به تعالیم الهی سالک و عامل بود و در نهایت صبر و سکون، و فانی در اراده حضرت بی چون. بعد به بیروت رفت و بخدمت جناب افنان اشتغال یافت و بارها به آستان مقدس رجوع نمود. در صیدا علیل و مریض شد و تحمل رجوع به عکا نداشت و در نهایت تسلیم و رضا به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۳۹۹_ محمدرضا محمدآبادی یزدی (ملا)

جناب ملامحمدرضا اهل محمدآباد یزد یکی از مؤمنین عصر رسولی می باشد. نحوه اقبال وی به امر مبارک چندان روشن نیست. وی قوی هیکل و بلنداندام و در جوانی ثروتمند بود، پس از ایمان آیت ثبوت و رسوخ شد و پهلوان میدان شهامت و استقامت گشت و به اقرار و اعتراف اعظم احناء صراحت لهجه و صفای نیت داشت و به همین سبب بدست عوانان گرفتار و زندانی شد. روزی کامران میرزا اعظم شاهزادگان و اکابر ارکان دولت را برای استنطاق ایشان حاضر نمود و ایشان را از زندان احضار کرد. وی هر مطلب و سئوالی را جوابی بدون ملاحظه می داد. معتمدالدوله فرهادمیرزا که از رجال فاضل و مطلع بشمار می آمد به وی تعرض نمود و جناب ملامحمدرضا بر وفق موازین شریعت، به قسمی به وی پاسخ گفت که او و اهل مجلس را ساکت کرد و جوابی بخاطر هیچیک از آنان نرسید.

او در سال ۱۸۸۲ میلادی نیز با معتمدالدوله به مذاکرات امری پرداخت و بر حقیقت ظهور مبارک اقامه برهان کرد. شاهزاده گفت آخوند به این سهولت که نمی توان تمام اخبار و روایات را تکذیب کرد. در خصوص جابلقا و جابلسا احادیث صحیح و روایات معتبره در دست داریم، ملامحمدرضا گفت حضرت والا سرکار خودتان اخیراً یک کتاب جغرافیا تألیف نموده اید اگر چنین شهری وجود دارد که صاحب هفتاد هزار یا صد هزار دروازه باشد بفرمائید شما آن را جزو کدام اقلیم از اقالیم جهان مرقوم داشته اید؟ شاهزاده از این سخن عصبانی شد و گفت

این بهاء‌اللهی که دل‌باخته‌اش شده‌ای در مجالس عیش با من همپیماله بود و شرب خمر می‌کرد. ملا محمدرضا گفت، حضرت والا در قانون اسلام، شهادت فاسق در حق دیگری مسموع نیست، سرکار خودتان اقرار به فسق خود نمودید، درباره خودتان درست است اما درباره حضرت بهاء‌الله از درجه اعتبار ساقط است و این کلمه لوزه به اندام شاهزاده انداخت و مجلس را ترک گفت.

وی پس از استخلاص از زندان طولانی، سعادت تشرف به ساحت اقدس یافت. عازم عکا شد و به زیارت و لقای مبارک محبوب آفاق مشرف گشت و در مراجعت به یزد مجدداً گرفتار فتنه علماء سوء شد. حاکم در یک روز بر اثر فشار آخوندها وی را در هفت رهگذر بچوب بست. ایشان به هر رهگذری که می‌رسید اول دستمالش را به زمین پهن می‌کرد و عبا و عمامه و جوراب پایش را روی دستمال می‌گذاشت، و خود پایش را بطرف فلکه دراز می‌کرد و دامنش را بر روی خود کشیده می‌گفت بسم‌الله مشغول شوید. فراشها هم در نهایت بغض و عداوت آنچه زور بازو داشتند او را می‌زدند شاید التماس نماید ولی ابدأ از او کلمه‌ای نمی‌شنیدند، در یکی از گذرگاه‌ها چنان وی را شلاق زده بودند که تصور می‌کردند مرده است. دامنش را که از رویش برداشتند دیدند که دندانهایش را مسواک می‌کند. عاقبت حکومت او را مرخص کرد.

روزی در زندان به آقا سیداسدالله گفت با این یهودی بیچاره کسی مصاحبت نمی‌کند و بحمام راهش نمی‌دهند، و لباس هم ندارد عوض کند. هر دو وی را کنار حوض برده با صابون شستند و لباس تمیز بر تنش کردند و یهودی را در بحر حیرت غرق نمودند و ملا در پاسخ سئوال و تعجب وی آیه مبارکه، "عاشروا یا قوم مع‌الادیان"، را برایش تبیین نمود.

وی در اواخر حیات در نظر داشت آب دریاچه‌ای را در کرمان به مصرف زراعت برساند و مصالح بسیاری از قبیل بیل و کلنگ و دیلم حاضر کرد تا به قعر دریاچه رخنه کند و آب آن را از پائین خارج کند و جاری سازد در نیمه کار به علت حادثه قتل ناصرالدین شاه او را زندانی کردند. بعداً او و سایر زندانیان به فرمان مظفرالدین شاه به وسیله امین‌الدوله آزاد شدند و احتمالاً مسک‌الختم به ساحت اقدس مشرف گشت.

۴۰۰_ محمدرضا عریض اصفهانی

جناب محمدرضا عریض عم بزرگوار جنابان آقامحمدصادق و آقامحمدابراهیم،

آقا حبیب‌الله و آقا محمدعلی می‌باشد و در عراق در خانه محقری به منتهای قناعت می‌زیستند و در نهایت نظافت و طراوت جلوه می‌نمودند و چون در جوار بیت مبارک در بغداد بودند حرکات و سکنات جمال اقدس ایهی در آنان اثر نمود تشنه زلال هدایت شدند و چون لاله و شقایق برافروختند و جناب میرزا جواد ترشیزی به دستور مبارک آنان را بشاطی بحر احدیت دلالت نمود.

جناب محمدرضا پیرمردی نورانی و رحمانی بود و از هر قیدی آزاد. وی مردی متمول بود و در عراق بخوشی و خوش‌گذرانی امرار معاش می‌نمود ولی سرانجام مانند سایر اسرا به موصل تبعید شد و همواره به شکرانه می‌پرداخت و در انزوا روزگار طی نمود و جان بجانان داد و از قیود این عالم فانی رهایی یافت.

۴۰۱- محمدصادق اصفهانی (آقا)

جناب آقا محمدصادق اصفهانی برادرزاده جناب محمدرضا عریض می‌باشد وی نیز مانند برادران دیگر در حدبا اسیر و در سبیل الهی به مشقت و عسرت مبتلا و در کمال تسلیم و رضا بود. سرانجام ندای حق را لیبیک گفت و به ملکوت ایهی شتافت.

۴۰۲- محمدطاهر مالیری (حاجی)

جناب محمدطاهر مالیری فرزند حاجی عبدالغفور در سال ۱۸۵۵ میلادی (۱۲۳۴ شمسی) در یزد بدنیا آمد. آقاسیدجعفر شوهرخواهرش که به امر مبارک حضرت نقطه‌اولی مؤمن شده بود آنان را در ظل امرالله داخل نمود و در سایه خدمات آنان بسیاری از نفوس مهمه به امر مبارک اقبال نمودند.

مالیری تا سن ۱۵ سالگی سواد فارسی و عربی آموخت و سپس در کارخانه نساجی اشتغال یافت و با کمال اشتیاق و اشتعال به اعلاء کلمة الله پرداخت.

در سال ۱۸۷۸ چون بر اثر شهادت جنابان سلطان الشهداء و محبوب الشهداء امکان داشت که ضوضای اغیار به یزد هم سرایت کند، لذا جناب افنان کبیر ایشان را به معیت آقا سیدموسی همراه قافله‌ای به یوانات حرکت داد. اهل قافله در بین راه به هویت آنان پی برده آن دو را از هم مجزا کردند. آقاسیدموسی همراه قافله اول رفت، و مالیری همراه قافله دوم براه افتاد. شب در جایی استراحت کرد و صبح بعد که از خواب بیدار شد متوجه شد که افراد قافله دوم الاغ و خورجین وی را ربوده بودند. هر چه تلاش کرد به آنان نرسید، خستگی

راه پیمائی، گرسنگی، تشنگی، گمراهی و حرارت آفتاب سوزان وی را از ادامه رفتن بازداشت. مدتی بعد بزهای کوهی وی را به برکه آبی رهنمون کردند، رفع تشنگی کرد ولی قادر به حرکت نبود، کدخدای قریه مجاور وی را به منزل برد و از وی پرستاری کرد تا بهبودی یافت. بالاخره آقاسیدموسی برای پیدا کردنش به جستجو پرداخت و وی را یافت. الاغ و خورجینش را هم از مکاری گرفت و براه افتادند تا به نی ریز رسیدند.

مالگیری پس از سه ماه به یزد مراجعت نمود و به شغل نساجی ادامه داد طولی نکشید که شوق لقای حضرت ذوالجلال وی را راهی ساحت اقدس نمود، در بندرعباس با محمدخان بلوچ، حاکم بلوچستان آشنا شد و هر سه با کاروان مکه براه افتادند و حجاج بلوچ از دیدن محمدخان که قصد طواف مکه نموده بود خوشحال شدند ولی مالگیری عکا را بر مکه ترجیح می داد. محمدخان هم به بهانه پست حرکت خود را به عقب انداخت و از وی جدا شد محمدطاهر از راه بمبئی و پرت سعید به حیفا رسید و در مسافرخانه فرود آمد و بدستور جمال مبارک به منزل برادرش حاجی علی رفت و بحضور مولی الوری مشرف شد. روز بعد جمال قدم هر دو را بحضور طلبیده بمالگیری فرمودند، آخر بی اذن آمدی مریحاً یک بارک الله بعد فرمودند (مردم به مکه می روند و تو مکه را حبأالله ترک کردی...) بار دوم که به حضور مشرف شد فرمودند هر سه روز یکبار اجازه تشریف داری و این تشریف مدت ۹ ماه بطول انجامید و خاطرات شیرینی نقل می نمود. مثلاً روزی در حضور مبارک خادم چای بدستش داد چون چشمش به لقای جمال اقدس ابهی دوخته شده بود توجه نکرد ناگهان فرمودند (چای را ریختی و این عبا را که تا ایران با تو است خراب کردی).

هنگامی که با جناب شیخ سلمان بمکه مشرف شد و اعمال حج بجا آورد، خورجینش را دزدیدند، سرانجام با اقدام شهربانی توانست فقط عبا و شعرهای مبارک را که بدرد دزد نمی خورد بدست آرد و با دست خالی و زیرپوش و عبا خود را به بمبئی رساند و حضرات افنان لباس کاملی به وی رساندند و وسایل آسایشش را فراهم ساختند. سپس از راه بوشهر و شیراز و همراه حجاج مکه به یزد وارد شد و احباء استقبالش نمودند، ولی یکی از آخوندهای مغازه شیخ محمدحسین سبزواری با وی بنای مشاجره گذارد و به وی زخم زبان می زد. در یزد به نساجی ادامه داد و به تبلیغ امرالله می پرداخت.

در سال ۱۸۸۵ میلادی (۱۲۶۴ شمسی) به منشاء رفت و جمعی را به زیور

ایمان بیاراست. علماء سوء فتوای قتلش را گرفتند و تسلیم معدل الملک حاکم نمودند ولی احباء اطلاع یافتند و به مالگیری خبر دادند و او بلافاصله خود را به یزد رسانیده در زیرزمین آقاعلی عسکر مخفی شد و در همانجا دو نفر زردشتی ملاپهرام و همکارش را که از ده خود چغندر آورده بودند تبلیغ کرد.

وی پس از یکماه به منزل یکی از زردشتیان رفت و در آنجا مخفی شد و در زحمت بود از اینرو یکی از اماءالرحمن که شوهرش وی را به جرم ایمان طلاق داده بود، با چند نفر دیگر از خانمها به سراغش رفتند. وی چادر به او پوشانده بخانه خود برد و مدت چهار ماه از وی پذیرائی و پرستاری کرد. آنگاه حضرات افنان تصمیم گرفتند وی را به قریه مینج که چهارصد خانواده زارع داشت بفرستند. وی در مدت ده سال امور محوله را بخوبی انجام داد و دو سال هم در آباده به مباشرت املاک ایشان پرداخت، سپس دو قریه ایشان را به مدت هفت سال اجاره نمود و پس از انقضای هفت سال به نی ریز رفت و با لقاخانم نوه عمه اش ازدواج کرد و چندی بعد برادرش فوت کرد و برای سرپرستی عائله اش به یزد رفت و کارخانه نساجی را براه انداخت. در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) باز هم ضوضای یزد آغاز شد و مالگیری و عائله اش در بدر شده و اطفالش در مدت کوتاهی تلف شدند ولی در عوض بسیاری از نفوس در صدد تحقیق برآمدند، بساط تبلیغ گسترده شد و نفوس بسیاری هم به امر مبارک اقبال کردند.

در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) حضرت عبدالبهاء در لوحی که به افتخارش صادر فرمودند اجازه تشریف یافت و به اتفاق لقاخانم و فرزند چهار ساله اش حبیب الله به مدت چهار ماه و نیم در جنت لقا و محضر من طاف حوله الاسماء به عنایات لانهایه سرافراز گردیدند و پیش از آنکه آتش جنگ اول جهانی عالمگیر شود زائرین را مرخص فرمودند.

مالگیری در مراجعت به یزد ضمن انجام امور مختلفه خانواده افنان، به نشر نفحات می پرداخت و بارها با آخوندها مشاجراتی لفظی نمود و آنان را نزد یار و اغیار شرمسار کرد. یکی از آنان شیخ بهلول بود که سنگ اسلام به سینه می زد. در مشهد فتنه ای بر علیه دولت برپا ساخت و فرار کرد. وی پس از روزها مشاجره با مالگیری اصرار به مباهله کرد و ۱۹ نفر از احباء برای مباهله داوطلب شدند و نماینده شهربانی را به عنوان حکم دعوت کردند، شهربانی سه نفر را مأمور نمود و آنان به آن جمع آشوبگر اخطار نمودند که این قبیل اجتماعات

را دولت قدغن نموده و شیخ بهلول و دو نفر از همدستانش را جلب کردند و رئیس شهربانی بهلول را ملزم کرد تا بقوریت از یزد خارج گردد. باری سالمیری در طول عمر گرفتار حملات ارادل و اوباش بود گاهی می‌خواستند مسمومش کنند و زمانی فتوای قتلش صادر کردند. ایشان جریان دفاع از احبای بیگناهی که متهم بقتل شده بودند را بطور مشروح بیان داشته و در اواخر حیات چندی در احتفالات طهران شرکت نموده احبای الهی را با داستانه‌های شیرین خود مستفیض می‌کرد. سپس به یزد مراجعت کرد و در سن ۸۸ سالگی در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) طبر روحش از قفس امکان به رضوان الهی پرواز نمود و از خود کتب ارزنده تاریخ شهدای یزد و شرح احوال قدمای امر را باقی گذارده و فرزند دوم ایشان جناب دکتر ادیب طاهرزاده عضویت بیت‌العدل اعظم را داشته و چهار جلد کتب نفیس (Revelation of Baha'u'llah) را تألیف نموده است. این شخصیت بزرگوار در سال ۲۰۰۰ میلادی (۱۳۷۹ شمسی) جهان ترابی را ترک گفته و به ملکوت ابدی شتافت.

۴۰۳_ محمدعلی (میر)

جناب میرمحمدعلی یکی از شاگردان جناب شیخ احمد احسائی بود و از ارادت کیشان وی بشمار می‌رفت. وی یکسال قبل از ظهور مبارک به کربلا عزیمت نمود و در نظر داشت دو فرزند خود را به خدمت جناب سیدکاظم بگمارد. در نجف خوابی دید که پیغمبر اکرم به حضرت امیرالمؤمنین فرمود. به میرمحمدعلی بگو که دو فرزندش بحضور قائم موعود مشرف خواهند شد و در راهش به شهادت خواهند رسید و خواب خود را به فرزندش آقاسیداحمد وصیت نمود و هفته بعد وفات کرد، دو برادرش ابومحمد و کربلانی علی که هر دو به پرهیزکاری و علم لدنی مشهور بودند و پیوسته مردم را بشارت به ظهور موعود و اینکه در سال ۱۸۴۵ سیدعلی (جناب ملاحسین) از خراسان با علم سیاه با اصحاب خود به مازندران خواهند رفت می‌داد.

۴۰۴_ محمدعلی صباغ یزدی

جناب آقامحمدعلی از جمله مهاجرین بود. وی درعنفوان شباب در عراق کشف حجاب نمود و به ظل عنایت رب‌الاریاب شتافت. وی بظاهر شخصی بیسواد ولی در نهایت ذکاء بود به حضور مبارک مشرف می‌شد و ایامی در نهایت سرور و

فرخ بسر برد. وی ملازم رکاب مبارک به اسلامبول بود. پس از حرکت مبارک به ادرنه در جوار الطاف به تمشیت امور و عبور و مرور احباب در اسلامبول فرید و وحید باقی ماند. پس از دو سال به ادرنه در جوار الطاف مبارک پناه برد و به پیله‌وری اشتغال یافت وی نیز جزو سایر اسرا به قلعه عکا نفی شد و به اراده مبارک به صیدا رفت و در آنجا به کسب مشغول شد و گاهی به شرف لقا فائز می‌گشت. در اعمال و رفتار در نهایت عزت و اعتبار بود. پس از صعود مبارک به عکا رجوع نمود و در جوار روضه مبارکه اقامت گزید و در نهایت ثبوت مابقی حیات را بسر برد و با این حالت به افق عزت ابدیه شتافت.

۴۰۵_ محمدعلی طیب (میرزا)

ایشان طبیبی حاذق و رئیس‌الاطبای همدان بود. به مناسبت وفات پدرش به زنجان رفت و کاروانسرای خود را برای ورود حضرت یاب مهیا ساخت و در همان شب به شرف ایمان و فوز لقا مشرف شد. آن حضرت به او توصیه فرمودند که هر چه زودتر به همدان مراجعت کند چه در زنجان وقایع هولناکی پیش خواهد آمد، وی به مقام و عظمت حضرت بهاء‌الله نیز آگاه شد و به زیور ایمان که در قلب منیرش کشت شده بود چنان سرسبز گردید، که به درجه شهادت منتهی گشت. وی در زمان حیات خود تاریخچه شهدای قلعه شیخ طبرسی و زنجان را تألیف نمود.

۴۰۶_ محمدعلی اردگانی (میرزا)

این جوان نورانی در ربیع زندگانی ندای ربانی شنید و دل بسته به فیض آسمانی گشت و به خدمت افنان شجره مبارکه پرداخت و به این وسیله به مدینه عکا رسید و به خدمت آستان مقدس مشرف شد و ملحوظ نظر عنایت بود. پس از صعود مبارک و رزیه عظمی سرمست بادیه پیمان بود و دل بسته به الطاف حضرت یزدان، آستان را خادم صادق بود و دوستان را حبیب مرافق و مردی خوش مشرب و خوشخو بود مدتی در حیفا بسر برد تا به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۴۰۷_ محمدعلی اصفهانی (آقا)

جناب آقامحمدعلی اصفهانی برادرزاده جناب محمدرضای عریض می‌باشد. وی در بغداد همراه با برادران خود در جوار بیت مبارک لانه و آشیانه داشت، و

مفتون جمال و کمال نیز آفاق بود. چون در فراق امتحان به میان آمد در نهایت مظلومیت به جدبا موصل تبعید شد، و در نهایت عسرت بسر می برد و پس از آزادی به بقعه مبارکه شتافت و در جوار الطاف بود و در منتهای تنگدستی روزگار می گذراند. سالخورده شد و از حرکت باز ماند، در مسافرخانه حیفاً اقامت نمود، متذکر و متضرع بود و تبتل بخداوند یگانه می نمود، سرانجام از عالم ظلمانی به فضای نورانی پرواز کرد.

۴۰۸_ محمدعلی اصفهانی (آقا)

جناب آقا محمدعلی اصفهانی مردی باذوق، خوش مشرب، حلیم، سلیم و کریم بود و در جرگه عرفا و حکما بخوش گذرانی می زیست. پس از آنکه مهتدی به نور هدی شد و به امر مبارک اقبال کرد با شوق و ذوق قیام به تبلیغ و نشر نفعات نمود. احباء شب و روز در منزلش جمع بودند و مانند شمع به نار محبت الله افروخته. در خانه اش ترتیل آیات می شد و بیان براهین و حجج بالقه می نمود و چون منتصب به امام جمعه اصفهان بود محفوظ و مصون ماند، تا بدرجه ای که امام جمعه عذرش را خواست، از اصفهان به عراق شتافت و به شرف لقای محبوب آفاق فائز شد و در رکاب جمال مبارک به اسلامبول و ادرنه و عکا رفت، ایام خویش را بنهایت سرور و شادمانی می گذراند، هر روز تا ظهر مشغول به کسب بود و بعد از ظهر به باغات مزرعه و باغ رضوان می شتافت، و یا در قصر به شرف لقا فائز می شد. در نهایت فراغت و غایت مسرت بود، از بهترین طعام تناول می کرد و از همه چیز زندگی لذت می برد، و در سن هشتاد به افق عزت ابدیه عروج نمود. الواح متعددی از قلم جمال مبارک به افتخارش عزّ نزول یافت.

۴۰۹_ محمدعلی سنگسری (آقامیر)

جناب میرمحمدعلی در شه میرزاد متولد شد و مقیم سنگسر شده، پس از خاتمه تحصیلات مقدماتی در محضر جناب شیخ احمد احسانی کسب معارف نمود و بدرجات عالیّه رسید. وی دارای اخلاقی خوش بود و صراحت و صداقت لهجه داشت و به این سبب جمعی را شیفته خود نمود و شاهدگانگی که برای حکمرانی به آن صفحات می رفتند به وی علاقه خاطر داشتند. وی پس از مراجعت به وطن به نشر معارف دینی اشتغال ورزید و مردم را به

قرب ظهور بشارت می داد و به دو طفل خود میرابوطالب و سیدمحمدرضا می گفت شما مقام مهمی خواهید داشت چه از اصحاب قائم خواهید شد. در سال ۱۸۴۲ که اواخر حیاتش بود در عراق مجاور شد و دو فرزند خود سیداحمد و سیدابوالقاسم را همراه برد تا در محضر سیداجل رشتی تلمذ کنند لذا در کربلا و نجف اشرف رحل اقامت افکندند، زمانی که جناب ملا علی بسطامی به عراق رفت آیات و خطب حضرت رب اعلی بدست میرمحمدعلی رسید و پس از زیارت منجذب و گریان شده افسوس خورد که در آخر حیات قادر بخدمت نبوده وتی به دو فرزندانش توصیه کرد که پس از مرگ وی به ایران برگردند و در راه صاحب امر به شهادت نائل گردند و خود هفته بعد به عالم ملکوت پرواز نمود.

۴۱۰_ محمدعلی ضیاء آبادی (آقامیر)

جناب آقا میرمحمدعلی ضیاء آبادی، فرزند آقا سیدجعفر کاشانی یکی از متقدمین امر مبارک در عصر رسولی می باشد. او در عهد جمال اقدس ابهی و طلعت میثاق می زیسته است. اجداد ایشان صاحب کشف و کرامات و مورد تکریم و احترام اهالی بوده اند.

جناب آقامیر محمدعلی در سال ۱۸۴۶، در فتح آباد جوشقان از توابع کاشان تولد یافته و در کودکی اندکی سواد فارسی آموخته، و در سن ۱۵ سالگی به اتفاق پدر خود به کربلا رفته و با زیارت عتبات مقدسه و انجام فرائض دینی و دعا و مناجات به تزکیه نفس پرداخته و پس از مراجعت به ایران در بین خاص و عام به زهد و تقوی معروف و مشهور گشته و مورد تکریم قرار گرفته بود.

در سال ۱۸۶۸ میلادی (۱۲۴۷ شمسی) در سن ۲۲ سالگی با جناب حاجی محمداسمعیل ذبیح آشنائی یافته و انقاس قدسیه و طیبه آن بزرگوار وی را مجذوب نموده، از بیانات دلنشین جناب ذبیح متلذذ شده و سرانجام با مطالعه آثار مبارک به شرف ایمان فائز شده، و افتخارآن یافته که مورد عنایات مبارک جمال قدم قرار گیرد و با این لوح مبارک متباهی گردد.

فتح جناب آقا میر

هو الناظر و المنظور

ذکری من شهد بما شهد الله انه لاله الا هو ليجعله عرف البيان مستقيماً علي
امر الرحمن الذي ظهر بالحق برهان لاتقوم معه جنودالغيب و الشهود طوبى القادر
ما اضعفته شئون الخلق و لقائم اقبل الى الله المهيم القويم آقا وجدناك

متوجهاً الى الوجه ذكرناك بهذا الكتاب الذي فصل من لوحى المحفوظ تمسك بكتاب الله و ما نزل فيه و تثبت بذيل عناية ربك مالك الوجود ايتاك ان يمنحك كتاب السجين عن الافق الاعلى و لوح الزقوم من مقامى المحمود اذ ارتفع النعيق دع الناعق عن ورائك ثم انطق بما انزله الرحمن فى البيان بقوله انه لا يعرف بدونه ولا يذكر بسواه كذلك قضى الامر ولكن الناس اكثرهم لا يفقهون البهاء على الذين قاموا على الامر على شأن ما منعتهم المدافع و الجنود.

زيارت اين لوح مبارك ايمان آقا مير را به ايقان آراسته ساخت مشتعل شد و شور و انجذابى جديد يافت و ثبوت و استقامتش افزون شد. به نشر نفعات پرداخت و در قراء و قصابات مجاور جوشقان و نوش آباد به هدايت نفوس مشغول و مشغوف شد و گروهى را در ظل امر الهى داخل نمود و به الواحى چند از قلم جمال اقدس ابهى مفتخر گشت.

جوشقان جناب آقا مير محمدعلى عليه بهاء الله

هو الاقدس ابهى

طوبى لهيكل تزين بطراز الانقطاع و لرأس شرف باكليل التقوى من لدى الله رب العالمين قد كسروا اصنام الهوى باسم مولى الورى و لاتبتعوا كل متوهم بعيد قل يا قوم قد اتى اليوم و لقيوم ينادى من الافق الاعلى اتقوا الله و لاتكونوا من الظالمين ... حذكتاب الله بقوة من عنده ثم اقرا ما نزل فيه من لدن مبين العليم البهاء عليك و على ضلعك و ابنك نسئل الله ان يوفقها على ما يحب و يرضى و يقدرلها خير الاخرة و الاولى انه على كت شئى قدير.

زيارت الواح مبارکه که از سماء مشیت نازل می شد بر فداکاری وی می افزود و به تأییدات متتابعه نایل می شد، یکی از سادات فتح آباد و بستگان خویش را نیز در ظل امرالله وارد ساخت، اموال و املاک خود را به رایگان در سبیل الهی ایشار نمود، با وجود این مورد اعتراض معاندین و تحریکات یکی از منسوبین نااهل قرار گرفت. آن فرد اهالی فتح آباد را بر علیه ایشان برانگیخت. آنانکه وی را به زهد و تقوی می ستودند، از او دوری جستند و وی را به بیزاری از طریق اجداد و ننگین ساختن خاندان جلیل متهم کردند. رجاله ها و عوام الناس به عزاداری و سینه زنی پرداختند و قصد جانش کردند، تا ثوابی برند و آبروی از دست رفته را باز دارند.

ایشان از محیط نامساعد و حملات و سرزنش اغیار به ستوه آمد به ناچار فتح آباد را ترک نمود و در قریه ضیاء آباد در حومه طهران، رحل اقامت گزید و

روحی جدید و حیاتی تازه یافت، با عزمی راسخ و انقطاع و توکل با متعلقین به خدمات امری پرداخت.

جناب آقامیرمحمدعلی با خلق و خوی رحمانی و طبعی سلیم بدعا و مناجات می پرداخت و خانه خویش را با گشاده روئی بروی یار و اغیار باز می نمود و با فرح و انبساط زاید الوصف از آنان پذیرایی می کرد. مهمان نوازی و علو طبع وی رفته رفته زیاتر یار و اغیار شد. اهالی ضیاء آباد و قراء مجاور مجذوب ملکات روحانی و سجایای اخلاقی وی شدند، بصدقت و امانت ایشان معتقد بودند و در امور جاری با وی مشورت می کردند و کسب تکلیف می نمودند و یاری و یاور می گرفتند.

ایشان در طول حیات پرافتخار خود به دریافت هفت لوح مبارک مفتخر شد و در سال ۱۹۳۰ میلادی (۱۳۰۹ شمسی) طیر روحش دارفانی را ترک کرد و به ملکوت ابهی شتافت و سلاله ایشان عموماً به زیور ایمان آراسته بوده و بخدمات امری مفتخرند اینک یکی از الواح ایشان مسک الختام زیب این ترجمه اوراق است.

فتح آباد

بنام قادر توانا

یا میر انشاءالله انوار یوم ظهور در کل حین شما را منور دارد و به ذکر دوست یکتا مشغول. مشاهده در ناس نما عالمی را کل بقنایش مقر و معترفند او را معبود اخذ نموده اند و از معبود حقیقی و انوار آفتاب معنوی محجوب و ممنوع شده اند یا میر ندای این اسیر را بشنو آنه یویدک و یقربک الی الله الفردالخبیر ذکر نفوس مستقیمه از قلم اعلی جاری و نازل انشاءالله بما راده الله متمسک شوند و از دوش فارغ و آزاد جمیع دوستان آن ارض و دیار اُخری را تکبیر می رسانیم و به آنچه سبب علو و سمو مقام انسانست وصیت می نمائیم طوبی للعالمین و ویل اللغافلین البهاء المشرق من افق ارادة اربکم الرحمن. علیک و علیهم و علی کل صبار شکور و الحمد لله العطوف الغفور.

۴۱۱_ محمدعلی قائینی (آقا شیخ)

جناب آقا شیخ محمدعلی در سال ۱۸۶۰ میلادی (۱۲۳۹ شمسی) در نوفرست از توابع بیرجند متولد شد پدرش ملامحمدحسین یکی از برادران جناب فاضل قائینی نبیل اکبر بود. ایشان تحصیلات مقدماتی، سواد فارسی و عربی را در

نوفرسر فراگرفته در دوازده سالگی والدین خود را از دست داده و عموی دیگرش ملاآقاعلی به سرپرستی برادرزاده‌ها مبادرت ورزید و پس از یکسال محمدعلی و فرزند خود را برای فراگرفتن علوم دینی به مشهد فرستاد. او در ظرف پنج سال به تحصیل علوم متعارف پرداخت و وی علاقه خاصی به طب و موسیقی داشت. جناب ملاعلی بیجستانی ایشان را به امر مبارک آگاه ساخت و از اینراه به ایمان پدر و عم خود جناب فاضل و علت اختفای آنان پی برد و از جناب فاضل تمنا نمود ملازمت وی را بپذیرد و ضمناً اظهار داشت که از هیچ گونه بلائی در این راه باک ندارد با این کیفیت هر دو به طهران رفتند و جناب شیخ در یکی از حجرات مدرسه حاجی شیخ هادی سکنی نمود و جناب فاضل نیز هر روز با اهل و عیال خود در اختفا بسر می برد.

روزی شیخ شنید که عموش راه خراسان در پیش گرفته خود را به وی رساند و در سال ۱۸۹۱ هر دو به عشق آباد وارد شدند. جناب شیخ پس از صعود عمو برای ملاقات بازماندگان در طهران و فروش ضیاع و عقار عموی خود به ایران رفت و از نوفرسر با ساریانی خبیث راهی مشهد شد و چون از خبث طینت ساریان آگاه بود در بین راه گوسفندی ذبح کرد و همراهیان را اطعام نمود. در مشهد دور از چشم ساریان با اهل بیت عموی خود به سبزوار رفت، در آنجا یک نفر نجّار بی سروپا برای اخاذی از ایشان به دارالحکومه شکایت برد، و دروغ وی برای حاکم روشن شد و به جناب شیخ توصیه نمود در بین راه گول این بی سر و پا را نخورد با وجود این، نجّار چند تن از طلاب را دنباله رو خود کرد و شیخ ناچار عمامه از سر برداشت و از در دیگر کاروانسرا خارج شد و از شاهرود به اتفاق همراهان به طهران رفت و در سال ۱۸۹۶ بنا به وصیت جناب فاضل با دختر ایشان وصلت نمود.

جناب شیخ محمدعلی دارای نطقی فصیح و صوتی ملیح بود. وی خط نسخ و نستعلیق زیبایی داشت. با این اوصاف مدت دو سال در طهران به نشر نفعات الله و تشویق احباب و کتابت الواح مشغول شد، سپس به دستور حضرت مولی الوری برای جلوگیری از فساد ناقضین به یزد رفت، و در دولتسرای جناب وکیل الدوله اقامت نمود و تزلزل برخی از افغان و احباء را برطرف ساخت و به هدایت گروهی از اغیار موفق گشت، و راهی اصفهان شد. یکی از احباء در بیرون دروازه ایشان را از بلوای آشوبگران مستحضر ساخت، با وجود این گرفتار شد کلیه لباسهای او را کردند و با دشنام گوئی و صدمه بسیار و ضربتی آهنین بر پشت در خانه

شیخ محمدتقی نجفی با چند نفر دیگر از احبای زندانی نمودند. گماشتگان نایب‌الحکومه احبای مقیم اصفهان را آزاد کردند و جناب شیخ را فراشان شبانه به بیرون شهر بردند و در خانه چند پیرزن در مزبله بسیار کثیفی منزل دادند و آنان هم با دشنامهای خود از این میهمان پذیرایی می‌کردند و پس از یک هفته فراشها ایشان را به منزل یک نفر تلگرافچی بردند و با التماس و تمنا شب را در آنجا گذرانند و صبح زود به منزل میرزا اسدالله خان وزیر نایب‌الحکومه ظل‌السلطان وارد شد. وی که به امر مبارک در خفا مؤمن بود. با ایشان محبت نمود و قرار گذاشت یکی دو روز بعد وی را با پست دولتی روانه طهران کند. ایشان به اتفاق جناب آقا سیدمصطفی که یکی از زندانیان بود با پست دولتی بطهران وارد شد و شش ماه بعد بدستور مبارک عازم هند گردید، و برای تأمین مخارج سفر، خانه محقر ضیائییه خانم همسر خود را گروه گذارد و یکسال و نیم در بمبئی بخدمات مرجوعه پرداخت. سپس اذن حضور یافت و مورد عنایات و الطاف حضرت مولی‌الوری قرار گرفت و مأمور تعلیم و تربیت نونهالان عشق آباد شد و پس از یکسال ضمن لوحی که به اعزازش نازل شده بود، در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) خانواده خود را به عشق آباد برد و سپس برای دیداری از بستگان به بیرجند و نوفرست رفت و در آنجا با مخالفت آخوندی بنام شیخ محمدباقر مواجه شد. امیر قائن به لحاظ رعایت احترام عریضه آخوند را که مبنی بر تبعیدش بود برایش فرستاد و ناچار وطن خود را ترک گفت و نامهای مفصل به شیخ محمدباقر نوشت و همه را مفتضح کرد. علما را نجوم ظلمانی نامید و عموم طلاب را اهل حسد و بغضا و بغی و فحشا و جاه طلب و انهماک در هوای نفس و شهوات شمرد و وی را به نصایحی سودمند دلالت نمود و ضمناً اشاراتی نیز به آیات مبارک کرد.

پس از صعود جناب ابوالفضایل حضرت عبدالبهاء جناب شیخ را به ساحت اقدس طلبیدند و کلیه نوشتجات معظم له را که از مصر رسیده بود تسلیم ایشان نمودند تا بموجب وصیت ابوالفضایل در اختیار آقاسید مهدی گذارده شود. جناب شیخ محمدعلی یا جناب میرزا محمود افنان به منزل جناب ارباب فرج کاشانی وارد شده و مدت ده ماه جناب آقا سیدمهدی کتاب کشف‌الغطا را تکمیل کرد و در سال ۱۹۱۵ هر دو به عشق آباد عزیمت نمودند. جناب شیخ محمد به اتفاق فرزند بزرگ خود آقا بهاء‌الدین در سال ۱۹۱۸ به خراسان توجه نمودند و در آنجا اذن تشریف یافتند. گویا نامه ایشان به شیخ محمدباقر مؤثر بوده زیرا بر خلاف

بار اول علما و اعیان بدیدنش آمدند و احترامش نمودند و شوکت‌الملک امیر قائن و برادرزاده اش حسام‌الدوله مقدمش را گرامی داشتند و پس از سه ماه عزت و احترام بصوب بمبئی روان شد و از آنجا به حیفا وارد شد. جمعی از اعیان بدستور مبارک ایشان را استقبال نمودند و خود پس از زیارت طلعت میثاق اقدام مبارک بوسید، و آن حضرت با دست خود ایشان را بلند نموده مورد ملاحظت قرار داند و افتخار آن یافت که مدت یکسال و نیم به حضور مبارک مشرف گردد و سپس به بمبئی مراجعت نمود و در انجمنی بزرگ در سال ۱۹۲۱ سخنرانی مفصلی درباره اخوت ایراد نمود و عظمت امرالله را درباره اخوت روحانی با لسانی فصیح بیان داشت و بذکر مثالهایی چند مبادرت نمود، مثلاً محمدرضا نامی یزدی از نایب‌السلطنه استدعا نموده بود وی را بجای شیخ الاسلام ابهری به شهادت رسانند، یا اینکه کیخسرو فارسی در لاهور شنید سیدنی اسپراک به مرض حصیه مبتلا شده فی‌الفور به پرستاری وی پرداخت خود را فدای او کرد شقایب داد و خود از دنیا رفت، باری جناب شیخ از هند مراجعت نمود و به عشق آیاد رفت و در سال ۱۹۲۴ میلادی (۱۳۳۳ شمسی) به ملکوت ابهی صعود کرد.

آثاری که از جناب شیخ باقی مانده کتاب دروس‌الدیانه است که در عشق آیاد به خط خود آن مرحوم طبع شده و در مدرسه بهائیان عشق آیاد به واسطه خود آن متصاعد الی‌الله تدریس می‌شد. همچنین رساله‌ئی بر رد ناقضین به عربی مرقوم داشته که در مصر به طبع رسیده است.

اینک یک لوح مختصری که از کلک مطهر میثاق به اعزازش نازل گشته درج می‌شود تا کیفیت عنایات حق درباره آن متصاعد الی‌الله معلوم گردد.

طهران - جناب آقا شیخ محمدعلی قائنی صهرالنبیل الجلیل حضرة المتصاعد الی ملکوت الله العظیم علیه بهاء‌الله الابهی.

هوالبهی

ای شمع محبت در این ساعت که خسرو خاوری در باختر متواری شده و در این محفل جمعی از اهل مناصب حاضر و مجاور و این بنده درگاه جمال ابهی در کثرت وحدت یافته و بیاد تو مشغول شده و بخامه و آمه و نامه پرداخته تا بدانی که در این بساط چقدر عزیزی و در این محفل حاضر و شهیر مقبولی و ملحوظی و منظور و البهاء علیک.

(مکاتیب عبدالبهاء - جلد ششم)

جناب آقا محمدعلی ارباب معروف به بهائیان، فرزند آقا محمدرضا در سال ۱۸۳۵ میلادی (۱۲۱۴ شمسی) در کاشان تولد یافت. پدر ایشان مسلمان و مادرش مؤمن و موقن به حضرت بهاء‌الله بود. ایشان در کودکی در دامان مادر به آداب بهائی پرورش یافت و بفوز ایمان مفتخر شد و مدارج تحصیلی و علمی کسب نمود و صاحب فضل و کمال شد، و بقرآن و احادیث و آثار مبارکه تسلط یافت و قیام به تبلیغ امرالله و نشر نفحات نمود.

ایشان مردی شجاع و ثابت و استوار، شوخ طبع و خوش صحبت و ناطق مزین به نفوذ کلام بود و در بیوت تبلیغی مبتدیان را تحت تأثیر قرار می داد. جناب آقا محمدعلی در طول حیات خود متحمل تضيیقات و مشقات بود و مورد تهدید حملات ناروای اشرار و اوپاش. در همه حال در ظل حفظ و حمایت الهی و تأییدات جناب اقدس ابهی از سوء قصد و گزند اعدا و عوانان محفوظ مانده بود.

دوستان مسلمان که به ایشان علاقه مند بودند احباء را از نقشه های شوم اعدا آگاه می ساختند، چنانچه هنگامی که سقاخانه بازارچه آقا شیخ هادی معجزه نمود و مازور ایمری نایب قونسول امریکا کشته شد، و معمولاً در چنین وقایع عوام تحریک می شوند و احبای الهی مورد حملات اراذل و اوپاش قرار می گیرند و لکن ید غیبی سبب شد که به احباء آسیب نرسد. چه رضاشاه که تازه بقدرت رسیده بود سران آشوبگران را دستگیر کرد و رجاله ها را متفرق ساخت.

باری جناب آقا محمدعلی ارباب همواره مورد عنایات و الطاف جمال اقدس ابهی و حضرت مولی الوری و حضرت ولی امرالله بود. از یراعه مبارک آنان الواح بسیار به افتخارش عزّ نزول یافته، و نیز از اینکه واسطه وصول الواح به احبای الهی بوده مفتخر بود. در عهد میثاق با حضرت عبدالبهاء مکاتبات مستمر داشته و اکنون دو لوح از مجموعه الواح مبارک زینت بخش این اوراق بوده مسک الختام می باشد.

هوالله جناب آقا محمدعلی من اهل ک علیه بهاء الابهی

هوالله ای رفیق عبدالبهاء در عبودیت این آستان هر دو شریکیم و در بندگی درگاه سهیم و رفیق دائماً بیاد تو هستم دمی از فکرت فراغت ندارم ولی چه کنم که مشقات و ناملایمات و فساد و فتن و بلایا و محن مانع نگارش مدام است. البته شما معذور می دارید زیرا در قلب موجودید و در نظر مشهود

طهران بواسطه جناب آقا محمدعلی کاشانی محافل روحانی تبلیغ امرالله ملاحظه نمایند.

هو الله

ای یاران باوفای جمال ابهی بچه لسانی شما را بستایم و مدح و ثنا گویم و تحسین و تکریم نمایم و زبان به توصیف و تعریف بیاریم که لایق و سزا باشد شما اهل وفائید که جمال کبریا را بغد از عروج به اعلیٰ افق رفیع اعلیٰ فراموش ننمودید بیاد او زنده آید و بذکر او مبارک و فرخنده ترتیل آیات توحید نمائید و تبلیغ امر رب فرید وحید دلیل و واضح اقامه کنید و برهان لاصح افاضه نمائید حجت قاطع بنمائید و اخبار واقع بیان کنید خداوند واحد شاهد است که بحر الهام بموج آید و نفحات وحی از اوج تقدیس نافه بگشاید و مشام مبلغان را معطر فرماید الیوم این امر مؤید است هر نفس به آن قیام کند بجنود لم تروها منصور گردد و به سپاه بارگاه حضرت کبریا مظفر شود جمیع ابواب را مفتوح بیند و روح را بقوت روح پر فتوح یابد تا توانید در این امر عظیم نشر نفحات الله کنید و قوت استقامت بنمائید تا عون و عنایت حضرت احدیت را از هر جهت مشاهده کنید و علیکم التحیه و الثناء. ع ع

جناب آقا محمدعلی در سال ۱۹۳۵ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) حیات دنیوی را ترک گشت و به ملکوت ابهی صعود نمود فرزندان ایشان، جنابان عنایت الله، حسین آقا و اسدالله جاوید می باشند و همواره در ظل امر مبارک بخدمات شایان نایل بوده و اولاد و احفادشان در کشورهای مختلف جهان هجرت نموده اند.

۴۱۳_ محمدعلی نهری (آقا)

هنگامی که حضرت باب در منزل امام جمعه اقامت داشتند. میرزا ابراهیم که از دوستان صمیمی امام جمعه بود آن حضرت را به منزل خود دعوت نمود و بهترین غذا و وسایل را فراهم ساخت و دو فرزند خود را که هنوز به بلوغ نرسیده بودند (سلطان الشهداء و محبوب الشهداء) بخدمت گماشت و آن حضرت دو جوان را مورد عنایت قرار دادند. پس از آنکه سفره غذا را گسترده میرزا ابراهیم به حضرت اعلیٰ عرض کرد برادرم میرزا محمدعلی فرزندی ندارد و رجا می کنم عنایتی بفرمائید تا بمقصود برسد، حضرت اعلیٰ با دست مبارک خویش مقداری غذا در بشقاب ریخته، به میرزا ابراهیم دادند و فرمودند به میرزا محمدعلی

بدهید تا با زوجه خود این غذا را تناول کنند خداوند آنچه را می خواهند عنایت خواهد فرمود، طولی نکشید که خداوند دختری به ایشان عنایت کرد که بعداً حرم حضرت عبدالبهاء گردید.

۴۱۴_ محمدعلی ویلیانی (ملا)

جناب ملا محمدعلی در سال ۱۸۳۰ میلادی (۱۲۰۹ شمسی) در ویلیان در حوالی کرج بدنیا آمد. یک روز صبح جناب طاهره که به اتفاق خانواده به عزم ملاقات عموزاده اش به ویلیان رفته بودند و در آنجا اقامت گزیده بودند. محمدعلی ۱۵ ساله را دیدند که با کتب درسی خود به مکتب ملامحمد زمان می رفت، ملا محمد به معظم له سلام نمود و ایشان پس از ادای جواب سلام و سؤال از کتب درسی، با تبسم از وی پرسیدند آیا میل دارید آخوند شوی یا آدم؟ محمدعلی درک این سؤال ننمود و عرض کرد چه می دانم، ایشان گوش محمدعلی را گرفته فرمودند: "امیدوارم آدم شوی".

سالها گذشت تحصیلات وی پایان یافت و در سن ۵۰ سالگی ملا محمدعلی عاقد عقد و نکاح و امور شرعی شد، کلاس درس داشت، و دارای مقام و منصب و صاحب محراب و منبر شد، روزی یکی از درویش در ویلیان سکونت یافت و روزها به کنار استخر، که محل با صفائی بود می رفت و به مطالعه کتب امری می پرداخت. معمولاً جناب ملا محمدعلی برای سرکشی باغ خود ناچار از جلو استخر می گذشت و از هوای لطیف و صدای آب و نغمه بلبلها لذت می برد. یکبار نظرش به درویش افتاد با وی احوالپرسی کرد و کتابی که در دست داشت گرفته نظر سطحی به آن انداخت و درویش را بمنزل خود دعوت کرد. باب مذاکرات امری بین آن دو آغاز شد و مطالعه الواح و آثار و ادله و براهین چندی ادامه یافت و سرانجام به فوز ایمان مشرف گردید. از آن تاریخ در خفا در منابر و مساجد مطالبی ذکر می نمود تا اذهان مردم را روشن سازد و با ملامت آنان را به ترک تعصبات و خرافات نصیحت می فرمود و گاهی نیز تلویحاً اشاره به ظهور مبارک می نمود. طولی نکشید که عوانان به تکفیرش پرداختند، سید عزیز مباشر ده به بهانه های ملکی و آب و بهانه های دیگر مردم را بر علیه ایشان تحریک نمود، روزی در دکان قصابی قصاب به بهانه ای توهین نمود و خواست با ساطور به وی حمله کند و وی با عصای خود دفاع نموده رفته رفته حملات بخانواده اش کشید و به غارت کردن اموالش پرداخته و در غیاب وی یکی

از فرزنداناش را مجروح نمودند. بدستور حاکم جمعی را دستگیر نموده و ملا محمدعلی و خانواده اش آزاد شدند. ایشان با محبت و ملامت به تبلیغ و نشر تفحات قیام نمود. هنگامی که جناب سینا به آجین و دوجین به منزل جناب شفقی که یکی از احبای مخلص بود وارد شدند. جناب ملا محمدعلی به اتفاق یکی از فرزندان خود آقا شیخ مهدی و دامادش و آقامشهدی فضل الله به آن قریه رفته پس از زیارت و ملاقات، ایشان را به ولیان دعوت فرمودند. دو سه روز در هوای سرد زیر کرسی به تلاوت آیات می پرداختند و آقاشیخ مهدی به پذیرایی مشغول بود آنگاه جناب ملاعلی عریضه ای منظوم به ایشان داد که تقدیم به حضور مبارک حضرت مولی الوری نمایند.

ایشان در برابر تحریک آخوندها و مباشر ده که اشرار به اذیت و آزار افراد خانواده می پرداختند اعتنا نمی نمود خود علناً به تبلیغ سرگرم بود. سرانجام اشرار استاد حمامی را تطمیع نموده و جناب ملا محمدعلی را در حمام با لنگ تابیده شلاق زده خفه نمودند و در خزانه حمام انداختند و وی در سال ۱۹۰۹ به مقام شهادت فائز گشت و اگر چه آثار ضرب و کبودی بدن و زیر گلو کاملاً مشهود بود ولی به علت هرج و مرج اوضاع به داد آنان رسیدگی نشد.

۴۱۵_ محمدقلی خان نغی (سرهنگ)

جناب محمدقلی خان نوه محمدرضاخان است و محمدرضا خان در زمان سلطنت محمدشاه حاکمی با قدرت و حسن تدبیر خوسوف بوده و دفعه ای از طرف محمدشاه به طهران احضار شده و سعادت آن یافته بود که به دولت سرای جناب میرزا بزرگ نوری راه یابد، و به محضر تور مبین جمال قدم که دوران صباوت طی می کرده اند، شرفیاب شود. وی چنان شیفته گفتار و رفتار آن نوجوان عالیمقدار شده بود که در مراجعت به خوسوف جلوه و جلالت آن حضرت ورد زبانش بود.

باری محمدقلی خان پس از فراگرفتن تحصیلات مقدماتی در رشته پزشکی و مداوای بیماران با ادویه قدیم شهرت یافته و از طرف ناصرالدین شاه نیز به درجه سرهنگی رسید. پس از استماع ندای جمال اقدس ابهی در صدد تحقیق برآمده تا جانب نفی یا اثبات را بدست آورد. از خوسوف خارج شد طی طریق کرد و به مدینه عکا رسید به افتخار مشول نایل شد و به شرف ایمان فائز گشت و از کمال ذوق و اشتعال سراپا شعله سوزان گردید و در مقام عرفان حق را حاضر و ناظر می دید و در تنهائی نیز آداب تشرف بجای می آورد و با سرمایه ای سرشار از

محبت و اشتعال به نشر نفحات پرداخت و نفوسی را به سراپرده توحید داخل کرد و ملایوسف بیک نخعی را که از اعدای لدود امرالله بود به حقیقت دلالت کرد، و راه را برای ایمان وی مهیا ساخت. این بزرگوار در تزکیه نفس و تهذیب باطن به مقامی بالغ شده بود که میقات اجل خود را بدقت در پشت کتابی نوشته بود و شب قبل از فوت در حالی که خرم و خندان بود به اهل بیت اظهار داشت که جمال مبارک و مرکز میثاق فرمودند که فردا صبح این دنیای فانی را ترک خواهم کرد. صبح سر از بستر برداشت و به ملکوت ابهی شتافت.

۴۱۶_ محمدقلی (آقامیرزا)

ایشان برادر صادق جمال مبارک بود، در کودکی پس از وفات والد از آغاز تا انجام در آغوش عنایت برادر ارشد خود گذراند از هر فکری در کنار بود و از هر ذکری جز امر مبارک بری و بیزار. در عراق مظهر نظر نیر آفاق و در حضورش ساقی چای بود. دائماً ساکت و صامت بود و بر عهد الست مستقیم و ثابت، شب و روز به شرف حضور مشول داشت، از عراق در موکب اسم اعظم توجه به اسلامبول نمود و مأمور نصب خیمه و خرگاه بود، تا آنکه در معیت حضرت بیچون سرگون به سجن اعظم گردید و در فرمان مؤیداً اسیر زندان بود، و در همه موارد سختی و بیماری و غیره شاکر بود و با قلبی فارغ و رخی بازغ به حمد و ستایش مألوف. در طول اقامت خود در فلسطین مزرعه‌ای بنام عدسیه احداث نمود و بوسیله آن ارتزاق می نمودند و فرزندان و نوه‌های ایشان به تحصیل می پرداختند.

در زمان جنگ اعراب و اسرائیل مزرعه مزبور در سرحد قرار گرفت و دولت اسرائیل آن را با اراضی اطراف روضه مبارک معاوضه پایاپای نمود و اراضی حول روضه مبارکه در اختیار امر قرار گرفت و هیکل مبارک به نحو بدیعی آن را تزئین فرمودند.

جناب محمدقلی هر صبح و شام به شرف لقا محظوظ بود و پس از صعود نیر آفاق بر عهد و میثاق ثابت بود و در سوز و گداز نفسی راحت ننمود و با نفسی مصاحبت نکرد. از فراق در احتراق بود و ضعیف و ناتوان شد تا آنکه به جهان الهی پرواز کرد.

۴۱۷_ محمدکاظم اصفهانی (حاجی)

جناب حاجی محمدکاظم از تجار اصفهان بود. پس از شهادت سلطان‌الشهدا و محبوب‌الشهدا، این بزرگوار به سبزواری کوچ کرد و به اجاره کردن معدن مس پرداخت و پسر بزرگ خود آقا محمدرضا را به سرپرستی کارگران و نظارت امور معدن، همراه با جناب آقا عبدالرحیم اصفهانی به آنجا اعزام داشت و هر سه آنان در سبزواری به نشر نفعات و تبلیغ افراد مستعد پرداخته نفوسی چند را در ظل امرالله داخل کردند.

۴۱۸_ محمدکریم (شیرازی)

جناب محمدکریم از اهل شیراز بود. وی پس از استماع بیانات حضرت نقطه‌اولی مجذوب شد و به زیور ایمان آراسته گشت. دچار صدمات و بلیات شد هجرت به عراق نمود و به حضور جمال‌اقدس‌ابهی نیز مشرف گشت و ایمان و ایقانش بیشتر شد وی بدستور مبارک به شیراز مراجعت نمود و به خدمات امری پرداخت تا اینکه به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۴۱۹_ محمدمصطفی بغدادی (آقا)

جناب محمدمصطفی، سلیل جلیل جناب شیخ محمدشیل، در عراق بود و هنگامی که نه ساله بود همراه پدر و در رکاب جناب طاهره به قزوین رفت و از آنجا به عراق مراجعت نمود. در جوانی در نهایت شهامت و شجاعت بود و با هدایت پدر شمع هدایت برافروخت و پرده موهوم بسوخت و بر خلاف یارانی که در زاویه تقیه در خوف و بیم بسر می‌بردند، وی جسورانه حرکت می‌نمود و عوانان از قوت بازو و شدت باس او جرئت تعرض نمی‌نمودند. پس از مراجعت جمال مبارک از کردستان مأذون می‌شد و بحضور می‌شتافت و از نفوسی بود که قبل از اظهار امر مؤمن و موقن، و بعد از اسارت یاران به موصل و تعرض اعدا باز فتوری نیاورده و در کمال استقامت مقاومت نمود. سپس به عکا رفت و در ایام شداد و ضیق به شرف لقا فائز گردید.

در سال ۱۸۷۴ با اجازه جمال مبارک از عراق به بیروت هجرت کرد و زائرین ایرانی و عراقی را در بیروت راهنمایی نموده و روانه عکا می‌کرد و پس از برگشتن آنان خادم جانفشانشان آنان بود.

پس از افول شمس حقیقت بر عهد و میثاق چنان استقامت نمود که متزلزلین

جریئت نفس کشیدن نداشتند. از آنجا به اسکندرون رفت و در سال ۱۹۱۰ به رفیق اعلی پرواز نمود.

جمال مبارک مستقیماً به خط مبارک خود و یا به وسیله خادم بیش از ۱۵۰ لوح به وی عنایت فرموده‌اند و الواحی نیز که حضرت عبدالبهاء به عنوان او و همسر و فرزندانش نازل فرموده‌اند به ۲۵۰ بالغ می‌گردد.

۴۲۰_ محمدهادی صحاف (آقا)

جناب محمدهادی از اهل اصفهان و از جمله مهاجرین و مجاورین و در صحافی ماهر بود. پس از ایمان، وطن مألوف بگذاشت و سفری مخوف پیش نهاد و با تعب و مشقت به بقعه مبارکه رسید. جمیع اوقات عاکف آستان بود و جاروکش و پاسبان. میدان مقابل بیت مبارک به همت وی شسته و رفته و در نهایت نظافت و لطافت بود و جمال مبارک می‌فرمودند آقا محمدهادی میدان سجن را جلوه‌گاه قصر می‌نماید. باری وی به تذهیب و تجلید کتب و الواح می‌پرداخت.

روزی که مبتلا به مالاریا و تب و لرز شده بود شکایت به حضور حضرت عبدالبهاء برد. آن حضرت به شوخی تام بعضی از غذاها را ذکر فرمودند تا به آش کشک رسیدند وی گفت بسیار خوب به شرط سیرداغ و با این غذا تب و لرز قطع شد. محمدهادی مبتلا به محرقة شد و به ملکوت ابهی صعود کرد. وی قلبی پاک و جانی تابناک داشت و دائماً شاکر بود.

۴۲۱_ محمود کاشانی (آقا میرزا) و رضا شیرازی (آقا میرزا)

این دو نفس مبارک جناب آقامیرزا محمود از اهل کاشان و جناب آقارضا از اهل شیراز از جمله مهاجرین و مجاورین و مسجونین بودند، در بغداد مؤمن و موقن شدند. این دو جزء هفت نفر از احباب بی‌یضاعتی بودند که در اطاقی خیلی محقر منزل داشتند، در معیشت بسیار سخت ولی بدرجه‌ای روح و ریحان داشتند که خود را در فردوس جنان می‌دیدند. بعضی شبها تا صبح به تلاوت آیات مشغول و در نهایت فرح و مسرت بسر می‌بردند، هنگام حرکت موکب مبارک از بغداد به اسلامبول پای پیاده در جلو کجاوه، روزی در حدود چهل پنجاه کیلومتر راه طی می‌کردند و خسته و ناتوان به منزل می‌رسیدند و تهیه و تدارک طعام و طبخ می‌نمودند، بعد از تناول طعام به شستن و جمع‌آوری آلات و ادوات

طبخ مشغول می‌گشتند، تا نصف شب کار را به اكمال می‌رساندند، باری این دو شخص شخیص جوهر محبت‌الله بودند و منقطع از ماسوی‌الله در این مدت کسی صدای آنان را نشنید و سبب تکدر خاطری نشدند و ایام خویش را در فضایل عالم انسانی بسر بردند. پس از صعود مبارک مانند شمع می‌گداختند، بر عهد و میثاق ثابت بودند و در ترویج امر نیرآفاق ساعی و فایق همیشه فانی محض بودند و در غیاب حضرت عبدالبهاء به ملکوت عزت ابدیه صعود نمودند.

۴۲۲_ محمود (شیخ)

جناب شیخ محمود، فرزند شیخ کاظم عرب مفتی عکا بود، شیخ کاظم به یکی از شیوخ عرب که مردی عارف و صاحب کرامات بود و ضمیری روشن داشت ارادت می‌ورزید، و روزهای جمعه به ملاقاتش می‌رفت. روزی در اواخر ماه رمضان، که همه اهل بیت بر سر سفره افطار می‌کردند، ناگهان محمود که طفلی خردسال بود، گفت نگاه کنید آفتاب هنوز غروب نکرده، پدرش به تصور اینکه روزه خود را شکسته به ملاقات شیخ عارف رفت، شیخ اجل گفت روزه شما باطل نیست، این اشاره به فاجعه‌ایست که در یکی از شهرهای ایران رخ داده، مهدی مبشر و منجی عالم را که کل انتظار ظهورش داشتیم شهید کرده‌اند (اشاره به ۲۸ شعبان).

شیخ کاظم یک روز جمعه به ملاقات شیخ اجل رفت و محمود کودک خردسال را همراه خود برد، وی محمود را روی زانوی خود نشاند و به او گفت، در آینده شخصی بزرگ و عالیقدر به عکا خواهد آمد و در رفیع‌ترین منازل عکا سکونت خواهد کرد، و حکومت معاش آن بزرگوار را تأمین خواهد نمود، ولی افسوس که عمر من و پدرت وفا نخواهد کرد که او را زیارت کنیم، ولی تو او را خواهی دید. آنگاه چشمان کودک خردسال را که بیدار آن بزرگوار خواهد افتاد بوسید و گریست و اشک روی ریشش روان شد و گفت هر گاه به لقای حضرت ذوالجلال فائز شدی بیاد من باش و خاک پایش را ببوس.

سالها گذشت تا اینکه در سال ۱۸۶۸ شنید شخصی را بجرم نابودی شریعت اسلام در قشله زندانی نموده‌اند، وی در آنوقت جای پدر را گرفته مفتی و صاحب نفوذ شده بود و عرق تعصبش بجوش آمد، اسلحه خود را در زیر عبا پنهان کرد، و به ساختمان قشله روی آورد تا مدعی را مقتول سازد. نگهبانان وی را از رفتن به بالا منع نمودند. مگر آنکه اسلحه خود به زمین گذارد، وی برگشت و آرام

نداشت و با خود گفت من که تنومندم می‌توانم بدون اسلحه او را از پای درآورم، این بار ندا آمد، به شرطی مجاز خواهد بود که قلب خود را پاک سازد. این بار خشمگین شد که نتوانسته است خود را به زندانی برساند. به مسجد رفت یکی از حضار اشاره به حضرت عبدالبهاء نمود و گفت که او پسر خدا است، شیخ محمود از شدت غیظ بازوی آن حضرت را فشرد و گفت، "انت ابن‌الله"، و ایشان از گوشه چشم و با ملایمت به او فرمودند "اکرم الضیف"، شیخ خجل و شرمنده شد و به منزل رفت و روی تخت افتاد به خواب رفت در عالم رویا دید، شخصی جمیل‌الوجه و جلیل‌القدر، وی را مخاطب قرار داده فرمود: محمود تعال، محمود تعال، محمود تعال، سراسیمه از خواب بیدار شد و به سمت عکا رفت در جلو دروازه عکا خادم مبارک پیش آمده گفت، شیخ محمود افندی کجا بودی که جمال‌قدم سه بار مرا مأمور به احضار تو فرموده‌اند هر دو به قشله رسیدند از پله‌ها بالا رفتند و احدی ممانعت ننمود، وقتی که به سجن رسید، همان طلعتی را که در رویا دیده بود زیارت کرد، و به کمال فروتنی و ادب به قانون عرب دست خود بالا برد حیناً گفت و جمال مبارک بدون ذکری در اطاق مشی فرموده وی را مبهوت جلال و کمال و شوکت و وقار فرمودند، پس از مدتی نزدیک شدند و گوش وی را گرفتند، بلافاصله سخنان آن شیخ عارف را بیاد آورده، متوجه شد و بر اقدام مبارک افتاد، زمین ادب بوسید و ساحت سجن را با اشک خود تر کرد و روز به روز مراتب انجذاب و اشتعال وی افزوده می‌شد و خلوص و عبودیت خویش را به نحوی بموقع اجرا می‌گذاشت، و در محضر جمال اقدس ایهی خصوصاً در ایام شداد کوتاهی نمی‌نمود و پس از شهادت جناب غصن‌الله الاطهر از حضور مبارک رجا نمود که جسد نازنین آن حضرت را برای تغسیل به او عنایت فرمایند و به اتفاق یکی از اعیان به این عنایت مفتخر گردید و همچنین پس از صعود نیرآفاق و رذیه کبری به عهد و پیمان الهی ثابت و استوار بود و حضرت مولی‌الوری عنایت فرموده مأمورش نمودند هیکل اطهر را شست و شو دهد و برای بار دوم به این افتخار نایل شد.

۴۲۳. محمود زرقانی

جناب زرقانی در قصبه زرقان در حوالی تخت جمشید بدنیا آمده و در ۱۶ سالگی در ظل امرالله داخل شده و در همان دوران جوانی با برخی از معارف امر معاشر و همسفر بوده و از معلومات آنان کسب فیض می‌نمود و راه و رسم

مسافرت و آداب سخن و معاشرت با طبقات گوناگون را فراگرفته و بدین ترتیب با فراست و ذکاوت مردی پخته و مبلّغی آزموده شد. او با مطالعه کتب آسمانی و اشتیاقی کامل خضوع و خشوع و حلم و استقامت قدم در راه تبلیغ گذارد، و یار و اغیار را در سفر و حضر شیفته خود نموده و در التزام مبارک در امریکا سفرنامه آن حضرت را تألیف نمود و با قریحه سرشار خود منظومه‌ای به آن افزود.

زرقانی به اتفاق حاجی میرزا حیدرعلی در طهران در کاروانسرای می‌زیستند و به حاجی کمک می‌کرد. او در سال ۱۸۹۵ میلادی (۱۲۷۴ شمسی) نیز با حاجی و ادیب بمناسبت ۱۲ عید سعید رضوان در منزل مشهدی محمدعلی طبّاح مهمان بودند و با کشته شدن ناصرالدین شاه نزدیک بود گرفتار شوند که قاتل اقرار نمود و آتش فتنه فرو نشست سپس زرقانی و حاجی به قزوین و شهرهای آذربایجان رفتند و به اتفاق از طریق نخجوان و تفلیس عازم ارض اقدس شدند. زرقانی در جوار روضه مبارکه به تلاوت آیات و مناجات می‌پرداخت و قیام به تبلیغ امرالله نمود. از عشق آباد وارد مشهد شد و با برادر خود با اعیان و امرا و بزرگان به معاشرت پرداختند ولی وضوهای یزد مانع تبلیغ شد و زرقانی خود را به هند رساند و شاید این بار دوم سفر به هند بوده است.

زرقانی با غلام احمد قادیانی در سال ۱۹۰۴ وعده ملاقات گذارد او نیز معتقد به دو ظهور موعود بوده و خود را هر دو ظهور می‌دانست، او به بهانه مسافرت حاضر به ملاقات نشد.

روزی دکتر محمد اقبال شاعر شهیر لاهوری به اتفاق پروفیسور بریتام در خیابان انار گلی قدم می‌زدند تابلوی حکیم میرزا محمود ایرانی را دیده به ملاقاتش می‌رفتند و زرقانی یا گشاده‌روئی ایشان را می‌پذیرفت و از آن تاریخ به بعد روزها و ساعتها با مذاکرات امری حقایق امر اقدس اعلی اندک اندک برایشان روشن شد و نظرات دکتر اقبال از مطالعه ردیه‌هایی که مرکوز ذهنش شده بود برطرف گشت، بقسمی که در کتاب خود بنام فلسفه عجم با احترام از حضرت رب اعلی یاد کرده و تعالیم مبارکه حضرت بهاءالله را نیز تصدیق نمود.

هنگامی هم که میس مارثاروت به هند وارد شد به اتفاق پروفیسور بریتام و معظم‌له بیدار دکتر اقبال رفتند و ضمن مذاکرات اشاره به ایمان ملکه رومانی و جناب طاهره نموده و وی کتاب فلسفه اسلام را تقدیم حضرت شوقی افندی ربانی نمود.

باری زرقانی در هند موفق به هدایت نفوس مهمه‌ای شد و گاهی هم از اهل عناد کلماتی نیشدار می‌شنید و عکس‌العملی ظاهر نمی‌نمود منتها با ملاحظت و یا به طنز ستوالاتشان را پاسخ می‌گفت و در نتیجه آنان از گستاخی خود معذرت می‌خواستند.

جناب زرقانی از هند به ارض اقدس شرفیاب شد و در سفر مبارک به امریکا جزو ملتزمین رکاب شد و شرح آن سفر بهجت اثر را در دو جلد بدایع‌الآثار با دقتی کامل و قلمی شیوا مرقوم داشت. پس از مراجعت در سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) مجدداً عازم هندوستان شد و به تمشیت امور پرداخت و در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) ساکن برمه شد و با همکاری جناب آقاسیدمصطفی رومی موفق به برگزاری کانونشن ملی هند و برمه گردید. بعد از صعود مبارک در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) و به دستور حضرت ورقه‌علیا به ارض اقدس شرفیاب شد و مدتها در محضر حضرت غصن ممتاز کتابت توقیعات مبارکه را عهده‌دار بود سپس در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) به ایران مراجعت نمود و در سال ۱۹۲۸ میلادی (۱۳۰۷ شمسی) روح پاکش به عالم انوار پرواز کرد. حضرت ولی‌امرالله بعد از صعود وی به جناب طرازالله سمندری از صعود این خادم فعال و کاتب بی‌نظیر و مشاور و هوشمند و با کفایت اظهار تأسف فرمودند.

آثاری که از ایشان باقی است علاوه بر چندین کتب و رساله دو جلد بدایع‌الآثار زینت بخش کتابخانه‌های امری است.

اینک به درج چند بیت از منظومه جناب زرقانی اکتفا می‌گردد:

دل نیست که در او غم دلدار نباشد	گر هست دل آگه غمخوار نباشد
آسایش دل چیست بجز عشق رخ یار	بی‌یار دل مردم هشیار نباشد
دل مرده بود آنکه زشور و شرر عشق	شام و سحرش دیده خوتبار نباشد

جناب میرزا محمود زرقانی قصایدی چند در زمینه‌های متفاوت سروده و در پایان جلد اول بدیع‌الآثار بچاپ رسیده و در اینجا به دو قطعه از منظومه‌های ایشان اشاره می‌شود.

هوالله

کرد چون دلبر می‌شاق به عالم گذری

گشت غارتگر جان و دل آدم نظری

نظر عاشق بیدل چو بدلدار فتاد

زدی از عشق به خرمنگه هستی شری

شرر افتاد چنان در سر سودا زده اش
 که نباشد بدو عالم پی نفع و ضرری
 ضرر و نفع چه داند تن جان باختہ ای
 کز وجود و عدم خویش ندارد خبری
 خبر عشق چو در کشتی جان جست قرار
 نبود از یم و طوفان فنایش خطری
 خطر عاشق حق چیست که او را نبود
 برتر از ترک دل و جان و تن و سر هنری
 ***

زیر اشک و گهر دل بر دلبر بردم
 کام جان تا دهم ناله شام و سحری
 سحر و شام ز من نغمه شوق و نی عشق
 بلکه در درگه آن یسار نماید اثری
 اثر لیلی و مجنون غم محمود ایاز
 بود از دفتر عشقم سخن مختصری

۴۲۴_ محمود قمعوری (میرزا)

جناب میرزا محمود قمعوری در ایام جوانی که در کاشان اقامت داشت شنید که شخصی بنام حاجی حسن در نائین مردم را بشارت به قرب ظهور می دهد، وی بدون آنکه به برداران خود اطلاع دهد در صدد تحقیق برآمد، از اینرو حاجی حسن را ملاقات نمود. حاجی حسن پس از ادای نماز صبح به او اظهار داشت که عنقریب زمین بهشت برین خواهد شد و ایران کعبه مقصود عالمیان خواهد گشت. روز بعد پس از ادای فرایض دینی رو به او کرده گفت میرزا محمود امروز روزی است عزیز، روز ۱۲ نوامبر ۱۸۱۷ میلادی (۱۲۹۶ شمسی) است و آن وجود مقدسی که مژده ظهورش را بتو دادم امروز والساعه بدنیا آمد و او همان بزرگوارست که عالم را به انوار خویش مزین خواهد ساخت و براستی می گویم عنقریب با چشم خود آن ایام را درک خواهی کرد. این سخنان حاجی حسن در ذهن میرزا محمود نقش بست تا آنکه سالها بعد آوازه ظهور حضرت باب که در سال ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) صورت گرفت، میرزا محمود را متوجه تاریخی ساخت که حاجی حسن به وی گفته بود و چون کاشف به عمل آمد به این نتیجه رسید که حضرت باب در ۲۰ اکتبر ۱۸۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) تولد یافته و با آن مغایرت دارد و اختلاف دو سال وی را دچار حیرت کرد. چندی بعد با حاجی میرزا کمال الدین نراقی ملاقات نمود، او بشارت ظهور حضرت بهاء الله را در بغداد به او داد و دو آیه از کلمات مکنونه برایش تلاوت کرد. سپس از

تاریخ تولد جمال قدم سنوال کرد، و آن همان تاریخی بود که از حاجی حسن شنیده بود. وی به سجده افتاد و خدای را سپاس بی منتها گفت که به این فیض عظمی نایل شد و در سن ۹۰ سالگی در سال ۱۸۷۵ میلادی (۱۲۵۴ شمسی) به حسن خاتمه به عالم بالا شتافت.

۴۲۵_ محمود کاشانی (میرزا)

جناب میرزا محمود از جمله افرادی بود که پس از عبور حضرت نقطه اولی از کاشان و توقف چند روزه ایشان ندای امر مبارک را شنید و در صدد تحقیق و جستجوی حقیقت برآمد و به فوز ایمان مفتخر شد. وی فرزند حاجی محمدصادق تاجر کاشانی بوده و چون تجارت پدر به شکست منتهی شد، ناچار به سمت منشی در تجارتخانه حاجی میرزا آقای سرسنگی مشغول بکار شد، پس از چندی اطلاع یافت که موعود عالمیان در بغداد سکونت دارند لذا روی به دارالسلام نهاد حاجی میرزا آقا برای آنکه وی را از این فکر منصرف سازد حقوقش را به عقب انداخت و میرزا محمود که موفق به دریافت حقوق خود نمی شد اسب وی را سوار شد و کاشان را ترک گفت و چون حقوقش بیش از بهای اسب بود حاجی دنبالش نگرفت او هم از بقیه حقوق عقب افتاده اش صرف نظر نمود. بهر حال خود را به بغداد رسانید و به شرف لقا فائز شد و با سایر احباب مجاور حضور بود و در مشقات با سایر اسرا و ملتزمین رکاب سهیم شد و پس از اظهار امر علنی جمال اقدس ابهی در باغ رضوان حضور یافت و در رکاب مبارک به اسلامبول و ادرنه رفت و به شهر عکا سرگون شد و از فیض لقا مرزوق می گشت. او پس از غروب نیر آفاق بر عهد و میثاق ثابت و استوار بود و در خدمت حضرت عبدالبهاء ایام می گذراند و در سال ۱۹۱۰ از جهان خاک به عالم افلاک پرواز نمود.

۴۲۶_ مستشارالممالک (آقا میرزا یوسفخان)

جناب آقا میرزا یوسفخان مستشار الممالک یکی از بزرگان عصر رسولی می باشد. ولی متأسفانه نگارنده نتوانسته است به شرح احوال کامل ایشان دست یابد. به هر حال در جلد پنجم کتاب مائده آسمانی صفحه ۲۸۰ اشاره شده که حضرت مولی الوری به مقام ایشان اشاره فرموده و معظم له را حضرت مرحوم مغفور اعلی الله مقامه و اسکنه فی جوار رحمته الکبری مورد عنایت قرار داده و دعای خیر فرموده و ضمناً فرزند ایشان را که یکی از وزرای عهد میثاق بوده به

عنوان حضرت وزیر بی نظیر اشاره فرموده‌اند. جناب اشراق خاوری از ایشان فقط به عنوان مستشارالممالک که در زمان ناصرالدین شاه مصدر امور بوده نام برده‌اند.

۴۲۷- مستشارالملک (مؤتمن السلطنه - میرزا محمدرضا)

جناب میرزا محمدرضای مستشارالملک، برادر کوچک جناب میرزا علیرضا مستوفی بود. او در خدمات دولتی ترقیات فوق‌العاده نمود و بوسیله جناب ملاصادق مقدس به امر مبارک اقبال کرد و جای برادر بزرگ خود را گرفت و رویه او را دنبال کرد و حکام و علما که می‌دانستند این دو برادر بهائی هستند جرأت جسارت به احبای را نداشتند.

مستشارالملک در سال ۱۸۸۲ به مؤتمن السلطنه ملقب گشت، در قلم و تدبیر مشارالبنان بود و تمام امور حکومتی خراسان خصوصاً قسمت مالی را در اختیار داشت. در فرامین شاه همواره به اسم وزیر خراسان خطاب می‌شد و مردم او را محترم می‌داشتند.

در سال ۱۸۸۲ میلادی (۱۲۶۱ شمسی) ناصرالدین شاه سفری به مشهد و طبرستان کرد، شاه در حضور حکمران طبرستان و سایر ملازمان به مؤتمن السلطنه گفت، قائماتان را کشتیم، و وی تاب نیاورده بی‌محابا گفت قبله عالم اهمیتی ندارد حال اینکه در عکا است بالاتر از قائم و ادعای الوهیت می‌کند. شاه بسیار خائف شد و مصمم گردید بنحوی دست مؤتمن السلطنه را از محیط خراسان، که صاحب نفوذ بود و از بذل و بخشش خود همه را رهین منت خود کرده بود، دور سازد. روزی که شاه در بجنورد از رؤسا و سرکردگان سان می‌دید و ژنرالی روسی نیز با موزیک نظامی برای تهنیت حضور یافت، شجاع‌الدوله قوچانی و پسرش حسنعلی خان همراه با مؤتمن السلطنه با دستگاه مجلل و معروف خود وارد شد و سواران قوچانی با دبدبه و جلال حرکت نمودند. بدین ترتیب انظار شاه و رؤسا و ژنرال را بخود توجه ساختند لذا شاه بیش از پیش دچار خوف و هراس شد. مؤتمن السلطنه رؤسا و سرکردگان و رؤسای عشایر را یک یک معرفی نمود. در این بین سلیمانخان سرکرده درجری که مردی شجاع و کریه‌المنظر بود با شمشیر حمایل به شاه معرفی شد، وی نیز به امر مبارک مؤتمن بود، شاه به شوخی گفت سلیمانخان روزی که جمال تقسیم می‌کردند کجا بودی؟ وی فی‌البدایه جواب داد قریان دنبال کمال می‌گشتم.

پس از خاتمه سان شاه رؤسا و خوانین را با انعام مرخص نمود و

مؤتمن السلطنه و شجاع الدوله را با خود به طهران برد. او می خواست هر دو را از قلمرو خود جدا کند، ولی حسنعلی خان از قوچان پیغامهای تهدیدآمیز به طهران فرستاد و شاه ناچار شجاع الدوله را مرخص نمود و مؤتمن السلطنه را چندی در طهران و چندی حکمران کاشان نمود. سپس وی را به طهران احضار کرد و برای اینکه درباریان سوء ظن نبرند خواهر خود را برایش عقد کرد و در سال ۱۸۹۲ میلادی (۱۲۷۱ شمسی) با یک فنجان قهوه وی را مسموم کرد و از عالم خاک به افلاک صعود نمود.

فرزند ارشد ایشان میرزا علیمحمد خان در امر مبارک جبل راسخ بود و نسبت به احباء رفتار بسیار متواضعانه داشت و در عهد و میثاق ثابت بود و بجای پدر به لقب مؤتمن السلطنه ملقب شد و در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود.

۴۲۸_ مستوفی (آقامیرزا بزرگ کرایلی)

جناب آقا میرزا بزرگ کرایلی معروف به مستوفی، فرزند میرزا ابوالقاسم مستوفی، در سال ۱۸۶۶ میلادی (۱۲۴۵ شمسی) در مشهد بدنیا آمد، پدرش یکی از بزرگان اهل کرایلی سبزوار و جزو اعیان به خدمات دولتی می پرداخت. فرزندش در مکتبخانه فارسی آموخت. سپس در آستان قدس رضوی به تحصیل علوم دینی، فقه و اصول و آیات قرآن پرداخت و اطلاعات تاریخی اسلام و ائمه اطهار و خلفای عباسی را بحد کمال فراگرفت و تا ۲۲ سالگی با طلاب زندگی نمود. پس از فوت پدر برای سرکشی به اموال موروثی به سبزوار رفت، عمویش روزی به وی گفت تو که اهل مطالعه ای کتابی که بالای سرت است بخوان، وی تمام شب را به مطالعه کتاب مستطاب ایقان پرداخت و به شرف ایمان نایل شد و مراتب ایقان و عبودیت خود را به حضور حضرت عبدالبهاء معروض داشت، و سرکار آقا لوح مبارکی به افتخار وی نازل فرموده وی را متذکر ساختند که در مطالعه قرآن به معانی موعوده آن توجه نماید. وی که با کراهت قرآن را تلاوت نموده بود این بار هزاران معانی بکر از خلال آن استنباط کرد و آیات قرآن را با محاسبه ایجد با حضرت نقطه اولی و جمال اقدس ابهی مطابقت می داد.

در سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) به مشهد بازگشت و بجای پدر مستوفی و سررشته دار شد و به سبب حسن کفایت، امور مالی ارتش هم به او واگذار گردید و در آنجا ندای تبلیغ گذاشت. روزها نیز در مواقع فراغت و

خصوصاً پس از بازنشستگی در باغ ملی با طبقات مختلف مردم که در آنجا گردش می‌کردند صحبت و درد دل می‌کرد و بطور ساده به تبلیغ آنها می‌پرداخت بطوری که عده قلیلی تصدیق کردند و جمعی به امر مبارک خوش بین شدند.

ایشان چندین سال به ریاست محفل روحانی مشهد انتخاب شدند. در لجنات امری شرکت داشت و به تدریس جوانان می‌پرداخت. در سال ۱۹۳۲ میلادی (۱۳۱۱ شمسی) از مشهد به سبزوار رفت مدت دو سال با طبقات و اهالی معاشرت نمود و به اصلاح جوانانی که دچار اخلاق ناشایسته بودند، مبادرت کرد و به طهران رفت و تا آخر حیات خود به تبلیغ امرالله سرگرم بود و در سال ۱۹۴۴ میلادی (۱۳۲۳) به ملکوت ابدی عروج نمود.

این لوح مبارک از خامه حضرت عبدالبهاء به اعزازش عزّ صدور یافته:

ارض خا جناب آقا میرزا بزرگ علیه بهاءالله

هوالله

ای شریک و سهیم عبدالبهاء در عبودیت آستان کبریاء بیا دست بهم بدهیم و پا در این صراط بندگی نهیم و به آنچه سزاوار این امانت عظماست قیام کنیم تا روی تابان کنیم و خوی رشک مشک موی حور جنان اینست فضل بی پایان.

ع ۴ (مصابیح هدایت جلد ۱ صفحه ۴۵۹)

۴۲۹_ مستوفی الممالک آشتیانی

جناب مستوفی الممالک یکی از بزرگان دربار و مورد احترام دولت و رجال علم و ادب بود. وی با جناب ملا عبدالکریم (میرزا احمد) به مذاکرات امری پرداخته و به شاهره هدایت رهنمون شده و با مطالعه کتاب بیان فارسی و دلایل سبعة به شرف ایمان نقطه اولی آراسته و متباهی شد.

۴۳۰_ مستوفی (میرزا علیرضا)

ایشان از اهل سبزوار بوده و در بدو اعلام امر و ملاقات، با جناب باب‌الباب به شرف ایمان فائز و مؤمن گردید و چون از متنفذین و صاحب ثروت بود تصدیقش آوازه به اطراف خراسان انداخت. ایشان به جناب ملاحسین و اصحاب او خدمت و جانفشانی کرد و قسمت اعظم تهیه سفر اصحاب را به سازندگان فراهم کرد و از ایثار مال از نقدینه و اسب و غیره هیچگونه مضایقه ننمود، وقتی که سرهنگ عبدالعلی خان سرکرده رشید ایران در جنگ با ترکمنها اسیر شد و

مستوفی می دانست وی از مؤمنین امرالله است، فوری مبلغ هشتصد تومان فراهم نمود و به مرو فرستاد و عبدالعلی خان مراغه را خریده مستخلص ساخت و تا زمانی که زمامدار بود و قدرت و ثروت داشت به احباء و دوستان همه گونه مساعدت می کرد تا آنکه پیر و خانه تشین گردید و طایر روحش به ملکوت الهی پرواز کرد.

۴۳۱_ مسعود الممالک (عبدالله خان)

جناب مسعود الممالک یکی از مؤمنین حضرت بهاءالله بود. او در تبریز بخدمات کشوری اشتغال داشت و به علت مقام و تماس با اولیای امور در خفا، به خدمت امرالله و حفاظت احباء می پرداخت. او همواره مراقبت می نمود که مبادا اهل فساد رخنه کنند و مشکلاتی ایجاد سازند.

۴۳۲_ مسروری (آقا حسین)

جناب آقا حسین مسروری در عصر رسولی و عهد میثاق در حومه اراک متولد شد و تحصیلات مقدماتی فراگرفت. وی مردی ورزشکار بود و در اراک قهرمان کشتی شد.

جناب آقا حسین در جوانی با خانمی اصفهانی بنام خانم باجی آشنائی یافت، این خانم شخصی هنرمند و از نعمت سواد بهره مند بود. وی بدوختن عروسک علاقه مند بود. این دو با یکدیگر ازدواج نموده و به تعلیم و تربیت نوجوانان می پرداختند. جناب آقا حسین مدیریت آموزشگاه پسران و سرکار خانم باجی مدیریت مدرسه دختران را عهده دار بودند.

نحوه ایمان و اقبال جناب مسروری به امر مبارک چندان روشن نیست ولی با ایمانی راسخ اشتیاق مفرط به زیارت اعتاب مقدسه ارض اقدس و تشریف به حضور حضرت عبدالبهاء را داشت لذا از حضور مبارک اذن تشریف خواسته و آن حضرت به لحاظ حکمت تشریف وی را به بعد موکول فرمودند. جناب آقا حسین در این اثناء متوجه شد که دو تن از یاران بدون آنکه کسب اجازه کنند به ارض اقدس شتافته و به زیارت حضرت مولی الوری نایل شدند و آن حضرت آنان را مورد عنایات مبذوله قرار داده هدایایی به آنان مرحمت فرموده و آنان را مرخص فرموده بودند. زایرین در مراجعت داستان تشریف خود و هدایای عنایتی مبارک را برای آقا حسین نقل نموده و بسیار خشنود و شادمان بودند.

جناب آقا حسین از شنیدن بیانات دوستان و از اینکه خود از این مواهب روحانی محروم بوده است افسرده و غمگین و شرمسار شد لذا مراتب دل شکستگی خود را با صفای قلب و خضوع به حضور مبارک معروض داشت و هیکل مبارک لوحی به این مضمون به افتخارش نازل می فرمودند که (تو همواره مسروری و غمگین نخواهی بود) و با اهداء دو عبا و یک کلاه وی را مفتخر فرمودند و از اینرو آقا حسین به منظور تبرک نام مسروری را نام خانوادگی خود گذارد.

یکی از فرزندان جناب مسروری جناب احد مسروری است. وی مانند پدر بزرگوار خود به ایمان و ایقان آراسته و در عهد و میثاق راسخ و استوار بوده و با صداقت و درستکاری به تجارت می پرداخت و مورد اعتماد همگان بود. ایشان با سرکار قدسیه خانم دختر جناب آقا سید محمود فیروزی ازدواج نمود و عائله ایشان عموماً در ظل امرالله و در نقاط مختلفه جهان به خدمات امری مشغول و سرافراز می باشند.

۴۳۳_ مسیح (حکیم)

جناب حکیم مسیح از ابنای خلیل بود و ماشح نام داشت، یکی از اطبای حاذق قصبه خوانسار بود و حذاقتش چنان شهرت یافته بود که طبیب سلطنتی خانواده قاجار شد. هر زمان که برخی از افراد خاندان سلطنتی به زیارت کربلا می رفتند وی را همراه خود می بردند و حکیم مسیح سعادت آن داشت که هنگام فراغت در کنفرانسهای مذهبی جناب طاهره شرکت کند، و از نهضت جدیدی که در ایران شایع شده بود اطلاع یابد.

در سال ۱۸۶۱ میلادی زندانبان انبار در طهران از ایشان استدعا کرد که طفل بیماری را که با پدرش ملاصادق مقدس زندانی است معالجه کند و ضمناً به او گفت، این مرد محبوب القلب علما و فضلاست، هر روز بدیدنش می آیند و از کمالاتش بهره مند می گردند. حکیم مسیح تقاضای وی را پذیرفت و فرزند ملاصادق را از خطر مرگ نجات داد.

جناب ملاصادق پس از رهائی از زندان برای عرض تشکر به ملاقات حکیم مسیح رفت، و پس از تعارفات مقدماتی وی را از ظهور رب الجنود آگاه ساخت و او که با شنیدن بیانات جناب طاهره حاضرالذهن شده بود، در سال ۱۸۶۴ پرده اوهام که سالیان دراز قوم بنی اسرائیل را محجوب داشته و از شناسائی مظاهر

ظهور منع و مهجور کرده بود را خرق کرد و به زیور ایمان آراسته شد. به جنت عرفان فائز گشت و نواده‌های ایشان سعادت داشتند که به فوز ایمان نایل شوند. از جمله جناب دکتر لطف‌الله حکیم که شرح احوالشان در این رساله مذکور است، و همچنین جناب پروفیسور منوچهر حکیم که سالیانی متمادی افتخار عضویت محفل روحانی ملی را داشت و در کانونشهای ملی به نمایندگی شرکت می‌فرمودند و از لحاظ علمی نیز به دریافت جایزه مشهور علمی فرانسه، لژیون دونور Legion d'honneur مفتخر شده بودند.

۴۳۴_ مشرف‌زاده (مشهدی اکبر)

جناب مشهدی اکبر مشرف‌زاده در خانواده متعصب مسلمانان در کرمان بدنیا آمد و متأسفانه از نعمت سواد بی‌بهره بود، ولی در جوانی از انقاس طیبیه جناب میرزا منیر نبیل‌زاده به سرچشمه حیات رسید و به افتخار ایمان به جمال اقدس ابهی نایل شد. ایشان خادم حظیرةالقدس کرمان شد و از زیارت اعیان و مسافرینی که از اطراف به کرمان می‌رسیدند مشغوف و مسرور می‌گشت. وی آنقدر منجذب و مشتعل به امر مبارک بود که هر نوع رنج و مشقت و شحاتت و ملامت را به جان و دل می‌پذیرفت، و به استهزای سفله‌گان اعتنائی نداشت. در صنعت قالی‌باقی استاد بود و چون خود از سواد محروم بود، فرزندانش را به آموختن سواد تشویق می‌کرد تا در آینده بتوانند بیشتر و بهتر به خدمت امرالله پردازند علاوه بر این درس خضوع و خشوع و عرفان و توکل به آنان می‌آموخت.

۴۳۵_ مشکین قلم اصفهانی (آقامیرزا حسین)

جناب آقا میرزا حسین مشکین قلم خطاط و نقاش کم‌نظیر در ایران سرور خطاطان بود و حضرت مولی‌الوری ایشان را میرعماد ثانی ملقب فرمودند. وی نیز از مشاهیر علما و عرفا و سرحلقه ظرفاً نجیب و اصیل و مزاح بود و در نزد بزرگان شهرت داشت و چون صیت امرالله انتشار یافت عزم کوی جانان نمود و به ارض سر وارد شد و به نهایت درجه ایمان و ایقان رسید و در جوار عنایت پسر می‌برد و به تزئین و نگارش قطعات رنگین می‌پرداخت و اسم اعظم یابها،الابهی را به اشکال مختلفه می‌نگاشت و به جمیع آفاق می‌فرستاد. سپس مأمور سفر به اسلامبول گردید و بی‌محابا به تبلیغ می‌پرداخت. سفیر ایران وزیرای عثمانی را نسبت به ایشان بدبین ساخت و اتهامات ناروا وارد می‌ساخت و وی را به قبرس

تبعید نمودند در آنجا به ازل اعتنائی نمی نمود و به گفتارش انتقاد می گرفت. چون قبرس از دست عثمانیان بیرون رفت از اسارت نجات یافت و آهنگ کوی دوست در عکا نمود، بعد از صعود حضرت مقصود در نهایت ثبوت و رسوخ بر عهد و میثاق بود. سفری به هند نمود و کتبی چند از آثار مبارک با خطی زیبا نگاشت و منتشر ساخت و چون ناتوان شد به دستور مبارک به عکا مراجعت نمود.

مشکین قلم مردی منقطع و خوش مشرب و شیرین گفتار و محبت مجسم و روح مصور بود و در صبر و سکون بی نظیر. وی در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) از این جهان تاریک و تنگ بیزار شد و به جهان نورانی پرواز نمود.

۴۳۶_ مصباح (میرزا عزیزالله خان)

جناب مصباح، فرزند میرزا محمدعلی مستوفی و توه ملاحسن پیشنماز تفرشی می باشد. میرزا محمدعلی مستوفی در زمان طلوع حضرت اعلی به مرحله ایمان فائز شد و در خدمات دولتی پیشکار فرمانفرما بود و با شاه جهان خانم دختر محمدحسین منجم باشی، که در علوم نجوم و ستاره شناسی دست داشت، ازدواج کرد و فرزند فرخنده آنان بنام عزیزالله در سال ۱۸۷۶ در طهران تولد یافت. جناب مصباح در سایه توجهات مادر پارسا و برزگوار خود که به طراز دین و زیور دانش آراسته بود پرورش یافت، و در ۱۲ سالگی قریحه ادبی و طبع شاعری خود را نشان داد، و جناب ورقا در همان زمان تخلص مصباح را برای این طفل برگزید. وی تحصیلات خود را در دارالفنون بیابان رسانید و نزد معلمین خصوصی نیز به زبان فرانسه و عربی مسلط شد و با صبیبه جناب ناظم الحکما ازدواج نمود.

فرمانفرما چون به فضل و دانش مصباح پی برد وی را نیز در دستگاه خود داخل کرد و به شغلی که موافق طبعش نبود گماشت. هنگامی که فرمانفرما از کار دولتی کنار رفت، مصباح را با خود به عتبات عالیات برد، وی بداشتن چنین شاعر و نویسنده ای که به زبان فرانسه و عربی تسلط داشت مباهات می کرد. در یکی از جشنهای سفرای خارج در بغداد مصباح به اشاره فرمانفرما ارتجالاً قصیده ای به زبان فارسی انشاء کرد و در آن شرح حال هر یک از حاضرین را از هر طبقه در اشعار خود ذکر نمود و بخواندن آن پرداخت، حضار قریحه و استعداد وی را ستودند و وی را تمجید و تحسین نمودند.

پس از مراجعت به کشور، فرمانفرما چنان که تعهد نموده بود مصباح را به مدت ۵ سال برای ادامه تحصیلات به بیروت فرستاد و او در مدرسه ژوزیتها داخل شد. یکبار در دقایق تنفس قصیده‌ای به مناسبت عید مذهبی مسیحیان انشاء نمود و به معلم خود تقدیم کرد و مورد تحسین قرار گرفت و شاگردان را به فصاحت و بلاغت اشعار خود متوجه ساخت.

فرمانفرما که فریفته فضل و کمالات مصباح بود نمی‌خواست وی را از دست بدهد. روزی شخصی از وی درباره امر مبارک سوال نموده بود فرمانفرما به او گفت، من از اصول معتقدات این طایفه بی‌اطلاعم، همینقدر می‌دانم در دستگام ۲۰۰ مسلمانند که دو دستی بمن چسبیده‌اند و من از آنان گریزانم و حال آنکه یک بهائی است که من به او چسبیده‌ام و او از من گریزان است. این اقرار فرمانفرما که به سمع مبارک حضرت مولی‌الوری رسید برای تذکر و تنبیه احباء چندین دفعه آن را در مجالس نقل فرمودند.

جناب مصباح سرانجام در مدرسه تربیت به معلمی پرداخت و در تحکیم بنیان آن همت گماشت و اعتبار آن را از سایر مدارس کشور بیشتر کرد. چندی هم برای معالجه به پاریس رفت و با مسیو دریفوس برای ترجمه بعضی از آثار و الواح مبارکه به زبان فارسی همکاری نمود. به حضور مبارک حضرت عبدالبهاء مشرف شد و هیکل مبارک ایشان را به ادامه خدمت در مدرسه ترغیب فرمودند و در مراجعت با کمال خلوص به اداره آن مدرسه ادامه داد.

ایشان در لجنات امری شرکت می‌نمود و به تبلیغ امرالله می‌پرداخت و پس از زیارت توقیع حضرت ولی‌امرالله با کهولت سن به اسفار تبلیغی شهرستانها پرداخت و سرانجام در شمیران مستقر شده و در سال ۱۹۲۶ میلادی (۱۳۰۵ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود. حضرت ولی‌امرالله تألمات روحی و قلبی خود را از صعود ایشان در تلگرافی بیان داشته، خدمات گرانبهای ایشان را تمجید فرمودند.

منشآت مصباح و دیوان اشعار از شاهکارهای وی بشمار می‌آیند، کتب بزم حقایق، دلائل الصلح، کتاب معانی در تربیت البنات نیز از آثار آن معظم‌له می‌باشد. اشعارش شامل قصاید، غزلیات، رباعیات و مثنوی می‌باشد و اینک نمونه‌ای درج می‌گردد:

زدم لاجرم دست عجز و توسل   بدامان منزل شناسنده دل
برآوردم از عمق دل آه سوزان   ز دیده فرو ریختم غیث هاطل

همی گفتم از راه ذلّ و تبتل که ای دل بوصف تو مشتاق و مایل
و نیز این دو بیت:
پیش صاحب نظران ملک سلیمان باد است
زانکه آنست سلیمان که زملک آزاد است
دل براین پیروزن عشوه گر دهر میند
نوعروسی است که در عقد بسی داماد است

۴۲۷_ مصطفی بیگ سنندجی

جناب مصطفی بیگ درویش سنندجی از نواده شاهزادگان بود و نسب او را به صلاح الدین ایوبی می دانند. ایشان شاعری خوش قریحه بود و مجذوب تخلص داشته و اشعاری بسیار به زبان کردی و عربی و فارسی انشاء کرده بود. جناب عبدالحسین ایمانی که به سلیمانیه هجرت نموده بود به اشعار وی دست یافته بود. گویند جمال اقدس ابهی در صفحات نور این درویش ژولیده را دیده و با او به گفتگو پرداخته اند و درویش با شنیدن بیانات جمال مبارک مجذوب آن جمال بی مثال شد و به عرفان حق منیع فائز گردید از شیفتگان حضرتش شد و بدنبال اسب جمال مبارک براه افتاد و فی البداهه به سرودن اشعاری در وصف محبوبش پرداخت و نیز در ایام اقامت جمال مبارک در سلیمانیه بدیدار آن حضرت نایل شد و بیش از پیش مجذوب گشت. پس از بازگشت جمال اقدس ابهی از سلیمانیه وی بیطاعت شد و به طهران مراجعت نمود. اشعار وی غالباً در وصف تیر آفاق است حضرتش را شمس هدایت و نور الهی خطاب می کند و در ترجیح بند خود نشان می دهد که قبل از اظهار امر مبارک مظهر حق را در آن وجود مقدس شناخته است.

۴۲۸_ مصطفی رومی (سید)

جناب سید مصطفی در سال ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) تولد یافته، و در رانگون برمه می زیسته است، پدرش وی را به مرشدی عارف و زاهدی باتقوی سپرد تا در خدمت آن استاد سالک گردد و مراتب سیر و سلوک را طی نماید. علاوه بر این در رشته های دینی و مذهبی اطلاعاتی کافی کسب نمود و با اصطلاحات و ضرب المثلهای آنان آشنا شد و به هشت زبان به لهجه های مختلف آن خطه صحبت می نمود، مجله اشراق را به سه زبان فارسی و انگلیسی و برمه منتشر می ساخت و مادام العمر به خدمات شایان امری تعلیم و تربیت اطفال و

اعلاء کلمة اللّٰه می پرداخت و در قبال احباء به تواضع و محویت و در برابر مبتدیان به حسن معاشرت و خضوع شهرت داشت. بطور کلی با عموم مبلغینی که به آن خطه روی می آوردند همراه می شد و در طی دو ماه محفل روحانی بمبئی را که چندی تعطیل شده بود براه انداخته و مدت چند سال افتخار عضویت و ریاست محفل ملی هند و برما را داشته، موفق به تشکیل انجمن شور روحانی برما و همچنین انجمن شور روحانی هند و برما گردید.

در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) در احتفال پنجهزار نفری شهر اللّٰه آباد که نظامت آن به عهده راجه شهر پهنکه بوده به معرفی امراللّٰه پرداخت. سه بار افتخار تشرف به ارض اقدس را داشته و در هر سه بار مورد عنایات لانهایه حضرت مولی الوری قرار گرفته است.

جناب رومی در قریه دینو از توابع کنجانگون برما دانشمندی بنام سید جنابعلی را که در دانشگاه کمبریج تحصیل نموده بود و در علم حقوق تبحر داشته تبلیغ نمود. روزی که چند نفر ناشناس برای حل اختلافات خود دنبال وکیل مبرزی بودند رومی سید جنابعلی را به آنان معرفی نمود و جنابعلی از طریق کدخدا منشی و با همکاری رومی اختلاف آنان را حل نمود و اهل قریه در صدد قدردانی از ایشان برآمدند. رومی بنای صحبت را با آنان گذارده و امر مبارک را ابلاغ نموده آنان را به شرف ایمان نایل ساخته بطوری که در ظرف مدت کوتاهی تعداد مؤمنین به ۸۰۰ نفر بالغ شد.

نام این قریه را حضرت عبدالبهاء بخود منصوب داشته و عبدالبهاء نام گذارده اند، بدنبال این تبلیغ جناب رومی در تحکیم ایمان اهل قریه همت گماشته و آنان را در ثبوت و رسوخ بر عهد و میثاق محکم و استوار نموده و همواره نقشه های اهل غرض بوسیله آنان خنثی می شده و لوح مبارکی به اعزازش نازل شده است:

مندله جناب آقا سید مصطفی علیه بهاء اللّٰه الابهی

هواللّٰه

ای ثابت بر پیمان* نامه ۱۹ اغسطوس ۱۹۱۹ رسید از مضامین کام جان شیرین گردید زیرا آیت وفا بود و دلیل ثبات بر عبودیت جمال ابهی* در سنین جنگ مجبوراً این طیر بی پر و بال ساکت و صامت بود ولی بعد از تسکین شعله حرب قدری راه ها بازگشت و بمخابرة با یاران پرداختیم* ولکن اوراق مانند برگهای درخت می ریزد* قلم متحیر که کدامیک را جواب بنویسد* الحمدلله

امرالله روز بروز در علو است و دائرة مخابره اتساع می یابد * در پیش ممکن بود که مخابره با عموم احباء گردد حال به هر شهری بیش از یک نامه نگاشتن ممکن نیست بلکه ممتنع و مستحیل * با وجود این چون آن جناب از یاران قدیمند و خاطرتان بسیار عزیز لهذا به وصول نامه این جواب مرقوم می گردد تا بدانی که دل و جان عبدالبهاء به چه درجه بتو مهربانست الیوم هنگام تبلیغ است این امر مؤید است هر نفسی به آن پردازد جنود ملکوت ابھی نصرت نماید * امر تبلیغ یرلیغ بلیغ از ملکوت ابھی دارد.

باری جمیع احباء را تشویق و تحریص بر اعلاء کلمة الله و نشر نجات الله نمائید تا آن اقلیم به اهتزاز آید * مکاتیب را من بعد نیز به واسطه آقا محمدمتقی اصفهانی در مصر بنمائید * زیرا این نفس محترم به کمال قوت به خدمت مشغول ... * ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۱۴۲)

در سنوات اخیر جنگ دوم جهانی بین اهالی بومی برما و ساکنین هندی آن نزاع درگرفت و بقتل و غارت هندیان مهاجر پرداختند. قریه دیونو نیز دستخوش این ستمکاران شد و عموم دست به فرار گذاردند، یکی از احباء می خواست رومی را بر پشت خود از مهلکه نجات دهد ولی رومی حاضر نبود که وی جان را به خطر اندازد. آشوبگران به قریه حمله نمودند و در سال ۱۹۴۶ مدرسه و مشرق الاذکار را که رومی در آن سکنی داشت به آتش کشیدند و وی در میان شعله های آتش مشرق الاذکار به شهادت رسید و آن روح پاک از این جهان خاکی به ملکوت ابھی پرواز کرد.

حضرت ولی امرالله از فقدان جناب رومی که خادم برگزیده حضرت رحمن در خطه هند و برما بوده و همواره به تبلیغ امرالله اشتغال داشته بود متأسف شده و برای تجلیل این بزرگوار دستورات لازم به محفل ملی هند و برما صادر فرمودند.

۴۳۹_ مصطفی فراقی (آقامیرزا)

جناب آقامیرزا مصطفی در ایام حضرت رب اعلی از جام سرشار معنوی سرمست باده الهی گشت. وی در تمام مدت حیات در سیل الهی جانفشانی نمود و پاکبازی کرد. از همه بستگان چشم پوشید و در بغداد بشرف لقا فائز شد، و در نهایت روح و ریحان زندگی می کرد. پس از مرخصی به ایران رفت و به ادامه خدمت پرداخت. یکبار هم هنگام حرکت مبارک به ادرنه به شرف لقا فائز شد و مأمور به مراجعت گردید و از تبلیغ رستاخیز برخاست و جناب شیخ احمد

خراسانی نیز به آذربایجان رسید و با هم همداستان شدند، عوانان هر دو را دستگیر نموده به شهادت رساندند.

۴۴۰. مَمُورِ رَحْمَانِي (میرزا ابراهیم خان)

جناب میرزا ابراهیم خان عکاسی باشی، فرزند جناب صنیع السلطنه می باشد. او دارای ایمان و ایقانی ثابت و راسخ و به عهد و پیمان حضرت عبدالبهاء مستقیم و استوار بود و طلعت میثاق وی را مَمُورِ رَحْمَانِي ملقب و مفتخر فرمودند، ایشان در شئون مقام درباری به پایه پدر نرسیده است ولی در فن عکاسی در آن زمان ممتاز بود و شمایل‌های بزرگ حضرت مولی‌الوری که در بعضی از خانواده‌های احباب باقی است و در بدایع الآثار نیز بچاپ رسیده است از کارهای ایشان است. باری ایشان قبل از پدر خود جهان خاکی را ترک گفته و به سرای باقی شتافته است.

۴۴۱. مَطْلُق (آقا میرزا عبدالله)

جناب مطلق فرزند استاد حسن کاشی‌ساز در سال ۱۸۸۱ میلادی (۱۲۶۰ شمسی) در طهران تولد یافت. پدر و مادر ایشان بوسیله جناب حاجی میرزا حیدرعلی ایمان آوردند و سه لوح مبارک به افتخارشان عزّ نزول یافت. جناب مطلق هنگام فوت پدر ۱۱ ساله بود و بستگان ناهل از هیچگونه آزاری نسبت به ایشان مضایقه ننمودند بخصوص وی را از تحصیل باز داشتند و در بازار مشغولش کردند. ولی در جوانی شعله ایمانش زیانه کشید و در کلاسهای جناب صدرالصدور و نعیم بر معلومات امری خود افزود و شبها در خدمت یاران بود و با بیانات پرشور احباء را سرگرم می نمود.

در سال ۱۹۱۶ میلادی (۱۲۹۵ شمسی) محفل روحانی طهران ایشان را مبلغ سیار نمودند. ابتدا به سمت کرمانشاه رهسپار شد. در اشتها رد احباء را به تعلیم و تربیت اطفال تشویق نمود، ضیافت ۱۹ روزه دایر کرد و با سایر احکام الهی آنان را آشنا ساخت، بیاناتش برای آنان آنقدر شیرین و مؤثر افتاد که ترک سیگار و قلیان کردند. مدتی در قزوین و همدان و یازده ماه در کرمانشاه اقامت گزید و در همه جا به تشکیل جلسات امری، ضیافت و غیره اقدامات مؤثری مجری داشت و به تبلیغ جمع کثیری توفیق یافت. در سنقر با معتضدالایاله که شخصی دانشمند و نایب‌الحکومه بود، به مذاکرات امری پرداخت. وی را تبلیغ کرد و وی اظهار

حب و ایمان نمود. از آنجا روانه همدان شد و مدت ۵ ماه به خدمت امرالله مشغول شد. در راه اراک با حاجی شیخ حسن نجفی که با فرزند و نوکر خود از عتبات می آمدند و عازم مشهد بودند همراه شد، و در بین راه آنان را به فوز ایمان نایل ساخت و زیارت مشهد را به ملاقات با احباء تبدیل نمودند و به طهران رفتند.

در اراک به اتفاق جناب میرزا تقی خان قاجار سعی نمودند با علما تماس حاصل کنند ولی آنان شانه از زیر بار خالی می کردند علمای کاشان با هم تبانی کردند که مذاکراتشان با جناب مطلق نوشته شود و پس از آنکه ایشان را محکوم نمودند امضاء بگیرند و دارش زنند و یک نفر مسیحی را حکم قرار دادند. ایشان جواب دادند که اسلام واقعاً ارزش روحانی خود را از دست داده در بین این همه علما یک نفر ممیز نیست که حق را از باطل تشخیص دهد بنابراین دست به دامان مسیحیان می شوند که پیغمبر اکرم را رد کرده اند. سپس به مذاکرات منطقی خود ادامه دادند. آنگاه رئیس شهربانی وارد شد و گفت، شماها همگی حجة الاسلام و سادات محترمید در حضور این همه جمعیت با این عمامه و ردا بدون خجالت تکذیب اسلام و قرآن نموده و انکار آن می نمائید؟ دیگر تکلیف این مردم کاسب و غیرعالم چیست؟ پس معلوم شد شما جز آشوب و ضوضا قصدی ندارید و به ژاندارمها دستور داد مردم را متفرق کنند.

جناب مطلق از آنجا به اراک و همدان رفته به افتخار دریافت لوح مبارکی نایل شد و منظم بودن تشکیلات امری همدان جلب توجه ایشان را نمود. پس از سه سال به طهران رفته و با مادر و دو خواهر خود تجدید دیدار کرد سپس به زنجان توجه نموده با حکمت حجره تجارتنی دایر نمود و در همان حجره با مراجعین آغاز صحبت می کرد و علت اعتراض مردم را به مظاهر الهی برای آنان تشریح می نمود و با القاء بیانات مبارک آنان را مطلع و خوشوقت می ساخت. شبها نیز جلسات در حضور احباء به روح و ریحان برگزار می شد. ضمناً قباجات منزل جناب حجت را تحصیل نموده تقدیم محفل طهران نمودند. سپس رهسپار کرمان و رفسنجان شد و با رفعت السلطان رئیس فرهنگ مذاکرات طولانی نمود. وی تکیه به ۶۰ نفر و ۱۲ نفر از انبیای کذبه نموده و جناب مطلق علمای سوء اسلام را انبیای کذبه معرفی کرد که شریعت اسلام را به ۷۲ فرقه متفرق نموده اند.

وی در آنجا آخرین لوح مبارک را از حضرت مولی الوری دریافت نمود زیرا

پس از آن شمس طلعت میثاق از عالم امکان غروب نمود. باری جناب مطلق کماکان به خدمات امری و نشر نفعات می پرداخت و با زیارت تواقیع مبارک از حضرت ولی امرالله سرافراز می شد.

در سال ۱۹۳۰ میلادی (۱۳۰۹ شمسی) اذن حضور یافت و به مدینه منوره حیفاً رسید به مسافرخانه مقام اعلی رفت و بیش از یکماه از شهد لقای حضرت ولی امرالله مرزوق شد و مشمول الطاف و عنایات بی پایان گشت و پس از مراجعت سالها. بخدمات سرگرم بود.

بطور کلی جناب مطلق ساعات طولانی با علما بحث می کرد و مذاکرات امری می نمود و با کمال صبر و آرامش اراجیف آنان را می شنید و سپس دلالت آنان را آغاز می کرد. وی هیچگاه با آنان ترشروئی نمی نمود و همواره با تبسم مطالب خود را بیان می نمود و در سال ۱۹۳۷ میلادی (۱۳۲۶ شمسی) در مشهد آثار بیماری در ایشان ظاهر شد و به دستور مبارک در طهران به مداوای ایشان اقدام کردند ولی روز بروز بیماری ایشان شدت یافت و در سال ۱۹۳۸ میلادی (۱۳۲۷ شمسی) روح پاکش از عالم ادنی به جهان بالا پرواز کرد.

در زیر دولوح مبارک اثر خامه طلعت میثاق لوح اول به افتخار جناب مطلق و لوح دوم به افتخار ایشان و جناب میرزا محمود (زرقانی) عز نزول یافته که درج می شود:

(الله الابهی * جناب مطلق علیه بهاء الله الابهی)

هو الله

ای جناب مطلق * مطلق یعنی آزاد * الحمد لله آزادی و آبادی و روز به روز در محبت الله در ازدیادی و به جهت تبلیغ در اطراف سرگردان و بی سر و سامانی * این عین عنایت است و تاج مرصع سلطنت ابدی است و جلوس بر سریر سمردی * از الطاف حق امیدوارم که تمکن تام یابی و تأییدی شدید مشاهده نمائی * و علیک البهاء الابهی.

حیفاً ۲۳ ربیع الاول ۱۳۳۸ (عبدالبهاء عباس)

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۱۴۴)

جناب میرزا عبدالله مطلق من اهل طاء و جناب آقا میرزا محمود

علیکم بهاء الله الابهی

هو الله

ای دو بنده آستان مقدس محافلی که از برای تربیت و تعلیم نورسیدگان ترتیب

گردیده صورت نهایت روح و ریحان شد و هر نفسی ساعی در آن یا معلم طفلان یا مشرق کودکان است البته مظهر تأییدات غیبیه حضرت یزدان گردد و مورد الطاف بی پایان شود. لهذا با نهایت سرور تشویق بر این امر مشکور می گردد تا مشاهده اجر موفور فرمائید و منتظر تأیید حتمی رب غفور باشید و علیکم البهاء الایهی. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۲۲۹)

۴۴۲_ معلم البیان (ملاحمد حساری)

جناب ملا احمد حساری در سال ۱۸۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) در قریه حصار واقع در شمال خراسان تولد یافت. وی شاعری توانا و سخنرانی فصیح و با قلمی شیوا بوده و از لحاظ فضل و احاطه در معارف اسلامی ممتاز بوده است. چهارده بار پیاده به کربلا رفته و افتخار تدریس به فرزندان آقا سید کاظم رشتی را داشته، و سید کاظم نام معلم را به او اعطا نموده است. او اولین فردی بود که به جناب ملاحسین باب‌البیاب اقتدا نموده و در معیت ایشان عازم قلعه شیخ طبرسی شد. ایشان در عالم رویا حضرت نقطه اولی را زیارت نموده که او را به ماکو طلبیدند. لذا عازم ماکو شد و به زیارت آن حضرت فائز گشت. اولین نسخه کتاب مستطاب بیان را استنساخ کرد و به امضای مبارک رسانید و در دسترس اهل بیان گذاشت. آن حضرت وی را معلم البیان ملقب فرمودند و در خراسان به تبلیغ بعضی از اعظام و شخصیتها پرداخت و در آشوبهای خراسان گرفتار نشد.

پس از شهادت حضرت اعلی خواهر و برادرانش را تبلیغ نمود و در حصار تاهل نمود. آنگاه در صدد تحقیق درباره ظهور حضرت من یظهره الله برآمد و با مذاکراتی که با درویش ریحان هراتی و برخی از بایبان دیگر نمود به این نتیجه رسید که در بغداد اقامت داشته باشد، لذا به بغداد رفت و قصد آن داشت که هنگام ملاقات با آن حضرت سه سوال نماید، ولی هر بار که حضور ایشان شرفیاب می شد سوالات خود را فراموش می کرد. روزی جمال قدم به وی می فرمایند سوالات خود را روی کاغذ بیاور. وی دو سوال بخاطر داشت نوشت و سوال سوم را فراموش کرد. مکتوب خود را تقدیم نمود و پاسخ هر سه سوال را دریافت کرد، و به مقام رفیعش معترف گشت و به خراسان برگشت.

روزی جمعی از مسلمین که عازم مکه و زیارت کعبه بودند برای عرض خداحافظی به ملاقات جناب ملا احمد رفتند. ملا احمد با ایشان به مذاکره پرداخت و درباره ظهور صاحب الزمان با آنان صحبت کرد و ادله و براهین وی

آنچنان بود که همگی به فوز ایمان نایل شدند و از سفر حج صرف نظر کردند. وی در سفرهایی که به شهرهای مختلف می نمود علاوه بر تبلیغ، روابط قلبی خود را با اعظام برقرار می ساخت و چهار بار موفق به زیارت جمال اقدس ابهی شد و در سفر اول نسخه اصل کتاب مستطاب بیان را که حضرت نقطه اولی در حاشیه آن اشاراتی فرموده و با امضای خود موثّق فرموده بودند، تقدیم مبارک شد.

باری علماء سوء بیکار ننشستند و به تحریک اوپاش پرداختند و از مجتهد ترشیز برای وی فتوای قتل طلب کردند. اهالی حصار به راه افتادند تا به ترشیز برسند از قراء دیگر نیز به آنان ملحق شدند. مجتهد جناب ملا احمد را بحضور طبیب و ایشان با قوت قلب و توکل و استقامت به ملاقات وی رفت و انبوه جمعیت هر لحظه در انتظار آن بودند که فتوی صادر گردد و هر یک از آنان با اسلحه‌ای که در دست داشتند بدن ملا احمد را تیکه تیکه نمایند. مجتهد سئوالاتی در مسائل مختلف اسلامی از وی نمود و ملا احمد با لسانی فصیح به سئوالات ایشان پاسخ داد و مجتهد که عالمی روشنفکر بود از جوابهائی که شنید راضی بود و به ملا احمد امان داد و به جمعیت انبوه فرمان داد متفرق شوند، ملا احمد به مدت یک هفته مهمان مجتهد بود و وی با منتهای لطف و محبت از ملا مهمان‌نوازی کرد و ایشان را هر روز به بالای منبر می برد و او بعضی از سوره‌های مناسب قرآن را برای آنان توضیح می داد و شنوندگان را دچار بهت و حیرت می کرد. بعضی در صدد تحری حقیقت برآمدند تماس گرفتند و به امر مبارک اقبال کردند. از جمله میرزا جالینوس حکیم و نیز زین العابدین ممقانی بود که پس از ایمان با خواهر ملا احمد وصلت کرد.

ملا احمد پیش از آنکه از ترشیز مرخص شود، جزوه‌ای حاوی سئوال و جواب مسائل امری و ظهور مبارک نگاشت و تقدیم مجتهد نمود و وی با لطف و محبت ملا را مرخص نمود و این حوادث سبب اعتبار بیشتر امر مبارک در تمام قراء شمال خراسان شد و بسیاری به امر مبارک اقبال نمودند.

جناب ملا احمد معلم البیان در سن ۷۶ سالگی در سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود و زیارتنامه‌ای به قلم اعلی برای ایشان عزّ نزول یافته است و خاندان معانی از احفاد آن بزرگوار می باشند.

ایشان فرزند، ابراهیم حزقیل از ابناء خلیل می باشد. ابراهیم پس از فوت همسر خود با زرین تاج خانم که از مؤمنین جمال اقدس ابهی بود ازدواج نمود و نتیجه این اقتران دو فرزند ذکور جنابان مهتاب فر و آقاسلیمان می باشند.

جناب سلیمان معنوی در سن جوانی ندای حق را لیبیک گفته دیانت اجدادی خود را رها نمود و در ظل دیانت حضرت بهاءالله قرار گرفت و عریضه ای به حضور حضرت عبدالههاء معروض داشت و آن حضرت در لوح مبارکی که به اعزازش نازل فرمودند، ایشان را با مقایسه به حشمت سلیمانی مورد عنایت و الطاف بی پایان قرار داده اند. وی در سن ۲۶ سالگی با حبیبه خانم ازدواج نمود، و در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) با همسر و صبیبه خود لیبیه (خانم عزیزی) و همراه با جناب اسحق متحده، عزم کوی محبوب نمودند و ضمن بوسیدن اعتاب مبارکه مقام اعلی و روضه مبارکه افتخار زیارت مولای عزیز حضرت ولی امرالله را یافتند و ۱۹ روز از فیض لقا و استماع بیانات مبارکه مرزوق گشتند.

جناب سلیمان معنوی هر چند سواد خواندن و نوشتن نداشت معهذا دارای شم تجاری بود و در معاملات خود توفیق یافت و زمانی هم دستخوش انقلابات کشور شد ولی در اثر پشتکار و استعداد خویش توانست جبران خسارات وارده نماید. وی در سن ۸۶ سالگی از این خاکدان ترابی به جهان ملکوت پرواز کرد.

حبیبه خانم از ابناء خلیل می باشد. بطور کلی کلیمیان خود را از برگزیدگان خداوند و ملت نجیب او دانسته و به این سبب در دریای تعصبات مذهبی غوطه ور شده اند و فقط به اجرای احکام مندرج در تورات و مشواد پایبند می باشند، حبیبه خانم در سن ۹ سالگی با جناب سلیمان معنوی که مؤمن به امر مبارک حضرت بهاءالله بوده، ازدواج نمود و به لحاظ احترام همسر خود از احبائی که به منزلشان حضور می یافتند پذیرایی می نمود، در آن زمان احباء احتفالات امری خود را دور از نظر اغیار در زیرزمین ساختمان برگزار می نمودند، شبی که یکی از جلسات امری در منزل ایشان انعقاد یافته بود، حبیبه خانم برای پذیرایی هنگام پایین رفتن از پله های زیرزمین افتاد و شیشه چراغی که در دست داشت شکسته شد و دستش را مجروح ساخت. از فرط درد و ناراحتی بخواب

رفت، در عالم رویا حضرت عبدالبهاء را زیارت نمود که بر بالینش حضور یافته و در نهایت محبت وی را مخاطب قرار داده فرموده‌اند، دخترم میل ندارم ترا در گروه دشمنان خود ببینم، بلکه می‌خواهم بزم‌رہ مؤمنین درآئی و بدوستان ملحق گردی. حبیبہ خانم بلافاصله برخاسته به جمع احباء پیوست. وی به سرکار فائزہ خانم مبلغہ شہیر امراللہ کہ قصد تبلیغ ایشان را داشت اظهار نمود کہ دیگر احتیاجی نیست زیرا حضرت عبدالبهاء مرا در عالم رویا بہ خلعت ایمان بیاراستند و افتخار آن یافتم کہ در ظل امراللہ درآیم.

ایشان در سال ۱۹۳۴ میلادی (۱۳۱۳ شمسی) بہ معیت همسر و صبیہ خود بہ حضور حضرت ولی‌امراللہ مشرف گردید و از بیانات مبارک حضرتش بہرہ مند گشت و مورد عنایت مبارک واقع شد.

حبیبہ خانم در تمام ایام حیات روحانی خویش موفقیتہای شایان داشت و با دوستان و بستگان کلیمی خود با کمال روح و ریحان معاشرت می‌نمود. زنگ تعصب را از قلبشان، با بکار بستن محبت و شفقت می‌زدود و آنان را بہ امر مبارک خوشبین می‌ساخت. سرانجام طایر روحش در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ شمسی) بہ ملکوت ابہی پرواز کرد.

۴۴۵۔ معنوی (داود)

جناب داود معنوی در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۲۶۶ شمسی) در طهران متولد شد. پدرش ہارون و مادرش طاوس از ابناء خلیل متعصب و پابند معتقدات کهن خود بودند. ایشان تحصیلات اولیہ خود را با فراگرفتن زبان فرانسه در مدرسہ الیانس بیابان رسانید و در جوانی بدون اطلاع والدین خود جدیدالاسلام شد. در همان زمان با دو نفر از احباء بنام دکتر امیرخان امیریان و فرہادی آشنا شد و بر اثر مجاہدت و تبلیغ آنان بہ زیور ایمان آراستہ گشت، سپس با سرکار نصرت خانم فرزند جناب سلیمان معنوی ازہواج نمود و ہر دو آنان طهران را ترک گفتمہ و در رشت اقامت گزیدند و بہ خدمات امری پرداختند و سالہا افتخار عضویت محفل روحانی رشت را داشتند. ضمناً تربیت فرزندان و امر مبارک را ہدف فعالیتہای خود قرار دادہ بہ آموزش و پرورش آنان و شرکت در کلاسہای درس اخلاق و تزئید معلومات امری پرداختند. چہار فرزند ذکور و دو صبیہ آنان بہ ادامہ تحصیلات عالیہ خود مدارج ترقی مادی و روحانی را طی نمودہ بہ موفقیتہای امری مفتخر شدند و ہموارہ نقشہ‌های روحانی و تشکیلاتی را کہ

حضرت ولی امرالله طرح می فرمودند پیشقدم شده و به قارات مختلفه هجرت می نمودند.

همزمان با اقامت جناب معنوی در رشت جناب فاضل مازندرانی نیز در آنجا سکونت داشت. جناب معنوی با ایشان در تماس بودند و از فضل و کمال جناب فاضل بهره مند می شد، روزی معظم له عازم ارض اقدس می شد تا به بوسیدن اعتبار مقدسه و زیارت حضرت مولی الوری فائز گردد، جناب معنوی از ایشان تمنا نمود که هنگام تشریف به روضه مبارکه دربارہ خانواده اش دعا فرمایند، و عریضه ای نیز بوسیله ایشان به حضور مبارک حضرت عبدالبهاء تقدیم داشت و در آن استدعا نمود تا وجوه و اماناتی که از افراد در دست دارد از بین نرود و سبب سرشکستگی وی نگردد در جواب آن لوح مبارکی به اعزاز ایشان عزّ نزول یافت که در آن پس از تجلیل از جناب فاضل تلویحاً حفظ اماناتی را که در دست داشت تضمین فرموده و وی را مطمئن نمودند.

جناب معنوی در سنین آخر حیات در طهران سکونت اختیار کرد و به خدمات امری ادامه می داد و عضویت لجنات اصلاح و حقوقی را عهده دار گردید. در سال ۱۹۵۴ میلادی (۱۳۳۳ شمسی) به ملکوت ابهی شتافت و فرزندان ایشان نیز در نقاط مختلفه جهان هجرت نموده و قائم به خدمت امرالله می باشند.

۴۴۱_ مقبل (کیخسرو)

جناب کیخسرو مقبل در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) در یک خانواده سرشناس پارسی دنیا آمد، و در دامن مادر مؤمن و مخلص بهائی خود پرورش یافت. به آداب بهائی رشد کرد و معارف امری فرا گرفت و در تحصیلات مقدماتی پیشرفت نمود. وی چون حافظه ای قوی داشت پس از تلاوت الواح مبارک و مناجات آنها را از بر می شد.

وی به تعلیم و تربیت نونهالان درس اخلاق علاقه ای مفرط داشت و بطور دقیق در ساعات مقرر در کلاس حضور می یافت و با مهربانی و شفقت با ایشان رفتار می کرد و با تلاوت الواح و مناجات آنان را تشویق می نمود. روزی خواهرش صعود نمود و ناچار در تشییع جنازه اش شرکت کرد و دیرتر در کلاس درس اخلاق حضور یافت و بدون اینکه علت تأخیر را به آنان گوید، از نونهالان معذرت خواست.

ایشان پس از اطلاع از پیام مبارک مبنی بر خروج احباء از نقاط پرجمعیت و

مهاجرت به مناطق کم جمعیت فوراً قیام نمود و بیکری از شهرهای جنوب کشور هجرت کرد.

کیخسرو صفات و رفتار خاصی داشت که توجه اطرافیان را بخود جلب می نمود. مثلاً شبی دزد بخانه اش رفت و مقداری اساس خانه اش را جمع کرد که با خود ببرد، کیخسرو از خواب بیدار شد و بجای آنکه آنها را پس بگیرد با وی در خارج کردن آن کمک نمود و به او گفت که شکی نیست که تو برای زندگی خود به آنها احتیاج داری و به این سبب تو را کمک نمودم و امیدوارم احتیاجت با آنها رفع شود. این رفتار محبت آمیز و برادرانه دزد را تکان داد و نور امید در قلبش تجلی نمود و چند روز بنا بدعوت کیخسرو در منزلش ماند و از مهمان نوازش بهره مند می شد. کیخسرو نیز به او سرمایه ای داد تا بتواند با آن ادامه زندگی دهد و به این وسیله شغل آبرومند و متناسبی بدست آورد و او نیز از ولینعمت خود سپاسگزاری کرد.

چندی بعد که جمعی از جوانان برای فتح شبه جزیره عربستان قیام نموده و برای اخذ ویزا به بغداد رفته بودند، کیخسرو نیز به بغداد سفر نمود تا وسایل آسایش آنان را فراهم سازد. ضمناً آنهایی که از طول اقامت در بغداد خسته شده و اظهار دلتنگی می نمودند را با محبت پذیرایی می کرد و آنان را دلگرم می نمود و برای آنانکه آماده سفر می شدند ااث و وسایل را بسته بندی می کرد و بکارهای طاقت فرسا می پرداخت. در بغداد با بانویی بهائی ازدواج نمود و در سال ۱۹۶۸ میلادی (۱۳۴۷ شمسی) هنگامی که با خانواده خود به مطالعه کتاب مستطاب ایقان مشغول بود به ملکوت ابدی صعود نمود.

۴۴۷_ مقدس _ اسم الله الاصدق (ملاصادق)

جناب ملا صادق فرزند مردی شریف بنام میرزا اسمعیل بود. او در خراسان پا به عرصه وجود گذاشت. در کودکی پس از طی تحصیلات خویش هم خود را در تزکیه نفس و تهذیب اخلاق و تکمیل معارف مصروف داشت، و به علت وارستگی، آزادگی و پرهیزگاری به ملاصادق مقدس شهرت یافت و سمت پیشوائی یافت، و چون به این عناوین پای بند نبود، پشت پا به مقامات ظاهره زد و به عتبات عالیات توجه نمود و از بیانات جناب سیدکاظم رشتی مستفیض شد و با معارف شیخ احمد احسانی آشنائی یافت. روزی در حرم حضرت سیدالشهداء سید جوانی که میمنت را با صباحت و عظمت را با ملاحمت آمیخته داشت، توجه اش را بخود

معطوف داشت و آن بزرگوار را برای ذکر مصیبت خامس آل عبا، که در حضور سید اجل رشتی و ملاحسین بشرویی در خانه خود صورت می گرفت دعوت نمود، و حضرت اعلیٰ نیز وی را برای ملاقات جناب خال که از شیراز وارد شده بود دعوت فرمودند. وی در آنجا با جناب خال درباره شئون ذاتیه خواهرزاده ایشان گفتگو نمودند.

ملاصدق پس از مراجعت به ایران در اصفهان اقامت نموده و به تدریس طلاب و امامت جماعت سرگرم شد و همواره منتظر ظهور موعود بود و با انقطاع به راز و نیاز پرداخت، و چهره آن جوان نورانی در کربلا در برابر چشمش مجسم شد، از خلوت درآمد و ایمان خود را به جناب باب‌الباب اعلام کرد. محمدصادق از آنجا به شیراز رفت و پیشنهاد جماعت شد و به تدریس طلاب ادامه داد و توفیق مبارکی از یراعه حضرت اعلیٰ بنامش نازل شد که در حین اذان اشهد ان علیاً قبل نبیبل باب بقیة الله را اضافه نماید. تلاوت این جمله قیل و قال علما را بلند کرده به فریاد و فغان آمدند. تمام شهر منقلب شد و امور پریشان گردید. حسین خان ایروانی حاکم مطلع شد، ملاصادق و قدوس را احضار کرد و اقتدا کردن ملوک و سلاطین را به باب عنوان کرد و ملاصادق بر آن صحه گذارد و حاکم را خشمگین ساخت. هزار تازیانه به او زدند و با وجودی که خون از شانه‌هایش جریان داشت لبانش بشاش بود و خم به ابرو نیاورد. آنگاه دو بینی هر دو را سوراخ کرده مهار نمودند و با غل و زنجیر عبرة للناظرین در شهر گرداندند و رجاله و عوام محض ثواب بنحوی آن دو را شکنجه می دادند و ایشان با کمال نشاط و قوتی ملکوتی تحمل این مصائب می نمودند، تا اینکه نفی بلد شدند و ملاصادق به یزد رفت و در بین راه اگر شخصی قابل می یافت ابلاغ کلمه می نمود.

در یزد صلاهی عام داد و جارچی در شهر مردم را دعوت می کرد و در بالای منبر به اهالی مژده ظهور موعود را می داد، و یکی از خطبه‌های حضرت باب را تلاوت نمود و آنان را برای نیل به منقبت عظمی تشویق کرد و به مدت چهار ساعت اتیان دلایل و القای بینات نمود. ناگهان غوغای عمومی شد و قصد جان وی کردند، آنگاه سید مجتهدی محترم شال او را گرفت و گفت، او را به من بسپارید تا شرعاً مجازاتش کنم و ملاصادق را در خانه خود امان داد. سپس از یزد به کرمان برای دیدن حاجی محمدکریم خان رفت و به تبلیغ وی پرداخت ولی او داعیه دیگر در سر داشت و یکی از مریدانش قصد جان ملاصادق کرد و حاکم

فی الفور وی را از مهلکه نجات داده مدت چهل روز نزد حاکم بسر برد و بوسیله سواران وی از قلمرو کرمان خارج گشت و در خراسان در رکاب جناب یاب‌الباب با پرچم سیاه به قلعه شیخ طبرسی وارد شد و در سلسله بقیة السیف اسیر غل و زنجیر گردید و تسلیم یکی از متشخصین شد تا او و همزنجیرش را مجازات کند. ملاصادق به هر قریه‌ای که می‌رسید، با کمال بشاشت و گشاده‌روئی سئوالات اهالی را با ذکر احادیث و اخبار پاسخ می‌گفت و آنان از مراتب فضل و کمال و متانتش در شگفت بودند، و راضی به کشتن وی نشدند. شبی که نگهبانان به خرمن رفته بودند چوپانی آنان را از راه جنگل آزاد کرد و آنان خود را به میامی رسانیدند و با بازماندگان سی و سه تن که در قلعه جان سپرده بودند ملاقات کردند و پس از آنکه جراحت پاهایشان التیام یافت و خستگی مفراط زایل شد پیاده به مشهد رفتند و در بین راه نیز به هدایت جمعی موفق شدند.

ملاصادق در سال ۱۸۶۰ میلادی (۱۲۳۹ شمسی) به بغداد رفت و از لقای حضرت بهاء‌الله بهره مند شد و قبل از اظهار امر علنی به حضرتش مؤمن گردید و مدت ۱۴ ماه از نعمت لقا مرزوق شد و برای ترویج کلمة‌الله رهسپار خراسان شد و سلطان مراد میرزای حاکم در اثر توطئه علما سوء به همراه حاجی محمدکریم خان ناچار شد ملاصادق و فرزند صغیرش را با چهل نفر از اسرای ترکمان در زیر زنجیر به طهران بفرستد و روانه زندان انبار کند. وی در زندان به هدایت برخی از زندانیان پرداخت. جمعی از فحول علما و بزرگان علم و ادب به ملاقاتش رفته و از کمالاتش بهره مند شدند. ملاصادق پس از ۲۸ ماه به فرمان ناصرالدین شاه آزاد شد ولی تا زمانی که شاه اسرای ترکمان را آزاد ننموده بود از زندان خارج نگشت. وی وساطت آنان را به صدواعظم نمود که پس از هفت سال زندان بودن برهنه و عریان و به عسرت بسر می‌بردند و دولت به آنان ملیوس کافی داد و با فرح و شادمانی به اوطان خود رفتند.

عین‌الدوله در مجلسی ملاصادق را با برخی از علما از جمله سید صادق سنگلجی و ملاعلی کنی روبرو نمود و وی بسئوالات پیچیده آنان با بیانی فصیح پاسخ گفت و نوبت بخود او رسید و تفسیر یکی از آیات شریفه را پرسید و آنها از دادن پاسخ عاجز ماندند و خود به تفسیر عارفانه آن پرداخت. مادر شاه در پس پرده همه مذاکرات را شنید و به چنین پاسخی تحسین گفت و شاه که از این ماجرا اطلاع یافت هدایای زیادی به او داد ولی وی از قبول آنها صرف نظر نمود،

و به پاسخ تشکر اکتفا کرد و با طفل صغیر خود به جانب خراسان رفت و در هر جا ندای امر را به سمع یار و اغیار می‌رسانید و در سفری به یزد بعضی از خاندان افغان را به شریعت الهی هدایت نمود و به زیارت لوح منیعی نایل شد: "آن یا اسمنا الاصدق توجه الی المنظر الاکبر منقطعاً عن العالمین اذا سمعت النداء ضع الوری عن وراک مقبلاً الی الله العلی العظیم. ان اسرع و لاتوقف لعلّ تری نفسک فی هذا المنظر الکریم"

(مصایب هدایت جلد هفتم صفحه ۱۴۰۶)

وی لوح مبارک بوسید و عازم ارض اقدس شد و در نهایت مشقت و در نهایت انتقطاع روحانی به لقای محبوب عالمیان در عکا فائز گردید و مشمول کرامات لانهایه سلطان احدیه شد و مفتخر بلقب اسم الله الاصدق گردید. در مراجعت از طریق موصل و بغداد و با شعفی بی‌منتها به نشر نفحات می‌پرداخت و درهمدان دیده را با ملاقات احباء روشن کرد و با کمال روح و ریحان به سنوالات آنان پاسخ می‌گفت و بذر معارف الهی را در قلوب و افنده احباء جایگزین می‌کرد و با قلبی مشحون از صدق و صفا این جهان فانی را وداع گفت و به ملکوت ابهی پرواز کرد. از قلم اعلی زیارتنامه‌های چندی مخصوص ایشان عزّ نزول یافته است و شرح احوال ایشان را نیز حضرت مولی‌الوری در تذکرة الوفا مرقوم داشته‌اند.

۴۴۸_ ممتازی (نورالدین)

جناب نورالدین ممتازی، فرزند ملا ابا و حاجی ساراخانم در سال ۱۸۹۷ میلادی (۱۲۷۶ شمسی) تولد یافت. تحصیلات ابتدایی خویش را در مدرسه الیانس همدان به پایان رساند و زبان فرانسه و عربی را آموخت و در کودکی تصدیق امر مبارک نمود و در کلاسهای درس اخلاق شرکت نمود. دارای استعداد و قریحه شعر بود و در ۱۲ سالگی اشعاری در مدح و ستایش حضرت مولی‌الوری انشاء کرد جناب آقامیرزا مهدی اخوان‌الصفا آن اشعار را به حضور حضرت عبدالبهاء فرستاد و آن حضرت لوحی به افتخارش نازل فرمودند:

عشق آباد

هو الله

بواسطة جناب آقا میرزا مهدی رشتی

همدان نونهال گلشن محبت الله آقا اسحق علیه بهاء الله الابهی،

هو الله

ای شیرین زبان شعرت محیر عقول و شعور بود و نظمت برهان موهبت ربّ

غفور پس شرابت خمر ظهور و قلبت مشکاة نور و رخت مصباح انجمن سرور باد
اگر اهل عالم منصف بودند همین حلاوت اشعار تو کفایت است طفلی صغیر از
سلالة اسرائیل از دهان پاکش بوی شیر آید و چنین اشعاری ملیح به ابدع الحان
بسرایند. ع ع

جناب ممتازی در جوانی به تبلیغ امرالله می پرداخت وی با اطلاعات وسیعی
که از کودکی از آثار مبارک فراگرفته بود در هدایت نفوس موفق بود. مدت
زمانی با جناب حاجی میرزا یوسف منفرد برادر ارشد خود به تجارت مشغول بود
ولی هدف اصلی خود را که تبلیغ و نشر نفعات بود، بر امور مادی مقدم
می داشت.

در سال ۱۹۲۰ به افتخار تشرف به ارض اقدس نایل شد به بوسیدن اعتبار
مبارک و زیارت حضرت مولی الوری موفق گشت و شرح خاطرات تشرف نه روزه
خویش را مرقوم داشت.

در سال ۱۹۲۴ کمیته مدرسه مبارکه تأیید همدان ایشان را به نظامت آن
مدرسه منصوب نمودند و به مدت سه سال با موفقیت انجام وظیفه نمود. او در
سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) رهسپار اصفهان گردید و به مدت ۷ سال در
اصفهان و اطراف به اسفار تبلیغی پرداخت و نفوس مستعد را هدایت می نمود،
سپس در طهران اقامت نمود. قسمتی از اوقات ایشان به تجارت می گذشت ولی
بیشتر اوقاتش وقف خدمات امری بود و در لجنات مختلفه به خدمت می پرداخت
و دستوراتی که جناب ولی الله خان ورقا می دادند اجرا می کرد، یکی از
مأموریتها که در مازندران انجام یافت با مشورت محافل ماهفروزک و ساری قرار
شد اجساد پنج نفر از شهدای سال ۱۹۴۰ را از ماهفروزک به گلستان جاوید ساری
منتقل نمایند. وی با همکاری چند جوان دلیر و غیور ساری توانستند بدون آنکه
حادثه ای بوجود آید و متعصبین ضوضا کنند اجساد را انتقال دهند و مراتب را
به سمع حضرت ولی امرالله رسانند که سبب مسرت خاطرشان گردید.

در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) برای اجرای نقشه مبارک جهاد کبیر
ایران را ترک نمود و با اهل بیت به ژاپن هجرت کرد و محلی بنام محفل مقدس
توکیو خریداری نمود و به ثبت رسانید و در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ شمسی)
افتخار تشرف به حضور حضرت ولی امرالله یافت و به ترجمه، چاپ و توزیع کتب
امرئ کلمات مکنونه و بهاء الله و عصر جدید و مناجاتها پرداخت.

در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۵ شمسی) به ایران رفت و با تشویق ایشان ۸

خانواده قیام به مهاجرت به ژاپن کردند و در شهرهای مختلف مستقر شدند. در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) محفل مقدس ملی ژاپن تشکیل شد و ایشان تا آخر حیات افتخار عضویت آنرا داشتند سرانجام در سال ۱۹۶۰ میلادی (۱۳۳۹ شمسی) با موفقیت‌های شایان طیر روحش به جهان ملکوت پرواز نمود.

ایشان در همدان یا سرکار بهجت خانم مرفه ازدواج نموده و فرزندان‌شان در ظل امرالله پخدمات امری مفتخر می‌باشند.

جناب روح‌الله خان ممتازی همراه پدر و همسر خود پوران خانم منوچهری به ژاپن هجرت کرد و سالها افتخار انتصاب عضویت هیئت مشاورین را داشت.

۴۴۹- ملایان (ملاعلی اصغر)

جناب ملا علی اصغر ملایان، فرزند ملا سور (ملا سرخ‌رو)، در سال ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) در سنگسر بدنیا آمد و چون از اهل علم بود تمام خاندان ایشان به ملایان شهرت یافتند. وی مردی با ذکاوت و روشنفکر بود. رفتار شیخی شیرین و ریاکار، که با خدعه و تزویر به عوام فریبی می‌پرداخت و از گروهی نادان سوء استفاده می‌نمود، توجه او را بخود معطوف داشت برای مثال می‌دید که این شیخ تنور پیرزن بهائی را ناپاک می‌دانست و دستور خراب کردن آن را می‌داد ولی از لابیات همین پیرزن تناول می‌نمود. این ریاکاری ملاعلی اصغر را به فکر گذاشت تحری حقیقت انداخت و به امر مبارک اقبال کرد. پس از آن سنتهای قدیم را کنار گذاشته و به اجرای احکام مبارک پرداخت و از روز نخست سیگار و چپق خود را بدور افکند.

بستگان ملاعلی اصغر که از فیض اقبال محروم بودند بنای سرزنش و مخالفت گذاردند و ارتباط خود را با جناب ملاعلی اصغر و فرزندان‌ش قطع نمودند. اولاد و احفاد جناب ملاعلی اصغر در ظل امر و به خدمت الهی مشغول می‌باشند و بر اثر توصیه پدر خود به مهاجرت قیام نموده‌اند.

ایشان هر ساله در تابستان گوسفندان خود را به چراگاه‌های کجور کوچ می‌داد و در سال ۱۹۴۹ میلادی (۱۳۲۸ شمسی) در همان بیلاقات جهان فانی را ترک گفته به جهان بالا صعود نمودند.

۴۵۰_ ملاّیان (یدالله، آقا)

جناب آقا یدالله ملاّیان فرزند جناب ملاعلی اصغر در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) در سنگسر دیده به جهان گشود. نام مادرش شهریانو قمر بود. وی در کودکی و پس از پایان جنگ جهانی اول بسختی زندگی می نمود. در سن ۱۲ سالگی در دکان آهنگری بکار پرداخت و ناچار بود پتک سنگینی را که تاب تحمل آن نداشت بلند کند و فرصت آنرا نداشت که سواد جزئی خود را افزایش دهد. ایشان با توصیه پدر به فیروزکوه هجرت کرد و در ساختمان راه آهن دولتی با مهندسین آلمانی مشغول بکار شد و موفقیت یافت و مورد تقدیر و تمجید اولیای امور قرار گرفت. پس از آن به تجارت پرداخت. هوش و ذکاوت وی جبران کم بود سواد می نمود، و دوستان و آشنایان درباره امور خود با ایشان مشورت می نمودند.

جناب آقا یدالله ملاّیان اولین مهاجر فیروزکوه بود که آن نقطه را فتح نمود ولی طولی نکشید که بر تعداد احبای آن سامان افزوده شد و محفل روحانی تشکیل یافت.

آخوندهای فاسد به تحرک اهالی پرداختند و به احبای مظلوم حمله نمودند و مقامات انتظامی برای فرونشاندن بلوا برخی از احباء را زندانی نمودند. باری ایشان در سال ۱۹۸۵ میلادی (۱۳۶۴ شمسی) از این عالم ادنی به گلشن ابهی شتافت.

۴۵۱_ منجم (دکتر محمدخان)

جناب دکتر محمدخان منجم، فرزند ارشد میرزا محمدحسین خان منجم یاشی می باشد. وی در سال ۱۸۵۰ میلادی (۱۲۲۹ شمسی) در طهران تولد یافت. در کودکی به تحصیلات ابتدائی و مقدماتی پرداخته و به آداب بهائی پرورش یافته است و با علاقه و هدایت پدر دانشمند خود در دارالفنون و از محضر استادان و دانشمند اروپائی تلقّد نموده و به اخذ گواهینامه پزشکی نایل شده است. وی ضمن طبابت با عضویت در انجمن بهداشت شهر، خدمت می نمود و مدتی ریاست مدرسه تربیت را عهده دار بود و به عضویت محفل روحانی نیز انتخاب شد و در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) از دارفانی به جهان باقی صعود نمود و به افتخار ایشان چند لوح از یراعه مبارک حضرت مولی الوری عزّ نزول یافته است.

جناب آقامحمدحسین خان منجم باشی یکی از دانشمندان و فضیلائی قرن نوزدهم، و در تفرش، مهد پرورش رجال و دانشمندان، تولد یافت و در جوانی به علم نجوم علاقه مند شد و با عدم امکانات آن زمان رصدخانه‌ای ترتیب داد و به مطالعه کواکب و سیارات و کهکشان در فضای بیکران راه یافت. در علم هیئت تبحر یافت و وقایع و رویدادهای آینده را تا حدی پیشگویی می‌نمود و اخبار روز را در تقویم ماهیانه با چاپ سنگی منتشر می‌کرد. روزی به کشف جدیدی پی برد و با کمال ذوق و شغف بشارت قرب ظهور را به دوستان خود القا کرد و آنان را تشویق به تحقیق نمود. آنان این خبر را جدی نگرفتند ولی خود به تحری حقیقت پرداخت و در اندک مدتی ندای امر مبارک شنید، به کوی جانان شتافت و به شرف لقا فائز گشت و به زیور ایمان آراسته شد.

از دارالسلام به ایران مراجعت کرد و در طهران اقامت گزید. اعظام و رجال و اعیان و اشراف بخانه‌اش راه یافتند و از کمالاتش بهره مند می‌شدند. فرزندان خود را هدایت به کسب علوم کرد آداب بهائی به آنها آموخت. وی با مهمان‌نوازی خود واردین را پذیرائی می‌کرد و در صورت اقتضاء و فرصتی مناسب با آنان به مذاکرات امری می‌پرداخت. برخی در ظل امرالله داخل شده و بسیاری از آنان به امر مبارک خوشبین می‌شدند و اظهار حب و وداد می‌کردند.

۴۵۳_ منجمی (عبدالله خان)

جناب عبدالله خان منجمی در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) در یک خانواده بهائی بدتیا آمده و در پنج سالگی پدر خود را از دست داده و در دامان پر مهر و محبت مادر خود، ام‌الاولیا و سرپرستی عموی مهربانش دکتر محمدخان منجم فرزند منجم باشی، پرورش یافته است. نام ام‌الاولیا را جمال اقدس ابهی به این مخدره مهربان که به زندانیان کمک می‌نموده است عنایت فرموده‌اند.

عبدالله خان تحصیلات مقدماتی خود را در مدرسه تربیت و علوم اجتماعی را در دارالفنون پایان رسیده و زبان فرانسه آموخته و تسلط یافته است و در ۱۸ سالگی در کمپانی عظیم بلژیکی‌ها که برای راه‌سازی و تأمین سایر احتیاجات در ایران بکار می‌پرداخته‌اند، انجام وظیفه نموده و مدارج ترقی پیموده است، و با سرکار تاجماه خانم صبیبه دکتر محمدخان ازدواج نموده است.

در اوایل قرن بیستم کشور ایران دستخوش نفوذ سیاست بیگانگان بوده است.

آنان افراد ناصالح فاسد و منحرف ایرانی را یا تفریحات غیرسالم قمار و شرابخواری و لهو و لعب تشویق نموده‌اند و دست افراد صالح را از خدمات دولتی کوتاه کرده و درآمد دولت را که باید برای رفاه و آسایش ملت مصرف می‌گردید، حیف و میل کرده کشور را به سوی ورشکستگی سوق داده‌اند. در این اوضاع و احوال آنها جناب منجمی را که فردی صالح، پاکدامن، صدیق، روشنفکر و تحصیل کرده بود و کفالت فرمانداری خلیج فارس در جنوب کشور را عهده‌دار بود در اطاقی تاریک زندانی نمودند و راه را برای سوءاستفاده خود هموار ساختند.

در این اثنا یکی از وکلای مبرز که قاضی بانفوذ و از دوستان قدیم دکتر محمدخان بود در عالم رویا دکتر محمدخان را می‌بیند که به وی می‌گوید پسرم را دریاب و از این ورطه نجات ده. ضمناً تاج‌ماه خانم نیز برای استخلاص شوهر خود به ایشان مراجعه می‌کند. آنوقت وی اطلاع می‌یابد که این زندانی برادرزاده دکتر محمدخان منجم است. این شخصیت عالیقدر تاج‌ماه خانم را مطمئن ساخته و یا استفاده از نفوذ و قدرت خود عبدالله‌خان را آزاد نموده وی را مورد نوازش قرار می‌دهد. سپس به او علم حقوق تدریس نموده و وی را به رموز مسائل حقوقی و نوشتن لوایح و ردیه دفاع از متوکلین در دادگاه آشنا می‌سازد.

از آن به بعد جناب منجمی از خدمات دولتی کناره گرفت و اوقات خویش را وقف خدمات حقوقی امرالله نمود و افتخار آن را داشت که مدت ۳۶ سال مشاور حقوقی محفل روحانی ملی باشد. ایشان صدها پرونده جزائی متنوع را مطالعه می‌نمود و به نحو احسن نتیجه‌گیری می‌کرد و به عرض محفل روحانی ملی می‌رساند. ساعت کار ایشان از ۶ صبح آغاز می‌شد و تا نیمه‌های شب ادامه می‌یافت و ارباب رجوع از صبح تا شب بخانه ایشان رجوع می‌کردند و گرفتاریهای خود را به اطلاع ایشان می‌رساندند و وی از احبای مظلومی که به اتهامات نادرست زندانی شده بودند در دادگاه دفاع می‌کرد و آزادشان می‌نمود و همچنین جوانانی را که دولت ازدواجشان را به رسمیت نمی‌شناخت و زندانی شده بودند آزاد می‌کرد.

در لجنه اصلاح، عضویت داشت و به ازدواجهای نافرجام رسیدگی می‌نمود. با طرفین دعوا جداگانه صحبت می‌کرد و به درددل آنها می‌رسید و با هیمنه و نفوذ کلام در رفع مشکلات آنان می‌کوشید. غالباً آنان را آشتی می‌داد و نتیجه مثبت می‌گرفت.

جناب منجمی گذشته از رسیدگی به مسایل مالی به ساختمان حظیرة القدس نیز رسیدگی می نمود و کلیه جوانب را زیر نظر داشت و امواد اوقاف امری را پیش از اینکه شرکت امنا تشکیل شود به عهده داشت.

فرزندان جناب منجمی در این خانواده روحانی به آداب امری پرورش یافتند و معارف امری آموختند. پس از آنکه مدرسه تربیت بسته شد وی فرزندان خود را به مدارس دولتی برد و به مدیران آموزشگاه اطلاع داد که فرزندانم در سال ۹ روز را بواسطه ایام متبرکه بهائی از حضور در کلاس معذور می باشند.

جناب منجمی در سال ۱۹۷۰ میلادی (۱۳۴۹ شمسی) جهان فانی را ترک گفته به ملکوت باقی صعود نمود.

۴۵۴_ منیب (میرزا آقا)

جناب میرزا آقا منیب، از اهل کاشان بود و در ایام حضرت اعلی منجذب به نجات الله و مشتعل به نار محبت الله. روحی بود مصور، برازنده و زبینه، و در غایت صباحت و ملاحت. خطاط بود، طبعی روان داشت و الحانی بدیع. زیرک و دانا بود و ثابت و مستقیم به امرالله و منقطع از ماسوی الله. از کاشان به عراق توجه نمود. با عسرت معیشت می کرد و به تحریر آیات می پرداخت. هنگام حرکت موکب مبارک به اسلامبول پیاده طی طریق نمود و غزلسرائی می نمود. از اسلامبول مأمور به مراجعت ایران شد و در طهران به خدمات امری و تبلیغ می پرداخت، چندی بعد به ادرنه شتافت و به شرف لقا فائز شد و هنگام سرگونی به عکا وی نیز اسیر شد و با وجود بیماری حرکت کرد. کاپیتان کشتی وی را در ازمیر پیاده نمود و به بیمارستان انتقال یافت. قبل از حرکت کشتی خود را کشان به قدوم مبارک انداخت. اشک می ریخت و از حضرات وداع کرد و در ازمیر به ملکوت ابهی صعود نمود.

۴۵۵_ منیر دیوان (میرزا ابراهیم آذرمنیر)

جناب میرزا ابراهیم منیر دیوان، مشهور به خطاط در سال ۱۸۶۵ میلادی (۱۲۴۴ شمسی) در تبریز تولد یافت. تحصیلات مقدماتی خود را در آنجا پبایان رساند و به تجارت پرداخت. و از ۱۸۸۵ تا ۱۹۹۱ در اسلامبول نیز به معاملات تجارتنی سرگرم بود.

خبری در روزنامه طرابوزان، درباره صعود حضرت بهاء الله صاحب امر بهائی،

خوانده بود که نظرش را به خود جلب نموده به تحری حقیقت پرداخت و در سفری به قاهره با یکی از مؤمنین اولیه حضرت نقطه اولی به نام آقابالابیک میلانی آشنایی یافت و بوسیله ایشان به ساحل ایمان هدایت گشته و در ظل امر مبارک الهی داخل شد و با انجذاب و اشتعالی مفرط در مسافرت‌های خود به تبلیغ امرالله و نشر نفعات پرداخت و موفقیت‌های شایانی احراز نمود. تحمل مصائب و بلاهای وارده نمود. او در اواخر حیات در تبریز سکونت یافت.

جناب منیردیوان از عنفوان جوانی دارای ذوق ادبی و قریحه و طبع شعر بود. قبل از ایمان آذری تخلص داشت و پس از فوز به ایمان به آذرمنیر متخلص شد. در خلال مسافرت‌های تبلیغی خود سه بار افتخار تشریف به حضور مبارک حضرت عبدالبهاء داشت و اشعار فارسی و ترکی خود را تقدیم نمود و به اعزاز وی لوحی از یراعه طلعت میثاق به افتخارش نازل شد و مورد عنایت قرار گرفت. علاوه بر این، سه لوح مبارک دیگر به اعزازش عزّ نزول یافته و مسک الختام درج می‌گردد.

ایشان پس از طی اسفار تبلیغی در تبریز اقامت گزیده و در سال ۱۹۳۹ میلادی (۱۳۱۸ شمسی) به ملکوت ابدی صعود نموده است.

اینک دو بیت از مطلع یکی از قصاید وی:

طلوع شمس حقیقت شد از جبین محبت

جهان جوان شد از آئین نازنین محبت

ز وجه غیب برافکند پرده شاهد قدرت

که در زمانه دهد انتشار دین محبت

و این سه لوح مبارک به افتخار او عزّ نزول یافته است:

هوالله جناب زائر مطاف ملاء اعلی آقامیرزا

ابراهیم علیه بهاءالله الابهی

هوالله

یا من تشبث بذیل المیثاق غزل پر حلاوت قرائت گردید در نهایت بلاغت است قریحه انسان بمثابه ارض طیبه است که در باطن طبقاتش آب خوشگوار موجود و در عروقش میاه عذبه سلسبیل جاری و ساری هر چه بکاوی و حفر نمائی بیشتر و لطیف‌تر نبعان نماید و این نقر و حفر و کاوش عبارت از کوشش و مداومت در تنظیم اشعاری چون درّ تنظیم است لهذا در وقت راحت هر دم به محامد و نعوت حضرت مقصود مشغول شو تا ماءمعین و تسنیم و سلسبیل از قریحه جاری

قرینه جناب میرزا ابراهیم تبریزی علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ای سرگشته صحرای محبت الله مکتوب واصل و از مصائب و مشقات وارده نهایت تأثر حاصل گردید ولی این بلا فی الحقیقه عین عطاست چه که در سبیل محبوب ابهی، قسم به روی دلجوی او و موی مشکبوی او که این نار نور است و این سمّ شدید شراب ظهور و ریحق ممزوج به کافور فاشکرالله بما کنت سهیمی فی الشدائد و البلیای و شریکی فی المصائب و الرزایا و البهء علیک. ع ع
بواسطه جناب آقامیرزا علی اکبر بنگدار، آذربایجان - جناب آقامیرزا ابراهیم

خطاط علیه بهاء الله الابهی

هو الله ای بی سروسامان محبوب یکتا هر چند مدتی مدید در کوه و صحرا و دشت و دریا سیر و سیاحت نموده الحمدلله عاقبت در آذربایجان راحت دل و جان یافتی و بشارت از وجود و طرب یاران الهی داده بودی این خیر سبب سرور مستمر گردید زیرا در آن خاک پاک دم مطهر کوکب تابناک نیتز افلاک ریخته شد لهذا باید غلیان محبت الله در آن بوم و بر شعله و شر زند و فیضان رحمت سبزی و خرمی و فیض و برکت آن کشت و کشور گردد و علیک التحیته و الشناء. ع ع

۴۵۶ - منیره خانم

سرکار منیره خانم در سال ۱۸۴۷ میلادی (۱۲۲۶ شمسی) در اصفهان متولد شد و پدرش جناب میرزا محمدعلی نهری وی را فاطمه نامید و مقدر بود در آینده حرم حضرت عبدالبهاء گردد. پدرش در بغداد بحضور جمال قدم مشرف و به فیض لقا نایل گردید و چندی بعد به عالم بالا صعود نمود.

روزی آقا میرزا کاظم فرزند آقا میرزا ابراهیم که جوانی آراسته و پرشور و انجذاب بود، از عموزاده خود فاطمه خانم، خواستگاری کرد و مقدمات ازدواج انجام یافت ولی داماد قبل از ازدواج به علت ابتلا به بیماری روحی درگذشت. فاطمه خانم متأثر شد و به دعا و مناجات پرداخت و با تجرد به زندگی خود ادامه می داد. چندی بعد جناب آقا سیدمهدی دهجی از ارض اقدس وارد و به اصفهان روی آورد. شمس الضحی همسر آقا میرزا ابراهیم از وی سئوال نمود آیا برای سرکار آقا دختری تعیین نفرموده اند و آقا سیدمهدی جواب داد روزی جمال مبارک فرمودند: آقا سیدمهدی دیشب خواب عجیبی دیدم، دختری که در طهران

از میرزا حسن اخوی از برای غصن اعظم خواستیم و بسیار وجهیه است، رویش کم کم گرفته و تاریک شد و در آن وسط دختری پیدا شد، رویش منیر که قلبی منیر دارد، او را برای غصن اعظم اختیار نمودیم. شمس الضحی این خواب را برای فاطمه خانم شرح داد و قرعه این فال را به او تعبیر کرد، وی استغفار نمود و گفت من چنین لیاقتی ندارم و این داستان را مکتوم دارید. سپس به افتخار جناب سلطان الشهداء لوحی عز نزول یافت که در آن اشاره فرموده بودند ما شما را از ذوالقربی و منتسبین محسوب داشتیم و چون اقربا اطلاعی بهیچوجه نداشتند آنان نیز این بشارت را مکتوم داشتند.

چندی بعد جمال قدم شیخ سلمان را مأمور فرمودند تا به اصفهان رود و فاطمه خانم را با زوار حج از راه مکه به ارض اقدس ببرد، جناب سلطان الشهداء وسایل سفر فراهم نمودند. ایشان همراه برادر خود آقاسید یحیی و شیخ سلمان عازم جده شدند. یاری فاطمه خانم و سه نفر از همراهان ایشان از اسکندریه وارد عکا شدند. جناب کلیم و خواجه عبود منتظر ایشان بودند و با عرض خیرمقدم به خانه جناب کلیم سکنی کردند و روز بعد اهل حرم به ملاقات ایشان رفته و همگی به حضور مبارک تشریف یافتند و آن حضرت وی را مخاطب ساخته فرمودند (و ما شما را وقتی داخل سجن کردیم که باب سجن بر روی احباء مسدود بود، تا آنکه اقتدار حق بر کل واضح و مشهود گردد) از آن ساعت نام فاطمه خانم را به منیره خانم تبدیل فرمودند. از آن ببعد کرارا منیره خانم از فیض لقا مرزوق و از عنایات و الطاف جمال قدم بهره بردار بود.

در ساختمان مسکونی جمال مبارک و عائله در سمت شرق و خواجه عبود در سمت غرب سکونت داشتند، و برای آنکه گشایشی در سکونت حضرت عبدالیهاء و منیره خانم شود، خواجه عبود اطاق فیما بین را به قسمت شرقی اضافه نمود و با کسب اجازه از جمال مبارک آن اطاق را در اختیار ایشان گذارد.

مراسم عروسی در سال ۱۸۷۳ میلادی در حضور جمال مبارک انجام پذیرفت و فرمودند، چقدر دخترها که امید این عنایات داشته و مقبول نشدند تو باید شکر کنی که به این موهبت عظمی و عنایت کبری مفتخر شدی فی امان الله. منیره خانم کرارا در قصر مزرعه، بهجی و باغ رضوان به حضور جمال اقدس ایبهی تشریف می یافت.

منیره خانم و حضرت ورقه علیا در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) ناظر استقرار عرض حضرت نقطه اولی در کوه کرمل بودند، به وجد و اهتزاز می آمدند

و در نوروز همان سال از عکا به حیفا انتقال یافتند.

امر دیگری نیز سبب شادمانی و سرور عائله مبارکه بود و آن ملاقات با خانمهای زائرین از شرق و غرب بود و بطور کلی زائرین غربی بسیار مشتعل و منجذب و از ملاقات عائله مبارک لذت می بردند، و همسر مبارک و حضرت ورقه علیا که تقریباً تماسی با خارج نداشتند ملاقات زائرین ایشان را به اهتزاز می آورد و شادمان می ساخت.

سفر پر برکت حضرت عبدالبهاء به غرب هر چند عائله مبارک را به علت مفارقت اندوهیگن می ساخت، ولی وصول بشارت مستمر عائله را روح و ریحان بی منتها می بخشید. در ماه ژوئن ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) عائله مبارک برای استقبال مبارک به مصر شتافتند و به موهبت وصال نایل شدند.

در آغاز جنگ جهانی اول حضرت مولی الوری عائله مبارک و احباء را به ابوسنان فرستادند و منیره خانم و حضرت ورقه علیا در منزل شیخ صالح رئیس فرقه دروز سکنی کردند.

از صعود طلعت میثاق عائله مبارک بخصوص منیره خانم غرق اندوه و سوگواری بودند و در نهایت صبر تحمل این مصیبت نمودند و پس از ۵۰ سال زندگانی حضرت سرالله الاکرم، غمخوار مهربان و مولای محبوب خود را از دست دادند.

سرانجام در سال ۱۹۳۸ میلادی (۱۳۱۷ شمسی) حیات پر ماجرا و طولانی این مخدره عالیقدر منیره خانم پایان یافت و در ۹۲ سالگی به ملکوت ابهی صعود نمود و جسد ایشان در ظل آرامگاه حضرت ورقه علیا بخاک سپرده شد و حضرت ولی امرالله در تلگرافی درگذشت ایشان را به اطلاع یاران غرب رسانید و خدمات بی نظیر ایشان را در تاریکترین ایام حیات حضرت مولی الوری ستودند.

۴۵۷- موزون (حسینقلی میرزا)

جناب حسینقلی میرزا موزون فرزند امام قلی میرزا و از احفاد فتحعلیشاه قاجار می باشد. او در سال ۱۸۵۵ میلادی (۱۲۳۴ شمسی) در حوالی ملایر در املاک موروثی متولد شده، تحصیلات اولیه خود را در مکتب و مدارس قدیمه پبایان رسانید و سپس در معارف الهی و هیئت و نجوم اطلاعاتی کسب کرده و طبع و قریحه شعر داشته، در سال ۱۸۷۹ در آذربایجان تصدیق امر مبارک نمود. در مراجعت به ملایر در دکان سقط فروشی کسب معاش می نمود و ضمناً به

مطالبات امری سرگرم می‌شد در معاملات بسیار خوش خلق بود و به امانت شهرت یافته به درجه‌ای که مورد اعتماد اهالی قرار گرفته است و به همین علت تولیت اصلاک اجدادش بر سبیل استمرار به او محول شد. او عایدات موقوفه را با کمال صداقت به مصارف لازمه می‌رساند، و اهالی ملایر غالباً برای فیصل دادن معاملات مهمه خود به ایشان مراجعه می‌نمودند.

با حکام ملایر که نیز از شاهزادگان بودند محشور بود و اشعاری که می‌سرود در دارالحکومه برای آنها می‌خواند. او با کمال اشتغال به تبلیغ امر مبارک می‌پرداخت و رعایا را هنگام سرکشی به املاک یا امر آشنا می‌نمود و آشنائی را که مستعد می‌یافته دلالت می‌نموده است.

هنگام حکومت سیف‌الدوله جناب موزون اشعاری را که در وصف جمال مبارک سروده بود خواند که دستاویزی برای علماء سوء شد. لذا حاکم را بر علیه ایشان اغوا نمودند. حاکم هم از هر موضوعی بهانه‌ای می‌یافت تا ایشان را چوبیکاری کند لذا با پای مجروح به زندانش افکند. اگر چه پس از چندی برای مداوای پای مجروحش آزاد شد ولی مجدداً زندانی شد. برای استخلاص خود قصیده‌ای غزاً و به مناسبت عید فطر در مدح سیف‌الدوله سرود و برای آنکه اشعار مربوط را به سبک خود می‌خواند وی را به دارالحکومه بردند، سیف‌الدوله را خوش آمد و وی را بخشید و لباده خویش را به او خلعت داد.

در زمان حکومت میرزا تقی‌خان، علماء سوء اهالی ملایر را بر علیه احبای الهی برانگیختند و تلگرافخانه از ارسال تظلم موزون به ناصرالدین شاه امتناع ورزید ناچار به سلطان آباد رفت و ناصرالدین‌شاه را در جریان گذارد و بلافاصله این دستور شاه به میرزاتقی‌خان که تازه مستقر شده بود رسید (ببیند شیخ ضیاء‌الدین و ملامهدی کیست، هر گاه اسباب شرارت شدند از شهر اخراج نمایند) و تلگرافی دیگر مجدداً واصل شد که (حسب الامر ... احدی حق تعرض به این طایفه ندارد)، و آشوبگران سر جای خود با خجالت نشستند.

جناب موزون با خلق و خوی خوش در ملایر و قراء تابعه جمععی را بموهبت ایمان فائز کرد، از جمله جناب میرزا یوسفخان وجدانی و جناب استاد علی‌اکبر می‌باشند. یکی از تبلیغ‌شدگان ایشان، ملاخان بابای دزد جوزانی بود، که از انفاس طیبه موزون خلق جدید شد و خلق کریم یافت.

موزون همواره در معرض بلایا و امتحانات بود. در نهایت متانت و شجاعت اشخاص را مجذوب نموده و در ظل امر مبارک داخل نموده و داستانهای زیاد

رفتار جذاب ایشان ورد زیانها بود. تا اینکه در سال ۱۸۹۵ میلادی (۱۲۷۴ شمسی) به ملکوت ابهی صعود نمود.

جناب مهدیقلی میرزا فرزند ارشد ایشان مانند پدر بزرگوار خود با کمال صبر و استقامت بلایای وارده را در سیل الهی متحمل و با روی گشاده استقبال نموده است. صعود دختر جوان و عزیزش صدرالملوک خانم، همسر جناب آقای اشراق خاوری، نمونه‌ای از فداکاریهای ایشان در برابر مشکلات وارده بوده که مورد تقدیر محفل مقدس روحانی ملی در سال ۱۹۳۹ میلادی (۱۳۱۴ شمسی) قرار گرفت.

۴۵۸_ موسی جواهری

جناب میرزا موسی جواهری از تجار و اعیان محترم بغداد بود که حضرت بهاءالله در یکی از منازل ایشان سکونت داشتند و ایشان تدریجاً از ارادت کیشان جمال اقدس ابهی شده پشرف ایمان نائل شد و به تبلیغ اعراب برآمد و آنان را نیز در ظل امرالله درآورد.

پس از فوت پدر بین وراثت اختلافات ملکی افتاد و آنان جمال مبارک را حکم قرار دادند، ولی ایشان از قبول آن امتناع می‌ورزیدند و چون اصرار نمودند آن حضرت، حضرت عبدالبهاء را که در عنفوان شباب بودند مأمور حل اختلاف فرمودند و ایشان حل دعوا کردند. از اینرو جناب جواهری می‌خواست بیت مسکونی مبارک را تقدیم نماید، ولی حضرت بهاءالله تملک بیت را موکول پیرداخت بهای واقعی آن فرمودند و بیت مبارک محل طواف اهل بهاء گردید و صحیفه مناسک حج از آثار قلم اعلیٰ عزّ نزول یافت.

۴۵۹_ موقرالذوله (علی محمدخان)

جناب آقا میرزا علی محمدخان، فرزند آقا محمدحسن تاجر و مادرش مریم سلطان بیگم، صبیبه حاجی میرزا ابوالقاسم سقاخانه، از افنان سدره مبارکه، برادر خدیجه بیگم حرم مبارک حضرت نقطه‌اولی و سرکار صاحب سلطان بیگم جهرمی می‌باشد که از آنجائی که هم نام آن حضرت بوده است، ایشان را علی آقا می‌نامیدند. از بدو طفولیت آثار ذکاء و نهی در جبین ایشان ظاهر و هویدا بود، از همان زمان به کسب علوم و معارف و تحصیل کمالات صوری و معنوی پرداخت و نهایت همت مبذول می‌داشت و به درجات عالیه روحانیه ارتقاء

یافت و جوانی موقر با اطواری حیرت‌انگیز گشت. از بدو امر ندای حضرت رب‌اعلی را استماع نمود و با شور و انجذابی ممتاز به انوار هدی مهتدی گشت، طلوع شمس حقیقت و ظهور جمال اقدس ابهی را نیز لیبیک گفت، و به لسانی با نهایت فصاحت و بلاغت به ستایش ظهور مجلی طور پرداخت. از فیوضات نامتناهی آن حضرت مستفیض گردید و مورد عنایات لانهایه جمال مبارک بود.

ایشان با سرکار خدیجه خانم دائی‌زاده خود، صبیبه جناب آقامیرزا ابوالحسن، ازدواج نمود و فرزند ایشان جناب حسن بالیوزی می‌باشد که بمصدق الولد سراییه به فضل و کمال آراسته و بعداً به مقام ایادی امرالله انتخاب گردید.

جناب موقرالذوله پس از صعود نیر آفاق دچار حسرت و کدورت شد و چندی بعد بر اثر زیارت لوح پر مهر و محبت حضرت مولی‌الوری تسلی خاطر یافت، به هیجان آمد و با روح و ریحان به خدمت امرالله پرداخت.

در خدمات دولتی نیز مشارالبنان شد و به نمایندگی وزارت امور خارجه مأمور سواحل دریای عمان شد و ملقب به موقرالذوله گردید. وی با عدالت و انصاف بتأمین رفاه عامه می‌کوشید و مورد تمجید و ستایش عموم واقع شد. زمانی چند نیز در هند اقامت نمود و در آنجا نیز دوست و دشمن به مدح و ثنای او می‌پرداختند. حتی معرضین که می‌دانستند بهائی است و اکابر و اعظام ایرانی بحضورش می‌شتافتند و نهایت احترام مبذول می‌داشتند. پس از مراجعت به طهران مرجع اعتماد و احترام وزرا بود و سالیانی چند در وزارت امور خارجه خدمت نمود و سرانجام در سال ۱۹۲۰ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) آن بلبل گلزار الهی به گلستان نامتناهی ملکوت ابهی پرواز کرد. پس از صعود ایشان حضرت عبدالبهاء مناجات طلب مغفرت برای وی نازل فرمودند.

۴۶۰_ موهبت (آقا لطف‌الله)

جناب آقا لطف‌الله موهبت فرزند جمال بروجردی و ربابه خانم می‌باشد. چون در کودکی از نقض پدر اطلاع یافت وی را ترک گفت و با مادر و دائیش جناب آقامیرزا عبدالحسین (خواهرزاده جناب محمدباقر نبیل) زندگی نمود و آنان تربیت وی را به عهده گرفتند. وی مردی هنرمند شد. خوشنویس بود و کتابهای چندی به خط ایشان باقی مانده است. هنر اصلی ایشان تذهیب الواح مبارکه است و حضرت ولی‌امرالله وی را برای تذهیب الواح احضار فرمودند.

نگارنده در سال ۱۹۵۲ افتخار تشرف به آستان مبارک و زیارت مولای مهربان

را داشتم و در آنجا جناب موهبت را دیدم که با منتهای دقت تذهیب می فرمود. قلم وی بسیار ظریف و از موی گریه بود.

جناب موهبت با دختر خاله خود رقیه خانم ملقب به جذیبه ازدواج نمود. والدین جذیبه آقا محمد سمسار و فاطمه خانم خواهر جناب نبیل می باشد. جناب موهبت پس از فوت همسر خود به زنجان رفت و برای پرستاری خود با زنی آذربایجانی بنام زری خانم ازدواج نمود. وی در آنجا به ملکوت ابهی راجع شد.

۴۶۱_ مؤید (دکتر حبیب)

جناب دکتر مؤید فرزند جناب حاجی خدابخش در سال ۱۸۸۸ میلادی (۱۲۶۷ شمسی) در کرمانشاه متولد شد. وی مدت چهار سال در منزل جناب حاجی موسی در همدان تحصیلات مقدماتی خود را به اتمام رسانده و سپس در مدرسه امریکائی ادامه تحصیل نمود.

او در سال ۱۹۰۷ به اتفاق جناب میرزا اسحق خان حقیقی و همسرش قصد تشریف به ساحت اقدس نمودند. در قزوین از مهمان نوازی و خوان گرمیانه جناب حکیم باشی، مرزوق شده و جناب باقراف نیز وسایل نقلیه ایشان را در طول راه بنحو احسن فراهم نموده و با کمال آسایش و راحتی طی طریق نمودند. در بادکوبه به زیارت احبای الهی نایل شدند و به علت انقلاب مشروطیت در ایران عزیمت آنان از طریق اسلامبول صورت نگرفت و ناچار با یک قایق حامل مرغ و خروس، از دریای مدیترانه و یونان به اسکندریه رسیدند و در آنجا با جناب حاجی محمد یزدی آشنا شدند و چون راتحه نقض در آن شهر انتشار یافته بود و برای آنکه ناقضین در جمع احباء رخنه نکنند بسیار مراقبت می کردند. پس از مدتی اقامت در همان سال خود را به ساحت اقدس رساندند. مؤید مدت ۱۹ روز به اتفاق جناب حقیقی و یازده روز به اتفاق احبای کلیمی همدان افتخار تشریف یافت. از نعمت لقا مرزوق و از بیانات مبارک مست و مدهوش بود.

احبای آمریکایی که در آنجا حضور داشتند ایشان را برای تحصیل طب به آمریکا دعوت نمودند ولی جناب حاجی حکیم هارون به اقدام مبارک افتاده، استدعا نمود که وی بجای آمریکا در بیروت تحصیل کند و با جوانان آنجا آمیزش نماید. هیکل مبارک این نظر را تأیید نموده و کلیه احبای کلیمی و از جمله حبیب را مأمور زیارت اماکن مقدسه فلسطین فرمودند. وی از این مأموریت

نگران شده بخود می گفت من که نمی خواهم حاجی شوم، بلکه باید هر چه زودتر در بیروت ثبت نام نمایم. بدین ترتیب وی در بوته امتحان قرار گرفت. طلعت میثاق به وی فرمودند آرزویم زیارت آن اماکن است ولی چون قلعه بند هستم نمی توانم از اینجا خارج شوم شما از طرف عبدالبهاء بروید و با کمال ادب و احترام آن اماکن را زیارت کنید. حبیب اطاعت امر مولای عزیز خود نمود و پس از دو هفته عازم بیروت شد. اولیای امور آموزشگاه از وی خواستند مقاله ای درباره دیانت بهائی ارائه کند وی با سبکی شایسته به نوشتن پرداخت و مورد تأیید آن هیئت قرار گرفت و در سال ۱۹۰۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی) در آموزشگاه شبانه روزی آنجا اقامت گزید و در سال ۱۹۱۴ به اخذ گواهینامه پزشکی نایل شد و به عنوان طبیب به حضور مبارک رسید. آن حضرت به وی فرمودند می خواهم ترا به اروپا بفرستم تا در آنجا به سخنرانی پردازی و با بیانات فصیحی معجزه کنی و با جناب عزیزالله بهادر از طریق ایتالیا به فرانسه و سویس و آلمان رهسپار شدند.

احبای آلمان در شهرهای مختلف از ایشان استقبال نمودند. احتفالات عمومی دایر کردند و از دکتر دعوت نمودند با بیانات خود حضار را مستفیض نماید. یکی از احباء نیز مأمور بود سخنان ایشان را به آلمانی ترجمه کند و تأییدات الهی شامل حال بود و یار و اغیار مفتون بیانات فصیح جالب و روحانی ایشان شده تمجید نمودند و محبت های بیدریغ آنان دکتر را سخت تحت تأثیر قرار داد. سرانجام جنگ اول جهانی آغاز شد و اوضاع را دگرگون ساخت. محیط سرور و شادمانی به محیطی غم انگیز تبدیل گردید. همه ماتم گرفته بودند. می گریستند زیرا جوانان آنان با لباس نظامی به جبهه جنگ می رفتند و زنان هم در بیمارستانها به پرستاری و مداوای مجروحین می پرداختند و احبای الهی در این حوادث مستثنی نبودند و برای حفظ جان دو مهمان عزیز خود که میبادا مورد سوء ظن قرار گیرند تمهیدات لازم بکار می بستند و هیچگاه آنان را در خارج از منزل تنها نمی گذاشتند و حضرت عبدالبهاء همواره از دور مراقب ایشان بودند.

روز وداع رسید و همه احباء با اشتیاقی زایدالوصف برای خداحافظی حضور یافتند. خانم شوارتز که جناب دکتر مؤید وی را فرشته خنده می نامید گفت، شما باید در سفر آینده با چند نفر از اماء الرحمن شرقی بیایید، چه شما که با مردها مصافحه می کنید حسادت خانمها ظاهر می گردد. سپس شوهر خود را گذارد از میان جمعیت گذشت و دو مسافر را بوسید و مصافحه کرد. سرانجام این سفر پر

برکت روحانی پایان یافت و هر دو در اکتبر ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) به ارض مقصود وارد شدند و به شرف لقا مشرف گشتند و طلعت میثاق را از شنیدن گزارش خود مسرور ساختند.

حضرت عبدالبهاء به منظور حفاظت، عائله مبارک را به ابوسنان که آب و هوای معتدل داشت فرستادند و خود با یک نفر از خدام در عکا باقی ماندند مدت اقامت آنان ۷ ماه بطول انجامید. دکتر به طبابت و بهادر به تعلیم کودکان می پرداختند و در مراجعت دکتر تمام درآمد خود را تقدیم مبارک نمود و آن حضرت نه لیره طلا برای خرج راه دکتر تا ایران اعطاء فرمودند و به وعده فتح و ظفر دکتر را مرخص کردند.

در هجران و دوری از مولای مهربان، بُعد راه و شدت گرمای تابستان، و دیدن افراد پیر و مفلوک که فرزندانشان را در جنگ از دست داده و زنان جوان را به اسارت برده بودند، دکتر مؤید را سخت آزار می داد و شبها در بین راه که می بایستی به استراحت پردازد با گریه و ناله بخواب می رفت. ورود به سرحد ایران نیز دردی به دردهایش افزود زیرا عساکر عثمانی شهر کردند را با خاک یکسان نموده بودند و ایرانیان را پس از محاکمه صحرانی اعدام کرده بودند. آنها دکتر مؤید را نیز زندانی نموده بودند تا روز بعد پس از محاکمه اعدام کنند، قبلاً در بغداد یکی از آزادخواهان بنام نویری فرزند خود قباد را که طفلی ۸ - ۹ ساله بود به دکتر سپرده بود تا در کرمانشاه به مادرش برساند. روز بعد دکتر و آن کودک را بزور سر نیزه از چند دره و ماهور گذرانده به اردوگاه عساکر عثمانی بردند. فرماندهان نظامی در زیر چادر نشسته منتظر محاکمه واردین بودند. ناگهان قباد دانی خود را در بین فرماندهان دید و به سویش دوید و دانیش وی را درآغوش گرفت و بوسید، وی به فرمانده کل گفت این خواهرزاده من است و به کرمانشاه باید بمادرش برسد، با این حسن تصادف، دکتر مؤید معجزه آسا از مرگ نجات یافت. وی به کرمانشاه رفت.

وی از نه سکه اهدائی مبارک هشت عدد آن را خرج راه نمود و یک سکه را برای تبرک نگاهداشت. یکی از دستورات مبارک این بود که نباید خود را مشهور کنی و توجه مردم را به خود جلب نمایی و هنگام عیادت از بیماران با اخلاقی روحانی رفتار کنی و با روش و سلوکی رحمانی صحبت بداری و وی این دستورات را در نظر داشت، ولی بمجرد ورود رجاله ها قیام نمودند و هیاهو برآه انداختند و وی را تهدید به قتل نمودند ولی وی با شهامت استقامت نمود و سفارشات

مبارک را اجرا می کرد، رفته رفته آن هیاهو فرو نشست و طبابت وی رونق یافت. جناب دکتر مؤید قریحه شعر، قلمی شیوا و لسانی فصیح داشت و از خامه طلعت میثاق الواحی چند به افتخار وی عزّ نزول یافته و در زیر به یکی از این الواح و از بین اشعار ایشان چند بیت مطلع یک مخمس ذکر می شود.

با نغمه و ساز و نوا   گوید همی اهل بهاء
کز غیب آید این ندا   مشرق بود شمس لقا
از طلعت عبدالبهاء

و این مطلع ابیاتی است که از حضرت مولی الوری استدعای کمک نموده.

ای حضرت عبدالبهاء   ای مرکز عهد بهاء
وی بساتی بیت خدا   دستم بگیر دستم بگیر
عبدالبهاء احسان بکن   جان مرا قریبان بکن
قریبان گیسوان بکن   دستم بگیر دستم بگیر

در پاسخ این ابیات دو لوح مبارک به افتخارش عزّ نزول یافت:

ای ثابت بر پیمان اشعار آبدار در نهایت حلاوت بود لفظ فصیح و مضمون بلیغ داشت قریحه را بمشابه چشمه ها است از بعضی آب شیرین بجوشد و از بعضی تلخ و نمکین حال الحمدلله از قریحه موهبت صریحه آن ثابت میثاق آب گوارا نبهان نمود. باید به شکرانه پردازی که طبع سیال است و جان و وجدان مؤید بقید حضرت ذوالجلال لکن باید این ماء سلسبیل را در مدائح رب جلیل جمال قدم اسم اعظم روحی لاجبانه الفدا سبیل نمائی و به محامد و نعوت او پردازی زیرا عبدالبهاء قطره و اسم اعظم دریاست چون ستایش دریا نمائی شامل قطره نیز گردد یاران الهی را تکبیر ابدع ابهی برسان و علیکم البهاء الابهی. ع ع

(خاطرات حبیب جلد اول صفحه ۷۸ و ۸۸)

و این لوح مبارک دیگر

کرماتشاهان جناب دکتر میرزا حبیب الله المحترم

هو الله   ای یار باوفا دو طغرا نامه شما رسید و هر دو پیمانه سرشار از باده وفا بود لهذا سبب سرور و صفا شد امیدوارم که عون و عنایت الهیه شامل حال عموم یاران گردد و تو نیز از هر جهت مظفر و منصور باشی ولی در امور احتیاط شرط است زیرا بی خردان در کمینند یاران حقیقی را نهایت محبت و اشتیاق از قبل من ابلاغ دار در چنین اوقات محبت و وفا و ثبات تام سبب فوز و فلاح و نجات است والسلام. محرم ۱۳۳۴ عین (خاطرات حبیب جلد دوم صفحه ۱۳۸۲)

دکتر مؤید پس از صعود طلعت میثاق سه بار به حضور حضرت ولی امرالله مشرف شد و بیوسیدن اعتاب مقدمه می پرداخت و آن حضرت هر بار موضوعی را اظهار می داشتند. در تشریف اول، مؤده اذعان ملکه رومانی را به حقانیت حضرت رسول بیان داشتند. بار دوم اشاره به تصرف بیت مبارک بغداد، و در سفر آخر مسائل شرب مسکرات و تعدد زوجات را مطرح فرمودند و فرمان جامع الازهر را مبنی بر استقلال امر مبارک اظهار داشتند.

دکتر مؤید در سال ۱۹۴۵ میلادی (۱۳۲۴ شمسی) به عضویت محفل روحانی ملی انتخاب شد. دو جلد کتب خاطرات حبیب یادگاری از ایشان باقی است. در حدود سال ۱۹۷۰ میلادی (۱۳۴۹ شمسی) پس از انجام خدمات ارزنده از جهان خاک به جهان افلاک شتافت تشییع جنازه ایشان بوسیله تیمسار سپهبد خادمی با نواختن موزیک و مشایعت جمع کثیری از احبای طهران به نحوی مجلل و آبرومند اجرا شد.

۴۶۲. مؤید (حاجی خدابخش)

این شخص بزرگوار یکی از قدمای جانفشان امرالله می باشد که در سال ۱۸۴۳ میلادی (۱۲۲۲) در کرمانشاه بدنیا آمده است و از ابناء خلیل می باشد. بطور کلی کلیمیان به این اعتقاد که ملت نجیب و برگزیده پروردگار می باشند بیش از دو هزار سال در دریای غفلت و اوهام مستغرق شده و از حقیقت مظاهر ظهور محروم مانده اند.

جناب مؤید و جمعی دیگر از این قوم با عنایات لانهایه جمال اقدس ابهی و انفاس طیبه مبلغین امرالله این پرده اوهام را دریده، نه تنها به ظهور حضرت رب اعلی و جمال اقدس ابهی مقرر و مؤمن گشته اند، بلکه به حقانیت حضرت مسیح و حضرت رسول نیز معترف شده اند. جناب مؤید نیز با پشت پا زدن به آداب آئین اجدادی خویش در ظل امر مبارک درآمده و بشرف ایمان فائز گشته و ثابت و راسخ به خدمت امر پرداخته، و دوش به دوش جنابان ابوالفضایل و حاجی میرزا حیدرعلی در عهد رسولی دچار تضییقات و حملات اهل عدوان قرار گرفت.

در انقلاب مشروطیت و هجوم سالارالدوله گرفتار نهب و غارت و تاراج اموال شده و مبتلا به اسارت گشته و بلایای وارده را بصرف موهبت و عطایا شمرده و به شکرانه پرداخته. او در خدمات امری و پیشرفت امور و نشر نفحات ساعی و

کوشا بود. وی در صحنه به مدت ۲۰ سال مسافرخانه‌ای دایر نمود و بقدر وسع و استطاعت خویش با گشاده‌روئی از یار و اغیار پذیرایی می‌نمود بطوری که این عمل به مرور مورد توجه حضرت مولی‌الوری قرار گرفته فرمودند خوبست در سایر قراء و قصبات نیز چنین اقدامی صورت پذیرد.

جناب مؤید دو بار افتخار تشریف به ساحت اقدس و بوسیدن اعتاب مقدسه و زیارت حضرت عبدالبهاء و استماع بیانات لذت بخش ایشان را داشته و هنگامی که حضرت شوقی‌افندی را که در آن زمان کودکی خردسال بوده می‌بیند تشخیص می‌دهد که این بزرگوار قائم مقام مرکز میثاق خواهند شد.

در یکی از سفرهای ایشان به ارض مقصود اهل عدوان فرزند ارشد ایشان را بنام مراد که در صحنه به تجارت اشتغال داشت به شهادت رسانیدند.

ایشان افتخار دریافت الواح بسیاری از یراعه حضرت عبدالبهاء و همچنین در مورد شهادت فرزند ایشان داشته است و این یکی از الواح و مناجات می‌باشد.

هوالله کرمانشاه جناب خدابخش علیه بهاءالله الابهی

هوالله ای زاده عنصر جان و دل حضرت خلیل چه که اگر زاده عنصر آب و گل بودی در چنین یوم عظیم به فوز مبین مشرف نمی‌شدی و به اعلیٰ علیین توجه نمی‌کردی پس این اقبال دلیل آن آمال است و این شهود دلیل رضای آن جدّ بود. پس شکر کن حیّ قیوم و الهه جنود را که به این موهبت مخصص گشتی و در نشر نفحات الهی سعی بلیغ در جهد عظیم نما و البهائ علیک. ع ع

(خاطرات حبیب جلد دوم صفحه ۲۵۶)

ای پروردگار خداوند ابراهیم و اسحق این حزب جلیل اسرائیل را ردای فضیلت در برنمودی و بموهبت مخصوص تخصیص دادی و مظهر و انیّ فضلتم علی العالمین فرمودی از آن قوم انبیا مبعوث کردی و نفوس مبارکی در ظلّ رایت کبری محشور نمودی.

ای پروردگار آنچه به لسان پیغمبران وعده فرمودی ظاهر و آشکار فرما و بمواهبی که مؤید بخشیدی کامکار کن و شادمان نما این حزب پریشان را سر و سامان بخش و این قوم ستمدیده را عزّت ابدی مبذول فرما تا در ارض مقدس که میراث آباء و اجداد است جمع شوند و با کمال عزّت به تسبیح و تقدیس تو مشغول گردند. انک انت الکریم الرحیم العزیز الوهاب . ع ع

(خاطرات حبیب جلد دوم صفحه ۲۶۲)

این شاهزاده همزمان با پدر خود مؤیدالسلطنه، بوسیله جناب ابوالفضایل، در همدان به زیور ایمان آراسته شد و به همراه پدر خود به شرف لقا و زیارت نیر آفاق فائز شد و بار دیگر به تنهایی به حضور حضرت مولی الوری مشرف شد. از بیانات مبارک به اهتزاز آمد و با شور و انجذاب و ایمان و ایقانی مستقیم به خدمت پرداخت و مردی عارف و وارسته و منقطع از ماسوی الله شد.

در مراجعت به ایران مدت ۵ سال به ریاست تلگرافخانه اصفهان منصوب شد و با جناب میرزا اسدالله خان وزیر و سایر احبای اصفهان معاشرت نمود و با کمال شوق و شغف به خدمت امرالله پرداخت. پس از آن دستخوش انقلابات سیاسی شد و از این رو این مناجات از یراعه مبارک حضرت عبدالبهاء به افتخارش عزّ نزول یافت.

هوالبهی

پاک یزدانا اگر چه دیوانه و بی لانه و آشیانه گشتم ولی سرگشته کوی توام و آشفته روی تو مجنون و مفتون آن جمال و محزون و دلخون از فراقم این مجنون شیدای بینوا سلاسل و زنجیری جز آن زلف مشکین نجوید و این مفتون بی سر و سامان عقل و نهائی بغیر فیوضات عشق نخواهد این جنون اگر چه جامع جمیع فنون و پر شکون است لکن چون وقت مقتضی نه بفضل و عنایت قوتش را خفتی بخش که آن زنجیر مبارک را نگسلد و آن سلسله پیچ اندر پیچ را بکلی قطع ننماید نه عقل و فرهنگ زیاد مانع از نشر نفحات مقبول و نه جنون بر فنون زنجیرشکن محبوب خدایا اعتدالی بخش و توسطی عنایت فرما در ایام مبارک شخصی بود مفتون محبة الله امر فرمودند که این ابیات را دائماً قرائت و به لحن خوش تلاوت نماید

ای عشق منم از تو سرگشته سودائی و اندر همه عالمی مشهور به شیدائی
در نامه مجنونان از نام من آغازند زین پیش اگر بودم سر دفتر دانائی
ای باده فروش من سرمایه جوش من ای از تو خروش من من نایم و توانائی
گر زندگی خواهی در من نفسی در دم من مرده صد ساله تو جان مسیحایی
والبهاء علیک و علی کل مفتون معتدل کریم ع ع

(الواح خطی جناب میرزا یوسنخان وجدانی صفحه ۱۶۲)

جناب مؤیدالدوله سرانجام به حکومت خوزستان منصوب گشت. در سفر خود به خوزستان در همدان توقف کوتاهی نمود. جمعی از محترمین احباب بدیدنش رفتند

و از ایشان پذیرایی نمود وی جریان تشرف خود را به حضور مبارک حضرت عبدالبهاء و مراتب ایمان خود که منجر به شهرتش در دربار شد و مخالفت برخی از درباریان و عنایات خاصه مبارک و انتصاب مجدد و رفتن به خوزستان را برای آنان بیان داشت. در خوزستان نیز با کمال انجذاب به خدمت امرالله اشتغال یافت و در اهواز دارفانی را وداع گفت و به ملکوت باقی ابهی شتافت.

۴۶۴. مؤیدالسلطنه (شاهزاده محمدحسن میرزا)

جناب مؤیدالسلطنه، برادر بهمن میرزا حاکم همدان بود. او با فرزند خود شاهزاده محمدحسین میرزا در قلعه کهنه سکنی داشت، هر دو فاضل و در مسلک شیخیه سالک بودند. آقامیرزا سلیمان ترمه فروش که مردی شوخ و مزاح بود در سرای دالان دراز همدان مستاجر شاهزاده بود. شاهزاده روزی در بین گفتگو وی را به اسلام دعوت کرد. وی عرض کرد حضرت والا خودتان مدعی دارید، اول جواب این حزب جدید بهائی را بدهید تا من مسلمان شوم. وی قبول کرد که با یکی از بهائیان صحبت کند و تعهد نمود که با بهائیان از حدود ادب و انسانیت خارج نشود. روزی آقا میرزا سلیمان و جناب ابوالفضایل طبق قرار قبلی به قلعه کهنه وارد شدند. دو شاهزاده که جناب ابوالفضایل را با لباسی ساده و مستعمل دیدند، با بی اعتنائی و بدون رعایت ادب نشستند و به مذاکره پرداختند. بتدریج بیانات ابوالفضایل اوج گرفت و به مدت ۳ ساعت بطول انجامید و با کمال ادب و وقار خاتمه یافت هر دو شاهزاده از این گفتگو متحیر شدند و ایشان را برای بار دوم دعوت نمودند و در نتیجه این مذاکرات هر دو به زیور ایمان آراسته شدند و هر چند خواستند ایمان خود را مخفی دارند ولی رفته رفته رفتارشان تغییر یافته بود و با عامه ملایمتر و مهربانتر شدند و اشتعال و انجذابشان افزون شد و ایمانشان برملا گشت. در سال بعد مؤیدالسلطنه عزم کوی جانان نمود و به ساحت اقدس مشرف شد و در محضر جمال اقدس ابهی به شرف مشول فائز گشت و در مراجعت در بین راه به ملکوت ابهی صعود نمود و در کربلا مدفون گشت.

۴۶۵. مهدی کاشانی (آقامیرزا)

جناب آقا میرزا مهدی در بدایت طفولیت تحصیل علوم و فنون از پدر نمود و در شعر و انشاء و خط شکسته مهارت تمام یافت و در بین اقران ممتاز شد. از ظهور حضرت احدیت خبر گرفت و به نار محبت الله برافروخت و در دایره عاشقان

درآمد. لسان به تبلیغ گشود و بعضی را به شاهراه هدایت دلالت کرد. در کاشان به عشق الهی مورد ملامت بیگانه و آشنا گردید و مورد شماتت هر یار بیوفا شد. ستمکاران رحم ننمودند و اشرار به ستیز و جنگ برخاستند. عرصه تنگ شد و ترک وطن نمود و به عراق شتافت. به حضور دلبر آفاق رسید، و به محامد و نعوت، آهنگ خوشی می نواخت بعد از مدتی مأذون به رجوع شد و دوباره طاقت فراق نماند به عراق رفت و همشیره خویش امة الله حرم ثالث را همراه برد. هنگام حرکت موکب مبارک به اسلامبول مأمور محافظت بیت مبارک شد. سپس با سایر احباء به اسارت به موصل رفت و به تعب و مشقت بسیار دچار شد و در نهایت فقر و فنا صبور و شکور بود. تحمل فراق نتوانست و مأذوناً به سجن اعظم شتافت. در آن وقت جمال مبارک در قشله محبوبس بودند و وی با تعب موفور ایامی به وجد و سرور گذراند و در سبیل محبت الله انواع بلايا و رزایا تحمل نمود و هیچوقت شکوه ننمود و راه تسلیم و رضا می پیمود تا آنکه در پناه عنایت به جوار رحمت کبری طیران نمود.

۴۶۶_ مهدی گلپایگانی (آقاسید)

جناب آقا سیدمهدی، فرزند آقا سیدابوالقاسم امام جمعه گلپایگان بود که در تاریخ ۱۸۶۲ میلادی (۱۲۴۲ شمسی) تولد یافت. وی بیست و هشتمین پشت حضرت امام موسی کاظم می باشد، ایشان پس از فراگرفتن مقدمات علمیه به تحصیل حکمت الهی پرداخت. وی شاعری توانا، قلمی شیوا، شوقی بسیار، ذوقی سرشار، ذهنی وقاد و فکری نقاد داشت و با وجود مقام شامخ علمی خود بسیار متواضع بود و در بازی نرد و شطرنج نیز مهارت داشت.

هنگام اقامت در اصفهان، احباء با وی مذاکرات امری نمودند ولی نتوانستند وی را قانع سازند تا اینکه حاجی میرزا حیدرعلی به اصفهان وارد شده با وی با کمال محبت و خوشروئی ملاقات نمود. آقا سیدمهدی از طرز صحبت حاجی متأثر شد و به سخنانش که درباره حقیقت امر بود با دقتی بیشتر گوش داد. سپس به مطالعه کتب استدلالیه پرداخته و به دنبال آن با زیارت آثار و الواح مبارکه به مرحله ایمان نایل شد و در کمال انجذاب عازم ارض اقدس شد.

در بغداد خبر صعود جمال مبارک وی را بسیار دلتنگ نمود. در ساحت اقدس به زیارت حضرت مولی الوری فائز گردید. قصیده ای در ۹۴ بیت درباره صعود مبارک و مناقب مرکز میثاق انشاء نمود و حسب الامر مبارک به عشق آباد وارد

و به جناب ابوالفضایل ملحق گردید. در سال ۱۸۹۳ مدرسه‌ای پسرانه از برای تعلیم و تربیت نوجوانان تأسیس نمود.

در ۳۳ سالگی ازدواج کرده و با فراغت بیشتر با افسران دولت تزاری آشنا شده به تدریس زبان فارسی به آنان و فراگرفتن روسی پرداخت و دولت روس وی را به سردبیری روزنامه فارسی منصوب داشت. در احتفالات با بیانات عالمانه خود و ذکر نکته‌های جالب و شوخ حضار را بهره‌مند و مسرور می‌ساخت. و با افراد روشنفکر و دانشمند، حقیقت امر مبارک را تشریح می‌نمود و در مقابله با ارباب عناد که هدف توهین و استهزا داشتند با پاسخی دندان شکن آنان را ساکت می‌نمود.

باری پس از آنکه انتشار روزنامه تعطیل شد چندی هم در تجارتخانه امید کار کرد، درآمدی نداشت و با داشتن تعدادی فرزند و مخارج زیاد زندگی آنها با سختی سپری می‌شد. چون جناب ابوالفضایل قبل از صعود وصیت نموده بود که کتاب کشف‌الخطاء را ایشان به اتمام رساند و خود به علت تهیدستی قادر بحرکت و سفر نبود جناب نبیل اکبر به دستور مبارک وی را به طهران برد و بمدت ۱۰ ماه در منزل ارباب فرج کاشانی به تحریر و تکمیل کتاب مزبور مشغول گشت. سپس به عشق آباد مراجعت نمود و بنا به خواهش احبای مرو برای تدریس مقیم مرو شد.

قبل از انقلاب شوروی و آزادی قلم، احبای مدینه عشق در صدد انتشار مجله امری بنام خورشید خاور برآمدند و ایشان را برای مدیریت آن مجله برگزیدند و ضمناً به تربیت جوانان با استعداد کمر همت گماشت به ریاست محفل روحانی انتخاب شد و به رفق و فتق امور احباء پرداخت. در مجالس هفتگی بنام مجلس اروپایی شرکت می‌نمود و فضلا و دانشمندان روس را با ذکر دلایل علمی به امر مبارک آشنا می‌ساخت. جمعی مؤمن شدند. در سال ۱۹۲۱ میلادی (۱۳۰۰ شمسی) جلسات مذاکرات دینی تشکیل شد و ایشان به اعتراضات مادیون در همان لحظه پاسخ می‌گفتند و همه مذاکرات در روزنامه‌های محلی درج می‌شد و امر الهی اهمیتی شایان یافت و در شهرهای مختلفه جمع کثیری اقبال نمودند و در خواست کتب امری کردند و این جلسات با شکست مادیون خاتمه یافت.

چنانچه قبلاً اشاره شد جناب آقا سیدمهدی شاعری توانا بوده و در قصاید خود گاهی تخلص عراقی بکار برده است و قصیده‌ای بسیار شیوا و فصیح درباره صعود جمال اقدس ابهی و ستایش و مناقب مرکز میثاق در ۹۴ بیت سروده است.

که به قطعائی از آن اشاره می‌شود:

هوالله

صبح که از ابر ژاله ریخت بصحرا
باد سبک سیره و ابره تیره برانگیخت
دشت زانبوه ژاله شد چو ثریا
سیل زدامان کوه و موج زدریا
همچون دل من شد از غبار میرا
صفحه غیرا ز فیض ابر هاری

***

بر سر سنبل نشسته گرد تحسّر
گشته کبود از طیانچه چهره سوسن
بر جگر گل شکسته خار تقاضا
وز یرقان زرد گشته صورت مینا
غنچه بتن پیرهن دریده سراپا
گونه بخون رنگ کرده لاله نعمان

***

گر نه قیامت قیام کرده به عالم
گرچه چمن را دل از غمی شده پژمان
صبح منیر از چه گشته چون شب وهما
به هر چه از سرکشیده معجز زیبا
از چه سیه‌پوش گشته بقعه بیضا
وی پس از آنکه در ساحت اقدس به زیارت حضرت مولی‌الوری فائز گردید
قصیده فوق را در محضرش ایراد نمود.

پس از انقلاب شوروی احبای عزیز الهی در عشق آباد دچار مشقات شدند. کلیه مدارس و تأسیسات امری منحل شد و ایشان برای دفاع عازم مسکو شد و با استالین ملاقات نمودند و چون نتیجه نگرفتند با نهایت اندوه مراجعت نمودند و در بین راه در سال ۱۹۲۸ میلادی (۱۳۰۷ شمسی) به ملکوت ابدی شتافت.

۴۶۷_ مهدی یزدی (حاجی ملا)

جناب حاجی ملامهدی هر چند اهل علم نبود ولی در تتبع احادیث و اخبار ماهر و در تفسیر آیات لسانی ناطق داشت. قلب نورانی بود و فکر روحانی و جان ربانی و همت آسمانی. او اکثر اوقات خویش را به قرائت ادعیه و عجز و نیاز می‌گذراند. لسانی بلیغ در تبلیغ داشت. پس از آنکه در شهر شهیر شد پرده کتمان درید علماء سوء یزد بر او قیام نمودند و فتوی بر قتلش دادند، ولی جناب حاجی محمد اردکانی مجتهد با آنان موافقت ننمود. جلای وطن کرد و با دو پسر خویش جناب شهید مجید ورقا و جناب میرزا حسین، عزم کوی جانان نمود و از هر نقطه‌ای می‌گذشت به تبلیغ امرالله می‌پرداخت و یاران را تشویق و تحریص می‌کرد تا به هدایت دیگران پردازند. در طی راه اسیر بلا بود و در مشقت

بی منتهی و با کمال سرور از حدود و تغور مرور نمود. در بیروت بیمار شد آتش شوق شعله افروخت و صبر و شکیب نتوانست. به هر قسمی بود خود را به مزرعه رساند و در جوار مزرعه به ملکوت الله صعود نمود طاقش از صبوری طاق شد و عبرت عشاق گشت.

۴۶۸_ مهدیقلی خان نخعی

جناب مهدیقلی خان اول شخصی بود که در خوسف که از قرائات می باشد، به شرف ایمان نایل شد. وی نوه محمدرضاخان نخعی حاکم مقتدر و مدیر خوسف بود. وی وقتی که به امر محمدشاه به طهران احضار شده بود از حسن تصادف در دولتمسرای جناب میرزا بزرگ نوری والد جمال اقدس ابهی وارد شد و سعادت تشرف به محضر آن نور مبین، که هنوز سنین صباوت طی می کرد، برایش دست داد و چنان شیفته گفتار و آشفته رفتار آن نوجوان عالیقدر شد که در مراجعت به خوسف ورد زیانتش ذکر جلوه و جلالت فرزند میرزا بزرگ نوری بود بطوری که گفتار وی در مخلیه اهل بیت حتی نوه کوچک وی مهدیقلی نقش بسته بود.

سالها گذشت و ندای حضرت اعلی و جمال مبارک انتشار یافت. محمدقلیخان خود را مکلف دانست که به تحقیق پردازد و جانبی از نفی و اثبات را روشن سازد. لهذا از موطن خود رهسپار شد و به محل استقرار جمال مبارک در عکا راه یافت و به تنهایی وارد ارض اقدس شد و به افتخار زیارت نایل و به شرف ایمان فائز و از کمال اشتعال سراپا شعله سوزان گردید. در مراتب عرفان به مقامی رسید که در جمیع احوال حق را حاضر و ناظر می دید.

در مراجعت از ساحت اقدس یا قلبی سرشار از محبت و اشتعال به نشر نفحات پرداخت، جمعی را به سرا پرده توحید داخل کرد. این بزرگوار در تزکیه نفس به مقامی بالغ شده بود که میقات اجل خود را بدقت در پشت اوراق کتابی مرقوم داشت و در تاریخی که پیشگویی کرده بود سر از بستر برنداشت و روح پاکش از عالم خاک به جهان پاک شتافت.

۴۶۹_ میثاقیه (عبدالمیثاق)

جناب عبدالمیثاق میثاقیه از اهل کاشان و از سلاله ابناء خلیل می باشد. پدرش آقا یهودا و مادرش جهان خانم صبیبه جناب حکیم هارون است که در منزل

جناب حاجی میرزا جانی افتخار تشرف به حضور حضرت نقطه اولی را داشته. خود و والدینش از انفاس قدسیه آن حکیم بزرگوار به زیور ایمان و ایقان آراسته شدند. نام ایشان هنگام ولادت الیاس بود ولی پس از تشرف به حضور حضرت مولی‌الوری به عبدالمیثاق ملقب شده است. تحصیلات اولیه و مقدماتی ایشان در کاشان پایان یافته و در سایه توجهات جناب اخوان‌الصفا مدارج روحانی طی نموده است و همراه ایشان به اسفار تبلیغی قیام نموده و به نشر نفحات می‌پرداخته. در کاشان عضویت محفل روحانی را داشته و به عنوان منشی خدمت می‌نموده است. ایشان خط و انشائی سلیس همراه با قریحه شعر داشته و با حافظه‌ای قوی مناجات‌ها و الواح فارسی و عربی را حفظ می‌نموده و با لحنی جذاب تلاوت می‌نموده است.

در جوانی با سرکار مریم خانم متحده صبیبه جناب خواجه ربیع، ازدواج نموده در شهرهای مختلف به تجارت می‌پرداخته و از برکت عنایات الهی ثروتمند شده و ثروت خویش را در نهایت سخاوت برای پیشرفت اهداف امر مبارک انفاق می‌نموده و با عضویت لجنه مشرق‌الاذکار در خرید اراضی وسیع حدیقه سهیم بوده و در سایر ممالک در خرید اراضی مشرق‌الاذکارها و کمکهای مالی به مدرسه پنجگینی هند و خرید حظائر قدس بهیچوجه از تبرعات کریمانه دریغ نمی‌نموده است.

ایشان در سال ۱۹۴۹ در خیابان ایتالیا در طهران بمنظور رفاه حال دانشجویان بهائی که از شهرستانها بطهران وارد می‌شدند بنائی خریداری نموده و پانسیون برای آنان ترتیب داده و بیمارستانی برای مداوای بیماران احداث نموده است و برای اجرای این مشروع جلیل با حضرات اطباء بمذاکره پرداخته و محفل روحانی ملی لجنه‌ای با عضویت اطبای حاذاق، جنابان پروفیسور حکیم، دکتر مصباح، دکتر نجی، دکتر راسخ و دکتر حبیب مؤید و همچنین جناب میثاقیه به عنوان مجری طرح تشکیل داده و وی کلیه مخارج بناء و تجهیزات آن را تقبل نموده و پزشکان عالیقدر برای تأسیس و تحقق این مشروع جوانب فنی و طبی آن را مطالعه نمودند و جناب میثاقیه ساختمانی سه طبقه در خیابان ایتالیا بنام بیمارستان میثاقیه افتتاح نمود و مجاور آن نیز ساختمانی برای آموزشگاه بهیاری شبانه‌روزی مجهز با کلیه لوازم مربوطه تأسیس و تقدیم نمود ضمناً دو درمانگاه یکی در تاکر و دیگری در ایلات بویراحمدی احداث نموده است.

باری جناب میثاقیه و پدر بزرگوارش جناب آقا یهودا در طول حیات متحمل

صدمات و بلايا بوده اند. پس از انقلاب جمهوری اسلامی ايشان جزو کليه موقوفات امری مصادره شد و خود بر اثر کهولت قوای خود را از دست داده و در سال ۱۹۸۱ میلادی (۱۳۶۰ شمسی) بملکوت ابهی صعود نمود.

در تشرف بحضور مبارک حضرت عبدالبهاء مورد عنایت قرار گرفته و الواحی چند به افتخارش عزّ تزول یافته است.

جناب زائر آقا میرزا الیاس میثاقیه علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ای زائر عتبه مبارکه حمد کن خدا را که موفق شدی و به تقبیل آستان مقدس مؤید گردیدی و در این انجمن الهی با یاران رحمانی الفت یافتی * از عنایات رب کریم رجای عظیم دارم که روز بروز ترقی نمائی تا مظهر الطاف بی پایان گردی و مورد تأنید حضرت رحمان شوی.

جناب متصاعدالی الله حضرت والد آقا یهودا فی الحقیقه از مخلصین و احبابی سابقین بود و در سبیل الهی مشقت بی پایان کشید و از هر قبیل صدمه و بلا تحمل نمود و خدمات موفوره به آستان رب غفور کرد و عاقبت در کمال نورانیت و روحانیت و ثبوت و استقامت به آستان حضرت احدیت شتافت حال در جهان بی پایان غریق بحر غفران و محو در فیوضات انوار است ... و علیک البهاء البهی. ۱۹۱۲ عبدالبهاء عباس

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۴۲۸)

(طهران * بواسطه جناب امین)

جناب میرزا الیاس کاشانی علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ای ثابت بر پیمان نامه که به جناب امین مرقوم نموده بودی ملاحظه گردید * این نامه بنهایت خلوص و خیرخواهی امرالله مرقوم شده بود. جناب امین بسیار از شما راضی و نهایت ستایش می نماید * از مصائب و بلاهای وارده محزون و مغموم مشو * در ره عشق پست و بالاهاست * جام بلا نصیب اهل وفا و اخوان صفا *

هذه من سنة ریک فی جمیع القرون والاعصار * تا انقطاع این نفوس مبارکه و جان فشانی عاشقان جمال ذوالجلال در حیز ظهور واضح و مشهود گردد ... و علیک البهاء الابهی. عبدالبهاء عباس

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد سوم صفحه ۴۳۱)

این جوان شیرازی با قلبی پاک و بی آلایش پس از استماع بیانات حضرت اعلیٰ، در مسجد وکیل مجذوب شد، دچار سختی و مشقت گشت. هر چه بیشتر سختی می‌دید بر ایمانش بیشتر می‌افزود. در بغداد به حضور جمال مبارک مشرف شد دربارہ حروف مقطعه قرآن و معنی آیه نور پرسش نمود و از قلم مبارک لوحی به افتخارش عزّ نزول یافت.

۴۷۱- ناطق (آقا میرزا محمد)

جناب ناطق فرزند آخوند ملارمضانعلی صاحب محراب و منبر بود. وی در سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) در قریه‌ای از توابع اردستان اصفهان تولد یافت و از ده سالگی به سرودن اشعار و غزلیات پرداخت. در اصفهان تحصیل علوم عربیه فقه و اصول و منطق نمود و در ماه‌های محرم و صفر برای اجرای مراسم عزا به زواره می‌رفت و در ساعات فراغت به مطالعه احادیث و خواندن کتب مختلفه سرگرم می‌شد.

او احادیثی را که در مورد بلایای وارده به قائم و اولیای او که از خونشان زمین رنگین می‌شود را می‌خواند ولی از شدت تعصب به آنها توجه نمی‌نمود. یکسال پس از مراجعت به اصفهان کسی در خواب به ایشان گفته بود که اسم اعظم اسم بهاء است ولی حاجی میرزا محمد محدث همواره وی را با ردیه‌هایی که بر علیه مدعیان ظهور قائم نوشته شده بود گمراه می‌نمود. ولی ایشان اشعار عربی شیخ حسین اخلاطی را مطالعه نمود و چون با محاسبه ارقام ابجد نام علیمحمد استخراج شده بود و بدون توجه به ایرادات واهی حاجی به دنبال تحقیق در مورد این دو ظهور مجاهدت نمود و به مطالعه کتب اصول کافی و دیگران پرداخت و با برخی از فضلاء امر از جمله جناب میرزا طرازالله سمندری که رفتاری روحانی داشت و همچنین لحن تلاوت آیات، جناب علی‌اکبر رفسنجانی، به عین‌الیقین به حقانیت جمال اقدس ابهی اعتراف نمود و با مطالعه آثار مبارک، قصیده مخمسی انشاء نموده و تقدیم طلعت میثاق کرد و الواح چندی به افتخارش عزّ نزول یافت.

در سال ۱۹۰۸ میلادی (۱۲۸۷ شمسی) برادر خود محمدعلی ۱۲ ساله را به اصفهان برد و در آنجا گاهی در محضر درس مجتهدین تلمذ می‌نمود و گاهی نیز به تدریس اشتغال می‌یافت و در فرصتهای مناسب به افراد مستعد القاء کلمه می‌نمود. در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) به تأسیس و تکمیل مدرسه وحدت بشر در کاشان مشغول شد و یا فاطمه خانم صبیبه جناب میرزا عنایت‌الله کاشانی ازدواج نمود و تا سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) مدیریت آن مدرسه را عهده دار بود. سپس در همدان به تدریس در مدرسه تأئید و خدمات امریه و اسفار تشویقی پرداخت.

در سال ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۴ شمسی) مجدداً به ساحت اقدس مشرف شده و در طی مدت چهار سال به مسافرت‌های تبلیغی سرگرم بود و عده‌ای را به شرف ایمان مشرف ساخت و از جمله برادر ناتنی خود را در اصفهان تبلیغ نموده از آن تاریخ به بعد در طهران اقامت گزید و به نشر نفحات و تألیف کتب مناظرات دینی و نجوم حقیقت و نوید حقیقت و سرودن اشعار اشتغال داشته و در سال ۱۹۳۶ میلادی به ملکوت ابهی شتافت است.

جناب ناطق قریحه سرشار شعر داشته سبک بحرالطویل را که ترکیبی از نظم و نثر می‌باشد در شش بند برای عید رضوان سروده است و از اثر خامه حضرت مولی‌الوری چندین لوح مبارک به افتخارش عزّ نزول یافته است:

هوآلله بواسطه جناب آواره جناب آقاشیخ محمد علیها بهاء‌الابهی
ای منادی به ملکوت الله ملا می‌گوید:

دی شیخ با چراغ همی گشت گرد شهر کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست
حال تو الحمدلله آرزوی آن داری که نفوسی براه آری تا از هر گنجی گنجی
یابی امیدم چنان است که موفق گردی. مختصر مرقوم شد مجال مفقود معذور
دارید و علیک البهاء‌الابهی. عبدالبهاء عباس
این نیز لوحی دیگر :

کاشان جناب ناطق علیه بهاء‌الله‌الابهی
هوآلله

ایها الناطق البلیغ اشعار شما فی‌الحقیقه از جهت اوزان و بلاغت و سهل
المتنعی و فصاحت نهایت ستایش را سزاوار ولی همان است که سال گذشته
نوشته بودم اگر محصور در ستایش جمال مبارک باشد صله خیلی چرب و شیرین
دارد ولی امسال باز بر منوال سابق آهنگ بلندپرواز بود عبدالبهاء را نهایت
ستایش عبودیت و خاکساری آستان مقدس است اینست صهبای سرور من اینست
آهنگ طیور من اینست زجاجه نور من اگر سرور من خواهی این آهنگ را بلند
کن بجان عزیزت صله بسیار چرب و شیرین است لذیذ و نمکین است مانند نقل
مشگین رشت و باقلوای قزوین است دیگر خود می‌دانی باری اذن طوائف
مطاف ملاء اعلی را داری ... و علیک البهاء‌الابهی. عبدالبهاء عباس
و این چند بیت از غزلیات وی می‌باشد.

پسار این مرتبه ترک روش دیرین کرد آنچه گفتیم بکام دل ما تمکین کرد
گونیا سر زده خورشید زمغرب کامشب از فروغ رخ خود کلبه ما تزئین کرد

گفتم آخر دل من در بدر کوی تو شد گوشه چشمی زد و سرمنزل دل تعیین کرد
گفتمش جان مرا نزد تو مقداری نیست با شکر خند کمی قیمت جان تخمین کرد

۴۷۲_ ناظم الحکما (آقاسید محمد)

جناب آقا سیدمحمد، فرزند آقاسیدرضا و سرکار فروغیه بیگم بود. او در سال ۱۸۵۲ میلادی (۱۲۳۱ شمسی) در قریه‌ای در حوالی لاهیجان بدنیا آمد و در مدت سه سال با ذکاوت و حافظه قوی فارسی آموخت. عمویش آقاسیداحمد از عتبات عالیات مراجعت نموده بود و چون فرزندی نداشت از برادرش تمنا کرد آقاسیدمحمد ده ساله را بفرزندی به او دهد، وی در مدت کوتاهی صرف و نحو و علم کلام و منطق را فراگرفت و از سایر طلاب پیشی گرفت ولی متأسفانه دچار غرور شد. یکی از دوستانش کتاب نان و حلوی شیخ بهائی را برای مطالعه به او داد و وی با مطالعه مطالب آن متنبه شد و فهمید که خداوند انسان را برای صرف و نحو نیافریده بلکه هدفی عالی‌تر از آن داشته لذا بدون تقلید از آباء و اجداد شخصاً به تحقیق علوم الهی پرداخت. ضمناً عمو و دیگر دوستانش به او توصیه می‌کردند که از حکماء، شیخیه، صوفیه و بابیه برحذر باشد و بخصوص گروه بابیه را با بسیاری از تهمتها و افتراهای ناروا بدنام می‌کردند. وی با مطالعه قرآن مجید استنباط کرد که این کتاب آسمانی، حکمت را منع ننموده و به همین سبب به مطالعه کتب حکمت پرداخت. گفتار عرفا را تا حدی پسندید و با عقاید شیخیه که مستند به آیات قرآن و احادیث بود نزدیکتر شد و آثار شیخ احمد احسانی و سیدکاظم رشتی را مطالعه نمود و با افراد آن فرقه محشور گشت و بخصوص با جناب میرزا علی اشرف عندلیب طرح دوستی ریخت و با هم صمیمی شدند.

روزی شنید که میرزا بابی است و مورد طعن و لعن مردم می‌باشد. بلافاصله به منزل وی رفت تا در خلوت و محرمانه از عقیده وی آگاه شود. عندلیب گفت تو آمده‌ای مرا نجات دهی و من هم راضی نیستم که تو را در حجاب ببینم و پس باید ترا روشن سازم. مباحثات آندو سه ماه به طول انجامید و آقا سیدمحمد قانع شد ولی ترسید در دیانت خود متزلزل شود لذا رابطه خود را با میرزا قطع کرد.

مدت یکماه با سرگرم شدن به تفریحات سالم خواست اضطراب خود را تخفیف دهد ولی بجائی نرسید. روزی در کنار استخر مصلی میرزا وی را دید و به او

سلام کرد و مذاکرات آنان مجدداً آغاز شد میرزا معانی ظاهر و حقیقی قرآن را برایش تشریح نمود و خلاصه مذاکرات به آن منتهی شد که اعظم دلیل و اقوی برهان به حقیقت صاحب ظهور همانا آیات اوست به همین سبب آقا سیدمحمد به مطالعه آیات و الواح مبارکه مباشرت کرد و چون گرفتار قواعد و اصول علوم ظاهره شده بود دچار تشویش و اضطراب شد، حتی گاهی هم قصد هلاک خود نمود، و کنایه‌های اطرافیان هم که می‌گفتند که تخفیف دماغ بهم رسانیده و یا عاشق شده وی را بیشتر متأثر می‌ساخت بطوری که در خلوت می‌گریست. تا آنکه عنایت الهی شامل حال وی شد و خوابهای خوشی دید که او را امیدوار نمود. مثلاً در خواب دید در آب شناور است، دستهای آلوده‌اش را با آب پاک می‌شوید، لباس کثیف خود را دور انداخته و لباس سفید تازه‌ای در بر کرده لذا به شرف ایمان نایل گردید و با کمال اشتعال بخدمت امرالله پرداخت و اشخاص مستعد را در ظل امر مبارک داخل کرد.

روزی قیافه میرزا حسن همدانی در مسجد نظرش را جلب کرد، وی شخص عارفی بود و با هم توافق داشتند. وی بعد از دو روز به او ابلاغ امر نمود و تصدیق امر مبارک نمود. به همین ترتیب هر مسافری که به شهر می‌رسید و با او آشنا می‌شد به زیور ایمان آراسته می‌گشت. اندک اندک در بین طلاب زمزمه افتاد و بنای اعتراض گذاردند و آقا سیدمحمد به همه اعتراضات آنان پاسخ مناسب می‌داد. رفته رفته کینه طلاب بیشتر شد و برای جلوگیری از خدمات تبلیغی او حیل‌ها طرح می‌کردند. امام جمعه و شریعتمدار وی را تکلیف به سب و لعن کردند وی گفت من بکسی دشنام نمی‌دهم تا چه رسد به آنهایی که ندیده‌ام. ولی به کسانی که مخرب شریعت اسلام اند لعن می‌کنم.

در جلسه‌ای که پدر و عموی آقا سیدمحمد نشسته بودند ابوتراب نامی با زبان چرب و نرم گفت، بیا برای خاطر ما لعن کن تا پدر دشمنانت را بسوزانیم و زنان خانه هم در آن اطاق و پشت پرده نشسته بودند. ناگهان وی از قلمدان خود قلم تراش را درآورد و زبان خود را بیرون کرد و چاقو را نزدیک برد که پدر و عمویش دستش را گرفتند و چاقو از کفش خارج نمودند. ابوتراب گفت چرا می‌خواستی زبان خود ببری گفت زبان بریده بهتر است تا به طعن و لعن آلوده شود.

سه ماه بعد وی را متأهل کردند و به وی گفتند تا چهار سال دیگر مجتهد خواهی شد و مرجع تقلید می‌گردد و اگر از فرقه بابیه هستی، باش اما کاری

نکن که کسی ملتفت شود. اما آقا سیدمحمد به این حرفها اعتناء نمی نمود. گاهی برای رفع دلتنگی دیدن میرزا می رفت و تفصیل جمودت و خمودت خویش را به عندلیب ابراز می کرد و از وی استمداد می طلبید. در همان اوان آقاعلی قزوینی قصد عزیمت به ساحت اقدس کرد. آقا سیدمحمد عریضه ای به عربی نگاشت و به ایشان تسلیم کرد. در ارض اقدس عریضه مزبور در حضور مبارک قرائت شد و لوح منیع مبارکی در صدر همان عریضه مرقوم فرمودند (... ای طالب وصال، محبوب بیمثال می فرماید اهل ضلال مابین حق و خلق حایل شده اند تعدیات معتقدین و ظلمهای ظالمین عباد را از مالک معاد منع نموده ...)

معاندین وی را خارج مذهب می دانستند، به او قلیان و چای نمی دادند، حتی گلاب که با دست او تماس نداشت رد می کردند و علناً می گفتند نجس است. فشار آنها از یک طرف و رفتن عندلیب به قزوین از طرف دیگر او را سخت دلتنگ نمود و با آقامیرزا احمد که در همان حجره های مدرسه منزل داشت قرار گذاشتند جلای وطن کنند. به طهران رفتند. میرزا احمد هم نامه ای از برادرش داشت که وی را ملامت کرده بود که معاشرت تو با آقا سیدمحمد سبب بدنامی شده و آنها از هم جدا شدند.

آقا سیدمحمد روزها گاهی به تدریس طلاب می پرداخت و گاهی در کلاس علمای دیگر شرکت می نمود. ولی از لحاظ معیشت در مضیقه بود و چه بسا شبها که با سر بی شام به خواب می رفت. از این گذشته کسی در غربت او را نمی شناخت در محافل که می رفت چون غریب بود و با لباس آخوندی بود به وی بدگمان بودند و از او دوری می جستند، تا روزی شنید که جناب سمندر به طهران تشریف آورده اند، دیدن ایشان رفت با هم گفتگو کردند و از وضع نابسامان او آگاه شد. وی پرسید چکار باید بکنم که از این ورطه خلاصی یابم؟ و ایشان فرمودند تو کسی نیستی از راه تجارت و دکانداری امرار معاش کنی و سرمایه خود را از دست خواهی داد. وی را تشویق به خواندن درس طب نمود و گفت طبیب اگر یهودی و یا نصرانی هم باشد از او اجتناب نمی کنند. وی دستور جناب سمندر را پذیرفت و قدم در راه تحصیل پزشکی نهاد. در این ضمن میرزا حسینخان فرزند امین الدوله بطهران وارد شد و آقا سیدمحمد ملاقاتش کرد. اگر چه عزت نفس مانع از آن بود که از فقر خود صحبت بمان آورد، ولی او یفراست دریافت و تحصیل طب را نیز تأیید نمود و گفت ملانی بدرد شما که اینقدر

محبوب هستید نمی خورد و ۱۵ قران نیز برای خرید کتب به او کمک کرد. بلافاصله وی دو جلد کتاب مربوطه خرید، صبحها به مطب سلطان العلماء می رفت و عصرها در پیش آقامیرزا مطلب درس طب می آموخت و سلطان العلماء که احساس می کرد از لحاظ مالی در مضیقه است او را به عیادت و مداوی بیماران می فرستاد و گاهی هم کمک خرج به وی پرداخت می کرد.

وی با خیالی فارغ برنامه فشرده برای خود ترتیب داد. هم درس می خواند، هم تدریس می کرد، هم به محکمه می رفت و هم در بیمارستان دولتی تجربه می آموخت و پیش میرزا عبدالباقی قانون یاد می گرفت. در امتحان دارالفنون شرکت کرد و مسائلی از معارف حکما و اشراقیون ایراد نمود که موجب حیرت حاضرین شد و وی را ممتحن شاگردان نمودند و در حضور شاه تمجیدش کرده و شاه به او لقب ناظم الحکما داد و با خلعت و نشان مطلا مفتخر شد. میرزا حسینخان امین الدیوان و یکی دیگر وی را طبیب خانوادگی خود کردند و طبابت افواج سراب به او محول شد و طولی نپائید که در نزد امنا و امرای دولت معزز و محترم گردید.

در همان روزهایی که ناظم الحکما به محکمه سلطان العلماء می رفت، جناب آقا سیدجواد قزوینی از لاهیجان به طهران آمد و بدیدن ایشان رفت و با تغییر گفت تو که در لاهیجان آنقدر شوق انجذاب داشتی چرا در طهران با اعدا مروده داری و از احباء دوری می کنی؟ وی درد دل خود را چنانکه قبلاً اشاره شد به آسیدجواد گفت و آقا میرزا احمد را با خود برداشته، بدیدن جناب حاجی محمداسماعیل ذبیح رفتند و با معرفی ایشان باب معاشرت با احباء باز گردید ضمناً عریضه ای به ساحت اقدس تقدیم داشت و بعضی از مسائل طبی استفسار نمود که در لوح مبارکی به افتخارش عزّ نزل یافت جواب آن سئوالات را مرقوم داشتند.

باری در تابستان، افراد اردوی دولتی در قصر قجر مبتلا به بیماری اسهال شدند و ناظم الحکما آنها را تحت مداوا گذارد، وی علاوه بر طبابت افواج دولتی طبیب خانوادگی امیرنظام، پیشکار محمدعلی میرزا ولیعهد شد و در تبریز رحل اقامت گزید و چون دَرّ یتیم به خدمت امرالله پرداخت و لوح مبارکی بقلم مرکز میثاق به اعزازش عزّ نزل یافت.

چندی بعد در اثر شکستگی دست و پا با دختر روضه خوانی ازدواج نمود تا آن دختر از او پرستاری کند اقامتش در آذربایجان ۴ سال بطول انجامید به

طهران مراجعت نمود و به خدمات دولتی و امری ادامه داد تا در سال ۱۹۱۹ میلادی به ملکوت ابهی صعود نمود.

۴۷۳_ نامی (حاجی مهدی)

جناب حاجی مهدی نامی، فرزند آقا یاری و شاخ نبات خانم، خواهر جناب حکیم آقاجان می باشد که به وسیله دانی خود به شرف ایمان فائز شد و نام خود را از منیر به مهدی تبدیل کرد. وی با دکان بزازی امرار معاش می نمود و به تعلیم و تربیت اطفال خود پرداخت. فرزند ذکور ایشان دکتر خلیل نامی که علاوه بر تحصیلات عالیّه تبحر و تسلط به تورات داشت. باری جناب حاجی مهدی افتخار تشرف به ساحت اقدس و زیارت حضرت مولی الوری را یافت و در دوران حیات امری خود دستخوش حملات و شکنجه و فشار کلیمیان منعصب واقع شد و در اثر حملات وحشیانه آنان یک چشم خود را از دست داد. آنها به این نیز اکتفا ننمودند و در سال ۱۹۱۷ میلادی (۱۲۹۶ شمسی) که سالداتهای روس همدان را اشغال کرده بودند دو نفر از یهودیان قزاق را برانگیختند تا دکان بزازی اجباء و از جمله دکان ایشان را به آتش کشیدند.

۴۷۴_ نایبی اسکوئی (آقا حسین)

جناب آقا حسین نایبی در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) در قصبه اسکو از توابع تبریز، درآغوش پدر و مادری مهربان بدنیا آمد. در جوانی در خدمت نظام برای سرکوبی اکراد ماکو اعزام شد. وی متوجه شد که شخصی در اطراف قلعه ماکو در سحرگان آیات و مناجات را با لحن خوشی تلاوت می کند. وی ضمناً از سربازان شنیده بود که فردی که ادعای قائمیت کرده بود در این قلعه زندانی بوده و سپس در تبریز به شهادت رسیده این نکته در روحیه وی تأثیر عمیق کرد بطوری که پس از خدمت نظام به اسکو رفت و در صدد تحقیق برآمد. به جلسات منزل میلانی راه یافت و با جناب حاجی میرزا حیدرعلی اسکوئی آشنا شد. این تحری حقیقت دو سال بطول انجامید و سرانجام به سرچشمه ایمان فائز شد، و بتدریج دو برادر و پدر و مادرش نیز به مرحله ایمان و ایقان نایل شدند. جناب حسین نایبی با خانم زهراسلطان شریف زاده ازدواج نمود و صاحب چهار دختر و دو پسر شد که در ظل امرالله بخدمت قائمند.

وی در سال ۱۹۴۳ میلادی (۱۳۲۲ شمسی) برای اشتغال بکار بطهران رفت و

در سال ۱۳۴۹ میلادی (۱۳۲۸ شمسی) به استخدام محفل روحانی ملی درآمد و در حظیرة القدس سکنی گزید و از ورود افرادی که قصد آشوب و اخلال داشتند به شدت جلوگیری می کرد و در ساعات فراغت بمطالعه آثار مبارک می پرداخت. در تربیت و تحصیل فرزندان می کوشید و از احباء خواهش می کرد که به آنها انگلیسی، عربی و نقاشی تعلیم دهند.

در غائله فلسفی که مانع ورود معاندین بداخل حظیرة القدس شده بود ۲۱ روز در زندان انفرادی در قزل قلعه محبوس گشت و تا مدتی حظیرة القدس تحت اشغال سربازان قرار گرفت. پس از استرداد حظیرة القدس نایبی مجدداً در آنجا منزل کرد و به نگرهبانی پرداخت آنگاه عشق به مهاجرت وی را به آذربایجان کشانید و مدت ۲۴ سال در ابهر اقامت نمود. سعی اهالی برای بیرون راندن ایشان بچائی نرسید. ضرب و شتم و شکستن درب حظیرة القدس و خراب کردن دیوارهای آن وی را مأیوس نساخت و بدعا و مناجات می پرداخت. بتدریج به کسب اشتغال یافت و بفروش وسایل ساختمانی پرداخت و با قناعت و مهربانی اعتماد اهالی را به خود جلب نمود. در سال اول انقلاب به وی حمله نمودند و وی را زخمی و مجروح کردند و عاقبت پس از گذشت سالیان دراز نظر اهالی بوی دوستانه شد و وی را آقای بهائی می خواندند و روزی بعضی از علمای ابهر با او گفتگو کردند و وی با شهامت و خواندن آیات قرآن آنان را ساکت نمود و روز بعد شایع شد که علما از جواب آقای بهائی عاجز ماندند.

در سال ۱۹۸۱ میلادی (۱۳۶۰ شمسی) در زمستان مفازدهاش آتش گرفت و خود تیم سوخته و بیهوش شد و در طهران به مداوا پرداخت. یک دست خود را از دست داد و قسمتی از اموالش به یغما رفت و در مراجعت به ابهر مجدداً از امر مبارک دفاع نمود و آخوند محل دستور داد اموال مسروقه وی را مسترد دارند. ایشان با استقامت تمام سنگر مهاجرت را ترک ننمود و در سال ۱۹۸۷ میلادی (۱۳۶۶ شمسی) در نهایت تسلیم و رضا به ملکوت ابهی صعود کرد.

۴۷۵_ نبیل الدوله (علی قلیخان)

جناب علی قلیخان نبیل الدوله در سال ۱۸۷۹ میلادی (۱۲۵۸ شمسی) در شهر کاشان بدنیا آمد. او تحصیلات مقدماتی خود را در آموزشگاه سلطنتی قاجار با موفقیت پایان رساند و در دو زبان فرانسه و انگلیسی تبحر یافت. پدرش ابراهیم خان ضرابی و از اخلاف و سلاله انوشیروان عادل بوده است. او به

امیر مبارک نیز اقبال نمود و در سال ۱۸۸۰ میلادی (۱۲۵۹ شمسی) شهردار و کلانتر پایتخت شد و در طهران اقامت گزید و در سال ۱۸۹۳ وفات یافت.

علیقلی خان در آنوقت ۱۴ ساله بود و با داشتن دو زبان و شغل مترجمی امرار معاش می نمود سپس در سال ۱۸۹۷ در تشکیلات هیئت دولت و نخست وزیر استخدام شد و به ترجمه انتشارات وارده به زبان انگلیسی مشغول گردید. پس از چندی با دو نفر از رفقای خود در کسوت درویشی سیر آفاق و انفس نموده و به ابلاغ امر الهی روزگار می گذرانند و به همین دلیل گاهی نیز مواجه با خطر می شدند.

در سال ۱۸۹۹ عشق زیارت حضرت عبدالبهاء وی را عازم کوی دوست نمود و بدون آنکه کسی از راز او پی برده قدم در راه گذارد و به سادگی ماهها طی طریق نمود. آسایش نداشت. روی زمین دراز می کشید و به خواب می رفت، تا آنکه به ارض مقصود رسید. تشراف به حضور مبارک حضرت مولی الوری خستگی راه را زایل ساخت. و مدت یکسال افتخار مترجمی حضرتش را داشت. آنگاه حضرت عبدالبهاء وی را مأمور به سفر امریکا نمودند تا مترجم جناب ابوالفضایل گردد. معظم له در سال ۱۹۰۱ میلادی (۱۲۸۰ شمسی) به امریکا وارد شده در گرین ایگر سکونت یافته و علیقلی خان یکسال در خدمت ایشان انجام وظیفه نمود. سپس در سفارت ایران در واشنگتن به عنوان مترجم استخدام گردید. و در سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) با خانم فلورانس از اهل بوستون ازدواج نمود و خداوند سه فرزند به ایشان اعطا کرد. پسر رحیم و دو دختر مرضیه و حمیده نامیده شدند. ایشان با همسر خود و رحیم در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) به ساحت اقدس تشریف یافتند و با زیارت حضرت عبدالبهاء دیده روشن نمودند. سپس به ایران رفته، و به سمت قونسول ایران در ایالات متحده منصوب و بصوب مأموریت حرکت نمودند.

ایران در سال ۱۹۰۷ دوره ای بحرانی طی می نمود و دست نیاز به کشورهای امریکا و اروپا دراز کرد و علیقلی خان از کمکهای مالی و فنی امریکا برخوردار شد. مورد تقدیر قرار گرفت و به سمت گاردار (شارژدافر) و نماینده سیاسی ایران در واشنگتن منصوب گردید. در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) که حضرت عبدالبهاء با قدم مبارک خود سرزمین امریکا را مزین و مفتخر ساختند، سفارت ایران با عرض احترام به ایشان خوش آمد گفتند و امریکائیان عالیقدر و سرشناس به حضور مبارک بار یافتند. رئیس جمهوری امریکا ویلسون نمایندگان

ایران و علیقلی خان را برای شرکت در کنفرانس صلح ورسای دعوت نمود و آن دولت مهماندار نمایندگان شد و آنان را به فرانسه اعزام داشت.

پس از آن علیقلی خان ابتدا وزیر مختار دولت ایران در اسلامبول سپس در قفقاز گردید و آنگاه از خدمات دولتی کناره گیری کرد و بطور مستمر با حضرت ولی امرالله در تماس بود و نیز افتخار خدمت آن حضرت را در هنگام جوانی داشت و ایشان را به دانشگاه آکسفورد لندن و همچنین پاریس می برد.

از جمله افتخارات ایشان اخذ مدال طلائی تعلیماتی، دکترای افتخاری و از دولت ایران مدال شیروخورشید ممتاز، و تمثال همایونی می باشد.

ایشان در سالهای ۱۹۲۶ - ۱۹۲۵ میلادی (۱۳۰۵ - ۱۳۰۴ شمسی) به عضویت محفل روحانی ملی ایالات متحده برگزیده شد و گویا در سمت امین صندوق انجام وظیفه می نمود. در محافل محلی نیویورک، واشنگتن و لوس آنجلس نیز عضویت داشت. در دانشگاه هاروارد و مجامع دیگر درباره امر سخنرانی می نمود و معمولاً بحث در مضامین فلسفی بود که قبلاً از حضور حضرت عبدالبهاء و جناب ابوالفضایل کسب نموده بود و در ضمن صحبت، ضرب المثلهایی بکار می برد و شنوندگان را مسرور می ساخت.

از جمله خدمات علیقلی خان اعزام دانشجویان ایرانی به امریکا بود. در بین آنان دو فرزند بهائی برادرش و بهجت السلطنه خواهرزاده اش بودند که وی اولین زن ایرانی بود که به کاخ سفید راه یافت.

علیقلی خان نیز به ترجمه الواح و آثار، هفت وادی، کلمات مکنونه و کتاب مستطاب ایقان پرداخته که برای آنروزها مورد استفاده قرار می گرفت پس از آن ترجمه های حضرت ولی امرالله با فصاحت بی نظیر جای آنها را گرفت.

ایشان در اواخر حیات در واشنگتن می زیسته و در سال ۱۹۶۶ میلادی (۱۳۴۵ شمسی) از این جهان فانی به گلشن راز پرواز فرمود.

۴۷۶- نبیل بن نبیل (حاجی شیخ محمدعلی)

جناب حاجی شیخ محمدعلی فرزند جناب حاجی شیخ محمد قزوینی است. وی از مؤمنین عهد ابهی بود و در دوران حیات با کمال اشتعال و انجذاب به خدمت امرالله می پرداخت. جمال اقدس ابهی نام ایشان را در رساله ابن ذئب در عداد منقطعین ذکر فرموده اند.

جناب نبیل زاده یکی از نوادگان جناب حاجی شیخ محمد قزوینی و فرزند جناب شیخ محمدعلی است. او در سال ۱۸۷۶ میلادی (۱۲۵۵ شمسی) در قزوین متولد شد و جمال مبارک نام منیر را به وی عنایت فرمودند. در کودکی سواد فارسی و کمی صرف و نحو و منطق فرا گرفت. در ۱۸ سالگی پس از فوت پدر به همراهی عموی بزرگوار و معلم خود جناب ملاعلی مقدس رهسپار رشت شد. آن دو به کعبه مقصود شتافتند و وی در آنجا سکونت یافت و به تجارت پرداخت. احباء در رشت فقط در منازلی دور هم جمع می شدند که تمام اهل خانه مؤمن بودند و رعایت حکمت نموده بیکدیگر سلام می گفتند و یکبار هم که نبیل زاده به آهستگی الله ابهی گفت بقیه وی را ملامت نمودند.

وی در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) به سفرهای تبلیغی به لاهیجان و لنگرود رفت و به هدایت نفوس پرداخت و جمعی را در ظل امر مبارک داخل نمود.

یکبار در رشت حریقی سه باب مسجد و دو امامزاده و بسیاری از دکاکین از جمله حجره جناب نبیل زاده طعمه آتش شد. سرمایه اش از دست رفت ولی همواره شاکر بود. در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) به بادکوبه عزیمت نمود، اطای از حاجی علی که بسیار مبغض بود اجازه کرد روزی صاحبخانه نمایش معراج رفتن باب و بهشت و جهنم را با آب و تاب تمام برای حضار می گفت، نبیل زاده عنان اختیار از دستش رفت به او ناسزا گفت که چرا شرم نمی کنی و این چنین دروغ می گویی و وی را شرمسار کرد. از بادکوبه به تفلیس رفت شیخ عبدالسلام نویسنده مشهور، نبیل زاده و احمداف را به خانه خود دعوت نمود و چون جناب ابوالفضایل برایش آبرویی نگذاشته بود استدعا داشت که کتاب فراید را جمع آوری کند. نبیل زاده به وی گفت اگر واقعاً ایمان داری رساله اثباتیه ای انتشار ده تا نام نیکی از تو در عالم بماند.

در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) ارادل و اوپاش رشت با همکاری شولر رئیس پروتستانها قیام به بلوا نمودند و به نصرالسلطنه شکایت بردند و احباء بر خلاف توصیه حاکم از جای تکان نخوردند استقامت نمودند و تحمل مصائب را بر فرار ترجیح دادند همین استقامت باعث شد که نصرالسلطنه معزول شود سپس حکیم الملک آخوندپرست بقدرت رسید و وضو را دامن زد. نبیل زاده دست بدعا بلند کرد به جمال اقدس ابهی متوسل شد و لوح احمد تلاوت نمود حکیم الملک

شب بخواب رفت و برخواست.

جناب حاجی محمدتقی افغان در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ شمسی) ایشان را به عشق آباد دعوت نمود. در آنجا به دفترداری شرکت امید مشغول شد و شیها در انجمن یار و اغیار مجلس آرائی می کرد. بساط تبلیغ براه انداخت و جمعی را در ظل امرالله داخل ساخت به قراء و شهرهای ترکستان هم سفر نمود و با جمیع ملل با محبت و صدق و صفا و مهر و وفا و عصمت و تقوی و انقطاع و اتحاد آمیزش می نمود و اتیان حجت و برهان می کرد و بسیاری را متقلب و منجذب نمود و جمعی را به شرف ایمان نایل ساخت.

در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) حضرت مولی الوری ضمن تلگرافی اشان را به حضور پذیرفتند و به مجردی که شنید هیکل مبارک عازم اروپا شده اند با عجله به یادکویه رفت و با جناب فاضل مازندرانی به وسیله خسرو، خادم مبارک به محضر حضرت عبدالبهاء مشرف شد و پنج ماه افتخار تشریف یافت و از بیانات احلای محبوب عالمیان بهره مند گردید و روزی که تنها مشرف بود در حق خاندان جلیل حاجی شیخ محمد نبیل بن نبیل عنایات لانهایه فرمودند و به وسیله خسرو وی را به خلعت عبای سیاهی مفتخر ساختند. روزی هم به اقدام مبارک افتاد و رجای شهادت نموده فرمودند، امروز قربانی جسمانی ارزشی ندارد بلکه اجرای بسیاری از امور احباء اعظم از شهادت است، و روز وداع فرمودند، عموم احباء را اینطور که شما را می بوسم و در آغوش می کشم بیوس و تکبیر عبدالبهاء را برسان. خدمات مرجوعه را خوب انجام خواهی داد آسوده باش فی امان الله.

ایشان با چشمی اشکبار زمین ادب را بوسید و در مراجعت دستورات مبارک را یکایک انجام داد. در تاشکند چهار نفر را به فوز ایمان فائز کرد و به همت برخی از احبای مدینه عشق تعداد احباء به ۱۶ نفر بالغ شد و محافل ملاقاتی با بیگانه و آشنا تشکیل دادند. ایشان در ترکستان چون نسیم در اهتزاز بودند و در شهرهای مختلف به نشر نفحات سرگرم می شدند. سپس ۹ سال در عشق آباد اقامت گزید و به تعلیم جوانان و اماء الرحمن و خدمات امری پرداخت. چون انقلاب کبیر روسیه آغاز شد، به دستور حضرت مولی الوری عازم مشهد شد تا به خانواده آقا شیخ علی قوچانی تسلیت گوید در مشهد نیز احبانی را که در چنگال اهل عدوان پراکنده شده بودند جمع نمود و بساط تبلیغ بگسترده با بسیاری از کسبه و تجار و نایب الحکومه و قوام السلطنه والی خراسان ملاقات نمود و گاهی

نیز با علما به مباحثه می پرداخت و یکی از مجتهدین را بنام شیخ حسن خیابانی به امر مبارک مؤمن نمود، ولی وی در نهایت تقیه بسر می برد. مجدداً به دستور مبارک عازم شیراز شد و با برادرزاده خود میرزا علیمحمد همراه بود. در بین راه در سبزوار با نفوس چندی از جمله حاجی میرزا حسن حکیم ملاقات کرد.

در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) به طهران رسید. در کاشان با ملا حبیب مجتهد به مناظره پرداخت وی به آیات مبارک خرده می گرفت و نبیل زاده نفوذ آیات مبارک را حجت نمود و برایش تبیین کرد و چون ملا منصف بود تسلیم بیانات ایشان شد. در آباءه با حاکم ملاقات نمود و امرالله را ابلاغ کرد. انبوهی از بازاریها ملامحمد آخوند آباءه را وادار کردند تا با مبلغ بهائیان مباحثه کند. وی گفت که یکی از علامات ظهور آنست که کفر عالمگیر شود به همین جهت بهائیان دارند پیش می روند و یقین دارند که بهائیت دنیا را خواهد گرفت. آنوقت صاحب الزمان ظهور خواهد کرد. نبیل زاده از وی پرسید آیا شما مشتاق زیارت قائم هستید؟ وی گفت (اللهم ارزوقنا) آنگاه نبیل زاده گفت بسیار خوب پس به بهائیان کمک کنید تا زودتر قائم ظهور کند و اگر به مخالفت با بهائیان برخیزید قطعاً طالب لقای حضرت قائم نیستند، ملامحمد از این جواب سخت برافروخت و جلسه را ترک گفت.

در شیراز نیز با طبقات مختلف اهل علم، عرفا، شعرا و روزنامه نگاران بطور حکمت معاشرت داشت و لزوم مربی کلی را به آنان تشریح می نمود هنگامی که به سروستان وارد شد احباء و اغیار به استقبالش آمدند و با صدای بلند الله ابهی گفتند، مسلمین رکاب می بوسیدند و پیش پایش گوسفند قربانی نمودند حتی آخوندها بدیدنش آمدند بساط تبلیغ گسترش یافت و نبیل زاده احباء را تشویق نمود تا مدرسه دخترانه شان تأسیس گردد. صعود حضرت مولی الوری را در قزوین شنید و قلوب همه یاران محترق گشت.

وی برای تشریح الواح وصایای مبارک به احبای همدان به آنجا و به قراء اطراف رفت و با پیروان فرقه های مختلفه مناظره نمود. سپس به اتفاق برادر خود آقا شیخ احمد، برای رفتن به عشق آباد به رشت رفت در اینوقت تلگرافی از حضرت ورقه علیا رسید مبنی بر اینکه برای جلوگیری از فساد اهل نقض به خراسان عزیمت نماید. ابتدا در سبزوار با آنانی که به آیه مبارکه قد اصطفینا الاکبر متکی بودند الواح وصایای مبارک و انتصاب حضرت غصن ممتاز

را به ولایت امرالله تبیین کرد و آنان را به ثبوت و رسوخ بر عهد و میثاق راسخ ساخت، در تربت حیدریه نیز رفع شبهات شد و عریضه‌ای در سه نسخه بمبئی بر اقرار و اعتراف به ولایت حضرت غصن ممتاز به ارض اقدس و محفل طهران و نبیل زاده تقدیم نمودند و پس از انجام دستورات مبارک عازم عشق آباد شد و بتدریس مدارس پسرانه و دخترانه آنجا اشتغال یافت.

سال بعد بنا به دستور محفل روحانی طهران با اهل بیت به مدت چهار سال و نیم در رشت اقامت نمود و به تربیت و تشویق احباء پرداخت و ناملازمات بسیار تحمل نمود.

در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۶ شمسی) به افتخار زیارت توقیعی از حضرت ولی امرالله متباهی شد و به اطاعت امر به خطه هند سفر نمود ابتدا به بغداد رفت و به زیارت بیت‌الله و باغ رضوان نایل شد. در بمبئی با اعضای محفل روحانی ملی هند و برما ملاقات نمود به تدریس کتاب مستطاب اقدس پرداخت و آنان را به نماز و روزه و سایر احکام آشنا ساخت و یکی از احباء را مأمور تدریس فارسی به اطفال کرد. اعلام امرالله به اغیار نمود و با شیعیان، زردشتیان و طبیعیون مناظره نمود. در معابد هنود تحت عنوان (میقات اتحاد بشر) و (آئین بهائی چیست؟) سخنرانی کرد و در انجمن جهانی برادری برای دانشمندان نطقی تحت عنوان (ارمغان عصر جدید) ایراد کرد و در همه جا مورد استقبال و تشکر فراوان حضار قرار گرفت. خلاصه در کلیه این قبیل دعوتها با لسانی فصیح به ابلاغ امر مبارک می پرداخت.

هنود لاهور از محفل روحانی ملی نماینده‌ای از احباء برای شرکت در انجمن ادیان دعوت نمودند و نبیل زاده به آنجا اعزام شد. ابتدا به سئوالات خبرنگاران جواب داده شد سپس با بیانی فصیح و بلیغ در حضور دوهزار نفر از حاضرین سخنرانی نمود. نوبت که به نماینده اسلام رسید و خود را قادر نیافت اظهار داشت که نماینده بهائیان که شعبه‌ای از اسلام است، تعالیم اسلامی را در نهایت زیبایی بیان داشته، لذا نبیل زاده از رئیس جلسه اجازه خواست تا رفع سوء تفاهم کند. وی تعالیم اسلام را یکایک با تعالیم مبارک مقایسه نمود و نماینده اسلام را بحال پرمالال گرفتار ساخت و حضار به کف زدن خود مجدداً ادامه دادند و جمعی به زیور ایمان نایل شدند.

در بمبئی توقیع مبارک دیگری عزّ وصول یافت و بدستور مبارک عازم کلکته شد. در انجمن جوانان مسیحی و تیسافی‌ها سخنرانی مؤثر و جالبی نمود که

رئیس انجمن ضمن تحسین و تشکر اظهار داشت که نه تنها این جمع بلکه چهل هزار تیا سفی به شما می پیوندند بنابراین ما را به تعداد بهائیان جهان بیافزائید. در رانگون با فرمانفرمای برمه ملاقات کرد و از ایشان راه استقرار صلح و آرامش در بین بشر را استفسار کرد و فرمانفرما اظهار داشت که سیاست تنها کافی نیست، ادیان عتیقه نیز چنین قدرتی ندارند، بلکه دیانت بهائی خواهد بود که با تعالیم خود بتواند این آرامش را برقرار سازد.

نبیل زاده به قریه ای در داخل جنگل راهنمایی شد که تمام سکنه آن ۷۴۶ نفر بهائی بودند، دارای حظیرة القدس، مدرسه، محفل روحانی و صندوق خیره بودند و از همه جالبتر اینکه یک نفر مناجات، ای خدای پر عطای ذوالمنن را به فارسی تلاوت کرد.

نبیل زاده به ملاقات احبائی که در نقاط مختلفه اقامت داشتند موفق شد و به حیدرآباد دکن رفت و به پیشکار پادشاه و چند نفر دیگر ابلاغ امرالله شد. از آنجا به کراچی عزیمت نمود و با راهنمایی جناب اسفندیار بختیاری به جمعی از بزرگان ابلاغ کلمة الله کردند. سپس رهسپار ایران شد و از طریق زاهدان به کرمان رفت و در اطراف نیز به خدمات امری و نشر نفحات الله پرداخت. اهل بیت را در کرمان مستقر نمود و خود به اسفار تبلیغی و دیدار احباء و مباحثه با آخوندها اشتغال یافت و آنان را مجاب نمود و یکی از آنها ضمن اقرار گفت چیزی هم بدهکار شدیم.

باری در تبریز از صعود همسرش آگاه شد و از طریق مازندران و گیلان به کرمان رفت و چند ماهی به امور گسسته خانواده سر و سامان داد. برای اولین بار در انجمن شور مبلغین در ۱۹۴۶ در طهران شرکت نمود. در اواخر عمر به علت ضعف مزاج خانه نشین شد و در نهایت نشاط و بشاشت و شوخی احباء را خشنود ساخت و در سال ۱۹۴۹ میلادی (۱۳۲۸ شمسی) روح پاکش جهان خاک را ترک گفت و به عالم بالا شتافت.

۴۷۸- نبیل زرنندی

جناب نبیل زرنندی که به نبیل اعظم ملقب می باشد، فرزند غلامعلی و در سال ۱۸۳۱ میلادی (۱۲۱۰ شمسی) در زرنند تولد یافت. وی را یارمحمد نامیدند. در اوان جوانی به چوپانی اشتغال داشت و با مختصر سواد که داشت قسمتی از قرآن را حفظ بود و در آن زندگانی بدوی با روح و قلبی پاک و فارغ

از آرایش دنیوی به تلاوت قرآن و ادعیه می پرداخت، و اهتزاز می یافت. وی گاهگاه همراه پدر به قم می رفت و از بحث و مجادله مجتهدین و رفتار زشت آنان که دور از حقیقت بود متنفر بود و آنان را ملامت می کرد و پدرش وی را از عداوت با علما برحذر می داشت.

در ایام نوروز سال ۱۸۴۶ به گفتگوی دو نفر از رباط کریم گوش می داد آنها درباره ظهور حضرت باب صحبت می کردند و از همان لحظه پرتو ایمان به قلبش تجلی کرد. آقا سیدحسین زواره ای نیز رساله عدلیه را که حضرت باب نازل نموده بودند و وقایع مهیج و کراماتی را که عموزاده اش آقا سیداسمعیل زواره ای نقل نموده بود بیان داشت و وی به زیور ایمان و ایقان آراسته شد. پس از چندی به هدایت برادر و خواهر خود پرداخت و توفیق یافت. ایشان با راهنمایی ملاعبدالکریم برای ملاقات با حضرت بهاءالله به طهران رفت. در آن وقت حضرت عبدالبهاء شش سال پیش نداشت و با تبسم و خوشروئی به ایشان خوش آمد گفت و نبیل را مفتون خود نمود.

وی برای آنکه گرفتار تعدی دشمنان نشود و از رفتار وحشیانه ظالمانه عوانان در امان ماند به زرنند رفت و در عنفوان جوانی از زرنند به عراق رفت و با عنایات پروردگار سر خیل عاشقان شد و هنگامی به بغداد رسید که حضرت مقصود در سلیمانیه عزلت نموده بودند. یحیی ازل هم در حفره خفا خزیده بود از اینرو نبیل با کمال یأس به کربلا رفت و در آن مدینه اقامت نمود. پس از مراجعت جمال قدم از کردستان به حضور مبارکش شتافت و نصیب موفور یافت. وی با طبع روان و فصاحت بیان و شور و اشتیاق فراوان به سرودن قصاید و غزلیات در وصف محبوب عالمیان پرداخت.

جناب نبیل چندین بار به ایران رفت و آمد نمود. در اصفهان در اثر معاشرت با سید محمد اصفهانی دچار امتحانات شدید شد و سرانجام بر وساوس شیطانی وی غلبه نمود.

پس از عزیمت موکب مبارک به اسلامبول با لباس مبدل درویشی پیاده براه افتاد و در نیمه راه به موکب مقدس پیوست. در اسلامبول بنا به دستور مبارک به ایران روانه شد و به تبلیغ امرالله پرداخت و احباء را با رویدادهای اخیر آگاه نمود و همان که آوازه طبیل الست برخاست لبیک گوینان به ادرنه شتافت و در هر مرز و بوم بشارت طلوع شمس حقیقت را اعلام می داشت.

جناب نبیل هنگام سرگونی جمال قدم به سجن اعظم با لباسی درویشی خود را

به دروازه عکا رساند ولی بر اثر سعایت سیدمحمد اصفهانی مأمورین مانع ورود وی به عکا شدند و با کمال یأس به حیفا رفت و مدتی بحال انزوا بسر برد و با سوز دل و آه و زاری به تلاوت مناجات پرداخت تا اینکه باب سجن اعظم باز شد و با اشتیاقی زایدالوصف به حضور مبارک شتافت و مجدداً در محامد دلبر آفاق به سرودن اشعار سرگرم شد. چندی بعد صعود نیر آفاق وی را دچار غم و اندوه ساخت و گریست و ناله و آهش به اوج آسمان رسید. طاقت و صبرش طاق شد. بی محابا بدریا زد و روح پاکش به ملکوت ابهی عروج نمود.

جناب نبیل اشعاری متنوع سروده و اینک به قسمتی از مثنوی ایشان مبادرت می‌گردد:

<p>در هوای روح بریر یک زمان عشق بازان را ز عشق آری بجوش تا جدا سازی تقی را از نقی در رهش نفس دنی را کشتن است در رهش چون مرغ بسمل بودن است ای تو حلال جمیع مشکلم بازگو از عشق و باز از صادقی کاین چنین فرمود سلطان هدا کاین جهانم کرسی اجلال شد بر چگونه چاه‌ها رفتم فرو با غل و زنجیر گشتم آشنا جانب بغداد رفتم بی درنگ</p>	<p>ای قلم ای قلب ما را ترجمان نیست وقت آنکه بنشینم خموش شمه‌ای برگو ز عشق و عاشقی عشق در معشوق فانی گشتن است عشق با معشوق یک دل بودن است ای قلم تنگ آمد از عالم دلم چونکه کردی شرح عشق و عاشقی ای قلم در کون و امکان زن ندا کای گروه دوستان سی سال شد چه بلاها را خریدم بر وجود با وجود قدرت و عز و غنا گاه از ری چون اسیران فرنگ</p>
---	---

۴۷۹_ نبیلی (آقامیرزا علیمحمد)

آقا میرزا علیمحمد، فرزند آقا شیخ احمد و قدسیه خانم در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) در قزوین بدنیا آمد و در آغوش تربیت آندو بزرگوار که مملو از ایمان و اشتیاق به جمال رحمن بودند پرورش یافت. وی همراه آنان در کودکی به عشق آباد رفت و در مدرسه بهائیان به فرا گرفتن سواد و علوم مقدماتی پرداخت. آثار فطانت و کیاست و روحانیت از جبینش هویدا بود. به عمومیش جناب نبیل زاده علاقه‌ای مفرط داشت و در هفده سالگی با او همسفر شد. زبان عربی آموخت و روش تبلیغ یاد گرفت و در نهایت خضوع و خشوع با

پیر و برنا رفتار می نمود.

جناب نبیلی به عزم تبلیغ عازم شیراز شد و به زیارت بیت مبارک شیراز مشرف گردید و روی و صوی را با غبار آن آستان منور و معنبر ساخت و به تحصیل زبان انگلیسی پرداخت. وقتی جناب مستر شیرازی از کراچی به شیراز آمد عاشق استعداد و لیاقت وی شد و از محفل روحانی شیراز و حضرت مولی‌الوری اجازه گرفت و وی را برای تکمیل زبان انگلیسی و سایر علوم به کراچی برد. سپس به بمبئی و کلکته رفت و مدت ۷ سال در آن شهر تدریس نمود و خود به ادامه تحصیل پرداخت، و به نشر نفحات الهی شادمان و سرافراز بود و با عموی خود جناب نبیل زاده به حیدرآباد دکن و بنگاله و برمه رفت و سخنرانی ایشان را ترجمه نمود.

تسلط ایشان به ترجمه سخنرانی‌های نبیل زاده سبب شگفتی فرمانفرمای هند و برمه شده بود. ایشان پس از سه اقامت مجدد در کلکته به ایران مراجعت نمود و یک سال در کاشان مدیریت مدرسه وحدت بشر را عهده‌دار شد سپس به سفرهای تبلیغی در شهرهای مختلف و کسب معاش پرداخت.

وی اولین شخصی بود که به افغانستان در سال ۱۸۹۹ هجرت نمود و بنای تجارت گذارد ولی از این راه نتیجه‌ای نگرفت لذا مترجم سفارت امریکا شد و با نفوس مهمه و مستعد معاشرت نمود. چند نفر به فوز ایمان نایل شدند و جمعی هم محب امرالله گشتند. پیشوایان متعصب که به تبلیغات ایشان و ایمان جمعی پی بردند نقشه‌های فساد طرح نمودند و چون در سفارت امریکا بود جرئت جسارت نداشتند ولی دولت در اثر فشار مسلمین تبعید ایشان را از افغانستان از سفارت امریکا خواستار شدند.

وی پس از شش سال اقامت در آن کشور با خانواده خود به ایران بازگشت و خود مجدداً رهسپار هند شد و به عضویت و ریاست محفل ملی هند و برما مفتخر گردید و به خدمات امری شایان موفق و متباهی شد و در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) بدستور مبارک به زاهدان و بم و کرمان سفر نمود و به نشر نفحات پرداخت و سرانجام در اردیبهشت ماه همان سال روح پاکش از قفس تن جدا شد و به جهان حضرت رحمن پرواز کرد.

۴۸۰_ نصرالله شهیرزادی (ملا)

جناب ملانصرالله، فرزند مؤمن محمد، در سال ۱۸۳۹ میلادی (۱۲۱۸)

شمسی) در شه میرزاد متولد شد و تحصیلات دینی و حکمت را در سمنان فراگرفت. پس از تحصیل، حاکم سمنان وی را پیشنماز و حاکم شرعی سمنان نمود و ریاست مسجد جامع و مصلی را به عهده گرفت و به تدریس علوم دینی پرداخت. وی در زهد و تقوی و دیانت شهرت یافت ولی بدون تحری حقیقت قتل بهائیان را مسلم می دانست، از اینرو کلیه احبای شه میرزاد ایمان خویش را از وی مکتوم می داشتند.

در سال ۱۸۹۲ میلادی (۱۲۷۱ شمسی) جنابان نیر و سینا برای نشر نفعات به شه میرزاد رفته و متوجه کتمان عقیده احبای شدند، احبای هر چند مراتب علمی و زهد و تقوای وی را تمجید می نمودند از تعصب وی در وحشت و هراس بودند. پس از شور چنین قرار گذاردند که به ملانصرالله اطلاع دهند که دو نفر از سادات از اهل علم که راهی خراسانند به اینجا وارد شده اند و مشتاق ملاقات با شما می باشند، ملانصرالله به منزل استاد محمدخان رفت و جناب نیر و سینا را که زیر کرسی نشسته بودند، دید. لوح مبارک سلطان را هم روی کرسی گذارده بودند. وی به آنان سلام گفت و سیمای آن دو وی را مجذوب کرد و چنانکه معمول طلاب است وی کتاب روی کرسی را برداشته به مطالعه پرداخت و چون به تیمه آن لوح مبارک رسید منقلب شد و با انجذابی شدید از جا برخاست و گفت که این بیان از جانب خداوند است و خواست بیرون رود و قدجاء الحق، را به عنان آسمان برساند ولی آن دو بزرگوار وی را منصرف کردند و در مدتی کوتاه به مبادی و مسائل امری آشنایش نمودند، ضمناً ایشان کتاب مستطاب ایقان را بدقت مطالعه نمود و مطالب آن را موضوع موعظه خود قرار داد و در ظرف مدت چند سال افرادی با درایت را ارشاد نموده و در خفا در ظل امرالله داخل ساخت.

دائی ایشان که شخصی مغرض بود روزی در نماز جماعت با صدای بلند از ایشان خواست که بهائیان را لعن کند. ایشان وی را امر به سکوت کردند با وجود این چهار بار تقاضای خود را تکرار کرد. عاقبت کاسه صبر ملانصرالله لبریز شد، از منبر پائین رفت و گفت انگار برای مشتگی گاو و خر صحبت می کنم، و مشتگی هم به دهان دائی خود زد و دندانهایش را شکست، ترک محراب و منبر کرد و خانه نشین شد و تلاش جمع برای برگرداندن ایشان بجائی نرسید و ایشان برای اصرار معاش به زراعت پرداخت و رسماً به تبلیغ امرالله قیام نمود و برای نشر نفعات و زیارت احبای به نقاط مختلف مازندران سفر کرد و جمع کثیری را

در ظل امرالله داخل ساخت.

وی با وجود سختی معیشت همواره شاکر بود که علم و عزت و جلال او را از ملک متعال باز نداشت. حملات اغیار از طرفی و شماتت بستگانش از طرف دیگر وی را رنجور می نمود ولی حسن اخلاق و رفتارش اهل بیت را متنبه ساخت به شرف ایمان فائز گشتند.

اغیار و بستگان از روی بغض مذهبی و تعصب، برای اخاذی و پیاغارت و چپاول در صدد حمله به اعیان و کشتن ملا نصرالله افتادند. مثلاً بعضی از اویاش را مأمور می کردند دنبال وی به مازندران روند و او را مقتول نمایند و یا گاهی فتوی دادند که مهر و امضای ملا نصرالله بر اسناد و مدارک از درجه اعتبار ساقط است، غافل از اینکه این فتوی قبایله ازدواج خود آنان را هم بی اعتبار می ساخت و با تمام این مراتب ملا نصرالله سعی می نمود تا ریشه فساد از بین برود و با بردباری بین اعیان و اغیار صلح و صفا برقرار شود.

در سال ۱۹۱۴ میلادی بین اعیان سنگسر با اغیار آنجا زد و خوردی شد ۳۰۰ نفر از ارادل و آشویگران شه میرزاد مسلحانه به سمت سنگسر حرکت نمودند، چون اصلاح ذات البین صورت گرفته بود آخوند سید کاظم سنگسری به آنان پیغام داد که به آمدن شما احتیاجی نیست با وجود این آنان چهار نفر را از بین خود مأمور کردند که مراقب مراجعت ملا نصرالله بوده او را مقتول کنند، ولی مهماندار ملا نصرالله که همراهش بود با نیرنگی وی را از مرگ حتمی نجات داد. با این احوال آن جمع ۸۲ نفر از بین خود برگزیدند و آنان ۴ نفر را مسلح با ۸ نفر جاسوس که مراقب حرکات ملا نصرالله شده بودند مأمور کردند تا نقشه خود را عملی سازند. در این بین چند تن از مسلمین خیرخواه در صدد خنثی کردن توطئه برآمدند، ولی اویاش به احترام و اعتبار قرآن مهر شده نیز اعتنائی ننموده خود را برای حمله شبانه آماده ساختند. جناب ملا نصرالله که خود انتظار شهادت داشت و در اشعاری که برای اعیان مازندران فرستاده بود شهادت خود را ذکر نموده بود در اوایل شب اهل بیت را به استقامت و بردباری در برابر مصائب اندرز و دلداری داد، طولی نکشید که دو تیر به سمت وی پرتاب شد و امعایش را مجروح کرد. ایشان در حال احتضار به تلاوت مناجات پرداخت و مجدداً اطرافیان را که گریه و زاری می نمودند نصیحت نمود تا به ملکوت ابهی عروج کرد و به افتخار شهادت رسید. حضرت مولی الوری لوح و مناجاتی مبارک به افتخار اهل بیت ایشان نازل فرمودند.

جناب نعیم فرزند حاجی عبدالکریم در سال ۱۸۵۸ میلادی (۱۲۳۷ شمسی) در قریه پروشان از توابع سده اصفهان تولد یافت. نام اصلی ایشان آقامحمد بود. وی در کودکی به فراگرفتن زبان فارسی و عربی پرداخت. وی دارای قریحه شعر بود و نعیم را تخلص خود نمود.

جناب نعیم آراسته به سجایای اخلاقی بود. طبعی کریم و ذوقی سلیم داشت. متواضع و مهربان بود. وی با وجود اشتغال بکار و کسب از فراگرفتن علوم مادی و معنوی باز نماند. پدرش وی را در سن ۱۶ سالگی متاهل نمود و در سال قحط و غلا با پدر به زراعت پرداخت.

در ایام جوانی در همان قریه پروشان با جنابان نیر و سینا که هر دو طبع شعر داشتند آشنا شد. آنها نیز برای امرار معاش غالباً به سفر می‌رفتند و ضمناً با هم متعهد شده بودند که برای کشف حق و حقیقت به تحقیق پردازند و نتایج تحقیقات خویش را با هم در میان گذارند، جناب سینا در تبریز با جناب آقامیرزا عنایت‌الله علی‌آبادی به خلعت ایمان مزین گشت و نتایج تحقیقات خود را به نعیم مذکور داشت ولی جناب نعیم اطلاعات ایشان را کافی برای نیل به مقصود نمی‌دانست تا اینکه روزی با یک نفر ازلی صباغ آشنا شد و با کمال حکمت و در تاریکی شب و از ترس اینکه مبادا گرفتار شوند با هم به مطالعه آیات و الواح مبارکه حضرت اعلی پرداختند. جناب نعیم شخصاً با دقتی بیشتر در الواح و مندرجات کتاب مستطاب بیان موشکافی می‌کرد، و نظر صباغ را درباره وصی حضرت نقطه‌اولی انکار کرد و با اطمینان به من یظهره‌الله که کراً در آن کتاب مبارک به آن اشاره شده بود توجه نمود و به شرف ایمان نایل گردید و پس از آن با شوق و اشتیاقی زایدالوصف به مطالعه الواح و آثار و نیز تألیف کتبی منظوم و منثور پرداخت.

باری صیت شهرت شعرای بهائی برملا شد و سبب اشتعال نار بغض و عناد دشمنان گشت و اگر چه نعیم برای رهائی از این حملات چندی به کربلا سفر نمود ولی پس از مراجعت هم از کینه آنان کاسته نشد ولی این حملات هیچگاه ایشان را از تبلیغ باز نداشت و در القاء کلمات الهی و نشر نفعات ربانی سعی بلیغ مبذول می‌داشت، و به همین علت جمعی از علما از جمله شیخ محمدتقی نجفی (ابن ذئب) برای تحقیق درباره امر مبارک در منزل حاجی ملاکاظم که مجتهدی مسموع الکلمه بود مجتمع شدند و جناب نعیم با نهایت حکمت و وقار با آنان

به مباحثه پرداخت و با قدرت بیان و حسن تقریر و تبیان آنان را مات و مبهوت کرد بطوری که حتی حاجی ملاکاظم خود را در برابر استدلالات نعیم زبون و عاجز یافت و آن جلسه با پیروزی نعیم و شکست علمای مخالف خاتمه یافت.

این ذنب به سایر علما گفت که این جوان همه شما را مجاب کرد خود حاجی ملاکاظم سرآ تصدیق امر مبارک نمود و شکست علما سبب شد که اراذل و اوباش بر عناد خود بیافزایند و بالنتیجه کتف پنج نفر از اعیان را بیکدیگر بسته و با پای برهنه در کوچه و بازار می بردند و عوام الناس به آنان اهانت می نمودند و این مظلومان بی اعتنا بودند و خندان با هم صحبت می نمودند و از بین جماعت رجاله می گذشتند. هر یک از این ۵ نفر جمله ای می گفت و می خندیدند مثلاً یکی می گفت خداوند با این کیفیت حجت را بر خلق تمام می کند. فراشها هم بیکار نبودند و بچویکاری ادامه می دادند و گاهی هم آنان را بفلک بسته و به پایشان شلاق می زدند.

پدر جناب نعیم که زجر و آزار فرزند دلبنده خود را می دید دست به ریش برد و التماس نمود تا از آزار خود بکاهند. خلاصه با دستور رکن الدوله آنان را با سر و پای برهنه به اصفهان بردند و زندانی نمودند آنگاه به منظور استخلاص آنان زندانیان را به حضور طلبید و اجازه جلوس داد و با حسن تدبیر به اعتراضات مدعیانی که در جلسه حاضر بودند پاسخ گفت و همه اعتراضات را رد کرد، سپس زنجیر از گردن محبوسین برداشت و به ایشان سفارش نمود تا در شهر توقف نکرده و هر چه زودتر خارج شوند. جناب نعیم با رفقا راهی طهران شدند و با پای پیاده بکمال مشقت طی طریق کردند. در علی آباد قم از درویشی یک قرآن قرض گرفتند و با آن سنجوع کردند و در طهران ضمن پرداخت دین خود درویش را در جرگه امر الهی وارد کردند.

جناب نعیم پس از ورود به طهران با منتهای قناعت و با دریافت مزدی ناچیز، به استنساخ الواح و آثار و همچنین تبلیغ و تربیت اطفال مشغول شد و با حبور و سرور به خدمات امریه سرگرم بود و شبها با دوستان دور هم جمع می شدند با سوزاندن شاخه های درخت هم خود را گرم می کردند و هم از روشنائی آن استفاده نموده الواح و آثار را مطالعه می نمودند و این محیط روحانی آنان گاهی تا صبح ادامه می یافت با این حال وی بفرآگرفتن زبان انگلیسی می پرداخت و به این لوح مبارک مفتخر شد.

هو الله

ای ثابت بر پیمان مدتی است مسموع گردید که آن نفس زکیه زبان انگلیسی تحصیل می نمایند این خبر سبب سرور شد. مقصود اینست که در تحصیل این لسان نهایت همت را مجری دارید زیرا اسباب خدمات عظیمه در امر الله است یک قدرت میادین وسیعه مهیا فرموده ولی فوارس نادر. لهذا باید در تحصیل السن اجنبیه منتهای جد و جهد را مبذول داشت و علیک‌الالبهاء. ع ع

(گلزار تعلیم نعیم صفحه ۱۱)

طولی نپائید که ایشان در سفارت انگلیس برای تدریس زبان فارسی آغاز کار نمود و در آمدش بالا رفت و وعده الهی که حضرت عبدالبهاء در لوحی به افتخارش نازل فرموده بودند (اضعاف آنچه اعدا اخذ کرده اند) تحقق یافت. باری حضرت مولی‌الوری پس از صعود جناب صدرالصدور ایشان را امر بتدریس امر تبلیغ نمودند و این لوح مبارک به افتخار وی عزّ تزول یافت:

هو الله

یا نعیم عبدالبهاء همواره در قلب حاضری و در خاطری از یادت فراغتی نه و از ذکرت فراموشی نیست زیرا مؤمنی و سالک موقنی و مهربان ثابتی و نابت مطیعی و منقاد منجذب جمال ابهائی و متوجه به طلعت اعلی ناطقی به ثناء و مبلغی بین‌الوری حضرت صدرالصدور و روحی لرمسه‌القداء تأسیس درس تبلیغ نمودند و به نهایت همت سعی بلیغ فرمودند و در این گلشن الهی نهالهای تازه پرورش دادند و لطافت و طراوت بی اندازه بخشیدند مرغان صامت را ناطق کردند و طفلان بیخبر را مبشر بجمال جلیل اکبر فرمود این تأسیس تسلسل یابد و این انوار بر قرون اعصار بتابد حال آن روح پاک به ملکوت ابهی عروج نمود و آن ورقاء به اریکه بقا طیران کرد و آن پروانه بحول سراج ملا اعلی پرواز نمود لهذا محلش در ملا ادنی خالی ماند عبدالبهاء را آرزو و مقصد چنان که این تاج را بر سر تو گذارد تا در محل آن بزرگوار نوجوانان را درس تبلیغ دهی و حجت و برهان بیاموزی و دلیل و آیات و اخبار بنمائی نورسیدگان ملکوت ابهی را تربیت کنی و به فیض ملا اعلی نشو و نما بخشی تا این تعزیت منتهی شود و تهنیت جدید جلوه نماید و سبب تسلی قلب عبدالبهاء گردد زیرا از مصیبت حضرت صدرالصدور بعد از مصیبت کبری بسیار متأثر شدم و این درد را درمانی و این زخم را مرهمی جز آن نه که ملاحظه شود که جای آن بزرگوار شخصی استوار یافته و بنفحة مشکبار مشامها را معطر می نماید و این بدان که هر نفسی پی

آن روح مجرد گیرد و به تعلیم و تدریس پردازد تأییدات متتابعاً و متوالیاً در
رسد حتی خود او حیران ماند و علیک البهاء الابهی. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، صفحه ۲۳۶ و گلزار نعیم صفحه ۱۰)

جناب نعیم پس از زیارت لوح مبارک ۶۰ نفر از جوانان مستعد را در منزل
خود دعوت نمود و بتدریس آنان اشتغال یافت.

جناب نعیم در طول ۳۶ سال که به زیور ایمان آراسته بود به خدمات شایانی
توفیق یافت. خدمات بسیار با گشاده‌روئی تحمل نمود. وی شئونات و علایق
دنیوی را در مقام تسلیم و رضا و انقطاع و بردباری برکنار گذارد و همواره مورد
عنایات و الطاف حضرت عبدالبهاء بود و الواحی چند از یراعه آن حضرت به
افتخارش نازل شد.

ایشان در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) با رقیه سلطان خانم ازدواج نمود.
جناب آقا میرزا عبدالحسین خان نعیمی و سرکار محبوبه خانم همسر جناب دبیر
مؤید از یادگاران آن معظم‌له می‌باشند.

آثار جناب نعیم هم منظوم و هم منثور می‌باشد و با جملات و عباراتی
فصیح و بلیغ با استفاده از صنایع بدیعی تشبیه و جناس و دو مجری و سهل و
ممتنع ادا شده است و شامل موازین اجتماعی و اخلاقی و فلسفی و استدالات
عقلی و نقلی می‌باشد. مهمترین این آثار کتاب احسن‌التقویم که شاهکار آن
بزرگوار می‌باشد. همچنین مخمس زیبای بهاریه در وصف حضرت عبدالبهاء و
قصیده نوینه بر آن افزوده شد. آثار منشور ایشان دو ردیه یکی بر اعتراضات
حاجی میرزا حسن صفی‌علیشاه و دیگری بر مقدمه کتاب نقطه‌الکاف و بعضی از
ردیه‌های دیگر است. ایشان در سال ۱۹۰۶ میلادی (۱۲۸۵ شمسی) به ملکوت
ابهی صعود نمود.

اینک نمونه‌ای از آثار منظوم ایشان:

از قصیده نوینه دو بیت:

مرا بود دل و چشمی زگردش گردون   یکی چودجله آب و یکی چو لجه خون
چرا نگریم سخت و چرا ننالم زار   که از مضیق جهان ره نمی برم بیرون
از مخمس بهاریه:

فر جوانی گرفت طفل رضیع بهار   لب زسخن شست باز شکوفه شیرخوار
باز درختان شدند بارور و باردار   سرّ نهان هر چه داشت کرد عیان روزگار
تو گونی امروز شد سرّ خدا آشکار

از مخمس صیفیه:

ظارم پیچان تاک سپهر آئین بود
 خوشه انگور او سهیل و پروین بود
 بشاخ نیلوفری دسته نسرین بود
 یا بکف شیخ شهر سبحة سمین بود
 یا بگلوی عجز عقد در شاهوار
 طبیعت لعل ساز لعل تراشیده باز
 لعل تراشیده را پهلوی هم چیده باز
 پهلوی هم چیده را به نقره پیچیده باز
 به نقره پیچیده را بحقه پوشیده باز
 بحقه پوشیده را بنام نامید نار

از ادله عقلیه:

باز آمد بهار و آمد گل
 تکیه زد بر سریر شاه بهار
 از سوار و پیاده صف بستند
 پس به هر جانب از نسیم و شمیم
 لاله و یاس و سوسن و سنبل
 خطبه خوان شد به تهتیت بلبل
 در چمن لشکر شکوفه و گل
 بفرستاد انبیا و رسل

۴۸۲_ نعیمی (آقامیرزا عبدالحسن خان)

جناب آقامیرزا عبدالحسن خان، فرزند جناب نعیم و سرکار رقیه سلطان خانم می باشد و در ظل توجهات و دانش پدر بزرگوار و مادر باهوش و ذکاوتش که در مراتب ایمان و ایتقان ترقیات شایان داشت، پرورش یافت و به تحصیلات عالی نایل شد. او مردی فاضل و در دو زبان انگلیسی و فرانسه متبحر و کامل با انشائی سلیس و روان و در سخنرانی و ایراد خطابه ممتاز و در خدمات امری و در نشر نفحات روش پدر بزرگوار را دنبال می نمود. در سفارت انگلیس به عنوان منشی اول به خدمت می پرداخت و در نزد اولیای آن سفارتخانه محبوب و محترم بود. در طول حیات خود به خدمات امری اشتغال داشت و قیام به مهاجرت نمود.

۴۸۳_ نعیمی (محبوبه خانم)

محبوبه خانم نعیمی در سال ۱۸۹۹ میلادی (۱۲۷۸ شمسی) در طهران تولد یافت. او یکی از بانوان برجسته امرالله بود که در اواخر عصر رسولی و عهد حضرت میثاق و خصوصاً در عصر تکوین به خدمات شایان سرافراز شد. ایشان صبیبه جناب نعیم شاعر شهیر بود و سعادت آن را داشت که از انقاس قدسیه پدر بزرگوار و روحانی خویش کسب فیض کند، به آداب بهائی پرورش یابد، زبان فارسی و عربی بطور کامل فرا گیرد و ناطق فصیح و نویسنده ای توانا گردد. محبوبه خانم زبان انگلیسی را نیز در مدرسه دخترانه آمریکایی آموخت. او در جوانی به عقد ازدواج جناب دبیر مؤید درآمد. پس از آنکه همسر ایشان به فوز ایمان نایل شد هر دو مشترکاً قدم در راه تبلیغ امرالله برداشتند و

با بیانات شیوای خود قلوب را تسخیر می نمودند. آنگاه محفل روحانی، ایشان را مأمور عزیمت به همدان نمودند اطاعت امر نمود. برای تدریس در مدارس مبارکه تأیید و موهبت به همدان رفتند و علاوه بر تدریس و تربیت نونهالان به تشویق احباء می پرداختند و با تلاوت آیات مبارکه روح ایمان آنان را تقویت می نمودند. با وصف این محبوبه خانم شایق خدمات بیشتر و فداکاری عاشقانه بود تا اینکه حضرت مولی‌الوری را در عالم رؤیا زیارت نمود، وی را تشویق به قیامی عاشقانه نموده فرمودند.

پس از مراجعت به طهران سالیانی چند در لجنات تبلیغ، ترقی نسوان و جوانان عضویت داشت و خدمات شایان می نمود و در تحکیم و تزئید معلومات امری احباء می کوشید. در کلاسهای درس اخلاق به نونهالان درس می داد. آداب امری می آموخت و با دادن جوایز آنان را تشویق می کرد تا در آینده بیشتر و بهتر بخدمت قیام کنند.

در لجنه ضیافات نوزده روزه برنامه‌های مناسب و جالب تنظیم می نمود دقیقه‌ای آرام نداشت، فکر و ذکرش پیشرفت امرالله بود. پس از صعود همسر خود جناب دبیر مؤید اولین پیام مبارک حضرت ولی‌امرالله مبنی بر مهاجرت بخارج کشور به احبای ایران ابلاغ شد. محبوبه خانم برای اطاعت امر شخصاً قیام به مهاجرت نمود خانه و کاشانه خود را رها کرد به وضع مالی خود سر و صورتی داد تا در مهاجرت دچار مشکلات نشود و به کشور زنگبار هجرت کرد و اولین جامعه بهائی را در آن کشور بوجود آورد و بعد به تانزانیا سفر کرد و در شهر (موروگورو) ندای امر الهی را بگوش اهالی آن شهر رسانید. سپس تقاضای محفل روحانی دارالسلام را اجابت کرد.

در سال ۱۹۵۴ برای تشکیل محفل روحانی در شهر موانزا به یوگاندا رفت. شب عید رضوان در داخل ترن راه آهن چند نفر از احبای بومی را با مهمانهایشان دید. از دیدارشان بسیار محظوظ گشت. این ملاقات نشاط و شادمانی روحانی آنها را به اهتزاز آورد و از اینکه یک بانوی ایرانی سبب اشتعال و انجذاب جمعی از بومیان شده بود توجه پلیس را بخود معطوف داشت. محبوبه خانم با بیانات جالب خود رئیس پلیس را قانع نمود و در روز عید سعید رضوان محفل روحانی موانزا با تلاوت مناجات تشکیل شد و تبلیغ امرالله بدون اشکال و ممانعتی ادامه یافت و در مکتوبی با انبساط خاطر یکی از دوستان خود را دعوت نمود بر اثر این قیام جنود ملاءاعلی بیاری شتافتند و تأییدات الهی

شامل شد و با کشف و ظهور خزاین مکنونه الهی افرادی به فوز ایمان نایل شدند شمعی مشتعل شدند و به روشن کردن شمع قلوب دیگران نایل شده جمعی را در ظل امر الهی وارد نمودند.

پس از انجام این مأموریت مجدداً به شهر موروگورو در تانزانیا مراجعت نمود و برنامه تبلیغی وسیعی آغاز کرد. پیاده چند کیلومتر راه طی می نمود تا به قریه ای برسد و به ابلاغ امر پردازد. گرمای هوا و باران وی را از اجرای هدفش باز نمی داشت. هم تبلیغ می کرد و هم بفرزندان تازه تصدیق قوت قلب می داد و با محبت و مهربانی و تلاوت آیات روحی تازه به آنان می دمید. خانه اش به روی بومیان باز بود و با مهمان نوازی از آنان پذیرایی می کرد، گاهی اوقات که کسالتی عارض می شد پیاده روی را کنار می گذاشت و به تزئید معلومات احبای تازه تصدیق صرف وقت می کرد. یکسال بعد به ایران رفت تا بکارهای شخصی خود برسد ولی بنا به پیشنهاد و تشویق محفل روحانی به شهر هارلم در هلند مهاجرت نمود. محفل روحانی آن شهر تشکیل شد.

سال بعد فرزندان روحانی محبوبه خانم که مدتی از فیض دیدارش محروم شده بودند و اظهار دلنگی می نمودند با بی صبری از وی خواهش نمودند به منزل خود باز گردد، از اینرو مجدداً به موروگورو روی آورد و با کوششی بسیار که به تأئید جمال اقدس ابهی مؤید بود موفق به جلب موافقت مسئولان آموزشگاه کشاورزی افریقا شد تا ساعتی برای تدریس تعالیم مبارک در آن آموزشگاه پردازد و خود هفته ای دو بار به شاگردان تدریس می نمود و به نتایج مفیدی دست یافت و کماکان خانه خود را برای مراجعه افراد علاقمند و پاسخ به سئوالات آنان باز می گذاشت و از مسافران و احبائی که بخانه اش وارد می شدند از جان و دل پذیرایی می کرد.

محبوبه خانم چندین سال عضویت محفل روحانی ملی تانزانیا را به عهده داشت و در لجنات ملی آن کشور نیز شرکت می نمود و به وظایف مرجوعه می پرداخت. سلامتی وی بخطر افتاد از اینرو ناچار در هارلم هلند و لویک آلمان که آب و هوایی معتدل تر داشت اقامت نمود، و در تشکیل محفل روحانی لویک موفق گشت. در اواخر حیات به هامبورگ رفت و در محفل و سایر خدمات امری و تحکیم و تزئید معلومات جوانان مشغول بود و تا آخر حیات خاطرات فرزندان روحانی افریقا را بیاد می آورد.

در دوران حیات سه بار به زیارت حضرت ولی امرالله و بوسیدن اعتاب مقدسه

نایل شد. وی بانوئی بی نظیر بود که در عصر تکوین به خدمات شایان توفیق یافت و نمونه‌ای برای بانوان آینده بود تا بر اثر اقدامش مشی نمایند. در سال ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۳ شمسی) آن خادم برزنده امر مبارک با افتخاری شایان به ملکوت ابهی صعود فرمود.

۴۸۴- نیر و سینا

نیر و سینا چون دو کوکب درخشان از افق اصفهان طلوع نمودند. از سلسله سادات بودند. سید محمود (نیر) در ۱۸۴۵ میلادی (۱۲۲۴ شمسی) و سید اسمعیل (سینا) در ۱۸۴۷ میلادی (۱۲۲۶ شمسی) متولد شدند و هر دو از طریق مطالعه در رشته‌های علوم تبحر یافته و در جمیع شئون مادی و معنوی متفق و همفکر بودند و با شعرای نامی آمیزش می نمودند.

قبل از ایمان به مدتی کمتر از دو ماه در زیر کنده و زنجیر زندانی شدند و پس از آنکه بیگناهی‌شان ثابت شد آزاد شده با جناب نعیم دربارہ کشف حقیقت و تمیز حق از باطل همعهد شده به تحقیق پرداختند. سینا در مجامع مختلف علمی و دینی در شهرستانها به تحقیق پرداخت و نتایج آنرا با نعیم در میان گذاشت سرانجام در تبریز دربارہ این ظهور اعظم جسته گریخته از جناب آقا سیداسدالله تفریسی پیشخدمت ولیعهد مطالبی دریافت نمود و با استماع بیانات جناب میرزا عنایت‌الله علی‌آبادی به فوز ایمان نایل شد.

در سال ۱۸۷۹ علمای سوء ماریین اصفهان، که همدستان قوی ذنب و ابن ذنب بودند بر علیه آنان قیام کردند. شبانه به ۵ نفر از احباء حمله نمودند تمام شب آنان را چوبکاری کردند و صورتشان را رنگ کردند و با پای برهنه و مجروح و با صدای طبل و دهل به اصفهان بردند و از ذنب فتوای قتل آنان را گرفتند و در زندان ظل‌السلطان محبوس کردند. نعیم و دو نفر دیگر از احباء با فعالیت بستگان خود آزاد شدند، ولی نیر و سینا در زندان بودند و در غیاب ظل‌السلطان ذنب فتوای دوم صادر نمود. رکن‌الملک که به بیگناهی آنان در زندان اول آگاهی داشت نامه‌ای به ظل‌السلطان نوشت. شاهزاده در بالای نامه رکن‌الملک بخط خود نوشت (شیخ غلط کرده رها کنید سادات را بروند) با وجود این اشرار آرام نگرفتند و قبل از نوروز ۱۸۸۶ میلادی (۱۲۶۵ شمسی) به آقاسید محمدرضا فرزند سینا حمله کردند. وی از دست اشرار فرار کرد و خود را بخانه رساند و با پدرش شبانه فرار نمودند ولی نیر و اهل بیت خواستند عید را در منزل بمانند.

روز چهارم فروردین ارادل و اوباش حمله ور شدند. جهان بیگم همسر نیر که زنی شجاع بود نیر را از سوراخی که تهیه کرده بود بخانه حسینعلی بیگ، غلام ظل السلطان روانه نمود و شبانه بوسیله آنان که مردمان نیک نفسی بودند از شهر فرار نموده خود را به قم رسانید و با سینا و فرزندش بطهران رفتند.

اشرار هر چه تلاش نمودند نیر را نیافتند ولی تمام اموال نفیس وی را غارت نمودند و اهل بیت پس از سه ماه سختی معیشت و عسرت فرار کردند و سرانجام همه خانواده در طهران بهم رسیدند و کمی آسایش یافتند و به امور دنیوی پرداختند. جناب حاجی ابوالحسن امین روزی آنان را به اسفار امری و خدمت امرالله تشویق نمود و ۹ تومان خرجی به آنها پرداخت و هر دو آنان در صفحات خراسان به نشر نفعات پرداختند.

جمال اقدس ابهی در لوحی به افتخار جناب شاه خلیل الله نیر و سینا را مورد عنایت قرار داده و مبلغ ۵۰ تومان بوسیله حاجی امین عنایت فرمودند تا آقا سید محمد رضا بمصرف مخارج خانواده برساند. نیر و سینا دفعاتی چند به بعضی از ایالات کشور رفتند و به نشر نفعات پرداختند و به طهران مراجعت نمودند.

نیر در سن کهولت با عسرت بسر می برد و با نان خشک و آب سدجوع می کرد. احبای کلیمی که بدیدنش می رفتند گاهی وجهی در زیر بالش وی می گذاشتند. عاقبت از این خاکدان ترابی و دار محنت رست و به ملکوت ابهی پیوست و در زیر بالش وی بیش از دو سه شاهی نمانده بود. جناب عندلیب در رثا و شرح حیات آن روح مجرد اشعاری سروده که مطلع آن اینست:

واحسرتا که نیر تابنده منیر
برلامکان زعالم امکان صعود کرد
اما سینا گاه گاه به اتفاق یکی از احباء سفر تبلیغی می نمود. گاهی مورد حمله ارادل بود و زمانی بخلاف انتظار و توقع مورد تکریم کدخدای قریه ای قرار می گرفت.

در کرمانشاه جناب میرزا اسحق خان حقیقی را به فوز ایمان نایل ساخت. در سنین آخر عمر در خانه ای نزدیک سر قبر آقا سکونت یافت و مجالس تبلیغی در خانه اش هر شب دایر بود. شبی قاطرچی ها به آنان حمله ور شدند و بدستور مظفرالدین شاه از تعدیات آنان جلوگیری شد.

باری این خبر چون به ساحت اقدس رسید لوح مبارکی به اعزاز جناب سینا نازل شد که صورتش این است:

ای ثابت بر پیمان الحمد لله بیک عنایت حضرت احدیت رسید و خبر موفقیت احبای الهی دلها را حبور و سرور بخشید چون نیت خالصه و اراده صادقه مرکوز خاطر باشد عون و صون و عنایت البته ظاهر و باهر گردد فی الحقیقه این وقعه شدید بود و اغیار را چنان گمان بود که به این هجوم قلع و قمع خواهند نمود و حال آنکه از اینگونه حرکات طاغیانانه خویش را رسوای عالم کنند و سبب عزت ابدیه احبای الهی گردند یاران الهی باید در کمال حکمت یا کل بالعکس مهربانی کنند و خوش رفتاری نمایند تا واضح و معلوم شود که این نفوس صرف موهبتند و حقیقت رحمت و جوهر الطاف و صرف عدل و انصاف و علیکم التحیة والثناء. ع ع

(مصایح هدایت جلد اول صفحه ۱۹۹)

اما کیفیت معاش این دو برادر از زمان قیام بخدمت تا پایان زندگی پرموفقیتشان در نهایت درجه عسرت بوده و می توان بجرئت اظهار کرد که هیچ خانواده ئی از مبلغین به آن سختی و صعوبت زندگی را نگذرانده اند.

هیكل مبارک حضرت عبدالبهاء لوح مبارکی به افتخار جناب آقاعلی اکبر همدانی نازل فرمودند:

قم جناب آقاعلی اکبر همدانی علیه بهاء الله الابهی محرمانه

ای ثابت بر پیمان در نهایت محبت و روحانیت و عدم کلفت و خلوص نیت مرقوم می گردد لهذا باید آن جناب نیز نهایت روح و ریحان از این تکلیف حاصل نمایند که بدون ملاحظه مرقوم می شود هر گاه ممکن باشد و تکلیف نباشد اعانتی بجناب نیز و سینا گردد در آستان مبارک بسیار مقبول. ع ع

(مصایح هدایت جلد اول صفحه ۱۰۱)

باری این دو برادر در مدح و ثنای طلعت ابهی و حضرت مولی الوری اشعاری سروده اند و تخلص هر دو را در بردارد.

دوش از افاضة ملکوت بهاء رسید	بر گوش جان زعالم بالا ترانه ای
کای طایر محیط الوهیت الله	بحر ظهور ذات ندارد کرانه ای
در وصف ذات پاک خداوند گفته اند	از قبل عارفان سخن عارفانه ای
ذات تو قادر است برای در بر محال	الا بر آفرینش چون خود یگانه ای
غصن عظیم اعظم جان آفرین است	زان بی نشان بعالم امکان نشانه ای

***

نگرفته است مرغ دل نیر فکار	غیر از شکنج طره او آشیانه ای
جز آستان اقدس آن شاه قدسیان	سینا نکرده سجده به هیچ آستانه ای

باری جناب سینا فرزند دل‌بند خود آقامحمدرضا را از دست داد. وی در این مصیبت گریه را با خنده می‌آمیخت و به تلاوت این لوح مبارک می‌پرداخت: ... هر چه کند او کند .... و خود یک ماه بعد از سرای محنت به گلشن راز پرواز نمود.

جناب وحید که نام اصلی او آقا سیدیحیی بود. وی فرزند حاجی سیدجعفر کشفی می باشد که ایشان پس از ایمان به حضرت باب نام وحید را به وی اعطا فرمودند که هر دو بحساب ابجد ۲۸ می باشد. پس از آنکه حروف حی ظهور قائم موعود را در ایران و ممالک همجوار اعلام کردند، محمدشاه برای تحقیق سیدیحیی دارابی را که از علمای زمان و فصاحت بیان بود به شیراز فرستاد. وی در طی راه مسائلی را در نظر گرفت که در صورتی که جواب مناسب یابد به حقانیت باب اذعان نماید.

در شیراز ملاشیخ علی عظیم، از رفقای خراسان و حاجی سیدجواد کربلاتی را ملاقات کرد و با حاجی به منزل خال به حضور مبارک مشرف شدند و برای هر سئوالی که می نمود جوابی مختصر داده می شد. شب بعد که خود سئوالاتش را فراموش نموده بود، آن حضرت با نهایت فصاحت و نهایت به اختصار سئوالات فراموش شده را پاسخ گفتند و وحید خود را در محضرش ذلیل و بیمقدار احساس کرد. در شب سوم در نظر داشت تفسیر سوره کوثر را بخواهد ولی پس از ورود حضرت باب دستش را گرفته پهلوی خود نشانده و فرمودند هر چه دلت می خواهد بپرس و یا تبسمی گفتند اگر تفسیر سوره کوثر را بگویم به صحت رسالتم اعتراف خواهی کرد؟ و شروع بنوشتن کردند، و با صوتی لطیف آیات مبارکه را تغنی می فرمودند، سوز و گدازی در وجود وی ظاهر شد که با پاشیدن گلاب حضرت اعلی سه بار وی را بهوش آوردند و با این کیفیت به امر مبارک مؤمن و موثق گشت و با ایمانی قوی به تبلیغ امر الهی پرداخت، اگر چه نتوانست در قلعه شیخ طبرسی یا سایر اصحاب قیام نماید ولی در سایر شهرها جمع کثیری را هدایت کرد.

در سال ۱۸۴۹ میلادی (۱۲۲۸ شمسی) جشن نوروز و بعثت حضرت اعلی را که توأم بود، در یزد باشکوه تمام برگزار کرد و علما و اعیان حاضر جناب وحید را معزز داشتند و پذیرائی شایانی صورت گرفت که آتش کینه اعدا را شعله ور ساخت. به تحریک علمای سوء، سربازان حاکم خانه ایشان را محاصره نمودند، ناگهان شخصی بنام محمدعبدالله با جمعی از اصحاب به سربازان تاختند و آنان را متواری نمودند، با وجود این نواب که سردسته اشرار بود، در صدد تلافی و

انتقام بود. وحید خانه و اثاث ذیقیمت خود را در راه محبوب خود فدا نمود و پای پیاده در حدود ۴۰ کیلومتر راهپیمائی کرد و خود را به بوانات فارس رسانید. در آنجا شیخ الاسلام و بسیاری از اهالی به امر مبارک اقبال کردند، سپس بجانب نیریز رهسپار شد و مورد استقبال مردم قرار گرفتند، زین العابدین خان حاکم از استقبال اهالی بوخست افتاد و آماده مقابله با آنان شد، و چون حملاتش با شکست مواجه شد، دست بدامان استاندار فارس شد و کمک آنان نیز نتیجه‌ای نبخشید و مرتباً از اصحاب شکست می‌خورد، لذا با خدعه و امضاء کردن قرآن آنان را گول زدند و از قلعه بیرون کشیدند و در ۱۸ شعبان جناب وحید را به شهادت رسانیدند.

۴۸۶- وحید طهرانی (قدرت الله خان)

جناب قدرت الله وحید خان طهرانی، فرزند جناب عموعلی عسکر و سرکار پری خانم می‌باشد. وی در سال ۱۹۰۰ میلادی (۱۲۷۹ شمسی) تولد یافت و در شش سالگی پدر خود را از دست داد و مادرش با منتهای تنگدستی و مشقت به تربیت فرزند خردسالش همت گماشت و با مساعدت احباء تحصیلات ابتدائی را در مدرسه تربیت طهران پایان رسانید و در کلاسهای تزیید معلومات که عمویش جناب آقاسیدحسن متوجه هاشمی زاده اداره می‌فرمود، بر معارف امری خود افزود و بتدریس کلاسهای ابتدائی مدرسه تربیت خدمت نمود. ماشین نویسی یاد گرفت، چند صباحی در دفتر محفل روحانی ملی بکار مشغول بود و منشی وزارت دارائی شد و به علت حسن انجام خدمت به هندوستان اعزام شد و مدت ۴ سال به عضویت محفل روحانی بمبئی انتخاب شد و در سال ۱۹۵۰ میلادی (۱۳۲۹ شمسی) پس از ملی شدن صنعت نفت جناب الهیار صالح که مردی نیک نفس و یکی از مدیران ذینفوذ وزارت دارائی بود، وی را رئیس کل دفتر هیئت مدیره نمود و در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) مهندس بازرگان، رئیس کل پالایشگاه‌ها با وجود اینکه به بهائی بودن ایشان مطلع بود وی را در خرمشهر رئیس دفتر خود نمود و در تمام خدمات متفاوت خود با کمال صداقت و امانت انجام وظیفه نمود و اعتماد رؤسای مربوطه را بخود جلب نمود.

در آبادان با صبیبه حاجی میرزا عبدالله صحیح‌فروش ازدواج کرد و دو فرزند بنام، پیروش و قرهاد، در انگلستان مشغول تحصیل شدند، به علت صعود همسر خویش، در سال ۱۹۵۶ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) برای هجرت طبق نقشه دهساله

جهاد کبیر اکبر خود را بازنشسته نمود و با حقوق محدود آن تنها به ژاپن هجرت کرد. محفل روحانی ملی ژاپن توصیه نمودند به جزیره هوکایدو بروند و در شهر ساپورو که فقط یک بهائی داشت اقامت نماید. او در آنجا با کمال اشتیاق بخدمت پرداخت و با محبت و مهربانی به تبلیغ مبادرت نمود و در ظرف مدت ۱۷ ماه موفق به تشکیل محفل روحانی در آن شهر شد.

آب و هوای شهر ساپورو برای جناب وحید طهرانی ناسازگار بود، قدرت حرکت خود را از دست داد و در ۱۹۷۰ میلادی (۱۳۴۹ شمسی) به هنگ کنگ رفت و در حظیرة القدس سکنی گزید و با تشکیل کلاس تزئید معلومات معارف امری جوانان را تقویت نمود سپس با کسب اجازه از ایادی محبوب امرالله جناب مهاجر به فیلیپین رفت و در جزیره گوام به عضویت محفل روحانی انتخاب شد و با راهنمایی جناب سهیل علائی در سال ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۳ شمسی) به اسفار تبلیغی در جزایر پاسیفیک مبادرت کرد و در ساموای غربی افتخار ملاقات با اعلیحضرت مالیتوا داشت و همچنین نخست وزیر جزایر کوک، سر توماس دیوید، که از محبین امر ابهی بود و همسرش نیز به امر مبارک اقبال نموده بود را ملاقات نمود، و بنا بتوصیه ایادی محبوب امرالله جناب فیضی برای تشویق یاران به ایران رفت، در اثر انقلاب اسلامی حقوق بازنشستگی وی قطع شد به ملاقات دخترش پیروش به زیمباوی رفت و از آنجا نیز به اسفار تبلیغی در افریقا پرداخت و بموفقیت‌هایی نایل شد.

بطور خلاصه جناب وحید طهرانی در دوران حیات که سنینی چند از نعمت سلامتی محروم شده و از دردهای شدید کمر رنج می برد، آنی شانه از خدمت امرالله خالی نمی نمود، بیش از ۵۰ کشور و جزیره را زیر پا گذاشت و در همه جا شمع هدایت روشن می کرد و سرانجام در سال ۱۹۸۶ میلادی (۱۳۶۵ شمسی) در زیمباوی به ملکوت ابهی صعود نمود. بیت العدل اعظم از صعود جناب وحید طهرانی خادم جمال قدم اظهار تأسف فرموده و خدمات ایشان را تجلیل فرمودند.

۴۸۷_ وحید کشفی (میرزا یوسفخان لسان حضور)

جناب وحید کشفی فرزند حاجی محمد اسمعیل از تجار معروف شیراز و مادرش جهان بیگم صبیبه جناب آقاسیدجعفر کشفی است. وی در سال ۱۸۶۴ میلادی (۱۲۴۳ شمسی) در اصطهبانات شیراز بدنیا آمد و در کودکی زبان فارسی و مقدمات عربی آموخت، و در نیریز هم ضمن دیدار خواهر خود سرگرم تحصیل شد

و در همان کودکی با دایه خود سید مصطفی به زیارت مشهد رفت و اگر چه پدرش به امر مبارک ایمان داشت ولی تا آخر حیات مکتوم می داشت. وحید برای دیدن بستگان متعدد خود به شهرهای مختلف سفر می کرد و برای تکمیل اطلاعات امری خود می کوشید. در یزد به حضور جناب حاجی میرزا محمدتقی افغان شرفیاب شد و در عتبات نیز در محضر علمائی چند بسر برد، و در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۲۶۶ شمسی) با تحصیل علوم عقلیه و نقلیه مردی آزموده و جهان دیده وارد طهران شد.

در این اثناء نایب قونسول انگلیس در کرمانشاه با یکی از تجار آنجا اختلاف ملکی داشت و سیدحسین عرب را برای حل دعوا و تظلم به طهران فرستاد. وی با وحید آشنا شد و موافقت محاکم شرعیه را بنفع سیدحسین عرب جلب کرد. سپس هر دو به منزل امین السلطان رفتند تا موافقت دولت را نیز کسب کنند. شاهزاده احمدمیرزا که قبلاً در شیراز با وحید آشنا شده بود، واسطه ارتباط وی با اولیای امور دیوانی شد و این روابط بیشتر شد بقسمی که در اعیاد رسمی هم حضور می یافت.

جلال الدوله در نظر داشت وی را به یزد ببرد، ولی وحید برای رهائی از فشار او، در کالج جدیدالتأسیس امریکایی در طهران بتدریس زبان فارسی و عربی اشتغال یافت و زبان انگلیسی یاد گرفت و به مطالعه کتاب انجیل پرداخت و در امتحانات مربوطه موفق شد و بدریافت ۵ جایزه نایل گشت.

در ضمن روزی ناصرالدین شاه به بازدید کالج طهران آمده بود و به لیاقت و کاردانی جناب وحید پی برد او را به معلمی کالج رضائیه دعوت نمود و وی در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) در کالج رضائیه آغاز کار نمود و پس از چندی سرمایه دار شد و از راه ملکداری و تجارت صاحب اعتبار گردید. در این ضمن بتدریس چهار فرزند امامقلی میرزا می پرداخت. وی وحید را برای انجام برخی امور به تبریز نزد مظفرالدین میرزا ولیعهد فرستاد و وی مطالب امامقلی میرزا را به عرض رسانید و مظفرالدین میرزا وی را بنام لسان الحضور ملقب نمود و در سال ۱۹۱۲ میلادی (۱۲۹۱ شمسی) امامقلی میرزا سالی یکصد تومان مستمری و گندم برایش مقرر کرد و در سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹ شمسی) به افتخار لوحی از پیراعه حضرت مولی الوری مفتخر و متباهی شد.

۹ جمادی الثانی ۱۳۲۸. ارومی حضرت لسان حضور علیه بهاء الله الابهی

هوالله

يا من ايده الله على اتباع اثر خاله المجيد و اثر الفريد الوحيد عبدالبهاء را نهايت آرزو كه آن خاندان مه تابان گردد و آن دودمان مطلع انوار شود زيرا آن سرور ابرار واقف اسرار و كوكب انوار در سبيل پروردگار جانفشاني فرمود و اعلاء كلمه الله نمود نشر نجات قدس كرد و عاقبت جان و مال و خانمان در سبيل حضرت يزدان فدا كرد لهذا آرزوي من چنان است كه آن انوار از ملكوت اسرار دائماً مستمراً بر آن خانمان و دودمان بتابد الحمدالله تو گوي سبقت ربودي و سمند همت را در اين ميدان جولان دادی يادگار آن بزرگواری و برگذار آن سرور ابرار بخدمت امر قائمی و به هدايت خلق اهتمام می فرمائی يقين است كه موفق و مؤيد گروي لهذا آن عزيز را وحيد گوئيم تا ذكر آن بزرگوار را تجديد نماييم و عليك البهاء الابهي. ع ع

(مصابيح هدايت جلد ششم صفحه ۲۴)

وي پس از قتل شاه به يكي از نقاط ولايت وان رفت، شيخ عبيدالله گُرد از مشايخ فرقه نقشبنديه و پسرش شيخ صديق با وي آشنا شدند و با هر دو آنان به مذاكره پرداخت و هر دو را به زيور ايمان بياراست و پس از چندي به رضائيه بازگشت.

روزي ضرعام الملك رئيس سواران رضائيه بر سر ملكي با وحيد درگير شد و به بهانه بهائي بودن وحيد مي خواست به مال وي تجاوز كند ولي توفيق نيافت زيرا در اين بين محمدعلي ميرزا وليعهد براي سركشي رضائيه حركت كرد، دكتر كاگران رئيس كالج به اتفاق وحيد به استقبالش رفتند، وليعهد روز بعد از كالج ديدن كرد و از خطبه غرائي كه وحيد ايراد كرد خشنود شد، وي را بدفترش احضار كرد و ضمن سئوالاتي كه نمود پرسيد هدف پروتستانها چيست؟ وحيد گفت اگر چه با تاسيس مدارس و بيمارستان به امور خيريه توجه دارند، ولي هدف اصلي آنها ترويج مذهب خود و ابطال دين اسلام است. وليعهد وي را نوازش كرد و يك شال خلعت به وي اعطا كرد و گفت شاه بابا بتو لقب لسان حضور داده من بتو درجه سرهنگي اعطا مي كنم.

در سال ۱۹۰۴ ميلادي (۱۲۸۳ شمسي) جناب آقاسيد اسدالله قمي با وي ملاقات كرد و وي را تشويق به اسفار تبليغي نمود و مورد عنايت حضرت مولی‌الوری قرار گرفته سبكيار آماده سفر شد. وليعهد با شنيدن اين خبر سه توصيه نامه به سفرای ايران در اسلامبول، لندن و امريكا نوشت ولی وی توجهی به آنها نمی نمود.

جناب وحید پس از زیارت ارض اقدس و کسب دستورات لازم از هیکل مبارک عازم انگلستان و امریکا شد و در آنجا جنابان ابوالفضایل و علیقلی خان نبیل الدوله را ملاقات نمود و در گرین ایگر و در چادری که بنام خیمه صلح برپا کرده بودند درباره عظمت امر مبارک و تعالیم روحانی، بزرگواری و جلال و کمال و صفات حضرت عبدالبهاء داد سخن داد. ناگهان خانمی از بین جمعیت پرسید اگر ایشان دارای چنین خصایل اند چرا در محیط جهل و تاریک وطن نموده اند؟ و جناب وحید در پاسخ چنین گفت که اصولاً تشنه لب برای دسترسی به آب گوارا که از چشمه‌ای در بالای کوه جاری است، باید خود را به آن چشمه رساند و عطش خود را تسکین بخشد و حضار با کف زدن خود وی را تحسین کردند.

جناب وحید پس از دو سال از آمریکا مراجعت نمود و مجدداً در کالج رضائیه به تدریس پرداخت و معمولاً با شاگردان مستعد مذاکرات امری می‌کرد و در نتیجه اکثر دانش‌آموزان فارغ‌التحصیل بهائی می‌بودند و اولیای کالج که متوجه شدند با علمای سوء اسلامی متفن شده و در سال ۱۹۲۲ میلادی (۱۳۰۱ شمسی) مسلحانه به وی حمله ور شدند و خانه‌اش را غارت کردند و حضرت عبدالبهاء وی را از دادخواهی منصرف فرمودند.

وی در طهران مدت سه سال با دکتر میلیسپو مستشار مالی ایران خدمت نمود. پنج سال مدیر مدرسه توکل در قزوین بود و در مسافرت‌های احبای امریکایی، میسس مارثاروت، میسس کهلر و دیگران به عنوان مترجم به نقاط مختلفه کشور سفر می‌نمود.

جناب وحید ضمن عریاضی که به حضور مبارک طلعت میثاق تقدیم می‌داشت سئوالاتی چند از حضرتش می‌نمود که از لحاظ رعایت اختصار به پاسخ سئوال اول اکتفا می‌گردد و این لوح مبارک در سال ۱۹۱۱ میلادی (۱۲۹۰ شمسی) عزّ نزول یافت.

تبریز - ارومیه جناب وحید لسان حضور علیه‌بهاء‌الله‌الابهی
هو‌الله

ای وحید فرید نامه ۵ محرم ۱۳۲۹ رسید ... جواب مختصر مرقوم می‌گردد تا بدانی محبت به چه درجه است اما از اختصار جواب معذور دارید:
جواب سئوال اول بعدالاعظم می‌فرماید این بیان مشروط به ثبوت بر میثاق و امتثال امر بود بعد از مخالفت البته سقوط است چنانکه در الواح تصریح می‌فرمایند و جمیع ناقضین حتی نفس مرکز نقض معترف به این نص قاطع

هستند که بصراحت جمال مبارک می‌فرمایند که میرزا محمدعلی اگر آئی از ظل امر منحرف شود معدوم صرف بوده و خواهد بود چه انحرافی اعظم از نقض میثاق است چه انحرافی اعظم از مخالفت امر است چه انحرافی اعظم از تکفیر مرکز میثاق است چه انحرافی اعظم از تألیف رسائل و شبهات و نشر در آفاق بر ضد مرکز عهد است چه انحرافی اعظم از افتراء بر عبدالبهاء است چه انحرافی اعظم از فساد در دین‌الله است چه انحرافی اعظم از اتفاق با اعدای عبدالبهاست چه انحرافی اعظم از تقدیم لوایح بر ضد او پیادشاه ظالم سلطان مخلوع عثمانیان است و قس علی ذلک. این انحراف نیست بلکه بجمیع قوی مخالفت و بغضا و عداوت به عبدالبهاء مظلوم آفاقت دیگر بعدالاعظم چه حکمی دارد و اغصان محصور در اشخاص نه تسلسل دارد هر یک ثابت مقبول و هر یک متزلزل ساقط چنانکه در الواح و زیر منصوص است ... (مصایح هدایت جلد ششم صفحه ۲۷)

باری جناب وحید دوران حیات موفقیت‌آمیز خود را پایان داد و دچار بیماریهای مختلف شد و در سال ۱۹۵۹ میلادی (۱۳۳۸ شمسی) از جهان خاک به عالم افلاک پرواز کرد.

۴۸۸_ ورق (روح‌الله)

جناب روح‌الله از جمله نوادر جهان است که چشم روزگار نظیر او ندیده است. ایشان کودکی خردسال با نبوغ ذاتی، هوش، حافظه و ایمانی قوی، سوادی کامل، خطی زیبا و منشآت و اشعاری فصیح و بلیغ با شهامت و سریع‌الانتقال بود. اینک نمونه‌ای چند از دوران حیات آن بزرگوار ذکر می‌شود:

در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) هنگامی که شش هفت ساله بود به اتفاق پدر و برادر بزرگوار خود عزیزالله، به حضور جمال‌اقدس ابهی مشرف شدند. در یکی از روزهای تشریف جمال مبارک از وی سؤال فرمودند که امروز چه می‌کردی عرض کرد پیش فلان مبلغ درس می‌خواندم، سؤال فرمودند در چه موضوعی؟ عرض کرد، موضوع رجعت، فرمودند بیان کن، عرض کرد مقصود از رجعت رجعت اقربان و امثال است، فرمودند این عبارت معلم است که طوطی وار ادا می‌کنی، فهم خودت را بیان کن. عرض کرد مثلاً شاخه گلی که امسال روئیده و گل آورده و انسان چیده و در طاقچه اطاق گذاشته شد، بوته آن گل سال دیگر هم گل می‌آورد، ولی همین گل پارسالی نیست بلکه مانند آنست، جمال قدم فرمودند آفرین خوب فهمیده‌ای و وی را مورد عنایت و نوازش قرار دادند و وی

را جناب مبلغ خطاب می فرمودند.

روزی در زنجان مجتهدی سواره دو برادر را دید و از اسمشان پرسید. برادر کوچک پیشدستی کرده گفت روح الله، مجتهد گفت عجب اسم بزرگی است حضرت مسیح مرده زنده می کرد، روح الله گفت اگر شما هم قدری الاغتان را آهسته برانید من هم شما را زنده می کنم.

روزی بحضور حضرت عبدالبهاء مشرف شد و با خطی زیبا سظوری نگاشت و به آن حضرت تقدیم کرد. ایشان وی را تحسین فرموده مورد عنایت قرار دادند و گاهی نیز وی را انعام می کردند.

روزی هم حضور حضرت ورقه علیا شرفیاب شده بودند، معظم له از عزیرالله پرسیدند در ایران چه می کردید؟ جناب روح الله بجواب مبادرت نمود و عرض کرد تبلیغ می کردیم، فرمودند در تبلیغ چه می گفتید؟ عرض کرد می گفتیم خدا ظاهر شده، سرکارخانم لب به دندان گزیده فرمودند ب مردم می گفتید خدا ظاهر شده؟ عرض کرد ما به همه کس نمی گفتیم به اشخاصی می گفتیم که استعداد شنیدن داشته باشند، فرمودند این اشخاص را چطور می شناختید؟ عرض کرد بچشم اشخاص نگاه می کردیم می فهمیدیم که می شود حرفی زد یا نه، و سپس بچشم حضار نگاه کرده نظر خود را می گفت.

عبدالله خان خدمتکار مظفرالدین میرزا ولیعهد، زنی داشت که بسیار خبیث و متعصب و جناب ورقا را داماد خود کرده بود. این زن جنایتکار همواره برای کشتن دامادش نقشه ای طرح می کرد و هر بار تیرش بخطا می رفت. روزی که شوهر و دامادش به سفر رفته بودند به مجتهدی گفت که دامادم بابی است و من کفرش را بوسیله یکی از بچه های او به شما ثابت می کنم، سپس روح الله را به این بهانه که یکی از دوستان پدرت مشتاق دیدن تو است بخانه مجتهد می برد و می گوید این آقا کوچولو است. وی به گمان اینکه مجتهد بهائی است تکبیر الله ابهی گفت، زن گفت نماز را خوب می خواند، مجتهد گفت آقا جان نماز بخوان و ببینم، روح الله فوراً برخاست و پرسید قبله این منزل کجاست؟ سپس رو به قبله ایستاده صلوة کبیر را با صوتی بلند تلاوت کرد، پس از پایان صلوة مجتهد متغیرانه به آن زن پرخاش کرد و گفت؛ از تو قباحت دارد کسی که طفل خود را در این صغر سن به دیانت و خداپرستی بار آورده، متهم به کفر می کنی و انتظار داری که فتوای قتل او را بدهم!

یکبار هم میرزا جلال فرزند سلطان الشهداء حرف نامربوطی زده بود، روح الله

ناراحت شده جوایش را با سیلی داد، جناب ورقا خواستند فرزند خود را تنبیه کنند حضرت عبدالبهاء به ایشان فرمودند از این به بعد حق نداری بر روح الله تعرض کنی و ایشان اطاعت امر مولای خود نمودند.

در راه سفر از زنجان به طهران در دیزج توقف نمودند. آخوندها و رجاله‌ها هیاهو نموده و نتیجه‌ای نگرفتند آنگاه از روح الله پرسیدند بچه، تو چه می‌گویی؟ وی فرمود من هم مثل شما هستم. آنها تصور نمودند وی مسلمان است شادمان شدند ولی جناب ورقا فرمودند خیر او می‌گوید من هم مثل شما دین تقلیدی دارم، و با این بیان آتش غضب و عنادشان شعله‌ور شد عریده بلند شد که چرا پپای این بچه کند نگذاشته‌اند، بلافاصله نجار آوردند و به آرزوی پلید خود رسیدند.

پس از قتل ناصرالدین‌شاه با وجودی که میرزا رضای کرمانی خود را بجرم قتل به صدراعظم ایران معرفی نموده بود و حاجب‌الدوله از آن بی‌اطلاع بود، بتصور اینکه بایبان شاه را کشته‌اند به زندان رفت، و با چشمانی خون‌آلود و حالتی غضبانک دستور داد قفل از زنجیر پدر و پسر برداشتنند، و به اندرون بردند و جناب ورقا را در برابر چشم فرزندش سبعمانه شهید نمودند، روح الله گریه‌کنان ضجه و زاری می‌کرد و بیقراری می‌نمود و می‌گفت آقا جان آقا جان مرا هم ببر، حاجب‌الدوله سفاک خواست وی را ساکت کند و با وعده‌هایی او را آرام نماید، ولی روح الله گفت نه مواجب تو و نه منصب شاه را می‌خواهم، آقا جانم را می‌خواهم و نزد او می‌روم حاجب‌الدوله به میرغضببان فرمان کشتن او را صادر کرد و آنان آن روح پاک را با نهایت بیرحمی در سن ۱۲ سالگی به شهادت رسانیدند.

اینک یکی از منشآت ایشان که به حضرت ورقه‌علیا مرقوم داشته است ذکر می‌شود لتکون ختامه مسک:

الحمدلله به تأیید مشرق عهد این نمله ادنی به تحریر این مدیحه علیا موفق گشتم زهی سعادت که خط نالایق این نابود بلحاظ انور آن سید وجود مشرف شود و تلقاء طلعات مقدسه اهل سرادق حکمت مشهود گردد و در مخزن ابدیه محفوظ ماند وان هذا لفضل عظیم.

خدمت اغصان سدره الهی و اوراق دوحه کبریائی روحی و ذاتی و کینونیتی لتراب اقدامهم الفدا عرض عبودیت و فنا می‌رسانم. جزای جسارت و جریرات ایام وصال را در این دشت فراق می‌کشم.

یا رب چه چشمه ایست محبت که من از آن یک قطره آب خوردم و دریا گریستم.
 به تلافی هر آنی از نعیم وصال عمری عذاب الیم فراق باید کشید. جمال قدم
 جل جلاله را بحرمت غصن الله الاعظم قسم می دهم که این طیر فانی را از قفس
 هجر برهاند و به گلشن وصال برساند و همین رجا را از خدمت ورقه علیا روحی
 لتراب مقدمها الفدا می نمایم که در روضه مبارکه این خانه زاد مهجور را بدعای
 خیر یار و شاد فرمایند و رینا الابهی هوالسامع المجیب الاحقرالارقاء روح الله این
 ورقا.

(نغمه ورقا صفحه ۲۹۸)

و همچنین در زندان طهران قبل از شهادت به سرودن این مثنوی پرداخته که
 چند بیت از مطلع آن ذکر می شود.

طور دل را از میت پر نار کن	جام می را ساقیا سرشار کن
تا بهوش آیم من مخمور و مست	ساغری در ده ز صهبای الست
بر پریم بر اوج هفتم آسمان	بر دردم استار وهم و هم گمان
ره سپر گسردم بروحستان پاک	بگذرم زین تیره دام آب و خاک
رو نمایم سوی روحانی وطن	وا رهم زین ملک پر رنج و محن

(نغمه ورقا صفحه ۱۲۲)

و حضرت عبدالبهاء وی را چنین توصیف فرموده اند.
 هوالله

ای موقن بآیات الله از غرائب آثار و عجائب اسرار پروردگار در هر کور و
 دوری سرّ فدا بود یعنی جمعی از کاس ماء ظهور مزاجها کافور سرمست و
 مدهوش شده رقص کنان بقربانگاه فدا می شتافتند و به آتش انجذاب می گذاختند
 و هلهله گویان و پاکویان خندان و شادمان نعره طویبی لی بشری لی بعنان
 ملااعلی می رسانند ولی تا بحال چنین وجد و سرور و جذب و حبور که در
 میدان جانفشانی از حضرت روح الله بظهور رسید از نفسی مسموع نشد چه که آن
 طفل صغیر هنوز بوی شیر از فم مطهرش می آمد یا کمال صیاحت و ملاحات
 چون بدر منیر از افق اغلال و زنجیر رویش تابان و لبش خندان و لسانش ناطق
 بذکر رحمن و بصرش متوجه به ملکوت یزدان بود در تحت سلاسل و اغلال چنان
 نعره یابها الابهی برآورد و زبان تبلیغ گشود که شور و وله در ملکوت وجود
 انداخت و عوانان را مات و متحیر ساخت و خندان و رقصان و پاکویان در میدان
 فدا جانفشانی نمود یالیت کنت معه فافوز فوزاً عظیماً باری اینست قدرت و
 قوت انجذاب در دور جمال مبارک روحی لشهداء سبيله الفدا تا بحال چنین واقع

نگشته که کودکی خردسال گوی سبقت و پیشی را از مردان میدان ببرد و از افق فدا با کمال انقطاع با رخی تابان طلوع نماید اینست شأن نفوس مقدسه در این کور عظیم و اشراق مبین ملاحظه فرمائید طفل صغیری چون بر میثاق الهی ثابت و مستقیم بود بچه سلطان مبینی مبعوث شد که هر منکری میبوت گشت.

(مکاتیب عبدالبهاء، صفحه ۱۵۲ جلد هشتم)

۴۸۹_ ورقا (علیمحمد)

جناب ورقا، فرزند جناب ملامهدی یزدی است که شرح حیاتش به قلم حضرت عبدالبهاء در این رساله مذکور است. مادر جناب ورقا نیز زنی دانا و پرهیزکار و از ذریات حضرت فاطمه زهرا بود.

جناب ورقا در یزد به تحصیل علوم دینی و پزشکی پرداخته و در نطق و بیان و تقریر حجت و برهان آیتی از فصاحت و بلاغت بوده و در سن ۲۲ سالگی به اتفاق پدر به تبریز هجرت نموده و در منزل آقایان احمداف میلانی ورود نموده اند و با عبدالله خان نوری خدمتکار مظفرالدین میرزا ولیعهد آشنا شدند، وی زنی داشت خبیث، متعصب و مبغض، ولی خود او شیفته کمالات و فضایل ایشان شده و دختر خود را که از تعصب و کینه دست کمی از مادر نداشت، به عقد معظم له درآورد. جناب ورقا پس از ازدواج به اتفاق پدر خود عازم اعیان مقدسه شدند ولی جناب ملامهدی در مزرعه دارفانی را وداع گفت و ایشان عازم عکا شده به زیارت محبوب عالمیان فائز شد و روزی که به حضور مبارک تشریف حاصل نمود، جمال اقدس ابهی فرمودند، اصنام و اوهام را بسوزان، و این بیان مبارک ورقا را بیاد رؤیایی انداخت که در صباوت دیده بود و در آن عالم رویا خداوند عروسکهایش را گرفته و سوزانده بود.

در تبریز عبدالله خان ایشان را به ولیعهد معرفی نمود و ولیعهد از فصاحت گفتار و نورانیت ورقا خشنود شد و بخدمتکار خود سفارش نمود که وی را در مجالس علمی با خود همراه کند. ورقا در این محافل انس اشعاری می سرود و بدریافت صله و خلعتهای فاخر متباهی می شد.

ایشان مدت چندین سال در تبریز سکونت داشت و به نقاط مختلفه آذربایجان سفر می نمود و با بیاناتی فصیح و بلیغ به نشر نفحات می پرداخت و غالباً در معرض اعتراض اغیار واقع می شد، ولی لااقل از زخم زبان زن و مادرزنش در امان بود. در یکی از جلساتی که در حضور ولیعهد منعقد شده بود علما نیز

دعوت داشتند یکی از آخوندها گفت، که بایبها در گذشته مردم را با دادن خرما بایی می‌کردند، بعد جوهر خرما تهیه کردند و بدهان اشخاصی که دهانشان از سخنان سحرآمیز بایی‌ها باز شده بود جوهر خرما پرت می‌کردند، جناب ورقا از ولیعهد مؤدبانه استدعا نمود جواب آخوند را بگوید و گفت، من با اطلاعات علمی که دارم می‌دانم تاکنون جوهرخرما ساخته نشده و مگر بایبان تیراندازی می‌دانند که حب را بدهان شتونندگان پرتاب کنند و اگر آن حب داخل دهانشان رفت آن را بخورند؟ آخوند از گفتار خود شرمسار شد.

جناب ورقا در سال ۱۸۸۲ میلادی (۱۲۶۱ شمسی) برای نشر نفحات به یزد سفر نمود و بنا بفرمان ظل‌السلطان مدت یکسال در زیر زنجیر و کند در زندان جنایتکاران محبوس شد. جناب سینا از زندانی شدن ایشان مطلع شدند و با احباء به مشورت پرداختند و به وسیله جناب سیاح ورقا به زندان اعیان انتقال یافت و سرانجام آزاد شد و به تبریز مراجعت نمود.

ایشان به اتفاق فرزندان خود عزیزالله و روح‌الله بحضور جمال اقدس ابهی مشرف شدند و مورد عنایت قرار گرفتند و پس از استماع بیانات مبارک به اقدام نیر آفاق افتاد و رجای شهادت برای خود و یکی از فرزندان نمود که مورد اجابت قرار گرفت. در مراجعت به تبریز مجدداً گرفتار ناسازگاری و بدخلقی و ناسازگونی مادرزنش شد و با اصرار وی دخترش را طلاق داد. این زن همواره نقشه‌های شومی برای کشتن وی طرح می‌کرد. حتی مجتهدی را وارد می‌نمود که از طریق فرزندش فتوای قتل برای ایشان صادر کند که با مخالفت مجتهد مواجه گردید. جناب ورقا در زنجان با لقائیه خانم صبیح حاجی ایمان ازدواج کرد.

روزی برای عرض تسلیت به علی اکبرخان رئیس تلگرافخانه و نیز خداحافظی به تلگرافخانه رفت. جمعی از احباء نیز حضور داشتند جنابان ورقا و روح‌الله پس از عرض خداحافظی عازم طهران شدند و احباء به منزل خود مراجعت نمودند. آخوند ملا واسع که مردی شیر و مفسد بود خروج احباء را از تلگرافخانه با آب و تاب به اطلاع حاکم علاءالدوله رساند، آنان را دستگیر نمودند و ورقا و فرزندش را از نیمه راه برگرداندند، علاءالدوله در حضور جناب ورقا به استهزاء و ناسزا پرداخت و ایشان گفتند ادای کلمه ناسزا در حق کسی که مردی بزرگ وی را نمی‌شناسد سزاوار نیست و وی را ساکت کرد. ولی علاءالدوله شبها در حضور علما با ایشان بگفتگو می‌پرداخت بعضی از حضار بیانات جناب ورقا را تصدیق نموده و برخی هتاک می‌کردند و بین هر دو دسته مشاجره درمی‌گرفت، و ایشان

آنان را ملامت می نمودند که در حضور حاکم چنین رفتاری شایسته نیست. علاءالدوله در این مدت بدرجات فضل و احاطه علمی و دینی ایشان پی برد و خواست با پرداخت ۱۰۰۰ تومان ورقا را به تقیه راضی سازد و چون به نتیجه نرسید هر دو را به کُند بستند و بر روی اسبهای پالانی سوار نمودند و در شهر میان انبوه جمعیت که بیدین چراغانی خارج شده بودند می گردانند و به علت ازدحام جمعیت و بند شدن راه آنها را در اطاقی زندانی کردند و فرصت یافتند تا دلمه‌ای را که عیال آقامیرزا حسین توشه راه گذارده بود میل کنند و رفع گرسنگی نمایند، در دیزج نیز آخوندها و رجاله‌ها بناسزاگویی پرداختند و جناب ورقا به سئوالات واهی آنان پاسخ می داد و آنان بر شدت خشم و حملات خود می افزودند.

در سلطانیه پسر جهانشاه خان برایشان غذای لذیذ مهیا کرد. آجودان وی مردی خوش قلب بود و در بین راه به خلع ایمان فائز شد ولی دو نفر از مستحفظین بنام باباکیشی و آناکیشی بسیار قسی القلب بودند و اسرا را آزار می دادند. یکی از آنان در بین راه تلف شد.

جناب ورقا و روح الله در پایتخت در اصطبل خانه جهانشاه خان مغلول قرار گرفتند و روز بعد میرغضبان ایشان را به زندان بزرگ برده زنجیر قره کهر بگردنشان انداختند و کلیه اشیاء نفیس ایشان و خصوصاً کتب و الواح مبارک را که بخط خوش و کاغذ ترمه و تذهیب شده بود به اضافه، لباده سفیدی را که جمال مبارک عنایت فرموده بودند به یغما بردند.

حاجب الدوله که از چپاول اموال جناب ورقا اطلاع یافت با ایشان صحبت کرد شاید به نوائی برسد، و چون نتیجه‌ای نگرفت به هتاک و اهانت پرداخت و ایشان را چوپکاری کرد.

در این اثناء میرزا رضای کرمانی با مشورت همدستان خود شاه را بقتل رسانید و به میرزا علی اصغرخان اتابک اعتراف بقتل نمود و حاجب الدوله که از آن بی اطلاع بود به گمان آنکه شاه بوسیله بایبان کشته شده است با حالی سبانه و چشمانی خون آلود همراه با چند میرغضب بزندان رفت و دستور داد دست و پای مظلومین را باز کنند و به اندرون ببرند، سپس به جناب ورقا گفت کردید آنچه را که کردید، ورقا جواب داد ما خلاقی نکرده ایم، ولی وی از شدت خشم و غضب شمشیر خود را به قلب ورقا فرو برد و میرغضبان جسد ایشان را قطعه قطعه نمودند.

الواح بسیاری از حضرت بهاء‌الله و همچنین از مرکز میثاق به افتخار آن شهید مجید عز نزول یافته و در خاندان ایشان باقی است و دیوان اشعار ایشان نیز بچاپ رسیده است و این یکی از ترکیب‌بندهای دیوان اوست:

همه دانند که ما واله دیدار توئیم	عالم از یار شود ما نه بجز یار توئیم
گر دگر هور نتابد نه زیانی باشد	تا که ما مقتیس از آتش رخسار توئیم
ور دو صد یوسف مصری سوبازار آید	می نخواهم که ما جمله خریدار توئیم
بخرامیدن زیبای تذرو اندر باغ	احتیاجی نه که ما عاشق رفتار توئیم
شاید او ترک کند نطق و شکرخانی را	طوطی هند که ما واله گفتار توئیم
باری ارمست شویم از می عشق رخ توست	خود نه مستیم که ما جمله هشیوار توئیم
سود نبود زحکیمان جهان درد مرا	تا مریض از غم آن نرگس بیمار توئیم
ماکنون بر سر شاهان جهان چون تاجیم	چونکه بی ریب و ریا چاکر دربار توئیم

رخت بریست غم و شادی عالم با هم
تا غم عشق ترا جان عزیزان جا شد

(نغمه‌های ورقا صفحه ۲۵۲)

اینک چند بیت از یکی از غزلیات معظم له ذکر می‌شود.

عجب شبی و عجب مجمعی بود یارا	بذکر دوست بیسارای محفل ما را
دمی که هست غنیمت شمر که نتوانی یافت	دگر بپیچ مکان همدمان عکا را
بخوان ببانگ بلند ای معلم از سرشوق	ز شور عشق پر آوازه ساز صحرا را
جوار قصر خداوند عصر مسکن تو است	بگو بچنت مقصود شکر ماوی را
ببین بچشم حقیقت بر این جمال بدیع	که پر نموده ضیانتش تمام دنیا را
از آن لب شکرین نکته‌ای شنو که کند	بیک تبسم حل عقد صد معما را
حدیث سدره و سینا بسی شنیدستی	ببین کنون به بصر صدره‌های سینا را
بیاد جمله احباب ای معلم عشق	بخوان به بزم بهاء نغمه‌های ورقا را

(نغمه ورقا صفحه ۲۳)

جنابان نیر و سینا در رثای شهادت آن دو بزرگوار با سوز دل اشعاری انشاء نموده‌اند که با این بیت مطلع آغاز شده و با بیتی دیگر پایان یافته:

آه آه ای ارض طا ورقا چه شد   مرغ باغ طلعت ابهی چه شد

نیر و سینا چو نی نالند زار   کان رفیق باوفای ما چه شد

(مصایح هدایت جلد اول صفحه ۲۱۱)

و اینک لوح مبارک:

ای نیر افق ذکر و ثناء و ای سیناء منور به شعله هدی این چه نغمه جانسوز بود که در قلوب آتش افروخت و این چه ناله نیران افروز بود که دل‌های یاران بسوخت از استماعش اهل ملاءاعلی بنوحه و ندبه برخاستند و از تأثیراتش اهل سرادق قدس بناله و صویه و گریه دمساز گشتند و با چشمی اشکبار و آهی آتشبار فریاد و فغان آغاز نمودند چه که آن دو مظلوم در دست ستمکار جهول و ظلم افتادند و چنان اذیت و جفائی نمود که از بدو امر تا بحال هیچ ظالم درنده‌ئی و مار گزنده‌ئی و گرگ تیز چنگی و خون خوار بی‌نام و ننگی چنین درندگی و خونخوارگی ننموده یزید پلید و ولید عنید هر دو چون درندگان خونخواران و چون کلاب حقود سید وجود و ظهر الطاف رب ودود را دریدند و آن حنجر مبارک را به خنجر ظلم و اعتساف بریدند ولی چنین ستمی روا نداشتند که طفل دوازده ساله را با آن صباحت و ملاحت و بلاغت و فصاحت و روی روشن و نطقی چون عندلیب گلشن چنان مفقود و نابود نمایند که اثری باقی نماند باری مظلومیت آن پدر بزرگوار و معذوریت این پسر معصوم جان نثار بدرجه واقع که در صحائف قرون و اعصار مثل و شبهش مذکور نه و این قربان در ملکوت ابهی بغایت مقبول و محبوب و پر بها قسم بجمال مقصود و حضرت ملیک محمود که جواهر وجود در غیب امکان به حیرت نگرانند و به منتهای غبطه آرزوی این احسان می‌نمایند پس ای دو بلبل گویای گلشن توحید و ای دو مرغ خوش سخن گلبن تجرید ممنون و خوشنود شوید که در ماتم این دو کوکب نورانی افق تفرید چنین مرثیه انشاء و انشاد نمودید فی الحقیقه از ابداع مرثی است و افصح اشعار بلیغ و بدیع و سهل و ممتنع و در محل و موقع واقع طوبی لکم و خراج ربکم خیر لکم من کل اجر و جائزه این منظومه در ملکوت ابهی معلوم گردد. ع ع

(مصایب هدایت جلد اول صفحه ۲۱۳)

۴۹۰- ورقا (ولی الله خان)

جناب ولی الله ورقا، فرزند جناب علی محمد ورقا شهید بزرگوار می باشد که در سال ۱۸۸۴ میلادی (۱۲۶۳ شمسی) بدنیا آمده است. مادر ایشان فاطمه خانم صبیبه میرزا عبدالله خان نوری بود و مادربزرگ جناب ورقا بسیار مبیغض بود، در صدد بود به هر نحوی زهر خود را به داماد و شوهرش بریزد و آنان را آزار دهد و در غیاب آنها به فرزندان خردسال از پدر بدگونی می کرد و تخم کینه در دل

آنها می کاشت و آنان را با آداب و اصول اسلامی تعلیم می داد. ولی بالاخره ولی الله خان در ۱۶ سالگی همراه عموی خود جناب حاجی میرحسین به میاندوآب رفت و آداب بهائی آموخت و بهائی حقیقی شد و اشتیاق تشریف به ساحت اقدس داشت تا به زیارت طلعت میثاق نایل شد سپس به تبریز رفت، محفل روحانی تبریز وی را از تشریف منصرف نموده توصیه فرمودند در طهران با برادر بزرگ خود میرزا عزیزالله خان زندگی کند وی دستور محفل اجابت نمود و در طهران به تحصیل در مدرسه تربیت پرداخت و نیز زبان انگلیسی و عربی را اضافه بر درس کلاسیک آموخت، سپس در کالج آمریکایی دوره متوسطه را پایان رساند. آنگاه رضایت برادر کسب نمود و به حضور مبارک تشریف یافت. در حیفا در محضر حاجی میرزا حیدرعلی تلمذ نمود و در سال ۱۹۰۹ میلادی (۱۲۸۸ شمسی) برای اجرای دستور مبارک به طهران رفت. با دختر ضیع السلطان ملقب به ضیع آلهی ازدواج نمود و با یکدیگر صمیمانه همکاری می نمودند.

مدتی در سفارت روس منشی شد و بعد افتخار آن یافت که در سفر حضرت مولی الوری به امریکا در رکاب مبارک باشد، در مراجعت در سفارت ترکیه سردبیر شد و شبها به امور امری و شرکت در لجنات خدمت می کرد، پس از چندی در سفارت مأموریتی به او داده شد که چون رانحه سیاست از آن استشمام می شد کناره گیری کرد.

حضرت ولی امرالله پس از صعود جناب حاجی غلامرضا امین امین ایشان را به مقام ایادی امرالله و امین حقوق الله منصوب فرمودند و در سال ۱۹۵۳ میلادی (۱۳۳۲ شمسی) به بعد کلیه خدمات ایشان بدستور مبارک صورت می گرفت.

در آن سال در کنفرانس بین القارات کامپالا و استکهلم حضور یافت. به امریکای جنوبی رفت و مدت ۴۶ روز در صفحات برزیل و شیلی سفر نمود و نقشه ده ساله را برای آنان تشریح کرد. سپس به شهرهای بزرگ آلمان سفر نمود، در اشتوتگارت بیمار شد و تحت عمل جراحی قرار گرفت. دوره نقاهت استراحت ننمود و در کنفرانس هند شرکت کرد آنگاه به عراق و مصر رفت و بیدار اجباء نایل شد و جریان برگزاری کنفرانسها را برای آنان گفت و اجباء را به وجد و سرور آورد، و آنان را برای قیام به خدمت تشویق نمود، در سفر ترکیه احبای شهرهای مختلف را ملاقات نمود و دستورات مبارک را به آنان ابلاغ کرد. پس از دو هفته مأموریت یافت به آلمان سفر نماید تا علاوه بر معالجه خود برنامه های

ناتمام را بی پایان رساند. چندی نیز در وین و ایران اقامت نمود. در سال ۱۹۵۵ میلادی (۱۳۳۴ شمسی) بیماری ایشان شدت یافت به فرانسه و ایتالیا وارد شد به نشر نفعات می پرداخت و در آلمان در شهر اشتوتگارت بیش از یکماه بستری شد و روزهایی که از درد آرام می شد با آنان که در اطاقش بستری بودند صحبت می کرد و به تبلیغ آنها می پرداخت و سرانجام در نوامبر ۱۹۵۵ میلادی (۱۳۳۴ شمسی) روح پاکش بفضای قدس ملکوت الهی پرواز نمود.

ایشان شخصیتی بارز، نجیب و فعال، امین حقوق الله و ایادی امرالله بود که مفتخر به خدماتی شایان شد.

هیكل مبارك صعود ایشان را به اطلاع احباء رسانیده و دستور بنای مرقدی را به محفل روحانی اشتوتگارت صادر فرمودند.

این لوح مبارک از یراعه حضرت عبدالبهاء به افتخار ایشان عزّ نزول یافته.

جناب میرزا ولی الله خان علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ولی خدایا فرقت اشتداد یافت اشتیاق اشتداد یافت نامه رسید پرتو صبح مسرت دمید افسوس که فرصت جواب نیست و مهلت خطاب نیست عنقریب روی تو بینم و گل از باغ تو چینم ای ولی دلنشینم جناب خان محترم را مشتاقم و دکتر مکرم را تحیت می رسانم. ع ع

۴۹۱_ ورقة الرضوان

سرکار حاجیه خانم، صبیبه شاهزاده محمدرضا میرزا حفید فتحعلیشاه می باشد که جمال مبارک وی را به ورقة الرضوان ملقب فرمودند، ایشان علاقه مند به ملاقات و مصاحبه با جناب طاهره بود و بطریقی دریافت که طاهره در منزل محمودخان کلانتر زندانی است. خود را به آن باغ رسانید. به دعا و مناجات پرداخت و تضرع و زاری نمود شاید بتواند بیدار طاهره نایل شود، وی عمارتی کهنه در گوشه باغ دید متوجه آن بنا شد، ناگهان از بالاخانه آن ساختمان پنجره ای باز شد و بیدار طاهره موفّق گشت. پس از ادای تکریم و سلام از آن مخدره پرسید چه اوضاعی است؟ و طاهره جواب گفت که دوره تجدید شده قائم موعود ظاهر شده و در تبریز به شهادت رسیده. سپس از وقایع مازندران سؤال کرد و جناب طاهره اظهار داشت که ۳۱۳ نفر از اصحاب قائم به مظلومیت کبری شهید شدند، و بالاخره ورقة الرضوان از اوضاع آینده سؤال نمود که حال تکلیف

چیست و باید به چه کسی اقتدا کنیم؟ و در پاسخ گفت نور از نور است (مثل نور کمشکوة فیها مصباح المصباح)، و در وقت ذکر این آیه چهره اش برافروخته شد، و چشمانش می درخشید و بلافاصله در را بست و مأمورین نگهبانی سر رسیدند و به ورقة الرضوان اعتراض نمودند که به چه علت وارد باغ شده و به پای عمارت رفته است؟

۴۹۲- ورقة الفردوس (خانم بی بی کوچک)

خانم بی بی کوچک، فرزند عبدالله صباغ و خواهر جناب باب الباب، در سال ۱۸۱۵ میلادی (۱۲۹۴ شمسی) متولد شده و حضرت بهاءالله وی را به ورقة الفردوس ملقب فرمودند. وی در سال ۱۸۳۱ میلادی (۱۲۱۰ شمسی) و پس از فوت پدر همراه سایر اعضای خانواده به کریلا منتقل شد و در محضر جناب سیدکاظم رشتی تلمذ کرد. وی بر اثر انفاس قدسیه حضرت اعلی و کسب فیض از فضل و کمالات جناب طاهره، به تفسیر آیات قرآنی و اسرار مسائل غامضه و لطایف مسائل توحید و درک عبارات و اشارات احاطه کامل یافت.

در سال ۱۸۴۴ میلادی (۱۲۲۳ شمسی) در کریلا به عقد ازدواج جناب شیخ ابوتراب اشتهاردی درآمده و با جناب طاهره و شمس الضحی به تبلیغ امر حضرت نقطه اولی پرداخت. در عراق مدتی تحت حمایت جناب محمد شبیل بسر برد و سپس به مدت سه سال در منزل مفتی عراق با جناب طاهره سکنی گزید و تحت نظر قرار گرفت و همراه ایشان به ایران مراجعت نمود و با مادر خود و برای پیوستن به جناب ملاحسین عازم مشهد شد.

پس از شهادت ایشان در بشرویه اقامت گزید و با دلگرمی عمادالملک حکمران که باطناً بهائی بود، به تبلیغ زنان پرداخت و جمعی از آنان را به فوز ایمان نایل ساخت. ورقة الفردوس نظیر مادر خود زنی باعصمت، پاکدامن، صبور، منقطع و قانع بود. وی در نهایت عسرت و با کمال وجد و سرور در مقام تسلیم و رضا بسر برد. پس از برکناری عمادالملک او اذل و اوپاش به تحریک محمدعلی بیگ، نورعلی سرحلقه اشرار او را زیر فشار ظلم قرار داد و از حاجی آقاسید حسن مجتهد فتوای خراب کردن خانه ملاحسین و تبعید عائله اش را گرفتند. افراد عائله مجبور به مهاجرت شدند و مدت سه ماه در قلعه خرابه ای بسر بردند، بعضی از احباب شبها برایشان آذوقه می بردند و پس از چندی دریدی سرکار ورقة الفردوس در سال ۱۸۹۳ میلادی (۱۲۷۲ شمسی) به عشق آباد هجرت کرد و

در آنجا از دارفانی به جهان باقی پرواز نمود و این لوح مبارک به افتخارش عزّ
نزول یافته.

هوالایهی

ای ورقه مبارکه فردوس الهی اگر چه چندی پیش محرری ارسال شد حال باز
بذکر تو پرداختم تا بدانی که در این بساط بچه مقدار مذکوری و در این محفل
چگونه موجود جمال مبارک روحی لاجبانه الفدا نهایت عنایت را در هر حین
می فرمودند و ملاحظه می شد که توجهات عین الطاف مستدیم و مستمر به یقین
مبین بدانید که فضلی خاص و عنایتی مخصوص به آن ورقه مبارکه بود و الان
نیز از ملکوت ابهی لحظات عین رحمانیت منعطف پس بیمارکی این فضل قدیم و
لطف عظیم و شکرانه این موهبت عظمی زبان را بگشائید و اماء الرحمن را بنار
شجره مبارکه در جمیع احیان مشتعل فرمائید وقت شور و تشویر است و هنگام
شعله و افروختن است جمیع اماء الله و ورقات را به تکبیر ابداع ابهی مکبیر
شوید. ع ع

(مکاتیب عبدالبهاء، جلد پنجم صفحه ۱۵۶)

۴۹۳- وطن خواه (بهرام خسرو)

جناب وطن خواه از پارسیان بود که در سال ۱۹۰۵ میلادی (۱۲۸۴ شمسی) در
نصرآباد یزد بدنیا آمد. وی در نوزده سالگی به امر مبارک اقبال کرده و در هند
سکنی نموده و بخدمت امرالله پرداخت. در سال ۱۹۳۱ میلادی (۱۳۱۰ شمسی)
افتخار آن یافت که به آستان اقدس تشرف حاصل کند و به زیارت حضرت
ولی امرالله فائز گردد وی از بیانات حضرتش آنچنان لذت می برد که می خواست
همواره در ارض اقدس بخدمتش پردازد ولی حضرت ولی امرالله وی را تشویق
فرمودند که خدمات امری خود را در بمبئی ادامه دهد. از اینرو به بمبئی
مراجعت نمود و به تبلیغ امرالله و نشر نفعات و تشویق و ترغیب جوانان به
خدمت و پیشرفت امر مبارک مبادرت نمود و پس از آنکه پیام سال ۱۹۴۳
میلادی (۱۳۲۲ شمسی) به بمبئی ابلاغ شد و احبای الهی را متذکر ساختند که
از نقاط پر جمعیت به نقاط کم جمعیت توجه کنند، وطن خواه از بمبئی به
شولاپور نقل مکان نمود و به تبلیغ اهالی آن نقطه پرداخت و بخدمات برجسته ای
موفق شد.

در سال ۱۹۶۲ میلادی (۱۳۴۱ شمسی) که اقبال دسته جمعی هندوان آغاز شد،
ایشان برای تحکیم و بالا بردن سطح فرهنگ آنان با عزمی راسخ به دهات دور

دست سفر کرد و امر مبارک را به عموم طبقات ثروتمند و فقیر، یاسواد یا امی، پیر و جوان ابلاغ کرد و بعضی مسائل اخلاقی را به گروه‌هایی که قبلاً اقبال نموده بودند، تشریح نمود و از فعالیت‌های تبلیغی و نتایج حاصله از آن لذت می‌برد.

جناب وطن خواه از نظر جسمی سلامت نداشت و با وجود این دمی اوقات خود تلف نمی‌نمود و از سال ۱۹۶۲ میلادی (۱۳۴۱ شمسی) تا ۱۹۶۶ میلادی (۱۳۴۵ شمسی) یعنی به مدت ۴ سال بیش از ۳۰۰ قریه و قصبه را که در حوالی شولاپور بود و همچنین استانی دیگر را زیر پا گذاشت و به حیدرآباد رفت و برای مساعدت و راهنمایی محفل روحانی گوتا در ماه ژوئیه همان سال ۱۵۰۰ کیلومتر راه طی نمود. طرحی برای استقرار احباء در دهات مجاور تنظیم کرد و با آنان بدهات اطراف رفت و به نشر نفحات پرداخت. آنگاه بیمار شد و تحت مداوا قرار گرفت. کمی بهبودی یافت و می‌خواست با احباء به دهی که با اقبال دسته جمعی آن ده را منور ساخته بودند رفته جشن بگیرند، ولی ساعتی بعد روح پاکش از عالم ادنی به جهان بالا صعود کرد. بیت‌العزل اعظم از صعود ایشان که نمونه فداکاری بوده اظهار تأسف فرموده و در اعتاب مقدسه دعا فرمودند.

۴۹۴_ وهاب قرشیزی (میرزا جواد)

جناب وهاب از اهل ترشیز از توابع خراسان و یکی از متقدمین امر الهی است که در بدایت طلوع حضرت رب‌اعلی به زمره اهل ایمان درآمد و آن حضرت برای آنکه وی را از حملات معاندین محفوظ دارند نامش را به میرزا جواد، که از حساب ابجد هر دو ۱۴ می‌باشند تغییر دادند، وی انجذاب و اشتعال زایدالوصفی به مولای خود داشت و هنگام نفی و زندانی شدن حضرتش به هر طریقی بود چه در بین راه چه در منزل به مقصود می‌رسید و به ملاقات و زیارت فائز می‌شد. پس از آنکه حضرت نقطه‌اولی در قلعه ماکو مسجون شدند وی در تبریز اقامت نمود و در آنجا با زیارت آثار مبارک و ملاقات و مصاحبت با اصحاب بهره‌مند می‌شد. سالها پس از فاجعه کبری و شهادت حضرت باب ثابت و استوار بود و در بغداد به زیارت حضرت بهاء‌الله موفق شد و به شرف لقا نایل گردید و در خدمت آن حضرت بسر برد و بر حسب دستور جمال‌قدم به اتفاق میرزا یحیی دو دوره کتب و آثار حضرت نقطه‌اولی را استنساخ نموده پایان رساندند.

۴۹۵- هارون (حکیم)

جناب حکیم هارون یکی از ابناء خلیل و از اطبای حاذق کاشان بود که در سال ۱۷۷۷ میلادی (۱۱۵۶ شمسی) بدنیا آمده است. سلاله وی و ابناء خلیل بنی اسرائیل طی قرون و اعصار بوجودش افتخار می نمایند، ایشان فرزند آقا مردخای صاحب کارخانه ریسندگی بود که احتیاجات مخمل و قالی کاشان را تولید و تأمین می نموده است. وی دارای دو پسر بنامهای هارون و موشه و یک دختر بنام جهان بود. جهان خانم در جوانی مورد توجه و علاقه فتحعلیشاه قرار گرفت و به حرمسرای او راه یافت. در آنجا یک جلد کتاب پزشکی نظر وی را بخود معطوف داشت و آن را در اختیار برادرش هارون گذارد. هارون با عشق و علاقه وافر به مطالعه کتاب مزبور پرداخت و بمضامین آن علاقه مند شد و با فراست و ذکا، علوم پزشکی را کم و بیش فراگرفت و با عنایت و تأئید الهی به معالجه و مداوای بیماران پرداخت. پزشکی حاذق شد و در بین اهالی کاشان بنام حکیم هارون حسن شهرت یافت، شخصیتی لایق و طبییی بارز، مورد احترام و تکریم همگان قرار گرفت.

در آن زمان که حضرت رب اعلی را مأمورین دولتی از اصفهان به طهران می بردند، در بین راه حضرتش بمدت سه روز از ۲۱ مارس ۱۸۴۷ میلادی (۱۲۲۶ شمسی) (دوم ربیع الثانی ۱۲۶۳) در روز نوزد در کاشان توقف فرمودند و جناب حاجی میرزا جانی افتخار میزبانی معظم له را داشت و در آن مدت کوتاه برخی از اعظام و شخصیتهای برجسته کاشان و از جمله حکیم هارون به فیض لقا موفق شدند. به محضر انور مبارکش حضور یافته از بیاناتش مستفیض شدند. هر چند به تعداد ساعاتی که ایشان در حضور مبارک مشرف بوده و یا مذاکراتی که بین آن دو ایراد شده آگاه نبوده است ولی هنگامی که این طیب عالیقدر از حضور حضرت اعلی مرخص شده بود با اصغء، بشارت ظهور رب الجنود، قلبش به نور ایمان روشن و منور شده و افتخار آن را یافت که در بین جامعه کلیمیان اول من آمن بشمار آید.

جناب حکیم هارون با داشتن ۱۲ فرزند عائله بزرگی تشکیل داد. از همسر اول خود ۱۱ فرزند و از همسر دوم یک فرزند و خانواده های متعددی تشکیل شد. مشهورترین آنان خاندانهای حکیم نورمحمد، برجیس، ارجمند، خاوری، میثاقیه،

وحدت، توفیق، اطاعت، اقراری، متحده، منفرد، ممتازی و فریدیان می باشند.
اگر چه اطلاعات دقیقی از دودمان و سلاله ایشان در دست نیست ولی آنچه مسلم است جز یک خاندان سایر افراد این سلاله بتدریج به امر مبارک جمال اقدس ابهی اقبال نموده و به خدمات امری نایل شده اند.

ایشان در سن کهنولت که قدرت مسافرت و تشرّف به حضور مبارک جمال اقدس ابهی را نداشت سه نفر از نوادگان خود افلاطون، آقاخان و ایوب فرزندان حکیم نور محمود را که حجبات دنیوی آنان را از شناسائی مظهر کلی الهی محجوب ساخته بود، اصالتاً و وکالتاً برای زیارت نیر آفاق به ارض اقدس اعزام داشت، آنان پس از مراجعت اظهار داشته بودند و "ما با چشمان خود شخصی را مافوق حضرت موسی ملاقات نمودیم"، با اینحال از فیض ایمان بی نصیب شدند.

(از یادداشت‌های میرزا جلال خان ارجمند)

باری ایشان در سال ۱۸۸۵ میلادی (۱۲۶۴ شمسی) با حسن خاتمه به ملکوت ابهی صعود نمود.

(یادداشت‌های جناب جلال خان ارجمند)

۴۹۶_ هدائی (منورخانم)

منورخانم هدائی در سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) در خانواده‌ای مؤمن و بهائی در این جهان دیده گشود. پدرش آقامیرزا محمد هدی و مادرش خاور سلطان فرزند ملا محمدعلی ده آبادی شهید می باشد. پدرش آقامیرزا محمد در زمان حکومت جلال الدول در سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) هنگامی که وی کودکی خردسال بود و بیش از یکسال ونیم سنی نداشت، بدست عوانان به شهادت رسید و آنها کلیه اموال و اثاثیه را غارت کردند و خانه شان به آتش کشیدند و خاورسلطان و فرزندانش از کلیه امکانات زندگی محروم شدند و مادر جوان بی سرپرست و بی خانمان در صدد حفظ فرزندان خردسال خود بود، شبها روی خرمن دراز می کشیدند و خشت را بالش خود می کردند، خدمتکار باوفایش زنی مؤمن و مسلمان حقیقی بود و آنان را در غرفه‌ای در بالای منزلی پنهان نمود و شبها لقمه نانی به آنان می رساند. با تمام این احوال عوانان دست بردار نبودند و چندین بار با رفتار وحشیانه خود قصد هلاک آنان نمودند.

خاورسلطان با لباس میدل به یزد رفت و از منسوبین شوهرش که مسلمان بودند تقاضای کمک نمود لذا آخوندی نام اطفال را تغییر داد و بخیال خود آنان را مسلمان کرد. غافل از اینکه بذر ایمان که در قلوب پاک اطفال کشته شده،

هرگز از رشد باز نایستاد و فضل و عنایات الهی آتش شوق و ایمان را تا آخرین لحظه حیات در قلوب آنان مشتعل ساخته لذا با مشورت با حضرات افغان ابتدا به یزد و سپس به رفسنجان هجرت کردند. در آنجا سرکار خاورسلطان با آزادی کامل و آسایش بیشتر به تربیت روحانی بچه‌ها پرداخت و هر چند از لحاظ معیشت در تنگدستی بسر می‌بردند ولی به هر طریقی بود آنان را باسواد کرد. از الفبا شروع کردند تا بخواندن و نوشتن مختصری موفق شدند و سپس سعی کردند بمطالعه الواح و مناجات بپردازند، و بتدریج در معارف امری قوی شدند بطوری که منور خانم در سنین نوجوانی سرآمد دختران و خانمهای بهائی رفسنجان شد، از اینرو محفل روحانی رفسنجان به منورخانم پیشنهاد کردند در رفسنجان مدرسه دخترانه بهائی تأسیس نماید، منور خانم از صمیم قلب این پیشنهاد را پذیرفت و با همت ایشان مدرسه دخترانه بنام "مدرسه عصمتیه بهائیه" افتتاح شد و بتدریج تا کلاس چهارم ابتدائی ۶۰ نفر شاگرد داشت و چند شاگرد غیربهائی نیز شرکت نمودند. منور خانم به تنهائی معلمی و سرپرستی کلاسها و مدیریت و امور مدرسه را انجام می‌داد و از شاگردان با استعداد از کلاسهای بالاتر برای تدریس کلاسهای پایین‌تر کمک می‌گرفت و در آخر هر سال جشن گرفته گزارش سالیانه را به مادران می‌داد.

منورخانم که سواد حساب و هندسه نداشت، شبها از پسران بهائی درس می‌گرفت و به تدریس دختران می‌پرداخت. والدین اطفال و محفل مخارج مدرسه را متحمل می‌شدند و خود وی مجانی خدمت می‌کرد، و از اینکه تا این حد موفقیت یافته بود از الطاف جمال اقدس ایهی شاکر بود و این موفقیت را فضل و موهبت الهی می‌دانست. کوششهای خستگی‌ناپذیر منورخانم سبب شد که کلیه دختران و خانمهای جوان رفسنجان از نعمت سواد برخوردار گردند، و نهایت لطف و احترام را نسبت به ایشان مجری می‌داشتند.

پس از تشکیل لجنة ترقی نسوان منور خانم به عنوان منشی در آن لجنة منصوب گردید.

منورخانم با داشتن شوهر و فرزند وقت خود را تلف نمی‌کرد و با شوق و ذوق مدت ۱۲ سال سرپرستی مدرسه را عهده‌دار بود. در زمان سلطنت رضاشاه در صد شدند که این مدرسه را دولتی کنند ولی محفل روحانی رفسنجان موافقت ننمود چه لازم می‌آمد که دروس امری را از برنامه حذف کنند. دبستانی دولتی افتتاح شد و منورخانم نیز می‌بایستی گواهینامه شش ساله داشته باشد تا بتواند

بتدریس ادامه دهد. به یزد رفت موفق به اخذ گواهینامه شد و به رفسنجان مراجعت نمود تا مجدداً بکار پردازد ولی مصادف به بستن کلیه مدارس بهائی در سال ۱۳۳۴ گردید و نتوانست به نیت قلبی خود جامه عمل بپوشاند بنابراین پس از تعطیل مدرسه دخترانه عصمتیه بهائی، با جناب منیر نبیل زاده مشورت نمود و به اتفاق خانواده خود به زاهدان هجرت کرد و در خدمات امری و تدریس به خانمهای بیسواد بهائی مشغول گشت و به استخدام اداره فرهنگ درآمد.

طرز رفتار و تدریس وی رضایت رئیس اداره فرهنگ را بخود جلب کرد و وی را تشویق نمود. عوانان به مخالفت پرداخته و آنقدر رئیس فرهنگ را تحت فشار گذاردند که بر خلاف میل باطنی خود منورخانم را از کار منقصل نمود و وی را در مضیقه مالی قرار داد. عوانان دست بردار نبودند و وی را متهم به قتل بچه خردسال مسلمان نمودند. جمعی از اعیان را دستگیر کردند و منورخانم را تحت بازجوئی و محاکمه قرار دادند. او با شجاعت و متانت گفت، شما این پرونده های دزدی و قتل در اینجا دارید بدقت ملاحظه و بررسی کنید حتی یک نفر بهائی در بین آنها نیست. بهائی ۲۰ هزار شهید داده اند بهائیان کشته می شوند ولی نمی کشند، سپس با خونسردی و شهامت اهداف دیانت بهائی را برای قضات تشریح کرد و رفع اتهام نمود. بازپرس مربوطه گفته بود این خانم آب پاک و صاف روی دست ما ریخت.

منورخانم و خانواده، چندی به سران بلوچستان رفتند در آنجا مبتلا به مالاریا شدید شد. وی در برابر مشیت الهی در مقام تسلیم و رضا بود و در ناملایمات زندگی زاری نمی نمود و صابر و شاکر بود و در سنین کهولت و ضعف بینائی با تلاوت آثار مبارک و مناجاتها، صلوة کبیر و لوح احمد که در برداشت سرگرم می شد. فکر و ذکرش خدمت امرالله و آرزویش کسب رضای الهی بود همه را از صمیم قلب دوست می داشت و همین تراوشات قلبی او بود که او را از محبوبیت خاصی برخوردار می ساخت. پس از گذشت زندگانی پر نشیب و فراز سرانجام در سن ۹۱ سالگی در سال ۱۹۹۳ میلادی (۱۳۷۲ شمسی) در بوستون امریکا دیده از جهان خاک بریست و طیر روحش به ملکوت ابهی پرواز کرد.

۴۹۷- هزاری (اردشیر)

جناب اردشیر هزاری یکی از پارسیان مقیم یزد می باشد. همکیشان ایشان در طول ۱۵ قرن زیر یوق و حمله تازیان و خشونت آنان به سختی می زیستند و رنج

می بردند. علما و آخوندهای متعصب آنان را تحقیر می کردند، ناپاک دانسته و هتاک می نمودند و مقررات سخت و جزیه های سنگینی به آنان تحمیل می کردند و آن مظلومان پاک نهاد آرزومند بودند بشارت مندرجه در دسانیر آسمانی، اوستا، یسنا، گلدسته چمن آئین زردشت هر چه زودتر تحقق یابد، شاه بهرام ظاهر گردد و جهان را تابان سازد. اردشیر نیز در جستجوی این حقیقت بود و همان که بشارت ظهور شنید با یکی از اعیان به منزل جناب ملا عبدالغنی اردکانی رهنمون شد، ولی به محض ورود خود را با آخوندی مواجه دید و بجای بشارت مصائب پیشین در نظرش مجسم شد، ملا که مردی شوخ بود با خوشرونی و لطیفه ای وی را خوش آمد گفت و نگرانی اردشیر را تسکین بخشید و فنجانی چای به وی تعارف کرد و به گفتگوهای مقدماتی پرداختند، آنگاه ملا ته مانده چای اردشیر را سر کشید و در همان فنجان برای خودش چای ریخت، اردشیر منتظر شنیدن بشارت آسمانی بود ولی این رفتار ملا وی را منقلب نمود و احتیاج به تحقق سایر بشارت ندید، نور ایمان در قلبش تجلی نمود و به امر مبارک اقبال کرد و فرزندانش نیز در ظل امرالله قرار گرفتند و به خدمات شایان موفق شدند و خود نیز به افتخار چند لوح از حضرت عبدالبهاء نایل گشت.

طهران - بواسطه آقا محمدعلی کاشانی جناب اردشیر پورورستم خان

هوالله

ای بنده یزدان نامهات خواندم و نامت بر زبان راندم کام جان شیرین شد و معانی روحانی بود و عبارت پر حلاوت چون قرائت بنهایت رسید بدرگاه احدیت عجز و نیاز گشت که موفق بر آرزوی جان گردی و مؤید بر تأیید خداوند مهربان و علیک التحية والثناء ع ع

(از الواح زلاتینی بخط آقا بابای معلم تبریزی)

هوالله ای اردشیر همانم چون شیر دلیر در میدان مردان چنگیز را اسیر کرد و عنوان جهانگیر گرفت ولی آن شکوه اردشیری بباد رفت و شهریار طرفی از آن نیست پس تو در فکر سلطنت جهان جاودان باش که شوکتش آسمانیست و قدرتش رحمانی و حشمتش یزدانش و مدتش جاودانی قسم به جمال قدم که بندگی آستان مقدس به از سلطنت و کامرانی و شهریاری شرق و غرب جهان و البهاء اعلی اهل البهاء. ع ع

(از مجموعه الواح جناب وجدانی)

شیراز جناب اردشیر فارسی علیه بهاءالله الابهی

هوالله

ای بنده یزدان پاک جانی و پاک دل زیرا از جهان آب و گل بیزار شدی

و به جهان دیگر دل بستنی و حق پرستی و بیاران یزدانی پیوستی و از بند بیگانگان رستی یار آشنا بودی و بینا و گویا چون پرتو آفتاب درخشید نور حقیقت دیدی و سرود و سروش شنیدی و دل از تعلق به این خاکدان بریدی و در اوج مهر یزدان بریدی شاد باش شاد باش و با نفس و هوی همواره در پرخاش باش جانت خوش باد. ع ع

هوالمه

طهران بواسطه محمدعلی کاشانی جناب شهریارپور بهرام فارسی ای پور رستم امروز شجاعت و مردانگی و جرئت و جسارت و فرزادنگی امانت است امانت دیانت است و دیانت صداقت است صداقت استقامت است استقامت. ع ع

۴۹۸_ هوشیار (دکتر محمدباقر)

جناب دکتر هوشیار در سال ۱۹۰۴ میلادی (۱۲۸۳ شمسی) در شیراز بدنیا آمد و چنانچه خود اظهار نموده در ایام جوانی طلبه‌ای بوده و ناگهان رخت علم برکنده و کلاه علم یقین بر سر نهاده و از سخنانی که با حرف آغاز می‌شده و به حرف پایان می‌یافته برکنار گشته است. ایشان مدتی در هندوستان بسر برده و در روزهای تلخ جنگ دوم جهانی به آلمان رفته و بفرارگرفتن علوم فلسفی از قبیل روانشناسی، تعلیم و تربیت و تاریخ ادبیات پرداخته و از دانشگاه مونیخ گواهینامه دکترای خود را دریافت داشته است در مراجعت به ایران حزب توده وی را فاشیست و دست‌پرورده مکتب هیتلر نامید. در پاسخ به آنان می‌گفت که سگ زرد برادر شغال است، و تفاوتی بین هیتلر و استالین نیست.

باری در ایران بتدریس پرداخت و از مقام و احترام و منزلت خاصی برخوردار شد. وی از جمله کسانی بود که روانشناسی علمی و تجربی را در ایران پایه گذارد و نیز شاگردانی تربیت کرد که پس از گذراندن امتحان بتوانند دبیر دبیرستانها شوند. جلسه امتحان معلم مربوطه با دکتر هوشیار در آخر کلاس می‌نشستند و شاگردی که امتحان دبیری می‌داد پشت میز خطابه می‌ایستاد و به عنوان یک دبیر صحبت می‌کرد، آنگاه درباره رد و قبول وی تصمیم می‌گرفتند.

دکتر هوشیار عمر خود را وقف تعلیم و تربیت نوجوانان و تعلیم و گسترش دانش و فرهنگ کشور نمود و مدت ۲۳ سال در دانشگاه طهران در دانشسرای عالی تدریس نمود.

وی از عنفوان جوانی به امر مبارک اقبال کرد و عشق و دلیستگی به آثار مبارک داشت و از جمله اساتید بهائی بود که با روش علمی و مطالعات غربی دانشگاهی بصیرت کامل داشت. می‌کوشید علم و فلسفه را با ارزشهای روحانی امر مبارک توأم سازد و آنها را بر خروشان تفکرات شرق و غرب را بیحر بیکران حقایق بهائی متصل سازد و در صدد آن بود که شناخت گسترده‌تری از بیانات مبارک در اذهان دانش‌پژوهان بوجود آورد و معتقد بود که تعالیم پر شکوه بهائی بایستی در مکتبهای روانشناسی و فلسفه و تاریخ مورد توجه اصحاب خرد و دانش قرار گیرد.

این استاد دانشمند در اوج خلاقیت فکری در بیمارستان پهلوی طهران در سال ۱۹۵۷ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) که بیش از ۵۳ سال از عمرش نمی‌گذشت این جهان را ترک گفت. در کنگره جهانی خاورشناسان که در شهر مونیخ آلمان تشکیل شد اساتید فاضل دانشگاه به درگذشت وی اشاره فرمودند، سعید نفیسی گفت دکتر هوشیار را کشتند چون بهائی بود و دکتر رضازاده شفق گفت مردی صاحب‌دل و خدمتگزار به این مفتی از دست رفت و در برابر طبیبان عیسوی هُش، طبیبان آدم‌کُش هم پیدا می‌شوند.

۴۹۹۔ یاری (حاجی آقا)

جناب حاجی آقا یاری از احبای ثابت قدم و تاجر مشهور همدان بود. وی بخدمت امراالله می پرداخت. اهل عناد به تحریک علماء سوء وی را گرفتار کردند و به زندانش انداختند، حکمران همدان مصمم شد خود به تحقیق پردازد وی را احضار نمود و از وی سئوالاتی نمود اراذل که در پی بهانه می گشتند منتظر جوابهای حاجی یاری شدند. فرماندار پرسید آیا شما خدا شناسید؟ وی گفت البته نه تنها به خداوند بزرگ و یکتا معترفیم، به حضرت رسول اکرم نیز ایمان داریم. حاکم پرسید آیا نماز می خوانید؟ برایم بخوان گفت خواندن نماز شرایطی دارد و تا فراهم نشود مورد اجابت پروردگار نخواهد بود، باید وضو بگیرم، محیط باید آرام و بی سروصدا باشد و کسی سیگار نکشد. بدستور حاکم همگی اطاعت کردند و وی رو به قبله نماز وسطی را تلاوت کرد، حاکم تعجب نمود چه یهودیان معمولاً به زحمت فارسی صحبت می کنند حال یکی از آنان بهائی شده اینقدر میباید آداب است به زبان فارسی مسلط بوده، و صلوة عربی می خواند لذا وی را آزاد ساختند ولی عوانان آرام نگرفتند، به چپاول اموالش پرداختند، به افلاس افتاد و با پيله وری امرار معاش می نمود و با قناعت زندگی می کرد و شاکر بود و با استقامت و ثبوت بر عهد و میثاق به خدمت امراالله مشغول و مشغوف بود، متأسفانه الواح چندی که به اعزاز وی نازل شده بود در ضمن تاراج از بین رفت.

۵۰۰۔ یحیی سیرجانی (آقا سید)

جناب آقا سیدیحیی فرزند آقا سید مهدی مجتهد می باشد. ایشان در محضر پدر خود به کسب دانش و علوم پرداخته و با تعمق در آیات قرآن و تتبع در احادیث و اخبار به رموز بسیاری از حقایق پی برده، و در مراتب مذهبی و عرفانی مقامش رفیع و شامخ گشته، خوش نویسی و قلم شیوایش بحد کمال رسیده. وی مردی نیک سیرت و پاک دامن بود و با وجود داشتن کمالات بیشمار خود را پایبند روحانیت ظاهره ننمود و تشویق دوستان او را از این تصمیم منصرف نساخت. از اینرو به حرفه تجارت پرداخت و در اندک زمانی برموز تجارت آگاه شد و به سبب حسن خلق و رفتار و ادب و انصاف که بزبور امانت آراسته بود، معاملاتش رونق یافت، رفقای دور و نزدیکش از لطایف ادبی و تأثیر

کلام و ملاحظت گفتار و یکرنگی و صفا و مصاحبتش لذت می بردند و غنیمت می دانستند. وی از طریق برادر خود به مطالعه آیات پرداخت، ندای امرالله را لبیک گفت و به فوز ایمان مستفیض گشت و در عهد جمال قدم شعله نار محبت الهی در قلبش افروخته شد، در عهد طلعت میثاق لهیبش سر به عنان آسمان گذارد و گویا از محضر مبارکش رجای شهادت نموده بود. ایشان با کسانی که قابلیت استماع بیانات مبارک را داشتند به ابلاغ کلمه الله می پرداخت به کیفیتی که حرارت دل و حلاوت بیانش مستمعان را شیفته می ساخت. وی از رفتار ظالمانه حاکم و کلانتر و همدستانش که رشوه خواری می کردند بیزار بود. تصادفاً یکی از رقیبان کلانتر، کلانتر را شبانه از پای درآورد. برادرش آقا سیدیحیی را که همه به بیگناهی معترف بودند متهم نمود تا خون بهای برادرش را بگیرد. وی را زندانی کرد و بدستور حاکم پس از ۴ ماه آزاد شد.

با وجود این برادر کلانتر اراذل و اوباش را وادار نمود بخانه اش ریختند و به عنف و زور از خانه بیرون برده با عربده و هیاهو بجرم بابی بودن و کشتن کلانتر شرارت را به منتها رساندند و با قمه و کارد آن مرد نیک سیرت و مظهر محبت و عطوفت را از پای درآوردند. فراشان جسد نیمه جانش را بدارالحکومه بردند و هنوز اشرار از پرتاب کردن سنگ و آجر بر رویش دست برنمی داشتند تا آنکه حاکم حاضر شد و اشرار را متفرق کرد. طولی نکشید که روح پاک و مقدس آقا سیدیحیی به آشیان قدس پرواز کرد.

ایشان در زمان حیات از اثر خامه مشکین حضرت عبدالبهاء به چند لوح مفتخر گردید و پس از شهادتش نیز الواحی چند به افتخار بازماندگانش عزّ نزول یافت. اینک یکی از الواحی که به افتخار این بزرگوار عزّ صدور یافته درج می گردد.

جناب آقا میرزا یحیی علیه بهاء الاله الابهی

هو الله

ای سمی سید حضور بحر الطاف بی پایان چنان موجی به اوج زد که سواحل کائنات از فیض نامتناهی سیراب شد لهذا در عالم ایجاد حرکت و جنبشی عجیب حاصل گشت و برکت و انتعاشی عظیم ظهور یافت عقول صعود نمود و ادراک شدید گشت حرکات سریع گردید و ترقی در جمیع مراتب بنهایت قوت جلوه نمود اینست که اکتشافات عظیمه گشت و مشروعات جلیله تأسیس یافت و صنایع بدیده جلوه نمود و اسرار کائنات از حیّز غیب به عرصه شهود و هویدا گشت پس

باید جمیع یاران همتی نمایان آشکار و عیان کنند تا ایجاد صفتی جدید فرمایند یا اکتشافات فنی بدیع کنند یا به مشروعی عظیم پردازند یا قوت و موهبتی در عالم انسانی بنمایند از خدا خواهم که در جمیع موارد موفق و مؤید باشی و علیک البهاء الابهی ع ع

(از الواح چاپی عکسی بخط محب السلطان و چاپ میرزا رحیم خان ارجمند)

۵۰۱۔ یزدانی (میرزا احمدخان کسروی)

جناب میرزا احمدخان یزدانی، فرزند میرزا حسن خان معین دیوان، دربار قاجار و سرکار فاطمه خانم در سال ۱۸۹۱ میلادی (۱۲۷۰ شمسی) در طهران بدین آمد و تحصیلات ابتدائی و مقدماتی را در کودکی فراگرفت و به تحصیل علوم پرداخت و در رشته مهندسی که معلمین فرانسوی تدریس می نمودند تخصص یافت، و در دستگاه های دولتی آغاز بکار نمود.

ایشان در نیشابور برای اولین بار بوسیله یک نفر پیله ور از امر مبارک و ظهور حضرت اعلی و جمال اقدس ابهی اطلاع یافت و با آشنایی با جنابان ابن ابهر و اخوان الصفا تحری حقیقت آغاز کرد و مدت هشت ماه مذاکرات آنان ادامه یافت و بدلائل عقلی و نقلی به عظمت امر مبارک و حقیقت پی برد. پرده حجابات درید و در سال ۱۹۱۳ میلادی (۱۲۹۲ شمسی) به فوز ایمان فائز گردید و از آن تاریخ تا خاتمه حیات با شور و اشتیاق و استقامت و تحمل ناملایمات به خدمات امرالله اشتغال داشت، و در سنین اولیه به عضویت محفل روحانی طهران انتخاب گردید. در سال ۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۳ شمسی) با سرکار مفتاح الملوک مفتاح که یکی از اشراف و اعیان زادگان طهران بود ازدواج نمود و چند سال بعد ایشان نیز در ظل امرالله وارد شدند و نتیجه این اقتران سه دختر و دو پسر می باشد.

در سال ۱۹۱۵ میلادی (۱۲۹۴ شمسی) انجمنی برای استقرار صلح تشکیل شد تا به جنگ جهانی اول خاتمه دهد. رفته رفته این هدف روحانی توسعه یافت و در شهر لاهه مستقر شد و در تمام جهان منتشر گردید. جناب یزدانی با دو نفر دیگر از احباء مشورت نمودند و مصمم شدند با این نهضت همکاری کنند لذا تعالیم مبارکه بهائی را به زبان فرانسه ترجمه نموده و برای انجمن لاهه ارسال داشتند و متذکر شدند که برای استقرار صلح دائم لازم است با حضرت عبدالبهاء در تماس باشند تا این راه دشوار را هموار سازند. این پیشنهاد مورد تصویب

انجمن قرار گرفت و بوسیله یزدانی به عرض مبارک رسید ولی تا زمانی که جنگ ادامه داشت کاری از پیش نرفت. در سال ۱۹۱۹ میلادی (۱۲۹۸ شمسی) حضرت عبدالبهاء جنابان یزدانی و ابن ابهر را احضار فرمودند و اولین لوح لاهه را نازل فرمودند. آندو نفر لوح را به انگلیسی ترجمه نموده تا به انجمن صلح لاهه عرضه نمایند. آنها با کشتی از دریای مدیترانه سفر نمودند و به لاهه رسیدند. منتها دریافتند که انجمن صلح که با ایشان در تماس بود منحل شده و جای آنها انجمنی دیگر بوجود آمده است. به هر حال لوح مبارک را به رئیس آن انجمن جدیدالتاسیس تسلیم نمودند و این انجمن را به حضرت مولی‌الوری معرفی نموده و ارتباط بین حیفا و لاهه برقرار گشت، و لوح مبارک دوم به افتخارشان عز نزول یافت.

جناب یزدانی در مدت اقامت خود در هلند با علاقمندان و مروجین زبان اسپرانتو تماس حاصل نموده و امر مبارک را به آنان ابلاغ نمود. پس از خاتمه مأموریت خود به ارض اقدس مراجعت نمود و به حضور مبارک مشرف شد و پس از مرخصی به ایران برگشت.

ایشان چنانکه اشاره شد در مؤسسات دولت انجام وظیفه می نمود و با وجودی که به پاکدامنی و حسن کار شهرت داشت با توطئه اعدا مدتی زندانی شد و پس از اثبات بیگناهی و برائت آزاد گردید. حضرت ولی‌امرالله در توقیع مبارکی استقامت ایشان را ستودند.

در سال ۱۹۴۹ میلادی (۱۳۲۸ شمسی) از خدمات دولتی کناره‌گیری کرد و اوقات خویش را وقف خدمات امری نمود و مسئولیتهای زیاد امری را به عهده گرفت، به شهرستانهای کشور سفر نمود و به تبلیغ و نشر نفحات و تشویق و تحکیم احباء پرداخت. تدریس زبان اسپرانتو را ادامه داد و جوانان را به فراگرفتن این زبان تشویق و ترغیب کرد. در سال ۱۹۵۰ میلادی (۱۳۲۹ شمسی) محفل روحانی ملی هند و پاکستان ایشان را به آن دو کشور دعوت نمود و پس از کسب اجازه از حضور مبارک به آن خطه عزیمت نمود. به نشر نفحات و سخنرانی در دانشگاه‌ها اوقات خود مصروف می‌ساخت و پس از سپری شدن هشت ماه به امارات خلیج فارس کویت، بحرین، قطر، دویی مأموریت یافت و از آنجا مأموریتی در عراق و حجاز به او محول گردید و سپس به ترکیه رفت و در هر جا به تشویق احباء و در صورت امکان و اقتضا به نشر نفحات مشغول می‌شد. در ترکیه کلاسهای درس اخلاق را سرکشی می‌نمود و موفق به تشکیل سه محفل

روحانی شد.

جناب یزدانی در طهران اخبار امری را اداره می کرد و منتشر می ساخت، مجله ترانه امید را نیز جهت اماءالرحمن تأسیس کرد و در آن مجله و مجله آهنگ بدیع مقالاتی منتشر می نمود. ایشان عضویت محفل روحانی ملی، محفل روحانی طهران، لجنه های تبلیغ و ترقی نسوان را عهده دار بود و علاوه بر این وظایف به تنظیم هزاران الواح از جمال مبارک، مرکز میثاق و توقیعات حضرت ولی امرالله سرگرم می شد، سرانجام حیات پرافتخارش در سال ۱۹۷۷ میلادی (۱۳۵۶ شمسی) بسر رسید و به ملکوت ابهی صعود نمود.

۵۰۲_ یگانگی (اسفندیار)

جناب اسفندیار یگانگی از نژاد پارسیان بود. وی در سال ۱۸۹۲ میلادی (۱۱۷۱ شمسی) در قاسم آباد بدنیا آمد. در کودکی تحصیلات مقدماتی چندانی کسب نموده و با برادر خود به زراعت و تولید مواد غذایی پرداخت.

جناب یگانگی مانند سایر پارسیان ایران همواره تحت فشار و تضییقات مسلمین متعصب قرار داشت و خاطرات حمله اعراب که سبب قلع و قمع همکیشان وی شده بود و آوارگی و بی سروسامانی بازماندگان که هستی خود را از دست داده و به فقر و فلاکت می زیستند، سوزاندن کتابخانه نفیس و عظیم، ایشان را افسرده و دلتنگ می ساخت. خصوصاً هر چه می کوشیدند قادر نمی شدند از سختی معیشت بکاهند و دلخوشی آنان این بود که شاه بهرام ظاهر شود و آنان را از نکبت رهائی بخشد. این مشکلات سبب شد که با برادر خود به هند روی آورند آنگاه در بمبئی سکونت نموده و به تولید مواد غذایی مشغول شدند و اسفندیار با بانوی زردشتی نژاد، بنام سروش وصلت نمود و برادرش در پونه مهمانخانه ای دایر کرد. چندی گذشت و یکی از مشتریان اسفندیار، که به امر مبارک ایمان داشت، با وی طرح دوستی ریخت و با هم مثنوی معنوی مولانا را می خواندند و در اطراف مسائل عرفانی با هم گفتگو می کردند. رفته رفته مذاکرات امری آغاز شد و به مطالعه بشارات مندرجه در کتب زردشتیان پرداخته، وی حقانیت جمال اقدس ابهی را اعتراف کرد و به فوز ایمان نایل گشت. ولی همسر وی سروش بسیار متعصب و مبغض بود و ناچار بود با شوهرش به هر وضعی است زندگی کند. پس از آنکه زندگانی اسفندیار سر و سامان یافت قصد تشریف به ساحت اقدس نمود و به حضور حضرت ولی امرالله فائز گردید و از

حضرتش استدعا نمود برای همسرش دعا فرمایند و در مراجعت مشاهده نمود دعای مبارک مستجاب شده و همسرش به نور ایمان روشن گشته. آنگاه هر دو دوش به دوش یکدیگر با نهایت ذوق و شوق بخدمت امر مبارک قیام نمودند، و در قلوب پاک اهالی تخم عشق و محبت کاشتند و با تلاوت الواح و مناجات به آبیاری آن پرداختند تا در آینده به ثمر رسد.

اگر چه اسفندیار اطلاعات امری زیاد نداشت ولی غالباً ندای قلب وی را آگاه می ساخت چنانکه بعد از سفر اول به ارض مقصود افتخار آن را یافت تا به حضور حضرت ورقه علیا مشرف شود، زیرا آن حضرت در مدتی کوتاه پس از این ملاقات صعود فرمود و اگر وی عجله نمی نمود این افتخار را از دست داده بود. ایشان برای بار دوم همراه همسر خود افتخار تشریف یافتند، از خدمات عجولانه دیگر آقای یگانگی، خرید مهمانسرای شهر پونه از یکی از احباء بود که به شهر دیگری هجرت می نمود. وی در نظر داشت با مهمان نوازی خود مشتریان را در ظل امرالله وارد سازد، ولی امتحان به میان آمد، بازار کساد شد، و درآمدش دچار خطر شد. در آن وقت امه الله میس مارشاروت وارد هند شدند مطلب را با ایشان در میان گذارد، انفاس قدسیه و طیبه آن مخدره و دعا و مناجاتش مؤثر افتاد، گشایشی حاصل شد و سیل مشتریان به مهمانسرا جریان یافت و سر و سامان یافت و مهمانسرا را به روی احباء مبلغین امرالله باز گذارد و کانونشنهای ملی در آن برگزار می شد و مدت دو سال هم دفاتر محفل ملی در آن قرار داشت. از اینکه خود را وقف خدمات امری نموده سرافراز و شادمان بود. ایشان یکسال عضویت محفل روحانی ملی و چندین سال عضویت محفل روحانی محلی را عهده دار بود. سپس با خانواده خود به پنج گنی هجرت نمود و به عضویت محفل روحانی آن شهر انتخاب شد و با همت سایر احباء به تأسیس آموزشگاه پنج گنی موفق شد. سپس از پنج گنی به نقطه دیگر بنام بارودا هجرت نمود.

جناب اسفندیار یگانگی با خلوص نیست و انقطاع، فعالیت مادی و روحانی، انفاق مال و جان، که بدون مضایقه در طبق اخلاص می گذاشت، سادگی و صمیمیت و عشق و محبت و سجایای برجسته و اخلاقی را برای فرزندان و نسلهای آینده به ارمغان گذاشت. ایشان در سال ۱۹۷۱ میلادی (۱۳۵۰ شمسی) با افتخاراتی کم نظیر جهان خاکی را ترک گفت و به جهان باقی شتافت و بیت العدل اعظم در پیام خود ضمن اظهار تأسف برای ارتقاء روح وی در آستان اقدس به

۵۰۳_ یوسف اردبیلی (ملا)

جناب ملا یوسف از حروف حی می باشد که به شجاعت و فصاحت شهرت داشته است. حاجی کریمخان معتقد بود که وی در فصاحت و قوت بیان اگر از ملاحسین بالاتر نباشد کمتر نیست و از ورود وی به کرمان پیرشان خاطر بود. وی به مریدان خود گفته بود که وی باید از این شهر اخراج شود، زیرا همانطور که شیراز را به هم زده کرمان را نیز بهم خواهد زد و من نخواهم توانست جلو بیاناتش را بگیرم. ملا یوسف نتوانست در کرمان بالای منبر برود و چندان توقف نماید. وی به دستور حضرت باب مأمور تبلیغ در شهرهای ایران شد و خود را در سال ۱۸۴۹ میلادی (۱۲۲۸ شمسی) به مازندران رسانید و در ملازمت جناب قدوس با کمال خلوص و امانت و به کمال قوت به خدمت امرش پرداخت. سربازان مهدیقلی میرزا وی را شناخته دستگیرش نمودند و به زندانش انداختند.

۵۰۴_ یوسف سنگسری (کربلایی ... ملا)

جناب ملا یوسف تحصیلات اولیه خود را در سنگسر شروع کرد و آن را در عتبات عالیات به مدت ۱۵ سال به پایان رساند و در مراتب علمی سرآمد علمای سنگسر شد، یار و اغیار به صفای باطن وی شهادت می دادند و وی را مستجاب الدعوه می نامیدند. مسلمین معتقد بودند که مخالفت با ملا یوسف در حد احدی نیست و هر کس وی را برنجانند به عذاب خداوند گرفتار می شود، از اینرو فرصتی به علما نمی داد که آزاری به احباء برسانند. احباب نیز در حدوث شادید و بلایا به او پناه می بردند تا برای گشایش امور دعای خیر نماید. نقل است که حالات متجذبانه او بحدی بود که شبها با صوت رسا به تلاوت مناجات می پرداخت و سکنه را از خواب بیدار می کرد و معتقد بود این غذای روح و قوت جان است. در محافل گاهی از شدت وجد و شوق می گریست و گاهی از وله و طرب می خندید و زمانی از قوران نار عشق به رقص برمی خاست و در مقام تسلیم و رضا سالک بود.

وی به افتخار لوحی از جمال اقدس ابهی نایل شد. و می گفت، لبیک لبیک ای پدر روحانی این یوسف دیوانه کجا و مظهر کلی الهی کجا؟ و بشکرانه این موهبت می پرداخت. در کهولت بینائی و شنوائی خود را از دست داد و هنگامی

که فتنه ناقضین را بر علیه مرکز میثاق برایش خواندند دقایقی چند بخود فرو رفت سپس سربلند کرده گفت، مژده باد که این بلا مرتفع شد.

۵۰۵_ یوسف قائینی (آقا میرزا)

جناب آقا میرزا یوسف از اهل قائنات خراسان بود و در مشهد می زیست و به تجارت فرش می پرداخت. روزی احباء متوجه غیبت وی شدند در جستجویش کوشیدند و وی را نیافتند. یکی از احباء بنام مدیر علاقمند شد علت غیبت آقامیرزا یوسف را کشف کند. هفته بعد پس از تلاش برای یافتن وی برای انجام کار معاملات، به منزل شاهزاده مرتضی میرزا رفت. شاهزاده از وی پرسید در این هفته کجا بودی؟ و او قضیه غیبت آقا میرزا یوسف را از شب جمعه گذشته برایش گفت. مرتضی میرزا گفت من شب جمعه گذشته خوابی دیدم که با این قضیه بی ربط نیست و عین آن را در صفحه تقویم نوشته ام، مرتضی میرزا غیر بود و در تقویم خود این عبارت را یادداشت کرده بود (یوسف پیغمبر در فلان خانه بدست ملا علی اکبر مجتهد با تیشه نجاری شهید می شود)، وی چون بخواههایی که می دید معتقد بود مدیر را با پاسبانی از شهربانی، به محلی که خواب دیده بود برده بجستجو پرداختند. همه چاه ها را جستجو کردند و اثری نیافتند. در آنجا متوجه دو پله تازه ساز شدند پله ها را که برداشتند چاهی دیدند و جسد آقامیرزا یوسف را از قعر چاه درآوردند.

مطلب از این قرار بود که علی اکبر نامی از عشق آباد به مشهد آمده بود و برای آنکه به تجاری پردازد از احباء درخواست ۲۰۰ تومان قرض نموده بود. او سیدی خباز را به عنوان ضامن معرفی نموده، و با آقا میرزا یوسف قراردادی و سندی برای مدت شش ماه تنظیم نموده بود. در طول این مدت میرزا یوسف هم با محبت با وی به مذاکرات امری پرداخته و وی اظهار تصدیق نموده بود و ضمناً در احتفالات و ضیافت هم حضور می یافت. پس از انقضای شش ماه برای پرداخت قرض خود به میرزا یوسف گفته بود که سند را به فلان محل بیاور تا پرداخت کنم. وی در آنجا با همدستی خباز وی را به شهادت رسانیده بودند.

۵۰۶_ یوسف بیگ نخعی (ملا)

جناب ملا یوسف، فرزند محمد در سال ۱۸۷۷ میلادی (۱۲۵۶ شمسی) در خوسف از قراء قائنات متولد شد و به علت لکنت زبان مورد استهزای عموم قرار

می‌گرفت. با مختصر خط و سوادى مکتب را ترک گفت و با طلاب به قواعد زبان عربى مسلط گردید سپس به تحصیل معارف شرعیه فقه و اصول پرداخت و از شدت تمسک به اسلام، کشتن بهائیان را ثواب مى‌پنداشت. مهدیقلی خان نخعی که از بستگانش بود از نیت وی آگاه شد و از طریق محبت و صمیمیت به معاشرت با وی پرداخت و پنهانی با وی مذاکرات امری را آغاز کرد ولی قادر نبود همه سئوالات وی را پاسخ دهد. ملا یوسف سئوالات خود را نوشت و یکی از فضلاء امر بنام ملا عبدالکریم پاسخهای صحیح و عقلانی به او داد با وجود این کاملاً قانع نشده بود. در این اثنا پدرش وفات کرد و با اینکه استطاعت مالی داشت سعادت حج نیافته بود به عزم ادای دین نذر و زیارت کعبه عازم عکا شد و از آنجا به عشق آباد رفت.

ملا یوسف در عشق آباد از برکت افاضات جناب آقا سید مهدی گلپایگانی، در سال ۱۹۰۱ میلادی (۱۲۸۰ شمسی) چشمی بینا و گوشى شنوا یافت، از عقبات شبهات گذشت و به سرزمین بهشت آئین یقین راه یافت و پس از تلاوت مناجات قلبش طافح گردید و به خلعت ایمان آراسته شد، نار عشق برافروخت و قصد زیارت کعبه مقصود نمود.

برای زیارت طلعت میثاق به بیروت رسید. در آنجا دریافت که به علت فتنه ناقضین طلعت میثاق در قلعه بند مى‌باشند. جناب آقا محمد مصطفی بغدادی که شدت و اشتیاق وی و همراهانش را درک نمود، ضمن عریضه‌ای که ملا یوسف بحضور مبارک تقدیم داشته بود، اذن تشریف یافتند و با همراهان به مسافرخانه عکا وارد شد و به شرف لقا فائز گشت و در مدت ۹ روز شرفیابی علم‌الیقین ملا یوسف بچشم صوری به عین‌الیقین تکمیل گشت و روز مرخصی آن حضرت بازگشت صحیح و سالم را بدرقه راهش کردند و به او اذن تشریف به مکه عنایت فرمودند، و ایشان پس از انجام مناسک حج عازم کرمان شد. در بین راه هدف گلوله راهزنان شد و شخصی بهائی بنام داراب با نهایت ملاطفت وی را بجراح رسانید و هر چند جراح به علت شدت زخم امیدى به مداوا نداشت ولی ملا یوسف عنایت طلعت میثاق را هنگام مرخصی فراموش نمی‌نمود. پس از دو ماه با سلامتی کامل به خوسف وارد شد و به خدمت امرالله قیام کرد و مجدداً بغض و کینه محمدحسن فقیه را برانگیخت و مجلس مناظره‌ای با وی تشکیل داد. وی شکست خورد و عداوتش شدت یافت. جناب شیخ محمدعلی قانسی احبای خوسف را متذکر نمود که از جناب ملا یوسف بیک حمایت کنند چه او سدی بود محکم

در برابر فتنه ناقضین در اندک مدتی طوفان نقض به خوسف رخنه خواهد نمود، ثابتین بر پیمان با ناقضین امرالله جبهه گرفته و قرار گذاردند که ثابتین از حضرت مولی الوری و ناقضین از میرزا محمدعلی سنوالاتی کنند. ثابتین به افتخار لوحی منیع نایل شدند و ناقضین جوابی از ناقض اکبر ندیدند و با این کیفیت و امتحان از سرگردانی رهائی یافتند و موفق بر ثبوت و رسوخ بر عهد و میثاق گشتند.

در سال ۱۹۲۴ میلادی که اکثر نقاط کشور دستخوش آشوب شده بود، به تحریک محمدحسن اراذل و اوباش به خانه ملایوسف حمله بردند و در و پنجره‌ها را شکستند. همسایگان که از ارادتمندان آن بزرگوار بودند از غارت کردن خانه صمانعت نمودند ولی خود وی را ضمن کتک کاری و هتاکی به مسجد بردند و پیش از آنکه مزاحمتی فراهم آورند، خوانین وی را با گفتن آفرین خارج و آزاد نمودند.

باری ملا یوسف در طول این مدت دست از تبلیغ برداشت و به خدمات امریه خود را شاد و خرم می ساخت. بتدریج ثروت و مستمری وی پایان یافت و در مکنت در مقام تسلیم و رضا آئی غفلت ننمود و به خدمت خود ادامه می داد.

یکبار محفل روحانی بیرجند وی را برای تدریس کودکان به بیرجند دعوت کردند و اگر چه کلاسش محض کودکان بود ولی جوانان و سالمندان نیز شرکت می نمودند و بهره مند می شدند. چندی بعد نیز احبائی که از نقاط مختلفه به زابل رفته بودند از وی دعوت نمودند تا به نشر نفحات و تشویق احباء پردازد در آنجا موفقیت شایان یافت ولی آخوندهای محل از وی به شوکت الملک شکایت نمودند. حاکم وی را شمانت نمود و از آنجا به بیرجند فرستاد. در بیرجند کمافی السابق به تعلیم و تربیت اطفال می پرداخت تا آنکه در سال ۱۹۴۳ میلادی (۱۳۲۲ شمسی) از سراچه محنت به ساحت احدیت پرواز کرد.

ایشان چند رساله در زمینه‌های مختلفه مرقوم داشته اند که هنوز به چاپ نرسیده است. به افتخار دو لوح به اعزازش از یراعه حضرت عبدالبهاء عزّ نزول یافته و دستخطی از حضرت ورقه علیا نایل گشته است.

قائن - خوسف - جناب ملا یوسفعلی علیه بهاء الله الابهی

هو الله

ای ثابت بر پیمان نامه‌ئی که اثر خامة تضرع و ابتهاال بود مضمونش مفهوم گشت دلالت بر ابتهاال قلب بنار محبة الله و انجذاب روح بنفحات ملکوت ابهی

داشت سبب سرور قلوب بود در عالم وجود فرح و انبساطی و وله و نشاطی جز
نفحات قدس از ریاض قلوب یاران نبود زیرا این از آثار فیض ابدی در عالم
انسانی است ... ع ع

(مصابیح هدایت جلد هشتم صفحه ۱۲۲)